הלכה · מערכות וענייינים · בית יצחק

בית יצחק - שערי קבוע וספקות

רבי יצחק אייזיק חבר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית יצחק - שערי קבוע וספקות

רבי יצחק אייזיק חבר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-יצחק-שערי-קבוע-וספקות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

שער הקבוע 6
הקדמה 6
מבוא שערים 7
הקדמת בן המחבר 9
פתח השער 10
סימן א 19
סימן ב 21
סימן ג 24
סימן ד 27
סימן ה 28
סימן ו 30
סימן ז 32
סימן ח 34
סימן ט 37
סימן י 43
סימן יא 45
סימן יב 47
סימן יג 48
סימן יד 49
סימן טו 51
סימן טז 54
סימן יז 56
סימן יח 58
סימן יט 59
סימן כ 61
סימן כא 66
סימן כב 69
סימן כג 71
סימן כד 72
סימן כה 75
סימן כו 77
סימן כז 78
סימן כח 79
סימן כט 81
סימן ל 83
סימן לא 86
סימן לב 87
סימן לג 106
סימן לד 108
סימן לה 111
סימן לו 118
סימן לז 123
סימן לח 124
סימן לט 126
סימן מ 128
סימן מא 133
סימן מב 135
סימן מג 137
סימן מד 138
סימן מה 147
סימן מו 148
סימן מז 150
סימן מח 153
סימן מט 155
סימן נ 156
סימן נא 158
סימן נב 161
סימן נג 164
סימן נד 166
סימן נה 167
סימן נו 169
סימן נז 171

סימן נח 179
סימן נט 183
סימן ס 185
סימן סא 186
סימן סב 188
סימן סג 190
סימן סד 193
סימן סה 194
סימן סו 196
סימן סז 198
סימן סח 199
סימן סט 201
סימן ע 201
סימן עא 203
סימן עב 205
סימן עג 206
סימן עד 209
סימן עה 212
סימן עו 215
סימן עז 216
סימן עח 217
סימן עט 218
סימן פ 220
סימן פא 223
סימן פב 225
סימן פג 227
סימן פד 229
סימן פה 230
סימן פו 232
שער הספקות 234
פתיחה 234
סימן א 253
סימן ב 254
סימן ג 255
סימן ד 257
סימן ה 258
סימן ו 259
סימן ז 260
סימן ח 261
סימן ט 264
סימן י 269
סימן יא 270
סימן יב 271
סימן יג 273
סימן יד 274
סימן טו 275
סימן טז 276
סימן יז 277
סימן יח 280
סימן יט 283
סימן כ 285
סימן כא 286
סימן כב 293
סימן כג 294
סימן כד 297
סימן כה 299
סימן כו 300
סימן כז 302
סימן כח 304
סימן כט 306
סימן ל 307
סימן לא 310
סימן לב 311
סימן לג 315

סימן לד 317
סימן לה 319
סימן לו 322
סימן לז 324
סימן לח 325
סימן לט 330
סימן מ 333
סימן מא 334
סימן מב 335
סימן מג 337
סימן מד 339
סימן מה 341
סימן מו 346
סימן מז 348
סימן מח 351
סימן מט 354
סימן נ 356
סימן נא 357
סימן נב 359
סימן נג 363
סימן נד 364
סימן נה 366
סימן נו 368
סימן נז 369
סימן נח 371
סימן נט 375
סימן ס 376
סימן סא 378
סימן סב 381
סימן סג 386
סימן סד 388
סימן סה 389
סימן סו 391
סימן סז 392
סימן סח 393
סימן סט 396
סימן ע 397
סימן עא 398
סימן עב 400
סימן עג 402
סימן עד 404
סימן עה 404
מכתבים 405
נעילת השערים 434
דין ספק מחצה ספק רוב 439
דין דאין הולכים בממון אחר הרוב 440
דין שני חזקות נגד רוב 444

שער הקבוע

הקדמה

דלתי הבית

אנא אלקי מרום. יושב שחק. ושים נא למישור את העקוב. הכה נא תמים לעבדך יצחק לעבדך זה. הוא בן יעקב:

אמר המחבר

אחרי אשר באתי עד הלום והי' ה' עמדי בנה בניתי בית נאמן לי הנני עומד על פתח הבית קורא לכל עובר סורי אחי, סורי נא אלי מי האיש החפץ לחסות בצל קורתי הנני פותח דלתותיו וראו כל העם את חדריו. תאיו, מוצאיו ומובאיו, למען ידעו כל אשר בו והתהלכו בקרבו במישור.

ראה ראיתי הלכות ספק ספיקא וקבוע כי רבו פארותיהם לכל עבר, וענפיהם כסו הררי אל, מהם נתונים דוברות השטים על פני ידם התלמוד ונפוצים הם אנה ואנה דליותיה' פרושו' ע"פ בתי הפוסקים הגדולים, ואין איש מאסף אותם הביתה, והם מקצוע גדול בתורה, וחכמינו הראשונים לרוחב לבם ועומק בינתם לא שמו לב למו, גם יתר האנשים שבו אחור ולא התחזקו לבנות למו בית, וארא כי איש, ואומר אל לבי, הנה כליותי נבעו במו חדשות ועל פלגי מימיהם שתלתי כל עץ, קבץ נא את הנדחה ובנה לך בית וקרא שם בישראל וראו כל העם כי רבים הם ההלכות, פתוני רעיוני ואפת ואקח לי מועד לכל הדברים האלה לשוט בתהומות ים התלמוד י"י ולצלול במים ההם האדירים לאסוף פארימו וענפימו, ואף לאחוז בסנסני חכמינו, ואביא כולם אל המקום הזה ואבנה לי הבית, פה נקבצו כולמו, פה הנס, אחת מהם לא נעדר והקימותי את ביתי.

בית יצחק

זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור ודור, שמי נקרא עלי' הן אנכי תכנתי עמודי' סלה ביתי בית ועד יהא לכל ישראל, והשאירותי אחרי ברכה בו אתלונן בארצות החיים. וחכמינו ז"ל אמרו באבות העוה"ז דומה לפרוזדור בפני עוה"ב התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, ובהשקפ' הראשונ' יראו אלה הדברים סותרים את אמרם אל תהי' כעבדי' כו', בצוותם פה על תיקון האיך לכנוס לטרקלין הוא השכר, אבל אחרי העיון יראה כי מזימה נכמרת שמו בה והוא כי פרס לא נקרא רק מי שמקבל פרס מהמלך והולך עמו לביתו כאמרם ז"ל בעירובין פרק הדר באוכלי פרס שנו תראנו משם וכן העובד אלהיו על כוונת קבלת תענוג בעוה"ב להטיב לו ולקבל שכר כעבד מאדונו וכשכיר יקו פעלו. בזה בטח הטיבו באמרם, אל תהי' כעבדי' כו', כי מי הוא אשר יערב לבו לבקש שכר על עבודתו

לאלהיו ואם צדקת וגו' וכתיב ולך ה' החסד וגו' ומה יתרון בכל עמלו וכאמרם ז"ל בכל אלה כי לא הטיב להבורא יתברך בכל זה, א"כ איפוא למה ישאול שכר, אבל העבד עובד אדוניו באהבה ושש לראות פני מלכו וזה יחשב לו לשכר בהתענגו על זיו והדר מלכו כאמרם שכר מצוה מצוה, רצונם לעשות עוד מצות המלך. זה כל פרי מגמתו, וככה עבוד' האדם אם כל חפצו יהא רק למען ראות פני המלך השם צבאות, ולשמוע דברי יקר מעתיק יומין זאת בלי ספק עבודה שלימה בתכלית השלימות כי כל מגמתו אך לבא אל בית המלך ולהתענג בכבודו, והוא אמרם התקן עצמך בפרוזדור כדי כו' לבא בטרקלין של השם צבאות.

וספרי זה ברצות ה' יהי לי לבית נאמן בעוה"ב והנה הכונותיו בפרוזדור הוא העוה"ז בימי חיי הבלי, וזה חלקי מכל עמלי אתה אלהי, ידעתי את כל התלאה אשר מצאתני ועמלי ויגיעתי בו, אנא, תהא ידך לעוזרני וידעו כל העם הזה כי בנה תבנה בית נאמן לעבדך ואבנה גם אנכי ממנו, יהא רעוא דלתאמרו הני מילי מעליותא משמי, ושפתותי בקבר ידובבו ביום בא יומי לפקוד רוחי אליך ואצלת לי ברכה.

ועם זה ראיתי לגלות אוזן כל דופק דלתותי וכל הבא אל הבית הזה ידע כל לא כוונתי בו להורו' הלכה, ולאמר קבלו דעתי חלילה לי חלילה, אבל כוונתי בו רק לעורר לב המעיין ולהביאו אל ביתי זה ואם חכם הוא ומבין מדעתו, ומוציא נפשו מוכשרת לישא וליתן הנה יחסה בצל קורתי והיה לו הבית הזה למחסה ולצל.

אם כנים דברי אלה והם כנים, כאשר העידו חכמי חרשים, הנה יבינו המשכילים כי צדקו כל אמרי פי אין בו נפתל ועיקש, ואם כן לא אחוש להמקנאים הדוברים עתק על כל מחברת ופועל חדשה, כי באמת האנשים האלה אין מעצור לרוחם, ומי ישא לכל תלונותיה', ומי ישיב' על כל הבליה' גם קנאת' גם שנאת' אני אסבול ולא אפן אל כולמו בשיטיבו נא דברי לחכם אחד, וכבר אמר הרמב"ם ז"ל ולא תאות לעשרת אלפים סכלים.

מבוא שערים

אמר המחבר אחרי אשר באתי עד הלום, בנה בניתי לי בית הנני עומד על מפתן הבית, להודות לשם ה', אשר זיכני לראות היום תבנית הבית בהבנותו ולברכו על כי שם חלקי מחובשי במ"ד תורתו. והנני היום עומד בראש דרך, לקרוא לכל הבא אל ביתי, ואומרה אחי ועמי, מורי והורי עברו משער לשער והטיבו רוחכם בו ואם שגיתי באיזו ענין כאשר היתה לחוק אנוש, מי יאמר זכיתי לבי הלא עיני בשר לנו ולידי עפר ואפר כולנו ואם תמצאו איזו שגיאה בדברי אל תמהו לשפוך סוללה, אל תחושו לבנות דוק סביב לביתי, וכל עוד נשמת אלוה בקרבי הודיעוני את דבר המשגה, אולי יהי אלהים עמדי, לתת בפי

מענה ואם אין אודה על האמת ולא אכחיד תחת לשוני, ואם יעזרני ה' להוציא לאור חיבורי בשו"ת, שמה אשים דברת מורי אשר יערוני לדבר מה בחיבורי זה ואענדם עטרת תפארת לראשי.

האמנם מה אני ומה ביתי, כי אשים דברתי אל עם ה' אלה, המה המורים הגדולים אשר בארץ, שרי התורה ואדיריה, אשר להם תנה למורשה, אמנם שמעוני מורי, לא לקבוע הלכה באתי, חלילה לא בי הוא, ומה אני לאמר קבלי דעתי, אך להעיר אוזן, ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקח, אם יישירו אמרי בעיניהם, ואל יכבד עליהם אמרי כי גם אל אלקי עולם, אשר לו החכמה "עמו עוז ותושיה, יום יום ישמיע הלכה מפי בשר ודם, ורבן של ישראל אשר הוריד עוז מבטחה, שמע אמרי נועם מפי האלקי' אשר תלמוד ותיק יחדש בדור אחרון אשר יבוא, ותורה מונחת בקרן זויות, לא יעצר מפי כל גבר כל החפץ יגיש אליה. ואי אפשר למדרש בלא חידוש, ורז"ל אמרו הרבה למדתי מרבותי, ומתלמידי יותר מכולם.

ועוד לאלוה מילין, אפרוש כפי בתפילה ותחנון, יחזקני ויאמצני, להגדיל תורה ולהאדירה. יפתח לי בתורתו שערי אורה. לאור באור החיים, ללמוד וללמד להגות באמרי בינה. ממנה יתד ממנה פינה, זאת תורת האדם, וזה כל פריו אשר נברא עבורה, וחסדו לא יסיר ממני להציבי על כף פעמי, לפלס מעגל נתיבותי בנתיבות יושר ומשרים אהלך בתורתו, ולא אכשל, ויהי אלהים עמדי לעשות חיל לבנו' ולנטוע בחדרי תעוד' לא למעני כי אם למען שם קדשו ותפארתו, בית יבנה בצדק, ואל יהי בה נפתל ועיקוש, וחפצו יצליח בידי, וזכות אאמ"ו הרב הגדול, תמים במעשיו, וחסיד במפעליו מוה' יעקב זצלל"ה יעמד לי, ללכת בנתיבו, כי מי כמוהו איש אמונים, תמים עם ה' אלקיו בכל נפשו ובכל מאודו, וכמהו כמוני אזכה להיישיר לבבי אל תכונת האמת לבלתי סור ממנה כל הימים.

עודני היום עומד לברך את העם, עם ה' אלה, אשר ישבתי אותם ואת המתנדבים בעם, אשר היו בעוזרי להתמיכני בימין צדק להוציא את מלאכת ביתי, אלקים יחנם עד עולם סלה, ואת שלום העיר אשר אנכי יושב היום בקרבן, ואת אנשי שלומי, ובריתי אשר בק' ראזינאי, כארבע עשרה שנה ישבתי אתם, ויכלכלו את נפשות ביתי יתברכו במרבית הברכה ויתעדנו לרוחה, עד עת בא מבשר ציון בשמחה, ואני תפילתי לך ה', ענני אל עולם תמכני וברכני, גם אני גם הבנים בני, לבלתי סור מכל המצוה כמצווה עלינו, ואודה שמך גם אני עבדך בן אמתך, עבד נאמן ליראי ה' ולחושבי שמו, יצחק אייזק בלאאמ"ו

הרב הגדול המנוח מוה' יעקב חבר זללה"ה תוך עמי אנכי יושב פה"ק וואלקאוויסק יע"א.

הקדמת בן המחבר

הקדמת הרב המופלג השנון ירא ושלם מוה' יוסף נ"י בן הרב הגאון המחבר נ"י.

טוב להודות לשם ה'. לתת כבוד לשמו, על חסדו הטוב, ומטובו האציל אלינו, ויתן עוז לעמו, ובלב כל חכם לב נתן חכמה ומדע לבנות ולנטוע, לבנות בהם בתים, אשר ישב בהם, כל ימי עולם שכולו ארוך, ותהי להם למורשה, לשון דוברות במים עזים, ונתיבות בלב ימים, הארוכה מיני ארץ, אין קצה למצפונותיה, כי כאשר לא תוכל ציפור קטן להכיל ולשאוב כל מי ימים ונהרות, אם יאסוף עליהם ריעיו מקצה הארץ ועד קצהו ככל אשר ישבאון עוד יוסף לפרוץ מימיהם ויפוצו מעינותיהם על כל גדותם. יעלו תהומות הארץ, למלאות עוד על אחת אלף פעמים מאשר שאבו. כן תבא אל האוהל אהלה של תורה. ישכיל לדעת נפלאות תמים דעים, כי אין תכלית לחקר תעודה, ואין סוף לפניני תושיה.

גם עתה לעת ועונה הזאת, אם כי ירוד ירדנו, בשפל המדריגה, ומעלת תורתינו אחור נסוגה, קרנה ותפארתה ירדה סרה פארה ותעד הודה, אך לה' אלקינו נודה, אחת דיבר אלינו כי לא תשכח, ולעד היא שמורה, אלה דברי הברית לא תשכח לנצח, לא אלמן ישראל מחכמיו, לא נעזב ולא יעזב מנבוניו לא תכרת מפי הוגיה, השמים לילות כימים להטות שכמם כל ימי עולם ללמוד וללמד ככל הכתוב בספר זכרון המה ליראי ה' ולחושבי שמו.

ומתוכם נאמנה לאל רוח אמ"ו הרב המאה"ג נ"י ע"ה פ"ה לגאון ולתהלה ומפורסם במדותיו הצודקות, מנעוריו וגם עתה לא מש מאהלה של תורה תחשב לו לצדקה, כי צדקת ה' עשה, ומשפטו שמר, את עמלו ויגיעו ראה אלקים ויבין לו בית היא הבית אשר אוה למושב לו כל הימים, באמת ובתמים, הוא הספר הנכבד הלזה בית יצחק על ארבעת חלק שו"ע, עמודיה חזקים כראי מוצק, מבית יער הלבנון ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ועוד כהנה רבות אתו, במכון שבתו אשר הכין לו, בית עולמים בנוי לתלפיות.

אמנם לעת הזאת, יען כי כבדה הוצאות הדפוס, היתה ראשית מלאכתו, ויקח מכל אשר לפניו. לשנה אחת קטנ' מאשר צלל במים אדירים. אדירי כל חפץ ד', ויוציא כלי חמדה, חמדה גנוזה, בהלכות קביעות אשר שנו חכמינו הראשונים והאחרונים, ולפשוט ספיקי ספיקות ובירורי המדות, ע"פ המדות אשר מנו חז"ל ללמד לאדם דעה והשכל, איכה לבנות בתים בתורתינו הק' ע"פ סברות ישרות, וראיות צודקות.

והנני עומד היום בתפילה לאל כאשר הראני את נוה הבית הזה בכבודו, ככה יתנני ה' וארא אור בהיר בשחקים אשר יאיר ע"פ תבל יתר חיבורי אאמ"ו נ"י, ויהי ה' אתו לאמצו ולסעדו בכחו ואונו, לשבת אוהלים על תורה ועל העבודה, ביתר שאת ויתר עז, בהשקט ושלוה, כאשר אותה נפשו מאד, וה' ירצהו ויצליחהו כל הימים עד בוא גואל צדק לאסוף נדחי עמים, מבשר נחומים למעוטי עמים, ולא ימושו החוקים האלה מפינו ומפי זרעינו לעולמי עולמים, אנכי הצעיר לכל בית אבי.

יוסף בלאאמ"ו הרב המפורסם לגאון ולתפארת מוהר"ר יצחק אייזק נ"י מסלאנימא.

פתח השער

אמר הכותב להיות כי לא זכיתי לכנוס לשערי החכמה כי חדריהם ואוצרותיהם מלאו - וראיתי אני שענין זה שאני נכנס בו הנו עמוק עמוק מי ימצאנו ושרשו בש"ס ופוסקים מפוזרים אחת הנה ואחת הנה ופארותיהם רבו לכל צד והראשונים ואחרונים ז"ל לעומק בינתם מעט אשר דברו בזה רק כפי די רוחב לבם, אמנם לאנשים כערכי אין בהם די באר לבא עד עמקי תבונתם לידע הדרך אשר ידרכו בה בעלי הוראה להורות הלכה למעשה לזאת אמרתי ללקט פניני אמרות טהורות המזוקקים בדברי חז"ל והאחרונים הקדושים אשר בארץ המה ולהעלותם על הספר אולי יחנני ה' ואזכה להבינם ה' אלהי הורני דרכך גל עיני ואביטה נפלאות מתורתיך ועיניך דרכי תצרונה שלא אכשל ח"ו בדבר הלכה.

וטרם אחלה את דברי אפתחה שערי לחתור בעמקי תהום בים התלמוד אשר הנו לאבן פינה ליסוד מוצב בענין העמוק הזה.

(א) גרסינן בש"ס פ"ק דכתובות דף ט"ו ע"א גופא א"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי מנ"ל לר' זירא הא אלימא מתשע חנויות כולם מוכרות בשר שחיטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהם ואינו יודע מאיזה מהם לקח ספיקא אסור ובנמצא הלך אחר הרוב התם לחומרא אלא מט' צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזו נגע ספיק' טמא התם נמי לחומרא אלא מסיפא תשע שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע בא' מהם כו' ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור ומדאורייתא מנלן אמר קרא וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו.

הנה מה שיש לעיין בזה לפע"ד דהיאך ילפינן לה מקרא דוארבן לו וקם עליו לכל האסורים שבתורה דכל קבוע כמחצה על מחצה דילמא הך קרא לא גלי רק דאף דרוב הם ישראלים ובכל התורה אזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות מכל מקום כאן בקבוע הוי כמחצה על מחצה דלא אזלינן בתר רובא והוה ככל ספק השקול דבדיני נפשות אזלינן לקולא מושפטו העדה והצילו העדה וא"כ בשאר איסורים שבתורה לפי שיטות

הרמב"ם דס"ל דכל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא כמו שיתבאר בשער הספיקות בס"ד באריכות ג"כ הוא לקולא מדאורייתא ובאמת הפוסקים לא כתבו כן. וכן מוכח בכמה מקומות דהרמב"ם ס"ל דקבוע הוה דאורייתא אסור ומקרי אתחזק איסורא כמו באשם תלוי ממש בחתיכה אחת משתי חתיכות, ואף דיש לדחוק בזה כיון דהתורה גילתה דהרוב כאן כמאן דליתא דמי והוה כמו מחצה על מחצה, וא"כ הרי אתחזק כאן חתיכת איסור ודמייא ממש לב' חתיכות אחד שומן ואחד חלב דספקיא לחומרא מן התורה מ"מ כיון דנפשות קיל יותר משאר איסורים שבתורה שמצינו ג"כ בשאר מקומות שלא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב וכמ"ש בפרק ב' דיומא לענין פיקוח גל וכאן בסוף פרקין ע"ב וכן בש"ס דהוא מטעם רובא. ואפשר דאלים יותר מרובא כמ"ש הרשב"א בתשובה (סי' ת"א) וכמו שנבאר בס"ד בשער הספיקות ואעפ"כ בדיני נפשות ופיקוח נפש גם בס"ס מחללין עליו שבת במלאכה דאורייתא כמ"ש בפ' ב' דיומא שם וא"כ היאך ילפינן איסורים מנפשות לענין קבוע דדיני נפשות שאני.

(ב) אפילו לשיטת הרשב"א ודעמי' דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא מכל מקום הא אנן קיימ"ל דקבוע כמחצה על מחצה אפי' לקולא כגון ט' חנויות מוכרות בשר נבילה כו' כמו שי"ת בס"ד וא"כ קשה דהא קיימ"ל כמו דאזלינן באיסורים מספיקא לחומרא כמו כן אזלינן בד"נ מספיקא לקולא וא"כ האיך ילפינן מהא דפטור מקטלא לענין קבוע כמחצה על מחצה גם לקולא.

יש להסתפק דהא דעשתה תורה קבוע כמחצה על מחצה אי הוה כמחצה ממש לכל מילי היינו אף לענין חיוב אשם תלוי דקיימ"ל דאם היו כאן ב' חתיכות א' של חלב וא' של שומן ואכל אחד מהם ואינו יודע איזו מהם אכל דחייב אשם תלוי ואם ה"ה בכהא"ג דהוי ט' חתיכות של שומן וא' של חלב וכל א' ניכר במקומו דהוה קבוע דאורייתא לכ"ע כמו שיתבאר בס"ד ואכל א' מהם וא"י איזו מהם חייב בזה אשם תלוי או לאו. ומלשון המשנה ר"פ ספק אכל דנקט הדין בשתי חתיכות אין לדקדק דאין חייב א"ת דהתם לא נחית לאשמועינן דין קבוע ועוד דשם מיירי אפילו אם נתערבו החתיכות זה בזו דבכה"ג באם היה רוב היתר בטל ברובא מן התורה כמשי"ת דדין קבוע בחתיכות אם נתערבו אין להם דין קבוע כלל ולפמ"ש דדין קבוע הלכה למשה מסיני יש לדון קצת מהו דאיתא שם בסיפא דברייתא ט' שרצים וצפרדע א' ביניהם דברה"ר ספיקו טהור והנה הא גופא דספק טומאה ברה"ר טהור הוא ג"כ הלכה למשה מסיני כמשי"ת בסימנים הבאים בעז"ה וזה גופא חידוש הוא דכל ספק איסור דאורייתא לחומרא מן התורה והיכא דאתחזק איסורא אסור מן התורה לכל הפוסקים ואעפ"כ בספק טומאה מקילינן וא"כ קשה ג"כ בקבוע

דחידוש הוא למה ניקל בספק טומאה ברה"ר אלא ע"כ כיון דילפינן מהלכתא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי כך היתה הקבלה בפירוש דהוה כמחצה על מחצה ממש לכל מילי וא"כ ה"ה לענין חיוב א"ת ג"כ דינא הכי וצריך עיון.

כיצד הוא קבוע מן התורה כגון שניכר האיסור במקומו כגוונא דאמרן דהשרץ או הצפרדע ניכר במקומו רק שאינו יודע באיזו מהם נגע או כגון ט' חנויות מוכרות בשר שחיטה ואחת מהם מוכרת בשר נבילה והחנויות ניכרים כל אחד במקומו ואינו יודע באיזו מהם לקח אבל אם היו החנויות מעורבים ואינו יודע איזו חנות מוכרת בשר נבילה ואיזו בשר שחוטה בזה יש מחלוקת הפוסקים, דעת התוס' בכ"מ דלא הוה קבוע כי אם כשניכר האיסור במקומו כמ"ש בפ"ק דפסחים בסוגיא דט' ציבורים ובמס' חולין פרק ג"ה וכן בפ' התערובות בסוגיא דלכבשינהו דניידי כו' וכן כתבו במס' נזיר (דף י"ב ע"ב) גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם משום דאשה הדרא לניחותא והוה קבוע וכתב התוס' שם דלא מדינא אסור כיון שאין האיסור ניכר במקומו רק מטעם קנסא משום דעשה שלא כהוגן קנסוהו רבנן ומוכח מדבריהם דאפילו מדרבנן לא הוי קבוע דאם היה עושה כהוגן לא היה איסור כלל. ודעת הרמב"ן משמע דהוה קבוע דכתבו משמו שם דס"ל דמדינא אסור ולא ברירא לי' דעתו אי ס"ל דהוה קבוע גמור מדאורייתא ממש או דהוה רק מדרבנן וכן יראה לכאורה דעת הרשב"א דהוא אזיל בשיטות הרמב"ן דכתב בחידושיו דאסור מדינא והוא ס"ל דהוה קבוע רק מדרבנן כמ"ש בתה"א בכ"מ דכל שאין האיסור ניכר במקומו לא הוי קבוע ודברי הרשב"א בתה"א שהביא דבריו הש"ך (סימן ק"י ס"ק י"ד) לפמ"ש הפר"מ בשפתי דעת בביאור דברי הש"ך שם דס"ל להרשב"א דתערובו' חנויות הוי קבוע מן התורה אין דבריו ברורים לפענ"ד וכבר פרשתי דברי הרא"ה בבדק הבית ודברי הרשב"א במשה"ב שם וגם דברי הש"ך בחיבורי על יו"ד באריכות בפשיטות באופן אחר ולפמ"ש שם מבואר שם להיפך דס"ל להרשב"א דהוי קבוע רק מדרבנן יעו"ש.

וראיתי להרב המורה בעל חכמת אדם בספרו בינת אדם (שער הקבוע סימן ב') שהביא ראיה דאפילו נתערבו החנויות ולא ניכר האיסור במקומו ג"כ הוי קבוע מדאורייתא. מהא דאיתא בסוף פ"ק דכתובות ט' צפרדעים ושרץ א' ביניהם ופרש"י שם שהוא דומה לצפרדע כו' וא"כ משמע דאין ניכר השרץ כלל יעו"ש וכן משמע ממ"ש במסכת נדה (דף י"ט ע"א) דמסיים בהך ברייתא ובנמצא הלך אחר הרוב יעו"ש, ולפע"ד אין בדבריו הכרח כלל דלפי הבנתו עדיפא לי' להקשות דהא בתערובות חתיכות ודאי דלא הוה קבוע דאורייתא כמשי"ת בס"ד מדאורייתא ברובא בטיל וא"כ מן התורה מותר ליגע בכולם

וטהור לכל דבר דהא גם לענין טומאה קיימ"ל דבטיל ברובא כמ"ש במס' בכורות גבי הפילה אשה חתיכת דם דאמרו שם משום ביטול ברוב נגעו בה ע"ש (דף כ"ב ע"א) ובדין דלקיח ציר מע"ה דקאמר שם דבטל מעט ציר ברוב מים ואפילו מין בשאינו מינו בלא בטל דלא דמייא לאיסור כמ"ש התוס' שם וא"כ הך דשרץ וצפרדע להא דמייא לתערובו' חתיכות אלא דכוונת רש"י הוא דמחמת דשרץ דומה לצפרדע קצת יכול להיות שיטעה ולא יזכור במי נגע משא"כ אם היה ביניהם היכר גדול הי' רחוק שלא ידע במי נגע ובודאי א"א שיהא שרץ דומה לצפרדע מכל וכל ולא יהיה ביניהם היכר כלל. וא"כ כל שיוכל להכיר ביניהם אף שהוא א"י שלא לדעת להתבונן היטב ביניהם מ"מ מקרי קבוע וניכר האיסור ביניהם וכן מ"ש ובנמצ' הלך אחר הרוב היינו ג"כ שלא נתן דעתו לראות בתמונת הדבר שנגע בה היטב אלא שידע שפירש א' מהם ונגע בו בלי הסתכלות וא"כ אין ראיה כלל משם עוד הביא הרב הנ"ל ראיה מהא דאיתא במסכת טהרות (פרק ה' משנה ח') שוטה אחת בעיר כל הרוקין טמאים ופי' הרמב"ם משום דהוה קבוע יעו"ש ולדברי קשה ג"כ דהא אין כאן שום קבוע כלל דהרוק הוא פירש דהא נמצא בשוק כדאיתא במס' נזיר שם דהיכא דקדיש בשוקא מקרי פירש ורק דשם אסור משום דאשה הדרא לניחותא וא"כ גבי רוק דלא שייך למימר הכי א"כ ודאי דלא מקרי קבוע ועיין תוס' פ"ק דסנהדרין ובמרדכי פ"ק דחולין גבי סנהדרין דהתורה אמרה אחרי רבים להטות אף דהוה קבוע משום דהבל היוצא מפיהם מקרי ריר וא"כ כ"ש רוק היוצא מפי האשה בשוק דהוה פירש לגמרי אלא ודאי דאין כוונת הרמב"ם דהוה קבוע גמור מדאורייתא אלא ר"ל דחכמים החמירו בו יותר מאם נמצא רוק ולא הוחזק שוטה בעיר דשם אינו חומרא בעלמא. ולכך בירושלים לא גזרו כל ספר הרוקין כדאיתא במס' שקלים משא"כ ביש שוטה אחת בעיר ס"ל להרמב"ם דגזרו בכ"מ, וכן יש לדקדק קצת שם מלשון הרמב"ם (פרק י"ח מהלכות טומאת אוכלין הלכה י"א) שכתב שם בזה גזרו עליו בכ"מ יעו"ש, ואף אם נאמר דזה דוחק בפירוש דברי הרמב"ם מ"מ לדינא ודאי דלא קיימ"ל כן ואפשר שזהו כוונת הרא"ש בפירושו שם שכתב על דברי הרמב"ם דלא מסתברא דכיוון למ"ש.

ומ"ש עוד המחבר ב"א דמקרי קבוע מדאורייתא גם בתערובות חנויות כיון דא"א להם להתבטל כיון שאין עומדים להתערב כמ"ש (בסי' קי"א) דאין מצטרפין אלא באדם א' ודרכם להתערב, ואיך שייך שיתבטל הבשר שבחנות האחד בבשר שבחנות השני' יעו"ש שהאריך ולענ"ד אין מזה הכרח כלל דזה כלל גדול מסור בידינו מאחרי רבים להטות דאזלינן בכל דבר אחר רובו. וא"כ גם בתערובות חנויות כיון שיש רוב חנויות כיון דמסברא יש לומר דמרובא לקח רק דהתורה חידשה דבמקום דאיקבע איסורא הוי

כמחצה על מחצה בזה אמרינן בניכר האיסור במקומו ולא באינו ניכר הקביעות לבני אדם ורובא שייך אפילו בלא נתערבו ומה בין זה לסנהדרין דודאי לא שייך בהם ביטול ברוב ואעפ"כ אזלינן בהו בתר רובא ולא מקרי קבוע משום דהדיבור היוצא מפיהם מקרי פירש כמ"ש וה"ה נמי בנידון זה משום דלא ניכר האיסור ומ"ש עוד בב"א להוכיח מסי' קי"א דכל שאין עתיד להתערב אין מצטרף אין ראיה כלל משם דשם מיירי באיסור דרבנן שנפל או לח בלח במינו שחכמים הצריכו ששים ושם אין שייך מרובא פריש רק שיתבטל ברוב ויהי' הכל מעורב ביחד ולכן כל שאין עתידים להתערב א"א לצרפם יחד ולא שייך בהם ביטול ברוב או בששים משא"כ היכא דאמרינן שהחתיכה שפירשה היא מרובא מכשירה מה בכך שאין עתידים להתערב ואדרבא גם לדידי' קשיא דא"כ בקבוע דאורייתא למה בפירש שלא בפנינו אנו מתירין הא גם כן החנויות אינם עתידים להתערב.

ומ"ש הפר"מ דמדברי הרב (בסימן קי"ד סעי' יוד בהג"ה) משמע וודאי דאף דאין האיסור ניכר שמקומו מקרי קבוע אין משם ראיה מתרי טעמא חדא דאפשר דהרב לא קרי לי' קבוע רק מדרבנן ולכך אסור לקנות יין מבתיהם, ועוד לפמ"ש דהיכא דיש בידו לברר מקרי ניכר האיסור במקומו א"כ כל שידוע שיש א' בעיר שדרכו לערב יין אם יחקור אחר זה בוודאי יוכל להתברר וגם לפי דעת הפוסקים דבניכר לא' בעולם מקרי ניכר האיסור במקומו כמשי"ת גם כן י"ל כיון שיש א' שמערב בודאי א"א לאחד בעולם שלא ידע מאותו העובד כוכבים ומזלות וכניכר האיסור במקומו דמי ודעת הב"ח דהוה קבוע דאורייתא וכן מצאתי בשו"ת צמח צדק (סימן ל"ב) דהוה קבוע דאורייתא והוא היה תלמידו של הב"ח כידוע וכן לפמ"ש בביאור דברי הרב גבי מורייס (בסימן קי"ד) יש לתרץ גם כן דברי הצמח צדק משום דכיון שיש בודאי שמכבסים הקמח אפשר גם כן לברר האיסור או א"א שלא יהיה אחד בעולם שלא ידע מזה וכמ"ש.

אכן היה נלע"ד לכאורה להוכיח דמקרי קבוע מדאורייתא מהא דאיתא במס' פסחים פרק האשה (דף פ"ט ע"ב) חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם כולם יצאו לבית השריפ' כו' אמר אביי ל"ש אלא שנמצא לאחר זריקה כו', ושם אמר מר ופטורים לעשות פסח שני והא איכא חד דלא נפיק כו', ומתרץ היכי נעביד נייתי כולהו חד פסח נמצא נאכל שלא למנוייו כו', ולכאורה שיטה זאת תמוה מאוד דהא עכ"פ מדאורייתא יצאו כולם ידי פסח דהא מן התורה בטל ברוב ואם כן כל חבורה יכולה לומר אני מן הרוב ודמייא ממש לנתערבו הריאות של כמה חנויות ונמצא טריפה אחת ביניהם. ואף דמדרבנן לא בטלו מטעם דבר שבמנין או מטעם חתיכה הראויה להתכבד

מכל מקום מדאורייתא כולם בטלים וכשרים כולם, ומאי פריך לייתי כולהו חד פסח והא הוי חולין בעזרה כיון דמדאורייתא בטלים. ומכ"ש לשיטת המחבר בש"ע (סי' ק"י) שפסק דדבר שבמנין בטל וגם בחתיכה הראויה להתכבד פסק (בסימן ק"א) דחתיכה חיה או גדולה יותר מדאי בטילה וא"כ גם מדרבנן מבטל בטל.

ולכך היה נלע"ד לחלק באמת בין אם של אדם אחד או של שני בני אדם וכעין מ"ש בספר ב"א ולאו מטעמיה. והוא דנראה דכל עיקר טעם דקבוע כמחצה על מחצה הוא משום דמה שאין מתבטל מקרי קבוע והטעם דמדאורייתא אמרינן כל דבר ברובא בטיל ונהפך האיסור להיתר כמ"ש הרא"ש פג"ה באריכות, ולכך היכא דהאיסור ניכר במקומו וידוע לא שייך בו ביטול לומר דהאיסור נהפך להיתר, וא"כ כל שלא פי' מן הקבוע לא שייך לומר כאן אחרי רבים להטות דהאך נאמר דאזלינן בתר רובא על כל אחד והרי יש כאן איסור ברור וידוע במקומו משא"כ כשפירש מן הקביעות דלא על הקביעות אנו דנין רק על הדבר שפירש ובו לא אקבע איסורא ואמרינן שפיר כל דפריש מרובא פריש מאחרי רבים להטות וא"כ בכל דבר שאין שייך בו ביטול שייך כאן קבוע וזה הטעם שנתנו חכמים שם קבוע לכל דבר שאינו מתבטל כגון חתיכה הראויה להתכבד וכדומה דכיון דמדרבנן אינו מתבטל הרי יש כאן בקביעות איסור ידוע משא"כ בתערובות חנויות אם הם כולם של אדם אחד ושייך בו ביטול ונהפך להיתר שפיר לא הוי קביעי כיון דאין האיסור ידוע במקומו. וכן בהא דנזיר באומר לשלוחו צא וקדש לי כו' שאין שייך בו ביטול לגבי גברי מקרי גם כן קבוע דאורייתא וכן בחנויות הנ"ל של כמה בני אדם דלא שייך בי' ביטול שלו בשל חבירו דכי אם נתערב לו מעות שלו בשל חבירו יאכל הלה ומדי ואדרבא בכה"ג אמרינן כל דבר עומד ברשות בעליו אפי' אם הוא בסוף העולם ובזה מיושב קושית התוס' סוף מעילה גבי האומר פרוטה בכיס זה הקדש שהקשו התוס' למה לא יתבטל ברוב, ומה שתירצו שם משום דהוה דבר חשוב הוא תמוה מאד דהא מדאורייתא כל דבר חשוב בטל. וא"כ איך יתחייב קרבן מעילה ויביא חולין בעזרה. ולפמ"ש א"ש דכיון דיש שם פרוטה אחת של הקדש אינו יכול להתבטל דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא והארכתי בזה בתשובת שאלה בכמה ראיות מש"ס בבלי וירושלמי, וא"כ א"ש גם סוגיא דחמשה שנתערבו עורות פסחיהם דכיון שכל פסח יש לו חבורה מיוחדת ואין שייך בו שיתבטל שלו בשל חבירו שפיר הוי קבוע דאורייתא והוי כמחצה על מחצה ממש ולכן פריך שפיר והאיכא חד דלא נפיק.

ולפמ"ש יוצא לנו דיש חילוק בתערובות בין אם הם של אדם אחד אף דהספק נולד בחנויות לא הוי קבוע ואם הוי קבוע מדרבנן תליא במחלוקת התוס' והרמב"ן בהא

דהאומר לשלוחו צא וקדש לי את האשה כמ"ש ואם הם של הרבה בני אדם אפי' נולד הספק בריאו' שנתערבו זו בזו מקרי גם כן קבוע מדאורייתא ממש וכמ"ש בספר בינת אדם כן הי' נלע"ד.

אכן לפמ"ש התוס' בנזיר ובכמה דוכתי נראה דלא ס"ל החילוק הזה דאפילו במה דלא שייך ביטול גם כן לא הוי קבוע כל שאין האיסור ניכר במקומו. וא"כ קשה מסוגיא דפסחים הנ"ל, וצ"ל דס"ל כמש"ל דכל שיש לברר האיסור לא שייך בי' ביטול ולילך אחר הרוב וא"כ בחמשה שנתערבו עורות פסחיהם שיש כאן תקנה שיביאו כולם פסח אחר ובתנאי ובזה יצאו כולם הוי כיש לברר האיסור.

(**עוד** יש לתרץ דשאני גבי פסח כיון דאם נאכל שלא למנוייו א"כ לא שייך ביטול שלו בשל חבירו ובמ"א כתבתי באריכות אם האיסור תלוי במה שהוא של איש אחד בזה אין שייך ביטול והארכתי שם בביאור סוגיא דסוף ביצה גבי אשה ששאלה מים ומלח כו').

ודעת הר"ש מקינון דתערובות חנויות לא מקרי קבוע. וראייתו מהא דמותרים כל העולם לחרוש ולזרוע אף דיש להסתפק בנחל איתן אלא ע"כ דכיון דאין ניכר האיסור לא מקרי קבוע ואין מבורר מה דעתו ואם הוא קבוע דרבנן עכ"פ והא דמותר לחרוש ולזרוע משום דלא גזרו רבנן בזה שאין הציבור יכולים לעמוד בו או שסובר דלא מקרי קבוע כלל וראיית הרא"ש מקינון לאותם הסוברים דתערובות חנויות הוי קבוע דאורייתא צריך ישוב, ועיין מ"ש בזה האחרונים, ולפי מה שנכתוב לפנינו בעזר ה' יש ליישב ג"כ דאין משם ראיה.

והגאון בעל חוות דעת יצא לידון בדבר החדש וחילק בזה דדוקא אם הספק נולד בחנויות כגון שכל חנות עומדת בפני עצמה ולא נתערבו הריאות וכדומה רק שנולד לנו הספק באיזו מקילין נמצא הטריפה כגון שהשוחט אומר שבאחת היה טריפה ואינו יודע איזו היא וכדומה דכיון דלא אזלינן בתר רוב בשר רק בתר רוב חחנויות והמוכרים ולא שייך ביטול בחנויות ובגברי בזה מקרי קבוע. אבל בגוונא שכתב הש"ך שנתערבו הריאות ונמצא אחת טריפה בזה כיון דעיקר התערובות הוא בבהמה ולא בחנויות ודאי דלא מקרי קבוע יעו"ש. ולענ"ד אין בזה הכרח דלפמש"ל להוכיח מסוגיא דחמשה שנתערבו עורות פסחיהם אפילו אם היה התערובות בריאות מאחר שכל בהמה היא של אדם אחר לא שייך בו ביטול שלו בשל חבירו דהא שם גם כן נתערבו העורות ונמצא יבלת באחד מהם ודמייא לנתערבו הריאות ממש ולא ידעתי שום הפרש ביניהם דמה בכך דהריאות נתערבו כיון דכל ריאה שייכה לאדם אחר גם הבשר הנשאר מהבהמות שהריאות נפרשו מהם מיוחדים כל אחד בחנות מיוחדת.

ומ"ש סברא זאת בשם הרמב"ן והרשב"א גבי צא וקדש לי אשה כבר כתבתי לעיל שהרשב"א בתה"א כתב בפירוש בכ"מ דלא מקרי קבוע דאורייתא כל שאין האיסור ניכר במקומו, וגם לפמ"ש דלא שייך ביטול בגברי ה"ה בנתערבו הריאות דינא הכי וכמ"ש. ומ"ש שרוב הפוסקים סוברים כן דכשנולד הספק בחנויות מקרי קבוע דאורייתא לפמ"ש מוכח דהתוס' והרשב"א והר"ש מקינון לא ס"ל הכי, והוא ספיקא דדינא כנלע"ד (ואם החנות ידוע לאחד בעולם אי הוי קבוע דאורייתא או אפשר דבעינן שיהיה ידוע למי שבא לשאול עליו יתבאר לפניו בס"ד).

עוד יש קבוע דרבנן לכ"ע והוא נקרא תערובות חתיכות היינו שנתערבו לאדם א' חתיכה טריפה בין הכשירות בדבר חשוב שאינו מתבטל כגון חתיכה הראויה להתכבד ודבר שבמנין ובעלי חיים ודבר שיש לו מתירין וברי' וכדומה ובזה אמרינן גם כן קבוע כמחצה על מחצה דמי והטעם כתבתי, למעלה דכיון דחכמים אמרו שאינו מתבטל מחמת חשיבתו הוי כאלו הוא בעין וניכר במקומו דבדבר דלא שייך ביטל מקרי קבוע והוא רק מדרבנן דמדאורייתא כל דברים החשובים הם מתבטלים.

ויש לחקור לר"י דס"ל מין במינו לא בטיל מדאורייתא דיליף לה מולקח לדם הפר ודם השעיר, אם נאמר דגם ביבש ביבש ס"ל הכי כמ"ש התוס' בפרק התערובות אליבא דרבינו תם לפי מה שחזר בו, וא"כ גם בזה אינו בטל מדאורייתא אם יש לזה דין קבוע גמור מן התורה ויהיה כמחצה על מחצה אף דאין האיסור ניכר במקומו דלכאורה י"ל כיון דעיקר דין קבוע במה שאין לו ביטול כמ"ש וא"כ דמייא למין בשאינו מינו בניכר האיסור במקומו. ואפשר דתליא במחלוקת הפוסקים בדין קבוע דחנויות בתערובות אי הוה דאורייתא כמש"ל ונ"מ לדידן לדינא אם נאמר לפי שיטת הר"ן בנדרים פרק הנודר מן המבושל דנראה משם דבהיתר בהיתר מין במינו לא בטול גם לרבנן מדאורייתא א"כ יש להסתפק בזה אי שייך קבוע או לא והנה בפ"ק דפסחים (דף ט' ע"ב) בבעיא דתשעה ציבורין של מצה ואחד של חמץ איתא שם דהיינו הך דתשע חנויות ומקרי קבוע ורש"י פי' שם דהבעיא לענין בדיקה אי חייב לבדוק ומשמע דמיירי קודם זמן איסור חמץ דאז זמן הבדיקה כדמוכח כל סוגיא שם. וא"כ אז הוי היתר בהיתר כיון דעדיין לא הגיע זמן איסורו ונקט הבעיא בתשעה ציבורין דמשמע דהחמץ עומד לבדו. ולא נקט באם יש חתיכה חמץ בתערובות בחתיכות מצה אלא ע"כ משום דכה"ג לא שייך כאן קבוע כיון דאין ניכר האיסור במקומו הרי מוכח דאף דבדבר דלא שייך בי' ביטול לא שייך בו קבוע ואמרינן מרובא פריש, וצ"ל דמאי דמשמע שם מדברי התוס' פ' התערובות (דף ע"ג ע"א) ד"ה ר"י אומר גבי ליטרא קבועות דאם נאמר דמין במינו לא בטיל אפי' ביבש אסור

לאכול כל אחד מהם ולא אמרינן מרובא פריש היינו דוקא באיסור בהיתר כיון שבעת שנתערבו היה נקרא על כל התעבורות שם איסור ולכך גם כשפירש א' מהם אסור גם כן דאיסור פריש, משא"כ בהיתר בהיתר כיון דלא חל שם איסור עליהם ודאי דשייך לומר מרובא פריש אף במה שאין בו ביטול.

שוב ראיתי שמכאן אין ראיה כלל דהנה מרש"י שפי' שם לענין בדיקה איירי ודאי אין ראיה דהוא אזיל לשיטתו דס"ל היתר בהיתר שייך בי' ביטול דהוא כתב (מנחות דף כ"ב ע"ב) דדוקא עולי' לגבי מזבח אין מבטלים זה את זה משמע דשאר דברים אף היתר בהיתר שייך בי' ביטול דקרא סתמא כתיב אחרי רבים להטות, ואף לר"ן הנ"ל דמשמע דס"ל דהיתר בהיתר לא בטיל יש לומר דמפרש בעיא דט' ציבורים לענין אכילה כמ"ש התוס' שם, וא"כ מיירי לאחר זמן איסורו וא"ש. עוד י"ל דגם לשיטת הר"ן יש לפרש הבעיא גם כן לענין בדיקה וביטול דהא מדאורייתא צריך ביטול או בדיקה סמוך לזמן איסורו כמ"ש הר"ן בסוגיא קמא דריש פסחים וא"כ מדאורייתא חל חיוב ביטול על כל התערובות לר"י וא"כ מקרי שפיר לרבנן לגבי ענין זה איסור בהיתר וא"כ הוא מתבטל מן התורה, אך נ"מ לדידן לדינא במי שאינו נזהר לאכול מצה שמורה בכל ימי הפסח ואינו חושש משום חימוץ רק הוא נזהר לאכול כזית מצה שמורה בליל א' למצוה או שנתערב מצה שאינה משומרת אפי' משעת לישה או שלשה חש"ו בשאר מצות המשומרים דהוה היתר בהיתר ממש דהוא מותר לו לאכול אותם אפילו בליל א' ובלבד שיאכל כזית מצה דמנטרא באחרונה ושוב פירש אחד מהם לפנינו או שלקחו בידים מן התערובות אי מקרי קבוע אף באין ניכר במקומו ואינו יוצא או שבזה לא הוה קבוע ויוצא י"ח, והיה נראה דתליא במחלוקת הפוסקים גבי הא דצא וקדש לי את האשה דכבר כתבנו דבנשים לא שייך ביטול ואעפ"כ כתבו התוס' דלא מקרי קבוע וא"כ י"ל דיש כאן ס"ס לקולא חדא שמא הלכה כרש"י דהיתר בהיתר שייך בי' ביטול ואת"ל כהר"ן שמא לא מקרי קבוע ובלא"ה יש כאן ס"ס שמא היא ממצה משומרת לפי דעת המחבר (סעיף ג) דבלקח מן הקבוע ונתערב באחרים מקרי ס"ס משום דקבוע חידוש הוא אף דספק א' בגופו וספק ב' בתערובות לא מקרי ס"ס לקצת פוסקים, כמו שיבואר בשה"ס ועדיין צ"ע בזה.

ונ"ל בתערובות חתיכות אפילו יודע שיש א' בעולם היודע ומכיר החתיכה האיסורה רק שא"א לו לידע ולחקור אותו האיש לא מיקרי קבוע מדאורייתא אפי' אם נאמר בתערובות חנויות דכשיש א' המכיר בחנות האסורה מקרי קבוע דאורייתא לכ"ע כמשי"ת בפנים ויש בזה טעם גדול לחלק דדוקא בחנויות דאין שייך בהם ביטול רק דהתורה אמרה אחרי רבים להטות אמרינן כל דפריש מרובא פריש אבל האיסור נשאר במקומו ולא נקרא שם

היתר עליו לכך כל שיש א' בעולם המכירו ואליו ודאי אסור לכן גם לאחריני אסור דאין שייך לומר דדבר א' יהי' לאחד אסור מן התורה ולא' מותר, משא"כ בתערובות חתיכות דשייך בי' ביטול ונהפך האיסור להיתר כיון שהכל שלו והתורה התירה לו לאכול כולם בבת אחת כמ"ש הרא"ש בפג"ה א"כ מה בכך שא' יודע האיסור והלא הדבר אינה של אותו האיש היודע מן האיסור ואצלו לא שייך ביטל כלל וכן נראה מדלא אשכחן בשום דוכתא לחלק בכך, וכדמות ראי' לזה ממה דפריך בפרק התערובות (דף ע"ב ע"ב) בהא דכל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל דפריך וליבטול ברובא אף דמן הסתם שור הנסקל ע"כ מיירי ביש לו בעלים ומן הסתם מכירים אותו בטב"ע וא"כ יש א' שיודע מן האיסור אע"כ דאין חילוק בזה, אך לפי שיטת הרשב"א דס"ל דהאיסור אינו חוזר להיות היתר ורק דהוא מותר לאכול כל א' מטעם שאני אומר שהוא מן הרוב היה נראה דדמיא ממש לקבוע דחניות דאם יש אחד היודע באיסור לא שייך בי' ביטול ויתבאר עוד ענין זה בפנים הספר בעז"ה.

ואחרי שביארנו כלל ענין קבוע נבוא לביאור דיניהם כלליהם ופרטיהם באריכות מה שלקטתי מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים ומה שנתחדשו לי ת"ל דברים פרטיים לכמה דברים שיש בהם להסתפק להעיר לב המעיין לבד ולא להורות הלכה למעשה באתי כי מה אני לפתוח פה בדברים העמוקים האלו ולומר קבלו דעתי רק כתלמיד הדן לפני רבותי בקרקע ומה' החונן דעה לאדם אשאלה ממני והביננני דרכי תורתך ושלא אכשל ח"ו בהלכה.

סימן א

דין קבוע דאורייתא בניכר האיסור במקומו או שניכר לאדם אחד בעולם.

כבר נתבאר דאם החנויות לא נתערבו וניכר האיסור במקומו מקרי קבוע מן התורה לכל השיטות, ודעת הכרו"פ דאפילו לא נודע לנו רק שיש אחד בעולם שיודע מזה מקרי קבוע מדאורייתא וכמחצה על מחצה דמי, וכן נוטה דעת הפר"מ דהקשה על אותם הסוברים בהך סוגיא דנזיר באומר לשלוחו צא וקדש לי אשה כו' דמקרי קבוע מדרבנן דהא התם האשה והשליח יודעים האיסור וכל שיש א' בעולם היודע הקביעות מקרי קבוע יעו"ש אבל הגאון בעל חוות דעת חלק על הכרו"פ בזה וכתב דלא מקרי קבוע אא"כ בשעת לידת הספק ידוע האיסור וההיתר במקומו והביא ראיה לזה דאם לא נאמר כן א"כ אם יאמר אחד שיש ממזרת אחת בעולם ויודע אותה יהיו כל הנשים אסורות וכן אם יאמר

אחד שיש טריפה אחת בעולם ומכיר אותה ואם יבא לידו יכירנו א"כ יהיה אסור לכל העולם לשחוט שום בהמה. ולפע"ד נראה דאי משום הא לא איריא.

ולענ"ד ראיה לדברי הכרו"פ מן התוס' ספ"ק דכתובות ד"ה פרט לזורק אבן דהקשו לר"ש דס"ל דבעינן שיתכוון לו האיך ילפינן משם לקבוע ותירצו די"ל דמיירי באומר לאותו שעומד שם אני מתכוון ועיין בס' הפלאה שלמד משם דהתוס' ס"ל דלא בעינן נודע האיסור במקומו דאעפ"כ נקרא קבוע הוא סותר לדברי התוס' דנזיר בהא דאומר לשלוחו צא וקדש כו' אבל לפי שיטת הכרו"פ א"ש די"ל דמיירי בידוע לאחרים מקום הקביעות רק שלאותו שזורק אינו ידוע ודוק.

ולענ"ד דבר חדש בזה והוא דודאי קבוע לא שייך כי אם כשידוע שבמקום שרוצה ליקח אחד מן התערובות יש שם בודאי האיסור ויוכל לבא לידי איסור כמו שיכול ליקח ההיתר כגון בעיר א' שבמקום א' שקונים שם בני אדם יש חנות אחת בקביעות ששם יש נבילות וא"כ הרי יש כאן במקום שהוא יכול ליקח וליקח כעת ודאי איסור והרי יש כאן ספק אם יקח האיסור או ההיתר ורק דעל הרוב יקח ההיתר בזה אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכן בהא דזורק אבן לגו שם במקום שזורק האבן יש שם עובד כוכבים א' בקביעות וכן בט' ציבורים של מצה או בט' שרצים וצפרדע אחת ביניהם וכדומה משא"כ כשיש איסור בעולם ואינו יודע באיזו עיר האיסור בנמצא שבמקום שהוא דרכו ליקח משם בשר אין שם ודאי איסור הרי לא איקבע שם איסורא כלל ומהיכא תיתי נחזיק שם איסור כלל ואף שאין דלתות העיר נעולות אעפ"כ אין זה ודאי שיבוא שם האיסור ואף שבמקום אחר ועיר אחרת יש שם איסור ודאי מכל מקום מה בכך כיון שלמי שאנו רוצים לאסור לו אין דרכו לילך שם וליקח האיסור אין זה מקרי איקבע איסורא, וא"כ לא קשיא מידי קושית הגאון בעל חוות דעת מאומר דיש ממזרת בעולם כיון שהוא הולך לעיר אחרת לישא משם אשה ואין דרך כ"כ שיהי' תמיד מתערבים בשוה אנשים בעיר אחרת עם אנשים שבעיר הזאת הרי כל עיר הוא קבוע בפ"ע ויש שם ספק אם בעיר הזאת היא אותה הממזרת או לא ודמייא ממש לב' תערובות שנפל א' מתערובות הא' לשני' שבשני' יש כאן ס"ס גמור כמשי"ת בסימנים הבאים בס"ד ומ"ש התוס' בהא דנזיר דלא מקרי קבוע דאורייתא מטעם דאין ניכר האיסור במקומו י"ל דלא הוצרכו לזה רק אם ירצה ליקח אשה מן העיר ששלח לשם שלוחו לקדש שם אשה דשם ודאי איקבע איסורא, אבל מה שאסור בכל הנשים שבעולם לא הוצרך לומר דהוא רק מטעם קנסא מטעם הנ"ל אלא כמ"ש ומ"ש הרמב"ן דהוא אסור מדינא ומשמע דמיקרי קבוע גמור אפשר דס"ל דהש"ס מיירי באומר לשלוחו צא וקדש לי בעיר ידועה דאסור

שם בכל הנשים ומ"ש בכל הנשים שבעולם הוא לאו דוקא ואף דקיימ"ל דכל שנכנס בספק מסייע לבטל כמו שנתבאר בסי' קי"א לענין ב' קדירות של היתר וחתיכה של איסור וא"כ כל שאמר לו קדש לו אשה וא"י באיזו עיר הלך השליח א"כ כל העולם נכנס בספק והרי כל העולם כעיר אחת דמייא ואינו דומה לב' תערובות שכתבנו ששם יודעים אנו תחילה שהאיסור נפל לתערובו' אחת רק שיש לנו ספק באמת שנפלה ממנו למ"א אם הוי איסור או לא וא"כ כיון שכבר הוחזק הראשונה באיסור שפיר יש כאן ספק בתערובות השני' ואין סברא לצרפם יחד משא"כ אם א"י לאיזו מקום נפלה מ"מ לא דמי להתם דשם מיירי בדבר שדרכו להתערב ולכן אנו אומרים שכל דבר שעתיד להתערב כמעורב דמי כמשנ"ת שם משא"כ באנשים שבעיירות כיון דאנו אומרים דאשה הדרא לניחותא ואנו רואים כאלו הם קבועים במקומם וא"כ אין ראויים להתערב יחד ולומר כאלו נתערבו כל הנשים זו בזו ולכן יש כאן ספק על כל עיר ועיר אם יש שם האיסור ונעשה כל א' קבוע בפ"ע וספק קבוע לא אסרה תורה ויש כאן ס"ס גמור כמ"ש ועיין פר"ח (סימן קי"א) שכתב להכריע דבאיסור תורה אין מצטרפים ב' הקדירות יחד הרי משמע דמדאורייתא לא אמרינן כמעורבים דמי ורק באיסור דרבנן אמרו כן להקל וע"ש (בסי' קי"א) דבב' אנשים גם כן לא אמרינן דכמעורבים דמיין ואה"נ אם היה אחד אומר שבאותו העיר יש ממזרת אחת ידוע אפשר דבאמת אסור לו ליקח אשה שם והכלל בזה דכל קבוע הוא דוקא בהולך ליקח הדבר במקום שהם קבועים שם דאם תתיר לו כן אזי יכול לבוא לידי איסור ודאי כגון שהולך לבית לבוא שם על אשה ותתיר לו כל הנשים שבבתים הרי יש כאן במ"א ודאי איסור אבל אם הולך בשוק ואינו הולך כלל לבית הרי אין זה ודאי אפילו אם תתיר לו ליקח מכל אשר יחפוץ ליקח בשוק שיבא לידי איסור אין זה קבוע ולכן אמרו שם קדיש בשוקא מאי איכא למימר והוצרך לתרץ משום דאשה הדרא לניחותא וכאלו הולך למקום הקביעות שאז יכול לבוא לידי איסור בודאי כמ"ש וא"כ לפע"ד אין לדחות דברי הכרו"פ והוא ספיקא דדינא לפע"ד.

סימן ב

דין אם נודע האיסור לאחר ומת אח"כ ועכשיו אין נודע לשום אדם.

לפי מה שמבואר בסימן הקודם דיש להחמיר אם יש אחד שיודע בקביעות האיסור יש להסתפק לפ"ז באם בעל החנות המוכר ידע מקום קביעות האיסור ומת המוכר ועכשיו אין בעולם מי שיודע מקביעות האיסור אם נאמר כיון שבשעה שהיה המוכר חי היה כאן איסור תורה על כל החנויות וא"כ אחר שכבר נאסרו לכל אדם שוב אין חוזרים להיתרם אחר שמת או דילמא כיון שבשעה שבא א' ליקח כבר מת המוכר ובכל הביטולים אזלינן

בתר שעת הידיעה וכיון שעכשיו אין נודע לשום אדם הקביעות הותר לכל ואם נאמר דבכה"ג מותר יש להסתפק עוד אם בא א' ליקח מן הבשר מן הקביעות בשעה שבעל החנות שבו הטריפה היה חי וא"כ אז נאסר לו ליקח רק שלא היה האיש בביתו לשאול ממנו ולא הספיק ליקח הבשר עד שמת בעל החנות אם חוזר אצלו להיתר או לא.

והנה לכאורה יש לעיין דהר"ש מקינון הבאתיו לעיל הוכיח דבאם אין האיסור ניכר במקומו לא מקרי קבוע, דאל"כ יאסרו כל העולם מלחרוש ולזרוע, והנה בעת שהיו ישראל בארצם והיה דין עגלה ערופה נוהג הרי היה ידוע המקום לכמה בני אדם וא"כ לאותם שהיו מסופקים במקום הנחל איתן היה אז אסור להם לחרוש בכל מקום המסופק מדאורייתא וא"כ אפילו נימא דתערובות חנויות הוא אינו קבוע מדאורייתא מכל מקום אכתי קשה האיך מותרים כל העולם לחרוש בזה"ז והלא היה פע"א איסור דאורייתא, ודוחק לומר דבזמן הבית היה המקום ידוע לכל העולם ולא היה אז איסור כלל, אך הוא רחוק מן הדעת שמה שהיה אסור בתחילה יחזור להיתר בלי שום סיבה וטעם כלל.

והנה נראה לחקור דין זה מהא דאיתא פ"ט דנזיר (דף ס"ג ע"א) ובפסחים פרק כיצד צולין (ד' פ"א ע"ב) לענין טומאת התהום שהותרה ועושה פסח ואיתא שם בנזיר איזו הוא טומאת התהום כל שירד לטבול ונמצא מת משוקע בקרקע המערה ואיתא שם ג"כ דטומאת התהום היא כל שאין א' מכירה בסוף העולם הא כל שא' מכירה בסוף העולם אין זה טומאת התהום ואם נאמר שאם היה פע"א אדם שידע מזה שוה כמו שיודע כעת וא"כ רחוק הוא שלא ידע אדם א' מזה פע"א בשעה שנקבר שם וכדומה אך אף שאנו מדמין לא נעשה מעשה דש"ה שהוא הלכה למשה מסיני ואין דנין מהלכה, ועיין בפי' הרע"ב (פרק ז' דפסחים) שכתב וז"ל שטומאת התהום הוא שלא הכירה אדם מעולם, וא"י מנין לו שבלשון הש"ס שאין אדם מכירה משמע שעכשיו אינו מכירה אף שהיה מכירה פע"א.

ומצאתי סמך לדברי הרע"ב ז"ל מדברי הרמב"ם (פרק ו' מהלכות נזירות) שכתב דלא הותרה טומאת התהום כי אם כשאין א' בעולם מכירה ולא אמרו טומאת התהום אלא במת בלבד ולא בהרוג שהרי אותו שהרגו מכירו, מבואר מדבריו דבעינן שלא היו מעולם מי שמכירו דאל"כ מה תלה זה בזה דהא גם בהרוג י"ל דעכשיו אין אחד בעולם המכירו כגון דעכשיו מת ההורג אע"כ כמ"ש וא"כ אין ראיה משם.

והנה הכרו"פ הביא ראיה דתערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא מהא דאיתא סוף פ"ק דקדושין (דף ט"ז ע"ב) עובד כוכבים ומזלות שקידש בזה"ז חוששין לקדושיו ומסיק בדוכתי דקביעי עשרת השבטים, ופי' רש"י משום דהוה קבוע אף דבזה"ז אין אדם יודע

מן האיסור יעו"ש, ולכאורה הוא קושיא עצומה לשיטת התוס' ורשב"א ור"ש מקינון. אבל אם נאמר דכל שפעם אחד נודע האיסור מקרי קבוע דאורייתא לכ"ע הוה א"ש ושם איתא כי אמריתא קמי' דשמואל כו' אמר לא זזו משם עד שעשאום כעובדי כוכבים ומזלות גמורים ולכאורה הוא תמוה כיון דמדאורייתא הוא קבוע ויש לחוש לקדושיו וכי יש כח ביד חכמים לעקור דאורייתא ולהפקיע קדושין שלהם. וכאן לא שייך לומר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דהא אין מקדשין אדעתא דרבנן, ולפי דברי התוס' שפי' שם הטעם דחוששין לקדושין הוא משום דגזרינן דילמא אזלו לגבייהו למקום הקביעות א"כ דאינו אלא גזירה דרבנן הוה א"ש אבל לפי משמעות פשט לשון רש"י שם שכתב משום קבוע משמע דהוי דאורייתא ומטעם דסתמא קאמר דקידש בביתו וא"כ קשה ואם נאמר כשיטת התוס' ורשב"א ור"ש מקינון דלא הוה קבוע דאורייתא כיון שאין האיסור ניכר במקומו ונאמר ג"כ אף שפעם א' נודע האיסור אין זה קבוע הוה א"ש. ואפשר לומר דש"ה דבלא"ה אין כאן קבוע דאורייתא שאין האיסור ידוע כלל דשמא הבנות שנשאו עובדי כוכבים ומזלות לא הולידו כלל ושמא מתו וכדומה הרבה ספיקות לכן אינו אלא חומרא בעלמא דרבנן לבד ולכן שפיר קאמר דעכשיו שעשאום כעכו"ם לא שייך גזירה שלהם. וע"ע בפ"ט דסנהדרין (דף פ' ע"ב) מתני לי' רב יחזקאל לרמי בר"י הנשרפים בנסקלי' רש"א ידונו בסקילה כו' א"ל רב יהודא אבא לא תתני הכי מאי איריא דשריפה חמורה תיפוק לי' דנסקלים רובא אלא הכי אתני הנסקלים בנשרפים כו' והקשו התוס' שם למה לא אזלינן בתר רובא להחמיר בד"נ ותירצו משום דהוה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל אף דהשתא הקביעות אין ניכר כלל וצ"ל או משום דפע"א היה נודע וכמ"ש או שיש עכ"פ אחד היודע ומכיר אותם שנתחייבו סקילה בטב"ע ומקרי קבוע והרי מכאן ראיה גדולה לדברי הכרו"פ שכתב דכל שיש א' בעולם המכיר מקרי קבוע ומה תימא על הכרו"פ שרצה להוכיח מכאן דגם באין ניכר האיסור מקרי קבוע מן התורה וכפי מ"ש הוא בעצמו הך סברא אין כאן ראיה כלל וכמ"ש.

וראיתי לפהר"ת כאן (ס"ק ו') שכתב בפי' לדעת הסוברים דבעינן נודע האיסור אפילו אם נודע פע"א ושוב נשתכח שוב לא מקרי קבוע ובטלה דעתי נגד דעתו. עוד נראה מדבריו שכתב וז"ל וכגון דא צריך לאודעי דהא דאמרינן דבעינן ידיעה בקבוע לדעת התוס' והרשב"א לא בעינן שידע הלוקח אלא כל דאיכא במציאות לפנינו דידע לי' הוה כמחצה על מחצה אליבא דכ"ע עכ"ל, משמע מדבריו דסובר דעכ"פ בעינן שיוכל האיסור להוודע לפנינו רק דהלוקח לא ידע השתא אבל אם א"א לברר פה לפנינו אף שיש א'

בסוף העולם מי שיודע מן הקביעות אין זה קבוע וטעמא רבה איכא במילתא דכן קיימ"ל בכל דבר במקום שעומד להתברר או דיכול להתברר בקל לא נכנס בגדר הספק כלל וכמשי"ת בשער הספיקות וכל ענין קבוע הוא תלוי במה שאין לו ביטול ולכך כל שיש לו להתברר לא נכנס לגדר הספק כלל ואין שייך בו ביטול משא"כ אם א"א להתברר בפנינו אף שיש א' בסוף העולם המכירו בכך כיון דא"א לברורי עכשיו בקל מקרי ספק גמור כמו שיבואר בשער הספיקות וא"כ שייך בו ביטול וזהו דבר מסתבר ובזה עולים כל הסוגיות כהוגן והוא מילתא מציעתא בין דעת האחרונים בזה נכון ומסתבר לפע"ד ודוק.

סימן ג

דין אם מהני ס"ס בקבוע או לא.

הפר"מ בשפתי דעת (ס"ק י"ד) חקר שם אם היו כאן ט' חנויות מוכרות בשר כשירה ואחת מוכרת ספק טריפה אי מהני ס"ס בקבוע או לא דיש לומר כיון דלא מהני רובא א"כ כ"ש דס"ס לא מהני אם נאמר דרובא עדיף מס"ס, ודבריו אלו תמוהים באופן שיצייר דהא כאן יש רובא מלבד הס"ס וא"כ מאי ק"ו הוא זה ולדבריו הי' יכול לומר כיון דהרשב"א כתב דס"ס מטעם רובא אתינן עלה א"כ כמו דאין רובא מועיל בקבוע כמו כן אין מועיל אם יש בו גם כן ספק ספיקא דמה לי חד רובא מה לי תרי רובא הא מדאורייתא בכ"מ רובו ככולו.

אמנם יש לחקור בזה בממנ"פ אם נאמר דקבוע כמחצה על מחצה דמי עכ"פ הוי כתערובות חד בחד ולא גרע מיני' ואם כן לאותם הסוברים דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות חד בחד מותר אין כאן ספק כלל דמותר דנהי דהתורה גילתה דכל קבוע כמחצה על מחצה מכל מקום הא אפילו בכה"ג מותר בספק איסור ומנין לנו דגם בזה אסרה תורה, כל קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו, וראיה לזה ממ"ש המחבר (בסעיף ד') והוא מהרשב"א דלקח מן הקבוע ונתערב באחרים מותר מטעם ספק ספיקא, וכתב הש"ך שם משום דקבוע חידוש הוא. ושם כתב דעדיף מהא דספק אחד בגופו ספק שני על ידי תערובות יעו"ש.

ועוד נראה דאפילו לאותם הסוברים ספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות אסור מותר כאן לפמ"ש הפר"ח דיני ס"ס בב' תרנגולים בחצר ותרנגולת אחת ספק טריפה ולא נתערבו התרנגולים הביצה מותרת דבביצה באים ב' הספיקות יחד שמא היא מהכשירה ושמא אין התרנגולת טריפה וא"כ כאן דנודע האיסור במקומו אפילו אי הוי מחצה על מחצה ממש ג"כ מותר ועוד נראה דאפילו לשיטת הש"ך שם שכתב דבלא נתערבו התרנגולים אסור יש לומר דמודה כאן דהא עכ"פ מודה הוא דספק א' בגופן ספק ב' ע"י תערובות

חד בחד יצא מידי איסור תורה כמ"ש הפר"מ שם א"כ י"ל דכאן דקבוע גופי' חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דוקא בודאי ולא בספק ולא דמיא לספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות רוב בדבר חשוב שאין מתבטל כיון דכאן ניכר איסור בפ"ע שפיר י"ל אין כאן איסור כלל משא"כ שם במעורב ואינו ניכר א"א לומר שמא אין כאן איסור כלל דהא ודאי יש איסור בתערובות ואתה צריך לומר שמא אין זה איסור א"כ הב' ספיקות בב' גופים וב' ענינים וכמו שמחלק הש"ך עצמו שם כנ"ל ברור.

אמנם מה שיש לעיין בזה אם היו בחנויות חנות האחד ספק נבילה כגון שבדק הסכין ומצא בו פגימה וכדומה דיש כאן ס"ס במקום חזקה דספק הראשון הוא במקום חזקת איסור שאינה שחוטה כראוי וכן אם לא בדק בסימנים אחר השחיטה אם נשחטו רובם. והנה בדין לא בדק בסימנים (עיין ש"ך ריש סימן כ"ה) ובתבו"ש ופר"מ שם דכתבו דלא בדק בסימנים הוי ודאי נבילה מטעם חזקה וא"כ י"ל דמקרי קבוע ממש מדאורייתא דהא חנות אחת מוכרת בשר נבילה ודאית או אפשר לומר כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו דוקא שהחנות הא' מוכרת נבילה ודאית ממש לא שכשהאיסור הוא ודאי מטעם חזקה ולכאורה יש להוכיח מהא דנזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי כו' דאסור בכל הנשים מטעם חזקה שליח עושה שליחותו וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והרי שם אין זה ודאי דהשליח קידש אחת דהא מת, ואין לומר דמ"ש חזקה שליח עושה שליחותו לא דמיא לכל חזקה שבש"ס כגון חזקת שאינה זבוחה בשלא בדק הסימנים דשם יש עכ"פ ספק לפנינו משא"כ כאן כוונתם דחזקה דודאי עשה שליחותו כעין מ"ש חזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן דזה אינו דנראה דחזקה דכאן גרע מחזקת שלא בדק בסימנים דשם עכ"פ כודאי איסור חשבינן לי' דלוקה עליו משום נבילה וכאן אין זה אלא ספק דהא בפרק ב' דעירובין (דף ל"ב ע"א) פליגי ר"ש ור"נ וקיי"ל כר"נ דבשל תורה לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לקולא ובדרבנן אמרינן הרי מפורש דאין זה אלא ספק ולכן בשל תורה ספיקא לחומרא ובדרבנן לקולא.

ועיין פ"ק דחולין גבי האומר לשלוחו צא ושחוט לי ובאומר לשלוחו צא ותרום מוכח דבשל תורה לא סמכינן אהך חזקה, ובגיטין פרק התקבל גבי הא דאמרינן בעל אומר לשם פיקדון כו' פריך שם מהך דנזיר דאומר לשלוחו צא וקדש לי ומשני משום דהתם בשל תורה אזלינן לחומרא, וכן מצאתי אחרי כותבי זאת בשיטה מקובצת לנזיר בסוגיא זאת דכתב גם כן דהך חזקה ספיקא הוא ולכך מחלקינן בין איסור תורה לשל דבריהם. וא"כ מוכח דאף בס"ס לא אזלינן בקבוע ואפילו אין כאן חזקה לאיסורא דהא שם בנזיר אין שום חזקה אדרבא י"ל אוקי אתתא בחזקת פנויה. וא"כ יקשה מכאן למ"ש הש"ך

בכללי ס"ס שם דבנתערבו התרנגולת מותר ע"ש (בסימן ואו) ואף דהתוס' כתבו שם דלאו מדינא אסור כי אם מצד קנסא היינו משום דלא נקרא קבוע כיון דאין האיסור ניכר משמע הא הוי קבוע גמור מדאורייתא היה אסור מדינא ודברי התוס' אלו יש ליישב דהם לא כתבו כן אלא כדי שלא יקשה לר"ש דס"ל דאפילו בשל תורה אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו א"כ יהי' אסורים כל הנשים לכל העולם וע"ז כתבו הטעם משום דאין ניכר האיסור.

אמנם לר"נ דקיי"ל כוותי' בלא"ה צריך לומר דאין זה מדינא רק קנסא בעלמא אבל לפמ"ש הרמב"ן ורשב"א דמדינא אסור צריך עיון ועיין (א"ע סי' ל"ה סעיף א') שכתב בשם הט"ז דלכך לא אמרינן ס"ס משום דהוה ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות עיין שם אבל לפמ"ש הש"ך בכללי ס"ס (סימן ו' ז') אין זה מספיק ועוד קשה לפמ"ש הש"ך (כללי א' ב') דבהפ"מ מותר גם בספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות בלא נודע הספק הראשון עד אחר שנתערב מותר א"כ כאן הא נולדו ב' ספיקות ביחד ויותר תמוה לפ"ד הסוברים דספיקא דאורייתא מן התורה מותר א"כ ספק א' בגופו ספק ב' על ידי תערובות מותר דספק ראשון אינו אסור מדאורייתא ועיין בתה"א להרשב"א שכתב בכ"מ שעיקר דעתו כר"ת דס"ל ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות מותר רק שיש לחוש ולהחמיר כדעת ר"י דלא מקרי ס"ס והוא עצמו כתב בחידושיו דכאן אסור מדינא כדעת הרמב"ן. ולכך נלע"ד דאף שכתבו דמה דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אינו אלא ספק אין זה ספק גמור שקרוב לודאי דקיים שליחותו דשארית ישראל לא יעשו עולה בכל מידי דסמך עליו משלחו וכמ"ש בזה הפוסקים רק דבשל תורה החמירו שלא לסמוך ע"ז שאין זה ודאי גמור ולכך אינו נחשב לספק בשום דבר ולכך לא מהני כאן ס"ס.

ובהיות כן מ"ש במשנה למלך (פ"ט מה' אישות הלכה ואו) דבנשים שאין להם קרובות ערוה רק שניות מותר בהם משום דהוי ספק דרבנן ולקולא לפמ"ש אין הדין כן דאין זה נחשב לספק כלל ומקרי ספק הרגיל. ועיין בב"ש (א"ע סימן ל"ה) שהכריע ג"כ דמותר בשניות והשיג על הט"ז ולפע"ד אין זה מוכרח ומה שהביא המל"מ ראי' מלשון הש"ס שם דקאמר ומודה ר"י באשה שאין לה בת כו' ומפרש"י דאינו חושב רק ז' ערות הנאסרות מחמת אשתו מן התורה, אפשר לומר דהש"ס לא נחית שם לכך. ולפמ"ש התוס' דאין זה מדינא רק קנסא ודאי דא"ש דמותר בשניות דלא החמירו בו כ"כ לקונסו בשניות דרבנן וא"ש בלא"ה. אכן גם לשיטת הרשב"א והרמב"ן י"ל סברא אחרת להתיר בשניות משום דבחזקה זו יש עוד סברא לומר שמא האשה לא תתרצה להתקדש כמ"ש האחרונים ובח"מ ובב"ש שם ומכל מקום אין זה נחשב לס"ס מטעם שכתבתי.

שוב ראיתי שיש להקל בשניות מטעם אחר אף אם היינו אומרים דהך חזקה כודאי חשיבא ע"פ מ"ש פ"ק דפסחים גבי ט' צבורים של מצה דפרש"י דהבעיא הוא לענין בדיקה והקשו התוס' עלי' דהא הוי ספיקא דרבנן ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי. ותירצו דמיירי לענין אכילה ע"ש וא"כ מוכח מדבריהם דבאיסור דרבנן אין להחמיר מצד ספק קבוע דלא יהא אלא כמחצה על מחצה מכל מקום הוי ספק או מצה עיילי או חמץ ובדרבנן אנו אומרים דהיתרא נפל כמ"ש בסי' קי"א וא"כ ה"ה בנידון דידן בשניות בקבוע גם כן יש להתיר ולא דמייא לאיסור דרבנן בתערובות דקיי"ל דאינו בטל חד בחד ואפילו ברוב יש כמה דיעות דאינו בטל כמ"ש (בסי' ק"ט) ש"ה שהאיסור ידוע עכ"פ בתערובות וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון כיון שהאיסור על כל פנים יש בתערובות וא"א לומר שאין כאן איסור כלל דכאן יש עוד סברא לומר שמא לא קידש כלל אף שאין זה ספק גמור כמ"ש מכל מקום קל יותר מאיסור דרבנן ודאי בתערובות וזכינו לדין שעכ"פ יש להקהל בקבוע בס"ס מכמה טעמים גם מדברי הט"ז שהבאתי שכתב דלכך אסור בכל הנשים ולא מהני ס"ס משום דהוי ספק אחד בגופו כו' מוכח ג"כ דבספק טריפה בלא נודע הספק עד אחר שנתערב לדידן דס"ל דמהני מותר אכן באם בחנות האחת ספק נבילה נראה דתליא במחלוקת הפוסקים אי מהני ס"ס במקום חזקה ויתבאר באריכות בכללי ס"ס בס"ד.

סימן ד

דין אי אזלינן בקבוע בתר חזקה

עוד חקר שם הפר"מ כיון דגלי לן קרא דבקבוע לא אזלינן בתר רובא אם ה"ה דלא אזלינן בתר חזקה כיון דרובא עדיף מחזקה או דילמא היכי דגלי גלי יעו"ש ולכאורה יש להוכיח זה מהא דצא וקדש לי את האשה שכתב הרמב"ן בחידושיו הביאו הר"ן פרק התקבל שחלק על התוס' וס"ל דמדינא אסורות כל הנשים לו ומה שלכ"ע מותרות הנשים להנשא הוא משום שיש להם חזקת פנוי' משא"כ לדידי' אסורות הנשים שיש קרובות שאין חזקת הקרובות מועלת כאן משום שאין באים לפנינו לדין יעו"ש שהאריך הרי בפירוש כמ"ש במקום שיש חזקה להתיר לא מהני דין קבוע לאסור כלל וכמ"ש.

אך לפ"ד התוס' שכתב מהך קושיא דלמה אין הנשים אסורות לכ"ע דאי זה מדינא רק מקנסא אם כן מוכח דס"ל דאף במקום חזקה אסור בקבוע. אך לפ"ז יהי' דברי התוס' אלו סותרים למ"ש בפ"ק דפסחים גבי ט' ציבורים שהקשו על פרש"י דפי' דהבעיא הוא לענין בדיקה דהא הבית הוא בחזקת בדוק הרי מוכח דס"ל במקום חזקה אין קבוע מועיל כלל וכדעת הרמב"ן ואפשר לדחוק בדברי התוס' דנזיר ולומר דגם הם מודים לזה דאזלינן

בתר חזקה רק שהוקשה להם דע"כ ר"י ס"ל דחזקה אינו מועיל כאן דאל"כ למה אסורות למקדש העמיד הקרובות בחזקת פנוי' ולא ס"ל כהך סברא של הרמב"ן דמשום שאין באים לפנינו לדין דלא יועיל חזקה שלהם ולכן הוצרכו לומר דאין זה מדינא אלא מקנסא וא"כ שפיר י"ל דגם ר"י ס"ל הכי ומ"ש דלכך אין אסור מדינא משום שאין האיסור ניכר ולא כתבו משום חזקה לרווחא דמילתא כתבו כן ולפי האמת גם משום הך טעמא אין זה מדינא וכיון שמדברי התוס' דפסחים מוכח להדיא כן ואף שיש לדחוק ולחלק בין אם החזקה היא בקבוע עצמו כגון שאר נשים שבתערובות דבזה לא מועיל החזקה למחשבי' בודאי היתר אלא כספק השקול משא"כ חזקת הבית שעומדת בחזקת בדוק אין הספק אוסרו. מכל מקום כיון דהרמב"ן כתב בפירוש דמהני חזקה ופשט דברי התוס' דפסחים מורין כן למה נשווי פלוגתא בין הפוסקים בכדי כיון שיש ליישב דברי התוס' דנזיר ומהך סוגיא דסוף פ"ק דקדושין גבי נכרי שקידש בזה"ז דחוששין לקדושין משום דוכתא דקבוע עשרת השבטים משמע קצת דחזקה אין מועיל דא"כ למה חוששין לקידושין העמיד האשה על חזקתה חזקת פנוי' אך לפמש"ל בהא דמסיק שם דעשאום כעכו"ם גמורים מוכח דאין זה קבוע דאורייתא ממש רק הוא חששא דרבנן וחומרא לבד א"כ א"ש דבאמת במסקנא אזלינן בתר חזקה כמ"ש.

סימן ה

דין אי אזלינן בקבוע בתר קורבה

הכרו"פ (אות חית) פלפל שם אי אזלינן בתר קורבה בקבוע הביאו הפר"מ בשפ"ד (ס"ק י"ד) וכתב זה באופן שנמצא חתיכה קרוב לחנות הכשירה אי אמרינן מסתמא מכשירה הוא או כיון דלא אזלינן בתר רובא כ"ש דלא אזלינן בתר קורבה דהא רוב וקרוב הולכים אחר הרוב ולפי פשט דבריו דמשמע דמיירי ברוב חנויות כשירות הם. הם תמוהי' דק"ו פריכא הוא דכאן יש רוב וקרוב ביחד אפשר דמהני. אכן בזה יש לצייר חקירה זאת באם היה מחצה על מחצה גם מה שצייר בנמצא הוא ג"כ תמוה דהא בנמצא לא מהני קבוע דמקרי פירש. אלא כוונתו דראינו הפרישה מן הקביעות ושכח מאיזו מקום לקח. ומה שהביא הכרו"פ מהך סוגיא דנזיר דמדוע אסור בכל הנשים שבעולם לא היה נאסר רק מאותם עיירות הקרובות לעיר שהשליח דר בו אין ראיה זאת מוכרחת לפמ"ש התוס' דלא מדינא אסור. אך לפי שיטת הרמב"ן היה נראה לראיה נכונה, אכן לפמ"ש האחרונים דהך חזקה שליח עושה שליחותו לא ברירא כאן דאין ביד השליח לקדש שמא לא תתרצה האשה להתקדש, א"כ יש לומר דכאן אין ראיה לומר דמסתמא לעיר

הקרובה דשמא שם לא מצא אשה שרוצה להתקדש וע"כ צ"ל דלכך אסור משום דבכל העולם א"א לומר שלא ימצא איזו אשה שתרצה להתקדש וא"כ אין כאן קורבה כלל.

והנה בפרק לא יחפור (ד' כ"ד ע"א) בשמעתא דניפול גבי רוב וקרוב הולכים אחר הרוב איתא שם אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם שנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור הוא בא ואף על גב דאיכא עלי' דמקרבא כו' ופרש"י ספיקו טמא טומאה ודאית וכן מוכח בנדה פרק כל היד דשורפים עליו את התרומה וידוע דמן התורה אין אשה טמאה אלא בהרגשה כמ"ש בכ"מ, וא"כ היאך מביאים עליו קרבן ושורפים תרומה כיון דלא הוי הרגשה אע"כ דמיירי שהרגישה ביציאת הדם אלא שא"י אם מן המקור הוא או מן העלי' והרי זה דומה לט' ציבורים של חמץ ואחד של מצה דהוי כמחצה על מחצה אף לקולא כמבואר בכ"מ ויתבאר לפנינו בס"ד שכל שרואה הפרישׁ' הרי זה כלוקח בידים מן הקבוע וכמ"ש התוס' שם פ"ק דפסחים ד"ה היינו וכיון שכן הוי ממש כמחצה על מחצה ולמה שורפים עליו את התרומה וע"כ צ"ל דלא מקרי כאן קבוע דמי אמרינן דתמיד מצוי דם בעלי' אלא דאמרינן דרוב פעמים בא הדם מן המקור ובמקרה רחוק יכול לבוא אף מן העלייה אבל אין זה שכיח כלל ולא מקרי איקבע היתירא כלל ושם איתא תני ר"ח דם הנמצא בפרוזדור חייבים על ביאת מקדש ושורפים עליו את התרומה וקאמר שם רבא ש"מ רוב וקרוב הולכים אחר הרוב ולכאורה יש להקשות דיש לדחות דילמא רוב וקרוב הוי כמחצה על מחצה והוי ספק השקול ומה דחייבים עליו על ביאת מקדש מיירי כגון דיש כאן חזקת טואמה כגון אשה שספרה ז' נקיים וחזרה וראתה דם בשפיע שלה בפרוזדור דמוקמינן לה אחזקת טומאה דלמפרע וקיי"ל סוקלין ושורפין על החזקות אע"כ דהוכחתו הוא כמ"ש בתחילה דכיון דבאמת הוה קבוע דלא מטמייא אלא בהרגשה וא"כ הוי כמחצה על מחצה וא"כ היה לנו להלך אחר קורבה דרובא לא מהני כאן מחמת שהוא קבוע וא"כ לא מהני הך חזקה לטמא ודאי אע"כ דרוב וקרוב רובא עדיף מקורבה, וא"כ א"ש דכיון דרובא לא מהני בקבוע ונחשב ספק השקול ומעמידים אותה על חזקת טומאה א"כ כ"ש בקורבה דלא מהני להוציא מחזקת טומאה ולכך א"ש מה דשורפין עליו את התרומה מטעם חזקה וא"כ מוכח דבקורבה לא אזלינן בתריה היכא דאיכא קבוע אך לפי האמת זה אינו דא"כ נאמר דבאשה טהורה שמצאה דם בפרוזדור כיון דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי היה לנו לטהר הדם לגמרי דאף דאיקבע כאן חזקת דם טהור וחזקת דם טמא לא מקרי חזקת טומאה כיון דאיכא גם כן חזקת טהרה דדם עלי' וכמ"ש בשעה"ס באריכות א"כ היה לנו לומר העמיד האשה על חזקת טהרה וזה ודאי אינו דמתני' סתם לה ומשמע דבכל נשים סתמא טהורות מיירי

אע"כ דלא מקרי כאן קבוע וכמש"ל ורבא דדייק מינה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב הוא משום דלישנא דמתניתין הכי משמע דבסתם נשים טהורות מיירי וכמ"ש וא"כ נראה דהך דינא אי אזלינן בתר קורבה בקבוע הוא ספיקא דדינא וצריך עיון.

סימן ו

דין דאמרינן קבוע אפילו לקולא ואם יש בזה ס"ס מה דינו.

כבר נתבאר (בפתח השער) דקבוע קיי"ל כמחצה על מחצה דמי אף לקולא כגון תשע חנויות מוכרות בשר נבילה ואחד מוכרת בשר כשירה. ויש לחקור אם הי' כאן ס"ס אם נאמר דס"ס מהני בקבוע כמש"ל א"כ מה דינו היינו כגון ט' חנויות מוכרות כולם ספק טריפה והספק טריפה שוה בכולם כגון ספיקא דדינא וכדומה. ולקח מא' מהם וא"י מאיזה מהם לקח דלפי מה שנת' דהוי כמחצה על מחצה א"כ דמיא לתערובות חד בחד בספק טריפה. וכל שההיתר והאיסור נודע במקומו לדעת הפר"ח בדין התרנגולת הוא כשר וכן לדעת הש"ך יש לחקור באם היה החנויות בתערובות למאן דס"ל תערובות חנויות הוא קבוע דאורייתא ולכאורה יש ללמוד דבר זה ממה דאיתא פ"ב דכתובות (דף כ"ז ע"א) אמר רב אידא כו' אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולם בעי ר' ירמי' אינה מחזקת אלא אחת מהו ופריך שם מ"ש מב' שבילין כו' ומשני התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמא כו' יעו"ש.

והנה באינה מחזקת אלא אחת א"כ הא איכא רובא דלא הוי שם במחבואה ורק דהוה קבוע דאשה נודעת בעצמה וניכר הקביעות לפ"ד הכרו"פ ושאר אחרונים כמש"ל (סי' א') וכיון דאיכא עוד ספק מקלינן הרי מבואר דמותר ס"ס בקבוע ואף דרובא לאיסורא אך יש לדחות דש"ה דבשבוי' הקילו וכמ"ש התוס' שם ד"ה כאן בכרכים. וגם אין להביא ראי' איפכא ממ"ש הרב בהגה"ה (סימן קי"ד סעי' יוד) באם ידוע שעכו"ם א' בעיר שודאי אין מערב בו יין אף על פי ששאר עובדי כוכבים דרכם לערב בו יין מותר ליקח מכולם כו' דתלינן לקולא שמא לא עירבו בו יין וכן כיוצא בזה בכל איסורים דרבנן יעו"ש דמוכח לכאורה דאם היה איסור דאורייתא לא היינו מתירים אפילו ליקח בבתיהם ואף קבוע ואיכא ס"ס שמא הוא אותו עובד כוכבים שאין דרכו לערב. ואת"ל שהוא מאותם שדרכם לערב שמא לא עירב בו יין. ואין זה ראיה די"ל דהרב כתב כן דמשום דהוא איסור דרבנן אפילו פירשו מבתיה' מותר ליקח מהם דומיא דכהנות שבעיר דשם מותר אפילו הכהנות פירשו משם למ"א דסתמא נקט. והך דינא שכת' הרב נלמד מהך דמחבואה ולשון הש"ך ופר"ח שם מגומגם שכתב על דברי הרב באם יש עכו"ם א' שאינו מערב יין דמותר אפילו ליקח מבתיה' דמשמע מדבריהם בפירש לשוק כ"ש דמותר ובבתיהם הוא רבותא יותר

וזה אינו דבבתיהם הו"ל קבוע משא"כ בפירש היה לנו לילך אחר הרוב ועיקר הטעם משום דבדרבנן הקילו אפילו איכא רובא כיון דאיכא ג"כ ספק שמא לא עירב כמ"ש גם י"ל דלכך נקט הרב דוקא באיסור דרבנן דקמ"ל דמותר ליקח אפילו מכולם בבת אחת דומיא דכהנות דמתירין אפילו כולם בב"א דשם כבבת אחת דמיא.

ועיין תוס' שם ד"ה בבא כו' ולכך נקט הרב לישנא ליקח מכולם.

גם נלע"ד דאף דמותר ליקח מכולם בב"א היינו דוקא שלא יערב כל היין בכלי אחד. אבל עירבם בכלי אחד ודאי דאסור דהא דין זה נלמד מהך דשבוי' ושם מדמינן לה לב' שבילין בבאו לשאול בב"א רק שמחלק דכיון דיש ספק שמא לא איטמו לכך אפילו בב"א מותרים אבל מכל מקום ודאי דאם היתה אשה אחת ידועה שהיתה במחבואה ודאי דאסורות כל הנשים שלא הי' שם דאין לומר דהיא מצלת על כולן דומייא דמה דאיתא בפ' התערובות גבי איברים תמימין באיברי בעלי מומין דאר"א אם קירב ראש אחד מהם מותר להקריב כל הראשין אם מקריבם שנים שנים דמדהא דהיתירא אידך נמי היתירא זה ודאי אינו חדא דהא שם י"ל שמא שניהם מותרים משא"כ כאן. ואף שגם כאן יש ספק שמא לא נטמאת כיון דאין ספק זה דומה להך דמחבואה האיך נאמר דהך דהייתה במחבואה תציל על אותה שידוע שלא הייתה שם ואם נאמר דבשבוי' הקילו בסברא כל דהו א"כ לא מקשי מידי מהא דב' שבילין הא ע"כ צריך לחלק ועוד דלמה מקשה מפלוגתא דר"י ור"י אם באו בב"א עדיפא הו"ל להקשות דהא בב' שבילין קיי"ל דאם הלך בב' השבילין ודאי דטמא וכאן אנו מתירים אפילו אותה שלא הי' במחבואה אע"כ דכל שיש לנו לדמות' לב' שבילין מדמינן לי' וא"כ כמו בב' שבילין בהלך בשניהם טמא כמו כן בעירב כל היין לכלי אחד ודאי דאסור ובהיות כן צריך עיון מ"ש הט"ז שם דהרב מיירי אפילו ידוע אותו העכו"ם שאינו מעורב נמי שרי והוא תמוה.

ויש מקום עיון לע"ד בהא דאמרינן קבוע אף לקולא במ"ש בש"ס גבי ט' שרצים וצפרדע אחת ביניהם דברה"ר ספיקו טהור, ולכאורה תמוה כיון דקיי"ל דהא דספק טומאה ברה"ר טהור מסוטה גמרינן והוא גזירת הכתוב אף דבכל איסורים שבתורה ספיקא לחומרא מן התורה להרשב"א וסייעתו וא"כ מנלן דאף ברוב לטומאה יהי' טהור אף דהוה קבוע וכמחצה על מחצה דמי מ"מ כיון דקבוע חידוש אפשר דתרי חידושי לא אמרי' דיהיה ספיקו טהור ברה"ר אף דהוה ספיקו דאורייתא וגם ברובא בקבוע ואף לדעת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה מותר מ"מ בתערובות חד בחד מודה דאסור מדאורייתא מדחייבה רחמנא אשם תלוי בחתיכה אחת מב' חתיכות וכמ"ש מהרי"ט בתשובה ופר"ח בכללי ס"ס וכמשי"ת שם בסי"ד.

וסבור הייתי לתרץ זה במה דקשה עוד דהיאך ילפינן מסוטה לטהר ספק טומאה ברה"ר הא איכא למימר מה לסוטה שכן לא אתחזק איסורא משא"כ בשרץ וצפרדע דאתחזק כאן טומאה ואף שיש ג"כ חזקה דהעמיד טהרות על חזקתם מ"מ לא דמייא להתם דשם אין שום חזקה לאיסור וכאן חזקת טהרות איתרע ג"כ דהא נגע בודאי רק שא"י באיזו נגע ולענ"ד דילפינן מהא דאמרי' התם במס' סוטה (ד' כ"ח ע"א) ונטמאה ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל וא' לבועל ומדאמר ונסתרה משמע דאם לא היה מקום סתירה מותרת אף לבועל ולבעל יש חזקה להיתירא משא"כ לבועל יש כאן חזקה לאיסורא בעת שנסתרה עמו שהיתה אז אסורה לו מחמת א"א אף שאח"כ גירשה בעלה מ"מ מחזקינן מאיסור לאיסור לכמה פוסקים עיין בתשובת מהר"מ לובלין בדין בהמה שנמצא מים בראש וביו"ד (סי' כ') ובדברי האחרונים באריכות ומדתלי טעמא דוקא בסתירה שהוא רה"י משמע דבספק טומאה ברה"ר אפילו איכא חזקה לאיסורא ג"כ טהור וא"כ מתורץ גם כן לכל השיטות דכיון דחזינן אפילו במקום דאתחזק טומאה, מטהרין ברה"ר א"כ ה"ה בט' שרצים וצפרדע אחת ביניהם דהוה קבוע וכמחצה על מחצה דמי הוי כאן כאלו אתחזק איסורא והיתרא ושפיר מטהרין ברה"ר.

אבל עדיין אין זה מעלה ארוכה מתרי טעמא חדא דהא רוב הפוסקים חולקין על סברא זאת דמחזיקין מאיסור לאיסור וכמ"ש השו"ך (סי' נ' וסי' ק"י) בדיני ס"ס ובאחרונים וא"כ אין ראיה מסוטה לטהר ברה"ר במקום דאתחזק טומאה ועוד דהתוס' כתב פ"ק דחולין ובכ"מ בפירוש דבמקום דאתחזק איסורא והיתירא דמטהרין ברה"ר לאו מסוטה ילפינן וכתבו שם דבסוטה ליכא חזקה דחזקת הסוטה אתרע משום דנסתרה אכן לפי מה דמשמע מדברי התוס' (סוטה ד' כ"ח ע"ב) ד"ה ברה"ר דעיקר הך דינא דטומאה הוא הלכה למשה מסיני רק דאסמכוהו אקרא דסוטה. א"כ בלא"ה לא קשה מידי די"ל דגם הך דט' שרצים הוא הלכה למשה מסיני דיהיה טהור ברה"ר.

ובזה מתורץ מה דקיי"ל דספק טומאה ברה"ר אפי' כמה ספיקות להחמיר טהור וברה"י אפילו כמה ספיקות לקולא טמא והוא ג"כ נגד מה דקיי"ל בכל איסורים שבתורה דס"ס הוי כודאי בין להקל בין להחמיר אבל אי הוה הלכה למשה מסיני אתי שפיר.

סימן ז

דין קבוע באם היה בו איסור דרבנן.

יש להסתפק ג"כ באם היה איסור דרבנן בקבוע מה דינו אי הוה כספיקא דרבנן ולקולא או לא והוא דלכאורה נראה כיון דקיי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי א"כ דמי לאיסור דרבנן שנתערב חד בחד בדבר שאינו חשוב דכתב הש"ך (כללי ס"ס סי' כ"א) דאסור דחד

בחד אתחזק איסורא וספיקא דרבנן במקום חזקה אסור יעו"ש וא"כ היה נראה דוקא בתערובות למאן דס"ל תערובות חנויות דאורייתא אבל באם היה האיסור ניכר במקומו ולא היה כאן תערובות א"כ הוה ספיקא דרבנן ממש בא"י באיזו חנות לקח וראיה לזה מדברי התוס' פ"ק דפסחים שהקשו על פרש"י דפי' בעיא דתשע ציבורים של מצה לענין בדיקה דהא הוי ספיקא דרבנן ולקולא וכן קיי"ל (בסי' קי"א) בב' חתיכות א' של איסור ואחד של היתר שנפל א' מהם לקדירה דמותר באיסור דרבנן.

אבל מדברי הרמ"א (סי' קי"ד) גבי מורייס שדרכו לערב בתוכם יין דכתב שם דאם יש א' שדרכו לערב אסור משום קבוע משמע דגם באיסור דרבנן אסור בקבוע אף דשם הוי תערובות דלא נודע האיסור מ"מ הא כבר נתבאר דשם לא שייך לומר כן דדוקא בדבר המעורב יש לחלק בין אם נתערב או לאו דבנתערב כולם הוו כגופו של איסור משא"כ שם שכל אחד הוא מיוחד בביתו. ועוד ראיה ממ"ש במסכת ביצה ובכ"מ דאיסור דרבנן אינו בטל אם הוא חתיכה הראויה להתכבד או דבר שבמנין כדמוכח בהא דליטרא קציעות. וכבר ביארנו למעלה דהטעם שעשו חכמים לדבר חשוב שאינו מתבטל שם קבוע והוי כמחצה על מחצה. א"כ כ"ש בקבוע גמור מדאורייתא אף דלא נתערבו כיון דלא שייך בי' ביטול אסור ג"כ באיסור דרבנן. וצ"ל דאף דעשו אותם חכמים כקבוע מ"מ חמור יותר כיון דנתערב בתערובות כל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ולא חלקו בדבר משא"כ באם כל אחד עומד בפ"ע דאז הוי דומייא דמ"ש בכללי הס"ס להש"ך באיסור דרבנן שיש ספק אם הוא אסור או מותר דמותר אבל באם הי' בתערובות אפילו אם נאמר דתערובות חנויות הוי קבוע דרבנן אף דכל חנות עומדת בפ"ע מ"מ כיון שכולם נכנסים בספק הוי כמעורבים ואין איסור דרבנן מותר בתערובות דבר חשוב.

אך מה שיש לעיין בזה באם היו כאן ט' חנויות מוכרות איסור דרבנן וא' מוכרת דבר מותר כגון ט' מוכרות גבינות של עכו"ם ואחד גבינות כשירות וניכר כל חנות במקומו ולקח מא' מהם וא"י מאיזו לקח דלפי מאי דמבואר (בסי' קי"א) בב' חתיכות אחד של איסור ואחת של היתר ונפל אחד מהם לקדירה וא"י איזו דמותר דאם נאמר דכאן הוי קבוע כמחצה על מחצה ממש ודמייא לב' חתיכות אחת של היתר וא' של איסור דהא קיי"ל דקבוע הוי אף לקולא כמ"ש או דילמא כיון דקבוע חידוש הוא לא הקילו בו חכמים כ"כ לומר שאני אומר ולהתיר מטעם ספיקא דרבנן וגם י"ל כיון דמדאורייתא כולם מותרים א"כ לא חל עליהם שם קבוע כלל וא"כ לא היה כמחצה על מחצה.

וקצת ראי' יש להיתר ממ"ש התוס' גבי בעיא דט' ציבורים של מצה דהקשו על פרש"י דפי' לענין בדיקה דהא הוי איסור דרבנן וספיקא לקולא ולכך פירשו דהבעיא הוא לענין

אכילה ולדבריהם קשה הא יכול הש"ס לשאול גם לענין בדיקה רק לענין אם היו ט' ציבורים של חמץ וא' של מצה ולחלק בין אם לקח מן הקבוע דאז מותר מטעם ספיקא דרבנן אבל אם פירש דהוי רוב לאיסור לא הקילו אע"כ דבזה גם בלקח מן הקבוע לא התירו מטעם הנ"ל אכן מסתימת דברי הש"ס דמדמה הך דציבורין להא דט' חנויות ושם בסוף פ"ק דכתובות משווה דין קבוע בין לקולא בין לחומרא משמע דשוה לכל דיניו אבל בתערובות חנויות דלכמה פוסקים לא מקרי קבוע כלל ודאי נראה דאין להקל אפילו בלקח אחד מהם ונפל לקדירה אף לדעת הפר"ח (בסימן קי"א) דס"ל דגם בב' חתיכות אחד של איסור ואחד של היתר ג"כ מתירין הקדירה אין להקל בדין ומה שיש לעיין בזה בדברי הפר"ח דהא קיי"ל איסור דרבנן חד בחד ודאי דלא בטל א"כ כשנפרש אחד מהם ודאי דאסור ואין להקל מטעם ספיקא דרבנן וא"כ גם בנפל אחד אח"כ לקדירה למה מתירין יתבאר בסימנים הבאים.

סימן ח

דין היכא דפירש מן הקביעות אי אזלינן בתר רובא דחנויות או בתר רוב בשר.

אם פירש מן הקבועות אזלינן בתר רוב ויש לעיין אי אזלינן בתר רוב החנויות או בתר רוב הבשר והנה הגאון מופת דורינו בעל חוות דעת כתב בפירוש דאזלינן בתר רוב חנויות ואפילו אם בחניות הטריפה יש בשר ביותר מכל הט' חנויות הכשירות דאזלינן בתר רוב המוכרים וכן יראה לשון הש"ך (ס"ק כ"א) במה שהשיג על הלבוש ע"ש ובפר"מ שם וכן יראה מסתימת לשון הש"ס מט' חנויות מוכרות כו' ומדלא חילקו כלל בין אם הבשר יותר או מועט משמע דלא אזלינן כי אם בתר רוב חנויות אבל בספר בינת אדם כתב להיפוך דאזלינן בתר רוב בשר ותוכן דבריו דכיון שיש בשר יותר בחנות הטריפה וחיישי' שמא מהלוקחים נפל והוכיח מן הש"ס פ"ק דפסחים דאזלינן בתר הלוקחים לחומרא.

אמנם אף שאין אני כדאי להכריע ביניהם ולא בינת אדם לי מ"מ תורה היא לע"ד נראין דברי הגאון בעל חוות דעת עיקר ואין כל ראיות המחבר ב"א מכריעות כלל ונראה להכריע כאן בהכרעה חדשה כפי קט שכלי.

והוא שבאמת לשון הש"ע (סי' ס"ג) והוא בעצמו מל' הרמב"ם (פ"ח מהלכות מ"א) בשר הנמצא בשוק הלך אחר רוב כו' אם היו רוב מוכרי בשר עובדי כוכבים ומזלות אסור ואם היה רוב המוכרים ישראלים מותר והא ודאי דמיירי שבשר כשירה הוא כ"כ בזול כמו בשר טריפה וכמ"ש הפר"מ שם והוא מוסכם מכל הפוסקים ולסברת בעהמ"ח בינת אדם היה לו לפרש דאם היו רוב אנשי העיר עובדי כוכבים ומזלות אסור דאזלינן בתר

רוב הקונים ומשמע מסתימת דברי הש"ע שם דאפי' אם היה הבשר שבחנות העובדי כוכבים ומזלות יותר מבשר הנמצא בחנות ישראל ג"כ מותר ועוד קשה דלפי סברתו היה לו לומר אפילו הבשר שבחנויות ישראל היה רוב נגד הבשר שבחנות העובדי כוכבים ומזלות כל שיש לו בשר המספיק לכל בני העיר היה לו לומר דאסור כל שרוב העיר עובדי כוכבים ומזלות משום דאזלינן בתר רוב הלוקחים וזה ודאי דלא משמע מלשון הש"ע כן ועיין בפר"ח שכתב ג"כ דאם רוב מוכרים ישראלים אפילו רוב העיר עובדי כוכבים ומזלות מותר.

לכך נלע"ד דמירי כאן שטבחי ישראל והמוכרים ישראל הם מספיקים בשר לכל בני העיר וא"כ מה בכך שבחנות הטריפה יש בשר יותר דמסתמא י"ל שגם הלוקחים הולכים אל רוב החנויות המוכרים ונמצא שאפילו אם נאמר דאזלינן בתר רוב הלוקחים ג"כ מותר דתלינן שהלכו אל הרוב המוכרים כמ"ש דכל דפירש קיי"ל בכ"מ מרובא פריש משום דרובא מדאורייתא כמו כן להיפוך אם הוא הולך לקנות שם אמרי' ג"כ דלרובא הלך, ובזה נדחה ראייתו מפרק ז' דשקלים מעות שנמצא בין שקלים לנדבה קרוב לשקלים יפלו לשקלים והתם מבואר שהיו ששה שופרות לנדבה ואחד לשקלים. וכתב שם הרע"ב דלמ"ד רוב וקרוב הולכים אחר הרוב מוקמינן לי' בשווים ע"ש, ולפמ"ש אין משם ראיה כלל דש"ה כיון שאנו רואים שיש כ"כ מעות בשופר של השקלים כמו בשל כל השופרות של נדבה א"כ יש כ"כ בני אדם שנתנו ממון לאותו השופר של שקלים האחד כמו אותם בני אדם שנתנו לששה שופרות של נדבה דאל"כ היה לו להיות בכלל מעות שבששה שופרות מרובים מבשל האחד דלא שייך לומר דלרובא הלכו כיון שהמעות באו מבני אדם שהלכו שם והמעות שווים מוכח דהלכו בשוה לכולם וכמ"ש. ואין לומר דשמא נתן אדם א' מעות הרבה ביחד לשופר אחד דאם נאמר כן יש ג"כ להסתפק שמא להיפוך נתן מועט ביותר והוה ספק השקול אם רוב בני אדם נתנו לשופר של נדבה או לשקלים ולכך אזלינן בתר קורבא משא"כ כאן דהבשר שבחנויות לא בא מן הלוקחים ובשר שבחנות אחד מספיק לכל בני העיר אמרינן דודאי הולכים לוקחים יותר מרובים לרוב חנויות מלחנות האחד.

ומה שדקדק עוד מלשון הברייתא דרוב חנויות דנקט ובנמצא הלך אחר הרוב ולא נקט סתם ובנמצא מותר יעו"ש אין בדקדוק זה כדאי להוכיח זה דלדידי' קשה ג"כ למה נקט סתם הלך אחר הרוב ולא פי' מאיזו רוב איירי ומסתימת לשון הרוב דנקט בה"א הידוע ולא אמר אחר רוב משמע דכיון לרוב דמירי ביה מעיקרא והיינו מה דקאמר רוב חנויות מוכרות הרי אדרבא מוכח מלשון זה דאזלינן בתר רוב חנויות ולא בתר רוב בשר ומה

דלא נקט סתם ובנמצא מותר נראה דבא לרמוז דבקבוע אזלינן ג"כ לקולא ברוב חנויות מוכרת בשר טריפה דבזה אם לקח ממקום הקבועות הוה ספק משא"כ בנמצא הוי ודאי איסור ולכן נקט סתם ובנמצא הלך אחר הרוב.

ובזה מיושב ג"כ לשון הרמב"ם שדקדק ושינה מלשון הברייתא וכתב ובנמצא הלך אחר הרוב מוכרי בשר אם רוב המוכרים כו' ואם רוב המוכרים ישראל כו' והיינו משום שמפרש הברייתא ג"כ דמיירי בב' גווני לקולא ולחומרא ונ"מ אם הוא ספק איסור או ודאי ולכן נקט הרמב"ם ג"כ דין נמצא בב' גווני היינו ברוב ישראל וברוב עובדי כוכבים ומזלות כמ"ש.

ומ"ש עוד להוכיח ממ"ש (נדה דף י"ח ע"א) בתוס' ד"ה ובנמצא שבבשר יש חזקה נגד רוב דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואם נאמר דאזלינן בתר חנויות מה שייך כאן חזקת בהמה בחייה לגבי רוב חנויות לא הבנתי ראי' זאת דהא אנו דנין כאן על חתיכה הזאת הנמצאת ואין אנו יודעים אם הוא מן החנות הנבלה או מן הכשירה א"כ יש כאן חזקה לחתיכה זאת כ"ז שא"י אם נשחטה כראוי העמידנה על חזקתה כמו שהיתה בחיים בשלימותה.

ובכרו"פ תירץ ג"כ לישנא דנקט ובנמצא הלך אחר הרוב ולא נקט סתם מותר באופן אחר יעו"ש מוכח מדבריו גם כן דס"ל דאזלינן בתר רוב חנויות דאל"כ לא היה כאן מקום לקושיא כלל וכמ"ש בספר בינת אדם שהבאתי. וכן נראה מדברי הרשב"א בתה"א שכתב אם יש שכונה בעיר בפ"ע רובה ישראל לא אזלינן בתר רוב העיר אף שרובה עכו"ם והביא ראיה מברייתא דנקט ובנמצא הלך אחר הרוב אף דאין דלתות המדינה נעולות ואם נאמר דמ"ש הברייתא הלך אחר הרוב לא קאי על רוב דמיירי שם תחילה דהיינו רוב חנויות א"כ אין ראיה לדבריו דאפשר לומר מ"ש הלך אחר הרוב ר"ל אחר רוב הנכנסים בעיר א"ו מלשון הרוב דנקט בה"א הידועה משמע דמיירי ברוב דנקט תחילה ושפיר מוכח דינו של הרשב"א.

ועיין במסכת בבא בתרא בשמעתא דניפול (דף כ"ג ע"ב) דפריך אר"ח דסובר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב מהאי דנמצא בין שני שובכות אף דנפיש חד מחברו דמשמע קצת דהולכים אחר רוב בשר ולא אחר רוב חנויות ומ"מ אין משם ראיה דשם לא שייך למימר הלך אחר הרוב לוקחים משא"כ כאן דכל חנות מספקת בשר לכל בני העיר שפיר י"ל דהלוקחים הולכים אחר רוב החנויות כמ"ש ויש להוסיף לומר עוד דאף אם אין ידוע דבחנות אחת הכשירה מספיק לכל בני העיר מ"מ י"ל דמסתמא הלוקחים כ"ז שא"י אם יש בשר בחנויות או שכבר נמכר ודאי דהולכים לכולם בשוה ויש סברא לומר דלרובא

הלכו כמ"ש וא"כ כל שנמצא חתיכה בשר מחזיקינן דמסתמא על הרוב פירש מן רוב החנויות כל זמן שלא ידעינן בודאי שבעת שפירש הבשר כבר כלה בשר שברוב החנויות ולכן לא חילקו בזה בש"ס ופוסקים רק כתבו סתמא דבנמצא הלך אחר הרוב ומשמע דקאי על רוב הנז' בברייתא תחיל' וכמ"ש.

אכן בידוע שרוב החנויות ודאי לא יספיקו לרוב קוני הבשר שבעיר והחנות מספקת לכולם בזה ודאי צדקו דברי הרב המחבר בספר בינת אדם דאזלינן בתר רוב בשר ולא בתר רוב חנויות.

ויש לעיין אם בחנויות הם שווים רק בבשר יש בא' רוב מחבירו ונמצא חתיכה בשר אי אזלינן בתר רוב בשר והוי כודאי בין לקולא בין לחומרא או דהוי ספק כיון דבחנויות הם שווים ולכאורה היה נראה להביא ראיה מהא דאיתא פרק לא יחפור שם ובפרק ב' דנדה גבי דם הנמצא בפרוזדור דחייבים עליו ודייק משם דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב דאף דעלי' קרובה יותר מן החדר משום דרוב דמים מן המקור וכאן דמיא לב' חנויות באחד כשירה ובא' טריפה רק שבמ"א טריפה יותר שרובא במקור ההיתר ואזלינן בתר רוב דמים הבאים מן המקור אף דבמקומות הם שווים אבל לפמ"ש אין משם ראיה לנידון דחנויות כל שבשר שבא' מספיק לבני העיר והלוקחים הולכים בשוה לזו כמו לזו, ועוד דשם לא מצוי כ"כ דם בעלי' רק במקרה והזדמן משא"כ כאן לתמיד מצוי בשר בכל חנות.

ונראה להביא ראיה ממ"ש בפרק ז' דתרומות שתי מדוכות אחת של תרומה ואחד של חולין ונטל מאחד מהם וא"י ממי נטל אני אומר משל חולין נטל ולא חילקה המשנה בין אם התבלין שבמדוכה של איסור מרובה מבשל היתר או לא אע"כ כיון דדי לו בתבלין של היתר לבד הוי ספק השקול אי נטל מן האיסור או מן ההיתר ואזלינן בתר המדוכות וא"כ ה"ה בנ"ד כיון שיש די בכל חנות בשר לבני העיר כמ"ש.

סימן ט

דין מה נקרא פירש לומר דהולכים אחר רוב.

איזה הוא הפרישה לומר דהולכים בו אחר הרוב האריך בזה בספר בינת אדם (סי' י"ט) ותוכן דבריו שם דבמידי דנייד הוי פירש כל שאינו עומד בכנופיא עם אחרים ובחנויות כל שהוא עדיין במקולין לא מקרי פירש כיון שכן דרך לטלטל במקולין ממקום למקום ואח"כ להחזיר אותו למקומו ואפילו אם הוא ביד אחר והוא עדיין במקולין לא מקרי פירש כן הוא דעת הרשב"א דלא כרש"י יעו"ש. והנה זה ודאי דאם פירש ע"י המוכרים שמטלטלים אותו ממקום למקום במקרה לא על דעת שיהיה במקום שיתפרש ודאי דלא מקרי פירש כלל וזה דמייא להא דאמרינן אשה הדרא לניחותא ואפילו אם פירש

למקום אחר שרוצה שיהיה שם באותו מקום עד שיהיה נמכר ג"כ לא מקרי פירש ובפרט לפמ"ש דהולכים אחר רוב חנויות ודאי דכ"ז שהוא בחנות באיזו מקום שיהיה לא מקרי פירש כלל.

אמנם דין זה לא שייך אלא אם נאמר דתערובות חנויות הוה קבוע דאורייתא אבל אם נאמר דקבוע לא מקרי אלא שכל חנות ניכרת במקומה א"כ היאך שייך שיפול ספק בחנות, ומכל מקום שייך בדרך רחוק כגון שראה שיצא מחנות ואמר שלקח הבשר אחר שפירש ממקום למקום ואח"כ שכח מאיזו חנות הוא, וכתב בספר בינת אדם דע"כ לא פליגי רש"י ורשב"א אלא בנמצא ביד עובדי כוכבים לאחר שנגמר המקח ועודו עומד במקולין אבל אם נמצא מושלך בארץ אפילו במקולין גופי' מקרי פירש לכ"ע, ולע"ד איפכא מסתברא דאפילו רש"י לא ס"ל דמקרי פירש אלא משו' דהוא בידעובדי כוכבים וכבר נגמר המקח דכבר יצאת מרשות המוכר לרשות הלוקח ואין לך פירש גדול מזה והרשב"א ס"ל דכיון דהספק נולד במקום הקביעות אין חילוק בין אם ברשות המוכר או ברשות הלוקח אבל בנמצא במקולין בארץ למה יקרא פירש כיון דעיקר הקבועו' הוא בחנויו' א"כ מה חילוק יש בין אם היה מונח על השולחן או על הארץ דהא בלא"ה אין החנויות מעורבים רק משום דאיקבע בהו איסורא ולא שייך בהם ביטול לא אזלינן בתר רובא א"כ כל שהוא עדיין ברשות המוכר נראה דאין חילוק היכן הוא מונח דעדיין הוא ברשותו וכל הבית כמקום א' דמי' וסמך לזה דמצינו דד' אמות נקראים תמיד מקומו של אדם וידוע דכל הבית כד' אמות דמי לכמה עניינים הרי דהכל נקרא מקום אחד ואף דמצינו בריש פ"ק דנדה בסוגיא דקופה שטלטלוה ממקום למקום ונמצא שם שרץ דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום היינו משום די"ל דבמקום שנמצא עתה שם היה שרצים מצויים ולא במקום הראשון דהא דרך להיות במ"א יהיה שרץ ובמ"א באותו בית לא יהיה שרץ משא"כ כאן דאין שום סברא לחלק בין אם הבשר מונח במקום הראשון שהניחו שם אחר שחיטה או אח"כ ודאי דנקרא הכל מקום אחד והא דאיתא במס' שקלים מעות שנמצא בין שקלים לנדבה כו' דמוכח שם דאפי' אם הוא בעזרה מקרי פירש ש"ה דנקרא תערובות חתיכות דשם עיקר הקביעות הוא במה שהם בכנופיא חדא תדע דאפילו נעקר כל הקביעות אף שלא נתפזרו אנה ואנה רק שהולכים בכנופיא מקרי ג"כ פירש לשיטת הרא"ש וכמשי"ת לפנינו באריכות משא"כ בקבוע דחנויות דלא תלייא כלל במה שהם מעורבים יחד וכמ"ש, וכבר הרגיש בזה המחבר בינת אדם דש"ה משום קבוע דחתיכות יעו"ש. וכן יראה מלשון הש"ס דקאמר ובנמצא הלך אחר הרוב ובודאי מציאה לא שייך בחנות רק בשוק וכן לשון המחבר (בסעיף ג') אבל בשר הנמצא בשוק.

וקרים עוד לומר דאפי' אין המוכרים קבועים בחנויות אלא עומדים בשוק כל אחד מוכר על שולחן מיוחד ונמצא בשר סמוך לשולחן אחד מהם במקו' שקונה לו ד' אמותיו לא מקרי פירש כל שלא יצא עדיין מרשותו, ועוד דהא לא גרע מהא דנזיר דאשה הדרא לניחותא, א"כ לא מקרי פרישה אלא בפירש גמור שנעקר ממקום זה למ"א לא ע"ד לחזור וא"כ כל שנמצא בסמוך לו שעדיין דעתו עליו ושכיח שיחזור ויזכור עליו ויטלנו מן הארץ ויחזרנו לשולחן א"כ הדרי לניחותא מקרי והוי קבוע גמור ואדרבא איפכא קשה לי' לדעת הרשב"א דחולק על רש"י וס"ל כל שנולד הספק בחנות אף כשהוא כבר ביד העובדי כוכבים לא מיקרי פירש ולא ידעתי למה כיון דכבר פירש מרשות המוכר מה בכך שהוא עומד בחנות המוכר הא אפילו למאי דס"ל כליו של לוקח ברשות מוכר לא מהני לקנות היינו דוקא בכלי שהכלי בטל לגבי הרשות משא"כ באם הוא ביד הלוקח ודאי דקונה לו ידו והרי נשתנה לרשות אחר וכי המחיצה של החנויות גורמים שיהיה נקרא מקום הקביעות וזה לא מסתברא כלל, ועיין במל"מ (פ"ד מהלכות מת"ע הלכה ט') שהביא קושיית המרדכי סוף חולין בהא דקיי"ל דשבלים הנמצאים בחורי הנמלים שלאחר הקוצרים הוא לעניים משום דספק לקט לקט דהא קיי"ל דאזלינן בתר רובא ורוב התבואה הוא של בעה"ב ותירוץ המרדכי דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והקשה המל"מ שם דהא הוי פירש מן הקביעות ובנמצא הלך אחר הרוב דלכאורה יש מכאן ראי' לדעת הרשב"א דלשיטתו א"ש משום דבכל שדות דרך להיות שם חורי נמלים והוי כאלו נמצא ביד עובדי כוכבים בהיותו במקולין. וכ"כ בספר בינת אדם שם.

ולע"ד בלא"ה לא קשה כלל דהא ודאי מירי דהתבואה שבחורין הוא במקום שאין הבעלים מתייאשים מהם ולא הוי מקום הפקר לכל אדם אלא כרשות ביתו של אדם דאינו מתייאש מהם לעולם כמ"ש בפרק ב' דבבא מציעא דאל"כ למה קאמר שם שבתוך הקמה הרי הוא של בעה"ב הא כבר נתייאשו הבעלים והרי הוא של מוצאם אלא ודאי דמיירי בנמצא במקום שהבעלים אין מתייאשים מהם ודעתו עליהם א"כ הרי הוא קבוע גמור ודמייא לנמצ' מושלך בארץ בחנו' שכתבנו דהוה קבוע לכ"ע ואדרבא קשה מכאן לשיטת הב"א דס"ל דזה הוי פירש לכ"ע. אך מה דקשה על המרדכי דכ' דהוי קבוע והא דמייא הך דשבילין לתערובות חתיכות דלכ"ע לא מקרי קבוע כי אם בדבר חשוב וחתיכה הראויה להתכבד והך דשבילין אינו דבר חשוב ולא דבר שבמנין וא"כ בטל ברובא ומה קבוע שייך כאן ואף (דבפרק ה' דבפיאה משנה ואו) איתא הרוח שפיזרה את העמרים אומדים אותה כמה לקט ראויה לעשות כו' והביאו הרמב"ם (שם הלכה ה') וז"ל הרוח שפיזרה כו' ונתערב קציר של בעל השדה עם הלקט אומדים כו' הרי מבואר דלא שייך בי'

ביטול ברוב היינו משום דכיון דיש שם בודאי לקט של עניים אין סברא שיתבטל שלהם בשל בעה"ב וכי אם נתערב קב חיטים שלו בשל חבירו יאכל הלה וחדי, אבל שם קבוע ודאי דלא חל עלייהו לפי דעת הסוברים תערובות חנויות לא הוי קבוע דאורייתא אף דודאי לא בטלי החנויות זה בזה כיון שהם משל אנשים הרבה, ועיין במל"מ שם שהביא בשם המרדכי, עוד תירץ אחר דלכך לא אזלינן בתר רובא משום קרא דעני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו כדקאמר הש"ס במס' חולין פרק הזרוע יעו"ש וא"כ י"ל דב' התירוצים שהשיב ר"ב לר' משולם משום דמספקא לי' אי תערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא או לא דלפי מש"ל בפתח השער בטעם הסוברים דתערובות חנויות מקרי קבוע משום דלא שייך בי' ביטול א"כ כאן ג"כ דלא שייך בי' ביטול של עניים בשלו כמ"ש ולדעת הסוברים דלא מקרי קבוע צ"ל כתירוץ הראשון משום קרא דעני ורש הצדיקו וא"כ א"ש וצריך לתרץ דעת הרשב"א דס"ל עיקר הפרישה הוא שיפרוש מן המקום שרגיל להיות בתחילה ואין הדבר תלוי בשינוי רשות כלל. ולכך אפילו אם הוא ביד הלוקח כל שעדיין הוא במקולין נקרא עדיין במקום קביעות משא"כ אם היו מוכרים בשוק כל אחד יושב על שולחן מיוחד כיון שבשוק אין דרך לטלטל ממקום השולחן למקום אחר כל שפירש משם או נפל לארץ מקרי פירש.

ועוד נראה דלא מקרי פירש אלא אם במקום שנמצא שם היה ספק מאיזו מקום הוא נפרש מן האיסור או מן ההיתר אבל כל שבמקום שהוא נמצא ופירש שם אין כאן ספק שבודאי בא מן החנות שנמצא אצלו א"כ בעת שנולד הספק היה במקום הקביעות ולכך בנמצא בחנות עצמה אף שהיה מונח בארץ כיון שידוע שהוא באותו החנות ואין כאן ספק היאך יהיה נקרא פירש אף שאח"כ נשכח מאיזו חנות היה או בתערובות חנויות למאן דס"ל תערובות חנויות הוה קבוע ודאי דלא שייך פירש כלל וזה ברור לדעתי.

ובפרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ד ע"א) איתא ההוא חצבא דחמרא דאשתכח בפרדיסא דערלה שריא רבינא ופריך שם לימא משום דס"ל כר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ומשני ש"ה דאי מיגנב מיניה אצנועי בגוה לא מצנע וה"מ חמרא אבל עינבא מצנע והנה ודאי דזה מקרי קבוע כל שיש הרבה כרמים בעיר וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וא"כ אפילו לר"ח אין להתיר כאן דהא אין כאן רוב וקרוב כיון דכמחצה על מחצה דמי ולכאורה נראה דלא מקרי כאן פירש אף דיש כאן ספק אם האי חצבא הוא מאותו הפרדס של ערלה או משל פרדס אחר מ"מ פירש ודאי משמע דהיינו בידוע שאינו במקום קביעות כלל אבל כאן שיש ספק שמא הוא מאותו פרדס עצמו שנמצ' בו וכאן נמצא כאן היה הרי נשאר במקום הקביעות ואם נאמר כדעת הב"א דמושלך

בארץ מקרי פירש ה ה א"ש אבל גם משם אין ראיה דהרי מאחר דמיירי שכבר הי' יין וא"כ כבר פירש בתחיל' אל הגת שבבור שנעשה בו היין, ואף שכבר כתבנו למעלה דבמקום שדרך לטלטל שם אנה ואנה לא מקרי פירש לא דמייא כלל שנשתנה הדבר מכמות שהיה מענבים ליין בעת שהתחיל להשתנות נעקר ממקו' זה למ"א להיות דבר אחר ופנים חדשות באו לכאן ודאי דמקרי פירש ועמ"ש לקמן דאם נשתנה הדבר מכמות שהיה זה לא מקרי פירש מ"מ כאן שנעקר עי"ז ודאי דנקרא פירש ומ"ש בגמרא אבל עינבי מצנע יש לומר דגם למסקנא דקיי"ל כר"ח דהולכים אחר הרוב א"ש דבזה לא מקרי פירש כל שהוא בתוך אותו פרדס עצמו כמ"ש וא"כ מוכח מכאן דלא כס' ב"א. אף די"ל דהש"ס קאמר הכי לפום הס"ד דלא אתיא כר"ח ונאמר דרוב וקרוב הולכים אחר הקרוב רק משום דאצנועי בגוי' לא מצנע לכך מחלק דבעינבי מצנע ושפיר יש להלך אחר הקרוב מכל מקום הוא דוחק לומר כן דהש"ס חלק בין עינבי לחמרא שלא אליבא דהילכתא לדידן דקיי"ל כר"ח אבל לפמ"ש א"ש דבאמת קאמר הש"ס לדידן אף דקיי"ל כר"ח מכל מקום כיון דהוה קבוע וזה לא מקרי פירש כמ"ש לכך אסור.

ובזה מתורץ דברי הרמב"ם במה שתמהו עליו המפרשים במ"ש (פ"י מהלכות מ"א הלכה י"ג) שכתב הך דינא דחביות יין שנמצא בפרדס של ערלה וכ' שם ג"כ הך טעמא דלא היה מצניע שם וכ' ג"כ החילוק בין עינבי לחמרא, וכבר תמה עליו בלח"מ וכרו"פ ושאר אחרונים דהא הך שקלא וטריא נקט הש"ס לפום מאי דס"ד דלא כר"ח אבל לפי מאי דקיי"ל כר"ח דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אפילו עינבי שרי והוא תמוה לכאורה, אבל לפמ"ש א"ש דהרמב"ם הוקשה לו ג"כ מה דאמר בש"ס הך חילוקא דבין חמרא לעינבי דאין זה נצרך למאי דקיי"ל כר"ח לכך ס"ל דבאמת גם לדידן איתא להאי דינא והיינו משום דזה נקרא קבוע ולא פירש וא"כ בנמצא בפרדס אין שייך לילך אחר הרוב בעינבי כמ"ש.

ועפ"ז עולים ג"כ כהוגן דברי הטור והמחבר (יו"ד סימן רצ"ד סעיף י"א) דאם נמצאו ענבים טמונים בכרם אסורים והוא ממ"ש כאן בש"ס אבל עינבי מצנעי ולפי המסקנא דקיי"ל כר"ח אין נ"מ בזה כמ"ש ובאמת תמה הט"ז על המחבר והוא בעצמו קושית המפרשים על הרמב"ם ולפמ"ש א"ש, ומ"ש הט"ז שם בכאן עדיף יותר מקורבה דמוכח דכאן נמצא כאן היתה יעו"ש אין בזה הכרח כ"כ דכיון דקיי"ל דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב, אפילו בקורבה דמוכח אין לחלק בין מוכח הרבה למוכח מעט ועיין בלח"מ שם שתירץ דברי הרמב"ם וכ' שם דכיון דרוב זה אינו ברור דהא איכא רובא דעלמא דעובדי כוכבים והוה כיי"נ. וצ"ל כפי' התוס' שם דמיירי ברוב גנבי ישראל יעו"ש שהאריך

להוכיח דאין זה רוב גמור ודברים אלו תמוהים חדא מדוע לא זכר הרמב"ם דמיירי ברוב גנבי ישראל כמ"ש הלח"מ בעצמו שם ועוד דכיון דמיירי ברוב גנבי ישראל א"כ מדוע לא היה רוב גמור ואיסור ערלה לא שייך בזה דרובא דעלמא לא הוי ערלה ועיין בהג"ה אשר"י דפסק דגם בענבים מותר לדידן דקיי"ל כר"ח וז"ל נ"ל דלדידן דלא אזלינן בתר קירבה אלא בתר רובא אפילו ענבים שרי דלא אמרינן משל ערלה הם דלכל הפחות הוה להו ספק ערלה דשרי בחו"ל יעו"ש ולכאורה דבריו תמהים למה הוצרך לטעמא דספק ערלה בחו"ל כיון דבאמת קיי"ל כר"ח דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב ולכך נ"ל דהוא ס"ל באמת כמ"ש דלא מקרי פירש והוה לי' קבוע וכמחצה על מחצה דמי.

אך בראי"ש איתא בפירוש בפרק לא יחפור דאפילו ענבים נמי שרי משום דקיי"ל כר"ח דאזלינן בתר רובא וא"כ צ"ל לשיטתו דס"ל דזה מקרי פירש וצ"ל דהרא"ש ס"ל כיון דאנן אמרינן דמרוב כרמים באו א"כ לגבי כרמים אחרים מקרי פירש שפיר דהא לא נמצא כי אם בכרם אחר של ערלה לא באותם כרמים ואף דיש להסתפק ג"כ שמא מאותו כרם של ערלה הם ושם לא נקרא פירש כמ"ש וא"כ יצא לנו דין חדש דבהיו כאן רוב חנויות כשירות וא' של נבילה ונמצא בשר מושלך שם בחנות של איסור נקרא פירש ואזלינן בתר רוב חנויות כל שיש להסתפק שבאו משאר חנויות או לא וי"ל ג"כ דברי הטור והמחבר שדעתם שקרוב יותר לומר שבאותו כרם היו וכמ"ש הט"ז שם דעדיף יותר מקורבה וכיון דמדברי הרא"ש מוכח להדיא הך דינא ומדברי הטור והמחבר אין הכרח שחולקים ע"ז שי"ל כטעמו של הט"ז וכן מוכח קצת מלשון הטור והמחבר שכתבו הטעם לאיסור משום דקרוב כו' נראה לפסוק כן לדינא.

אמנם בדין חנויות נראה דהכל מודים בזה דיש לאסור דדוקא התם גבי עינבי דניכר שנגנבו הענבים ויש קצת סברא לומר דלא היה מצניע שם כיון שגנב משם רק דבעינבי אין זה ברור שלא יצניעו שם וכיון דאיכא למימר דלפעמים דרך להטמין שם בזה יש מחלוקת הפוסקים אם תולין דהוא ודאי מאותו כרם או לא משא"כ בנמצא בשר מושלך בחנות האסורה ואין ידוע אם היה בדרך גניבה או שנפל מעצמו ע"ג קרקע ודאי דניכר הדבר שהוא משל אותו חנות ואין שייך לומר כאן דניזל בתר רובא.

אמנם אם היה הבשר מוצנע וניכר הדבר שהוא בדרך גניבה בהא דמיא ממש להא דעינבי בפרדיסא ותליא במחלוקת הפוסקים ולפי מה שהכריע בש"ע להחמיר משום דקרוב יותר לומר דהוא מן אותו הכרם א"כ בנמצא בחנות הטריפה יש להחמיר אכן אם הי' רוב החנויות מוכרות בשר טריפה וא' מוכר' בשר כשר ונמצא בחנות הכשירה בזה נלע"ד דאין להקל כיון דבאשר"י מפורש דגם בזה אזלינן בתר רובא וגם בהג"ה אשר"י

התיר מטעם ספק ערלה א"כ ס"ל דהוי ספק ממש ודאי דיש להחמיר דנראה דגם הטור והמחבר לא כתבו כן רק לחומרא ולא לקולא.

סימן י

דין אם יש לנו ספק אם בעת הפרישה מן הקבוע היה איסור בקבוע.

יש להסתפק באם לא היה ידוע לנו שהיה איסור בקבוע בעת שלקח מן הקבוע כגון שידענו שיש כאן חנות אחד מוכרת בשר טריפה וראינו א' יוצא מן המקולין ושכח אח"כ מאיזו מקולין לקח וא"י אם היה בשר טריפה במקולין של איסור בעת שלקח מן הקבוע אם לאו די"ל דלא אמרינן קבוע אא"כ היה ודאי איסור קבוע בחנות בעת שלקח ובודאי היתר בחנויות של היתר משא"כ בא"י כלל א"כ אין זה מיעוט ורוב במציאות דהא עיקר הטעם דקבוע כמחצה על מחצה דמי משום דהאיסור ניכר במקומו ודבר שאין לו ביטול היה כמחצה על מחצה משא"כ כאן שנולד לנו הספק אם הבשר הזה היה מהחנות האסורה ואם היה שם בשר כלל או לא ואם היה כלל בשר בחנויות המותרות או לא וא"כ בדין זה לא שייך כלל איסור ידוע שאין מתבטל וא"כ הרי ספק היאך היה הדבר בזה שפיר י"ל כיון דהמותרות הם תמיד רוב בודאי יותר נוטה לומר דחתיכה זו הוא כשירה ומסתמא היה בשר ברוב החנויות ולא במיעוט, או אפשר כיון דעכ"פ קבוע חנות א' המוכרת טריפה ביניהם אף דלא ידעינן אם היה שם בשר כלל ג"כ אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, והנה בפרק הרואה (ברכות דף נ"ג ע"א) איתא ת"ר היה מהלך חוץ לכרך ורואה אור אם רוב כותיים אינו מברך אם רוב ישראל מברך ופריך שם הא גופא קשיא אמרת אם רוב כותיים אינו מברך הא מחצה על מחצה מברך והדר תני אם רוב ישראל וכו' ומשני ה"ה דאפילו מחצה על מחצה מברך כו' וכן פסקו הפוסקים וכן מבואר בש"ע (א"ח סימן רצ"ח סעיף ז') ועיין מ"א שם שהקשה על הא דקאמר ברוב כותים אינו מברך דהא הו"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי ובזה הא דקיי"ל דמברך ותירץ שם דהאור שנראה לאדם מקרי פירש יעו"ש.

ולענ"ד הוא תמוה הא בכל רגע מתוסף האור שדבר הנדלק הוא מסתלק תמיד והאור הנוסף בכל רגע קטנה הוא מתחדש מדבר הנשרף כידוע לחכמי הטבע, וא"כ מקרי רואה הפרישה בעת שהוא מברך ובפירש לפנינו הא דמיא ללקח מן הקבוע כמו שיתבאר בסימנים הבאים ולא דמיא לדיבור דנפק מפומייהו דסנהדרין דמקרי פירש כמ"ש המפרשים דשם הדיבור אינו ניכר ולא שייך בו פירש לפנינו משא"כ באור של אש דהוא דבר ניכר ונרגש, ולכן נלע"ד כמ"ש דבזה לא שייך לומר כל קבוע כו' כמ"ש דהא אין זה דבר ידוע שלעולם מדליקין אור בכל בית בכותים או בישראל ולכן הו"ל ספק

אם היה כלל בבית של כותים או בבית ישראל רק משום דרוב דיירי העיר הם כותים אמרינן דמסתמא האור הוא של כותים ולפמ"ש אין זה קבוע וא"כ א"ש ויש לפשוט משום ספיקא דידי. ועיין באלי' רבא שהקשה ג"כ על מה דקאמר התם ואם מחצה על מחצה מברך הא הוי ספק ברכות ולהקל.

ולענ"ד לא קשיא מידי לפמ"ש שם דגם בכותים מדינא היה ראוי לברך עליו דהא איסורא אזיל לי' והא אחרינא הוא וכמ"ש שהאור מתחדש בכל עת ורק משום גזירה אמרו דלא מברכין עליו דגזרינן משום ראשון ועמוד ראשון ולכך בספיקא השוה ודאי דאין להחמיר וכל ספק גזירה שלהם להקל ומוקמינן אדינא, ומזה יהיה קצת ראיה למה שפלפלו האחרונים בהא דקיי"ל ספק ברכות להקל משום חומרא, דלא תשא אם יש ס"ס לברך אם מברכין ולפמ"ש מוכח דמברכין דהא ידוע שס"ס בדאורייתא וספק אחד בדרבנן דמיא בכל מילי וכמו דמברכין כאן בספיקא דרבנן כמו כן בכל ס"ס, וע"ש בסוגיא דריח איתא נמי היה מהלך חוץ לכרך והריח ריח אם רוב עובדי כוכבים אינו מברך ואם רוב ישראל מברך והעתיקו ג"כ לשון זה (בש"ע סימן רי"ז סעיף ז') ומהתימא על מה דלא פריך הש"ס ג"כ כאן הדיוקים אהדדי ואפשר דסמך הש"ס ג"כ אמה דקאמר בתחילה גבי אור דנקט סיפא אגב רישא וה"ה הכא במחצה על מחצה מברכין. וצ"ל הטעם ג"כ משום דכאן במחצה על מחצה הוא רובא להיתרא דהא עיקר הטעם מה דאין מברכים על הבשמים של עובדי כוכבים הוא משום דסת' מסיבת' לכוכבים ומזלות ובודאי דלא דוקא קאמר דאין בנמצא שיהיה לפעמים מסיבת עכו"ם שלא לשם כוכבים ומזלות אלא משום דרובם מסיבתם לכוכבי' ומזלו' נקט הכי וא"כ במחצה כותים ומחצה ישראל מצרפין מיעוטא דעכו"ם דאין מסיבתן לכוכבים ומזלו' והוה רובא להיתירא ושפיר מברכין עליו, וצ"ע מה שסתמו הפוסקים בזה ולענ"ד פשוט כמ"ש.

עוד היה נלע"ד להוכיח קצת למ"ש לחלק בין ודאי קבוע לספק ממ"ש בפרק לא יחפור שם ובפרק ב' דנדה (דף ט"ז ע"א) גבי דם הנמצא בפרוזדור דקאמר שם דחייבים עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה משום דרוב דמים באים מן המקור, והנה זה ידוע דאין אשה טמאה אלא בהרגשה כדילפינן בנדה פרק הרואה כתם מקרא ומוסכם מכל הפוסקים וא"כ כיון שמרגשת בעת יציאת הדם הרי זה כרואה שיוצא ממקום הקביעות וא"כ למה חייבים עליו על ביאת מקדש דהא כאן קבוע היתרא העלי' שדמי' טהור, ואין לתרץ כיון שאין יודעת באיזה מקום בא הדם אם מן העלי' או מן המקור אין זה רואה שפירש מן הקביעות דודאי זהו קבוע גמור שהספק נולד לנו במקום הקבועות ודמיא לתערובות חנויות למאן דס"ל דהוי קבוע דאורייתא ולוקח מן הקבוע דאינו יודע מאיזה

מקום האיסור דמקרי קבוע כיון שבמקום תחילת הפרישה נולד שם הספק כמו כאן בעת שמרגשת שמתחיל הדם לצאת ממקומו הרי נולד ספק זה בעת התחלת פירשתו וכלוקח מן הקובע דמיא וזה פשוט, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, אבל לפמ"ש א"ש דבאמת כאן אין זה קבוע ודאי דמי אמרינן דתמיד נמצא דם בעלי' ובמקור רק שדמי המקור מרובים מדמי העלי' זה ודאי אינו דרוב פעמים האשה טהורה לגמרי ואין דם במקורה כלל, ועיקר הדם ממותרי הליחות שבגוף כידוע אלא אנן הכי אמרינן רוב הדמים מן המקור באים, ור"ל שרו' פעמים בא הדם מן המקור ובעלי' לא שכיח שיהי' שם דם ויבוא משם אלא במקרה שכיח שם דם ולכך לא מקרי קבוע כלל, ושפיר אזלינן בתר רובא, ואין לחלק ג"כ בין ראה יוצא ממקום הקביעות ובאין מרגשת דזה ודאי אינו דאטו בראיה תליא מילתא אלא העיקר תלוי בין נולד הספק במקום הקביעות או לאחר שפירש וכמ"ש הרשב"א בתה"א והרא"ה בבדה"ב שם וא"כ גם בנדון זה בהרגשה הרי נולד הספק בתחילה וכמ"ש, ולכן נלע"ד דאין זה קבוע וכיון שלא מצאתי דבר זה מפורש בפוסקים מסתפינא להקל ומ"מ באם היה להיפך ט' חנויות מוכרות בשר נבילה ואחת כשירה דבזה ג"כ אמרינן קבוע כמש"ל ודאי דאין לחושבו ספק להקל.

סימן יא

דין אם החתיכה נשתנה מכמות שהיתה אם נקרא פירש.

כתב עוד הרב הגדול בספר בינת אדם דהא דאמרינן כל דפירש מרובא פירש לאו דוקא פירש ממש אלא כשנשתנה הדבר מכמות שהיה מתחילה מקרי ג"כ פירש כגון חתיכה שנחתך א' מהם או בהמות שעמדו בערבוביא ונשחטה אחד מהם, ועפ"ז העלה שם אם היה במקולין איזו בהמות שלימות וחתך המיעוט לחתיכות אותם שנחתכו מותרים ע"ש, ולי אין נראה זה כלל וכל ראיותיו אינם מוכרחים כשי"ת והוא שהוכיח מתשובת מהרי"ל כבר כתב הוא בעצמו שהגאון בעל בית מאיר כ' לו שאין משם ראיה שמהרי"ל לא כתב זה אלא לפלפולא בעלמא ולא למעשה.

ועוד נלע"ד דאין משם ראיה והוא שכתב על המעשה שנשחטו צאן הרבה כו' ואח"כ נמצא ראש אחד מהם טריפה ע"ז כתב בסיים דבריו וז"ל ואי איכא למצוא צד היתר יש לדון על תחילת המעשה כשהיה הצאן בחיים כו' ונימא כל מה דשחטו המיעוט פירש מרוב כו' והיינו ששם היה תחילת הקביעות מצד שהם בע"ח דלא בטילי ועשו חכמים זה כמו קבוע דלא בטל ועל זה אמר דאם נשחט המיעוט הם מותרים ר"ל מצד ממנ"פ דהא כיון שנשחט אזיל מיני' שם בע"ח וכמ"ש (בסי' ק"א) בדין חתיכה הראויה להתכבד דאם נתרסק המיעוט הם מותרים ואפשר דס"ל למהרי"ל חתיכה הראויה להתכבד אם היה

חי' או חתיכה גדולה לא בטלה או משום דלא הפשוט עורה עדיין כמ"ש (בסימן ק"א) שם רק משום צד בע"ח אתינן עלה וכשנשחט אזיל ליה שם בע"ח. ומה שהוצרך לומר דכיון דפירש קודם שנודע הספק לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע והיינו משום דמיירי במקולין ושם גזרינן ואפילו בחתיכה שאינה ראויה להתכבד משום חתיכה הראויה להתכבד כמ"ש (בסימן ק"י סעיף ה') ויתבאר אי"ה לפנינו.

ומ"ש עוד ראיה מהגהת ש"ד שהביא הטורי זהב (סי' ק"א ס"ק י"ד) לענ"ד מוכח משם להיפך דהא אם נאמר דנחתכה מקרי פירש מן הקבוע א"כ אפי' הוא עדיין ראויה להתכבד מותר כדין חתיכה הראויה להתכבד שפירשה ושם מוכח דמיירי בנחתכה עד ששוב אינה ראויה להתכבד וכמ"ש המחבר שם אם נחתכה חתיכה אחת כו' אותה שנחתכה מותרת ממנ"פ כו' יעו"ש ואם היא עדיין ראויה להתכבד אין כאן ממנ"פ ומ"ש הש"ד דחתיכה הוה כפירש ר"ל בזה דלא תקשי דנאמר אם נחתכו רבים דאיסורא ברובא איתא ועל זה כתב דאדרבא יש כאן רוב להיפוך שכל שנשתנה מן הרוב הוא ר"ל לא מצד שנקרא פירש אלא כיון שאנו דנין במי שנעשה בו מעשה החתיכה מאיזו הוא אם מן האסור המועט או מן ההיתר המרובה והרי זה כמו ב' דיני קבוע שבאמת הם כמחצה על מחצה.

אך אם תאמר בדרך אפשר שלא אליבא דאמת שהנחתכים נקראים רוב אף בקבוע כיון דבאמת מדין תורה אין כאן קבוע ע"ז שפיר קאמר דיש סברא להיפך דמי שנעשה בו מעשה הוא מן הרוב ויש לנו לילך לחומרא ובפרט שיותר סברא יש ג"כ לומר דהנחתכים הם מן הרוב וכן מפורש מדברי הט"ז שם שסיים אחר דברי הגהות ש"ד שם וז"ל אבל אין לומר הטעם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דכאן יש לפניך ב' קביעות הא' החלק הנחתך והב' הנשאר קיים וא"כ טפי הי"ל למימר כי חלק זה מן הרוב הוא הרי שכתב שגם אלו הנחתכים נקראים קבוע, ואדרבא קבוע זה הוא יותר כיון שהוא הרוב ואם נאמר דהנחתכים נקראים פירש א"כ פשיטא דהנשארים אסורים דהם בדין כל דפריש מרובא פריש קיי"ל דהנשארים אסורים אפילו הם המועט כמבואר (בסי' ק"י) ובכ"מ ולא הוצרך להך סברא דכל הנשתנה מן הרוב ולסברא דקבוע זה הוא יותר אלא ודאי כדכתיבנא.

ומה שהביא עוד ראיה מהא דילפינן דין קבוע מקרא דוארב לו פרט לזורק אבן לגו דאי לאו קרא הוה אמרינן דאזלינן בתר רובא כיון שנהרג אף שלא פירש ע"ש דבריו תמוהים מאוד דהא עיקר דין קבוע מהתם ילפינן ואי לאו קרא הוה אמרינן דלא אמרי' קבוע כמחצה על מחצה דמי, וא"כ מאי קאמר דפשיטא דהוה אזלינן בתר רובא אה"נ אבל לא מטעם דמקרי פירש אלא הוה אמרינן דאפי' בקבוע אזלינן בתר רובא ואדרבא משם

ראיה להיפך מדפטר הכ' בזורק אבן לגו משום דהוה קבוע ולא אמרינן דזהו שנהרג ונשתנה מן הרוב הוא דהא האי שעתא שנהרג אז נתחייב עליו ואעפ"כ פטרו הכתוב מטעם קבוע, א"כ מוכח דשחיטה ושינוי לא מקרי פירש.

עוד ראיה לענ"ד ממ"ש הר"ש מקינון בספר הכריתות הביאו הפר"ח בסימן ק"י לענין תערובות חנויות אי מקרי קבוע ויליף שם מנחל איתן כמש"ל וכתב שם וז"ל אבל אי ידיענן מקומו אמינ' כי הנזרע בתוכו אסור ואי נסבינן זרע ולא ידעינן אי מיניה או משאר עלמא אסור עכ"ל. ואם נאמר דשינוי הוה פירש א"כ כל שנזרע הרי כבר נחרש הקרקע מתחילה וא"כ אין לך פירש ושינוי גדול מזה דמה לי חרישה בקרקע או שחיטה וחתיכה בבשר וא"כ אמאי אסור ובקבוע דחנויות אם האיסור ניכר במקומו לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע כמ"ש הפוסקים ויתבאר לפנינו בס"ד.

גם מלשון שכתב ואי נסבינן זרע משמע אפילו לא חרש בעצמו אלא לקח הזרע ואם נאמר דחרישה ושינוי היה פירש א"כ כבר לקח אחר שפירש שלא בפנינו אלא ודאי כמ"ש, וגם לפמ"ש למעל' דעיקר דין פירש דאזלינן בתר רובא הוא שבמקום שנמצא ופירש היה שם ספק מאיזו מקום הוא בא ומאיזו חנות דנולד הספק אחרי שפירש מקרי משא"כ אם ידוע הוא שהוא באותו מקום שהיה בתחילה ונשאר באותו מקולין עצמו כיון שדרך לטלטלו אנה ואנה לא מיקרי פירש א"כ גם בנחתך שדרך לחותכו במקולין הרי זה נשאר בקביעותו כמו שהיה מקדם גם הב"א בעצמו כתב שצריך עיון ממ"ש בזבחים (דף ע"ד ע"ב) פותח אחד מהם כו' וממ"ש (בסימן ק"א) באם נחתך אחד מהם כו' לכן העיקר לדינא נראה כמ"ש.

סימן יב

דין באיזו ענין נקרא קבוע ואם פירשו כולם זה אחר זה.

באיזה ענין נקרא קבוע פירש שם בב"א דבמידי דנייד אין חילוק בין הולכים לעומדים רק שהם בכנופיא בעדר אחד בין בשדה בין ברה"ר ופירש לא הוה אלא כשנעקר בענין דנתפרדה החבילה - אבל אם יצאו כולם בפתח אחד אפילו בפתח צר כל שיצאו כולם אפילו בזה אחר זה מקרי קבוע ע"ש, ולכאורה יש לשדות נרגא בהאי דינא ממה שהקשו הראשונים מסנהדרין דקבועים הם במקומם ואזלינן בהו בתר רובא ותירץ בזה משום דדיבור דנפק מפומייהו הוא נייד והו"ל ככולהו ניידו ואין כאן קבוע כמ"ש התוס' בפ"ק דסנהדרין והמרדכי בפ"ק דחולין הובאו דבריהם בפר"ח בשם מהרי"ק והרי שם הם אומרים סברתם ודעתם זה אחר זה והוי דומיא דבהמות שהולכות זו אחר זו בפתח אחד.

ואחר העיון נלע"ד דיש ליישב דבאמת עיקר הטעם קבוע כמחצה על מחצה דמי הוא משום דנודע האיסור במקומו לא שייך בי' ביטול וכיון דהאיסור כמאן דאיתא דמי ואינו מתבטל שפיר הוה כמחצה על מחצה כמ"ש כמ"פ ולכן אם היינו דנין בסנהדרין אחר גוף האנשים והם קבועים וניכרים כל אחד במקומו ודאי דמקרי קבוע משא"כ בסנהדרין דלאו בתר אנשים אזלינן אלא בתר דעתיהם וסברתם וכל ששמענו סברת המועטים והמרובים שפיר שייך ביטול סברת המיעוט בסברת המרובים. וכיון דשייך בזה ביטול לא מיקרי קבוע משא"כ בבהמות אף שנפרשו זה אחר זה כיון דבע"ח לא בטלו שפיר מקרי קבוע אף בנפשרו זה אחר זה כל שהוא בקיבוץ יחד יש לחלק דש"ה דסנהדרין נשארים קבועים במקומם וא"כ ההבל דנפק מפיהם נייד ממקום קביעות משא"כ כשהקבוע עצמו כשהוא בחבילה אחת הולכים ונדים יחד א"כ כ"מ שם הוא הקביעות ולפנינו אי"ה יתבאר ענין זה באריכות ויש בזה מחלוקת בין הרשב"א להרא"ש יעו"ש.

סימן יג

דין אם לקח מן הקביעות קודם שנולד הספק.

אם לקח אחד מן הקביעות קודם שנולד הספק כגון שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע לו שאחד מן המקולין הוא מוכרת בשר נבילה יש בזה מחלוקת הפוסקים והפר"ח הסכים להר"ן שאפילו בקבוע דאורייתא כגון שחנות הטריפה ניכרת במקומה גם כן מותר בלקח קודם שנודע הספק דאין לך בו אלא חידושו מעת שנודע הקביעות ולא קודם לכן.

ובאמת פשט דברי הרשב"א במש"ה במה שהשיג שם על הרא"ה בבדה"ב משמע כן שכל שלא נודע מתחילה הקביעות של איסור לשום אדם רק אחר שלקח מן המקולין נודע הקביעות א"כ דמי ממש לנמצא שלא נולד הספק בקבוע רק בפירש וכמו שפירש דבריו הפר"ח והפר"ת והוא הנכון וברור בפירש דבריו ונמצאו שמסכימים דבריו לדברי הר"ן בשם התוס' פג"ה וכן עיקר לדינא. וא"כ לפמ"ש דדין קבוע הוא לקולא ג"כ כגון בט' חנויות מוכרות בשר טריפה ואחת מוכרת בשר כשירה ולקח מאחד מהם ואח"כ נודע שאחד מהם היה כשירה ובתחילה היה כל העשר חנויות בחזקת איסור א"כ הוה ודאי איסור דמרובא פריש ולא מקרי קבוע, ועיין בכרו"פ שהקשה לפ"ז במאי דפריך בש"ס ארב דס"ל בשר שנתעלם מן העין אסור מהא דקתני בברייתא ובנמצא הלך אחר הרוב והוצרך לדחוק נמצא ביד עובד כוכבים שאני ולמה לא תירך דמיירי שלקח ישראל קודם שנודע הטריפות במקולין וזה נקרא נמצא יעו"ש שתירץ בדרך דחוק ורחוק.

ולענ"ד אין כאן קושיא כלל דלישנא דנמצא משמע דהשואל הוא המוציא הבשר ועלי' נקט הברייתא הך דינא, ואם נאמר דישנו ביד ישראל וא"י מאיזו מקולין לקח קודם התערובות א"כ אצלו גם כן הספק ולמה נקט הברייתא הך דינא לענין ישראל אחר המוציאו ביד ישראל וזה ברור לענ"ד, ועיין פר"מ (בכללי ס"ס) שכתב בשם תשובת בית יעקב בהא דקיי"ל ספק א' בגופו ספק ב' על ידי תערובות לא מהני אם לא נודע הספק איסור עד אחר שנתערב מצדד שם להקל דעיקר דאזלינן בתר שעת הידיעה דאז באים ב' הספירות ביחד וא"כ ה"ה בנד"ד אזלינן בתר שעת הידיעה ואז החתיכה אינה בקביעות כלל ומקרי גם כן פירש ודו"ק.

סימן יד

דין פירש מן הקביעות בפנינו אם נקרא פירש.

הא דקיי"ל בפירש מן הקבוע דאזלינן בתר רובא דווקא בפירש מעצמה שלא בפנינו אבל אם פירשה בפנינו לא מהני ואסור ויש בזה מחלוקת הפוסקים אם הוא מדאורייתא או מדרבנן דגזרינן שמא יקח בעצמו מן הקבוע. ולכאורה היה נ"ל להוכיח דהוא מדאורייתא ממ"ש בש"ס בברייתא גבי ט' חנויות ובנמצא הלך אחר הרוב משמע דוקא בנמצא שהוא שלא בפנינו כדרך מציאה דאל"כ היה לו לומר רבותא יותר דאפילו פירש בפנינו אזלינן בתר רובא, וא"ל כיון דעכ"פ אסור מדרבנן לכך נקט הברייתא נמצא דוקא דהא לפמש"ל דלכך שינה הברייתא בלשונו ואמר ובנמצא הלך אחר הרוב ולא אמר ובנמצא מותר משום דלפעמים הוי חומרא בנמצא כגון ט' חנויות מוכרות בשר נבילה ואחת בשר כשירה יעו"ש, וא"כ היה לומר בפירש בפנינו גם כן אזלינן בתר רובא מיהת מדאורייתא הוא ודאי איסור ולא ספק ונ"מ לענין תערובות וש"ד כמו שיתבאר לפנינו בס"ד.

ועוד ראיה לענ"ד מהא דהקשו בש"ס פג"ה על רב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור מהא דקתני ובנמצא הלך אחר הרוב ותירץ דנמצא ביד עובדי כוכבים שאני דהוא דוחק לחלק בין נמצא בשוק לנמצא ביד עובדי כוכבים, ולמה לא תירצו הש"ס דנמצא ר"ל שראינו שלקח העובדי כוכבים מן הקבוע וכל שלא לקח בעצמו נמצא קרי ליה וא"כ אזלינן בתר הרוב מדאורייתא וז"ש הלך אחר הרוב ר"ל מדאורייתא לאפוקי בלקח בעצמו מן הקבוע דמן התורה כמחצה על מחצה דמי והוה א"ש גם כן מה דשינה בלשונו ואמר ובנמצא הלך אחר הרוב ולא אמר סתם מותר כיון דבאמת בכה"ג אסור מדרבנן כמ"ש הפוסקים, אך זה יש לדחות דלכאורה קשה דהא מה שאמר רב בשנמ"ה אסור אינו ר"ל רק מדרבנן לבד, ואדרבא קיי"ל איסורי' טפי מכל איסורים דרבנן כמ"ש הש"ך (בכללי ס"ס סי' י"ח) וא"כ אפילו נפרש בנמצא ממש אף דלרב אסור מדרבנן מ"מ מן התורה

מותר לאפוקי בלקח מן הקבוע וא"כ א"ש הא דאמר בברייתא הלך אחר הרוב ר"ל מן התורה ולכך לא קאמר מותר וא"כ מאי מקשה מכאן על רב אע"כ דהש"ס ס"ל מדקנט בברייתא סתם הלך אחר הרוב ולא קא מפרש דעכ"פ אסור מדרבנן ס"ל דמותר לגמרי ולכך מקשי שפיר.

וע"ד חידוד התלמידים אמרתי להביא ראיה מכאן דלקח עובדי כוכבים מן הקבוע לפנינו הוה איסור מדאורייתא דאל"כ אכתי תקשה למה לא משני דהא דקתני ובנמצ' הלך אחר הרוב היינו דלקח מן הקבוע בפנינו דמקרי פירש ומקרי גם כן נמצא דאינו לוקח מן הקבוע בידים וא"ל משום דאכתי אסור מדרבנן דגזרינן שמא יקח מן הקבוע דזה אינו דלרב אין זה מוכרח דס"ל הך גזירה כלל דהא עיקר הך דינא דקיי"ל דגזרי' שמא יקח מן הקבוע מקורו מן הסוגיא דפרק התערובות (דף ע"ג ע"ב) גבי שור הנסקל שנתערב בקדשים דפריך שם ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ותירץ רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע.

והנה רב דס"ל דהלכה כר"י דמין במינו לא בטל מדאורייתא כמ"ש פרק כל הבשר גבי טיפת חלב כו' וע"ש, ולפמ"ש התוס' פרק התערובות (שם ע"א) לר"ת דחזר בו והוה ס"ל דר"י ס"ל מין במינו לא בטל גם ביבש ביבש, וא"כ ודאי דאסורות כולם מן התורה וא"כ לא שייך לומר נכבשינהו דהא כבר נאסרו מן התורה, ואין מבטלין איסור לכתחילה ובפרט לשיטת הפוסקים דס"ל דאסור לבטל איסור דאורייתא מן התורה וא"כ אין לנו הכרח מן המשנה דאית לן הך גזירה דשמא יקח מן הקבוע דרבא גופא לא תירץ כן אלא משום הקושיא דפריך ונכבשינהו, וכיון דהקושיא מתורץ מנין לנו לגזור גזירה שאינה מפורשת לא במשנה ולא בברייתא ורבא דהוצרך לכך מכח קושיא והיינו משום דהוה ס"ל דמדאורייתא בטל, ואף דאסור לבטל אפילו איסור דרבנן מכל מקום משום תקנתא דקדשים שאני, וכיון שאין לנו הכרח הדרא קושיא לדוכתיה למה לא תירץ דמיירי דלקח עובדי כוכבים בפנינו ואין כאן בשר שנתעלם מן העין אע"כ כיון שאנו רואים הפריש' הוא אסור מן התורה ודמייא ללוקח בידים מן הקבוע.

ובזה י"ל גם כן דברי הרמב"ם שנתקשו בו כל הפוסקים דפסק שבשר שנתעלם מן העין אסור אפי' בנמצא ביד עובדי כוכבים והוא היפוך דברי הש"ס והברייתא דנקט נמצא ביד עובדי כוכבים שאני והמ"מ שתירץ שכך הוא בירושלמי ולכך פסק כן הוא תמוה דזה כלל גדול המסור בידינו שבכ"מ שהירושלמי חולק על ש"ס שלנו אזלינן בתר ש"ס שלנו, וכן תמה עליו באמת בכרו"פ אבל לפמ"ש א"ש דיש לומר דהרמב"ם מפרש מ"ש בש"ס נמצא ביד עובדי כוכבים שאני ר"ל שלקח בפנינו, דאל"כ אכתי הוא בשר שנתעלם

מן העין דלא ס"ל דהשגחת העובדי כוכבים יועיל בזה, והרמב"ם ס"ל כשיטת הר"ן דפי' לפנינו הוא רק דרבנן דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ורב לא גזר דאליביה אינו מוכרח דס"ל הך גזירה כמ"ש והש"ס שתירץ כן נמצא ביד עובדי כוכבים שאני הוא רק אליבא דרב דעליו הקשו במה דס"ל בשר שנתעלם מן העין אסור ולכך לדידן דקיי"ל מין במינו בטל מן התורה א"כ צריכין אנו לתירץ דגזרינן שמא יקח מן הקבוע וכיון שכן לא מחלקינן שוב בין לקח העובדי כוכבים לפנינו או לא, ואין מש"ס שלנו הכרח לזה לחלק לדידן אליבא דדינא לכך פסק כהירושלמי דאיתא בפירש לאיסור.

ועיין בתוס' פרק התערובות שם ד"ה ונכבשינהו שכתבו וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע דאם היתה הפרישה בפנינו היו אסורים כאלו לקחם במקום הקביעות מוכח דס"ל דאסור מדאורייתא דהא שם בס"ד דש"ס עדיין לא אסיק אדעתיה הך סברא דגזרינן שמא יקח מן הקבוע אלא ודאי דכל שפירש לפנינו שם קבוע עליו ולכן גם שם בהך דשור הנסקל דנתנו עליו חכמים שם קבוע כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכן מוכח ג"כ מדברי התוס' פרק קמא דפסחים גבי ט' ציבורין של מצה ועוד בכ"מ דס"ל דפירש לפנינו אסור מדאורייתא וכן הסכים הפר"ח ושאר אחרונים לדינא כדעת התוס' והרשב"א ולפנינו נדבר עוד מזה.

סימן טו

דין לקח אחד מן הקבוע אם מותר לישראל אחר.

ויש לחקור בזה אם לקח מן המקולין וא"י מאיזו מקולין לקח דלדידיה אסור מדאורייתא שלקח מן הקבוע אם מותר אותה חתיכה לישראל אחר שלא ראה הפרישה דלדידיה מקרי פירש ממילא שלא בפנינו ושרי' ליה או דילמא כיון שלישראל שלקח מהקביעות אסורה אין סברא שיהיה חתיכה אחת אסורה לאחד ומותרת לשני, ולכאורה יש להביא ראיה לזה מסוגיא דפ' התערובות דפריך ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע, ולמה לא קתני תקנתא דיטול כהן אחד מן הקבוע ויקרב כהן אחר שלא ראה הפרישה ואף דלמסקנא איכא למימר דגם בזה שייך למגזר שמא יקח מן הקבוע אבל לפום הס"ד שלא ידע עדיין מגזירה זאת היה לו לומר כן ולא יצטרך לתקנתא דיכבשינהו כולהו אלא ודאי דאין סברא כיון שנאסרה לא' אסורה לכולם, אך אין ראיה זאת מכרעת כל כך דאפשר דנקט תקנתא יותר עדיפא דיהיה מותר לכל הכהנים להקריבם ולמסקנא בלא"ה אינו מועיל משום גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שעושה מעשה בידים.

והיה נראה קצת ראיה מסוגיא דפג"ה דפריך על רב דס"ל בשר שנתעלם מן העין אסור מברייתא דנקט ובנמצא הלך אחר הרוב והוצרך לתרץ נמצא ביד עובדי כוכבים שאני למה לא תירץ כפשוטו דנמצא ביד ישראל שהוא לקח מן המקולין ומותר לישראל אחר שלא ראה הפרישה. וגם זה יש לדחות משום לישנא דהלך אחר הרוב משמע לי' לש"ס דלכל אדם מותר ואין חילוק כלל.

ויש להוכיח עוד מהא דאיתא פרק כל שעה (דף כ"ב ע"ב) דפריך שם על ר' אבהו דאית לי' כל מקום שנאמר לא יאכל כו' מהא דאבר מן החי דכתיב בי' לא יאכלו בני ישראל כו' ותנן לא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבן נח שנאמר לפני עור לא תתן מכשול טעמא דכתיב לפני עור הא לאו הכי שרי כו' יעו"ש. וא"כ אפשר היה להש"ס לתרץ דמיירי בכה"ג שהיה ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' אבר מן החי ולקח עובד כוכבים מא' מהחנויות וא"י מאיזו חנות דלעובדי כוכבים אסור לפי שלקח מן הקבוע ואסור מספיקא דאורייתא דכמחצה על מחצה דמי. ואח"כ לקח הישראל שלא ראה בלקוחות דלדידי' מותר דאזלינן בתר רובא, וע"ז קאמר דלא יושיט אותו לאותו עובד כוכבים שלקח מן המקולין משום לפני עור אך דיש לדחות דעדיפא מיניה משני. גם אין להביא ראיה ממ"ש הפוסקים על מ"ש הרב (סי' צ"ח סעיף א') בהג"ה דאין לסמוך אטעימת עובד כוכבים, וכתבו הפוסקים דאטעימת ישראל סמכינן כגון בנדרים או בתרומה דסמכינן אטעימת כהן.

ולפמ"ש יש כאן נ"מ אפילו בשאר איסורים כגון בט' חנויות הנ"ל שישראל אחד לקח חתיכה אחת מהקבוע ונפל אותה חתיכה לקדירה בשאינו מינו דיכול הישראל לטעום דהא לדידיה מותר אע"כ דאסור לכ"ע דאפשר לומר דנקטו לרווחא דמילת' בתרומה וכדומה, וקצת היה נראה לדמות דין זה למ"ש הט"ז (סי' ק"י סעיף קטן ה') דבבהמה אחת אין סברא לומר דחציה מותרות וחציה אסורה א"כ ה"ה נמי י"ל דאין סברא לומר דחתיכה אחת האסורה לזה תהיה מותרת לזה ומכל מקום יש לדחות דש"ה דהוא עצמו איסור דרבנן דמן התורה כל התערובות מותר ובדרבנן שפיר יש לחלק בכה"ג דהם אמרו והם אמרו משא"כ בדאורייתא אין לחלק. וקצת יש להביא ראיה גם כן ממ"ש הכרו"פ ונתבאר למעלה בדין קבוע שא' בסוף העולם יודע ומכיר האיסור מקרי שפיר קבוע לכל אדם, וא"כ ה"ה בנידון דידן כיון דא' יודע מן הפרישה שנפרש לפניו אסור גם כן לכל אדם.

עוד נראה להביא ראיה לזה ממה דאיתא בפרק שבועות שתים בתרא (דף כ"ד ע"א) ר' שמעון אומר אוכל נבילה ביוה"כ פטור דאיסור כולל לית לי' ושם ע"ב איתא מאן דאית

לי' איסור מוסיף לית לי' איסור כולל מוכח דנבילה ביוה"כ לא הוה בי' איסור מוסיף. ואם נאמר בנד"ד דמותרת לזה ואסורה לזה, א"כ שפיר יש כאן איסור מוסיף בנבילה ביוה"כ כגון ט' חנויות מוכרות בשר נבילה וא' בשר כשירה ולקח מן הקבוע דלדידיה אין כאן איסור ודאי דנבילה וא"כ שפיר חל עליו איסור יוה"כ ולאחרינא אית בהו איסור ודאי דכל דפריש מרובא פריש. וא"כ יש כאן איסור מוסיף, ועיין תוס' שם (דף כ"ג ע"ב) ד"ה דמוקי לה דכתבו דמה דלית ביה איסור לאו או עשה אלא איסור גרידא מדאורייתא לא קרי לי' מושבע ועומד עליו מהר סיני יעו"ש ולענין ח"ש דאסור מן התורה, וא"כ ה"ה בנד"ד דספק נבילה אף דאסור מן התורה מ"מ אין בו לאו ועשה ושפיר חל עליו איסור יוה"כ, ואין לדחות דש"ה דאף למי שראה הפרישה דאסורה לו רק מספק ג"כ לא חל עליו איסור יוה"כ כיון דהוה ספק נבילה ומספק לא חל עליו איסור יוה"כ להביא חטאת ואינו דומה למ"ש דאסור מן התורה דאין לאו ועשה בודאי ואין בו שום ספק כלל דא"כ יש למצוא דין זה איפכא כגון ט' חנויות מוכרות בשר כשירה ואח' בשר נבילה וא' לקח מן הקבוע דלעצמו אין איסור יוה"כ חל מספיקא דשמא הוא נבילה משא"כ לאחריני דאמרינן מרובא פריש שפיר חל עליו איסור יוה"כ וכיון דחייל לאחריני חייל נמי איסור יוה"כ ע"ז שלקח בידים מטעם איסור מוסיף אע"כ דאין סברא כיון שהיא אסורה לא' מספק ונקרא אצלו קבוע מקרי ג"כ לכ"ע קבוע.

אך לפ"ז יקשה דא"כ אם היה דין קבוע לקולא כגון ט' חנויות מוכרות בשר נבילה כו' נאמר ג"כ כיון דלמי שראה הפרישה אצלו הוי קבוע רק ספק איסור לבד א"כ גם לאחריני יהיה רק ספק איסור זה אינו נראה דמאי חזית לילך לקולא נלך לחומרא ונאמר כיון דלכ"ע שלא ראו הפרישה אזלינן בתר רובא והוי איסור ודאי כמו כן לאותו שלקח יהיה הדין כן ואם באמת נאמר כן יקשה הא קיי"ל בכל דוכתא דקבוע אמרינן ג"כ לקולא, ועיין בפ"ק דכתובות בסוגיא דט' שרצים וצפרדע אחת ביניהם דאיתא התם דספיקו טהור ברה"ר הא יש כמה בני אדם שאינם מכירין האיסור במקומו כדפי' רש"י שם דצפרדע דומה לשרץ, וא"כ ודאי יש כמה בני אדם שאינם מכירים הצפרדע וא"כ לדידהו אזלינן בתר רובא לשיטת התוס' ודעימיה דקבוע לא הוי רק בניכר האיסור במקומו, וא"כ גם למי שמכיר הצפרדע נאמר דלא הוי קבוע לקולא, וא"כ נאמר כיון דלאחריני אם היו נוגעים בא' מהם היה טמא אף ברה"ר יהיה ג"כ הדין כן לכ"ע אם לא שנאמר דכיון דקיי"ל ספק טומאה ברה"ר טהור, וכך הלכה למשה מסיני לילך בזה לקולא א"כ גם בזה למי שא"י הקביעות במקומו גם כן טהור וא"כ הוה ספק השקול היאך לדמותם יחד, ולכך אזלינן לקולא בספק טומאה ברה"ר אבל הוא דוחק גדול ולפמש"ל דמ"ש רש"י

דשרץ דומה לצפרדע לא דוקא נקט רק שבקל יכול לטעות, אבל באמת אם ירצה להבין יכול להבחין ביניהם הוי א"ש דנמצא נקרא קבוע לכ"ע וא"כ אין משם ראיה.

והנה מלשון הרשב"א המובא בש"ך (ס"ק כ"ג) שכתב וז"ל ויראה לי שהלוקח מן הקבוע לא אסרו אלא כשהוא בפ"ע כו' משמע שלא אסרו אלא למי שלקחו מן הקבוע ולא לאחריני וכדמות ראיה לזה ממ"ש בפרק ב' דכתובות (דף כ"ב ע"ב) גבי עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה, דבאומרת ברי לי מותרת לאותו עד שאומר נתגרשה ולכ"ע אסורה מספק ולא אמרינן כיון שהוא אסורה לכ"ע תהיה גם כן אסורה לאותו עד אלא ודאי אמרינן דלכ"ע הוה ספק איסור ואסורה משא"כ לאותו עד שאומר ברי לי, וא"כ ה"ה בנד"ד כיון דלכ"ע לא מיקרי קבוע ואזלינן בתר רובא הוי כודאי מותר לו משא"כ למי שלא ראה הפרישה, אם לא שנאמר כמ"ש בס' אסיפת זקנים בפ"ק דבבא מציעא בשם הרא"ש דמה דהתירה התורה לילך אחר הרוב לאו ודאי הוא אלא דהתורה התירה ספק כזה, וא"כ אין זה דומה להך דעד אחד אומר נתגרשה דהתם העד אומר ברי ואין סברא לומר כיון דלכ"ע אסור מספק יהיה אסור ג"כ לכל העולם אבל הוא דוחק, ויותר מסתבר לומר דלכך הדין שוה דלמי שראה הפרישה מקרי ספק ולא לכ"ע דלדידהו באמת אזלינן בתר רובא ובפרט דדין קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו כמ"ש הפוסקים בכ"מ.

ועיין פר"מ בשפתי דעת (ס"ק י"ח) מבואר משם דאפילו לקח ישראל מהמקולין ונאבד מידו ומצאו אחר דמותר משום דאלזינן בתר רובא דא"כ מוכח דאף דאסור לאותו ישראל שלקח מן המקולין מותר לאחריני מ"מ אין משם ראיה דהוא מיירי שכל חנות ידועה וניכרת במקומה וא"כ יכול להיות שמי שלקח מן הקבוע יודע מאיזו חנות היא ונמצא שלא חל שם איסור על החתיכה כיון דאמרינן דאזלינן בתר רובא הוה כודאי הוא מחנות הכשירה וא"כ מסתמא הישראל שלקח מן הקבוע יודע שלקחו מן חנות הכשירות משא"כ בשידוע לנו שאותו הישראל שלקחו שכח מאיזו חנות לקחו דאצלו מחזקינן לספק טריפה שוב אין סברא להתיר לאחריני ולומר דהיא ודאי כשירה.

סימן טז

דין אם פירש לפנינו אם יש בו דין קבוע.

דעת הש"ך בשם הב"ח דוקא לקח בפנינו הוה קבוע דאורייתא משא"כ פירש לפנינו הוה רק דרבנן וראייתי בספר בינת אדם שתמה ע"ז דהא קבוע ילפינן לה מוארב לו וקם עליו וכיון שנהרג זה הוי כפירש, וא"כ צ"ל דפירש בפנינו לא מקרי פירש מן הקבוע והוא אזיל לשיטתיה דס"ל דנחתך ונשתנה הדבר מכמות שהיה נקרא פירש וכבר כתבנו

למעלה (סי' י"א) שדבריו תמוהים וגם סותר למ"ש שם דשם יליף מכאן דחתיכה נקרא פירש משום דאי לאו קרא הוה אזלינן בתר רובא וכאן יליף מזה דיש בו דין קבוע, אבל כבר כתבתי שם בראיות מוכרחות דזה לא מקרי פירש, וא"כ אין ראיה זאת מכרעת כלל אבל דעת התו' בזבחים ד"ה ונכבשינהו ובפ"ק דפסחים מוכח דס"ל דדמיא ללוקח בידים מן הקבוע ואסור מדאורייתא, וכן הסכימו רוב הפוסקים האחרונים.

וראיתי בכרו"פ שתמה על הפר"ח שכתב שדעת הרשב"א דפירש בפנינו אסור מדאורייתא וכתב על זה דאינו כן ממ"ש הרשב"א בתה"א דהקשה שם מהא דתנן בפרק התערובות גבי טבעת של כוכבים ומזלות שנתערבו במאה טבעות דאם פירש מ' למ"א אין אוסרים ואם נתערבו אח"כ ס' למ"א אוסרים בתערובות והא הוי פירש ממילא ותירץ הרשב"א דמיירי בפירש ממילא בפנינו ואם נאמר דמקרי קבוע מדאורייתא א"כ מה בין מ' לס' ומ"ט אמרינן איסורא ברובא איתא הא הוי כמחצה על מחצה, ולכן השיג שם על הפר"ח, ולענ"ד אין זה ראיה כלל דשם מיירי בתערובות חתיכות דמדאורייתא בטיל ברובא ולא הוי קבוע רק מדרבנן מטעם שאינו בטל מחמת חשיבותו ולכן נתנו עליו שם קבוע ולכך הם אמרו והם אמרו להתיר בנפלו מ' למ"א לתלות האיסור ברוב כיון שאין המיעוט בעין ונתערב באחרים יותר מסתברא לתלות האיסור ברוב.

וכן נראה מלשון הרשב"א (שער ב' ד' ע"ו ע"א) דפוס ווין וז"ל ובודאי כל דפירש לפנינו מן הקבוע הרי זה כלקח מן הקבוע ואסור יעו"ש משמע דמדמי להו להדדי וכן מוכח מהראיה שהביא מפ"ק דפסחים בט' ציבורין של מצה ואח' של חמץ ואתא עכבר ושקל דמדמי לה הש"ס להא דחנויות מוכרות בשר נבילה כו' ואם נאמר דפירש לפנינו הוי רק דרבנן א"כ היאך מדמה לה הש"ס לט' חנויות דשם לא נזכר כלל דפירש לפנינו, הוה אסור מדרבנן והיאך סתם הש"ס כ"כ ולא הזכיר הטעם דאסור מדרבנן משום שמא יקח מן הקבוע ועיין תוס' שם שהקשו על פרש"י דהאיך מייתי ראיה מט' חנויות לבדיקת חמץ דהוי רק דרבנן יעו"ש, וא"כ יקשה גם כן אם נאמר דפירש לפנינו הוי רק דרבנן אע"כ דס"ל דהוי אסור מדאורייתא וא"כ לפ"ז גם לקולא אמרינן דהוה רק ספק.

ומה שיש לעיין בזה דלכאורה נראה להוכיח דפירש לפנינו הוה רק דרבנן מהא דאיתא בעשרה יוחסין (קידושין דף ע"ג ע"א) אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולים אצלה ואי אזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש מאי אמרת דילמא אזלי איהי לגבייהו הו"ל קבוע כו' ומשמע דאי אזל הבועל לגבה אמרינן דפריש מרובא אף שהאשה ראתה שהבועל הלך אצלה ופירש מביתו והרי זה פירש לפנינו אעפ"כ אמרינן מדאורייתא מרובא פריש, אבל אין זה ראיה דהתם ע"כ ודאי מיירי

שהממזר או העבד ניכר במקומו דאל"כ לשיטת הפוסקים דס"ל תערובות חנויות לא מקרי קבוע מדאורייתא א"כ אפי' אזלא איהי לגבייהו לא הוי קבוע אע"כ כדכתיבנא וא"כ א"א לומר דהא דקאמר דאזלי אינהו לגבה שהיא ראתה שפירש הא' מביתו והלך אצלה דא"כ היתה יודעת אם הוא פסול אצלה או לא כיון שניכר ונודע מקומו וע"כ דמה דקאמר בש"ס דאזלי אינהו לגבה היינו שלא ראתה כשפירש מביתו ומכל מקום כיון דכמה פוסקים ס"ל דפירש בפנינו הוי רק מדרבנן א"כ להיפוך בט' חנויות מוכרות בשר טריפה וא' כשירה ופירש בפנינו יש להחמיר שלא לדונו כספק איסור ומכל מקום אין להחזיקו לספיקא דדינא לענ"ד כגון שהט' חנויות המוכרות בשר טריפה לא הי' בכולם רק ספק טריפה ואחת מוכרת בשר כשירה ופירש אחד מהם לפנינו אין להתיר מטעם ספק ספיקא ספק שמא אינה טריפה ואת"ל שהיא טריפה שמא פירש לפנינו הוי קבוע מדאורייתא א"כ הוי ספק ושמא היא מכשירה וזה אינו מתרי טעמא חדא דכל ס"ס צריך שבכל ספק וצד שתחזק בו להיתר יהיה היתר ברור משא"כ כאן שהספק השני שפירש לפנינו הוי כמחצה על מחצה עדיין יש בו ספק שמא היא מחנות שיש בה ספק טריפה וא"כ יש כאן ס"ס ג"כ לאיסורא אף דהס"ס לאיסורא אינו לס"ס דלקולא דבצד שמא הספק היא טריפה הוא ספק השקול להיתר ולאיסור משא"כ ספק ב' יש בו ג"כ צד להיתר וא"כ דומה לס"ס דצד א' שקול וצד ב' נוטה יותר לאיסור דלא הוי גם כן ס"ס כמשי"ת בשעה"ס בס"ד הא חדא.

ועוד כיון דהפוסקים דס"ל דפירש לפנינו הוי קבוע גמור מ"מ כיון דזה גופא דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו ואין להקל בזה מס"ס כיון דעכ"פ רוב החנויות הם של ספק איסור וכן להיפוך באם היו רוב חנויות כשירים ואחד יש בו ספק טריפה ופירש לפנינו יש לצדד ג"כ לומר שמא כמ"ד פירש לפנינו הוה רק דרבנן וא"כ אפילו אם נאמר דבקבוע לא מהני ס"ס עיין סי' ג', כאן יש לצדד להקל יותר דשמא לא מקרי קבוע כלל מדאורייתא.

סימן יז

דין אם לקח מן הקבוע ונתערב באחרים.

אם לקח מן הקבוע ונתערב אח"כ באחרים כ' הרשב"א דמותר שלא אסרו אלא כשהוא בעין בפ"ע והעתיק המחבר דבריו בש"ע סעיף ד' והקשה הש"ך דלו יהא כב' תערובות והמחבר פסק בסעיף ג' דבעינן ג' תערובות דוקא ותירץ דכיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו דהא מן התורה אם פירש ממילא שלא בפנינו אמרינן דמרובא פריש רק בקבוע אסור ולכן אמרי' דוקא כשהוא בעין לא כשנתערב אח"כ באחרים וא"כ לפ"ז

אם היה להיפוך ט' חנויות מוכרות בשר נבילה וא' כשירה ופירש אחד מהם בפנינו או שלקח בידים מן הקבוע ונתערב אסור דהא כאן החידוש הוא להיפוך דמסברא אמרינן מרובא פריש והוה ודאי איסור, ועדיין אין דברי המחבר מיושבים בתירץ הש"ך דהיאך נאמר דקבוע דאורייתא יהא קיל יותר מקבוע דרבנן בחתיכות דשם דקיי"ל דב' תערובות אין מועיל ובעינן ג' תערובות כמ"ש המחבר בעצמו ולמה לא אמרי' גם כן דקבוע חידוש הוא וא"כ בקבוע דאורייתא היאך מתירין בתערובות שני יציבא בארעא כו', וכבר תמהו בזה האחרונים על הש"ך.

ומ"ש בזה הפר"מ בשפ"ד (ס"ק נ"ג) דכאן קיל יותר מתערובות חתיכות בחתיכה הראויה להתכבד משום דניכר כל חנות במקומה הוא תמוה דעכ"פ קבוע דחתיכות קיל יותר דהא משום לתא דקבוע הניכר גזרו בו ונתנו ע"ז שם קבוע בכ"ד שאינו מתבטל, ובביאורי הגאון מוהר"א מווילנא ליו"ד כתבו שדין זה מקורו מהרשב"א ואזיל לשיטתי' דס"ל דב' תערובות ג"כ מותר ועוד דס"ל כדעת ר"ת לדינא דספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות מותר וכמשי"ת שם בס"ד. ולכך כאן בקבוע דמייא קצת לב' תערובות דעכ"פ רובא להתירא גם לדעת ר"י מותר משא"כ לדעת המחבר שכתב לקמן (סעיף ח') כשיטת הרמב"ם דבעינן ג' תערובות דוקא ליתא להך דינא. ולפ"ז באם היה להיפוך ט' חנויות מוכרות בשר נבילה וא' כשירה ולקח חתיכה אח' משם ונתערב באחרים לפ"ד הרשב"א דס"ל דעיקר לדינא כדעת ר"ת דספק אח' בגופו ספק ב' בתערובות מותר וכן לדידן דס"ל באם לא נודע הספק עד אחר שנתערב מותר בהפ"מ כשי"ת שם אי"ה יש לומר דמותר ג"כ.

אך לפמ"ש הש"ך (כללי ס"ס סי' כ"ד ס"ה) דתערובות חד בחד מקרי חזקת איסור וכגופו של איסור דמי א"כ כיון שבאמת יש כאן רוב לאיסור רק דהתורה עשאוה כמחצה על מחצה וא"כ לא עדיף מתערובות חד בחד דאם נפל אח' מהם ונתערב באחרים דלא בטיל אם הוא דבר חשוב ואפילו בספק איסור תורה שנתערב חד בחד ונתערב אח"כ באחרים פסק שם דאסור כל התערובות א"כ כ"ש בנידן דידן וא"כ אף לפי תירץ הגר"א שכתב דאזיל לשיטתי' דמתיר ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות צריכין אנו עדיין לתירץ הש"ך משום דקבוע חידוש הוא דאל"כ הא כאן בקבוע הוי כמחצה על מחצה ודמייא לתערובות חד בחד דכגופא של איסור דמייא.

ובאמת סברא זאת שהמציא הש"ך ז"ל דחד בחד חמור יותר מספק איסור דכגופו של איסור דמי אין זה מוסכם והרבה חולקים ע"ז כשי"ת בשעה"ס דאין לומר כיון דאתחזק איסורא חמיר יותר דהא כאן אתחזק היתירא וא"כ סלק חזקה נגד חזקה ועיין ר"פ שני

נזירים (דף נ"ז ע"א) בתוס' שם כתבו דלכך ברה"ר טהורים שניהם אף דאתחזק אחד שהוא טמא בודאי מכל מקום כיון שא' גם כן ישנו טהור בודאי מקרי ספק טומאה ברה"ר וטהור ולאו משום דמסוטה ילפינן דהא א"א להיות כסוטה כיון שא' טמא בודאי אלא משום דמעמידים כל אחד על חזקת טהרה והרי דשם הוה תערובות חד בחד ממש ואעפ"כ מקרי ספק גמור ולא הוי כאיסור ודאי וא"כ אין אנו צריכים כאן לדברי הש"ך ז"ל ומתורץ ג"כ קושיות הכרו"פ שהקשה כאן מנין לנו להמציא סברא מלב ולומר דקבוע חידוש הוא ועדיף מספק דלפמ"ש הגר"א ז"ל דאזיל לשיטתו דמתיר ג"כ בספק א"ש, וכל זה הוא לדעת הרשב"א אבל דעת הרב בהג"ה להחמיר בזה וכתב משום דספק ראשון אסור מן התורה וספק ב' בתערובות לא הוי ס"ס ואזיל ג"כ לשיטתי' בהג"ה סעיף ט' יעו"ש. וא"כ לדידן דמתירין בלא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב היה לנו להתיר כאן, אכן אין זה שייך לדידן כיון דלא נודע הספק עד אחר שפירש מן הקבוע בלא"ה אזלינן בתר רובא עמ"ש למעלה (סי' י"ג) ובקבוע דתערובות חנויות למאן דס"ל דתערובות חנויות לא מקרי קבוע אלא מדרבנן היה נראה להקל כאן בנתערב אח"כ דהא כאן ספק ראשון אינו אסור מן התורה כלל.

אך לפמ"ש דלא עדיף מב' תערובות א"כ למאן דמחמיר בב' תערובות אף דתערובות ג"כ אינו אסור רק מדרבנן א"כ י"ל דכאן נמי דינא הכי ואף לפמ"ש הש"ך דכאן עדיף משום דקבוע חידוש הוא. ולפמ"ש בפר"מ בכוונת דבריו משום דניכר האיסור במקומו זה לא שייך כאן דהא כאן החנויות מעורבים, אבל באמת הוא תמוה דהיאך יהיה כאן חמיר יותר מאם לא נתערבו החנויות דהוי קבוע מדאורייתא ומ"מ לפי מה שהחמיר הרב כאן ולדידן דמחמרינן בב' תערובות נראה דגם בזה אסור דדמיא ממש לתערובות חתיכות דאנו אוסרים התערובות הב'. ובהפ"מ שאנו מתירין בב' תערובות יש להתיר גם כן בדין זה.

אבל לפמ"ש למעלה דיש דיעות דתערובות חנויות הוה קבוע דאורייתא אפשר לומר דגם בהפ"מ אין להקל דהא אפשר לומר דכאן ספק ראשון אסור מן התורה ותרי קולא לא מקלינן בי' לומר דהוי קבוע דרבנן ונימא גם כן דב' תערובות מותר וכן מצינו בכ"מ דאין מקילין בב' קולות בדבר שהתירו בהפ"מ, אכן באם פירש חתיכה אחת לפנינו מתערובות החנויות דיש כמה דיעות גם כן דמקרי פירש וכדעת הר"ן דאינו אסור רק מדרבנן וכן דעת הב"ח כמש"ל וא"כ אפשר להקל גם כן בהפ"מ בזה ודוק.

סימן יח

דין לקח מן הקבוע ונתערב אחרים אם מותר לאכול בב"א.

לפמ"ש בסימן הקדום דהמחבר דמתיר בלקח מן הקבוע ונתערב באחרים הוא משום דס"ל להרשב"א דספק א' בגופו ספק ב' על ידי תערובות מותר וס"ל גם כן להתיר בב' תערובות בקבוע דחתיכות א"כ היה נראה דכמו דבב' תערובות אסור לאכול התערובות הב' כולו בבת אחת משום דמתהני בחדא ספיקא, א"כ גם בזה הדין כן אבל לפמ"ש הש"ך הטעם משום דקבוע חידוש הוא היה נראה להתיר גם כן לאכול התערובות בבת אחת כולו כאחד. וכבר כתבנו בסימן הקדום שדברי הש"ך תמוהים כאן, וכן באם אחד מתערובות הזאת נתערב אח"כ בתערובות ב' דמייא ממש לספק איסור שתערובות הב' מותר לאכול בבת אחת כמ"ש הש"ך לקמן סעיף ח' באריכות וכבר נתבאר דמה שלוקח מקבוע דין ספק איסור יש לו, וכן אם היה להיפוך ט' חנויות מוכרות בשר טריפה ולקח אחד מהם ונפל לתערובות בפנינו ומשם פירש אח' בתערובות ב' נראה ג"כ לכאורה דמותר לאכול התערובות הב' כולו כאחד דהא ג"כ הוי ספק איסור ולפמ"ש בסימן הקודם דלא חמיר מספק איסור ולא הוי כגופו של איסור ואף דלפי דעת הש"ך שכתב דהטעם משום דקבוע חידוש הוא א"כ היה נראה כאן להיפוך דאפילו בתערובות ב' אסור לאכול כולו כאחת ומ"מ לפמ"ש בסימן הקודם דאין דברי הש"ך נראים בזה היה נראה להתיר גם בזה וכן ברוב חנויות מוכרות בשר טריפה ופירש א' מהם לפנינו ונתערב באחרים ומשם לתערובות ב' היה נראה ג"כ להתיר תערובות הב' לאכול כולו כאחת לפ"ד רוב הפוסקים דס"ל דפירש לפנינו הוה כלוקח מקבוע ודין ספק יש לו משא"כ לדעת הסוברים דפירש לפנינו מן התורה אזלינן בתר רובא, וא"כ מן התורה דין איסור ודאי יש לו היה נראה לאסור לאכול תערובות הב' כולו כא' וכיון דבלא"ה לפ"ד הש"ך יש לאסור כאן ובפרט שיש כמה דיעות דפירוש לפנינו אין עליו שם קבוע נראה דאין להקל בזה.

סימן יט

דין בלקח מן הקבוע ואח"כ נתערב ונעשה קבוע בחנויות.

יש להסתפק באם לקח אחד בשר במקולין וא"י מאיזו מקולין לקח והוליך הבשר למקום אחר לעיר אחרת ששם ג"כ היו ט' חנויות מוכרות בשר כשר והוא נתן הבשר שלקח מן המקולין בחנות עשירי וכל אחד ניכר במקומו ושוב לקח א' שם בשר ממקולין וא"י מאיזו מקולין לקח ונמצא שנעשה ספק ב' קבוע דחנויות מה דינו להרשב"א דלכאורה אפשר לומר להרשב"א שלא היקל כאן כי אם כשנתערב אח"כ בחתיכות אחרות דכיון דמן התורה אפילו איסור ודאי בטל ברוב וכאן בקבוע דחידוש הוא לא מחמרינן בי' או משום דעכ"פ ספק הוא ומקרי ספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות דמותר לדעתו כמ"ש בסי' י"ז, אבל כאן דגם בשני' יש כאן איסור תורה לא מקלינן כולי האי ודמייא

לאיסור שנתערב בהיתר חד בחד ואח"כ לקח אחד מהשנים ונתערב עוד עם אחר חד בחד דכגופו של איסור מקרי או אפשר כיון דעכ"פ קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ודמייא לב' תערובות שכתב הש"ך לקמן דבהפ"מ מתירין דיש כאן ס"ס גמור שמא אין כאן איסור כלל ואת"ל שהאיסור נתערב בקבוע השני מכל מקום שמא לא מחנות זאת לקח. אך כבר כתבנו בסי' י"ז ובסימן הקודם שסברא זאת שחילק הש"ך משום דקבוע חידוש הוא לא ברירא.

והנה בהך דינא דספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות הקשו ע"ז האחרונים מהא דאמרינן גבי אלמנת עיסה סוף פ"ק דכתובות דמתיר ר"י מטעם ס"ס והא התם הוי ספק ראשון בגופו ספק ב' ע"י תערובות, ולשיטת הש"ך שכתב דשאני ספק קבוע דחידוש הוא אין כאן קושיא כלל דשפיר י"ל דהך ספק חלל שנטמע היינו שפירוש ממקום שהיה שם חלל ודאי בקביעות ונתערב כאן במשפחה שהיא ודאי כשירה דבזה שפיר מותר אפילו לפי שיטת ר"י דאוסר ספק א' בגופו, ועיין בתשובות הרשב"א שהביא ג"כ קושיא זאת דאלמנת עיסה על שיטת ר"י וא"כ מוכח בבירור דהרשב"א לא ס"ל הך סברא שכתב הש"ך וא"כ י"ל דלא היתיר הרשב"א רק שספק ב' היה ע"י תערובות חתיכות לא בספק קבוע דחנויות (ועיין בא"ע בב"ש ובכרו"פ כאן שהביאו ג"כ הך קושיא מאלמנת עיסה על שיטת ר"י בשם הגאון מוה' העלמין ונעלם מהם דברי הרשב"א בתשובה סי' ת"א שהקשה שם קושיא זאת ודחה באמת מטעם זה שיטת ר"י מהלכה וכמ"ש).

אך לכאורה קשה על הרשב"א דדחה דברי ר"י מהלכה מכח קושיא זאת דהא בלא"ה לאותם הסוברים דקבוע לא הוי כי אם כשניכר האיסור במקומו, וכן הרשב"א כ"כ בכ"מ וכמש"ל, וא"כ הא שפיר י"ל שנתערב ספק היינו שבעיר א' היה חלל בתערובות ומשם פירש א' ובא לעיר אחרת ונתערב במשפחה כשירה דדמייא ממש לב' תערובות דמותר גם לשיטת ר"י, ואפשר לומר דאם נפרש דודאי חלל נתערב במשפחה אחת א"כ א"א שלא יהיו קצת בני אותה העיר ששם התערובות שלא יהיו מכירים בחלל שביניהם דאף דפ"ק דכתובות בסוגיא דאלמנת עיסה קאמר שם הש"ס דאין ישראל מכירין חללים שביניהם מ"מ רחוק שלא יהיה א' יודע מהם, וא"כ הוי קבוע דאורייתא לפמש"ל סימן א' באריכות דאף בניכר לאדם א' מקרי קבוע מדאורייתא וכיון דאמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי הו"ל ספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות ושפיר מקשה על שיטת ר"י וא"כ מוכח דלא שייך הך סברא דקבוע חידוש הוא וא"כ בנד"ד דמייא לתערובות חד בחד ואח"כ נתערב אחד מהם ג"כ חד בחד דאסור כמ"ש.

ועיין בכרו"פ שהקשה על שיטת ר"ת דמתיר בספק א' בגופו ספק ב' בתערובות מהך דנזיר דאומר לשלוחו צא וקדש לי כו' דהא כאן יש ספק אם קידש כלל והרי מוכח דס"ל דספק א' בגופו ספק ב' בתערובות אסור, ולפי מאי דקיי"ל לדינא בלא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב דמותר א"כ בלא"ה קשה אפילו לדידן ומה שתירץ בכרו"פ בזה משום דאין הס"ס מתהפך דא"א את"ל שלא קידש לקרובת זו שמא לא קידש כלל יעו"ש, אין זה תירוץ מספיק דהא בכה"ג לא בעינן מתהפך דתחילה צריך לדון אם קידש כלל כמ"ש הש"ך (בכללי ס"ס סי' ט"ו) יעו"ש, אבל בלא"ה לא קשה משם לפי שיטת התוס' שם בנזיר דלאו מדינא אסור כי אם מקנסא וא"כ י"ל דגם ר"ת ס"ל הכי ועמ"ש למעלה בדין ס"ס בקבוע) וצריך עיון בכל זה לדינא.

סימן כ

דין אם פירש שלא בפנינו מן הקבוע.

אם פירש מן הקבוע שלא בפנינו מותר לכ"ע דאמרינן מרובא פירש והפר"מ בשפ"ד ס"ק ל"ז חקר באם נתערבה אח"כ אותה חתיכה בטריפה אחרת בחד בחד אי הוי רק ספק איסור או נאמר כיון שיש ג"כ קצת ספק שמא היה מחנות הטריפה וא"כ הוי ס"ס לאיסורא והביאם שם דברי הכרו"פ מ"ש בשם השיטה מקובצת גבי קפץ אחד מן המנויים לתוכו דכתבו שמה שאמרה תורה דאזלינן בתר רובא עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא רק דהתורה התירה ספק זה וא"כ כאן שפיר הוה ס"ס לאיסורא.

אמנם חילוק זה אינו מוכרח לפע"ד דמ"ש כן לתרץ קושיית התוס' דלמה לא יתבטל ברוב אין זה מוכרח די"ל דש"ה דבמעשר גילתה רחמנא עשירי ודאי ולא ספק, וי"ל דכל שיש בו קצת ספק הוא פטור מן התורה משא"כ בנד"ד כיון שהתורה אמרה אחרי רבים להטות וכל דפריש מרובא פריש מה בכך דמידי ספיקא לא נפקא מ"מ כיון שהתורה התירה אותו לגמרי וגם מדרבנן אין בו איסור הרי הוא ודאי התיר ואיך יצרף אח"כ עוד להיות ס"ס לאיסורא ודמייא למ"ש הפוסקים דלכך ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות לא מיקרי ס"ס משום דספק ראשון אסור מן התורה מספיקא דאורייתא וכל שנאסר הוה כודאי איסור תורה ושוב אין מצטרף להיות ס"ס כמו כן י"ל להיפוך ג"כ.

ומ"ש הפר"מ שם בפסק הרמב"ם שפסק (בפ"ב מהלכות שבת) ובש"ע או"ח (סימן שכ"ט) דבפירש אחד מן הקביעות כל שנשאר הקביעות במקומו מפקחין עליו את הגל משום דקל שהקילו חכמים בפ"נ ותמה שם היאך יש לחכמים יכולת לעקור דברי תורה בקום ועשה כיון דמדאורייתא אמרינן מרובא פריש והוי ודאי עובדי כוכבים, ולפמ"ש התוס' שם בפ"ב דיומא דילפינן מקרא דוחי בהם שלא יבא בשום אופן לידי מיתה, ולכך

לא הלכו בפ"נ אחר הרוב א"כ לא קשיא מידי ודמייא ממש להא דעשירי ודאי ולא ספק כמ"ש בשיטה מקובצת.

ודע שיש כאן מקום עיון בדברי הרמב"ם ז"ל (פרק ט"ו מהלכות א"ב הלכה כ"ה) שכתב וז"ל האסופי שנמצא בעיר שיש בה עובדי כוכבים בין שהיתה רוב עובדי כוכבים או רוב ישראל הרי זה ספק עובדי כוכבים לענין יוחסין קידש אשה צריכה גט מספק מי שהרגו אין נהרג עליו כו' והוא תמוה דאף דאיתא בפ"ק דכתובות (דף ט"ו) וכן בפ"ב דיומא דלענין יוחסין לא אזלינן בתר רובא היינו משום חומרא דיוחסין אבל מ"מ קשה למה כתב אם קידש צריכה גט מספק דמשמע אפילו ברוב ישראל והא כאן מדאורייתא מרובא פריש והוי קידושי ודאי ואינה צריכה גט משני וכן ברוב עובדי כוכבים למה צריכה גט והרב המגיד כתב טעמו משום דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והוא תמוה דהא מוכח שם דזה לא נקרא קבוע ולא מיירי כלל מקבוע דא"כ למה אמרו שם אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים למאי הילכתא להאכילו נבילות ואם היה כאן קבוע היאך היה מותר להאכילו נבילות.

ועוד תמוהים דברי הרמב"ם (שם הלכה כ"ו) מחצה על מחצה מצוה להחיותו כישראל ומפקחין עליו את הגל כישראל הרי דמוכח דאם היו רוב עובדי כוכבים אין מפקחין וזה סותר למ"ש (בפ"ב מהלכות שבת) דלא הלכו בפ"נ אחר הרוב, ולפמ"ש הרה"מ (בפ"ב מהלכות שבת) ובכ"מ שם שהעתיקו תשובתו מיושב זה דהיה גורס בש"ס אלא כי אתמר דשמואל כו' ותוכן דבריהם שם דבאמת חזר הש"ס ממה שאמר תחילה דשמואל לא פליג על ר"י רק שחולק באמת והוא ס"ל דבכל ענין לא הלכו בפ"נ אחר הרוב אבל ר"י ס"ל דיש חילוק דבאותו חצר מפקחין ובחצר אחרת אין מפקחין בפירש כולהו אם לא כשפירש מקצת מאותו חצר לחצר אחרת. ולפ"ז בפירש מקצת שלא בפנינו היה לנו לומר דאין מפקחין דאמרינן מרובא פריש כיון דס"ל דר"י פליג על שמואל וס"ל דהלכו בפ"נ אחר הרוב.

ומ"ש בפ"ב מהלכות שבת דמפקחין עליו היינו באותו חצר שנשאר הקביעות במקומו ופירש א' בפנינו ויהיה מוכרח מכאן דהרמב"ם ס"ל דפירש בפנינו דינו כלקח מן הקבוע והוה ספק דאורייתא, אבל מ"ש הה"מ שם דהרמב"ם ס"ל בפ"נ קל יותר משאר איסורים דאפילו נולד הספק אחר שפירש מן הקבוע עשו בו דין קבווע משא"כ בשאר איסורים הוא תמוה לפע"ד דכיון דר"י פליג אשמואל וס"ל דהלכו בפ"נ אחר הרוב א"כ מנין לנו לחלק בינו לשאר איסורים ומ"ט מקיל ר"י בכה"ג בלי טעם כלל, ועוד שנשאר הקושיא ממ"ש (בפ' ט"ו מהלכות א"ב) שמשם מוכח דפ"נ דמייא בזה לשאר איסורים ועיין במ"א

(סימן שכ"ט ס"ק ב') שכתב שבעיר שרובם עובדי כוכבים תינוק הנמצא בה אין מפקחין עליו את הגל משו' שכיון שבכל יום ויום פורשים כולם ממקום הקבוע אזלינן אחר הרוב יעו"ש. וכתב זה בשם הה"מ (פט"ו מהלכו' א"ב וב"י בא"ע סי' ד') וזה אין מבואר כלל בדבריהם דהוי כאלו פירשו כולם אלא שכתב שם הך תשובה של הרמב"ם דפסקינן כר"י דפליג על שמואל והטור ע"כ דלא ס"ל הכי דהרי הוא תמה שם בא"ע על הרמב"ם דפסק שם דברוב עובדי כוכבים אין מפקחין, ואם נאמר כמ"ש הכ"מ אין כאן תימא וכמ"ש, והטור בעצמו פסק (סימן שכ"ט) דבנעקרו כולם ובשעת עקירתם פירש מקצת לחצר אחרת אין מפקחין והוא לפי' הרא"ש ביומא דפסק שם כשמואל ולא פליגי על ר"י לשיטתו ולכך דברי המ"א שהשוה דעת הטור עם דעת הרמב"ם אינו מובן.

ולע"ד היה נראה בשיטת הרמב"ם דהוא ס"ל דפ"נ שוה בזה לשאר איסורים דבפירש לפנינו מן הקבוע בכל התורה הוי כמחצה על מחצה ובפירש שלא בפנינו או בפירשו כולם ובשעת פרישתם פירש אחד מהם אפילו לפנינו לא מקרי קבוע וכמו שנבאר בעז"ה באריכת בסימנים הבאים והוא כמ"ש בתשובה דר"י פליג על שמואל ומ"ש באותו חצר מפקחין היינו מדין קבוע שכל שנשאר באותו חצר לא נעקר עדיין מקביעותו וכמש"ל בדין חנויות באורך שאפילו אם החתיכה מונחת בארץ לא מקרי פירש עמש"ל (סי' ט') ומ"ש דבחצר אחרת אין מפקחין היינו או דפריש כולהו ובשעת פרישתם היה אחד מהם או דפירש אחד מהם שלא בפנינו לחצר אחרת דאמרינן כל דפריש מרובא פריש. וא"כ מ"ש הב"י (א"ח סימן שכ"ט) דהרמב"ם והרא"ש בחדא שיטה אזלו אינו כן אלא דהרא"ש דפירש אחד מחצר זו לחצר אחרת מיירי אפילו בפירש שלא בפנינו דפסק כשמואל דבכה"ג לא הלכו בפ"נ אחר הרוב משא"כ להרמב"ם דוקא בפירש לפנינו מותר לפקוח. וא"כ רחוקים הם זה מזה ולא בחדא שיטה אזלו והרא"ש אף דס"ל כשמואל דלא הלכו בפ"נ אחר הרוב אעפ"כ ס"ל לחלק בין חצר אחרת לחצר זו דבעת שפירשו כולם לחצר אחרת ובשעת פרישתם פירש א' מהם ואין מפקחין היינו משום דס"ל דגם בפירשו כולם נעקר מהם שם קבוע ורק דאסורים כל אחד מטעם פירש מן הקבוע וא"כ אם שוב פירש אחד מהם למקום הרי לא פירש ממקום שיש בו איסור קבוע ולכך אמרינן מרובא פריש כמו שנבאר בעז"ה לקמן וא"כ בפירש א' מהם לחצר אחרת בפירש לפנינו או שלא בפנינו מחצר הראשון לשני לדעת הרא"ש מפקחין ולדידיה גם בעיר שרובה עכו"ם ונמצא תינק שם מפקחין, וא"כ דברי הש"ע (א"ע סי' ד') ודברי המ"א בסי' שכ"ט שכתב דבכה"ג אין מפקחין אין הדין כן לדעת הרא"ש וטור וכמ"ש שם בהגהת רמ"א יעו"ש.

ומה שהקשה הב"ש בא"ע למה לא הגיה הרב בסי' (שכ"ט בא"ח) דעת הרא"ש וטור י"ל משום דיש לפרש שם דברי המחבר כשיטת הרא"ש. ומ"ש פירש א' מחצר זו לחצר אחרת מפקחין היינו אפילו פירש שלא בפנינו גם מ"ש המ"א שם (ס"ק ג') דנעקרו כולם היינו בזה אחר זה דאי בבת אחת מקרי נמי קבוע וכתב שם כן בשם או"ה אין הדבר מוכרח די"ל כל שנעקרו כולם ממקום שהיה בתחילה נתבטל שם קבוע רק דעדיין אסורים מחמת פירש מן הקבוע ולכך מה שפירש מהם מותר ולפנינו נאריך בזה בס"ד שיש בזה מחלוקת הרשב"א והרא"ש.

עוד יש לתמוה במ"ש הרמב"ם (בפרק ט"ו מהלכות א"ב הלכה כ"ה) האסופי כו' קידש אשה כו' מי שהרגו אינו נהרג עליו ודבריו סותרים זה את זה דמשמע אפילו ברוב ישראל והא הוא עצמו פסק בעיר שרובא עובדי כוכבים דנמצא תינוק שם אין מפקחין וא"כ ס"ל דלא מקרי קבוע כלל ופ"נ דומה בזה לשאר איסורים וא"כ למה פסק דאינו נהרג עליו דהא דין קבוע ילפינן מקרא דוארב לו פרט לזורק אבן לגו דאל"כ היה לו להרוג עליו מטעם דאזלינן בתר רובא בנ"ד וכמ"ש התוס' בדוכתא טובא, וא"כ כאן דאין דין קבוע עליו היה לו ליהרג עליו וביותר תמוה על המ"מ שפירש טעמו משום דהוה קבוע, והוא עצמו כתב דלענין פיקוח גל לא מקרי קבוע ובאמת משמע מלשון הש"ס דלענין פיקוח גל קיל יותר ויותר מסתבר לומר דלא הלכו אחר הרוב לענין ד"נ דלפ"נ ילפינן מקרא דוחי בהם וכמ"ש התוס' שם ועיין התוס' נזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי דכתבו דמדינא לא מקרי קבוע משום דאין האיסור ניכר במקומו משמע דאלו היה ניכר במקומו הוה קבוע אפילו בגברי דניידי בכל יומא ואין לומר משום דאשה שאני דכל כבודה בת מלך פנימה דא"כ היה לנו לחלק בעיר שרובא עובדי כוכבים בין תינוק לתינוקת ולא חילקו בזה הפוסקים.

ולתרץ דברי הרמב"ם בהא דקידש אשה כו' ולענין הרגו אין נהרג עליו שכתבתי למעלה נראה משום שיש לדקדק במ"ש פ"ב דיומא וסוף פ"ק דכתובות אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים אם ישראל ישראל וקאמר שם אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים למאי הילכתא כו' ולמה לא קאמר לענין קידושין שאם קידש א' אשה אין חוששין לקידושין ולא היה צריך לדחוק דלענין להאכילו נבילות מיירי וכן במ"ש אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא הול"ל ג"כ לענין קידושין דהוה קדושי ודאי ולא ספק וכן לענין אם הרגו נהרג עליו דהוה רבותא יותר ממ"ש שם לענין החזרת אבידתו.

אחרי כותבי זאת ראיתי שהמ"מ הרגיש בזה והוכיח מזה באמת דבזה אין הולכין אחר הרוב ותירץ בזה דברי הרמב"ם (שם הלכה כ"ז) יראה שכל מדינה ומדינה שיש בה

שפחה כו' כשישא גיורת הזאת הרי זו ספק א"א והבא עליה פטור שהשיג עליו הראב"ד ע"ז ותירץ המ"מ דכיון דליוחסין אמרינן דלא אזלינן בתר רובא דישראל משום מעלה דיוחסין להרוג את הנפש על קידושין לא כ"ש ולכאורה אין זה מובן דליוחסין שאני דמעלה עשו בו כדאמרינן בפ"ק דכתובות דלכך בעינן תרי רובא משא"כ לענין להרוג את הנפש דאזלינן בכל דוכתא בתר חד רובא כמו בשאר איסורים וצריך לדחוק ולומר דסברתו כיון דליוחסין חששו חכמים שהוא עובדי כוכבים לכך אם היינו הורגים על קידושיו מטעם דרובא ישראל הוי מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא ולא מקיים גזירה דידהו וכה"ג עקרו חכמים ד"ת בשב וא"ת כדמצינו בכ"מ בש"ס, ולכך כיון דלענין הריגת נפש לענין קידושיו לא אזלינן אחר הרוב כמו כן לענין אם הרגו אין סברא שיהרג עליו דא"כ יסתור למה דפסקינן שאין נהרג על קידושיו ואי לא הא לא קיימא הא ובזה עקרו חכמים ד"ת בשב וא"ת משא"כ לענין פיקוח נפש לפקח את הגל א"א לעקור ד"ת בקום ועשה לחלל עליו את השבת וכיון שכן י"ל דלכך אמרו דלענין קידושין הוה ספק קידושין היינו משום לתא דיוחסין דהוא ג"כ ענין קידושין והרמב"ם יליף מסוגיא דקאמר אם רוב עובדי כוכבים למאי הלכתא וכמ"ש וא"כ מתורץ כל מה שהקשינו למעלה.

והנה אף שטרחנו לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל מ"מ לדינא נראה ודאי דלא קיי"ל כוותיה אלא כהראב"ד שחולק עליו וברוב ישראל הוי קידושי ודאי. וכן ברוב עובדי כוכבים אין חוששין לקידושיו דלא דמייא ליוחסין דעשו בו מעלה, ועיי' ב"ש (א"ע סי' ד' ס"ק כ"ד) שפסק ג"כ כהראב"ד שהשיג בזה על הרמב"ם, ונראה לתת טוב טעם על מה שהחמירו חכמים לענין יוחסין שלא לילך אחר הרוב יותר מכל האיסורים שבתורה ומצינו להיפוך שאף לדברי הפוסקים דס"ל ספיקא דאורייתא אסור מן התורה מ"מ בממזר ספק קיי"ל דמותר כמ"ש פרק עשרה יוחסין ממזר ודאי הוא דלא יבא אבל ממזר ספק יבוא, ולכך נלע"ד דאדרבא טעמא משום הכי הוא דכיון דמן התורה ספק ממזר מותר לבוא בקהל א"כ אין חילוק בזה בין ספק השקול לרוב, ולכך כשהחמירו חז"ל בספק ממזר להשוותו לכל ספק איסור שבתורה החמירו ג"כ ברוב כיון דמן התורה שניהם שווים וא"כ לענין קידושין ודאי דאזלינן בתר רובא כמו בכל מילי והא דמשני הש"ס ברוב עובדי כוכבים להאכילו נבילות ולא קאמר לענין קידושין אפשר לומר כיון דבמתני' תנא מצא בה תינוק מושלך לכך נקט נ"מ שיהיה שייך אפילו בתינוק דמיירי בי' קודם שנתגדל וזה לא שייך גבי קידושין משא"כ להאכילו נבילות קיי"ל דאסור להאכילו לקטן בידים וכן מה דמשני אם רוב ישראל להחזיר לו אבידתו אפשר דנקט לרבותא אף דבממון אין הולכים אחר הרוב שם אזלינן בתר רובא וכמ"ש התוס' שם לחלק בזה ומה שהקשה ההמ"מ שם על

הראב"ד בהשגות שכתב יראה לי אם רוב עובדי כוכבים ונתגייר קרוב אני להכשיר כו' והקשו עליו הא הוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי דבריו תמוהים דהוא עצמו גבי פיקוח גל כתב דמקרי פירש מקבוע וכבר כתבנו בזה למעלה באריכות.

עוד תמה בפר"מ שם לפ"ד שיטה מקובצת בהא דקפץ א' מן המנויים כמש"ל למה מהא דעשירי ודאי ולא ספק ילפינן דלא אזלינן אפי' בתר רובא לענין קפץ א' מן המנויים לתוכו ובממזר דילפינן נמי ממזר ודאי הוא דלא יבוא הא ספק יבוא למה אמרינן בקידושין דרוב פסולים אצלה הולד פסול יעו"ש, הנה לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דכל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא י"ל קושיא זאת והיא דבאמת כיון דבכל התורה ספיקא לקולא א"כ עשירי דכתב רחמנא למה לי אע"כ דאתי לאשמעינן אפילו ברוב לא אזלינן בהו דבכל האיסורים אזלינן בתר רובא משא"כ לענין מעשר והא דממזר ש"ה דאיכא למימר דקרא אתא לאשמועינן דמותר אפילו בספיקא דסתרי אהדדי כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס בשם מהרי"ט דמותר בממזרת ובבת ישראל כחדא יעו"ש ואף דהיה יכול לומר דקרא דעשירי אתי להיכא דאקבע איסורא ולעולם ליכא רוב דבכה"ג בכל האיסורים של התורה אסור מדאורייתא וראיה מאשם תלוי דהרמב"ם מודה וכמ"ש הפר"ח שם אליבא דהרמב"ם וכל האחרונים וא"כ אפשר דקרא אתי להיכא דאין בדיר רק בהמה אחת וקפץ אחד מן המנוים בתוכו אף דאקבע איסורא חד בחד מ"מ יש לומר דלהא לא איצטריך קרא דהא כיון דמי שיצא כבר נפטר ממעשר ואין נתפס בו קדושת מעשר א"כ היאך יכניסם אח"כ ויצרפם למעשר דאם היה מכיר השנים שהי' בדיר תחילה א"כ אם יצא אחד מהם מעשירי אינו ראוי לקדושת מעשר מספק והאיך יקריבם בעזרה ולא שייך בזה ספיקא לקולא מן התורה דהא איקבע ביניהם חד דפטור אלא ודאי דאתי לאשמועינן דאפילו איכא רובא דחייבים ג"כ אינו בטל ברוב.

ובהיות כן אף לדעת הרשב"א ודעימי' שחולקין על הרמב"ם וס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא ג"כ יש ליישב דודאי לא אתי קרא להיכא דאין בדיר רק שנים וכמ"ש דהיאך יכינסם למעשר שמא יצא אחד מהם בעשירי ולא יהיה לו תקנה ואף דכשיצטרף לעשרה נימא דמסתמא יהיה נקבע המעשר א' מן הרוב ולא מי שכבר נפטר דהיאך יעשה אם יכיר השנים וא' מהם יהיה נקבע וכמ"ש ובזה מתורץ קושיית התוס' בפ"ק דבבא מציעא בהך דקפץ אחד מן המנויים לתוכו שהקשו למה לא בטל ברובא ואין כאן מקומו להאריך ודו"ק בכל זה.

סימן כא

דין אם היה הקביעות והפרישה קודם זמן איסורו.

עוד חקר שם בפר"מ באם היו הקביעות קודם זמן האיסור ופירש משם ג"כ קודם זמן האיסור בפירש לפנינו מה דינו כגון ט' ציבורין של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ושקל קודם זמן איסורו כיון דקודם זמן איסורו אין נ"מ כלל א"כ דמיא לפירש שלא בפנינו אם קודם שנודע האיסור או אפשר דלא אמרינן הכי ותחילה רצה ללמוד דין זה מדברי הרה"מ (בפ"ב מהלכות שבת) לענין פיקוח גל דכתב כיון שבשעת פירשתו שהיה ספק לנו אם ישראל אם עובד כוכבים לא היה צריך לנו מקרי פירש קודם שנודע הספק ולא נולד לנו הספק בקביעות ולפמ"ש למעלה בביאור דברי הרמב"ם ז"ל לא די שאין משם ראיה אלא מוכח להיפוך כמ"ש דהרמב"ם ס"ל דגם בפיקוח גל הולכים אחר הרוב כמו בכל האיסורים וא"כ יקשה אמאי בפירש א' מהם לחצר אחרת פסק דמפקחין אלא ע"כ דהוה פירש מן הקבוע וכמחצה על מחצה הוא וכן לפירש הרא"ש בפרק ב' ג"כ אין ראיה דאפשר דמיירי בפירש קודם שנודע הקביעות של עובדי כוכבים או בפירש שלא בפנינו דכל איסורים אזלינן בהו בתר רובא וקמ"ל דבפ"נ לא אזלינן בתר רובא.

והנה בש"ס בפ"ק דפסחים גבי ט' ציבורין של מצה וא' של חמץ קאמר שם דהיינו ט' חנויות ובפירש אחד מהם היינו סיפא דבנמצא הלך אחר הרוב משמע לכאורה קודם זמן איסור חמץ בשעת חיוב הבדיקה בדינו בליל י"ד דדוחק לומר דמיירי לאחר זמן איסורא דמסתמא כל אדם מבטל חמצו קודם זמן איסורו וא"כ החמץ אינו שלו וא"כ עיקר הבדיקה הוא שלא יבוא לאכלו. והרי יש כאן ס"ס גמור שמא אינו חמץ ושמא לא יבוא לאוכלו, ואף דכאן יש להפריד הספיקות וספק א' נולד קודם לחבירו מ"מ להפוסקים דס"ל דלעולם ס"ס מותר אף דיש להפריד הספיקות מאי איכא למימר ועוד דבכה"ג נראה דמהני ס"ס לכ"ע כמ"ש הת"ה הובא בש"ך (יו"ד סוף סי' נ"ז) בספק דרוסה שלא ימכרנו לעובדי כוכבים משום דאין לעשות ס"ס בידים משמע דאם אינו עושה בידים מהני לכ"ע וכשי"ת בשעה"ס בס"ד ועיין מ"א (א"ח ריש סימן תל"ט) גבי ט' ציבורין של מצה דפסק הרב בהגה דאם הככר קטן שיוכל לאוכלו אינו צריך לבדוק מטעם ס"ס אף דאין ב' הספיקות באים ביחד מ"מ כיון שקודם שש עדיין אין עליו שם איסור ובשעת איסורו באים ב' הספיקות ביחד מוכח משם דהמ"א סובר זה מיירי קודם זמן איסור חמץ ואעפ"כ אם היה מן הקבוע לפנינו אמרינן דהוי כמחצה על מחצה ואפשר לומר דשאני חמץ דשמו עליו וכ"כ האחרונים בכ"מ לענין נ"ט בר נותן טעם בחמץ וכדומה.

אך נ"מ לדידן לענין נדרים וכדומה שאסר על עצמו איזה דבר וקבע לו זמן אימת יתחיל זמן איסורו ועדיין לא חל ונתערב באחרים ופירש אחד מהם לפנינו קודם שהגיע זמן איסורו דאף בדבר שיש לו מתירין אזלינן בתר רובא כשי"ת בסימנים הבאים בס"ד,

ועמש"ל בהא דפרק לא יחפור ובפרק ב' דנדה גבי דם הנמצא בפרוזדור דהקשינו כיון דאין האשה טמאה אלא בהרגשה א"כ הוה כפירש לפנינו מן הקביעות והוי כמחצה על מחצה וא"כ אף דרוב דמים באים מן המקור מכל מקום חייבים עליו על ביאת מקדש ואם נאמר דקודם שחל זמן איסור הוה כפירש שלא בפנינו קודם שנולד הספק הוה א"ש דהא קיי"ל דאין אשה טמאה עד שיצא דמה לחוץ, וגם קצת ראיה מפרק בתרא דקידושין שהבאתי למעלה בהא דקאמר שם רוב כשרים אצלה ואי דאזלי אינהו לגבה כל דפריש מרובא פריש משמע דאף דפריש לפנינו ג"כ מרובא פריש והטעם משם דבעת פרישותו עדיין לא נקרא איסור עד שיבא על האשה ואז כבר פירש ולא נולד הספק בקביעות.

ודע דבמש"ל דהרמב"ם ס"ל דבפ"נ אזלינן אחר הרוב א"ש לפ"ז מ"ש (בפ"ב מהלכות שבת הלכה י"ח) וז"ל מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם מפקחין עליו וכתב ע"ז ההמ"מ וז"ל מבואר בגמרא דאפילו ס"ס כגון ספק יש אדם אם לאו ואם הוא ישראל ספק חי ספק מת מחללין ורבינו לא חשש להזכיר זה מפני שיזכיר בסמוך ואפי' ט' עובדי כוכבים כו' וכן ממ"ש מצאוהו חי מתבאר שאין ידוע להם אם הוא חי או מת עכ"ל.

ולפמ"ש יש לומר דבדוקא כתב הרמב"ם כן משום דסובר דפ"נ דומה בזה לשאר איסורים וס"ס ברובא הוא וס"ל בפי' הש"ס דלא כפי' המ"מ דמ"ש לא מבעיא ספק הוא שם כו' אלא אפילו ספק חי כו' היינו לא מבעיא ספק זה דמפקחין אלא בספיקא כה"ג מפקחין דס"ד דספק זה גרע וכשי"ת, אבל לא מירי מב' ספיקות ביחד, ועיין בלח"מ שם שתמה על המ"מ בזה ומה שתירץ בלח"מ שם דאל"כ מאי קמ"ל מה לי האי ספיקא מה לי האי ספיקא אפשר לומר דשפיר יש נ"מ ורבותא בכל אחד יותר דספק שם או אינו שם הוי ספק השקול משא"כ ספק חי ספק מת י"ל כיון דמסופק לנו שמא מת נאמר דשכיח יותר שימות ע"י המפולת שנפל עליו משא"כ בספק ראשון שהזכיר תחילה י"ל דמיירי שידוע שהוא חי כגון שמכירים לפי ענין המפולת שאין ראוי ליהרג עי"ז מהרה וא"כ הוי ספק השקול ואח"כ קמ"ל רבותא יותר אפילו ספק ישראל כו' והיינו בט' עובדי כוכבים וישראל אחד שהעובדי כוכבים הוא הרוב אפ"ה מפקחין מטעם קבוע וממ"ש הרמב"ם אח"כ ואפילו מצאוהו חי ודאי דאין ראיה כלל דמילתא באפי' נפשיה קמ"ל דאם מצאוהו חי ובודאי היה שם אף על פי שנתרוצץ וקרוב למות וה"א דאין מחללין עליו שבת דודאי ימות אח"כ אפ"ה מפקחים משום חיי שעה.

עוד י"ל דאפילו אם נאמר דהרמב"ם ס"ל דבס"ס מפקחין כדעת המ"מ מ"מ אפשר דברוב אין מפקחין דאע"ג דהרשב"א כתב בתשובה דס"ס מטעם רובא אתינן עלה ואפשר דאלים

יותר מרובא מ"מ אין זה ברור כל כך והרשב"א הוצרך לזה משום דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא ואפ"ה בס"ס מותר וע"כ מטעם רובא הוא משא"כ להרמב"ם דס"ל דספיקא בשל תורה מן התורה לקולא י"ל טעם אחר דלכך מותר בס"ס דבספק אחד נעשה איסור דרבנן ובספק ב' מקרי ספיקא בדרבנן כשי"ת בשעה"ס באריכות, וי"ל גם כן דס"ס גרע מרובא דהא רובא וחזקה רובא עדיף וס"ס במקום חזקה יש דיעות דלא מהני אפילו באלף ספיקות אף דהוה כמו רובא דרובא ונשאר מיעוטא דלא שכיח' דלא מצרפינן לי' לחזקה ויתבאר באריכות בשעה"ס.

סימן כב

דין קבוע באיסור דרבנן ופירש אחד מהם בפנינו.

ויש להסתפק לפמש"ל דדין קבוע הוא בין לקולא ובין לחומרא אם היו כאן ט' חנויות מוכרות איסור דרבנן כגון פת של עובדי כוכבים וכדומה וחנות אחת מוכרת פת כשר ופירש א' מהם לפנינו לפ"ד הפוסקים הסוברים דפירש בפנינו הוה רק קבוע דרבנן דמדאורייתא אמרינן מרובא פריש וא"כ כאן הוה ודאי איסור דרבנן או דילמא כיון דחכמים עשו זה כמו קבוע כמחצה על מחצה והאיסור עצמו הוא דרבנן הם אמרו והם אמרו וא"כ לא חמיר עכ"פ מספק ואיסור דרבנן וכן יש לחקור באם נתערבו החנויות למאן דס"ל דהוה קבוע דרבנן ולקח א' בפנינו מן הקבוע דנימא ג"כ הם אמרו והם אמרו באיסורים של דבריהם דהשוו אותם לשל תורה ואמרינן, דהוה רק ספק איסור לבד ונ"מ בהך דינא דנזיר בסעיף ד' שלקח מן הקבוע ונתערב אח"כ באחרים דמותר מטעם ס"ס ואף לדעת הרב שחולק שם ואוסר מטעם דספק הראשון אסור מן התורה והוי ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מ"מ בנידון זה גם להרב אין כאן חשש דהא ספק הראשון אינו אסור כאן מן התורה ועיין תוס' פ"ק דפסחים גבי ט' ציבורים של מצה שפירש"י של ענין בדיקה מיירי והתו' הקשו עליו דהא הוה דרבנן והיאך מדמה להו לט' חנויות דהוה דאורייתא והרשב"א דייק משם שפי' לפנינו הוה כלוקח מן הקבוע דקאמר התם אתא עכבר ושקל כו' דמדמ' לה ללוקח מקבוע דחנויות.

וכבר כתבנו למעלה דמוכח מכאן דהרשב"א ס"ל דפירש מן הקבוע לפנינו הוה כלוקח מן הקבוע יעו"ש ומשמע דהוה כאן חשש איסור דאורייתא ולכאורה קשה מכאן על שיטת התו' דפירש דלענין אכילה מיירי למה לא נקט הש"ס הך בעיא לענין בדיקה ולהיפוך בט' ציבורין של חמץ וא' של מצה דבלוקח מן הקבוע הוה ספיקא דרבנן וא"כ בדיק' ובפירש הוה ודאי איסור דרבנן אם פירש שלא בפנינו אבל אם נאמר דפירש לפנינו מדאורייתא אזלינן בתר רובא ולא הוי רק קבוע מדרבנן א"כ לעולם צריך בדיקה דהוה כודאי איסור

דרבנן ולא אמרינן הם אמרו והם אמרו ולכן פירש הבעיא לענין אכילה ולכך מוכרח הש"ס לומר דמיירי בט' ציבורין של מצה ובפירש לפנינו דהוה קבוע דרבנן אסור לאכלו אכן כבר כתבנו דהרשב"א ס"ל דפירש בפנינו הוה קבוע דאורייתא וא"כ צ"ל דהש"ס נקט הך דינא בט' ציבורין של מצה דנקט דומיא דמתניתין דט' חנויות דמייתי עלה דהוה ג"כ רובא דהיתירא.

ונ"ל דיש להוכיח דין זה שנסתפקנו בו מהא דידוע מחלוקת ר"ת ור"י בספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות תליא בשיטת הש"ס בפ"ק דביצה גבי ביצה שנולדה ביום טוב שם דאיתא בברייתא וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות דר"ת ס"ל דאם נתערבה קאי אודאי דאל"כ הו"ל ס"ס אף דהוי ספק ראשון בגופו ור"י ס"ל דקאי אספיקא ומוכיח מזה שיטתו דספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות אסור ולכאורה אין מכאן הכרח די"ל מ"ש וספיקא אסורה היינו כגון ט' חנויות מוכרות בשר טריפה ואחת נבילה דמקרי ג"כ קבוע ולקח א' מהם דהוי כמחצה על מחצה ונתערב באחרים דאסור לפמ"ש הש"ך בסעי' ד' דטעמו של הרשב"א דמתי' בלקח מן הקבוע ונתערב באחרים משום דקבוע חידוש הוא וא"כ כאן הוה חידוש להיפוך דהא הרוב הם של איסור ולכן אם נתערב באלף כולם אסורות וא"כ אין מכאן ראיה לשיטת ר"י אע"כ דליתא להך סברא שכתב הש"ך וכמש"ל דאין חילוק דכל דהוה קבוע מקרי עכ"פ ספק איסור ודמייא לספק השקול אבל א"כ קשה להיפוך על שיטת ר"ת שדוחק עצמו לפרש דמ"ש ואם נתערב קאי אודאי דיש לפרש גם כן דקאי אספיקא כגון שרוב החנויות הוי טריפות ונתערבו החנויות למאן דס"ל דהוה קבוע דרבנן ולכך בפירש אחד מהם דנקרא ספק דחכמים עשו אותו קבוע ואעפ"כ אם נתערבו באלף כולם אסורות כיון דמדאורייתא לא הוי קבוע הוה כנתערב ודאי איסור אע"כ כיון דחכמים עשו אותו קבוע וגוף דין זה דדבר חשוב לא בטל הוי ג"כ דרבנן אמרינן הם אמרו והם אמרו ולא הוי רק ספק איסור כיון דעשו אותו כקבוע ומותר בנתערב לפי שיטת ר"ת.

וכן יש להוכיח קצת מהא דפריך שם בש"ס למאן דס"ל דביצה שנולדה ביום טוב אסורה מדרבנן מהא דקאמר וספיקא אסורה הא הוי ספיקא דרבנן והיה מוכרח לתרץ דמ"ש וספיקא אסורה אתאן לספק טריפה דהוא דוחק גדול דהברייתא לא מיירי כלל מדין טריפות והיה יכול לתרץ דמיירי בכה"ג כגון בט' חנויות מוכרים ביצה שנולד ביום טוב וא' שנולדה מאתמול וכל חנות אין ניכרת במקומה רק דנתערבו החנויות דמדאורייתא אין כאן קבוע וא"כ הוי כודאי איסור דרבנן בפירש אחד מהם לפנינו לכך אסורה ומקרי ספיקא משום דחכמים עשו אותו קבוע אע"כ דאמרינן כיון שעשו אותו חכמים כקבוע

וגוף האיסור הוא מדרבנן הם אמרו והם אמרו ומותר מטעם ספיקא דרבנן, ועיין בפר"ח בכללי ס"ס שהשיג על הש"ך וס"ל דאיסור דרבנן חד בחד ופירש אחד מהם אינו אוסר התבשיל אף בנתערבו זו בזו וכ"כ (בסימן קי"א ס"ק ד') וראייתו ממשנה מפורשת במס' תרומות וא"כ יש לפרש גם כן בכה"ג דנפל לתבשיל משא"כ אם אח"כ נתערב באלף כולם אסורות אע"כ דבכה"ג אף דרובא לאיסורא מותר התבשיל דאמרי' הם אמרו והם אמרו כמ"ש, ואף שאין כל הראיות הללו מכריעות כ"כ מ"מ לדינא נראה כמ"ש והיינו דלא חילוק בזה הפוסקים בשום דוכתא.

ומ"מ נראה דאם היו כאן איסור דאורייתא בט' חנויות וא' כשירה ופירש א' מהם לפנינו ונתערבה אח"כ באחרים ברובא למאן דס"ל דפירש אחד בפנינו הוה קבוע רק מדרבנן דאף לפ"ד הרשב"א והמחבר סעיף ד' דלקח מקבוע ונתערב באחרים מותר מטעם ס"ס לשיטתו דס"ל דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מותר כמש"ל (סימן י"ז) דאף ברוב חנויות טריפה מתיר ג"כ הרשב"א אעפ"כ בנידון זה יודה הרשב"א דאסור כיון דהרוב הם של איסור ולפי אותם הסוברים דפירש לפנינו הוה ג"כ קבוע רק מדרבנן ואף דעתה נעשה איסור דרבנן בתערובות רוב היתר דמדאורייתא ברובא בטל מכל מקום כיון שקודם שנתערב הוה כאן איסור תורה ודאי ואין סברא לומר הם אמרו והם אמרו אלא אם היה איסור דרבנן בעת שפירש מן הקבוע משא"כ בנד"ד דנעשה דרבנן אח"כ ואף דרשב"א מתיר בספק דאורייתא שנעשה אח"כ ספק דרבנן ע"י תערובות מכל מקום היינו דוקא בספק דאורייתא ולא בודאי דאורייתא כנ"ל.

סימן כג

דין ס"ס על ידי קבוע דחנויות וספק ראשון אינו איסור תורה.

נלע"ד באם היה כאן ס"ס בקבוע ונעשה הס"ס בבת אחת וספק ראשון אינו אסור מדאורייתא כגון ט' חנויות מוכרות בשר כשר ובאחת היה רוב בשר כשר ומיעט טריפות וכל חנות ניכרת במקומה ולקח מאחד מהם וא"י מאיזו לקח דמותר מטעם ס"ס אפי' למאן דס"ל ספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובות לא מהני היינו משום דשם ספק הראשון היה איסור מדאורייתא משא"כ כאן דאפילו בחנות שיש בה איסור שם להרוב הם של היתר ועוד דכאן באו ב' הספיקות ביחד משא"כ בספק ראשון בגופו שכבר נאסר קודם שנולד ספק הב' כשי"ת בשער הספיקות ולפמ"ש גם אם היה להיפוך רוב חנויות היה בהם מיעוט של איסור ורוב היתר ובחנות א' היה הכל היתר ולקח מאחד מהם וא"י מאיזו לקח דג"כ מותר לפי מאי שקיי"ל דקבוע הוא ג"כ לקולא ואין לומר דקבוע חידוש הוא לפמ"ש (בסי' י"ז) בדעת הרשב"א.

ואפשר לומר דאפילו לדידן דס"ל ספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות אסור כאן בנד"ד מותר דהא קיי"ל בלא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב דמותר כיון דבאו ב' הספיקות ביחד וגם ספק הראשון אין בו איסור תורה דהא הרוב הם של היתר אכן באם פירש משם לפנינו נראה דאין להקל כיון דכמה פוסקים ס"ל דפירש לפנינו לא הוי כמחצה על מחצה א"כ אין כאן ס"ס גמור ואף דרוב פוסקים ס"ל דהוי כלוקח מן הקבוע מ"מ אין להקל כאן בס"ס דדמיא קצת לספק ספיקא דאיסורא.

אכן אם בחנות של הטריפה היה איסור והיתר שוה בשוה ממש בזה יש לחלק לפע"ד שבאם היה האיסור וההיתר מעורב בחנות האסורה אף שאין החנויות מעורבים וכל חנות ניכרת בפני עצמו ולקח מאחד מהם וא"י מאיזו מהם לקח תליא במחלוקת הפר"ח והש"ך (בכללי ס"ס) דלדעת הש"ך באם נתערבו הטריפות והכשירות ביחד בחנות וכל חנות היה ניכרת בפ"ע הרי ב' הספיקות באו ביחד משא"כ לדעת הפר"ח כל שהי' שוב בשוה ונתערבו בחנות הוי כתערובות חד בחד וכגופו של איסור הוי ולא מקרי ספק כלל, אבל בלא נתערבו בחנות א"כ לגבי בשר הפורש מן החנויות שלקח מא' מהם באו ב' הספיקות ביחד ומותר בכה"ג אפילו לדעת הש"ך שם דפסק בדין התרנגול' שאם לא נתערבו התרנגולת אסורה הביצה אף בספק טריפה היינו משום דשם הספק האחד בגופו והשני בתערובות משא"כ כאן ב' הספיקות אינם בגופם וב' הספיקות באים כאחת ומשם א' ובכה"ג דבחנות הטרפ' היה האיסור בפ"ע וההיתר בפ"ע אם היה להיפוך רוב חנויות מוכרות בשר טריפה ובכל א' מחצה איסור ומחצה היתר לפמ"ש דקבוע הוה כמחצה אפילו לקולא א"כ הוה כאן ס"ס גמור. אך בזה י"ל דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו ולא מהני בי' ס"ס ועמ"ש בסימן ג' באריכות אי מהני ס"ס בקבוע ודוק.

סימן כד

דין אם נתערב חתיכה שלקח מן הקבוע בחתיכה שפירש מן הקבוע.

יש לחקור באם היה ט' חנויות מוכרות בשר כשר ואחד מוכרת בשר נבילה ופירשו שתי חתיכות משתי חנויות שלא בפנינו דהם מותרים מדינא דכל דפריש מרובא פריש ואח"כ לקח גם כן חתיכה ושכח מאיזה חנות לקח ונתערב אותה חתיכה שלקח מן הקבוע באותם הב' חתיכות שפירשו שלא בפנינו מה דינם אם היו כולם חתיכות שאינם ראוים להתכבד או חתיכה הראויה להתכבד והוא דלכאורה נראה דגם באם החתיכה ראויה להתכבד מכל מקום החתיכה שלקח מן הקבוע אינה ודאי איסור רק אסורה מספק והב' הנשארות הם מותרים גם מדרבנן וא"כ יש כאן ס"ס כדינו של הרשב"א דבסעיף זה או אפשר דגם הרשב"א מודה דאף דאנו מתירין הב' חתיכות הראשונים מכל מקום אין זה

ודאי היתר וכל שנתערב בו אח"כ איסור קבוע לא הוי ס"ס גמור, וכעין מ"ש בשיטה מקובצת בפ"ק דמציעא גבי הא דקפץ א' מן המנויים דמה שהתירה התורה רוב אינו היתר גמור וודאי ואך ה"ה בנד"ד אין זה היתר ודאי ולא בטל ברובא ואין זה ס"ס גמור ולא דמיא להך דינא דהרשב"א דמיירי בנתערב בהיתר גמור וברור וכן אפילו לדעת הרמ"א דפליג על המחבר בדין זה ואסרו משום דספק ראשון אסור מן התורה יש להסתפק בכה"ג אם היו חתיכות שאינם ראויות להתכבד דבטל ברובא אם בכה"ג מותר או דנימא כיון דהב' חתיכות המותרות הם גופם לא הותרו כי אם מטעם דתלינן ברובא אין סברא לומר דאיסור ספק דקבוע יתבטל מהם ברוב כמ"ש דמידי ספיקא לא נפקא.

ומה שהערני להסתפק בזה הוא מה שראיתי בספר תפארת למשה על יו"ד שפירש דברי המחבר כאן מ"ש בסעיף ד' בשם הרשב"א דלקח בשר מן המקולין ונתערב דמיירי באופן זה שכתבתי ומיירי אם לא היו חתיכות הראויות להתכבד דהמחבר ס"ל דאף אם החתיכה השלישית ודאי איסור לא היתה בטלה בהשנים דהוי כמו ס"ס לאיסורא כיון דב' החתיכות אינם היתר ודאי, אך כיון שהשלישית אינה אסורה כי אם מספק הוי ס"ס להיתרא ומותר והרב ס"ל כיון דהחתיכה השלישית אסורה מספק תורה כדין קבוע אף שהיתה מעורבת בשנים אחרים הוה כודאי איסור תורה שנתערב כיון דיש לומר דגם אינך אסורים יעו"ש שהאריך.

והנה מה שפי' כאן דברי המחבר בסעיף ד' בזה ודאי דלא כיוון יפה שהמעיין במקור הדין שהרשב"א יליף לה מהך דטבעת של כוכבים ומזלות דמיירי שנתערבו בהיתר גמור ולא מיירי באופן שכתב בעל תל"מ גם לא נזכר שום רמז בדברי הרשב"א ולא בטור וב"י שהביאו שום ענין שיאמר דמיירי באופן הנזכר.

אבל גם דינו אין נ"ל דהא ודאי לא דמיא לס"ס לאסורא כלל דהטעם דס"ס הוה כמו רובא כמ"ש הרשב"א בתשובה והאחרונים בזה וא"כ בנד"ד כיון שלקחו הג' חתיכות אלו מג' חנויות מיוחדות הרי בודאי רוב מהם כשירות דשנים מהם ודאי של התיר ואפילו אם נאמר דהשלישית היא של איסור ודאי ג"כ היתה בטילה כיון דהוי חתיכה שאר"ל שיש להם ביטול וא"כ מכ"ש בנד"ד די"ל דגם החתיכה השלישית היא מותרת ועכ"פ השנים הם בודאי היתר מדוע לא תתבטל חד בתרי ואין זה אלא תימא ואפילו לא היה כאן כי אם ג' חנויות לבד שניהם מהם מוכרים בשר כשר וא' מהם בשר נבילה ולקח שנים מב' חנויות שלא בפנינו וא' מחנות שלישית בפנינו רק שאח"כ שכח מאיזו שנים היה הב' חתיכות שפירשו שלא בפנינו ומאיזו היתה החתיכה שפירשה בפנינו רק שזה הוא יודע

עכ"פ שכל חתיכה באה מחנות מיוחדת דיש להתיר גם כן בפשיטות מאחר שב' חתיכות מהם כשירות בודאי והם אינם ראויות להתכבד ולית דין צריך חשש ובשש כלל.

ובאם לקח ב' החתיכות שלא בפנינו מעשר חנויות שט' מהם מוכרות בשר כשר וחתיכה השלישית לקח בפנינו בעצמו או שפירש בפנינו וא"י אם הב' חתיכות היו מאותו חנות שלקח השלישית או מאחרים היה נראה ג"כ דמותר כיון דבעת שלקח השנים כבר הותרו מטעם גזירות הכתוב אחרי רבים להטות ותלינן דמרובא פרשו הרי הם כודאי היתר א"כ השלישית בטילה בהם כדין אם לא היתה ראויה להתכבד ואף דנימא דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא מ"מ כיון שהותרה הותרה.

ונראה דתליא במ"ש ביו"ד (סימן צ"ט סעיף ואו) בהג"ה באיסור שנתבטל כגון שהיו ס' כנגדו וניתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון דכתב שם הרב דחוזר וניעור האיסור אפילו נודע ההיתר בתחילה והש"ך כתב שם דאינו חוזר וניער כי אם היכא שנתערב שלא במינו דתלוי בנתינת טעם דטעמא לא בטיל משא"כ יבש ביבש במין במינו שאינו ראוי לבוא לידי נתינת טעם ודעתו שם דאפילו נתרבה לרוב איסור והאיסור מעלה את ההיתר וא"כ ה"ה בנד"ד נמי ודאי דלא גרע מיניה וקיל יותר דהא י"ל ג"כ דכולם מותרים ועוד נראה דאפילו לדעת מהרש"ל והרב שם וכן הכריע הפר"ח שם דאף במין במינו כל שנתרבה לרוב איסור חוזר וניעור הייינו דוקא שם שיש ודאי רוב איסור משא"כ בנד"ד כיון דעכ"פ מדין תורה אמרינן מרובא פריש רק באותו שלקח מן הקבוע אמרינן דכמחצה על מחצה דמי וכיון שיש כאן ב' חתיכות שכשירות מדינא י"ל דמסתמא הם מן הרוב חנויות הכשירות והוי כאלו היה כאן ודאי ב' כשירים ולא שייך לומר חוזר וניעור וגדולה מזו היה נראה דאפילו לא נודע מן פרישת ב' החתיכות הראשונות עד שנתערב עמהם חתיכה השלישית שלקח מן הקבוע אעפ"כ בטל ברוב דמסתמא אמרינן דב' הם כשירים וכמ"ש.

וכ"ז אם החתיכות האלו אינם ראויות להתכבד אבל אם היו ראויות להתכבד יש לעיין בזה אם היו כאן עשר חנויות ט' מהם מוכרות בשר כשר וא' בשר נבילה ולקח החתיכה השלישית מחנות א' וב' החתיכות האחרים פירשו שלא בפנינו מב' חנויות אחרות וידוע שכל החתיכה היא מחנות מיוחדת וא"י מאיזו חנויות נלקחו אלו הג' חתיכות דכיון דבלא קרא דקבוע היו כל הג' כשירות בודאי שתלינן שכל אלו הג' הם מרוב חנויות הכשירות רק דהחתיכה הג' אסורה מגזירת הכתוב דקבוע כמחצה על מחצה דמי וכאן שנתערבה בשנים האחרים דמן התורה בטילה שהרי שנים מהם כשירים בודאי וכאן דהשלישית אסורה מספק הוי כספק איסור שנתערב בשניהם דלהמחבר מותר ולהרב

אסור משום דספק אחד אסור מן התורה כמ"ש (בהג"ה בסעיף ד') ואף שכתבתי שי"ל דכאן שאני שי"ל דגם הב' חתיכות מידי ספיקא לא נפקי מכל מקום אין נראה להחמיר כיון דמאיסור תורה יצאנו עכ"פ בודאי מאחר שכל חתיכה היא מחנות מיוחדת ובלא נודע הספק עד שנתערבו כל הג' חתיכות ביחד בזה ודאי מותרים דהא בלקח מן הקבוע קודם שנולד הספק כבר נתבאר דמותר דמקרי פירש וכאלו פירש שלא בפנינו דמי.

אמנם אם היו רק ג' חנויות שנים מהם מוכרות בשר כשר וא' מוכרת בשר נבילה ופירשו שנים מהם שלא בפנינו ואח' לקח מן הקבוע ונתערבו ביחד בזה נראה דאסורים אם הם חתיכות הראויות להתכבד דהא כאן יש עכ"פ אח' דהיא בודאי אסורה ואינו בטל אף דבעת שפירשו השנים כבר הותרו ונקרא עליהם שם היתר והשלישית בעת שלקחה היה בה ספק איסור לא אמרינן דהוה רק ספק איסור שנתערב בשנים דהא עכשיו בעת התערובות נודע עכ"פ שיש כאן ודאי איסור ולא מבעיא למאן דס"ל דאמרינן חוזר וניעור דהא ודאי אסור אלא אפילו לדעת הש"ך בסי' צ"ט נראה דמודה כאן דהא כיון דאנן תלינן דב' החתיכות הראשונות היו מחנויות של היתר דמרובא פירשו א"כ ע"כ צריך אתה לומר דהשלישית נלקחה מחנות האסורה דאל"כ הוי סתרי אהדדי.

ועוד יש כאן סברא לומר דכיון שלקח כל חתיכה מחנות מיוחדת א"כ בעת שלקח החתיכה הב' לא היו עליו ספק כי אם על ב' חנויות הנשארים אם מזו האיסור נלקחו או מן ההיתר ואין כאן רוב להיתר ואף שאחר שבאו כל הג' חתיכות יש כאן ב' מותרים בודאי א"כ אמרינן אי אזלת בתר שעה שבאו כל הג' חתיכות הרי יש כאן אחת שאסור בודאי.

ומה שיש לעיין בזה לפמ"ש הט"ז (סעיף ואו ס"ק ה') בביאור דברי הטור במ"ש דאפילו חתיכות שאינן ראויות להתכבד אסורים מדינא והמציא שם דין חדש שאין סברא להתיר בבהמה אחת חציה האחת וחצי השניה תהיה אסורה א"כ גם בדין אם היו ג' החתיכות מג' חנויות ואפילו כולם אינן ראויות להתכבד מ"מ כיון דעכ"פ יש כאן חתיכה אחת מחנות האסורה א"כ אם תתיר כל הג' חתיכות מטעם דבטילה ברובא א"כ חציו מותרת והנשאר בחנות תהיה אסורה. שוב ראיתי שאין זה כלום וכאן יודה הט"ז דהא כאן אפילו אם תחזיק החתיכה לאיסור ג"כ בטילה ברובא ודמיא לכל חתיכה של איסור דקיי"ל דבטל ברוב באין ראויה להתכבד ולא חילקו הפוסקים בין אם נשאר מאותה הבהמה או לא.

סימן כה

דין אם היה באופן הקדום מקצת ראויות להתכבד.

אמנם אם היה כאן ב' חתיכות שאינן ראויות להתכבד וחתיכה אחת ראויה להתכבד וא"י איזו היא כגון שהיו ב' חנויות של היתר וא' של איסור ופירשו שנים מהם שלא בפנינו מב' חנויות וא' לקח מן הקבוע ושכח אח"כ אם החתיכה הראויה להתכבד היתה מב' החנויות שפירשו שלא בפנינו או מה שלקח מן הקבוע, בזה יש לעיין דלפמ"ש אין כאן איסור ברור מחתיכה שראויה להתכבד בתערובות דדילמא היתה מהב' שפירשו שלא בפנינו ונקרא עליה שם היתר וא"כ הוי ספיקא דרבנן דהא מדאורייתא בטל ברובא כמ"ש בש"ע (סימן ק"א סעיף א') בהגה"ה, ואף שכתב הש"ך שם ס"ק ב' דדוקא אם הוא ספק אם ראויה להתכבד משא"כ אם הוא ודאי ראויה להתכבד רק ספק אם אסורה לא מהני כמ"ש (סימן ק"י סעיף טית) יעו"ש מכל מקום כאן מקרי ספק אם ראויה להתכבד דהא יש כאן ספק אם אותה שלקח מן הקבוע הוא הראויה להתכבד או מן אותם שפירשו שלא בפנינו וא"כ אינה ראויה להתכבד כלל וכאן ספק ראשון אינו אסור מן התורה דהא יש כאן ס"ס שמא הוא מאותם שלא פירשו בפנינו וא"כ נקרא עליו שם היתר מגזירת הכתוב אחרי רבים להטות ואפילו תאמר שהיא אותה שלקח מן הקבוע מכל מקום שמא מותרת ואין כאן ממנ"פ לאחר שנתערבה דהא לאחר התערובות בודאי מן התורה בטל ברוב רק מדרבנן אסור אם האיסור ראוי להתכבד וכאן יש ספק ודמיא למ"ש הש"ך בכללי ס"ס (סימן ט"ז) דדב' שיש בו ס"ס מדאורייתא אלא שעכ"פ אסורה מדרבנן ויש בו ספק א' בדרבנן דמותר יעו"ש ולא תקשה ממ"ש (סימן ק"א סעיף זיין) דאפילו נחתכו רובם אין תולים לומר דהאיסור נחתך אלא הנחתכים לבדם מותרים והנשארים אסורים ולא אמרינן דהוה ספק חתיכה הראויה להתכבד דש"ה דכבר נקרא על כולם שם איסור קודם שנחתכו שהי' כולם רואים להתכבד ולכן אין להוציאם מחזקת איסורם שהוחזקו בתחילה לומר דהאיסור נחתכו דיש כאן ספק אם נעשה בהם מעשה להכשיר אם לאו ובכה"ג אפילו באיסור דרבנן אין מתירים כשי"ת בשער הספיקות באריכות משא"כ בנידן דידן דתחילת התערובות בא בספק אם היה האיסור ראויה להתכבד אם לאו.

וגדולה מזה היה נלע"ד דאפילו אם אין ידוע לו שהג' חתיכות אלו הם מג' חנויות מיוחדות רק שב' מהם פירשו שלא בפנינו וא' לקח מן הקבוע וא"י אם הם כולם מחנות א' או מב' חנויות או מג' וא' מהם ראויה להתכבד וב' אין ראויה להתכבד היה נראה ג"כ דמותר אף דאין לומר כאן ממנ"פ ב' מותר' וכמ"ש בסימן הקודם דעכ"פ יש כאן ב' חתיכות המותרים מדינא דתלינן מרובא פירשו והג' הוא ספק אם ראויה להתכבד ואין לומר כאן חוזר וניעור כיון דאין כאן ברור שיש רוב לאיסור אדרבא מסתמא פירשו הב' מן הרוב ומה גם שי"ל שגם השלישית לקח מן הרוב רק דמשום קבוע אמרינן כמחצה

על מחצה דמי מכל מקום אין לומר בזה חוזר וניעור דודאי עכ"פ הב' הם כשירות כמ"ש ומכ"ש אם החתיכה השלישית לא לקחו בידים מן הקבוע רק פירש לפנינו שיש לצרף ג"כ עוד סברא לקולא שיש פוסקים דלא הוה קבוע מדאורייתא כנ"ל בזה להלכה ולמעשה צריך עיון.

סימן כו

דין תערובות חנויות בפרטי דינים הנזכרים.

ואם היו כאן שלשה חנויות באחת טריפה ונתערבו החנויות זו בזו ותחילה פירשו ב' חתיכות שלא בפנינו מב' חנויות ואח"כ לקח חתיכה מחנות השלישית דכאן י"ל דבעת שלקח השניה אז לא היה עליו ספק על כל הג' חנויות כי אם ספק על ב' חנויות לבד אם נלקחה מזו או מחברתה וי"ל ג"כ דמקרי ספק השקול ולא שייך לומר מרובא פריש ואם דאם היה איש אחר לוקח משם הוי אמרינן דאותה חנות היא מרוב חנויות הכשירות מכל מקום לאותו אדם כיון שהחזקנו אצלו בעת שלקח החתיכה הב' אני אומר שמא הראשונות היתה מאיסור והב' הוא מרוב הכשירות וכן בחתיכה הג' שלקח מהקבוע לולי דאמרינן כל קבוע כמחצה כו' ה"א ג"כ דהיא מן הרוב ורק דעתה בעת שיש כאן כל הג' ויש בהם אחת דאסורה בודאי אמרינן דשפיר בטילה בב' היתר כיון שאין ראויה להתכבד.

וראיה לזה לענ"ד מהא דב' שבילין א' טמא וא' טהור דברה"ר טהור בעת שהלך בראשונה ועשה טהרות אמרינן דהטומאה היא בהב' ואם הזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשביל שני אז אמרינן להיפוך שהטומאה היתה בראשון ושני טהור וה"ה בנד"ד נמי הכי הוא ולפ"ז אפילו כל הג' חתיכות פירשו מן החנויות שלא בפנינו ופירשו גם כן בזה אחר זה אם היה ראוים להתכבד ודאי דאסור ואין לומר על כל א' שהוא מן הרוב דכיון שעכשיו כל החתיכות קיימות ויש בהם אחת דאסורה בודאי ואינה בטילה כיון שהם ראויות להתכבד וראיה לזה גם כן מב' שבילין דקיי"ל אם הטהרות הראשונות שעשה בתחילה כשהלך בשביל הראשון קיימות אף שהזה וטבל והלך בשני אלו ואלו תלויו' כמ"ש בפ"ה דמסכת טהרות וכן פסק הרמב"ם (ריש פרק י"ט מהל' אבות הטומאה) ולא שייך כאן לומר וכי מגיסא אסורא כמ"ש בפרק התערובות דשם לא מיירי שגם האיסור נתערב בודאי אלא שמא יבואו עשרה כהנים ואינם רק רוב לבד כשי"ת בסימנים הבאים בס"ד, ואין לומר דש"ה בתערובות דמן התורה בטל ברובא אפילו בחתיכה הראויה להתכבד ולכך מתירין כל שפירש אחד אחד בזה אחר זה ונקרא עליהם שם היתר דזה אינו דגם בב'

שבילין אפילו קיימות שני הטהרות גם כן מן התורה טהורות כמ"ש בפי' הר"ש (תרומות פרק ח' משנה חית) ועיין במל"מ שם שהאריך להביא ראיות לזה דאין זה רק מדרבנן.
אך אם לא נתערבו כאן מכל החנויות כי אם מרוב מהם ודאי דמותר אפילו בחתיכה הראויה להתכבד דעל כל אחד שפירש שלא בפנינו אמרינן מרובא פריש אף שעכשיו יש כאן מרוב חנויות לא אמרינן איסורא ברובא איתא וראיה לזה מתערובות חתיכות שכל שפירש אחד אחד מותרים כולם כמ"ש התוס' בהא בשם ר"ת בכ"מ בהא דדרוסה שנתערבה באחרי' דכל הנפרשות מותרות רק שנים האחרונים לבד אסורים וכשי"ת לפנינו באריכות וכמו כן הוא בקבוע דחנויות כל שפירש מהם שלא בפנינו וכדמוכח בש"ס גבי הא דמשני שמא יבואו עשרה כהנים ופריך וכי מגיסא אסורא והטעם כיון שנקרא עליהם שם היתיר אף שיש כאן רוב כל שאין סברא לומר ממנ"פ איסורא איתא התם ש"ד וכן בתערובות חנויות אפילו בלקח מהם בידים למאן דס"ל דלא הוי קבוע כלל הדין כן וזה פשוט.

סימן כז

דין קבוע דחנויות ולקח אחד אחר מהם עד שנתערבו כולם.

עוד נלע"ד דגם לקולא דינא הכי דאם חוזרים ומתערבים דנים כפי מה שהם עתה כגון שהיו כאן שלשה חנויות ב' כשירות וא' אסורה ולקח מכל חנות חתיכה בידים ואינו יודע מאיזה מהם לקח דאם לא היו ראוים להתכבד מותרים אף שבעת שלקח כל אחת היתה אסורה מדאורייתא מספק דכמחצה על מחצה דמי מכל מקום עכשיו כיון שנתערבו כל השלשה חתיכות והם מג' חנויות הרי יש כאן ב' שמותרים ודאי וא' אסורה ודאי ובטילה ברוב כיון שאינן ראויות להתכבד ואפילו היתה ידיעה בין כל א' וא' מן הספק לא אמרינן כבר חל עליהם שם איסור ודמיא להא דתנן (תרומות פרק ה' משנה טית) סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלה עוד אם בשוגג מותר כו' וכן פסק בש"ע (יו"ד סימן צ"ט סעיף ה') דכל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותר בכל מקום דלא שייך לומר חתיכה נעשה נבילה אך לדעת הי"א שם בהג"ה דמחמיר בנודע בתחילה י"ל גם כן בנידון דידן דאסור וע"ש דמקור דין זה מאו"ה, והטעם כתבו שם דבנודע האיסור תחילה בכה"ג קנסו שוגג אטו מזיד ועיין ש"ך שם שמשיג על הרב ומקיל אף בנודע בנתים.
ובנד"ד נראה דגם האו"ה מודה דע"כ לא קאמר אלא אם היה ודאי איסור דאורייתא כגון שנתערבו בו היתיר מועט או לח בלח מין בשאינו מינו פחות מס' משא"כ בנד"ד דגם בתחילה היה רק ספק איסור לבד מטעם קבוע ואף שמשם משמע דאפילו באיסור דרבנן קניס שוגג אטו מזיד בנתרבה היתיר יעו"ש ובפר"מ, מכל מקום בקבוע דחידוש הוא

נראה דמודה. ומה גם הסכימו האחרונים דלא כאו"ה, וע"ש בביאורי הגאון ר"א מווילנא שתמה גם כן ע"ד הרב בשם או"ה.

ולפי זה נראה דכ"ש בלא נתערבו כאן מכל החנויות כגון שהיו ט' חנויות כשירות וא' טריפה ולקח מט' חנויות אחד אחד בזה אחר זה גם כן מותרים דהרי עכ"פ נתרבו כאן רובא להיתירא וכ"ש כשלא הי' חתיכה הראויה להתכבד, אבל אם היו ראויות להתכבד ולקח ג"כ מכל חנות אחד אחד בזה אחר זה עד שנתרבו לרובא בזה נראה דאסורים אף דיש כאן רוב כשירות מכל מקום כיון דאמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אין לנו לתלות דכל הרוב הזה הם כשירות אלא הוה ספק השקול רק דבחתיכות יש כאן רובא להיתירא ומכל מקום ספק השקול הוא אם יש כאן חתיכה הראויה להתכבד. ואף שכבר כתבנו (סימן כ"ה) דבספק ראויה להתכבד יש להתיר ש"ה דחתיכה אחד היתה באמת אינה ראויה להתכבד ואינו יודע איזו היא משא"כ כאן דכל החתיכות הם ראויות להתכבד אלא דהספק הוא אם האיסור שם או לא ודמיא לספק איסור בתערובות דאסור כמ"ש (סימן ק"י סעיף טית) וזה ברור.

סימן כח

דין רוב חנויות של איסור ולקח רוב מהם בידים ואח"כ נתערב שם חתיכה אחת שפירשה מעצמה.

עוד נלע"ד אם היו כאן שלשה חנויות ב' מהם מוכרות איסור ואח' מהם של היתיר ולקח תחילה מן הקבוע מב' חנויות דמן התורה הם רק ספק איסור דכמחצה על מחצה דמי מן התורה אף לקולא ואח"כ פירש עוד חתיכה מן השלישית שלא בפנינו ולא נודע מאיזה חנות היתה הנפרשת שלא בפנינו ומאיזה היה הב' שלקח בידים וזה יודע דהיה משלשה חנויות דאין לומר דמקרי רק ספק איסור כיון דב' מהם הם רק ספק והג' בטילה בהם דלא מבעיא אם לא נודע הספק שלהם עד שנתערבו כל הג' ביחד דבכה"ג ודאי לכ"ע אמרינן חוזר וניער כיון שבשעת הידיעה יש כאן ב' חתיכות של איסור בודאי ונמצא הרוב של איסור אלא אפילו אם נודע הספק הראשון בתחילה דכבר נקרא עליהם שם ספק איסור לבד מכל מקום אח"כ אמרינן דחוזר וניער ואף להפוסקים דס"ל דאין אומרים חוזר וניער אפילו יבש ביבש ונתרבה האיסור במינו ה"ט דבתחילה נקרא עליהם שם היתיר ברור מן התורה וכמ"ש הש"ך (בסימן צ"ט) דהטעם דאף האיסור חוזר להיתר ואיסור מעלה את ההיתיר משא"כ בנידון דידן דגם בתחילה היה איסור מדאורייתא לכ"ע דהא אקבע שם איסורא ולכך אם נתרבה עליו עוד חתיכה אחת ונתערבו שניתוסף עוד ספק והוי רובא לאיסורא מקרי איסור ודאי לא ספק וא"כ לפ"ז נ"מ נמי בכל ענין שהיה כאן ב'

חתיכות שכל אחד הוי ספק איסור כגון מספק טריפה וכדומה ונתערב בהם חתיכה אחת שאסורה בודאי לא אמרינן שתתבטל ברוב ויהיו כולם רק איסור ספק אלא אמרינן דהוי ס"ס לאיסורא דכל חתיכה אמרינן שמא הוא האיסור וא"ת מן הספק שמא הוא גם כן אסורה אף דכאן ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות מכל מקום להחמיר ודאי דאמרינן דהוי ס"ס לאיסורא כשי"ת בשער הספיקות.

ולפי זה נראה דאפילו ספק אצלו שמא נלקחו כל הג' חתיכות מחנות א' או מב' שהם בספק מכל מקום אין לדון' בספק איסור לבד דמכל מקום יש בהם ס"ס לאיסורא שמא היא טריפה ושמא גם הספק היא טריפה ומכ"ש לפי אותם הפוסקים דהיתר בהיתר לא שייך בי' ביטול וכמו שהארכתי בזה בתשובה במ"א א"כ מכ"ש דאיסור באיסור י"ל דלא שייך בי' ביטול אף דקיי"ל דג' מיני איסורים מבטלין זה את זה היינו דוקא שכל א' הוא איסור אחר כגון פיגול ונותר וטמא דבהכי מיירי הש"ס בפרק התערובות משא"כ אם כולם שם איסור א' ואף דהב' אינם כי אם ספק איסור מ"מ למאן דסובר ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא שפיר מקרי איסור באיסור אמנם לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא א"כ שם היתר נקרא עליהם כל זמן שלא פירשו מהם שום חתיכה אם כן היה שייך לומר דשפיר בטל החתיכה השלישית בהשנים ואף שבעת שנתפרשו הב' חתיכות מב' החנויות היה על כל אחד שם איסור דאורייתא דהא היה כאן חנות אח' אסורה בודאי ובלקח מן הקבוע הוי כמחצה על מחצה מכל מקום עכשיו שנתערבו כל השלשה חתיכות נתברר שיש כאן ב' חתיכות שהיו מב' חנויות שיש בהם ספק איסור והם מותרים מדאורייתא, וכעין מ"ש למעלה אם היה רוב כשירות ולקח מן הקבוע ושוב נתערבו דמותרים ולא אמרינן דנקרא עליהם מכבר שם איסור כמש"ל (סימן כ"ז).

שוב ראיתי דלפמ"ש בשיטה מקובצת הבאתיו כמ"פ דמה שהתירה התורה ברובא מידי ספיקא לא יצא א"כ בנידון דידן שבתחלה היה ספק איסור תורה ועכשיו נתרבה עליה עוד ספק שמא היא האסורה אף שהרוב הם להיתר מכל מקום לא הוי ספק השקול ונוטה לאיסור יותר מלהיתיר וממנ"פ אי אזלת בתר מעיקרא בעת שנלקחו מן הקבוע אז היה עליהם איסור מדאורייתא בדין קבוע ואי אזלת בתר השתא הרי נוטה יותר לאיסור מלהיתר.

אכן אם היה ב' חנויות בכל א' ספק איסור ובחנות השלישית היתיר ודאי ולקח תחילה מכל חנות ב' ואח"כ לקח ג"כ חתיכה שלישית ונתערבו כולם יחד בזה יש לדון ולהכשיר לכאורה דהא ב' חתיכות הראשונות לא היו אסורות רק מספק כיון דכל קבוע כמחצה על

מחצה דמי וא"כ אם שוב נתערב השלישית דמותרות בודאי הרי יש כאן ס"ס להיתירא ומכ"ש לפמ"ש (לעיל סימן ג') דספק ספיקא מותר גם כן בקבוע דעל כל חתיכה שפירש הוי בה ספק ספיקא שמא היא כשירה ואת"ל טריפה שמא מחנות הכשירה ואף שעכשיו שנתערבו כל הג' חתיכות יש כאן רוב בספק איסור מכל מקום גם אי דיינת ליה כפי מה שהוא עתה יש כאן גם כן רובא להיתירא ואף לפ"ד הרב בהג"ה (סעיף טית) דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות אסור, ואפילו קבוע הדין כן כמ"ש בהג"ה (סעיף ד') מכל מקום כאן שאני דשם הטעם הספק הראשון כבר נאסר מדאורייתא, ושוב אין מועיל מה שניתוסף אח"כ ספק שני משא"כ כאן דספק הראשון היה בהיתיר דבעת שלקח ב' החתיכות הראשונות היה בכל אחד ס"ס כמ"ש והיה מותר מן התורה לכ"ע כיון שלא נתערבו החנויות דומייא דב' תרנגולות אחד ספק טריפה ואחת כשירה כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס יעו"ש והארכתי בזה גם כן למעלה (סימן ג').

אמנם לפ"ד הש"ך בכללי ס"ס שכתב דהיכא דספק אחד נוטה יותר לאיסור מלהיתיר לא מחשב ספק ספיקא אף דספק אח' שקול הוא אם כן יש לומר כיון דהשתא שנתערבו כל השלשה ביחד יש בהם רובא שאין בהם רק ספק אחד שהוא ספק השקול אין להתיר ומכ"ש אם פירשו כל החתיכות שלא בפנינו א"כ הרי תחילה היה כל א' רק ספק א' לבד כיון דאמרינן מרובא פריש א"כ עדיין לא היה עליהם שם היתיר א"כ אף דעכשיו יש ג' חתיכות ורובא נוטה להיתירא גם כן אין להתיר מטעמא דכתיבנא.

סימן כט

דין תערובות חנויות בפירש מהם או שלקח מא' מהם וכל דיניו.

כבר נתבאר למעלה דאם נתערבו החנויות זה בזה יש בזה מחלוקת הפוסקים אי הוי קבוע מן התורה או מדרבנן או דלא הוי קבוע כלל ותחילה נחקור באם נאמר דהוי קבוע מדרבנן והיו כאן ט' חנויות מוכרות בשר כשר ואח' מהם נבילה ופירש מאח' מהם בפנינו לדעת הסוברים דפירש בפנינו לא הוי בי' דין קבוע רק מדרבנן אסור משום גזירה שמא יקח מן הקבוע או בפירש שלא בפנינו לכ"ע דגזרינן שמא יקח מן הקבוע כיון דאין האיסור ניכר במקומו ולא דמיא לקבוע דחנויות דניכר האיסור ולא שייך למיגזר כמ"ש הש"ך (סימן ק"י ס"ק י"ז) יעו"ש וא"כ י"ל דאפשר למ"ד תערובות חנויות הוי דרבנן אפשר דלא גזרו שמא יקח מן הקבוע דהוי גזירה לגזירה.

אך לאותם הסוברים בתערובות חתיכות דפירש שלא בפנינו אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע א"כ חזינן דאף בדרבנן גזרינן דהא אף אם שם יקח מן הקבוע אין בו איסור דאורייתא, דמדאורייתא ברובא בטיל ותליא לענ"ד במחלוקת הפוסקים בקבוע דחתיכות

בפירש שלא בפנינו אי גזרינן שמא יקח מן הקבוע או לא עיין (בהג"ה סעיף ואו) ובדברי האחרונים שם ויתבאר אצלינו באריכות בס"ד אם יש להקל בהפ"מ ובנד"ד נראה דיש להקל כיון שיש פוסקים שסוברים דלא הוי קבוע כלל אפילו מדרבנן א"כ שפיר יש לסמוך עליהם בכה"ג.

ואם פירשו מהם ב' חתיכות לפנינו אם נאמר דתערובות חנויות הוי קבוע דאורייתא ונאמר ג"כ דפירש בפנינו הוי כלוקח מן הקבוע בידים וא"כ יש בהם ספק גמור מדאורייתא וא"כ אם אח"כ לקח חתיכה שלישית מן הקבוע ונתערב בב' חתיכות הראשונות חוזר ונאסר הכל דעל כל הג' חתיכות יש עליהם שם ספק איסור כגון שא"י בכל השלשה חתיכות מאיזו חנות נלקחו ולא לקח כל חתיכה מחנות מיוחדת משא"כ אם נאמר דבתערובות חנויות הוא מדרבנן אין כאן שום ספק איסור תורה כלל וכל הג' חתיכות מותרים מן התורה ובאים נאמר תערובות חנויות הוה קבוע מן התורה רק פירש בפנינו הוה דרבנן ואינו דומה ללוקח בידים א"כ ב' חתיכות מותרים מדאורייתא ואז אמרינן דחתיכה השלישית שלקחו בידים בטילה בהם ברוב וא"כ ג"כ אין כאן איסור תורה כלל וא"כ לדינא י"ל דיש כאן ס"ס בב' חתיכות הראשונות וחדא שמא קיי"ל תערובות חנויות הוא דרבנן ואת"ל דהוי דאורייתא שמא פירש בפנינו הוי דרבנן וא"כ כבר יצאו מידי איסור תורה ושוב בטל בהם החתיכה השלישית מדין תורה גם כן ואפילו נודע הספק קודם שפירש החתיכה מן התערובות גם כן דינא הכי דאם לא נודע מן הספק הרי כולם אין בהם איסור תורה בודאי כמש"ל דבפירש קודם שנודע האיסור מקרי פירש שלא בפנינו.

ומתוך מ"ש יתבאר לך ג"כ דין א' דאם היה כאן שתי חתיכות שפירשו בפנינו או שלקח מן הקבוע מתערובות חנויות למאן דס"ל דהוה קבוע דאורייתא או מקבוע גמור דהוה דאורייתא לכ"ע ושוב נתערב בהם ג"כ חתיכה אח' שפירש מן הקבוע שלא בפנינו או מקבוע דחתיכות דהוי כאן רוב לאיסור ואין להתיר מס"ס חתיכה אחת מהם שמא היא של אותה שפירש שלא בפנינו ואת"ל מב' הראשונים שמא של היתיר וא"כ הוי בכל אחד ס"ס באופן שהוא מן התורה מותר וספק אחד בדרבנן וכמ"ש הש"ך בכללי ס"ס (סימן ט"ז) דזה אינו דהרי הם הרוב וכל אחד שפירש מהם אמרינן מרובא פריש מאותם הב' חתיכות שפירשו בפנינו או שנלקחו בידים והרי יש כאן איסור ספק מן התורה ולכך אף שנתערב אותה חתיכה שפירשה מאלו השלשה בחתיכות אחרות אינה בטילה אם היא ראויה להתכבד דהוי ספק ראשון מן התורה ספק ב' בתערובות וכפי הדינים שיתבארו בזה בשער הספיקות באריכות בס"ד.

סימן ל

דין אם יש כאן ב' מיני קביעות בא' יש רוב ובא' מיעוט ונולד ביניהם ספק איסור.

בפר"מ הביא מעשה בשלשה קצבים ששחטו חמשה בהמות אחד שחט שלשה בהמות בביתו ושנים כל אחד אחד ומשם נשאו לחנויות ולקח אחד מהם בכל החנויות כל הריאות של כל החמשה בהמות ומצא בריאה אח' ספק טריפות. והאריך שם וכתב דאותו של שלשה בהמות מותר ממנ"פ אם הוא משל ב' הקצבים הרי שלו מותר ואם משלו א"כ נתערב בו א' בב' ומותר מן התורה ודינו כנזכר בסעיף ב' ג' שכל מה שלקח קודם שנודע הספק מותר יעו"ש מבואר מדבריו שמכאן ואילך של הא' בעל שלשה בהמות הם אוסרים מדינא אפילו חתיכות שאינן ראוים להתכבד מגזירה שמא יקח אותם הראויות להתכבד שאין הכל בקיאים כדין הנזכר בסעיף ה' שם.

אבל לענ"ד יש לעיין בדבריו שנראה דמותר אפילו אותם הראויות להתכבד שהרי יש כאן ס"ס שמא הוא אצל ב' הקצבים של אחד אחד ואת"ל בשל ג' בכל א' אמרינן שמא היא הכשירה וכולם מותרים שהרי כאן הוא ספק דאורייתא שע"י גלגול נעשה דרבנן ולא נודע הספק איסור עד אחר שנתערב ונעשה דרבנן דמותר בהפ"מ כמ"ש הפר"מ עצמו בכללי ס"ס בשם המחבר מנ"י ומכ"ש למ"ד דתערובות חנויות דרבנן א"כ אין כאן איסור תורה מעולם שתיכף שנודע הספק בא בתערובות חנויות ומכ"ש לפמ"ש בפתח השער בשם הגאון בעל חוות דעת שבכה"ג לא מקרי קבוע כלל לכל הדיעות דאין הספק נולד בחנויות אלא בחתיכות יעו"ש מ"ש.

ועוד נראה דאפילו למ"ד דמקרי תערובות חנויות וס"ל דתערובות חנויות הוי קבוע דאורייתא מכל מקום כאן לא היה איסור תורה מעולם ותיכף שנולד הספק יש כאן ס"ס כמ"ש וא"כ אותם של האחד דשחט שלשה בהמות מותר הכל בין קודם שנודע הספק בין לאח"כ ואפילו חתיכות הראויות להתכבד כמ"ש ואותם של השני קצבים האחרים יש לעיין בזה דלכאורה י"ל בכל אח' איסורא ברובא איתי' היינו באותו ששחט ג' בהמות לפמ"ש למעלה בשם ספר בינת אדם דאזלינן בתר רוב בשר וא"כ שלהם מותר א"כ אותם שלקחו אצל הב' קצבים קודם שנודע הספק אמרינן דאיסורא ברובא איתי' וכל שנלקח קודם שנודע מותר אבל לפמ"ש באריכות דהעיקר הוא כדעת החוות דעת ולפמש"ל דכל שחנות א' מספקת בשר לכל בני העיר אזלינן בתר רוב חנויות א"כ אין כאן היתר.

שוב ראיתי שגם לדיעה זאת מותרים אותם שלקחו מקודם דכל אחד אומר הטריפה אינה בשלי אלא ברוב חנויות האחרים וא"כ כל אחד מן השלשה חנויות תולה האיסור

בחבירו וכולם מותרים אך ליקח מכאן ואילך באותם הב' חנויות האחרים אם נאמר דמקרי תערובות חנויות וכפי מה שהבינו כל האחרונים הש"ך ודעימי' דנמצא ריאה טריפה וא"י באיזו מהם מקרי ג"כ תערובות חנויות ודאי דאסור ליקח מהשנים אחר שנודע הספק אך יש לעיין דלכאורה י"ל דמותר ליקח גם מהם דיש כאן ס"ס גמור א' שמא הוא אצלו בעל הג' בהמות וא"כ כולם מותרים מדין תורה דחד בתרי בטל ואף א"ת שהוא אצל השנים שמא הוא אצל חבירו וכאן ספק אחד מתיר יותר מחבירו דאם נתלה בשל בעל הג' בהמות כולם מותרים וכן כתב בפר"מ בזה לענין מה שלקחו קודם.

ולפע"ד מה שלקחו קודם אין כאן חשש כלל לפמש"ל (סי' י"ג) דהעיקר דאם לקח קודם שנודע התערובות אפילו בקבוע דאורייתא מותר יעו"ש, אך טעמו שייך במה שלוקח אח"כ אבל אם לקח אח"כ אחר שנודע התערובות מב' חנויות של אחד א' מכל אחד חתיכה אחת ונתערבו ב' החתיכות ביחד לפמ"ש בספק בינת אדם דאזלינן בתר רוב בשר היה נראה לומר דאין כאן איסור דאורייתא דתלינן דאיסורא בשל חנות א' הוא דשם יש ג' בהמות והוי רובא. אך לפמ"ש למעלה דהעיקר דאזלינן בתר רוב חנויות א"כ תלינן דאיסורא ברובא וא"כ הרי יש כאן איסור דאורייתא תערובות חד בחד וכגופו של איסור דמיא ואם נתערב אחד מהם באחרים אסור כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס וכשי"ת שם באריכות בס"ד.

אכן אם לקח אדם שלשה חתיכות אח' משל בעל השלשה בהמות וב' משל שנים האחרונים אם לקח מהם קודם שנודע הספק לפי מה שנתבאר דהיו מותרים אם לקח מאח' מהם י"ל כאן דכול' מותרים דבכל חתיכה יש כאן ס"ס שמא היא משל שלשה בהמות ושם כולם מותרים דנתבטל חד בתרי וא"ת שהיא משל ב' בהמות שמא אין שם האיסור כלל דשמא האיסור בשל בעל שלשה בהמות וכיון דבלא"ה יש כאן ב' חתיכות דמותרים בודאי רק א' יש בה ספק א"כ אף אם כולם היו חתיכות הראויות להתכבד א"כ מותר כיון דאם היתה בודאי משל בעל הג' היתה גם כן מותרת דמרובא פריש כל שפירש שלא בפנינו או שלקח קודם שנודע הספק דכמו שפירש שלא בפנינו דמי כמ"ש למעלה וא"כ יש כאן ספיקא דרבנן גמור שאפילו היה ידוע שיש כאן איסור היה בטל מדאורייתא וכאן יש ספק דשמא כולם מותרים וכמ"ש ואפילו לקח בידים אחר שנולד הספק מאותו שיש לנו שלשה בהמות נלע"ד גם כן דמותר אם הב' שלקח תחילה משל בעל הב' בהמות היו פירש שלא בפנינו או שלקח משם קודם שנולד הספק דהא כבר הותרו הב' חתיכות דאמרינן מרובא פירשו אפילו נאמר דתערובות חנויות מקרי קבוע, וא"כ אחר שנתערבו שם החתיכה שלקח מן הקבוע דשלשה בהמות ודאי דמותר דאפילו

אם נאמר דהאיסור שם היה בודאי אם כן דמיא לב' תערובות דקיי"ל דתערובות הב' מותר וכאן בשל שלשה בהמות הוא תערובות ראשון ובשל ב' שנתערב שם הוי תערובות שני ואף דקיי"ל לפי דעת הרמב"ם והמחבר (סעיף חית) דפוסק לאיסור בב' תערובות מכל מקום נתבאר שם בדברי הש"ך דבספק איסור בב' תערובות מותר לכ"ע וא"כ כאן יש ספק שמא מן האיסור בשל ג'.

אמנם זה דוקא אם ב' החתיכות שלקח בתחילה משל ב' חנויות לא היו חתיכות הראויות להתכבד וא"כ יש כאן ספק איסור בב' תערובות דממנ"פ ליכא דהא אם האיסור הוא בשל ב' חנויות א"כ כבר בטלים הם מדינא, וכיון שיש כאן ספק אם היה בשל ג' הוי כמו ספק חתיכה הראויה להתכבד דתחילה בא בספק ולכן מותר בתערובות ומכ"ש למאן דמתיר בב' תערובות יש כאן ממנ"פ גמור דאם היה בשל ב' כבר נתבטל ואם בשל ג' הרי יש כאן ב' תערובות כמ"ש.

אבל אם היו כל השלשה חתיכות ראויות להתכבד אם כן ממנ"פ יש כאן איסור למאן דמחמיר בב' תערובות דאם האיסור היה בשל ב' החנויות א"כ יש כאן איסור ודאי דאין בטל אם היה ראויה להתכבד ואם היה בשל ג' א"כ הוי ב' תערובות ואסור לדידיה ונראה דאפילו למאן דמיקל בב' תערובות יש להחמיר כאן דדוקא אם בודאי היה ב' תערובות יש להקל משא"כ כאן דיש ספק לומר שמא האיסור הוא בשל ב' בהמות ואין כאן אלא תערובות אחת אין להקל.

ונ"ל לחלק בזה אם לקח תחילה משל אותו בעל ג' בהמות וא"כ חתיכה זאת שלקח יצאתה מידי איסור תורה בודאי דאף א"ת שם היה איסור כבר נתבטל חד בתרי ושוב אח"כ לקח משל ב' בהמות מכל אחד חתיכה אחת בזה אחר זה ותחילה עירב השני' עם הראשונה ואח"כ עירב גם השלישית עמהם והב' היו חתיכות שאינן ראויות להתכבד מותר דאין כאן ספק איסור תורה מעולם ויש כאן ספק דרבנן שמא האיסור בהשנים שאינן ראויות להתכבד וא"כ מותר כמ"ש למעלה (סימן כ"ה) אכן באם לקח תחילה בשל ב' חנויות מכל אחד חתיכה אח' ועירבו יחד לפמ"ש דאזלי' בתר רוב חנויות ולא בתר רוב בשר וא"כ אמרינן איסורא ברובא איתא בב' חתיכות שהם משל ב' חנויות ולא שייך לומר כאן וכי מגיסא אסורה אפילו נתקבצו רוב ביחד כמ"ש בפרק התערובות בהא דקאמר שמא יבאו עשרה כהנים בבת אחת כו' דש"ה דאין שם איסור דאורייתא וכל דפריש מרובא פריש משא"כ כאן דלקח בידי' למאן דס"ל תערובות חנויות הוי קבוע דאורייתא וא"כ עדיין לא חל שם היתר ואדרבא על כל אחד היה שם איסור ספק תורה ולכך עתה שיש כאן ב' אמרינן איסורא ברובא הוא וא"כ הרי נתערב איסור דאורייתא חד

בחד ונעשה ספק דאורייתא ואף שאח"כ שוב עירב עמהם חתיכ' שלישית ממה שלקח מבעל ג' בהמות ונעשה דרבנן אינו מועיל כל שנודע הספק תחילה.

אמנם למאן דס"ל תערובות חנויות הוי רק דרבנן ודמאורייתא אמרינן כל דפריש מרובא פריש הרי בעת שלקח הב' חתיכות הי' מותרים מן התורה ואסורים דרבנן ואח"כ כשעירב שם חתיכה שלישית ויש כאן רוב היתר ואחד ספק איסור ראויה להתכבד דשמא האיסור באותם שאינן ראויות להתכבד נראה דמותר מטעם שנתבאר למעלה דזה נקרא ספק חתיכה הראויה להתכבד כל שלא בא בתחילה בספק איסור תורה ולכן יש להקל לפע"ד לאותו מ"ד.

סימן לא

דין קבוע דחתיכות ופירש מהם שלא בפנינו לענין שנים האחרונים.

בקבוע דחתיכות קיי"ל ג"כ כל דפריש מרובא פריש אם פירש שלא בפנינו או קודם שנודע הטריפות ודעת ספר דרכי נועם דאותם שנים האחרונים אסורים דאמרינן דנשאר האיסור באחרונ' ובכרו"פ השיג עליו דא"כ היה לנו לגזור אפילו פירשו קודם שנודע הספק שמא יקח מן הקבוע ר"ל מאותם שלקחו באחרונה קודם שנודע הספק ביניה' יעו"ש מה שהביא בשם הרא"ש ולפי טעם הראשון שכתב הרא"ש שם הובא ג"כ בש"ך ס"ק ל"ג דגזירה שמא יקח אחר שנולד הספק לא מצינו בש"ס יעו"ש אם כן ה"ה בזה לא מצינו בש"ס לגזור שמא יקח מן הקבוע אותם שנשארו באחרונה אם כן אין ראייתו מכרעת כל כך לסתור דברי המחבר ובתחילת העיון אמרתי להביא ראיה לדברי בעל דרכי נועם מהא דאיתא פרק התערובות (דף ע"ד ע"א) אמר רב טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ופירשו ארבעים למקום אחד וס' למ"א פירשה א' מארבעים אינה אוסרות ופריך שם מ"ש א' מארבעים דלא דאמרינן איסורא ברובא איתי' א' מס' נמי נימא איסורא ברובא איתיה אלא אם פירשו כל הארבעים כו' וקשה למה לא תירצו דמיירי שפירשו מ' תחילה ואח"כ פירשו הס' קודם שנודע האיסור דאזלינן הכל בתר שעת ידיעה.

ולכך עכשיו יש כאן ב' בקביעות א' רוב ואחד מיעוט ולפי דעת הסוברים דב' תערובות אסור. ולכך מסברא אמרינן דברובא אשתא' ולכך א' מארבעים אינה אוסרת דתלינן איסורא ברובא הוא בס' שנשאר משא"כ א' מס' אוסר דהוי ב' תערובות לבד כיון דתלינן איסורא ברובא הוי דהא לא מקרי פירש כיון דהכל היה קודם שנודע הספק וא"כ יש ספק אם הוא בקבוע זה או באחר אמרינן דהוא בקבוע שהוא הרוב וצ"ל דלכך לא משני

הכי משום דאף בפירש קודם שנולד הספק ופירש הכל אמרינן גם כן באחרונים נשאר האיסור.

ולכך יש לומר לפ"ז להיפוך שלפעמים פירש א' מס' אינו אוסר א' מארבעים אוסר כגון שפירשו הס' תחילה דאמרינן דנשאר האיסור באחרונים. וא"כ יהיה מזה קצת ראיה לדברי הדרכי נועם, אכן לפי מה שיבואר בסימנים הבאים דכאן מיירי בדרך חלוקה דלא שייך שם פירש אין משם ראיה גם לפי מה שנתבאר לפנינו דאף למאן דס"ל דאסור בב' תערובות מותר בפירש אחד מס' למ"א דיש כאן ס"ס גמור כמו שיתבאר שם באריכות, א"כ אין משם ראיה כלל, ולדינא כתב הפר"מ דיש להקל, וכן נראה לענ"ד דאין להחמיר באלו הדברים שעיקרם בדרבנן דמדאורייתא ברובא בטל.

סימן לב

דין אם פירשו המיעוט למקום אחד והרוב למקום אחר.

אם פירשו מעוטים לצד אחד והרוב לצד שני בדרך חלוקה יש בזה מקום עיון גדול בש"ס ופוסקים וכמה שיטות נאמרו בפירושה גם ראיתי שהרב המובהק בעל פר"ת האריך הרבה בדברי הרשב"א בתה"א לזאת אמרתי לבוא כאן בארוכה ואולי נבין קצת.

הנה הרשב"א בתה"א חלק התערובות שער א' (דפוס ווין דף ס"ו) כתב שם וז"ל וכן אם פירשו מועטים לצד אחד ורובם לצד אחר המועטים מותרים לפי שאני אומר איסורא לתוך רובא אשתאר דגרסינן התם בפרק התערובות אמר ר"י אמר רב טבעת של כוכבים ומזלות כו' מ"ש פירש אחד מארבעים כו' א' מס' נמי כו' עכ"ל, וכתב עליו הרא"ה בבדק הבית וז"ל וסתם דבריו והיה לו לפרש דכי אמרינן פירשו ארבעים למקום אחר דמותרים דוק' בשנפלו לרובא כו' אבל כל שהן בפ"ע אסורים דהא ודאי איסורא בחד מהני או במ' תו בס' וכה"ג לא מקרי פירש כיון שאין חלוקתם אלא כדרך חלוקה עכ"ל.

והשיב הרשב"א במ"ה שכוונתו בתה"א הוא בספק טריפה והסופר הזה טעה כו' ותוכן דבריו שם דכיון שיש כאן ס"ס כו' ואף שדעת ר"י בתו' דלא מהני ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מכל מקום כיון דניידי כולהו אף על גב דלא נתפזרו לגמרי כיון שפירשו כולם כאן מ' וכאן ס' ולכך כל הארבעים מותרים אפילו לא נתערבו דאמרינן איסורא בתוך רובא אשתאר אלא כיון שלא נתפזר לגמרי לכך אסרינן ליקח מאותו רוב וכתב עוד שם דבכי הא אפילו פירשו הס' כולם למ"א אין אוסרים תערובתם דבכל חד איכא ס"ס כו' ומיהו בזה ראוי להחמיר בודאי כאילו היה האיסור שם נשאר בתוכו ובודאי עכ"ל בקיצר.

ובכדי לבוא לביאור דברי הרשב"א נקדים הצעות הנצרכים להבנת דבריו והוא דדעת הרשב"א בכ"מ בתה"א דפירש לפנינו מן הקבוע הוה כלקח מקבוע בידים וכמ"ש בזה בסימני' הקודמים לענין קבוע דחנויות. ומחלק דוקא אם נשאר הקביעות במקומו אבל אם נתפזר כל הקביעות אנה ואנה אזי אפילו היה הפיזור לפנינו גם כן מותר רק שלא יעשה הפיזור בידים ובפירש מקצת לפנינו הוה כלקח מקבוע ממש.

וראיתי בכרו"פ שהוכיח שדעת הרשב"א בפירש לפנינו לא הוי כלקח מן הקבוע ולא הוי דאורייתא דאל"כ למה חילק הש"ס בין מ' לס"א הא כיון דאלו ואלו פירשו בפנינו שם קבוע עליהם מדאורייתא, והוה מן התורה כמחצה על מחצה וא"כ אין הפרש בין אותם הארבעים לאותם הס' ולכך הוכיח מזה דרשב"א ס"ל דפירש לפנינו הוי רק קבוע מדרבנן גם בקבוע דחנויות ולענ"ד דבריו תמוהים דהא באמת שם מיירי בקבוע דחתיכות דמדאורייתא כל המאה מותרים רק דרבנן עשו אותם כקבוע מטעם דלא בטיל לכך שפיר אמרינן דהם אמרו והם אמרו כיון דבלא גילוי הכ' דקבוע כמחצה דמי. ויותר מסתבר לומר דהאיסור הוא ברוב, ולכך ראוי להסיר יותר בס' מבארבעים ובטלו גזירתם בזה לענין תערובות אחר או בספק איסור כמו שיתבאר, ובאמת פירש מן הקבוע לפנינו אינו מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע אלא דהוה כלקח בידים מן הקבוע וכן כתב לעיל בקבוע דחנויות דפירש לפנינו הוה דאורייתא וזה ברור בדעת הרשב"א דלא הזכיר בשום מקום הך גזירה דשמא יקח מן הקבוע רק היכא דכביש להו בידים שנזכר בש"ס פרק התערובות להדיא.

ובפירש שלא בפנינו מן הקביעות אחד אחד ס"ל להרשב"א דמותרים רק שנים האחרונים אסורים דבהך לא שייך לומר דפריש מרובא וכ"כ בפר"ח (ס"ק כ"ח) יעו"ש, עוד מבואר בתה"א שם דהיכא דניידי כולהו לא מהני אלא באם נתפזרו אנה ואנה ולא נשאר רוב במ"א. ולכך בכל חדא אמרינן מרובא פריש אבל אם נשאר רוב במ"א ודאי דהרוב אסור דלא שייך לומר בהו מרובא וצריך שתדע עוד דאם נפרש מחציתו בפע"א גם כן אסור דלא שייך לומר דפריש מרובא ונשאר האיסור ברובא דהא הנפרש הוא המחצית וכמ"ש הש"ך (ס"ק ל"ד) בשם הרשב"א יעו"ש, והיכא דפירשו כולם קודם שנודע הספק טריפות אז אפילו האחרונים מותרים דלא כדעת הדרכי נועם דמאחר שלא נודע עדיין התערובות אזי הוה כפירשו כולם אנה ואנה וכן כתב בכרו"פ כמבואר בסימן הקדום כן הוא דעת הרשב"א בדינים אלו לפע"ד בהבנת דבריו.

ומעתה צריכים אנו להבין דברי הש"ס לפי שיטתו בהא דטבעת של כוכבים ומזלות במאי דהוי ס"ד מעיקרא דרב אמר דינו היכא דפירש א' מהארבעים דאז אינה אוסרות

ועל זה פריך א' מס' נמי לא תאסר דנימא איסורא ברובא איתא וצריך להבין במאי קמיירי אי בפירש שלא בפנינו הא אפילו לא נתערבה אח"כ ג"כ מותרת כמ"ש ואי בפירש בפנינו מיירי הרי נתבאר דהוא ס"ל דפירש לפנינו הוי ממש כלוקח מקבוע א"כ א' מארבעים אמאי אינה אוסרת ואם נאמר דלכך אינה אוסרת תערובות הב' משום דהוי ב' תערובות דמותר לכמה פוסקים וכן סובר הרשב"א כשי"ת בסימנים הבאים וזהו בעצמו קושיית הש"ס שמקשה א' מס' נמי נימא איסורא ברובא איתא ר"ל דלכך לא תאסור תערובות השני' מכל מקום עדיפא הו"ל להש"ס להקשות אפילו אם לא נתחלק לב' חלוקות אלא שפירש א' מהם מכל המאה למ"א נמי נימא איסורא ברובא אשתאר.

ולכך נ"ל דהרשב"א מפרש בודאי דמיירי בפירש לפנינו דהא בהך דקאמר אח"כ אלא בפירש כל הארבעים למקום אחר מפרש הרשב"א דמיירי בפירש לפנינו כמ"ש שם וכמ"ש הפר"ח ופר"ת יעו"ש, אך מה שהביא הפר"ת שם ראיה דאם נאמר דמיירי בפירש שלא בפנינו גם בפירש ס' מותרים אין זה ראיה כלל דכבר פירשנו דאפילו פירש מחצית בבת אחת לא אמרינן בכה"ג מרובא פריש וכמ"ש הש"ך (ס"ק ל"ד) בשם הרשב"א אבל מכל מקום האמת הוא שהרשב"א מפרש הסוגיא דמיירי בפירש לפנינו וא"כ גם מאי דקס"ד דמיירי בפירש א' מארבעים ג"כ מיירי בפירש לפנינו דהא בחדא מחתא נקט לה הש"ס, וזה ברור וא"כ במאי דלמסקנא מיירי הש"ס פירש ארבעים למקום אחר כו' צ"ל דלא דמי לנתפזרו כולם דמותר אפילו פירש לפנינו דש"ה שלא נשאר רוב במ"א ונתבטל הקביעות מכל וכל משא"כ בנד"ד ומ"מ הארבעים שפירשו תחילה אסורים אפי' הם מיעוט כיון שפירשו בפנינו הוה כלוקח מן הקבוע והוה כאלו הקבוע הוא לפנינו אבל מכל מקום בפירש א' מארבעים ונתערב אח"כ באחרים אף שהאחד פירש לפנינו אף על פי אינו אוסר דכבר מבואר הוא בתה"א והעתיקו המחבר (סעיף ד') שהפירש מן הקבוע לפנינו אינו אסור אלא כשהוא בפ"ע אבל לא כשנתערב ואף דקיי"ל דבב' תערובות לא מהני מ"מ הא הרשב"א ס"ל באמת להתיר התערובות השני כשאינו אוכלו כולו כאחד יעו"ש וכמ"ש הש"ך בשמו.

ולכך בנד"ד מותר תערובות השני' אפילו אוכלו כולו כאחד וס"ל להש"ס דרב מיירי אפילו ליהנות מתערובות השני בבת אחת ג"כ מותר דאם מיירי שלא בבת אחת אם כן למה נקט דינו בנחלקו לב' חלקים הא אפילו היה המאה במקום אחד גם כן מותר תערובות ב' אלא ודאי דמיירי אפילו ליהנות מתערובות השני' בבת אחת ולכך קאמר שפיר דוקא בנחלקו לב' חלקים מותר ליהנות מתערובות הב' בבת אחת דהא עיקר הטעם שאסור ליהנות בבת אחת משום דמתהני בחדא ספיקא כמ"ש הש"ך (סעיף ח') יעו"ש

אבל כאן יש ס"ס גמור חדא שמא האיסור בס' שהם לבדם וא"ת שהוא בהמ' שהם לבדם שמא לא האיסור נפל לתערובות הב' ולכך מקשה שפיר א' מס' נמי נימא איסורא ברובא איתא ר"ל שיש כאן ס"ס גמור דהא מדינו הוה לן למימר דאפילו אם היה כולם כאחד ופירש אחד מן המאה ונפל למקום אחר דתערובות הב' מותר דהא הוי ב' תערובות ויש כאן ס"ס רק משום דליהנות מכולם בבת אחת אסור דמתהני בחדא ספיקא בממנ"פ וכאלו ניכר האיסור דמי מ"מ כאן דיש גם כן ספק עכ"פ דאולי נשאר האיסור במ', א"כ אין כאן גנאי לומר דמתהני בחדא ספיקא אף דמסתמא אמרינן ברובא איתא מכל מקום כל שהיה דרך חלוקה ולא דרך פרישה שפיר יש לנו לומר דיש ספק שנשאר במ' לענין שיהיה מותר מתערובות הב' בב"א ועוד דהא אם היה מתהני בתערובות הב' ברובם בבת אחת ודאי דמותר כל שנשאר אחד ולא אמרינן דאם איתא דנפל האיסור שם ודאי דהוא ברובא דאוכל עכשיו בב"א אע"כ דכל שיש עליו שם תערובות כשאוכלו אחד אחד דיש בו ס' וחל עליו שם היתר. ומה דאסור לאכול בבת אחת הוא חומרא לבד דמחזי כאלו מתהני מחדא ספיקא, ולכך כל שיש קצת לתלות דנשאר האיסור אפילו במיעוט מותר, וא"כ כאן די"ל דנשאר במ' ודאי דמותר ליהנות בבת אחת מתערובות השניה.

ועוד ראיה לזה דהא גם לדעת רש"י דס"ל דאף דבעינן שלשה תערובות באם נפרש אחד מתערובות הב' להתערובות השלישית מותר ליהנות מתערובות הב' כשי"ת לפנינו בס"ד, וא"כ יקשה לשיטתו מה בכך דנפרש אחד מהם לתערובות השלישית הא בודאי נשאר האיסור תוך תערובות ב' וא"כ הרי לא הוה רק ב' תערובות אע"כ כיון דעכ"פ אין זה ברור כל כך דהאיסור הוא בתערובות הב' לכך מקילינן וא"כ כ"ש בנד"ד שנחלקו בדרך חלוקה שפיר אמרינן דהוא באותם ארבעים להתיר תערובות ב' ליהנות ממנו בבת אחת.

ובזה מיושב קושיית הפ"מ במסכת זבחים בענין זה הובא בפר"מ (שפ"ד ס"ק נ"ג יעו"ש), וקרוב אני לומר דאפילו לדעת המחבר (סעיף ח') שכתב דבעינן דוקא ג' תערובות כאן מודה לפמ"ש דפר"מ לחלק בין תערובות ב' לג' יעו"ש (שפ"ד ס"ק נ"ב) משום דבג' תערובות יש כאן ס"ס גמור משם אחד ומענין אחד די"ל שמא אין איסור כלל בתערובות הב' וא"ת שהיה בו איסור שמא לא זהו שנפל לתערובות הג' משא"כ בב' תערובות אין בו ס"ס מענין א' דתערובות הראשון כיון דהוי קבוע הוי כתערובות חד בחד יעו"ש. וא"כ כאן דנחלקו לב' חלקים וי"ל שמא האיסור הוא בהב' ואין איסור כלל בתערובות ראשון מותר ג"כ התערובות הב' לכ"ע).

ולכך חזר בו הש"ס ואמר אלא אם פירשו מארבעים למקום אחר אינם אוסרים דאמרינן ברובא איתא אף דנתבאר דהרשב"א ס"ל פירש לפנינו מן הקבוע הוי כלקח מן הקבוע

מכל מקום הא כבר נתבאר דעתו (ש"ע סעיף ד') דהלקוח מן הקבוע לא אסרו אלא כשהוא בפ"ע ולא כשנתערב א"כ כ"ש כאן דעכ"פ י"ל דברובא איתא לאסורא דאמרינן דהתערובות השני' מותר ודעת רשב"א דמתיר בב' תערובות ומיירי כשאינם אוכל ונהנה מתערובות הב' בבת אחת אלא בזו אחר זו אבל כשפירשו כל הס' למקום אחר כיון שבאמת הם הרוב חמור יותר מב' תערובות ואמרינן דהוה כאלו האיסור ודאי נפל בתערובות הב' ואף שכתבנו למעלה בפירש אחד מס' מצרפין לה לספיקא שמא היה האיסור בארבעים א"כ לא אמרינן דהוה כודאי הוא ברובא ש"ה משום שעכ"פ יש עליהם שם ב' תערובות וכיון דמותר ליהנות מתערובות השני' מרובו בבת אחת לכך גם בכה"ג מקילין וכמ"ש למעלה.

ומעתה נבוא לביאור דברי הרשב"א במ"ש שהדבריו הם בספק איסור ואף שביארנו למעלה דהוא ס"ל ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מותר וא"כ אפילו הס' עצמו גם כן מותר ואפילו לא נחלקו לב' חלקים אלא כל המאה ביחד גם כן מותר מכל מקום הרשב"א עצמו כתב בתה"א דלא כתב כן אלא לדינא דהעיקר כדעת ר"ת אבל למעשה כתב בעצמו דיש להחמיר כדעת ר"י דס"ל דלא מהני וכמ"ש הפר"מ בשמו (מש"ז ס"ק יוד) וא"כ כאן בנחלקו ארבעים בפ"ע וס' בפ"ע דאמרינן איסורא ברובא איתיא בספק איסור מותרים כל הארבעים דהא שפיר יש כאן ס"ס מענין אחד דהא בתחילה יש לנו לדון אם יש כאן איסור כלל דהיינו שמא הוא ברוב הנשאר וא"ת שהוא כאן שמא אינו אסור כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס דבכה"ג מותר ואף דיותר מסתבר לומר דאיסורא ברובא איתא בס' א"כ לא שייך לחוש בו לספק דאין זה ספק השקול דנוטה יותר לאיסור מ"מ כיון דמדינא ס"ל להרשב"א דמותר בספק א' מגופו ספק ב' בתערובות רק דלחומרא בעלמא חושש לדעת ר"י בסברא כל דהוא מתיר בפשיטות כל שיש בו קצת ספק שמא אין כאן איסור כלל.

ומעתה שפיר מייתי הרשב"א ראיה מן הש"ס דכמו דמותר בודאי איסור כל שנפרש המ' דהיינו המיעוט לתוך תערובות השני' דמותר מטעם ס"ס כמו כן בספק מותרים הארבעים, אף שלא נתערבו דבתרוויהו שייך כאן ס"ס ועוד י"ל דגם לדעת ר"י יש להתיר כאן כיון שנחלקו דרך חלוקה לא שייך כאן לומר דפריש מרובא וא"כ שפיר הוי ספק גמור אם האיסור הוא בהמ' או בהס' והיה ראוי' לומר דאפילו פירשו כל הס' למ"א מותר התערובות הב' כיון שפירש לפנינו ובדרך חלוקה הוי כמחצה על מחצה וא"כ יש כאן ס"ס שמא אין כאן איסור כלל דנשאר בקביעות המ' וא"ת שיש בו איסור שמא מה שאוכל ונהנה עתה בתערובות הב' אינו האיסור כיון שאינו אוכלו כולו כאחד אלא כיון

שעכ"פ הס' הם רובא אף דכמחצה על מחצה דמי כיון דפירש לפנינו דרך חלוקה מכל מקום לא ראו חכמים להקל כ"כ וז"ש הרשב"א ואפילו לדעת ר"י כו' מכל מקום כיון דלא ניידי כו' כמ"ש שכאן אפילו לדעת ר"י יש להתיר דיש כאן ס"ס גמור ומ"ש ומיהו בזה יש להחמיר כוונתו כמ"ש שכיון שעכ"פ הס' הם הרוב לא רצו חכמים להקל כ"כ בפירשו כל הס' למ"א דמחזי כאין כאן ס"ס.

(**ונראה** יותר לומר בכוונת דבריו דכאן כתב אפילו אם נתפסו ג"כ בשיטת ר"י שהחמיר לכתחילה כדבריו מכל מקום כיון דעכ"פ ניידי כולהו רק שלא נתפזרו לא דמייא לפירש אחד מהמאה לתערובות אחר כו' אפילו פירשו כל המ' כיון דלא נשאר הקביעות רק נחלקו וקיל יותר ותלינן דברובא אשתאר ואפילו בהס' היה ראויה להתיר מטעם זה אלא שיש להחמיר לכתחילה כיון דעכ"פ הם רובא והוא מדוקדק בדברי הרשב"א שכוון לזה), ומה שלא כתב הרשב"א דהיה ראוי להתיר כל הס' בספק איסור אפילו לא נתערבו באחרים ה"ט משום כיון דקודם שנתחלקו היה עליהם שם איסור דחוששין לדעת ר"י דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות אסור אף שנחלקו אח"כ אין סברא להתיר הרוב הנשאר שלא נשתנה בהם דבר ובמה יסתלק מהם שם האיסור שהיה עליהם תחילה משא"כ במ' שפירשו שכבר נעשה בהם מעשה שפירשו מן הקביעות ונסתלקו ממקומם כיון שהם מיעוט רק דאין להם היתר לומר מרובא פריש כיון שפירשו לפנינו דרך חלוקה לכך בספק מותר ודוק כנ"ל בביאור דברי הרשב"א כאן.

וראיתי להרב בעל פר"ת כתב שהרשב"א מתיר אפילו בודאי טריפה הארבעים שפירשו אפילו לא נתערבו אח"כ ומ"ש במשמרת הבית דמיירי בספק טריפה כ' כן לתמוה על הרא"ה דבספק ודאי דאין להחמיר ולא הבנתי דבריו דהא הרשב"א במ"ה כתב בעצמו שט"ס נפל בספרו הארוך וכוונתו בספק טריפה וא"כ לפי נוסחת הרא"ה שראה לפנינו בלשון תה"א שהיה כתב ודאי טריפה אין כאן תמוה עליו וגם פשוט לשון הרשב"א במש"ה משמע דמדינא כתב כן שאינו מתיר רק בספק טריפה וכן יראה מלשונם בתה"א שכתב וכ"כ רב אחאי גאון כו' ואלו איערב ספק דרוסה כו' הרי שהביא ראיה לדבריו מרב אחאי דמיירי בספק ואלו היה מתיר אפילו בודאי האיך היה מתיר משם לסתור דבריו וכן במ"ה הביאו שם דברי רב אחאי ומה לנו לעיסה שהנחתום מעיד עליו ואפי' תמצא באיזו מקום בדברי הרשב"א שמתיר אפילו בודאי איסור ט"ס הוא וכפי שהעיד הרשב"א בעצמו ע"ז, ומ"ש הרשב"א עצמו במ"א בתה"א דדוקא שפירשו הארבעים למקום אחר מותרים, אבל בפ"ע אסורים שנתקשו הפר"ח ופר"ת בדבריו לפמ"ש אין כאן קושיא כלל דשם מיירי בודאי איסור ופירש לפנינו וכאן מיירי בספק איסור כמ"ש הוא בעצמו נמצא

היוצא לנו מזה לפי שיטת הרשב"א כך הוא דינו, אם היה ודאי איסור שנפל למאה שהוא חושש להחמיר בשתי תערובות כדעת ר"י אם פירש אח"כ אחד מהם ונפל בתערובות הב' אסור הכל אבל אם נחלקו לב' חלקים כיון דעכ"פ לא נשאר הקביעות אף דלא מהני להתיר כולם כיון שלא נתפזרו אנה ואנה מ"מ נעקר מעליהם שם קבוע, לכך אם פירש אחד ממ' למ"א מותר התערובות הב' ליהנות ממנו אפילו מכולו בבת אחת דהוי ס"ס מענין א' וכן אם פירש אחד מס' למ"א ג"כ אינו אוסר דעכ"פ אמרינן שמא הוא בתוך הארבעים וכיון שהם ב' תערובות מותר כיון דהוא ס"ל דרק ב' תערובות די רק דאסור לאכול מכולם בבת אחת וכאן אינו נהנה בב"א כיון דיש לומר דהוא בתוך הארבעים וא"כ כ"ש כשנחלקו מחצה לכאן ומחצה לכאן ג"כ הדין כן בפירש אחד מהם לפנינו למ"א אינו אוסר כלל.

אכן אם לא נתערבו עדיין כולם אסורים אפילו פירש המיעוט בפ"ע והרוב בפ"ע כיון דהיה הפרישה בפנינו ודרך חלוקה כמ"ש ובאם נפלו כל הס' למ"א אסורים דכיון דפירש לפנינו ונחלקו גם כן בדרך חלוקה ודאי דלא דמייא לג' תערובות והוה כאיסור ודאי שנתערבו בתערובות ואם נפלו כל המ' למ"א מותר התערובות הב' דדמיא למ"ש הרשב"א בלוקח מן הקבוע שנתערב באחרים דמותר ואף דהרשב"א חושש להחמיר דספק א' בגופו ספק ב' בתערובות אסור ולמעלה כתבנו דמה שמתיר בלוקח מן הקבוע ונתערב באחרים הוא משום דס"ל כשיטת ר"ת יעו"ש מכל מקום ש"ה דשם ספק הראשון אסור מן התורה משא"כ בנד"ד דתערובות הראשון מותר מן התורה דמדאורייתא ברובא בטל ס"ל לרשב"א דגם לדעת ר"י מותר כאן לשיטתו דס"ל דדי בב' תערובות אכן אם היה ספק איסור אז אם פירשו ארבעים למקום אחר וס' למקום אחר הארבעים מותרים דקיל יותר מספק א' בגופו כו' והס' אסורים כמ"ש למעלה בטעמו של דבר ואפילו נתערבו שוב כל הס' למ"א נראה ג"כ דאין להתיר כיון דתחילה נאסרו מחמת ספק א' בגופו כו' ויותר מסתבר לומר דברובא איתא א"כ לא דמייא לב' תערובות או אפשר כיון דמדינא ס"ל לרשב"א כדעת ר"ת רק דלחומרא בעלמא ס"ל כר"י א"כ כאן שנחלקו בדרך חלוקה ופירש לפנינו די"ל דכמחצה על מחצה דמי אפשר דמודה דאפילו נתערבו שוב כל הס' למ"א כל שתערובות הב' הם רוב נגד תערובות כל הס' י"ל דמותר בספק איסור וצריך עיון בדין זה ואם נחלקו חמשים לכאן וחמשים לכאן בספק איסור נראה ג"כ דיש להחמיר בפשיטות כיון דשניהם שווים א"א להתיר מחצית אחד ולאסור א' דמאי חזית כיון דשניהם שווים א"כ שוב אתה צריך להתיר שניהם וא"כ תתיר ספק אחד בתערובות

בודאי וזה א"א לפי מה שמחמיר הרשב"א כשיטת הר"י לכתחילה ודמייא לחתיכות איסור דרבנן וב' קדירות של היתיר דאוסרין שניהם כמ"ש (בסימן קי"א).

ומעתה רווחא לן שמעתתא אליבא דרשב"א וגם דבריו מובנים היטיב ומתורצים כל הקושיות שנתקשו האחרונים דבריו הפר"ח והפר"ת, ולפמ"ש הטעם דרב מתיר פירש ארבעים למ"א וס' למ"א הוא מטעם ס"ס ומיירי בפירש לפנינו א"ש שם מאי דקאמר התם דשמואל פליג על רב ואמר הנח לכוכבים ומזלות דספיקא וספק ספיקא אסורים כו' ותמה בפר"מ (שפ"ד ס"ק ל"ו) מאי שייטי' דס"ס הכא יעו"ש דהבין דהרשב"א מיירי בפירש שלא בפנינו ולפמ"ש א"ש.

והטור (סימן ק"י) כתב וז"ל והא דשרי כשנאבד אחד מהם כו' ודוקא שנאבד א' מהם מן העולם כדפרישית אבל לא נאבד אלא שפירש אחד מהם כו' ואפילו פירשו מהם הרבה אין להתיר הרוב הנשאר אלא המיעוט שפירש מותרים שאנו תולים לומר האיסור הוא ברוב והרוב אסור ואם כל הרוב נתערבו באחרים כולם אסורים כאלו נפל שמה האיסור ודאי, אבל אם המיעוט נפל למ"א מותר עכ"ל. הנה לכאורה דברי הטור סותרים זה את זה שבתחילה כתב שהמיעוט שפירש מותרים משמע אפילו לא נתערבו ואח"ז סיים וכתב דוקא שנתערב המיעוט במ"א, ואין לומר דהתם מיירי בפירש המיעוט שלא בפנינו ולכך מות' אפי' בלא נתערב דזה אינו דהא הטור הביא שם דעת אביו הרא"ש דאפי' פירש ממילא שלא בפנינו גם כן אסור דגזרינן שמא יקח מן הקבוע.

והב"י פירש שם דמ"ש דהמיעוט מותרים ר"ל דמותרים ע"י תערובות ולולי דברי הב"י הקדושים הייתי אומר דתחילה מיירי הטור באם פירש המיעוט קודם שנודע האיסור שבתערובות דבזה מודה הרא"ש דמותר דלא שייך לגזור שמא יקח מן הקבוע לאחר שנודע כמ"ש הרא"ש בעצמו וכמ"ש הש"ך בשמו (ס"ק ל"ג) יעו"ש ובמ"ש אח"כ דפירשו המועטים ונתערבו ברוב אחר דמותרים כתב הב"י דהיינו כדעת הרשב"א שמתיר בב' תערובות ולפמ"ש למעלה יש לומר דאפילו למאן דמחמיר דבעינן ג' תערובות מתיר כאן משום דכאן הס"ס הוא מענין אחד וי"ל בספק הראשון שמא אין כאן איסור כלל.

וכ"ז הוא לשיטת הרשב"א דס"ל דכל שנעקרו כולם ונתפזרו אילך ואילך מקרי פירש אפילו היה הפרישה לפנינו רק דכאן שהיה דרך חלוקה יש לחלק בין רוב למיעוט כמ"ש ולדידיה צ"ל דמאי דפריך בש"ס פ' התערובת ונכבשינהו דניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש ר"ל אפי' בפנינו דאז על כל אחד נימא מרובא פריש כיון שלא נשאר הקביעות ומשני משום קבוע. ר"ל כיון דעושה מעשה בידים ומפזרים גזרינן שמא יקח מיעוט מן הקביעות ויהיה הקביעות נשאר עדיין במקומו דאז הוי כלוקח מן הקבוע דאורייתא,

ואף דהוי גזירה לגזירה דהא מדאורייתא כבר נתבטלו ברובא מ"מ כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון.

אבל התוס' שם ד"ה ונכבישנהו כתב וז"ל וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע דאי הייתה הפרישה בפנינו היו אסורים כולם כאלו לקח מן הקביעות, וכן מוכח בפ"ק דפסחים תשע ציבורין של מצה כו' יעו"ש מבואר דהתוס' ס"ל דאפילו נתפזרו כולם כל שהוא לפנינו הוי עדיין קבוע אפילו נתפזרו מעצמם כל שהוא רואה הפרישה ולדברי התוס' צ"ל דמאי דפריך הש"ס ולכבשינהו היינו שלא יראה אותם כגון שיפול עליהם אבן או צרור מאחורי גדר וכדומה וכן פי' הפר"ח כוונת התוס'. ולכאורה תמוה היאך מדמה לה הש"ס ללוקח מן הקבוע להא דט' ציבורין של מצה דשם נשאר הקביעות במקומו משא"כ כאן בנתפזרו כולם ואפשר דס"ל להתוס' כיון דא"א לצמצם שיתפזרו כולם בבת אחת אם כן אותם שנעקרו בתחילה נאסרו בפירש לפנינו משום דהוי כלוקח מקבוע וא"כ אפילו אם שוב נעקרו כולם אין חוזרים להיתרם מאחר שכבר נקרא עליהם שם איסור ולא נעשה בהם שום שינוי להיתר ומוכח ג"כ משם דפירש לפנינו לאו משום גזירה דיקח מן הקבוע נאסרו אלא דהוי כלוקח בידים ממש וכמ"ש בשיטת רשב"א דהא עדיין בס"ד דש"ס אכתי לא נחית להך גזירה משום שמא יקח מן הקבוע ואפ"ה כתבו התוס' דפירש בפנינו אסורים ומדמה לה להא דט' ציבורין דהש"ס מדמה לה להא דט' חנויות דשם מיירי מדין תורה וכמש"ל.

ודברי התוס' דכאן אין מכריעין אם בפירש שלא בפנינו ממילא גזרינן שמא יקח מן הקבוע או לא דיש לומר דהא דמשני גזירה שמא יקח מן הקבוע היינו משום דעושה מעשה בידים ואז גזרינן שפיר דכיון דעל ידי מעשה שלו אתה גורם לו היתיר אף הוא יעשה מעשה להתיר ע"י שיקח מקבוע ויסבר שהוא מותר ואפשר לומר ג"כ לדברי התוס' דה"כ גזירה שמא יקח מן הקבוע ר"ל שיראה הפרישה דאז הוי כלוקח מן הקבוע כמ"ש והוי א"ש ג"כ מה שהקשו המפרשים אהא דקאמר גזירה שמא יקח מן הקבוע דהא הוה גזירה לגזירה דמדאורייתא ברובא בטיל אבל לפמ"ש א"ש דהוא גזירה קרובה דכיון דעושה מעשה בידים בקל יכול לראות הפרישה למקרי קבוע והכל חדא גזירה אבל אם נפרש כפשוטו גזירה שמא לא יכבשינהו אלא יקח מן הקבוע א"כ הוי גזירה לגזירה ולפ"ז בפירש ממילא שלא בפנינו ולא ע"י גרם מעשה שלו נראה דמותר ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע וכיון דלא מצינו גזירה זאת בפירש בש"ס לפי שיטת התוס' אין לנו לחדש גזירה מעצמינו ובפרט דהוי גזירה לגזירה כמ"ש, ולפי שיטת התוס' ג"כ יש לפרש הך סוגיא דטבעת של כוכבים ומזלות מ"ש א' מ"מ כו' כמו שפירשנו לפי

שיטת הרשב"א דהתוס' פירש שם (דף ע"ד ע"א) ד"ה פירש אחד מהם לרבוא כו' כתבו דמדינא ב' תערובות סגי רק דלכך נקט ג' תערובות משום דתערובות הב' אסור לאוכלו כולו כאחד כו' יעו"ש וא"כ כאן שיש סברא לומר דהאיסור נשאר במ' לכך א' מס' נמי אין אוסר תערובות הב' כיון דאין הכרח דיתהני מחדא ספיקא בבת אחת ולא גרע מאוכל רוב תערובות השני בבת אחת כמ"ש למעלה באריכות.

ושם בריש פ' התערובות (דף ע"א ע"א) ד"ה אפילו כתבו שם מחלוקת ר"ת ור"י דר"ת התיר ספק דרוסה שנתערב ברוב משום טעמא דכל דפריש מרובא פריש ומחלקים בין קדשים לחולין דבקדשים גזרינן שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקחו מן הקבוע אבל בעלמא אמרינן נכבשינהו דניידי כו' ולכאורה קשה למה הוצרך ר"ת לחלק בין חולין לקדשים וגם הוצרך לומר לכבשניהו כו' הא יש לחלק דשם גבי נתערב אחד בקדשים דמיירי באיסור ודאי שפיר יש לגזור שמא יקח מן הקבוע דהא איסור ודאי אינו בטל בדבר שבמנין ויש לו דין קבוע מה שא"כ בספק דרוסה דהוי רק ספק איסור ור"ת ס"ל דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובת מותר כמ"ש למעלה וכמ"ש האחרונים בשמו, וידוע דגם ודאי דרוסה אינו אסור כי אם מספק שהרי יש לה תקנה בבדיקה והרי הרב בספר תורת חטאת הביא ראיה דגם ס"ס במקום חזקה מותר מהא דהתיר ר"ת ספק דרוסה שנתערב באחרות מטעם ס"ס אף דאתחזיק איסורא דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת ולפי מה שהבנתי קצת מדברי הפר"ח כאן היה נלענ"ד בביאור דברי התוס' והוא דבאמת ר"ת לא כתב כן בפירש דספק דרוסה שנתערב יהיה מותר מטעם נכבשינהו אלא שר"ת כתב סתם דיש להתיר התערובות, ונחלקו בדעתו בעלי התוס' וכתבו שטעמו משום דנכבשינהו ומחלקין בין קדשים לחולין והיינו שר"ת עצמו אפשר שהתיר ג"כ מטעם ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות הוי ס"ס וכשיטתו בפ"ק דביצה דמ"ש ואם נתערבה באלף קאי אודאי ולא אספק אבל התוס' שמחלקין כאן בין חולין לקדשים כתבו כן לשיטת ר"י דמחמירינן כוותי' דאין זה ס"ס ולזה כתבו דאעפ"כ יש להתיר כהך הוראה דר"ת מטעם דנכבשינהו ויתפזרו ומחלקין בין קדשים לחולין וכן הוא כוונת הרא"ש בפרק ג"ה שכתבו אחר שהביא הוראת ר"ת כתב שם וז"ל ולדידי צריך לחלק בין חולין לקדשים ולא מסתבר ר"ל לפ"ד הרא"ש עצמו דהוא סובר ג"כ כשיטת ר"י דספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות אסור ע"ז כתבו דאם באנו לפסוק כאן כהוראת ר"ת וצריך לחלק בין חולין לקדשים וע"ז כתב דלא מסתבר.

ובזה יתיישב מה שקשה עוד בדבריהם למה לנו לחלק בין חולין לקדשים דהא לפמ"ש לא מצינו שר"ת ס"ל דגזרינן שמא יקח מן הקבוע דהא הך גזירה דש"ס בקדשים שמא

יקח מן הקבוע היינו כמ"ש דכל שמפזרים בידים רק שאינו רואה הפרישה גזרינן שמא בשעת פיזורו יראה אותם והוי כלקוח בידים ממש אבל בפירש ממילא שלא בפנינו לא מצינו גזירה זאת בש"ס וא"כ קשה מ"ש האחרונים בפירש ממילא שלא בפנינו לדעת המתירים דצריך לחלק בין חולין לקדשים וצ"ל דלא כתבו כן אליבא דר"ת ממש דהא אפשר דהתיר בהך עובדא דילי' מטעם ספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות אבל כתבו כן לדעת הרא"ש ודעימי' דס"ל דאפילו בפירש ממילא שלא בפנינו ג"כ גזרינן שמא יקח מן הקבוע והם מפרשים כך שיטת הש"ס במאי דקאמר גזירה שמא יקח מן הקבוע דהיינו בכל מאי דפירש שלא בפנינו הדין כן ולא מטעם דעשה מעשה בידים לכבשינהו. וראייה לזה דגם בפירש קודם שנולד הספק הוצרך הרא"ש לחלק משום דאין שייך לגזור אטו שיטלם לאחר שיוודע הספק וא"כ לדידיה ע"כ צריך לחלק בין חולין לקדשים דלשיטתו מאי דקאמר הש"ס גזירה אין הטעם מחמת שעושה מעשה בידים וכן מ"ש הרא"ש ע"ז ולא מסתבר ג"כ הפירוש כן דלפי שיטתו דס"ל דפירש ממילא ג"כ קאמר הש"ס הך גזירה אין סברא לחלק בין חולין לקדשים.

ולפמ"ש דהתוס' ס"ל לחלק בין חולין לקדשים א"כ הדין בחולין מותר אפילו לפזרם בידים כל שמתפזרים כולם ואינו רואה הפיזור וכמ"ש דהא בקדשים מקשינן ולכבשינהו דמשמע בידים ואפ"ה כתבו דבחולין לא גזרינן, וכן משמע מלשון התוס' שם שכתבו אבל בעלמא לכבשינהו כו' וכן משמע מהראיה שהביאו מפרק הנשרפין בשור שנגמר דינו שנתערב בשוורים דעלמא דכתב שם התוס' היה אומר ר"ל לכבשינהו כו' וצ"ע לפ"ז מ"ש התוס' דהטעם דהחמירו בקדשים משום שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקחו מן הקבוע דהא הך טעמא דחי הש"ס ומסיק רבא אלא גזירה משום קבוע ואפשר לדחוק בכוונת דבריהם דכללו ב' התירוצים של הש"ס מ"ש שמא יבואו עשרה כהנים היינו תירוץ ראשון ומ"ש ויקחו מן הקבוע היינו תירוץ שני אבל פשט דברי התוס' אין מראין כן.

גם לפמ"ש דפירש הגזירה הוא דוקא במפזרים בידים ואינו רואה הפיזור דגזרינן שמא יראה הפיזור וא"כ בגזירה זאת אין שייך לחלק בין חולין לקדשים ואדרבא בקדשים ראוי להקל יותר מחמת דלא נפסד קדשים בחנם משא"כ לפירוש ראשון שבש"ס דקאמר שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת בזה שייך שפיר לחלק בין חולין לקדשים דמשום חבובא דהקרבת קדשים גבי כהנים יש לגזור דיטלו בידים מן הקבוע ויקריבום בבת אחת.

והיה נלע"ד בביאור דברי התוס' במה שנקדים תחילה שיטת הרשב"א דהרשב"א בתה"א כתב וז"ל דאפילו פירש בפנינו אינו אסור אלא אם פירשו מקצתם אבל נתפזרו כולם

מותרים הכל ובקיצור כתב וז"ל דהא דמותר בנתפזרו כולם דוקא בנתפזרו מעצמם אבל הנידן אסור יעו"ש וצ"ל דהרשב"א מפרש קושיית הש"ס ולכבשינהו היינו שנתפזרו כולם דאל"כ קשה הא בפירש בפנינו דמייא ללוקח מן הקבוע בידים ואין הטעם משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכמו שהוכחתי למעלה שזהו שיטת הרשב"א וגם דוחק לו לפרש כמ"ש למעלה בביאור דברי התוס' דמפזרים מאחורי הגדר שלא יראה הפרישה דבאמת הוא דוחק גדול עיקר הטעם מה דמחלקין בין פירש בפנינו ובין פירש שלא בפנינו דפירש לפנינו נולד הספק בקביעות משא"כ כשפירש שלא בפנינו דנולד הספק אחר שכבר פירש וא"כ כל שעושה מעשה לפזרם שזורק בהם אבן ויודע שכעת יתפרשו כולם א"כ נולד הספק בקביעות ומה בכך שאינו רואה הפיזור דאטו הראיה תגרום האיסור לכך ס"ל להרשב"א דעיקר החילוק הוא בין אם פירשו מקצתם דאז כיון דהקביעות ניכר ונשאר במקומו אז המיעוט הנפרש לפנינו כיון שנולד הספק בתחילה הוי כנולד הספק בקבוע משא"כ בפירש ונתפזרו כולם דלא שייך לומר דנולד הספק בקבוע כיון שלא נשאר בהם שום קבוע כלל שפיר אמרינן כל דפריש מרובא פריש. וע"ז משני הש"ס גזירה שמא יקח מן הקבוע ור"ל כיון שאתה מתיר לו ע"י מעשה שלו לעשות אותם מופרשים מן הקביעות אף הוא יעשה מעשה ויקח בידים מן הקבוע. ומזה המציא הך חילוק בין נתפזרו כולם מעצמם ובין הנידם הוא וא"כ לשיטתו אין אנו צריכים לחלק בין חולין לקדשים אבל דברי התוס' א"א לפרש כן חדא דהא כתבו וכגון שלא בפנינו פירשו, ועוד דהא הם כתבו בריש פרק התערובות לחלק בין חולין לקדשים ולכך היה נ"ל דגם הם סוברים החילוק בין נתפזרו כולם לנתפזרו מקצתם והוא מדוקדק בדברי התוס' שם שכתבו דלכך קאמר ולכבשינהו כו' דכיון שיצאו ממקום קבועם כו' ומדמה להא דפ"ב דיומא בין חצר זו לחצר אחרת וכשי"ת לפנינו בס"ד ונמצא שאם נתפזרו כולם דמי לפירש שלא בפנינו ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע ר"ל דגזרינן שמא יקח בידים, ומזה פסקו הרא"ש ור"י דפירש שלא בפנינו אסור משום שמא יקח מן הקבוע, ובזה מחלקין התוס' בין חולין לקדשים לפי שיטת ר"י דס"ל דספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות אסור אם באנו להתיר בהך דספק דרוסה שנתערבה ע"י דלכבשינהו.

ובזה מחולקים התוס' עם הרשב"א דלהרשב"א אין אנו צריכים לחלק בין חולין לקדשים רק בין נתפזרו כולם לנתפזרו מקצתם דבנתפזרו מקצתם לאו מטעם גזירה אסור אלא דהוי כלוקח מן הקבוע וכמ"ש ומאי דקאמר בש"ס גזירה שמא יקח מן הקבוע היינו דלעשות מעשה בידים אסור כמ"ש. ולהתוס' יש חילוק בין חולין לקדשים אם פירש מקצתם שלא בפנינו דהם מפרשים דגזרינן שמא יקח מן הקבוע לאו מטעם דעושה

מעשה בידים רק דכיון דנתפזרו כולם דלא נולד הספק בקביעות א"כ גם בפירש מקצתם ג"כ לא נולד הספק בקביעות ובזה גם כן גזרינן.

ומזה יצא להפוסקים דס"ל לפי שיטת ר"י דבפירש מקצת שלא בפנינו גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואין מחלקין בין חולין לקדשים ומ"ש התוס' שם בריש הדיבור וכגון שלא בפנינו ר"ל דבפירשו כולם דלא נודע הספק בקביעות מקרי שלא בפנינו כמ"ש ואתא לאפוקי דלא נימא הא דקאמר בש"ס ונכבשינהו ר"ל שיתפזרו מקצתם בפנינו דבזה אסור דדמיא ללוקח בידים מן הקבוע ובזה הוי א"ש דברי התוס' דשם ודברי התוס' דריש פרק התערובות והיה מתורץ כל הקושיות שנתקשו בזה האחרונים ולפנינו נכתוב עוד מה שנראה לע"ד בדברי התוס'.

אבל הט"ז כאן (ס"ק ז') במה שהקשה על הרב בהג"ה (סעיף ואו) נראה מדבריו דדעתו דמחלקין התוס' אליבא דר"ת בין חולין לקדשים הוא בפירש ונתפזרו כולם דאז הטעם שמא יקח מן הקבוע וע"ז אמר דלא גזרינן רק בקדשים ולא בחולין. ומה דחולק ר"י על ר"ת וס"ל דאין לחלק בין חולין לקדשים היינו בפירשו מקצת בפנינו דבזה אין הטעם משום גזירה שמא יקח מן הקבוע אלא משום קבוע עצמו דפירש בפנינו הוי כלוקח בידים מן הקבוע ודבריו תמוהים ונסתרים ממילא למעיין בדברי התוס' דר"פ התערובות שכתב וז"ל ומה שפסק ר"ת בזאב שהוציא שה מהעדר דשרי מטעמא דכל דפריש מרובא פריש לא יתכן דיש לאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע כו' הרי בפירוש דאסור פירש מטעם גזירה ולא מדינא ושם כתב ע"ז דלא יתכן חילוקו של ר"ת דמחלק בין חולין לקדשים, ועוד דהמעיין שם בתחילת דברי התוס' יראה דקאמר שם אהא דתניא שור שנגמור דינו כו' דלכבשינהו דניידי כו' והא דגזרינן שמא יקח מן הקבוע בזבחים מיירי כו' מוכח דבכה"ג דקאמר הש"ס בזבחים לכבשינהו כו' ע"ז מחלק ר"ת בין חולין לקדשים במה דמשני גזירה שמא יקח מן הקבוע כו' וע"ז כתבו דעת ר"י דלא מסתבר לי' לחלק בזה בין חולין לקדשים.

ועוד דכתב שם לחלק בין הא דתנן גבי ט' חנויות ובנמצא הלך אחר הרוב דלא גזרינן שמא יקח מן הקבוע היינו משום דשם ניכר האיסור משא"כ בקבוע דחתיכות וא"כ משמע דכאן ג"כ מיירי דומיא דנמצא שהוא פירש שלא בפנינו וזה פשוט בכוונת דברי התוס' וא"כ אין כאן מקום לדברי הט"ז ויפה כתב הש"ך (שם ס"ק ל"ז) דאף דדברי הרב אמת לדינא לחלק בין נתפזרו כולם למקצתם הוא לפי שיטת הרשב"א דלא ס"ל לחלק בין חולין לקדשים רק בין פירש בפנינו מקצת ובין נתפזרו כולם אפילו בפנינו דחשיב כפירש מקצת שלא בפנינו ולית לי' גזירה דשמא יקח מן הקבוע רק בהנידם

בידים כמש"ל אבל לפי שיטת ר"י ורא"ש דס"ל אפילו פירש שלא בפנינו גזרינן שמא יקח מן הקבוע אין חילוק בין פירשו מקצתם לנתפזרו כולם וכמ"ש בביאור דברי התוס' כאן דמדמי לה התוס' הך פירכא דלכבשינהו דומאי דפירשו מקצתם שלא בפנינו וע"ז משני גזירה כו' וז"ש הש"ך שם דמה דיישב בת"ח ובד"מ דברי הטור דלא יסתורו למ"ש (בסי' נ"ז) גבי דרוסה (ובסי' ט"ז) גבי אותו ואת בנו אינו מיושב עדיין דלדבריהם אינו מוכרח לחלק בין פירש מקצתם לנתפזרו כולם כך הם תוכן דברי הש"ך שם, ואני אוסיף עוד דאדרבא לפמ"ש מוכח מדברי התוס' להיפוך דאפילו נתפזרו כולם חולקים על ר"ת לאוסרם גם בחולין דהא מיירי בהא דקאמר בש"ס ולכבשינהו דמיירי בנתפזרו כולם כו' וכדמשמע ג"כ מדברי התוס' דר"פ התערובות וכמ"ש, ודברי הרב יתבאר לפנינו בס"ד באופן שיתורץ כל הקושיות שהקשו עליו האחרונים, רק שנקדים תחילה כל השיטות הנצרכים לזה וכבר נתבאר בזה שיטת הרשב"א ושיטת רבינו תם.

ושיטת ר"י כבר נתבאר דס"ל אפילו פירשו מקצת שלא בפנינו אסור משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ומחלק בין אם האיסור ניכר במקומו אז לא גזרינן דאטו ברשיעי עסקינן דיקח האיסור, משא"כ אם אין האיסור ניכר וכן הוא דעת הרא"ש בפג"ה וראיית הר"י הוא מהא דטבעת של כוכבים ומזלות דאיתא שם פירש א' מס' נמי נימא מרובא פירש כו' משמע דוקא בנתערב אח"כ ברוב אחר ממ"ש אוסרות כו' משמע אחרים ומוכח מזה דבלא נתערב אסור אפילו שלא בפנינו. וע"כ טעמא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ולכאורה תמוה דאין משם ראיה דילמא מיירי שם בפירש לפנינו וכמו שדחה באמת הרשב"א ראיה זאת מטעם זה ואפשר לומר דהיה קשה לר"י מאי פריך שם על רב מ"ש א' ממ' כו' א' מס' נמי כו' והוצרך להגיה דבריו ולומר אם פירשו כל הארבעים כו' והיה יכול לומר דמיירי שנתערב אותו שפירש חד בחד ולכך א' מס' אוסרות דאמרינן איסורא היה בס' וא"כ דמייא לאיסור שנתערב חד בחד ואח"כ נתערב אחד מהם לאחרים דלשיטת ר"י אסור דתערובות חד בחד כגופו של איסור מקרי וכמ"ש הרשב"א בתה"א בזה בשם ר"י בפירש ועיין פר"מ ולכך א' ממ' אינו אוסר דאמרינן איסורא ברובא איתיא משא"כ אחד מס' ולכך ס"ל לר"י דהש"ס סובר מדאמר סתם פירש א' מוכח דמסתם פרישה מיירי דמקרי פירש מן הקבוע והיינו בפירש שלא בפנינו ולכך מקשה שפיר.

אך מ"מ קשה דמה בכך לוקמי' בפירש שלא בפנינו ונתערב חד בחד דלא מהני ג"כ אפילו בפירש שלא בפנינו כיון שאסור מדרבנן מגזירה דשמא יקח מן הקבוע ולכך אסור בנתערב חד בחד דכגופו של איסור מקרי וכשי"ת בסימנים הבאים בס"ד, ולכן נראה דר"י ס"ל דפירש לפנינו מן הקבוע לא מקרי עליו שם פירש כלל אלא הוה כלוקח ממש

בידים וראיה דבקבוע דאורייתא פירש לפנינו הוה כמחצה על מחצה. וכיון דקאמר הש"ס פירש אחד ממ' כו' מדקורא אותו בשם פירש מוכח דמיירי בפירש שלא בפנינו דיש עליו שם פירש מן הקבוע ואפ"ה דוקא בנתערב אח"כ מותר וס"ל לר"י דסתם מה דקאמר רב למ"א מיירי לתערובות מרובה לא חד בחד ולכן מקשה שפיר רק דר"י הוכיח שיטתו מלשון פירש כמ"ש וה"ט משום גזירה שמא יקח מן הקבוע והיינו מה דקאמר שם אלא אמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע וס"ל דנתפזרו כולם בפנינו דמייא לפירשו מקצתם שלא בפנינו וכמ"ש. או אפשר דמפרשים מה דמקשה הש"ס ולכבשינהו היינו כמ"ש בתחילה כפי פי' הפר"ח שאינו רואה הפרישה דאל"כ מדינא אסור ובמה דמשני גזירה שמא יקח מן הקבוע מוכח דאפי' פירש שלא בפנינו ואפשר דאפילו פירשו כולם שלא בפנינו ג"כ אסור ולפי שיטת ר"י אין חילוק בין חולין לקדשים כמ"ש.

ומ"ש התוס' ריש פרק התערובות דמיהו י"ל דברי ר"ת דלא דמי לטבעת של עבודת כוכבים משום דשאני בע"ח שיש להם תקנה ע"י דנכבשינהו יש לומר דכוונתם לחלק ע"פ שיטת ר"י דפירש שלא בפנינו גזרינן שמא יקח מן הקבוע ונימא דנתפזו כולם לא שייך בי' גזירה דשמא יקח מן הקבוע ולכך בטבעת של עבודת כוכבים דלא שייך הך תקנה אסור פירש שלא בפנינו דגזרינן שמא יקח מן הקבוע כדי להתיר אותם משא"כ בבע"ח שיש להם תקנה דניידי כולהו וא"כ למה לו לעשות באיסור כל שיכול לעשות בהיתר לכן לא שייך בהם לגזור כלל ובקדשים אפי' כובש כולהו גזרינן משום חבוב קדשים לא ימתין עד שיתפזרו כולם ויקח מיד מן הקבוע להתירם משא"כ בחולין דלא בהיל כ"כ על התירם ולכך שפיר יש לחלק וכמ"ש למעלה דמחלקין בין חולין לקדשים אך לפמ"ש תחילה לאסור בפירש מקצת שלא בפנינו אפי' בחולין וכפי דעת ר"י ורא"ש דס"ל כן מוכח לכאורה דס"ל דאפילו בנתפזרו כולם הדין כן וכמ"ש.

ואחר שביארנו שיטות הראשונים בזה נבאר דברי המחבר (סעיף ואו) ודברי הרב בהג"ה שם שהמחבר כתב וז"ל בע"ח כו' אפילו פירש אחד מן הרוב כו' והוא שהפרישו כולם אפילו במתכוין כו' והוא כשיטות הרשב"א דמחלק בין הפרישם בידים לנתפרשו ממילא דנתפרשו כולם אפי' פירש בפנינו מותר ובפירש מקצת מותר שלא בפנינו ולא ס"ל גזירה דשמא יקח מן הקבוע רק בעושה בידים בזה גזרינן שפיר כדקאמר הש"ס בקדשים ומ"ש אבל פירש ממילא כו' מתפרש בב' גווני או דנתפזרו כולם אפילו בפנינו או במקצת ושלא בפנינו ובעושה מעשה בידים י"ל דדוקא אם רואה הפרישה אסור וע"ז קאמר הש"ס שם דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ויש לומר ג"כ דאפילו אם אין רואה הפרישה כל שהוא עושה מעשה בידים שפיר גזרינן וכן מסתבר יותר מדלא מחלק בזה משמע דלעולם אסור

כל שעושה בידים דאל"כ היה לו לרשב"א והמחבר לחלק בזה כמ"ש וכ"ז הוא שיטת רשב"א ושאלתות דרב אחאי וכמ"ש למעלה.

ומ"ש הרב בהג"ה והא דאסור אם הפרישה במתכווין כו' דבריו נובעים ממ"ש בד"מ ובת"ח לתרץ בזה סתירת הטור דכאן הביא שיטת ר"י דפירש שלא בפנינו אסור מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע (ובסי' ט"ז ונ"ז) הביא דעת השאלתות דמהני מה דנכבשינהו דניידי ומחלק בין פירשו כולם למקצתם ודברי הרב בהג"ה תמוהים לכאורה מכמה אופנים חדא מ"ש דברים אלו על דברי המחבר שהרי המחבר ס"ל כשיטת הרשב"א דפירש שלא בפנינו מותר במקצת ולדידיה בפירשו כולם אפילו פירשו כולם בפנינו ג"כ מותר והרב כתב דבריו אליבא דהר"י והרא"ש והם רחוקים זה מזה כמ"ש ומלבד זה תמוהים דבריו דלפמ"ש למעלה מוכח מדברי הר"י והתוס' ר"פ התערובות דאפילו נתפזרו כולם לא מהני וגזרינן שמא יקח מן הקבוע.

והיה עולה על דעתי לפרש דברי הרב ע"פ מ"ש התוס' שם דשמא יש לחלק בין בע"ח לטבעת עבודת כוכבים דבזה ישבו שם דברי ר"ת כמ"ש למעלה והיינו דכיון דבע"ח יש להם תקנה ע"י דניידי כולהו וס"ל דאפילו במפזרים בידים אינו דומה ללוקח מן הקבוע ולא גזרינן בי' שמא יקח מן הקבוע משום דבטל שם קבוע מיניה וס"ל באמת בבע"ח דאם פירשו מקצתם שלא בפנינו ג"כ מותר דלא גזרינן שמא יקח מן הקבוע משום דיכול לעשות בהיתר למה נחוש שיעשה באיסור ומה שפסק הטור כאן לאסור בפירש מקצת שלא בפנינו היינו בשאר דברים חשובים שאינם בע"ח ובסי' ט"ז ונ"ז דמיירי בבע"ח לכך מותר ובבע"ח יש חילוק בין קדשים לחולין א"כ גם לדידן דחיישינן לשיטת ר"י ג"כ יש להתיר בזה אך עדיין אינו מיושב לשון הרב בד"מ ובת"ח שכתב לחלק דכאן בסי' ק"י כוונתו בפירש מקצת ובסי' ט"ז ונ"ז מיירי בנתפזרו כולם ולפמ"ש עיקר החילוק דכאן מיירי שלא בבע"ח ושם מיירי בבע"ח ובאמת אין חילוק בין פירש מקצת שלא בפנינו לנתפזרו כולם בפנינו גם מ"ש ושנים האחרונים אסורים אינו מובן דכיון דנתפזרו כולם אנה ואנה מה שייך לחלק כאן בין הראשונים והאחרונים ומ"ש הש"ך בזה דמיירי דחזרו לקביעותם תמוה ג"כ דא"כ דחזרו לקביעותם ממנ"פ יש עליהם שם קביעות וכולם אסורים וכדעת הפר"ח כמו שיתבאר בסימנים הבאים בס"ד ואם נאמר דבטל קביעתם א"כ אמאי האחרונים אסורים, ודברי הש"ך אינם מובנים כאן וכבר עמד בזה גם הפר"מ.

גם על המחבר יש לתמוה קצת דהוא פסק כשיטת הרשב"א והשאלתות ומשמע דכל דנתפזרו כולם מותרים והוא סותר למ"ש בסי' ט"ז גבי אותו ואת בנו דמותרים ע"י

שמפזרים ושנים האחרונים אסורים ומה בין אחרונים לראשונים ובסי' נ"ז גבי דרוסה השמיט הך דינא לגמרי דכ' השאלתות ור"ת דלכנשינהו.

ולפי מה שראיתי בביאורי הגאון ר"א ז"ל מווילנא שדבריו קצרים וברורים ראיתי שיש ליישב קצת דברי המחבר והרב והוא דדברי הרב יש להם מקום ע"פ פירוש הרא"ש במסכת יומא דמיקל יותר מהרשב"א והוא דאם נעקרו כולם אפילו לא נתפזרו ופירשו מקצת מהם בשעת עקירתם מותר דלא שייך למיגזר שמא יקח מן הקבוע דהא אין כאן קבוע ומה שהצריך הרב לאחר עקירת כולם ששוב יפרוש משם מקצת דאז מה שפירשו מותרים אבל לא הנעקרים עצמם כן הם תוכן דברי הרב וה"ט דאף דנתפזרו כולם לא שייך לגזור שמא יקח מן הקבוע מכל מקום שם פירש מן הקבוע מקרי עליהם על כל אחד דהרי ראינו פירשותם ונולד הספק בקבוע ולכך אותם שפירשו מותרים דמרובא פרשי וא"ש הא דקאמר דשנים האחרונים אסורים ר"ל האחרונים הנשארים באותם שנעקרו מאחר שפירש מהם אחד אחד דהא נשארו באיסורם הראשון שפירשו מן הקבוע וכמ"ש.

וכתב שם הגר"א דרק דינו של הרב אמת כאן בנעקרו מעצמם אבל במה שתירץ דברי הטור אינו כן דהטור מתיר לפזרם בידים וזה אסור בודאי לשיטת ר"י דא"כ הדרא קושית הש"ס לדוכתיה ולכבשינהו דהא ר"י לא ס"ל לחלק בין חולין לקדשים והטור דבריו בסי' ט"ז ונ"ז הם אליבא דר"ת אבל לדינא הסכימו האחרונים לפי' ר"י וא"כ א"ש הכל דמה שהשמיט המחבר בסי' נ"ז דברי הטור משום דחשש לדעת ר"י ורא"ש דאסור לפזרם ולעוקרם בידים ובסימן ט"ז כ"כ לדעת ר"ת לבד וכן כאן בסי' ק"י כתב רק שיטת הרשב"א דלא גזר בפירש שלא בפנינו שמא יקח מן הקבוע ואעפ"כ אסור לפזרם בידים אף לשיטת רשב"א כמ"ש למעלה דכיון דמותרים לו ע"י מעשה שלו אף הוא יתיר ע"י מעשה ליקח מן הקבוע בידים כשיהיה נשאר הקבוע במקומו והשתא א"ש מ"ש המחבר בסי' ט"ז דשנים האחרונים אסורים דהוא מירי ג"כ באופן זה דנעקרים כולם ובשעת עקירתם פורשים מעט מעט ולכן האחרונים אסורים וכמ"ש והרב הוסיף כאן דכל שהם עצמם נעקרים בזה אחר זה אף שהם עדיין בקיבוץ אחד מ"מ מותר שוב להפריש מהם אף במתכווין כיון שכבר נתבטל מהם שם קבוע בתחילה שוב אין שייך לגזור שמא יקח מן הקבוע אבל לפזרם ולעוקרם לכתחילה אסור כדאמרינן בזבחים גזירה שמא יקח מן הקבוע כי כיון שע"י מעשה שלו נעשה ההיתר וביטול הקביעות ובעת שרוצה לפזרם היו עדיין בקביעות אף הוא יקח בעצמו מקצת מן הקבוע שאז יהיה אסור מדינא ומ"ש הרב ובשעת עקירתם כו' היינו שאם היו חוזרים ונחים במ"א היו חוזרים לקביעותם כיון שיש בהם האיסור ודאי.

ובהיות כן נראה עפ"ז לבאר דברי התוס' דפ' התערובות ד"ה ונכבשינהו דכוונתם במ"ש וכגון שלא בפנינו ר"ל אפי' נתפזרו כולם כל שהוא בפנינו יש להם לכל א' דין לוקח מקבוע ולא משום גזירה דיקח מן הקבוע אתינן עלי' רק דשם קבוע נתבטל מהם ובזה הוא מחמיר יותר מהרשב"א דלהרשב"א כל שנתפזרו כולם בפנינו הוי כפירש מקצת שלא בפנינו וכל שלא עשה בהם מעשה מותרים לגמרי גם לדידן רק בעושה מעשה אסור מגזירה שמא יקח מן הקבוע כמ"ש למעלה ודברי התוס' כאן הם כפי שיטת הרא"ש כמ"ש, ולכך קאמרי כאן דר"ל דניידי כולם ואז מה שיתפרשו מהם שלא בפנינו ר"ל תיכף בעת שיכבוש אותם ויעלים עיניו ולא יראה בפרישתם אז הנפרשים שלא בפנינו מותרים משא"כ לאחר עקירתם אז נפרש מהם מן הנעקרים אפילו נפרשים בפנינו מותר וע"ז הביא ראיה מדברי הש"ס פ"ב דיומא בפירש לחצר אחרת ר"ל כמו ששם אמרינן כל שנעקרו ונפרשו כולם כל הנפרשים אח"כ מן הנעקרים מותרים אפילו בפנינו משום דלאו במקום הקביעות נולד הספק וכבר נעקר מהם שם קבוע כמו כן כאן באם בתחילת עקירתם נפרשי' שלא בפנינו ג"כ מותרים מכל מקום מסיק הש"ס דאסורים מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע ר"ל כיון שפרישה זאת היתה בתחילת העקירה ממקומו משא"כ אם נעקרים ממקומם שכבר נתבטל מהם שם קבוע ושוב פעם שנית נתפרשו מקצתם מהם אז' מותרים והא דלא קאמר הש"ס בזבחים הך תקנתא דלכבשינהו ושוב יפרוש מהם פעם ב' משום כיון דתחילת עקריתם ממקום קבוע' יהי' ע"י מעשה שלו בזה ודאי דגזרינן שמא יקח מן הקבוע וכמ"ש בשם הגר"א דלעוקרם ולפזרם בתחילה בידים אסור רק לאחר שנעקרו אז מותר להפריש מהם מקצת בידים ועי"ז נסתלקו מקצת הקושיות מדברי הרב דמה שהקשינו למעלה דמדברי התוס' מוכח להיפוך דאף בנתפזרו כולם אסור משום הך גזירה היינו בזה לבד אבל אם לאחר הפיזור שוב נעקרו ופירש מהם מקצת פעם שנית לא שייך לגזור מטעם שכתבתי למעלה.

ונמצא לפמ"ש ס"ל להתוס' דבפנינו אפילו נתפזרו כולם אסורים וכן משמע ג"כ מדברי התוס' פג"ה (דף צ"ה ע"א) ד"ה ובנמצא דמשמע שם דמפרשים הא דקאמר בזבחים ונכבשינהו היינו שלא בפנינו ומוכח מזה דבפנינו אפילו נתפזרו כולם אסורים ומוכח ג"כ דאפילו נתפזרו כולם שלא בפנינו ג"כ אסורים מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע דהא הם מפרשים דכאן מיירי שלא בפנינו וע"ז מסיק הש"ס גזירה כו' ועוד נתבאר לנו מזה שיש בזה מחלוקת בין הרא"ש והרשב"א ולכל אחד יש לו קולא וחומרא דהרשב"א מיקל בנתפזרו כולם אפילו בפנינו מותר ולית לי' גזירה שמא יקח מן הקבוע בכה"ג אבל ס"ל דכל שלא נתפזר אנה ואנה רק דנעקרו והם בחבורה אחת זה אחר זה עדיין שם קבוע

עליהם ולהרא"ש הדין להיפוך דהוא ס"ל אף בנעקרו כולם ולא נתפזרו ג"כ בטל מהם שם קבוע אבל ס"ל דאפילו נתפזרו כולם גם כן יש לגזור שמא יקח מן הקבוע וי"ל ג"כ דאפילו נתפזרו כולם שלא בפנינו אסור מטעם הנ"ל, והרא"ש מפרש הא דקאמר בפ"ב דיומא הא דפריש כולהו כו' היינו נתפזרו כו' ונמצא שמ"ש למעלה בשם בינת אדם דאם לא נתפזרו אנה ואנה רק נעקרו עדיין שם קבוע עליהם אין זה מוסכם, ובמחלוקת הרשב"א והרא"ש היא שנוי'.

ולפי מה שכתבתי מתורץ מה שהקשה הט"ז והאחרונים דמאי ראיה מייתי הרב בד"מ ובת"ח מפיקוח גל דשם לא שייך גזירה דשמא יקח מן הקבוע לפי מ"ש ראייתו הוא רק דאם נעקרו כולם נעקר ונתבטל מהם שם קבוע ואין איסור מדינא ומ"ש דמותר דלא גזרינן הוא סברא מבחוץ דלא שייך לגזור כיון שיש לו היכר שכבר קודם הפרשת מקצת נעקרו כולם ואין מתירין לו כי אם ע"י ב' דברים אחד דתחילה יהיו נעקרים כולם ואח"כ שוב יפרוש מהם מקצת וזה אמת לדינא ג"כ רק דמאי דקאמר דמותר לכתחילה לעשות שיהיו נעקרים כולם זה אינו כמ"ש בשם הגר"א כדמוכח מסוגיא דזבחים דא"כ הדרא קושיא לדוכתא ונכבשינהו.

היוצא לנו לדינא מכללם של דבריהם הוא דכל שפירש מקצת מן הקבוע לפנינו אסור מדינא לכ"ע כאלו לוקח מן הקבוע בידים ובפירש מקצת שלא בפנינו שלא ע"פ מעשה שלו לדעת רשב"א ור"ת מותר דלא גזרינן שמא יקח מן הקבוע אלא או בקדשים כפי שיטת התוס' או בעושה מעשה בידים כפי שיטת הרשב"א ובפירש מקצת שלא בפנינו ע"פ מעשה שלו לדעת ר"ת דמחלק בין חולין לקדשים מותר ולדעת רשב"א אסור כיון שנעשה ע"י ולדעת הרא"ש אפי' פירש מקצת שלא בפנינו ואפילו שלא ע"י מעשה שלו גם כן אסור מטעם גזירה ואינו מחלק בין חולין לקדשים ובין עושה מעשה בידים או לא ובפירשו כולם בפנינו מעצמם מותר אליבא דרשב"א כל שאין עושה מעשה בידים רק דוקא בנתפזרו אנה ואנה לשיטת הרא"ש והתוספות בנתפזרו בפנינו וי"ל דאסורים מדינא כלוקח מקבוע ובנתפזרו כולם שלא בפנינו אסורים מגזירה שמא יקח מן הקבוע. אך באם נעקרו כולם אז להרשב"א עדיין שם קבוע עליהם כל שלא נתפזרו אנה ואנה ואסורים מדינא ולהרא"ש שם קבוע בטל מהם רק דעדיין אסורים מטעם שכל אחד פירש מקביעות ואם שוב אח"כ עושה מעשה להפריש מהם מקצת אליבא דרא"ש מותר מטעם דיש לו היכר ולא גזרו בזה, ולהרשב"א אסור מדינא כל שפירש מהם מקצת בפנינו כיון שעדיין שם קבוע עליהם. ולעשות מעשה לכתחילה לעוקרם בידים ולהפריש שוב מהם אסור אליבא דכ"ע.

ולענין דינא הסכימו האחרונים לפסוק כשיטת ר"י דאפילו פירש שלא בפנינו דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ובהפ"מ הכריעו להקל כדעת הרשב"א אכן בפירש קודם שנודע הספק גם הרא"ש מודה דמותר גם בדין נעקרו כולם ושוב פירש מקצת מהם נוטה שם דעת הגר"א בביאורו שאין להקל כי אם בנתפזרו כולם ושוב נעקר מהם מקצת.

ואחר שביארנו לפניך כל השיטות נבוא לבאר עתה הדינים המסתעפים אחד לאחד על סדר דברי הרב ב"י וה' יאיר עיני בתורתו. ובאמת ילמדני.

סימן לג

דין קבוע דחתיכות ולקח קודם שנודע האיסור

כבר נתבאר דכל דבר חשוב כגון בע"ח ודבר שבמנין וחתיכה הראויה להתכבד וברי' ודשיל"מ וכדומה כל שנתערב ברוב ואינו בטל מדבריהם נתנו עליו חכמים שם קבוע וטעמא נתבאר למעלה דכיון שאין לו ביטול הרי זה דומה לקבוע דחנויות בניכר האיסור במקומו דג"כ אין לו ביטול ועשאתו התורה כמחצה על מחצה מאחר שאין שמו מתבטל וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ואם לקח א' מן התערובות קודם שנודע הספק מותר דלא שייך בו לגזור שמא יקח אחר שנודע הספק מן התערובות כמ"ש הרא"ש ועיין בפר"מ (שפ"ד ס"ק ל"ג) אם נודע התערובות לכל רק זה שלקח לא ידע בו מה דינו דבקבוע דאורייתא בחנות נתבאר למעלה דיש סברא לומר כל שנודע לאחד מן הקביעות לא אמרינן כל דפריש כו' והוה כלוקח מן הקבוע א"כ אפשר דה"ה בקבוע דחתיכות והפר"מ הניח שם בצ"ע.

וראיתי בביאורי הגאון ר"א ז"ל (כאן ס"ק י"ד) שכתב דלפ"ד הרשב"א דמשוה קודם שנודע התערובות לפירש שלא בפנינו שלדעת ר"י אסור א"כ לפי מה שפסקו האחרונים כדעת ר"י אסור כאן אף דהרא"ש דגם הוא ס"ל כשיטת ר"י מחלק כן בין פירש קודם שנודע או לא מכל מקום לדידן אין להקל וכתב שם דהמחבר כ"כ משום דס"ל כרשב"א ור"ת בסעיף ואו בפירש שלא בפנינו מותר משא"כ לדידן יעו"ש וא"כ באם נודע לאחרים מן התערובות אין להקל לפע"ד בפשיטות.

עוד כתב שם בפר"מ דאפילו נתערב איסור דרבנן ופירש אחד מהם שלא בפנינו גם כן אסור מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע אף דהוי גזירה לגזירה יעו"ש.

והנה לכאורה יש להקשות על הרא"ש דס"ל דפירש קודם שנודע התערובות מותר מהא דפריך בפג"ה על רב דס"ל בשר שנתעלם מן העין אסור מהא דקתני גבי ט' חנויות ובנמצא הלך אחר הרוב והוצרך לתרץ דנמצא ביד עובדי כוכבים שאני ולמה לא תירץ כפשוטו דנמצא ביד עובדי כוכבים קודם שנודע התערובות דמותר ולא שייך כאן העלמת

עין דישראל משמרו ועמ"ש למעלה (סימן י"ג) בתירץ קושיא זאת משום דלשון נמצא משמע דאינו חוקרין הדין לגבי אחר שמצאו ביד זה משא"כ אם נאמר דמיירי שלקח קודם שנודע גם לאותו שלקח מותר יעו"ש.

עוד נראה לתרץ משום דלשון תשע חנויות משמע דידוע לכל העולם מקום האיסור ומקום ההיתר רק למי שאנו דנין עכשיו הוא בספק ולכך הוי כמו שלקח אחר שנודע וא"כ א"א לפרש כן מ"ש ובנמצא וא"כ נראה דה"ה בקבוע דחתיכות הדין כן דכל התיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וגם באיסור דרבנן נ"ל דהדין כן וקצת ראיה דאין לחלק מהא דהקשו התוס' ר"פ התערובות דמתיר בדרוסה שנתערבה אם ניידי ופירש שלא בפנינו ממ"ש גבי טבעת של כוכבים ומזלות דפירש אחד מס' אסורה בפ"ע יעו"ש, ולכאורה אין כאן קושיא כלל דהא מה שפירש שלא בפנינו אסור הוא מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע א"כ יש לחלק בין איסור ודאי לאיסור ספק דאפשר דבספק לא גזרו דכל ספיקא דרבנן לקולא אע"כ דסברת התוס' דלא פליג בגזירתם ודרוסה הוא רק ספק כמש"ל דיש לה תקנה בבדיקה, ועוד שבתוס' שם נזכר ספק דרוסה יעו"ש וא"כ גם בדרבנן ג"כ לא חילקו בגזירתם.

עוד נלע"ד ראיה לזה דהא שיטת ר"י דאוסרים פירש שלא בפנינו כתבו התוס' ר"פ התערובות דראייתו מהא דטבעת של כוכבים ומזלות דפירש אחד מהם דאינה אוסרת התערובות משמע בפ"ע אסורה ולמה לא פירש דמיירי בפירש בפנינו אלא ודאי דסתם פירש משמע שלא בפנינו כמ"ש בסימן הקודם באריכות והנה שם (דף ע"ד ע"א) מביא שם ברייתא רמוני באדן אוסרים בכ"ש כיצד נפל אחד מהם לרבוא. ומרבוא לרבוא אסורים ופרש"י שם רמוני באדן של ערלה או של תרומה כו', והנה תרומות פירות הוא איסור דרבנן וא"כ מוכח דגם בזה אם הם בפ"ע ולא נתערבו שוב בתערובות אחר ג"כ אסור מטעמא דשמא יקח מן הקבוע דהא ע"כ מיירי בפירש שלא בפנינו דסתם נפל משמע מעצמו ומדמביא שם ע"ד רב דמיירי בפירש שלא בפנינו גם זה מיירי בכה"ג, וא"כ מוכח דאין לחלק בין איסור דאורייתא לדרבנן בזה.

ועוד נראה דבאיסור דרבנן יותר יש לגזור דקיל בעיני' ויטול מן התערובות אף דפרש"י אינו מוכרח די"ל דהש"ס מיירי רק בערלה ולא בתרומה מכל מקום מדברי רש"י יש קצת ראיה למ"ש, מ"מ כל האחרונים בלקח קודם שנודע התערובות הכריעו להקל, אך בנודע לאחרים כיון שביארנו דעת הגר"א להחמיר בזה עכ"פ בנודע לאחרים אין להקל כמ"ש ולפ"ז בשנים האחרונים היה נראה ג"כ להחמיר כתשובת דרכי נועם כיון שבלא"ה הגר"א ז"ל מחמיר בזה ויש לצדד באיסור דרבנן שנתערב והכל לפי הענין, ולפי שעת

הדחק דבזה יש לסמוך אמאן דמתיר וכמו שמצינו בש"ס בכ"מ עפ"ק דנדה גבי מעוברת ומניקה לענין דיה שעתה דאמרו שם כדאי הוא ר"א כו'.

ונ"ל דאפילו לדעת הרשב"א אליבא דר"י דס"ל פירש קודם שנודע האיסור אסור היינו דוקא אחר שכבר היה האיסור מעורב רק שלא נודע. אבל אם נעשה האיסור אחר שפירש ונכלל גם אותו שפירש תוך הספק ג"כ מותר בכה"ג לכ"ע וראיה לזה מהא דפ"ב דנזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי' כו' דאסור בכל הנשים שבעולם ופריך שם דילמא בשוקא אשכח וקדיש ותירץ שאני אשה דהדרא לניחותא יעו"ש והתוס' שם כתבו דאין זה קבוע ממש כיון דאין האיסור ניכר במקומו יעו"ש. וידוע טעם הפוסקים דפירש שלא בפנינו אסור דהוא מטעם שמא יקח מן הקבוע והם מחלקים בין הא לקבוע דט' חנויות דקי"ל שם דפירש מותר דשם ניכר האיסור במקומו ולא שייך לגזור וא"כ קשה אם נאמר דלא פליג בגזירתם דגם פירש קודם שנודע התערובות אסור ג"כ שמא יקח אחר שנודע א"כ מה פריך דילמא בשוקא אשכח וקדיש דלא יגרע מאם פירש קודם שנודע האיסור אע"כ דכל שנפרש קודם שנעשה איסור מותר לכ"ע.

אכן לפי פרש"י ותוס' שם דפירשו דילמא אשכח בשוקא לא קאי אשליח אלא על המשלח שרוצה לקדש עכשיו אשה אין משם ראיה מכל מקום לדינא נראה להתיר בזה דלא שייך כאן לגזור כיון שהפרישה היתה קודם האיסור כגון שהיו כאן חתיכות הרבה ופירש אחד מהם ושוב אסר אחד מהם בנדר מאותם שהיו מעורבים ושכח איזה מהם אסר עליו בנדר דיש להקל בכה"ג דאני אומר דהאיסור לא חל על מה שפירש תחילה ומסתמא על החתיכה שברובא חל האיסור. משא"כ אם בתחילה היה בתערובות וחל האיסור על כולם ושוב נפרש מהם אף שפירש קודם שנודע אעפ"כ שייך לגזור עליו ועמ"ש (סי' כ"א) בזה דבחמץ אין להקל כה"ג משום דשמו עליו והוי כפירש אחר שבא זמן איסורו ואחר שנודע ועוד לפמ"ש דאנו דנין על מה חל האיסור שפיר יש לומר דודאי היה כוונתו על אותו שברוב לא על המיעוט ואין זה דומה למ"ש (בסימן ע"א) במי שנדר מחתיכה אחד בתערובות חתיכתו וקבוע זמן להתחלת האיסור ופירש קודם הזמן דשם שפיר היה הכל בתערובות ושייך לומר דגם עליו חל משא"כ בנד"ד שהיה בזמן שהאיסור חל על פירש לבדו שפיר אמרינן דע"ז לא כיוון משא"כ באיסור חמץ דמשמיא רכיב איסורא עליו אין לחלק בזה בין אם היה לבדו או בתערובות ודוק.

סימן לד

דין מה נקרא פירש וקודם שנודע התערובות וכל דיניו.

כבר כתבתי באריכות (בסימן ט' ובסימנים שאחריו) דחתיכה שנחתכה ונשתנה ממה שהיה לא מקרי פירש ודלא כספר בינת אדם וכמו שהוכחנו שם. גם נראה כן מהא דקאמר בפ' התערובות (דף ע"ד ע"ב) בהא דמאה חביות נפתחה אחד מהם כו' עיין בפרש"י שם גם כתבנו למעלה (סי' ט') דלא מקרי פירש אלא כל שיצא מרשות זה לרשות אחר משא"כ בנמצא מושלך בארץ יעו"ש ומ"ש בספר בינת אדם להוכיח ממשנה דשקלים במעות שנמצא בין שקלים לנדבה, חלקנו שם בין קבוע דחנויות לקבוע דחתיכות. שוב ראיתי שגם בקבוע דחתיכות יש לומר כל שהם ברשות אחד אף שנפרש מפינה זאת לפינה אחרת לא מקרי פירש והא דשקלים שאני דכיון דמעות שקלים שייכים לשקלים ומעות נדבה לנדבה ואין דינם שוה הרי הם כשתי רשויות של שני בני אדם דכל אחד שם בעליו עליו לכל שנמצא בקרקע עזרה, והעזרה היא רשות לכל דבר הרי ממש כב' חנויות כל אחת של אדם אחר וכל אחד שם בעליו עליו ונמצא חתיכה ברחוב שלפני החנויות שהוא רה"ר לשניהם וא"כ יצא מרשות מוכר לרשות אחר ואין לך פירש גדול מזה.

וכן הא דאיתא במס' בבא בתרא פרק לא יחפר ניפול הנמצא בין ב' שובכות קרוב לזה כו' ופריך שם אר"ח דאמר רוב וקרוב הולכים אחר הרוב ומשני לה בשווים התם ג"כ כל שובך הוא רשות מיוחד לבעליו ובנמצא בארץ בשדה הוא רשות לכל אדם ומקרי פירש גמור ומשם הוא מקור דברי הר"ע ברטנורא במס' שקלים שהביא הב"א דבריו משא"כ בנמצא חתיכה בקרקע הבית והכל ברשות בעליו היאך יתכן שיהיה נקרא פירש וכי תערובות חתיכות הוא דוקא שיהיה נוגעים זה בזה, ולפ"ז נראה דגם אם פירש מחדר לחדר כל שהכל ברשות בע"ה א' לא נקרא פירש לפי מה שיתבאר בסי' שאח"ז דא' בבית אחד בעלים מצטרפים לבטל אח' בחבירו דכי המחיצות שביניהם יגרום להם שלא יצטרפו ולא יהיה להם ביטול והכלל בזה כל שפירש למקום שגם אם היה שם תחילה היה מצטרף לכל התערובות לא מקרי ביטול וכאלו הוא עדיין מעורב עם האחרים ובכה"ג אמרו בכ"מ מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי, ועיין סוף פרק הבונה כתב אות אחת בטבריה ואות אחת בציפורי כו' והא דשקלים ונדבה שאני כמ"ש, וכבר כתבנו (למעלה סי' ט') מ"ש בספר בינת אדם מחלוקת רש"י ורשב"א דאם פירש במקולין ליד עובדי כוכבים גבי הא דמשני הש"ס ובנמצא היינו נמצא ביד עובדי כוכבים דרש"י ס"ל אף דעדיין העובדי כוכבים במקולין מקרי פירש ורשב"א בחידושיו כ' דאפי' ראינו שהוא יוצא ממקולין לא מקרי פירש שנולד ספק בקביעות. ונמצא היינו שנמצא בידו חוץ למקולין ובזה יפה כתב הבינת אדם שטעמו של הרשב"א הוא משום שכן דרך הלוקחין

בשר במקולין שאף שמחזיקין בידו דרכו לראות השמינה היא אם רזה ודרכו להחזירו ליד הטבח.

ואני מוסיף עליו דנראה דלכך אפילו נגמר המקח והעובדי כוכבים שילם דמי' מ"מ כל שבשעה שלקח לידו עדיין לא נגמר המקח לא נקרא פירש אף שאח"כ נגמר המקח ושילם דמי' מ"מ לא נשתנה החתיכה ממקומה ודבר זה שנכנס לרשותו נעשה ממילא ולכן לא נקרא פירש דזה ודאי אם היה המוכר מוכר חתיכה אחת על ידי קנין סודר וכדומה ועדיין היא מעורבת עם השאר רק שהקונה מכיר החתיכה שקנה אותה ודאי דזה לא מקרי פירש כלל וה"ה הכא דהא בעת שלקח לידו לא היה נקרא פירש, והאיך יהיה נקרא פירש אח"כ, אבל אם באמת לא לקח העובדי כוכבים החתיכה לידו עד שגמר סכום המקח ופרע למוכר ולקחו אח"כ לידו, אף שעדיין לא יצא העובדי כוכבים מן המקולין נקרא פירש, דהא עתה נשתנה ע"י שלקחו ממקומו של המוכר לידו נמצא דהוי פירש גמור.

ומ"ש הרשב"א דאם ראינו עובדי כוכבים יוצא מן המקולין לא נקרא פירש היינו משום דלא ידעינן היאך היה הפרישה שמא לקח לידו ואח"כ גמר המקח וא"כ היה אפשר לומר דאין כאן מחלוקת כלל בין רש"י לרשב"א לדינא דמ"ש רש"י דמקרי פירש היינו באם ידענו שהיה כן שהעובדי כוכבים אמר כן מסל"ת, ועובדי כוכבים מסל"ת נאמן באיסור דרבנן כגון בתערובות חנויות דמקרי איסור דרבנן או דרש"י ס"ל דפירש לפנינו מקרי גם כן פירש.

אבל לדינא נראה דאפילו בכה"ג לא מקרי פירש דעיקר פירש הוא במקום שנמצא שם אין דרכו להיות בתחילה כשהיה בתערובות עם הרוב כגון שנמצא חוץ לחנות וכדומה משא"כ כשהוא עדיין בחנות שדרך להיות שם וזהו מקומו בתחילה להיות מטולטל אנה ואנה אף כשהיה בתערובות עם הראשונים כיון שמצטרפים יחד לענין ביטול כמ"ש ויתבאר בסי' שאח"ז לכך אם נמצא שם או שהוא ביד עובדי כוכבים שפיר נקרא שנולד הספק במקום הקביעות ואין הדבר תלוי בחילוק רשות מוכר או קונה וכן משמע מלשון נמצא דאמר שם גבי ט' חנויות דלשון מציאה משמע שנמצא במקום שאין דרכו להיות בתחילה ונתייאשו בעליו ממנו מחמת שאינו עוד במקום שהיה מונח בתחילה וכן נראה דפירש לא מקרי שיצא מרשות מוכר לרשות לוקח ולא בקנין רשויות תליא מילתא תדע דגבי ט' ציבורין של מצה דפ"ק דפסחים דקאמר שם פירש אחד מהם ואתא עכבר ושקל משמע דרק פירש ממקום תערובותו לבד דהא שם לא עסיק במוכר ולוקח כמו במקולין

אלא עיקר פירש היינו שנפרש למקום שלא היה שם תחילה דרכו להיות ויחד בתערובות עם הרוב כמ"ש.

סימן לה

דין אם אחד בבית ואחד בעליה אם הם מצטרפים לביטול ברוב.

בספר בינת אדם (סימן ד') העלה שם בארוכה דאם חתיכה אחת מונחת בעליה וב' בבית אינם מצטרפים להיות שייך בהם ביטול ולכך העלה דאם נפרש אחד לעליה קודם שנודע התערובות ואח"כ נודע אז הב' חתיכות הנשארים בבית אסורים אפילו אין ראוים להתכבד אבל החתיכה שבעליה מותרת דאף דלא שייך בזה ביטול מכל מקום אמרינן כל דפריש מרובא פריש והאיסור הוא ברוב וא"כ אם היה הרבה חתיכות הב' אחרונות לא שייך בהם ביטול ולא כל דפריש וא"כ אם נמכר הכל ולא ידעינן מי לקח הב' אחרונים חוזר הכל להיות קבוע כמ"ש שם (סי' ד' ה' ו') והאריך שם בזה להשיג על הפר"מ שכתב א' בבית וא' בעליה מצטרפין. ומה העלה ג"כ דהעיקר כדעת הב"ח דתערובות חנויות הוה קבוע דאורייתא ולבבי לא כן ידמה ולפענ"ד העיקר כדעת הפר"מ כמו שנבאר וכל ראיותיו יש לדחותם ותחילה נביא לראיה להיפך והוא דבאמת כל שהם ברשות אדם אחד אפילו הם מחולקים בכמה חדרים ומחיצות מקרי תערובות ובטל ברוב מדאורייתא וגם מדרבנן בחתיכה שאינה ראויה להתכבד דהא עיקר טעמא דיבש ביבש בטל ברוב הוא נלמד מקרא דאחרי רבים להטות.

ולכאורה אינו מובן האיך למדו מכאן חז"ל דבטל האיסור ברוב דכאן יש איסור ידוע רק שהוא מעורב וקרא דאחרי רבים להטות מיירי בסנהדרין שרוב מזכין בזה אמרינן דבטל דעת המועטים נגד המרובים דמסתמא האמת כפי דעת הרוב ודעת היחיד לאו כלום הוא משא"כ באיסור ידוע שנתערב וראיתי שהרגיש בזה הפר"מ בפתיחה לה' תערובות ולענ"ד נראה דהנה אם אוכל כל חתיכה בפ"ע ודאי דא"ש דעל כל חתיכה שאוכל אני אומר שהוא מן הרוב מסתמא, ובזה דמיא ממש לסנהדרין כל שאין אוכל בבת אחת ולכך אסור באמת לאכול כולם בבת אחת דהא עכשיו יש כאן ודאי איסור ואינו דומה לסנהדרין וא"כ לפי שיטתם ודאי דאין חילוק בין אם הם כולם במ"א או בהרבה מקומות דעכ"פ על כל אחד אני אומר הוא מן הרוב וזה ברור.

אכן אף לפי שיטת הרא"ש דס"ל דמותר לאכול כולם בבת אחת מטעם דהיתר נהפך לאיסור כמו שהאריך בזה בפנ"ה ג"כ אין זה קושיא דכך הלימוד מסנהדרין דכמו ששם עיקר הוא הרוב ובטל דעת החולקים אף דאפשר דהאמת אתו וכולם טועים בדין מ"מ כך גזירת הכתוב דבטל דעת היחיד נגד המרובים כמו כן כל שיש רוב היתר נקרא על

שם היתר ובטל האיסור ברוב וכאלו לא ניכר ואינו בעולם כיון דאין טעמו נרגש כגון במין במינו בלא או בשאינו מינו ביבש דהתורה אסרה אותו כשהוא מופרד בפ"ע ואז שמו עליו משא"כ במעורב ברוב שאין ניכר שמו ונקרא הכל ע"ש היתר ולכך גם לפי שיטתו אף דהם מחולקים בכמה מקומות כיון שאין ההיתר ניכר בפ"ע וכל א' אומר דהוא מן הרוב ג"כ אמרינן דבטל דעת היחיד כמו כאן דהאיסור אין שמו עליו כלל כל שנכנס בספק עם רוב אחרים וזה ברור ואדרבא לפע"ד בזה יותר מסתבר לומר דכל א' הוא מן הרוב כמו בסנהדרין אף דלא שייך בהם ביטול מ"מ אמרינן דבטל דעת היחיד כמו כן כאן דהאיסור אין שמו עליו כלל כמ"ש.

ועתה אראה להשיב ידי על הראיות שהביא הרב בעל בינת אדם ונראה דכולם סתורים בראש מה שהביא ראיה מפ"ט דתרומות מאה לגינין של חולין ואחד של תרומה בדבר שאין זרעו כלה כולם אסורים ויהיב הרמב"ם טעם לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין ומ"ש מאה בדרבנן מרובה דאורייתא אומר אני שאני ושאני דהא הטעם דתרומה בטילה בק"א הוא מדרבנן ואסמכוהו למלתייהו אקרא דאתי מקדשו ממנו כו' דשיעורו בתרומות מעשר ושם תלוי במה שהוא מעורב דהא לאו מטעם רובא אתינן עלה דהא לא מהני רובא רק שיתבטל דוקא במאה וכל שאינו עתיד להתערב וניכר בפ"ע היאך שייך לומר שיצטרף לחשבון משא"כ במה שבטל ברוב דהטעם הוא דכל א' אני אומר שהוא מן הרוב או שאין שמו עליו כמ"ש א"כ מה בכך שאינם מעורבים הא כיון שהוא נכנס בספק גם עליו שייך לומר דהוא מן הרוב והוא הטעם בכל דבר שביטולו תלוי בששים או בשיעור אחר צריך דוקא להיות מעורב ולכן לא הקילו כי אם באיסור דרבנן וכדומה דשם לאו מטעם רובא אתינן עלה וכן מבואר בסי' צ"ב ובכ"מ דמין בשאינו מינו בלח דצריך ס' מדאורייתא אין כל הנכנס בספק מסייע לבטל ועיין מ"ש הש"ך (סי' ק"ה ס"ק למד) והפר"ח (סי' קי"א ס"ק ט"ו) והפר"ת (סי' צ"ב ס"ק זיין) שכתבו כולם דבאיסור תורה אין כל הנכנס בספק מסייע לבטל.

ולענ"ד יש לחלק בין אינו מינו בלח דצריך ס' משום דנרגש הטעם דבזה אין מצטרפים משא"כ ביבש אפי' חד בחד מצטרף ג"כ חתיכה הב' הנכנס בספק אף באיסור תורה, ובזה מיושב דברי הש"ך דלא יהיו סותרים מ"ש (סי' צ"ב וסי' ק"ה) דבאיסור תורה אין כל הנכנס בספק מצטרף והוא עצמו (סי' קי"א ס"ק ט"ז) כתב דגם באיסור תורה מצטרף. ועיין בפר"מ (בשפ"ד שם) ולפמ"ש לא קשה דשם (בסימן קי"א) מיירי במין במינו דאין תלוי בנתינת טעם ומה שתמה בב"א וכי חמור יותר דבר שתלוי בס' מדרבנן מרובא דאורייתא ק"ו פריכא הוא דטעם גדול יש בדבר כמ"ש דכל דבר שאינו תלוי

בנתינת טעם ותלוי ברוב אינו צריך להיות מעורב אלא שאנו אומרים על כל אחד שהוא מן הרוב כמ"ש, ובזה נדחו כל ראיות הב"א למעיין שם.

ומ"ש שם דאף מאן דסובר דתערובות חנויות הוא מדרבנן מ"מ ביטול לא שייך בי' אלא דאמרינן כל דפריש מרובא פריש לא הבנתי דברים אלו לפמ"ש דבכל דבר שאין שייך בו ביטול מקרי קבוע דלכך נתנו חכמים שם קבוע לכל דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו והוה דומיא דקבוע דחנויות בניכר האיסור במקומו דלא שייך בו ג"כ ביטול וא"כ היה לנו לומר דמקרי קבוע אף בנתערבו החנויות מדאורייתא. ולא דמיא לדבר חשוב דמדאורייתא בטל אע"כ דבאמת יש להם ביטול אף שכל אחד ואחד עומדים בפ"ע ואין עומדים להתערב וכיון שמתבטל מן התורה לכך לא מקרי קבוע והוא ברור ולא דמיא למ"ש (סימן קי"א סעיף זיין) דבשל ב' בני אדם אין מצטרפים לבטל דש"ה דמירי בלח בלח דתלוי בשיעור ס' דיהי' מעורב ביחד וזה לא שייך באם אין עתיד להתערב ורק דבעתיד להתערב הקילו באיסור דרבנן אפילו אינו מעורב עתה ובאיסור תורה לא מהני כמ"ש האחרונים וכמ"ש למעלה. ומ"ש הש"ך (סי' קי"א) דגם באיסור תורה מצטרף לבטלו אפשר דכוונתו ביבש ביבש כמש"ל דבזה אפילו במה שאין עתיד להתערב ג"כ רואים כמעורב מטעם הנזכר וכ"כ באמת בפר"מ (שם שפ"ד ס"ק י"ז) ועמ"ש עוד בפר"מ (סי' ק"ט מש"ז ס"ק א') דהוכיח מן הש"ס סוף מס' ביצה דאף חתיכות איסור של ראובן בטילה בב' של שמעון והארכתי בזה ג"כ בתשובה ובביאור הסוגיא (שם דף ל"ח ע"ב).

עכ"פ מאן דס"ל דתערובות חנויות אין זה קבוע וכפי שיטת רוב הפוסקים ודאי מוכח דאחד בבית ואחד בעליה מצטרפים בכל דבר שתלוי בביטול רוב וכמ"ש, ולכן אפי' מאן דס"ל תערובות חנויות מקרי קבוע מדאורייתא מ"מ בשל אדם אחד מודה דבשל הרבה בני אדם ס"ל דלא שייך ביטול וכמ"ש בפתח השער באריכות וא"כ אם נפרש בחתיכה אחת בעליה וב' חתיכות נשארו בבית כיון דבאמת נצטרפו הכל שייך בו ביטול והב' חתיכות מותרים ג"כ אם אינו ראויה להתכבד ואף שביארנו למעלה (בסימן ל"ב) גבי טבעת דפירש ארבעים בפ"ע וס' בפני עצמו אמרינן דאיסורא ברובא איתי' ש"ה דכיון דלא בטיל ומדרבנן נקרא קבוע ונתחלקו בדרך חלוקה דלא מקרי פירש שפיר אין מצטרפין ואמרינן דאיסורא ברובא איתי' וכמ"ש הרא"ה בבד"ה והבאתי דבריו שם באריכות.

אך כל זה אם הם של אדם א' אבל אם הם של כמה בני אדם תליא במחלוקת אי בתערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא א"כ אין מצטרפים דאין שייך בהם ביטול

משא"כ למאן דס"ל דלא הוה קבוע כלל אפילו בדרבנן ולמאן דס"ל דמדרבנן מקרי קבוע גם כן אין מצטרפים מדרבנן והוא ברור.

וא"כ יוצא לנו דין חדש בהא דקיי"ל אם לקחו ממקולין קודם שנודע תערובות דאמרינן מרובא פריש ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע א"כ אם היו יו"ד בהמות ונמכרו כל אחד לאדם אחד ואח"כ נודע ספק טריפות דלפמ"ש לאותם הסוברים דהוה קבוע מדאורייתא א"כ כאן כולם אסורים מן התורה דהא עיקר תלוי בשעת הידיעה כמ"ש כמ"פ וא"כ בשעת ידיעה נעשו קבוע בחנויות ומ"ש הרשב"א דמה שלקחו קודם שנודע הטריפות מותר היינו אם נשאר הרוב במקולין דאמרינן איסורא ברובא איתי' כיון דשם שייך ביטול ולא דמיא למ"ש בטבעות בפירש ארבעים למקום אחד וס' למקום אחר דלא אמרינן איסורא ברובא איתי' היינו כיון שנודע האיסור בתחילה וחל האיסור על כל המאה ואח"כ נחלקו בדרך חלוקה ולא מקרי פירש לכן נאסרו מטעם קבוע משא"כ כאן שנודע האיסור אחר שפירש המיעוט מן הרוב ואנו דנין מי נעשה האיסור ודמיא כאלו עכשיו נעשה האיסור ודאי די"ל דברובא הוא כמ"ש ואף דעכשיו נעשה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמייא היינו אם כל חנות דומה לחבירו אבל כאן שיש באותו חנות שלקח ממנו רוב כשר דאם היה האיסור שם כבר נתבטל ברוב מן התורה ודאי דתולין דשם האיסור ואין כאן קבוע כלל. ואף דנתבאר למעלה דבקבוע דחנויות אין הולכין בתר רוב בשר אלא בתר רוב החנויות והיינו דוקא באם אינו יודע מאיזה חנות לקח וכל חנות מספקת בשר לכל בני העיר ואמרינן דהלוקחים הולכים בשוה לכל החנויות ואזלינן בתר רוב הלוקחין משא"כ בנד"ד כיון שידוע מאיזה חנות לקח הבשר ושם יש רוב נגד מה שלקח ודאי די"ל דשם נשאר האיסור דהא בכל מילי אזלינן בתר רובא דהוא מדאורייתא מקרא דאחרי רבים להטות משא"כ אם כל חנות בפ"ע והיא של אדם אחר ואח"כ נמצא טריפה למאן דס"ל דהוה קבוע לא שייך לומר על כל אחד שהטריפה איננה אצלו אלא ברוב חנויות האחרים כיון דלא שייך בהם ביטול לאותו מ"ד כמ"ש למעלה ואין מצטרף אחד לחבירו להיות רוב לתלות האיסור בהם ואף שהמחבר בסעיף ואו כתב בסתם דמה שלוקחין ממקולין קודם שנודע התערובות מותר משמע דמותר הכל אף שנלקחו לכמה בני אדם מכל מקום סתמו כפירשו דמי דהא לפ"ד הסוברים דתערובות חנויות הוה קבוע דאורייתא או מדרבנן א"כ עכשיו בשעה שנודע הטריפות הם בכמה חנויות ומה בין תערובות חנויות המוכרים או הלוקחים וכי הפרש יש בין חנות לבית אע"כ דכוונת הרשב"א בזה בנשאר הרוב אצל המוכר דאמרינן אסורא ברובא איתי' וא"כ לפ"ז אף אם היה הלוקח אדם אחד כל שנשאר מיעוט אצל המוכר כיון שאין שם רוב ואדרבא יש

לומר דכיון דהרוב אצל הלוקח אמרינן איסורא ברובא איתי' ואין לומר דאוקמיה אחזקת מארי קמא דהא רובא עדיף מחזקה כן היה נראה לכאורה.

אמנם בתשובת גאוני בתראי (סימן י"ז) מבואר להיפוך דאפי' נמכר הכל ג"כ מותר כל שלקחו קודם שנודע הטריפות על כולם אמרינן דמרובא פריש וכ"כ שם בשם ספר אפי רברבי והב"ח ומשמע אפי' נמכר הרוב לאדם אחד ג"כ מותר שלו ואמרינן דנשאר האיסור במועט אצל המוכר ואפילו אם נאמר דהוא מיירי בנמכר לכמה בני אדם גם כן קשה למ"ד דתערובות חנויות מקרי קבוע ובשלמא אם היינו אומרים דביטול איסורים שייך ג"כ קודם ידיעה הוה א"ש דכבר נתבטל ברוב ואמרינן מרובא פריש ובאמת יש בזה מחלוקת בין הפוסקים כמ"ש בבינת אדם שהש"ך והפר"ח סוברים דמדאורייתא לא שייך ביטול ובשם או"ה כתבו דהוי רק מדרבנן והמנ"י כתב גם כן דמדברי הרא"ש פג"ה משמע ג"כ דהוא מדרבנן ואין בידי ספר מנ"י עצמו אבל לענ"ד נראה מדברי הרא"ש שם להיפוך דמדאורייתא אזלינן בתר ידיעה שהביא שם ראיה מהא דאיתא פרק טבול יום (זבחים דף ק"ב ע"ב) במשנה דמימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה דקאמר שם דנמצא טריפה בבני מעיים הדם מרצה על העור והיינו מטעמא דלא נודע פסולם עד אחר זריקה כדאיתא שם והרא"ש דימה שם בין לענין איסור בין לענין היתר בשניהם הדין שוה דאזלינן בתר ידיעה וא"כ מוכח משם להיפוך.

(**והנה** באמת דברי הרא"ש לשם צ"ע דמביא ראיה משם דבכל דבר אזלינן בתר שעת ידיעה דלדידן אין זה ברור לדינא דבסוגיא דשם איתא דאלו דברי ר"ע אבל רבנן פליגי עליה וסוברים דאף בנמצא טריפה בבני מעיים אעפ"כ יצא העור לבית השריפה ואיתא שם דהלכה כחכמים וא"כ לדברי חכמים לא אזלינן בתר שעת ידיעה כלל אלא כיון שאח"כ נתגלה דהיתה טריפה מקודם שחיטה לא התירה זריקה את העור ועיין ברמב"ם (פ"ג מהלכות בכורות הלכה יו"ד) שפסק שם לחלק בין תמים לבעל מום דבבעל מום העור מותר ותמים אסורה ותצא לבית השריפה ועיין בכ"מ שם דאזיל לשיטתי' בפי' המשנה דר"ע וחכמים לא פליגי כלל דר"ע מיירי בבעל מום וחכמים בתמים ולענ"ד הדברים מתמיהים דא"כ מאי קאמר ר"ע במשנה על דברי ר"ח סגן הכהנים מדבריהם למדנו שהמפשיט את הבכור דמשמע דדין זה נלמד משם וא"כ חכמים דקאמרי שם אין לא ראינו ראיה אין הכרח לדין זה ומשמע ג"כ להדיא דחכמים אר"ע קיימי דנזכרו דבריהם אחר דברי ר"ע ומוכח דאף בבעל מום אמרי דהעור בקבורה ועיין בכ"מ שם ואין כאן מקומו ע"כ הג"ה).

ולענ"ד הדבר מוכרח מצ"ע דאל"כ לפי אותם הסוברים דתערובות לא מקרי קבוע אפילו מדרבנן ולפי סברת התוס' בנזיר בהאומר לשלוחו צא וקדש לי דכתבו דהוא רק מקנסא אף דבגברי לא שייך ביטול כלל דכל אשה היא בפ"ע ודמיא לחתיכה ש"א אצל בעה"ב א' והב' באחר ואעפ"כ ס"ל דאמרינן דעל כל אחד אומר דהוא מרובא דהיתירא וא"כ אם שחט אחד שתי בהמות ונמצא אחת טריפה וא"י באיזה מהם נאמר דכל אחד בטל ברוב בהמות דעלמא שכולם הם כמעורבים ועל כל אחד נאמר דמרובא פריש כאלו הם מעורבים עתה אע"כ כיון דבעת הידיעה אין הספק כי אם בשנים אלו אין השאר מצטרפים אך אין זה מוכרח דש"ה כיון דאין הספק כי אם בשנים אלו הוי כאלו חזר והוכר האיסור דאין מועיל ביטול.

והנה בסוגיא דר"פ התערובות (דף ע"ב ע"א) פריך שם נבטלו ברובא לפי שיטת הרב המורה בב"א קשה מאי פריך דילמא מיירי שלא היו בתערובות במ"א אלא כל א' היה במקום מיוחד ונקרא תערובות מאחר שאין ידוע מי הוא האיסור ואחד בעליה ואחד בבית אין מצטרפין ולכך שפיר אין להם ביטול אע"כ דודאי מצרף.

אמנם בלא"ה לפ"ז יקשה למאן דס"ל דתערובות חנויות מקרי קבוע וכ"ש למאן דס"ל דמקרי קבוע דאורייתא א"כ יקשה ואף למאי שכתבנו למעלה דקבוע דחנויות לא הוי כי אם משל אנשים הרבה שכל אחד חנותו מיוחדת לו דאז נקרא קבוע משא"כ אם הם של איש אחד מ"מ קשה לוקמי' מתני' בהכי דנתערבו בזבחים שכל אחד היה לו זבח מיוחד ונמצא ביניהם א' אסורה היינו שור הנסקל וכדומה וא"י בשל מי ואף דבש"ס שם (דף ע"ד ע"ב) פריך האי טריפה דאערב ה"ד כו' ומשני דנתערב דרוסת הזאב בנקובת הקוץ או דאיערב בנפולה וא"כ ע"כ צ"ל דהיה כל הבהמה בתערובות בקיבוץ אחד דאל"כ היאך שייך תערובות דהא כל אחד יודע אם נדרסה בהמתו או לא דאל"כ מנא יוודע אח"כ וא"כ פריך שפיר מ"מ עדין אינו מיושב דהיה יכול לתרץ דמיירי שתחילה היה כל הבהמות אצל אדם אחד ושם נדרסה אחת מהם או היתה נפולה ושוב מכרם א' א' לכמה בני אדם והוקדשם הלוקחים לקרבנות ואח"כ נזכר המוכר שאחת מהם טריפה וא"י למי מכר הטריפה דכיון דאזלינן בתר שעת ידיעה הרי עכשיו הי' קבועים בחנויות ואין להם ביטול. וכן י"ל על כל התערובות שנזכרים במשנה אע"כ דס"ל דלא אזלינן בתר שעת ידיעה וכיון שתחילה היו בתערובות והיה להם ביטול כבר הותרו.

ואפשר דס"ל באמת כדעת הרמב"ם הבאתיו למעלה בהג"ה דפסק כחכמים דפליגי שם על ר"ע בענין נמצא טריפה בבני מעים לאחר זריקה כמ"ש ולכך א"ש דהב"ח שכתב בתשובת גאוני בתראי בשמו דמתיר אפילו נלקחו רוב החתיכות קודם שנודע ג"כ תלינן

דאיסור נשאר במיעוט משום דהב"ח אזיל לשיטתו דס"ל דתערובות חנויות מקרי קבוע מדאורייתא א"כ ע"כ צ"ל בש"ס דזבחים דלא אזלינן בתר שעת ידיעה מה שא"כ לשיטת הפוסקים הסוברים דתערובות חנויות לא מקרי קבוע כלל וא"כ שפיר י"ל דאזלינן בתר שעת ידיעה וא"כ יהיה מוכח מכאן דהרא"ש דס"ל דאזלינן בתר שעת ידיעה ס"ל תערובות חנויות לא מקרי קבוע כלל ודלא כמו שהבינו הב"ח ושאר אחרונים בדבריו ודברי הטור מ"ש בשם אביו הרא"ש בחתיכה שאינה ראויה להתכבד שנלקחו ממקולין מדינא אסור כבר האריכו בזה האחרונים לתרץ בענין אחר עיין ט"ז (ס"ק ה') ויתבאר לקמן בס"ד.

ומ"מ עדיין קשה למאן דס"ל תערובות חנויות לא מקרי קבוע מאי פריך שם ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש כו' דהא זה לא שייך אלא אם היו מעורבים התערובות כולם במ"א ואם כבש אותם שיתפזרו אנה ואנה ולא נשאר הקביעות במ"א אבל אם נפרש דהתערובות היה שכל בהמה היתה אצל איש אחר ובמ"א וא"כ נשאר הקביעות במקומו והוי כלוקח מקבוע וע"כ צ"ל דכיון דמתני' סתמא קתני כל הזבחים שנתערבו דמשמע שהיו במ"א וא"כ שפיר פריך וערש"י שם בד"ה ופרכינן נמשוך שכ' דימשיך אחד א' מן העדר משמע דמפרש ג"כ דמיירי שהיה בתוך עדר אחד בקיבוץ יחד אך גם זה יש לדחות די"ל דהש"ס דמקשה ונכבשינהו אין רצונם כל העדר יחד אלא ר"ל דכל אחד שיש לו זבח יראה להפרישו שלא בפנינו שיהיה נקרא פירש מן הקבוע שלא בפנינו ואז אפי' יהיה נשאר הקביעות במקומו ג"כ יהיה מותר וא"כ מה שכתבנו למעלה (סימן ט') באריכות דפירש מן הקבוע לא הוי כי אם כשבמקום שפירש ונמצא שם לא נודע מאיזה מקום בא אם מחנות זה או מאחרת יהיה מוכח מכאן דאינו כן אך הרשב"א נראה דמפרש על קושיית הש"ס בפשיטות דהיינו שיכבוש על העדר ביחד דייק וזה דנתפזרו כולם אנה ואנה אפי' בפנינו חשוב כפירש שלא בפנינו ואפשר לומר דהרשב"א ס"ל באמת דתערובות חנויות לא מקרי קבוע כלל ואפי' מדרבנן וא"כ צ"ל ע"כ דהמתני' מיירי שהיה בקיבוץ אחד וא"כ כיון דמקשה נכבשינהו כו' מיירי ג"כ דכובש כולם ולכן מפרש דמיירי בנתפזרו כולם דבטל מהם שם קבוע.

היוצא לנו מזה לפ"ד הרא"ש פג"ה דמשמע דאזלינן בכל דבר בתר שעת הידוע ומשמע בין לקולא בין לחומרא בדאורייתא דא"כ אם היו כאן ג' חתיכות א' איסור וב' היתר ונפרשו שנים מהם לבד וא' נשאר אצל המוכר ודאי דאמרינן איסורא ברובא איתא למאן דס"ל דתערובות חנויות מקרי קבוע ואין מצטרפין לביטול וא"כ הב' חתיכות אסורים מדינא ואפשר דאף מדאורייתא אסורים אם נאמר דהוי קבוע מדאורייתא והמיעוט מותר

ודלא כדמשמע מתשובת גאוני בתראי אכן אם נאמר דלא אזלינן בתר שעת ידיעה כמ"ש כיון שכבר בטלו בתחילה והיו בתערובות שוב כשנמכרו הרוב לאדם אחד אף בחתיכות הראויות להתכבד כל שנמכרו קודם שנודע האיסור דמקרי פירש שלא בפנינו מותר אפילו הרוב אצל אדם אחד והנשאר אצל המוכר אפי' הם המיעוט אסורים גם כן.

והיה נראה דבר חדש לחלק בזה והיא דעיקר הדבר תלוי בשעה שנעשה ונתחדש האיסור דאם נפרש מן הקביעות אחר שנעשה אסורו בתערובות אז אמרינן מרובא פריש ולא נקרא שם איסור הראשון עליו וא"כ היאך יחול עליו איסור מחדש אף שאח"כ נתפזרו לכמה חנויות ואז נעשו קבוע בחנויות משא"כ כשהיה עדיין בחיד לא היה עליהם שם איסור ונעשה האיסור אחר שנתפזרו לכמה חנויות ונעשה קבוע בתערובות חנויות למ"ד דהוי קבוע אסורים כולם ד"מ שהיה כאן ט' ציבורין של מצה ואח' של חמץ ביניהם ונתערבו יחד וקודם שחל איסור חמץ לקחום אחד אחד איש איש לביתו ונעשה קבוע בעשרה בתים ואז כשבא זמן חיוב בדיקה מחויבים כל אחד לבדוק את ביתו וכן כשבא זמן איסור אכילת חמץ אסור כל אחד לאכול אפילו למ"ד דחמץ בטל יבש ביבש ואפילו לא היו חתיכות ראויות להתכבד דהא ודאי שכ"ז שלא היה זמן איסור לא היה שייך בהם ביטול כמ"ש במ"א באריכות דהיתר בהיתר לא בטל וא"כ אפילו נאמר דהידיעה לא מעלה ולא מוריד מ"מ ש"ה דס"ל דאף קודם ידיעה שייך בהם ביטול משא"כ כאן וא"כ העיקר אזיל בתר שעת איסור ואז הם בקבוע למ"ד תערובות חנויות הוי קבוע אך בחמץ אפשר לומר כיון דחמץ שמו עליו דהא כמה פוסקים מחמירים בחמץ לענין נותן טעם בר נ"ט וכדומה אפי' קודם זמן איסורו אפשר דגם לענין ביטול שייך בהם קודם זמן איסורו ולמעשה צריך עיון בכל זה.

סימן לו

דין אם נמכר לאדם אחד בזה אחר זה עד שהיה הרוב אצלו.

ולפי מה שכתבתי יש לחקור אם לקח קודם שנודע האיסור מן התערובות חתיכה אחת ואח"כ עוד הרבה בזה אחר זה עד שהיה רוב אצלו מן החתיכות דלכאורה יש לומר כיון שכל אחד שלקח היה מותר מטעם דמרובא פריש א"כ כל אחד שם היתר עליו ושוב אינו חוזר לאיסורו ואמרינן על כל אחד דהאיסור נשאר באחרונה אצל המוכר אך לפמ"ש בסימן הקודם לפי אותם הסוברים דעיקר הוא דאזלינן בתר שעת ידיעה כמ"ש באריכות בדברי הרא"ש א"כ כיון שבשעת ידיעה נתקבצו אצלו לרוב א"כ א"א לומר דמרובא פריש וכן היה נ"ל מדברי תשובת גאוני בתראי בתשובה אחרת שכתב שם וז"ל אבל כשפירש הכל ממנ"פ שרי כל מה שנלקח קודם דמה שלקח בעוד שהיה ברוב כאן

אמרינן דאיסורא ברובא איתיא ובטל ברוב ועל מה שנלקח באחרונה בעוד שלא היה רוב כאן אמרינן דאיסורא היה פריש מקודם בהרוב עכ"ל, אכן מתשובה אחרת שם (סימן ואו) משמע דנסתפק שם ואפילו בנלקח הרוב בבת אחת ואפילו קודם שנודע הטריפות גם כן יש סברא לומר דאמרינן דאיסורא לאו ברובא איתיא ואפי' לקחם אדם אחד כ"נ למעיין שם ורק דלבסוף מסיק שם דאסור ומשמע שם דדוקא באם נלקחו בזה אחר זה ודאי אמרינן דכל אחד לקח משל היתר.

ושוב ראיתי בבינת אדם (סימן ל"ב) שכתב בפשיטות דאפי' לקח רוב בבת אחת ואפילו קודם שנודע הספק אמרינן ג"כ דאיסור נשאר אצל המוכר וזה תימא לפע"ד לפמ"ש שם בעצמו דקודם שנודע הטריפת לא שייך בי' ביטול וא"כ כיון שעכשיו בשעת הידיעה יש אצל הקונה הרוב.

ואחר העיון ראיתי שכל הראיות שכתב שם יש לדחותם ובתחילה נסתור ראיותיו, ואח"כ נבוא להוכיח מה שנראה להיפוך והוא שמ"ש להוכיח מלשון רשב"א הובא בש"ע (סעיף ה') מי שלקח בשר כו' כל מה שלקחו קודם שנמצאת כו' ודאי דאין משם ראיה כלל דקאי על לוקחין הרבה והכי דייק לישנא דלקחו והיינו כל אחד לקח מיעוט ולכן אמרינן בכל אחד כל דפריש מרובא פריש ובאמת אם נתחלקו לכמה בני אדם קודם הידיעה למאן דאזיל בתר שעת ידיעה והרשב"א אפשר דס"ל דלא הוי קבוע כלל ומיירי כאן בהיו חתיכות שאינן ראויות להתכבד דאלו היו ראויים להתכבד א"כ אם נאמר דלא הוי קבוע עכ"פ לא גרע מתערובות חתיכות וכ"כ בפר"מ (שפ"ד ס"ק כ"ט) או אפשר דהרשב"א ס"ל דלא אזלינן בתר שעת ידיעה וס"ל דגם קודם ידיעה שייך ביטול וכמ"ש בסי' הקדום באריכות ומ"ש שם בפרק התערובות וכי מגיסא אסירא ומשני שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת כו' משמע דבזה אחר זה שוב אין מצטרפים ליסור אף שבעת הקרבה נעשה רוב במ"א מ"מ ש"ה דהפרישה היתה לאחר שנודע האיסור דהיה שייך בהם ביטול משא"כ קודם ידיעה למאן דס"ל דהכל הולך בתר שעת ידיעה כמ"ש.

גם מה שהביא שם ראיה מהא דאיתא בברייתא גבי ט' חנויות ובנמצא הלך אחר הרוב דמשמע אפילו בנמצא רוב בשר של החנויות גם זה אינו אלא לשיטתו דס"ל דאזלינן בתר רוב בשר שבחנויות אבל לפמ"ש למעלה העיקר דאזלינן בתר רוב חנויות ודאי דאין ראייתו כלום ואפילו לשיטתו ג"כ אינו ראיה דיש לומר דלכך שינה הברייתא ונקט הלך אחר הרוב ולא נקט סתם ובנמצא מותר כמו שעמדו בזה האחרונים וכמ"ש ג"כ למעלה והיינו דאתי לאשמועינן דדוקא היכא דשייך לומר דפריש מרובא מותר ולא כשפירש הרוב בבת אחת וזהו שאמרו אחר הרוב ומ"ש שם עוד להוכיח מהרשב"א ותשובות

הרא"ש דלא גרסי שם בפרק התערובות הא דשמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת אלא מיד אחר הקושיא שבש"ס וכי מגיסא אסירא הם גורסים אמר רבא גזירה שמא יבואו עשרה כהנים ויקחו מן הקבוע לא הבנתי דבריו דא"כ למה נקט רבא דוקא שמא יבואו עשרה כהנים ואפילו בכהן א' נמי נגזור שמא יקח מן הקבוע דהא הרשב"א גופיא כתב בכמה דוכתין דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ולכך ג"כ ס"ל להרא"ש וסייעתי' והרא"ש הוסיף עוד לומר דאפילו פירש המיעוט שלא בפנינו ג"כ גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואם נאמר דהם גורסים כן בש"ס א"כ מנין להם דגזרינן במיעוט גזירה זאת ובפרט דהוי גזירה לגזירה דאפילו אם יקח מן הקבוע אין כאן איסור דאורייתא דמן התורה כל דבר חשוב בטל שרוב דילמא דוקא ברוב גזרינן שמא יקח הרוב בב"א ויהיה אסור מן הדין ואף דגם בזה הוי גזירה לגזירה מ"מ החמירו יותר בלקח רוב בב"א דהוי כאלו ידוע שם האיסור אלא ודאי נראה דהם גורסים בש"ס כמו גירסא שלנו וכמ"ש הרשב"א שם בשער הראשון להדיא אמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע והא דתמה בב"א אל מאי דקאמר בש"ס גזירה שמא יביאו עשרה כהנים בבת אחת והא כבר אמר ונכבשינהו ופי' הרשב"א שמכניסם למקום צר והם נדים משם מעצמם וא"כ כבר הותרו ונשאר הקושיא וכי מגיסא אסירא.

ולענ"ד אין זה קושיא כלל וה"פ דש"ס התם דבתחילה אמר שמא יבואו עשרה כהנים בב"א ויקריבו ר"ל אף דבשעת שחיטה וזריקה לקחו בזה אחר זה וכל אחד שלקח אמרינן דמרובא פריש מ"מ כאן שנתקבצו אח"כ בשעת הקרבה ביחד אמרינן דאיסורא ברובא איתא ופרש"י שם ולכך פריך שפיר וכי מגיסא אסירא ר"ל כיון שבעת שלקח כל אחד ואחד בהיתר לקח ובשעת שחיטה וזריקה היו כל אחד היתר דעדיין לא נחית הש"ס להך גזירה דשמא יקח מן הקבוע א"כ אף שאח"כ נתקבצו רוב ביחד אין חוזרים לאיסורם כיון דמדאורייתא בע"ח בטלים ברוב לכך אין שייך לגזור אחר שחיטה וזריקה לומר דלא בטלו כל שנעשה בהך מעשה הקרבה והוא גנאי למזבח לומר דעשו עבודת הדם בפסול ולכן אמר שמא יבואו עשרה כהנים ויקחו בבת אחת דאז יהיה הרוב במ"א ואמרינן ברובא איכא ועוד דהא שם מיירי אחר שנודע האיסור א"כ שפיר שייך ביטול ושייך ג"כ לומר כל דפריש מרובא פריש אף שהרוב פירש בבת אחת משא"כ בלא נודע הטריפות למאן דס"ל דאזלינן בתר ידיע ודאי דלא שייך לומר מרובא פריש וכמ"ש.

אמנם מלשון רש"י נראה לכאורה דהוא ס"ל דאפי' אחר שנודע התערובות אם פירש הרוב בבת אחת אמרינן איסורא ברובא איתא דבד"ה א"ר גזירה שמא יבאו עשרה כהנים כו' וז"ל קס"ד השתא דחייש לשמא כו' דבשלמא כי משיך חד בחד כו' אבל השתא דקרבי

כי הדדי כו' ובד"ה אלא מעתה כ' וכי מאחר שמשכו אחד אחד ושחטן וקיבל דמם כו' משמע דוקא כיון שכבר נעשה מעשה בכל א' בעת שלא היה רוב פריך דכי מגיסא אסירא וכן במה דמשני התם שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת כו' וכיון דרובא נכסי כי הדדי כו' מכל המקומות האלו מוכח דהוא ס"ל דאמרינן איסורא ברובא איתא כל שנתקבצו קודם השחיטה אף דכבר נתבטל מהם שם קבוע אחר שנתפזרו וניידי כולם וכמו שנבאר בסי' שאח"ז, וכיון שמדברי רש"י מוכח דאפי' לאחר שנודע התערובות אמרינן ברובא איתא א"כ מנין לנו לחלק כ"כ ולעשות פלוגתא רחוקה בין הפוסקים לומר דהרשב"א והתוס' והרא"ש יהיו סוברים דאפילו קודם שנודע התערובות יהיה הרוב ג"כ מותר.

ומ"ש והביא ראיה מלשון תשובת הרא"ש ומלשון התוס' ר"פ התערובות דכתב דיש לחלק בין חולין לקדשים דבקדשים יש לגזור שמא יבואו עשרה כהנים ויקחו בבת אחת משא"כ בחולין גם כן אינו ראיה לפענ"ד דהם נקטו לישנא דס"ד דהש"ס וכתבו ע"ז דיש לחלק וכן למסקנא דהש"ס דהטעם משום שמא יקח מן הקבוע ג"כ יש לחלק והיינו משום חביבות קדשים חיישינן שמא יבואו ליטול בבת אחת או שיטול בעצמו מן הקבוע מה שאין שייך לגזור כן בחולין, וגם כתבתי למעלה דלשון התוס' שכתב שמא יבואו עשרה כהנים ויקחו מן הקבוע כוונתם לכלול בקצרה ב' תירוצים של הש"ס מאי דקס"ד ומאי דנשאר במסקנא ר"ל דלב' התירוצים אלו יש לחלק בין קדשים לחולין וכן מצינו בכ"מ ופוסקים עצמו מספר ומ"ש שם לדחוק בדברי רש"י אין הכרח להמציא חילוקים שונים אשר לא נמצאו לא בש"ס ולא בפוסקים ראשונים.

גם מ"ש שם לחלק בין פירשו מועטים למ"א ורוב למ"א דאז אמרינן איסורא ברובא איתא משא"כ בנשאר המיעוט בקביעות ובזה ישב שם השגת הראב"ד על הרמב"ם דפסק בפירשו ארבעים למקום אחד וס' למקום אחד דהארבעים אין אוסרים כרב בש"ס והוא דלא כר' דס"ל דלא אמרינן איסורא ברובא איתיה יעו"ש דבריו בזה דחוקים, ועיין בביאורי הגר"א (שם ס"ק י"א) דהאריך וכתב ליישב באופן אחר משום דשם בהא דר' אושיעיא הוא תערובות הראשון משא"כ שם בהא דעובדי כוכבים דמיירי בפירשו ארבעים למ"א דהוי ס"ס ותירץ שם דברי הרמב"ם בטוב טעם דלא יהיו סותרים דסובר דבעינן ג' תערובות דוקא כמ"ש המחבר (סעיף חית) והוא דיש לחלק בין טבעת של כוכבים ומזלות דשם סגי בב' תערובות משום דקרי לי' ס"ס דטבעת אינו משבעה דברים דמנה במתני' משא"כ בבע"ח וכדומה מדברים החשובים דתערובות הראשון כודאי חשוב משא"כ בכוכבים ומזלות דהוא רק חומרא דספק כוכבים ומזלות אתינן עלה יעו"ש באריכות. ולפ"ד הב"א אין משם ראיה דלקולא לא אמרינן ברובא איתיה משא"כ

לחומרא ומ"ש שם בהא דר' אושיעיא בחביות ופתחו מאה מהם כו' דנפתחו מקרי פירש לכך לא אמרינן איסורא ברובא איתיה הוא לשיטתו דס"ל כל שנשתנה מכמות שהיה מקרי פירש אבל כבר כתבתי בסימנים הקודמים דאין הדין כן ובלא"ה דבריו נפרכים.

ודברי הגאון מוה' העשיל ז"ל נעלמו ממנו מה דמביא ראיה מהך דר' אושיעיא דנפתחו מאה חביות דלא אמרינן איסורא ברובא איתיה אפי' לחומרא והרב בב"א כתב גם כן כעין זה ועי"ז ביאר שם דברי הג"ה ש"ד וכתב דכל שנפתחו החביות מקרי פירש ולכן אמרינן דהאיסור נשאר בקביעות ולענ"ד מוכח משם להיפוך דלדבריו דלא אמרינן איסורא הוא ברובא אלא נשאר במיעוט א"כ למה אמר נוטל מהם כדי דימוע ושותה ופרש"י ז"ל כיון דנפתחו יש להם ביטול ונוטל אחד ממאה ואח' שבהם דהא אחת נתערבה במאה ולפ"ד היה לנו להתיר אפי' בלא נטילת כדי דימוע כיון דמרובא פרשי תדע דלדידן דקי"ל יבש ביבש בטל ברוב באינה חתיכה הראויה להתכבד וקיי"ל ג"כ דצריך להסיר אחת מן התערובות א"כ אם נפרש חתיכה אחת מן הרוב נימא דיטול ממנו כדי חלק איסור נגד ההיתר אלא ודאי דאמרינן כיון דמרובא פריש אמרינן דודאי נשאר האיסור בקביעות א"כ קשה למה צריך כדי דימוע ומכ"ש דקשה במה דקאמר התם נפתחה א' מהם דבאחד ודאי אמרינן מרובא פריש אלא ודאי דפירוש הש"ס שם כך הוא דבאמת נפתחה אחד מהם זה לא מקרי פירש כלל ורק דפתוחות קיי"ל דבטלי ברוב משום דלא חשיבי ומצטרפים ג"כ עם אחרים דפתוחות כמעורבות דמיין. ועוד דכולם נכנסים בספק ודמיא להא דליטרא קציעות שדרסה על פי עיגול בריש פרק קמא דביצה יעו"ש ואדרבא מכאן ראיה דנפתחו ונשתנו מכמות שהיו לא מקרי פירש ורק משום דבפתוחות בטל שם חשיבות מהם ולכן נוטל מהם כדי דימוע ושותה.

ומ"ש שם בש"ס שהשאר אסורות עד שיפתחו ולא אמרינן איסורא ברובא איתיה משמע סתמא דש"ס דמיירי גם כן בפירשו הפתוחות רוב למ"א ומיעוט למ"א בדרך חלוקה כגוונא דטבעות ועוד לפמ"ש דפתיחה לא מקרי פירש א"כ ודאי דהיה לנו לומר דאיסורא ברובא, איתא דדוקא בפירש הרוב אחד אחד כיון דמה דפירש אמרינן מרובא פירש שפיר י"ל דנשאר האיסור בקביעות משא"כ בלא פירש רק דנפתחו רובם דמיא ממש לפירש רוב למ"א ומיעוט למקום אחד דלא מקרי גם כן פירש משום שהוא בדרך חלוקה ולכן הקשה הראב"ד על הרמב"ם שפיר ומיושב לפי תירוצו של הגר"א ז"ל כמש"ל. גם מצאתי בפר"ח (סימן ק"ז) שכתב גם כן בהך דחביות דנפתחו לא נקראו פירש במה דצד דנשתנה מכמות שהיה דלא כדעת הב"א שם, גם מ"ש להסתייע מדברי הכרו"פ שהשיג

על הפר"ח שם ע"ש שלא מטעמו השיג עליו וכבר הארכתי בזה (לעיל סימן י"א) להוכיח דחתיכה ושינוי לא מקרי פירש כלל.

ולפי מה שכתבתי יוצא לנו לדינא דלא מבעיא בפירש הרוב קודם שנודע התערובות דודאי אמרינן איסורא ברובא איתיה והרוב אסורים (ולענין המיעוט שנשאר יתבאר בסימים שאח"ז בס"ד) אלא אפי' פירש הרוב לאחר שנודע האיסור אם פירש בבת אחת או בזה אחר זה קודם שנעשה בהם מעשה להיתר ג"כ אמרינן ברובא איתיה וגם המיעוט שנשאר ג"כ באיסורו עומד כמו שהוכחנו מהך דר' אושיעיא ומהא דנתבאר בסי' ק"א גבי חתיכה הראויה להתכבד גבי נחתכו רובם דהנשארים הם אסורים משום דלא נעשה בהם מעשה להיתר ואיך יחזורו להיתר בלא שום שינוי ומכ"ש בפירש הרוב זה אחר זה דכבר היינו אומרים דכל מה שפירש מן הרוב וא"כ אדרבא החזקנו האיסור בקביעות הנשאר וא"כ מי התירם ואם פירשו הרוב בפ"ע והמיעוט בפני עצמו הוא תלוי בהך דינא דטבעת של כוכבים ומזלות דפירשו ארבעים בפני עצמו וס' בפני עצמו כמש"ל (סי' ל"ב) באריכות ובנתערב המיעוט במ"א יש בזה חילוק בין כוכבים ומזלות לשאר איסור שאינו מתבטל כמו בחתיכה הראויה להתכבד וכדומה וכמ"ש בשם הגר"א ז"ל.

סימן לז

דין אם פירשו הרוב קודם שנודע האיסור אם המיעוט הנשאר מותר.

אחר שביארנו בסימן הקודם דאם פירש הרוב קודם שנודע האיסור דאמרינן איסורא ברובא איתיה יתבאר לך דהמיעוט הנשאר תלוי במחלוקת שכתבנו (לעיל סימן ל"ה) אי אזלינן בכל האיסורים בתר ידיעה אי לא דלפי מה דמשמע מן הרא"ש נראה דמדאורייתא אזלינן בתר ידיעה בין לקולא בין לחומרא וא"כ עכשיו לאחר ידיעה יש לנו לדון היכון הוא האיסור בודאי דיש לומר דברובא איתיה אפילו לקולא דהא קודם הידיעה לא נעשה קבוע ולא היה שייך בי' לומר כל דפריש מרובא פריש ולא שייך לומר דהמיעוט הנשאר נשאר באיסורו וקביעותו כמקדם ואחר כותבי זאת מצאתי ראיה ברורה לחילוק זה ממה שנתבאר בדברי הרב בהג"ה (סימן ק"ז) בענין דגים וביצים שנתבשלו ונמצא דג טמא או ביצה שיש בה אפרוח וכתב שם דדעת הרא"ש דאמרינן איסורא ברובא איתיה ופי' הגר"א ז"ל בביאוריו שם דכוונתו דהמיעוט שנשאר בקדימה מוסר משום דבקערה ותמה ע"ז הגר"א שם דהא לא אמרינן איסורא ברובא איתיה כמ"ש גבי טבעת של כוכבים ומזלות דדוקא פירשו המ' למ"א מותר וכן בסי' ק"א בדין חתיכה הראויה להתכבד שנחתכו ותירץ הגר"א בסי' ק"ז דשם מיירי קודם שנודע התערובות ואף דהמיעוט נשאר במקומו בקדירה מ"מ מקרי פירש כיון שלא נודע עדיין האיסור א"כ עדיין לא חל עליו שם קבוע

וא"כ מוכח מזה דאפי' פירשו מעט מעט בזה אחר זה עד שנתקבצו לרוב מ"מ אמרינן דאיסורא ברובא איתי והמיעוט שנשאר מותר דהא שם סתם הרב את דינו אף אם עירה הדגים שבקדירה מעט מעט לתוך הקערה והטעם כמ"ש בסימנים הקודמים מדום דקודם ידיעה לא שייך קבוע ופירש כלל. ועיקר הקביעות חל אחר הידיעה דאז יש לנו ספק אם הוא ברוב או במיעוט אמרינן דמסתמא הם ברוב.

ובה היה נלע"ד ליישב דברי הרשב"א דסותרים זה את זה דבתה"א כתב דאם פירש מיעוט בפ"ע והרוב בפני עצמו דהמיעוט בעצמו אסור אם לא בתערובות או בספק טריפה ובת"ה הקצר כתב דנ"ה או שאר דבר איסור שנתערב אם פירשו עשרים למ"א ושלשים למ"א השלשים אסורים והעשרים מותרים הרי דמתיר אפי' המיעוט בפ"ע אפי' בודאי איסור.

ובספר בינת אדם עמד בזה ותירץ דבת"ה הקצר מיירי שפירש שלא בפנינו ע"ש ודבריו תמוהים דבפירוש נתבאר בדברי הרשב"א בתה"א ובמש"ה שבדרך חלוקה לא שייך פירש וכמ"ש בבד"ה שם וכמש"ל (סימן ל"ב) באריכות דהרשב"א לא נחלק שם אלא משום דט"ס נמצא בדבריו שבתה"א אבל לפמ"ש א"ש דבתה"א מיירי שנשאר המיעוט בקביעות והיינו לאחר שנודע התערובות ולכך גם המיעוט שנשאר אסור אבל בקצר מיירי בפירש קודם שנודע האיסור דאז עדיין לא חל עליו שם קבוע כלל ולכן תלינן דאיסורא ברובא איתיה והמיעוט הנשאר מותר.

אך לפמש"ל (סי' ל"ה) בארוכה דאין זה ברור לדינא דנאמר דהכל תלוי בשעת ידיעה א"כ היה נראה דגם קודם שנודע התערובות אין להקל במיעוט הנשאר דלהקל לא אמרינן איסורא ברובא איתי' וכבר כתבנו שם בזה דאפי' הרוב יש להתיר לפי שיטה זאת אפי' חתיכה הראוי' להתכבד דאמרינן מרובא פריש ולפי הנראה מדברי הרב בהג"ה שפסק לדינא כדעת הרא"ש להתיר הביתים בכל ענין א"כ נראה דס"ל כדעת הרא"ש דאזלינן בתר שעת ידיעה בכל ענין (ועיין בסי' צ"ט סעיף ה' בהג"ה) וי"א דאפי' במקום דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה כו' וכתב דלא נהגו כן ושם טעמו של או"ה דס"ל דאזלינן בתר שעת ידיעה ומשמע דהרב לא ס"ל כוותי' וצ"ל דאין לדמות הדינים להדדי ע"ש בביאורי הגר"א (ס"ק י"א).

סימן לח

דין פירש הרוב במ"א אחר שנודע התערובות.

כבר כתבנו (סימן ל"ו) באריכות דמלשון רש"י בזבחים משמע דאף לאחר שנודע התערובות ג"כ אסור אם פירש הרוב אפי' פי' שלא בפנינו ואפי' פירש בזה אחר זה אחד אחד עד שנתקבצו רוב במקום אחד גם כן אמרינן איסורא ברובא איתי' והא דקאמר

בש"ס וכי מגיסא אסירא היינו דוקא אחר ששחט וקיבל במזרק את הדם והיינו מטעם שכבר נעשה בהם מעשה הקרבה לא רצו חכמים להחמיר כיון דמדאורייתא בטיל ברובא ומשמע שם מלשון רש"י דאפי' הלקיחה מן הקבוע היה בזה אחר זה ומ"ש שם ובד"ה ובב"א מי משכחת לה וז"ל בשלמה זריקה והקטרה איכא למימר בב"א אבל לקיחה כיון דכבשינהו ונייידי כלום אפשר לצמצם לקיחתן כו' משמע דמפשר דא"א להיות השחיטה בב"א כיון דהלקיחה א"א לצמצם מדנקט בלשונו זריקה והקטרה ושם בד"ה ומשני כו' כתב גם כן וכיון דרובא כי הדדי נכסי כו' משמע דכיון דבשחיטה הוה כי הדדי חוזר הדבר לקביעותו ואמרינן ברובא אית לאיסורא.

ולפ"ז צ"ע דהא לקמן מסקינן דר' אושיעיא ס"ל דלא אמרינן איסור ברובא איתא וצ"ל דדוקא לחומרא אמרינן הכי ולא לקולא וה"ט כיון דלאחר שנודע האיסור וכבר חל האיסור על כל התערובות וכיון דהמיעוט הנשאר לא נעשה בו שינוי אמרינן דנשאר באיסורו אבל לקולא לא אמרינן הכי להתיר הרוב שנתקבץ יחד אכן מלשון הש"ס דפריך ובב"א מי משכחת לה משמע דאם בשעת לקיחה לא היה רוב בב"א אף דבשעת שחיטה חזרו להיות רוב במ"א ג"כ מותר דאם לא כן מאי פריך דהא שפיר יש לגזור שמא ישחטו הרוב בבת אחת בעזרה.

ומצאתי בספר צאן קדשים דהגי"ה בפרש"י ד"ה ומשני וצ"ל וכיון דרובא נסבי כי הדדי כו' משמע ג"כ דס"ל דאין תלוי בשחיטה רק כל שהלקיחה היה בזה אחר זה מותר אבל גם זה אינו מובן דמה בכך שיקחם בב"א כיון דכבר נתפזרו אנה ואנה וכל דפריש מרובא פריש הרי כבר הותרו ע"י פרישתם ומה בכך שיקחם בב"א כיון דלא אמרינן שחוזרים לאיסור כשנתקבץ הרוב ביחד וכבר כתבתי באריכות מזה (לעיל סימן ל"ו) שגם בספר בינת אדם עמד בזה.

ומ"ש שם דהרשב"א והרא"ש אינם גורסים כן בש"ס נתבאר שם דאין דבריו נראים ונראה יותר דרש"י ס"ל באמת דכל זמן שלא נעשה בו מעשה היתר לא שייך לומר כבר הותרו ואם נתקבצו שוב להיות רוב חוזרים ונאסרים דאמרינן ברובא איתי' לאיסורא.

ואפשר לומר עוד דהכל תלוי בשעת לקיחה דכל שלקחם ע"ד לשחטם על גבי המזבח כאלו כבר חל עליהם שם היתיר דכל העומד לשחוט כשחוט דמי ושוב אין סברא לומר דיחזרו לאיסורם ודמיא למ"ש וכי מגיסא אסירא משא"כ כשמעצמם חזרו ונאספו למ"א עד שבאו הרוב במ"א שכ"ז שלא נטלם אדם ליהנות מהם עדיין לא חל עליהם שם היתיר לכן חוזרים לקביעותם והא דכתב הרא"ש בפג"ה גבי איסור שנתבטלו בהיתיר והי' בו ששים ונודע התערובות וחזר וניתוסף עוד איסור דאין חוזרים וניער ומביא ראי' מהא

דקאמר הכי וכי מגיסא אסירא ש"ה דכל שהי' התערובות אצל אדם אחד בביתו כבר חל עליו שם היתיר בנודע משא"כ כשנאספו מעצמם בשוק אבל הוא דחוק וצריך עיון ולפנינו נדבר עוד בס"ד.

סימן לט

דין פירש מן הקבוע מה דינם של האחרונים בזה.

ולפמ"ש למעלה בסימנים הקודמים למאן דס"ל דאזלינן בתר שעת ידיעה דאז יש חילוק בין אם פירש קודם שנודע אז אם פירש הרוב למ"א המיעוט הנשאר מותר דאמרינן ברובא איתיה אף לקולא משא"כ בפירוש לאחר שנודע התערובות אז אם גם מיעוט הנשאר אסור ולפ"ז יש לחלק ג"כ באם לא היה חתיכות הראויות להתכבד כגון שהי' כאן ד' חתיכות ופירשו שנים מהם למ"א ונשאר ב' במקומם דלאחר שנודע התערובות אם פירשו שנים בזה אחר זה אם נאמר דאף שנתקבצו לרוב אחר שפירש אחד אחד מותרים אם גם בכה"ג הב' שפירשו מותרים והב' שנשארו בקביעותם אסורים במכ"ש בפי' הרוב ונשאר המיעוט וא"כ אם לא היו ראוים להתכבד כיון שכבר נקרא עליהם שם היתר כולם מותרים. ואפי' לדעת הרשב"א (סימן ק"ט) דס"ל דאין האיסור חוזר להיות היתיר מכל מקום אם אין אוכלם כאחד ודאי דמותרים אכן אם פירש ב' מהם קודם שניודע התערובות ונשארו ב' במקומם אם נתחלקו לב' בני אדם כבר כתבנו דלמ"ד תערובות חנויות מקרי קבוע ודאי דאסורים וכיון דבכל אחד הוא תערובות חד בחד אסורים ואין להתירם מטעם ס"ס שמא הוא אצל הב' וא"ת שהאיסור הוא אצלו שמא זה שאוכל אינו איסור דהא קיי"ל תערובות חד בחד כגופו של איסור דמייא ודמייא לחתיכה שנתערבה חד בחד ואח"כ חזר ונתערבה א' מהם באחד של הותיר דאין להתיר מטעם ס"ס כשי"ת בכללי ס"ס בס"ד.

אכן אם הם אצל אדם אחד לפמש"ל באריכות דא' בבית וא' בעלי' מצטרפים ודאי דבטלים ברובא וה"ה אם הי' ה' חתיכות שלשה ראויות להתכבד וב' אינן ראויות להתכבד ופירשו ג' חתיכות הראויות להתכבד קודם שנודע האיסור והב' נשארו במקומם לפמ"ש דבכה"ג אמרינן דאיסורא ברובא איתי' א"כ הג' חתיכות אסורים בודאי דהאיסור הוא בהם ואינו בטל והב' שנשארו מותרים אכן לאחר שנודע האיסור כיון דאמרינן דהמיעוט הנשאר אסור ולא אמרינן איסורא ברובא איתי' לקולא א"כ כאן שהנשאר הוא רק ב' אסורים דלא שייך בהם ביטול.

אך נראה דבכה"ג ג"כ הב' מותרים לפמש"ל דמה דהמיעוט הנשאר אסור ולא אמרינן לקולא איסורא ברובא איתי' משום דכבר חל עליהם שם איסור ולא נעשה בהם שום

מעשה להיתיר א"כ הב' חתיכות שנשארו כיון שהן אינן ראויות להתכבד לא היה עליהם שם איסור מעולם וכיון שהרוב פירש למקום אחד שפיר י"ל דברובא איתי' ונשאר הב' בהיתירם שהי' מקודם. וכן נראה דבכה"ג אמרינן להיפוך וכי מגיסא אסירא כיון שכבר הותרו וזה ברור.

ואם היה ששה חתיכות שלשה ראויות להתכבד ושלשה אינן ראויות להתכבד בזה יש לעיין אם פירש קודם שנודע התערובות דעדיין לא היו' עליהם שם ביטול א"כ היה נראה להתיר גם השלשה חתיכות הראויות להתכבד על ידי ס"ס ספק שמא נשאר האיסור בשלשה שנשארו במקומם וא"כ הותרו כולם דשם נתבטלו וא"ת שהוא כאן שמא מה שהוא אוכל אינו אסור מדאורייתא ברובא בטלי והוי ג"כ ספיקא דרבנן ואין זה דומה לספק ראשון בגופו ספק ב' בתערובות דהא כאן ספק ראשון אינו מן התורה דממנ"פ מדאורייתא כולם מותרים דכאן באו ב' הספיקות ביחד כיון דלא נודע התערובות עד אחר שפירשו שלשה מהם אבל אם היה כאן ה' חתיכות שלשה מהם חתיכות ראויות להתכבד וב' אין ראויות להתכבד ופירשו שלשה מהם ובתוכם היה אחד ראוי להתכבד ופירש קודם שנודע התערובות לכאורה י"ל דכולם מותרים דהב' שנשארו מותרים כיון שהם המיעוט ופירש הרוב מהם קודם שנודע התערובות כמ"ש למעלה ובשל השלשה יש בו ספק אם האסור ראוי' להתכבד או לא ולכן אף החתיכה הראוי' להתכבד גם כן מותרת ואינה דומה למ"ש (סימן ק"א) דאם נחתכו הרוב אעפ"כ המיעוט שלא נחתכו אסורים ולא אמרינן דיש כאן ספק חתיכה הראוי' להתכבד דש"ה כיון שכבר חל עליהם שם איסור כמ"ש בסימנים הקודמים בכ"מ משא"כ כאן דתחילת איסורו בעת הידועה אז בא בספק אם האיסור ראוי' להתכבד או לא וכאן לא שייך סברת הש"ד דאמרינן הנחתכים הם הרוב דכאן בשעה שחל האיסור עליהם שהוא שעת הידיעה לא נחתכו כמ"ש וכ"ז כשפירש קודם האיסור אבל פירש אחר שנודע האיסור שאז כבר חל שם האיסור עליהם וכבר כתבנו דאם פירש הרוב דהמיעוט שנשאר ג"כ אסור וא"כ אם נשארו שלשה חתיכות או יותר והם המיעוט ומקצת מהם חתיכות שאינן ראויות להתכבד ומקצת ראויות להתכבד לפי מה שכתב המחבר סעיף ה' דלוקח מכאן ואילך אפילו חתיכה שאינו ר"ל אסור מטעם גזירה א"כ י"ל דגם כאן הדין כן.

או אפשר לומר כיון דזהו דאמרינן שאפילו חתיכה שאינו ראוי' להתכבד אסור ליקח מכאן ואילך הוא מטעם גזירה והוא חומרא בעלמא ומה שגם שהאחרונים פקפקו בדבריו לכן ודאי די"ל דכאן קיל יותר דהא עכ"פ יש לומר דאיסורא ברובא איתא ורק דאנו מחמירין בהמיעוט הנשאר מטעם שכבר נאסרו מקודם א"כ בודאי בכה"ג אין להחמיר

ולגזור אטו שמא יקח אותם הראויות להתכבד ובפרט לפמ"ש הפר"ח שרק לכתחילה אסור ליקח ולא בדיעבד וא"כ הוא רק חומרא בעלמא לכן בנידון זה יש להתיר ליקח אפילו לכתחילה.

עוד נראה דגם הרוב שפירשו אם היה בהם מקצת שאין ראויות להתכבד ונפרשו למקולין דאין להחמיר שם מליקח אותם שאין ראויות להתכבד דאף דאנו אומרים איסורא ברובא איתא מ"מ כיון דאמרינן דגם המיעוט הנשאר אסור כיון שנשאר במקום קביעותו א"כ אין אנחנו מחזיקים לדבר ברור שהאיסור הוא ברוב שפירש וכיון דדין זה הוא חומרא בעלמא לענ"ד אין להחמיר ובפרט לפמ"ש בהג"ה ש"ד ונתבאר בסי' ק"א דאם נחתכו רובם המיעוט שלא נחתכו אסורים דאמרינן כל מי שעשה בו מעשה דנחתך הוא מן הרוב וכמו כן כאן אמרינן דכל מה דפריש הוא מן הרוב ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא ואנו תולין שנשאר בהמיעוט לכן יש להתיר אותם שאין ראוים להתכבד ואף דלקולא לא אמרינן איסורא ברובא איתא כמו שהוכחנו מהא דר' אושיעיא דנפתחו מאה מהם מ"מ כיון דדין זה חומרא בעלמא בהו דלא לוסיף עליהם.

אכן גם החתיכה שנפרש ויש בהם חתיכה הראוי' להתכבד דכתבנו שהם אסורים היינו דוקא בעת שהיו בקביעותם הראשון נודע שם האיסור קודם שנחתכו השאר אבל אם אז היו חציים אין ראויות להתכבד וחציים ראויות להתכבד אז י"ל דהותרו כולם כבר דמקרי ספק ראוי להתכבד כיון דבשעת ידיעה שאז חל האיסור אז היה ספק כמ"ש למעלה דאין זה דומה למ"ש בסי' ק"א כנ"ל בזה וצריך עיון למעשה.

סימן מ

דין אם נפרשו מן הקבוע להרבה חנויות ונעשה שם קבוע.

יש לחקור באלו הדינים שכתבנו למעלה בסימנים הקודמים אם נפרשו לאחר שנודע האיסור הרבה חתיכות לכמה חנויות ואין ידוע לאיזו חנות בא האיסור ולכאורה לפמ"ש דאמרינן איסורא ברובא איתא לחומרא א"כ יש לנו לומר דאזלינן בתר רוב בשר והדין מתחלק באופן זה ד"מ שהי' כאן ג' בהמות טריפות ועשר כשירות ופירשו ששה בהמות מן הקבוע דאמרינן דהג' טריפות הוא ברובא באותם הששה שפירשו וא"כ אם שוב באו הששה בהמות לשלשה חנויות ב' לכל חנות הרי יש כאן בכל חנות ס"ס לאיסורא שמא באותו חנות באו ב' הטריפות וא"ת שלא באו שם שתים שמא אחד בא לשם וא"כ הוי תערובות חד בחד ושניהם אסורים דשמא כל מה שאוכל הוא האיסור ואף שיש כאן ג"כ ס"ס להיתרא שמא באו לאותו החנות ב' הכשירות וא"ת שבא לשם איסור שמא רק בהמה אחת אסורה ושמא זה שאוכל הוא היתר ונמצא שהס"ס דלאיסורא שוה עם הס"ס

דלהיתרא וכיון דשקולים הם יש לאסור אפילו אם נאמר דתערובות חנויות לא מקרי קבוע כלל אפילו מדרבנן מ"מ כיון דאמרינן איסורא ברובא איתא והרי יש כאן שלשה כשירות שלשה טריפות ולא שייך כאן ביטול ברוב חנויות ואסורים כולם ואף שכתבנו למעלה שגם המיעוט הנשאר אסור א"כ יש כאן עוד ספק לקולא שמא כל האסורים נשארו במיעוט מ"מ כבר כתבנו דאין זה אלא לקולא לא אמרינן איסורא ברובא איתיא אבל מ"מ יותר מסתבר לומר דאיסורא ברובא איתיא ולכן אין לצרף ספק זה שמא נשאר במיעוט להקל בזה.

ועיין סי' קי"א בדין חתיכה אחת של איסור דרבנן וב' קדירות של היתר ואין יודעים להיכן נפל דאין לנו לתלות בא' יותר מחבירו דמאי חזית לתלות בזה יותר מזה ולכך שניהם אסורים וא"כ ה"ה בנד"ד אף שפירשו לאחר שנודע התערובות דאינו רק איסור דרבנן כיון דכבר נתבטלו מן התורה מ"מ אין אנו תולין לומר שהאיסור הוא בחנות א' אבל אם ידוע שכבר בא חתיכה אחת של איסור מן התערובות לתוך חנות אחד מהם וכבר נתערבה שם ודאי דתולין לומר שכל החתיכות של איסור הם בחנות האסורה באיסור דרבנן כמ"ש שם בב' קדירות של היתר שאם נפל איסור לתוך אחד מהם אנו תולין לומר שגם הב' נפל לשם כמ"ש שם סעיף ואו.

אכן אם פירש מן התערובות קודם שנודע האיסור לפמ"ש בסימנים הקודמים לפי משמעות הרא"ש דאזלינן בתר ידיעה מדאורייתא וא"כ בפירשו ששה חתיכות והם הרוב ודאי דאמרינן דהאיסור הוא ברובא מדאורייתא וא"כ יש כאן איסור דאורייתא שהרי אין כאן רוב ונמצא שהם שלשה חתיכות של איסור ושלשה של היתר ובדאורייתא לא אמרינן שאני אומר אפילו ידוע שנפל חתיכה אחד של איסור לתוך חנות אחד מהם.

ובפר"מ שם (שפ"ד ס"ק י"א) נסתפק באם היו חתיכה אחד וב' קדירות ובא' מהם איסור תורה ובאחת מהם איסור דרבנן המשל בזה ב' קדירות ובא' בשר בהמה ובא' בשר עוף ונפל חלב לאחד מהם ואין יודעים היכן דיש לומר כיון דקדירה של בשר בהמה עכ"פ אסור מספיקא דאורייתא וא"כ יותר יש לנו לתלות דנפל לשל בשר בהמה וע"י יהי' הקדירה השני' מותר משנאמר דנפל לתוך חלב וכאן אין לומר מאי חזית דעכ"פ של בשר בהמה אסור מספיקא דאורייתא או אפשר דעכ"פ אין לנו להוציא קדירה אחת מחזקתו יעו"ש וא"כ ה"ה בנד"ד יש לחקור אם היו כאן ב' חנויות בא' לא היה בשר כלל ובא' היו בשר כשר הרבה יותר משלשה חתיכות וא"כ החנות שלא היה בה בשר כלל אסורה מספיקא דאורייתא כיון שנפרש קודם שנודע האיסור כמ"ש ויש בה ספק אם בא שם

איסור אם לאו משא"כ אם נאמר דנפל לתוך חנות הב' ששם יהי' איסור דרבנן דאפילו נפלו כל השלשה חתיכות לשם מדאורייתא בטלי ברובא.

אכן אם בחנות אחת יש בה בשר כשר ג"כ שלשה חתיכות ובשני היה הרבה יותר וא"כ החנות שיש בה בשר כשר רק ב' חתיכות אינה אסורה עתה מדאורייתא דיש בה ס"ס שמא לא בא שם איסור כלל ואת"ל שבא לשם איסור דילמא פחות משלשה ואינה אסורה רק מדרבנן והוי ס"ס בדאורייתא וספיקא בדרבנן דמותר כשי"ת בשער הספיקות וא"כ אין סברא לתלות באחד יותר מחבירו ובאם היה שלשה חנויות ובכל חנות לא היה בשר כלל היה נראה לומר לכאורה דיותר מסתבר לומר שבאו כל השלשה חתיכות של איסור לתוך חנות אחד ואז לא יהי' בכולם איסור דאורייתא למאן דס"ל דתערובות חנויות לא מקרי קבוע דאורייתא ממה שנאמר שבאו חתיכה אחד מכל אחד לחנות אחד שיהיו כולם אסורים מדאורייתא ולא שייך לומר כאן מאי חזית או אפשר לומר דמסתבר יותר לומר שנפלו אחד אחד לכל חנות משנאמר שנפלו כולם לתוך חנות אחת.

ואם השלשה חתיכות איסור לא היו ראויות להתכבד נראה ברור דאם היו בכל חנות ב' חתיכות של היתר דודאי כולם מותרים דאין לומר דנפלו לתוך חנות אחת מהם דהא לכמה פוסקים מקרי קבוע ועכ"פ מספיקא אסור דילמא קיי"ל דהוי קבוע משא"כ אם נאמר דנפל חתיכה אחד לכל חנות ואז תתבטל חד בתרי אפי' מדרבנן כיון דלא היו ראויות להתכבד וא"כ דמיא למ"ש שם באם היו ב' קדירות ובא' היה ס' ובא' לא היו ס' דאמרינן לתוך אותה שיש בה ס' נפלה כמ"ש שם סעיף ה' ובזה נלע"ד דאף אם פירשו קודם שנודע התערובות דהי' עליהם שם איסור דאורייתא כיון דאמרינן איסורא ברובא איתיא ושיש בה ששה חתיכות שלשה של איסור ושלשה של היתר אעפ"כ מותרים כאן דעכ"פ אין כאן איסור תורה דאפי' נפלו לתוך חנות אחד לא הוה איסור דאורייתא למאן דס"ל דלא הוה קבוע מן התורה.

אמנם למאן דס"ל דהוי קבוע מדאורייתא א"כ היה לנו לאסור כל החנויות משום דילמא נפלו לתוך אחת מהם ואין שם רוב נגד האיסור אכן באם היו שלשה חתיכות של היתר בכל חנות היה נראה להתיר אפילו למאן דס"ל תערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא דכאן יש ס"ס על כל חנות דשמא נפל חתיכה אחת לכל חנות וא"כ כולם מותרים ואת"ל שנפלה לתוך אחד מהם שמא לא נפלו כל הג' וא"כ נתבטל שם ברוב וא"כ עכ"פ יצאנו מידי איסור תורה ולכן שפיר בדרבנן אמרינן שאני אומר ותלינן דלכל חנות נפל חתיכה אחת וכולם מותרים אבל לאחר העיון נ"ל דאין זה מועיל דהוי ס"ס משם א' וגרע משם

אונס חד הוא דמה לי אם נאמר דנפל חתיכה אחת לכל חנות דבכולם נתבטלו ברובא ומה לי אם נאמר דנפלו ב' חתיכות לתוך אחד מהם דג"כ נתבטלו ברובא והכל ספק א'.
אך נלע"ד דמטעם אחד יש להקל כיון דבאמת הוא מחלוקת הפוסקים אי תערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא א"כ שפיר יש כאן ס"ס לקולא בכל חנות דשמא נפלו אחד אחד לתוך כל חנות ונתבטלו שם ברובא ואפילו תאמר דנפלו לתוך אחד כל השלשה חתיכות שמא תערובות חנויות לא מקרי קבוע מדאורייתא וא"כ נתבטלו החנויות זו בזו ואין כאן ס"ס משם אחד דכל ספק הוא דבר אחר דספק האחד הוא מצד ביטול החתיכות זו בזו והספק הב' הוא מצד ביטול החנויות, עוד דספק הב' מתיר יותר מספק הראשון דספק ראשון דנתבטל חתיכה אחד בכל חנות אין מותר לאכול כולם כאחד כמ"ש בסי' ק' משא"כ אם נאמר דנפל לתוך חנות אחד דאז מותר לאכול מי' חנויות כל החתיכות ביחד וא"כ שפיר יצאנו מידי איסור תורה ודמיא לספק איסור חד בחד שאין בו ג"כ איסור תורה כשי"ת בשער הספיקות וא"כ שפיר י"ל שאני אומר דנפל לכל חנות ומותרים כולם.
אך אם היו השלשה חתיכות ראויות להתכבד היה נראה להיפוך ממש דהנה אם נאמר דכל חתיכה מהם נפלה לכל חנות א"כ יהיו כולם אסורים משא"כ אם נאמר דנפלה לתוך חנות אחד יהי' בכאן היתר דאף דהוי קבוע ע"י חנויות מ"מ אם יתפרשו שוב מחנות אחד מהם ב' או ג' חתיכות ביחד שלא בפנינו נאמר דנקרא פירש מן הקבוע ויהיו מותרים משא"כ אם נאמר דנפל חתיכה לכל חנות אזי אם יתפרשו ב' או ג' חתיכות ביחד נאמר דאיסורא ברובא איתיא, אך לפמ"ש למעלה דאין סברא להחזיק איסור באחת יותר מבחברתה א"כ כולם אסורים.
עוד נלע"ד אם היה בחנות א' חתיכה אחת של איסור וב' חתיכות של היתר כולם ראויות להתכבד ובב' חנויות האחרים היה הכל היתר והג' חתיכות אלו הם ג"כ ראויות להתכבד ונפלה לתוכם וא"י להיכן נפלו דיש להסתפק בזה לפי מה שכתב בפר"מ שם דיש להסתפק בב' קדירות אח' של איסור וא' של היתר והאיסור אינו אסור בהנאה ועכשיו יש ספק להיכן נפל שאם נאמר לאיסור נפל יהי' אסור בהנאה אי אמרינן שאני אומר או דילמא כיון דאתה מקלקל אותה עי"ז באיסור הנאה אין תולין יעו"ש שנסתפק בזה וא"כ ה"ה בנד"ד דחנות אח' של איסור דהא שם יש איסור בתערובות בחתיכה הראוי' להתכבד דאינו בטל מדרבנן ועכ"פ אם יתפרש משם חתיכה אחת שלא בפנינו יהי' מותר דנאמר מרובא פריש אבל עכשיו שנאמר שהאיסור נפל שם א"כ האיסור שם מרובה מן

ההיתר אף אם יתפרש משם חתיכה אחת ג"כ תהי' אסורה וא"כ אתה מקלקלה יותר וא"כ ג"כ י"ל דאין תולין.

אך לפי מה שכתב שם לחלק בין נד"ד למ"ש בסי' ק"צ לסופרת שבעה נקיים שלא טבלה דתולה בה אף דמקלקלה יותר דסותרת מנינה ותירץ שם דעכ"פ עתה טמאה הוא משא"כ כאן דיהי' איסור חדש בהנאה מה שלא היה בו תחילה וא"כ ה"ה בנד"ד עכ"פ עכשיו החנות הא' האסורה היא באיסור ואין אתה מוסיף בה איסור חדש כשתאמר שנפל שם האיסור ואף שתקלקל אותו אח"כ אם יפרוש משם אין בכך כלום דדמיא ממש לאשה הסופרת שבעה נקיים דג"כ מקלקלה אח"כ ואדרבא הדברים ק"ו דשם ודאי אתה מקלקלה דהא ודאי תסתור מנינה משא"כ כאן דאין זה דבר ברור שיתפרש משם חתיכה שלא בפנינו.

ואף באיסור דרבנן תולין ג"כ כדמוכח ממש שם בפר"מ (מש"ז ס"ק ז') בב' קדירות של מים נקיים א' ב"י וא' אינו ב"י ושניהם חולבות ותחב כף של בשר לתוך אינו ב"י ואח"כ תחב עוד כף א' וא"י להיכן תחב תלינן במקולקל אף דאותו של אינו ב"י הוא אסור כי אם ממנה בא וא"כ כ"ש כשא' הוא איסור דרבנן והיינו באם אלו החתיכות נתפרשו אחר שנודע התערובות שאינם אסורים כי אם מדרבנן מטעם שמא יקח מן הקבוע משא"כ באם היו נפרשים קודם שנודע התערובות למאן דס"ל דאזלינן בתר ידיעה א"כ הרי יש כאן רוב חתיכות וא"כ הוי דאורייתא ובדאורייתא לא אמרינן שאני אומר ויש לאסור כל החנויות כיון דיש להסתפק שנפל חתיכה אחת של איסור לכל חנות ואז יהי' כולם אסורים מדאורייתא כיון שאין שם רוב היתר נגד החתיכה זאת וראי' לזה דגם אם האיסור הוא מדרבנן תולין לומר דבשל איסור נפל ממ"ש בירושלמי דתרומות ב' קופות של חולין בזו חמשים ובזו חמשים ונפלה סאה תרומה לתוך אחד מהם ואח"כ נפלה עוד סאה אחרת של תרומה וא"י להיכן נפלה אמרינן למקום שנפלה בראשון נפל עתה כו' אף דהא דתרומה צריך מאה ואח' הוא דרבנן דמדאורייתא בטל ברובא במין במינו.

וכן ראי' מהא דאיתא בפ"ק דפסחים ב' ציבורין אחד של חמץ ואחד של מצה ולפניהם ב' בתים א' בדוק ואח' אינו בדוק אנו תולין דחמץ נכנס לתוך אינו בדוק אף דמדאורייתא אין נ"מ דמן התורה א"צ בדיקה דבביטול בעלמא סגי ולכאורה קשה מהא דאיתא (סי' ק"צ סעיף מ"ג) דאינו תולה בעלת הכתם בבעלת הכתם אף דבעלת הכתם טמאה מקודם מדרבנן. אך אין משם קושיא דשאני כתמים כיון דלאו מגופה חזיא ולא אתחזק בה דמים אין שייך לתלות בה כדאיתא בש"ס פ' הרואה כתם משא"כ בשאר איסור דרבנן. ועוד ראי' לזה מהא דקיי"ל דהיא תולה בסופרת שבעה שלא טבלה ומשמע גם האידנא דעל

טיפה כחרדל יושבת שבעה נקיים גם כן תולה בה אף דאין בה איסור כלל אפי' מדרבנן רק מנהגא לבד תולה בה א"כ ה"ה אם נפרש מקבוע דחנויות וכדומה איסור חתיכה שאינה ראוי' להתכבד לחנות א' שיש בה חתיכות שראויות להתכבד עם אין ראויות להתכבד ששם גם החתיכות שאר"ל אסורות מחומרא דמנהגא כמ"ש המחבר בסעיף ה' דבמקולין מחמרינן דגם חשאר"ל אסורות א"כ י"ל דשפיר תלינן דנפל האיסור שם מאם נאמר דנפל לשאר חנויות שאין שם איסור כלל.

אך לפמ"ש הפר"ח שם דגרסינן שם אסור ליקח מכאן ואילך דמשמע דאין זה רק לכתחילה אבל דיעבד מותרות אותם שאר"ל א"כ שפיר שם היתר עליהם ואין לתלות בהם יותר מבאחרות ולפנינו יתבאר דין זה בס"ד.

עוד נלע"ד אם נפרש אחד מן הרוב בחתיכות הראויות להתכבד ונלקח לא' מב' חנויות שבא' היה רוב כשירות ובא' לא הי' בשר כלל דתלינן דנפל לתוך אותו חנות שהיו בה רוב כשירות נגד אותה חתיכה שנפלה שם למאן דס"ל דב' תערובות לבד מותר כשי"ת לפנינו בס"ד בסימנים הבאים דיותר טוב שנתלה שנפל שם דאז יהי' כולם מותרים דגם אותו שנפל שם יהי' מותר מטעם ב' תערובות משא"כ אם נאמר שנפלה לשאר חנויות שלא היה שם בשר כלל ודמיא למ"ש שם בב' קדירות באחד הי' ס' ובאח' לא הי' דתולין שנפל לתוך אותו שיש בה ס' ולא עוד אלא אפי' אם בחנות אחד הי' בה חתיכה א' בשר כשר ובא' הי' רוב כשר ג"כ תולין שנפל למקום שהי' רוב כשר דבאותו חנות אם נתלה יהי' חד בחד ודמיא להא דנפל א' מתערובו' הא' למקום אחר חד בחד דאסור כדמוכח מסוגיא דפ' התערובות (דף ע"ד ע"א וע"ב) גבי רמוני באדן נפל לרובא ומרובה לשלה לו ושם מ"ש שלשה דאיכא רובא כו' מוכח משם דאם התערובות הב' הוא חד בחד דאסור וכשי"ת בסימנים הבאים ואף אם נאמר דעכ"פ אתה מקלקל יותר אותה חנות שיש בה רוב כשירות דעכ"פ יהי' אסור לאכול משם כל החתיכות בבת אחת דאף מאן דמתיר בתערובות ב' עכ"פ אסור לאכול התערובות הב' כאחת מ"מ נראה דתולין בה דעכ"פ לא יהי' נקרא עלי' שם איסור דכל שאינו מוסיף קלקול עתה לפי מה שהוא אף שלבסוף יגרום קלקול יותר תולין בה וראי' ממה דנתבאר למעלה דתולין כתם בסופרת שבעה שלא טבלה אף דאח"כ תקלקל אותה יותר דסותרות מנינה כמ"ש.

סימן מא

דין אם פירש אחד מן התערובות ונפל לאחד מן החנויות אם תולין במקום שיש ספק איסור נפל שמה.

ויש לחקור ג"כ לפמ"ש בסימנים הקודמים אם הי' כאן ששה חנויות שנים מהם מוחזקים בכשירות ודאי שאין שם איסור כלל וארבעה מהם בספק כגון ששחטו ארבעה בהמות ב' החנויות ונמצא מהם ב' טריפות ואין יודעים באיזה מהם דהדין הוא דכל הד' חנויות אסורים ואח"כ נפרש חתיכה אחת של איסור חתיכה הראוי' להתכבד ממקום א' שהי' רוב כשירות דאסורה החתיכה מדרבנן כגון שנפרש לפנינו וכדומה אם תולין לומר שנפלה לתוך אחד מהד' חנויות האסורות מספק כגון שיש לנו עתה ספק להיכן נפלה על כל הששה חנויות וכיון שהד' חנויות אסורות מספק מכבר אפשר לומר דתולין לתוך של איסור נפלה או אפשר דכיון דאין איסורם אלא מספק אין תולין ולכאורה יש לדמות זה להא דקיי"ל דאין תולין כתם בכתם ופי' בש"ס משום דלאו מגופה קא חזי' ועיין בתה"א (שער הכתמים בית שביעי) שכתב וז"ל השאילה חלוקה לבעלת הכתם כו' אין הראשונה תולה בה לפי שבעלת הכתם זה אינה יודעת בבירור שממנה הי' כו' יעו"ש וא"כ ה"ה הכא אין ידוע בבירור באיזהו חנות הי' הטריפה רק שהם נאסרו מספק לכך אין לתלות בהם.

שוב ראיתי שלמ"ד תערובות חנויות לא מקרי קבוע דאורייתא בלא"ה מותר כאן דדמיא ממ"ש לב' תערובות דהתערובות הב' מותר מטעם ספק ספיקא שמא לא נפל האיסור לשם וא"ת שנפל שם דילמא זה שאני אוכל לא זהו האיסור וא"כ י"ל ג"כ כאן דהחנויות כולם דמיין ג"כ לתערובות וא"כ הוי דומיא דב' תערובות דיש גם כן ספק ספיקא בכל חנות שמא לא נפל האיסור שם כלל דנשאר האיסור בקביעות במקום התערובות ראשון ואת"ל שנפל לכאן דילמא זה החנות שאני לוקח משם לא זהו שנפל שם האיסור ואף דהחנויות אין עתידים להתערב מכל מקום מותרים כיון דיש בכל אחד ספק ספיקא ולפ"ז י"ל דאף אם נאמר דתערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא ג"כ מותר כיון דספק ראשון יצא מידי איסור תורה שהרי מדין תורה בטל ברוב ומותרת לגמרי א"כ יש כאן ספק ספיקא גמור בכל חנות ולא דמיא לאיסור דרבנן כגון אם פירש א' מן התערובות הראשון לב' חד בחד משום דשם הוא בגופו של איסור חד בחד כשי"ת בשער הספיקות משא"כ כאן שרוב חנויות הם כשירים אך אם פירש הרוב כגון שהי' במ"א ששה בהמות א' אסורה וחמשה כשירות ופירשו ארבעה מהם ונפלו לחנות אחד מהם ואין יודעים להיכן דבכה"ג היו אסורים דדמיא להא דמאה טבעות דפירשו ארבעים למ"א וששים למ"א דאם נפלו הששים לתערובות דאסורים בזה היה נראה לומר דתולין דנפל לתוך של ספק אבל לפמ"ש מדין הכתם נראה דאין תולין.

עוד נלע"ד דאם הי' כאן ב' ציבורין אחד יש בו עשרה חתיכות כולם כשירות וא' הי' בו ספק תערובות של איסור כגון שנפרש לשם חתיכה אחד מתערובות הראשון למאן דס"ל דדי בב' תערובות דעכ"פ אסור לאכול התערובות הב' כולו כא' אם נאמר דתולין הקלקלה במקולקל כגון שעכשיו פירש עוד חתיכה אחת מתערובות דאם נתלה שנפל למקום שנפל האיסור הראשון אתה מקלקלה אותה ביותר שבתחלה היתה מותרת לאכול א' א' ואסורה לאכול כולה בב"א וגם עתה תתלה בה יהי' הדין כן משא"כ אם תתלה שנפלה למקום שאין בה שום תערובות א"כ תקלקל אותה שתהי' אסורה לאכול בב"א כמ"ש.

שוב ראיתי שבנידון זה בלא"ה מותר דאפי' אם גם תערובות הב' הי' כולו היתר מותר לאכול כל תערובות בב"א כיון דיש ספק לאיזו תערובות וא"כ א"א לומר דמתהני בחדא ספיקא ולא גרע מאם נחלק תערובות הב' לשנים דמותר לאכול כל מחצית בב"א דיש בזה ס"ס גמור וכשי"ת בסימנים שיבואו בס"ד אך אם הי' כאן ציבור אחד כולם כשירות וחתיכה אח' מיוחדת בפ"ע במ"א בחנות אחרת של היתר דאם נאמר שנפל שם למקום שיש חתיכה אחת יאסרו מטעם תערובות חד בחד משא"כ אם נאמר דנפל למקום שכולו היתר והי' רוב נגד החתיכה שנפל שם נראה דשפיר תולין דנפל למקום שיש רוב כיון דעכשיו היא מותרת לאכול א' א' דמיא לקדירה אחת שיש בה ששים ואף שיכול לבוא לידי קלקול אח"כ שאם יפול עוד איסור בקדירה זאת מאותו המין ויהי' ס' נגד האיסור ואם תאמר שהחתיכה הראשונה נפל שם א"כ יש כאן ב' חתיכות ואין ששים נגד שניהם אע"כ כיון דעכשיו באותה נפילה אין אתה מקלקל שפיר תלינן בה וה"ה בנד"ד דודאי אין זה קלקול מה דאין יכול לאוכלו בב"א דבלא"ה אינו דרך לאכול כל התערובות בבת אחת כנלע"ד.

סימן מב

דין אם פירש המחצית בבת אחת מהקבוע.

אם פירש המחצית בבת אחת מן הקבוע דחתיכות נראה מדברי הש"ך (ס"ק כ"א) דאפילו לדעת הרשב"א דס"ל פירש שלא בפנינו מותר מודה כאן דאסור אפי' פי' שלא בפנינו דלא כהפרישה דמתיר בזה ולכאורה הי' נלע"ד להביא ראי' לדעת הפרישה דמותר מהא דכתב הרא"ש דפירש מקצת שלא בפנינו אסור מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע וכתב שם הרא"ש דאם פירש קודם שנודע התערובות מותר וכתב שם ע"ז ב' טעמים האחד דאטו אם יתירו לו בלקח קודם שנודע שום איסור יבוא להקל וליקח אחר שנודע. ועוד דלא גזרינן גזירה שלא מצינו בש"ס והיינו משום שיש לחלק בין הגזירות דאחר שנודע האיסור נופל בדבר להתיר האיסור משא"כ קודם שנודע כנ"ל כוונת דבריו.

והנה לפ"ז יש להקשות למה להו לתרץ בפ' התערובות על מה דמקשה ולכבשינהו משום גזירה שמא יקח מן הקבוע דלא מצינו גזירה זאת בשום מקום רק שרבא חידשה מכח קושיא זאת ולמה לא תירץ בפשיטות דגזרינן בפירש מיעוט אטו שמא יתפרש מחצית דבזה קל לטעות משא"כ בפירש הרוב דכ"ע ידעי מסברא דאמרינן איסורא ברובא איתי' אע"כ דגם בפירש מחצה מותר אך יש לדחות דגם בזה לא יטעו בני אדם דשפיר יודעים לחלק בין פירש מועט דאמרינן מרובא פירשו לפירש מחצית.

אך מה שיש לדקדק הוא מלשון רש"י מה שכתב שם בד"ה ומשני גזירה שמא יבואו עשרה כהנים וזה לשונו ויהי' הרוב בהמות ואמרינן איסורא ברובא איתיא וכמש"ל ולמה לא פירש דיהי' מחצה וגם זה יש לדחות משום דלא שייך לגזור בכהאי גוונא כיון דאפילו בפירש מחצית לא יהי' רק ספק לבד דהא שקולים הם ב' המחצית א"כ הוי כעין גזירה לגזירה דלא שייך לגזור אטו שמא יבואו לידי ספק איסור דרבנן לכך פירש לרווחא דמילתא דגזרינן שמא יהי' שם הרוב גם אין להוכיח להיפוך לדברי הש"ך ממ"ש הרשב"א במשה"ב בפירש מקצת מותר דאמרינן איסור' ברובא איתי' משמע אבל בפירש מחצית דלא שייך לומר ברובא איתי' אסור די"ל דשם מיירי בפירש מיעט לצד אחד והרוב לצד אח' דהוי דרך חלוקה ולא שייך לומר מרובא פריש כמ"ש למעלה בשמו משא"כ בפירש מחצית ממקום הקביעות כל שאינו הרוב אמרינן דהנפרשים הם מן הרוב של היתיר גם אין להביא ראי' ממ"ש הרב בהג"ה (סי' ק"ז) בדין מבשל ביצים או דגים דהביא שם דעת הר"ש דאמרינן איסורא איתי' משמע דבמחצה אסור דשם מיירי קודם שנודע האיסור דעדיין לא חל עליהם שם היתיר וביטול דנימא מרובא פריש וכמ"ש ובסימנים של מעלה מזה באריכות.

ובזה נמי נדחה ראיית הש"ך (ס"ק ל"ד) ממ"ש הרשב"א ז"ל (תהבה"ק שער ב' בית ד') דהמעיין שם יראה דמיירי בפירשו מחציתם לכאן ומחציתם לכאן דומיא דפירשו מ' למ"א וס' למ"א דמיירי התם דהתם הוא בדרך חלוקה דלא שייך לומר כל דפריש מרובא פריש וכן הי' נראה לכאורה דהא עיקר דין זה הוא איסור דרבנן דמאורייתא כולם מותרים ולא הי' לנו להחמיר כ"כ באיסור דרבנן במה שלא מצינו בש"ס ועוד דהא הוי ספיקא דרבנן דא"י היכן הוא האיסור וי"ל דאין כאן איסור כלל דנשאר במקומו הראשון וכן הסכים בבינת אדם (סימן ל"א) להקל בזה כדעת הפרישה יעו"ש.

אכן אם פירש המחצית קודם שנודע האיסור לפי מה שאמר בסימנים הקודמים דכל שלא נודע האיסור עדיין לא חל עליהם שם ביטול ולא שייך לומר מרובא פרשי לא גרע מפירש מחציתם לכאן ומחצית לכאן בדרך חלוקה דבזה מבואר בתה"ק דאסור אך

זה יש לדחות דש"ה דכבר חל עליהם שם איסור וכיון דלא הי' שם פרישה מן הקבוע דהוי דרך חלוקה אין כאן דבר שיוציאם מאיסורים משא"כ בנד"ד דעיקר תולדות הספק היה לאחר שנחלקו א"כ עתה באנו לדון עליהם והרי יש כאן על כל מחצה ספק וא"כ דמיא לספק דרבנן דמותר ומ"מ יש לאסור כאן דדמיא לאיסור דרבנן וב' קדירות של היתיר דשניהם אסורים משום דאמרינן מאי חזית כו' וע"כ אתה צריך לאסור שניהם דאם תתיר שניהם הרי אתה מתיר ודאי איסור דרבנן וא"כ ה"ה בנד"ד משא"כ בפירש המחצית לאחר שנודע לא שייך לומר מאי חזית דהא המחצה נשאר אין אתה מוסיף עליו איסור וכבר נאסר בתחילה ולא נעשה בו שינוי שע"י יצא מאיסורו ודאי דנשאר באיסורו הראשון משא"כ המחצה שפירש ונעשה בו מעשה שפיר אמרינן מרובא פריש ועכ"פ מותר מטעם ספיקא דרבנן.

סימן מג

דין אם היה ספק איסור בתערובות ופירש המחצית.

ואחר שהקדמנו לך לחלק בין פירש המחצית קודם שנודע התערובות לפירש אחר שנודע מעתה יש לחקור אם הי' רק ספק איסור בתערובות לפי מאי דקיי"ל ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות אסור כשי"ת בשער הספיקות באריכות א"כ אם פירש מחצית קודם שנודע הספק אף שנתבאר בסימן הקודם דאסורים שני המחציות משום דאמרינן מאי חזית כאן נלע"ד דיש להתיר שניהם דכאן יש ס"ס גמורה על כל מחצה ספק שמא אין כאן איסור כלל, אף אם תאמר שהאיסור הוא כאן שמא הוא מותר כמ"ש הש"ך (כללי ס"ס סי' ז') בב' חנויות א' כשירה וא' ספק טריפה ונמצא חתיכה דמותר ואף דשם פירש הש"ך דדוקא בנמצא החתיכה משום דעל החתיכה באו ב' הספיקות מענין א' ובגוף א' כיון דרק עליו אנו דנין משא"כ גוף החנויות אסורים יעו"ש היינו דוקא אם נודע ספק האיסור קודם שנודע ספק בתערובות אבל אחר שנודע הספק כבר כתב שם בקיצר כללי ס"ס דיש להתיר בהפ"מ כשי"ת שם באריכות בס"ד וא"כ בנד"ד נמי כיון שנתחלקו לשנים קודם שנודע הספק הרי נולדו ב' הספיקות יחד וא"כ נ"מ בנד"ד דאם היו ד' חתיכות ב' ספק איסור וב' היתיר ונתחלקו שנים לכאן ושנים לכאן קודם שנודע האיסור' דמצד ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות קודם שנחלקו לא הי' כאן היתיר כיון שהי' מחצה על מחצה. אך לאחר שנחלקו והספק נולד אח"כ היה נראה לכאורה להתיר מטעם זה שוב נלע"ד דאין זה דומה להתם דמתירין בספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות דש"ה דשם תערובות עליו משא"כ כאן דמיא לספק איסור שנתערב חד בחד דודאי אסור אפי' לא נודע הספק עד אחר שנתערב דכגופו של איסור מקרי ועוד א"כ אתה צריך

להתיר שניהם משום מאי חזית א"כ אתה מתיר ספק א' של תורה, אך נ"מ בספק איסור שנתערב ברוב כגון במאה ונחלקו מחצה לכאן ומחצה לכאן במקום שאין הפ"מ דאסור אפי' לא נודע הספק עד אחר שנתערב מ"מ בפירש מחצה לכאן יש להקל לענ"ד אפי' בלא הפ"מ כיון דכל מחצה הוא לבד הרי יש כאן ס"ס גמור בענין א' על כל מחצה ורק משום מאי חזית אסרינן לי' וכיון דבלא"ה מותר בהפ"מ א"כ בנידון זה יש להתיר אף בלא הפ"מ כנלע"ד.

סימן מד

דין אם החתיכה שפירשה מן הקביעות חזרה למקום קביעותה.

אם פירש מקצת מן הקביעות שלא בפנינו לדעת המתירין או שפירשה קודם שנודע הטריפות ואח"כ חזרה לקביעותה וניכר אותה החתיכה יש לדון בזה דלכאורה נראה דלכ"ע אמרינן דהדרא לקביעותה כמ"ש בנזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי דפריך שם אימא בשוקא אשכח וקדיש ומשני אשה הדרא לניחותה הרי כל שחוזר לקביעות אסור והתם כבר נודע הספק בעת שאמר לו לקדש, וכן בנתפזרו כולם דנתבאר למעלה דמותרים כולם לדעת כמה פוסקים אם שוב חזרו ונתערבו יחד חזרו לקביעותם ואסורים וכן משמע ממ"ש התוס' בפ"ב דיומא (דף פ"ד ע"ב) ד"ה הא דפרשי כולהו וז"ל נראה לפרש דפרשי כולהו לחצר אחרת ויצאו גם משם ולא נשאר בהם רק אחד שנפלה עליו מפולת דאי פריש משם לחצר אחרת ולא יצאו משם מה לי חצר זו מה לי חצר אחרת הרי בהדיא דאי חזרו לקביעותם דאסורים.

ולכאורה יש לתמוה על זה מהא דפריך שם בזבחים ונכבשינהו דניידו ומשני גזירה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקריבו ופריך שם אלא מעתה מגיסא אסירא פי' רש"י כלומר וכי מאחר שמשכו ולקחו אחד אחד לבד ושחטם וקיבל דמים כו' חוזרים ומצטרפים להיות רוב כו' ועמ"ש בזה (סימן ל"ו וסימן ל"ח) דאדרבא משמע מדברי רש"י שם דאפי' לאחר שנודע התערובות אפי' בפירשו זה אחר זה עד שנתקבצו לרוב כל שלא נעשה עליהם שם מעשה להיתר חוזרים לקביעותם יעו"ש.

ועיין בפר"ח סימן זה שלכאורה דבריו סותרים למ"ש בס"ק כ"ח שתחילה כתב שם דבין נשאר האיסור קבוע במקומו הראשון ובין נעקר כל הקביעות ונקבע במ"א הכל נקרא קבוע והביא ראי' מהא דפרק ב' דיומא ומהא דפרק ב' דנזיר ואח"כ בסמוך לו כ' דאם נתפזרו אילך ואילך אף שחזרו והוקבעו יחד או בפירש מקצת שלא בפנינו וחזר לתערובות הראשון ג"כ מותר והביא ראי' מהא דפרק התערובות וכי מגיסא אסירא ונראה שם מדבריו דיש חילוק בזה דדוקא בנעקרו כולם ולא נתפזרו אילך ואילך דאף

דנעקר שם קבוע מהם מאחר דניידי מ"מ לא נקרא עליהם שם היתיר שייך לומר בהם דפרשו מרובא כיון שידוע שיש בהם איסור באסיפתם, ולכן כל שחוזרים לקביעותם חוזרים ונאסרים משא"כ בנתפזרו כולם אנה ואנה אפי' בפנינו דהוי דומיא דפירש מקצת שלא בפנינו כמ"ש בסימנים הקודמים שכבר נקרא עליהם שם היתיר ואין אנו יכולים לומר שיש בהם איסור כיון שלא נשאר רוב במקום אחד ולכך בהא דיומא דמיירי שם בנעקרו כולם ולא נתפזרו אנה ואנה אם שוב חזרו לקביעותם שפיר כתבו התוס' דאסורים דחזרו לקביעתם וכן בהא דנזיר ג"כ נלע"ד דא"ש לפי חילוק זה דבעינן שיסתלק מהם האיסור מכל וכל דאז אמרינן דאין חוזרים לאיסורים ולכך בנתפזרו כולם שכולם הותרו לגמרי וכאלו אין כאן איסור כלל דמי ולכן שפיר י"ל מהיכן יבואו לידי איסור מחדש משא"כ בהך דנזיר דרק אשה אחת שרוצה עכשיו לקדש היא פירש' מן הקביעות והקביעות נשאר במקומו ונשאר שם האיסור על הקבוע כמקדם רק דהאחד שפירש על שלא הי' בכללם נבדל מהם והותר לכך כל שחזר למקום הקביעות שהי' בתחילה חזר לאיסורו מאחר שנתערב בקבוע הראשון שעדיין הוא אסור ולכך בנזיר דשם פריך על אשה אחת שפירשה מקביעותה משני שפיר אשה הדרא לניחותא ר"ל לאותו הקביעות של כל הנשים שבעולם שהם באיסור קבוע עדיין כבתחילה והטעם פשוט בזה דהא עיקר הקביעות הוא מאחר שיש בתערובות איסור ודאי מה שאין יכול להתבטל א"כ מה בכך שפירש א' מקביעותה כל שחזר לקביעות והוא באסיפה אחת עמהם ויש כאן איסור ודאי שאין נתבטל נעשה קבוע מחדש כאלו עכשיו נתערב בהם איסור ודאי כן היה נראה לכאורה.

אמנם דברי הפר"ח עדיין אין מיושבים בזה דהוא כתב דגם בפירש אחד מן הקבוע וחזר לקביעותו ג"כ מותר יעו"ש וא"כ קשה מהך דנזיר ומה גם שהוא עצמו מביא הך דנזיר ודקדק משם דאמרינן הדרא לקביעותה כמ"ש ולכן נלע"ד דדעת הפר"ח הוא שמפרש הא דקאמר בש"ס דילמא בשוקא אשכח וקדיש ר"ל השליח שקידש האשה וכפי שמצאתי בס' שיטה מקובצת למסכת נזיר שהביא שם בשם הרא"ש שפיר כן ולכן שפיר משני אשה הדרא לניחותא ר"ל כיון דחזרה לקביעות וא"י לנו אותה האשה אם כן חזר התערובות למקומו וכיון שעדיין לא נסתלק שם האיסור לגמרי מקבוע הוה שפיר חוזרים ונאסרים כמ"ש ולמד הפר"ח שפיר מזה דכל דבר דעדיין לא הותרו לגמרי וחזרו והוקבעו לא אמרינן כיון שקביעות הראשון נעקר מהם שוב אין חוזרים לקביעות לעולם אלא אמרינן כל שהם בקביעות שנית ולא הותרו עדיין אסורים משא"כ בפירש מקצת והותר וחזר לקביעות וניכר החתיכה אין שייך לומר שיחזור לאיסורו דהאיך היתר גמור

יחזור לאסורו בלא טעם וכן בנתפזרו כולם שגם כולם הותרו לגמרי ג"כ אין שייך לומר חזרו לאיסור בלא טעם, ולכך בפרק התערובות פריך שפיר וכי מגיסא אסירא דהתם נתפזרו לגמרי וכמו שפירש הרשב"א שם וכמ"ש למעלה בסי' ל"ו באריכות כ"ז יש לומר לפי שיטת הפר"ח שם.

אמנם צריך לבאר לפי דעתו הא דקאמר שם שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקחו רק דפריך ובב"א מי משכחת לה ולפמ"ש דבנתפזרו והותרו כולם לגמרי שוב אין חוזרים לקביעות א"כ מה בכך שיבואו ליטול בב"א כיון שהותרו הותרו ולכן נראה דהוא מפרש מאי דקאמר בש"ס שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת היינו שמחמת חביבותא דקדשים לא ימתינו עד שיכבוש אותם דניידי אלא יקחו אותם מן הקבוע כל אחד אחת אחת בבת אחת ויהיו סוברים שבזה יתבטל ג"כ קביעותם כל שנתפרשו אח' אחת זה לכאן וזה לכאן ובאמת אין זה פרישה כיון שלוקחים כולם בבת אחת דהפרישה לא הוי אלא כשנפרשים בזה אחר זה רק שמתפזרים משם לכאן ולכאן.

וע"ז פריך ובבת אחת מי משכחת לה כיון דלקיחתם משם הוא שלא ע"מ להקריב מיד רק להיות נכבשים בזה א"כ א"א שיהיו עומדים בבת אחת דאף דהלקיחה הוא בבת אחת מכל מקום אח"כ בזה אחר זה קודם שיגיעו להקרבה. או אפשר שגורסים בש"ס כפי מה שהובא בס' ב"א שמיד אחר הקושיא וכי מגיסא אסירא ומשני גזירה שמא יבואו עשרה כהנים ויקחו מן הקבוע וכמ"ש למעלה בסי' ל"ח באריכות בזה יעו"ש.

אמנם לפרש"י ותוס' שם בנזיר שפירשו דילמא בשוקא אשכח וקידש ר"ל המשלח שרוצה לקדש עכשיו איזה אשה ומשני דהדרא לניחותא קשה כיון שמכיר אותה האשה וכאלו עומדת בפ"ע דמיא היאך תחזור לאיסור בלא שום טעם וכן עמד בזה בספר בינת אדם, ומה שתירץ בזה משום דאשה דעתה לחזור לבית משום דכל כבודה בת מלך פנימה ובקדושין דאדעתא דביאה הוא לכן מיקרי קבוע ולא מקרי פירש כלל הוא דוחק גדול לחלק בין קדושין לד"א בסברא שלא נזכר בש"ס כלל.

גם דברי התוס' בס"פ דכתובות תמוהים לכאורה שכתבו דמ"ש הדרא לניחותא הכוונה בזה שבאדם לא שייך פירש כלל משום דהדרא לניחותא כשיחזור לביתו וחילקו שם בין אם בשעה שאוסר האשה אז פירש מן הקביעות אז לא חיישינן משא"כ בנזיר ששם חיישינן שמא בשעה שיקח המקדש אשה חזרה אז האשה שקידש השליח לביתה משמע שמפרשים כפי' השיטה מקובצת דאף אם קידש השליח האשה בשוקא מ"מ חזרה ונתערבה והדרא לקביעותה והם סותרים למ"ש בפ"ב דנזיר וצ"ל דחזרו באמות מפירושם, ופרש"י ותוס' דנזיר אפשר לתרץ לפי שיטתם דפיר באמת דשם אין איסור

מדינא שהרי אין זה קבוע כלל, רק מקנסא בעלמא אסרו. ולכן כל שפירש מן הקביעות דלא דמי לשום קבוע לא רצו לגזור כי היכא דלא להוי מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא דדבר זה ידוע לכל דאמרינן כל דפריש מרובא פריש משא"כ אם חזור לקביעותה אף דהוא ניכר בפ"ע וכאלו אינו כלל בתערובות בקבוע מ"מ כיון דדמיא לקבוע ואין ניכר לבני אדם שהיא אותה האשה שפירשה מן הקבוע שייך שפיר קנסא. ולא יהי' מילתא דרבנן כחוכא ואטלולא.

ומה שתירץ בספר בינת אדם דברי הפר"ח שיש חילוק בין חזרה לקביעותה קודם שנודע האיסור דאז כיון שעדיין לא חל עליהם שם היתר דהכל תלוי בשעת ידיעה אז חוזרים לקביעות מה שאין כן כשחזרה לקביעותה אחר שנודע האיסור דבריו נכונים לדינא לפמ"ש למעלה לדעת הרא"ש דסובר דהכל תלוי בשעת ידיעה אבל לא לתירץ דברי הפר"ח דהוא כתב שם דחוזרים לקביעות ומביא ראי' מהא דיומא בפירש לחצר אחרת דדוקא אם שוב פירש מהם כו' יעו"ש, ושם מיירי בנודע כבר התערובות. ודברי הש"ס יבואר לפנינו בס"ד באריכות.

והחילוק שכתבנו בין אם נעקרו כולם דאז חוזרים לקביעותם ובין נתפזרו לגמרי נלע"ד מוכרח דהא כבר נתבא' למעל' (בסי' ל"ו ול"ח) באריכות דהרא"ש ס"ל דבנעקרו כולם אף דלא נתפזרו לגמרי מקרי ג"כ כבישה ונידי ולא מקרי קבוע ואעפ"כ כתב הרא"ש בפ"ב דיומא דאמר שם בפירש לחצר אחרת היינו בשעת עקירתם פירש אח' מהם כו' משמע דאם לא פירש מהם אסורים עדיין ומפקחין עליו וקשה למה כיון דכבר נקרא עליהם שם פירש מן הקבוע אע"כ אף דנעקר מהם שם קבוע מכל מקום שם איסור עדיין עליהם משום דהאיסור ידוע בינהם רק דמהני למה שפירש מהם דלא מקרי פירש מן הקבוע וא"כ פשיטא דלא שייך לומר עליהם וכי מגיסא אסירא דהא עדיין לא נקרא עליהם שם היתר וכמ"ש וזה ברור.

ודברי התוס' שם בפ"ב דיומא צריכין ביאור במ"ש שם הא דפריש כולהו לחצר אחרת ויצאו גם משם ולא נשאר בהם עד אחד שנפלה עליו מפולת כו' דממנ"פ כיון שכתבו התוס' דמה שהם בחצר אחרת הוי עליהם שם קבוע כמקדם דמי לי חצר זו כו' א"כ אפילו יצאו כולם משם ונשאר אחד עדיין הוא בקביעותו הראשון ואפילו פירשו כולם בבת אחת ונשאר אח' כמ"ש למעלה בסימנים הקודמים דאפילו פירשו הרוב לאחר שנודע התערובות בבת אחת המיעוט הראשון נשאר באיסורו וכדמוכח גם כן מהא דר' אושיעיא גבי נפתחו מאה חביות דלא אמרינן איסורא ברובא איתיא ואם נאמר דס"ל להתוס' כמ"ש המ"מ בפ"ב מהלכות שבת דשם קודם שנפל עליו גל שעדיין לא חל שם

איסור כלל דמיא לפירש קודם שנודע האיסור דאמרינן מרובא פריש לד"ה ג"כ קשה דא"כ גם באותו חצר הי' לנו לומר דאם נשאר אחד ונפל עליו גל דאין מפקחין.

ולכן הי' נלע"ד לכאורה דכוונת התוס' בזה הוא ע"ד מ"ש הרא"ש כמש"ל בביאור דבריו דבנעקרו כולם נתבטל מהם שם קבוע. אך עדיין אסורים כל שלא נתפזרו אנה ואנה ולכן מה שפירש מהם בעת עקירתם מותר ולא הוי פירש מן הקבוע. ולכך ג"כ כל שחזרו לקביעותם חזרו לאיסורם כיון שעדיין לא הותרו לגמרי כמ"ש למעלה וז"ש התוס' דצ"ל דיצאו גם משם ר"ל שלא עמדו יחד בחצר האחרת שא"כ היו חוזרים לקביעותם ודמיא לחצר הראשונה ולכן צ"ל דיצא גם משם ר"ל דבעת הליכתם הלכו דרך חצר אחרת ולא עמדו עדיין ואז הלכו דרך חצר אחרת ג"כ ונשאר אחד דדמיא לפירש אחד מהם בשעת עקירתם ולכן אין מפקחין עליו דאין זה פירש מן הקבוע ומ"ש הא דפירש מקצתייהו יתבאר לפנינו בס"ד.

ולפי שדברי הש"ס דפ"ב דיומא צריכין ביאור וסתומים הם לכן מוכרח אני להאריך בזה ומתוכו יתבאר לנו שיטת הפוסקים בזה והוא דבש"ס שם ז"ל אמר רב יוסף כו' לא הלכו בפ"נ אחר הרוב. ה"ד אלימא דאיכא תשעה ישראל ואחד עובד כוכבים רובא ישראל נינהו אלא פלגא ופלגא כו' אלא דאיכא ט' עובדי כוכבים כו' לא צריכא דפריש לחצר אחרת מ"ד כל דפריש מרובא פריש קמ"ל ופריך שם איני והא מר רב אסי כו' בחצר אחרת אין מפקחין ומשני ל"ק הא דפריש כולהו הא דפריש מקצתייהו ופרש"י פרשי כולהו הואיל ואתחזק ישראל בהאי חצר שנפל בו מפולת מפקחין ואף על גב דניידי להו לא אזלינן בתר רובא הא דפריש מקצתייהו הואיל ולא ידעינן אי הוי ישראל בהאי חצר אזלינן בתר רובא הואיל דלא אתחזק איסורא.

ודברי רש"י ז"ל גם כן צריכין ביאור במ"ש בפריש כולהו מפקחין הואיל ואתחזק ישראל כו' דא"כ הרי חזרו לקביעותם וא"כ גם בשאר איסורים הדין כן דאמרינן הדרא לקביעותא, ומה זה דקאמר שמואל לא הלכו בפ"נ כו' דלפ"ז אין חילוק בין פ"נ לשאר איסורים כלל וצ"ל דרש"י מפרש דפריש כולהו דנתפזרו לגמרי אנה ואנה דבכה"ג בשאר איסורים לא הדרו לקביעותם ולכן אשמועינן דפ"נ שאני שבכה"ג לא הלכו אחר הרוב דילפינן לה מקרא דוחי בהם כמ"ש התוס' וס"ל דמוקמינן לה איותר מסתברא דהייינו שיהי' עכ"פ אתחזק שם ישראל מה שאין כן בפירש מקצתייהו בחצר אחרת כיון דהוי פירש וגם לא אתחזק ישראל כלל לא החמירו כלל בפ"נ בזה ואזלינן בתר רובא ומיירי בפירש שלא בפנינו דאל"כ הוי כלוקח מן הקבוע כמש"ל בסימנים הקודמים וא"כ מדאורייתא הוי קבוע אפי' בשאר איסורים כן הי' נראה לכאורה.

אבל כתבנו למעלה שמדברי רש"י ז"ל בזבחים מוכח דס"ל דאפי' נתפזרו אנה ואנה ג"כ אמרינן הדרא לקביעותא ממ"ש בד"ה ומשני ובד"ה ובבת אחת מי משכחת לה כמ"ש למעלה דרש"י ס"ל כל שעדיין לא חל עליהם שם היתר ולא נלקחו לשם היתר אכילה חוזרים לאיסורם ולקביעותם, והנה בהא דקאמר בפירש מקצת אין מפקחין לכאורה הי' קשה לפי אותם הפוסקים דס"ל בפירש מקצת שלא בפנינו ג"כ אסרינן מגזירה שמא יקח מן הקבוע וא"כ למה בפ"נ אין מפקחין דהא פ"נ קיל יותר משאר איסורים כמ"ש שמואל גופי', ועיין תוס' ר"פ התערובות דגם בפ"נ יש לגזור שמא יקח מן הקבוע בהא דנסקלים בנשרפים וצ"ל דכך הוא הענין דבאמת בפ"נ יש סברא לכאן ולכאן דיש לומר להחמיר יותר משום דלמד מקרא דוחי בהם.

אבל יש סברא להיפוך ג"כ דכאן קיל יותר דהאיך נחלל שבת בידים לפקח עליו את הגל כיון דבאמת בכל התורה אזלינן בתר רובא לכך צ"ל דבפריש כולהו שייך לומר דמפקחין משום דנלמד מקרא דוחי בהם ר"ל שלא יוכל לבוא בשום אופן לידי הריגה בן אדם מישראל כמ"ש התוס' שם ור"ל כאן כיון דעכ"פ יש כאן ישראל ודאי אף דבטל מהם שם קביעות כיון שנתפזרו לגמרי מכל מקום מקרא דוחי בהם שפיר יש ללמוד זה דמפקחין דהא יכול לבוא לידי הריגת אח' מישראל כיון שיש ביניהם ישראל בודאי משא"כ בפירש מקצת שיש לומר שאין כאן ישראל כלל לא שייך ללמוד מקרא דוחי בהם דהא בכל מקום אזלינן בתר רובא והוי כאלו ודאי אין שם ישראל, ואף דבשאר איסורים גזרינן שמא יקח מן הקבוע כאן לא שייך זה דאטו משום גזירה נחלל שבת במלאכה דאורייתא ואין כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בקום ועשה.

אך לפ"ז קשה הא דקאמר התם ומי אמר שמואל הכי והתנן מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ומתרץ שם כי אתמר דשמואל אריש אתמר אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים אמר שמואל ולפקח עליו את הגל אינו כן דלפמ"ש קשה בהא בפירש מקצת אמרינן דאין מפקחין.

לכך אני אומר דשיטת רש"י כך הוא דבפריש כולהו ונתפזרו דנעקר מהם שם קבוע כמ"ש אעפ"כ כיון שיש ביניהם עכ"פ ישראל א' מפקחין דנלמד מקרא דוחי בהם כמ"ש ומיירי בעת שהי' הולכים בחצר אחרת ואז בעת הליכתם נפל על אחד מהם גל וא"כ לא שייך בהם חזרו לקביעותם כיון דעדיין הם פורשים והולכים ובפריש מקצת לחצר אחרת ה"ט דאין מפקחין משום דיש כאן ס"ס שמא אין כאן איסור כלל וא"ת שישנו שם שמא לא נפל הגל על הישראל והיינו שפירש מקצת כגון ב' או ג' אנשים לחצר אחרת וכמ"ש בפתה"ש באריכות דבכה"ג לא אמרינן דמקרי פירש מן הקבוע וכמ"ש לתרץ

קושיית הגאון בעל חוות דעת דהיאך מותר לישא אשה כל שידוע שיש ממזרת אחת בעולם יעו"ש ואפי' פירש א' מהם לחצר אחרת ג"כ יש לומר כיון דהוא רשות אחרת ולא אתחזק כאן ישראל לא נלמד מקרא דוחי בהם כמ"ש משא"כ באותו חצר כיון דאתחזק ישראל בהאי חצר אף דפירש מקצת שם מפקחין אף דפירש שלא בפנינו דבזה לא הלכו אחר הרוב.

ולכן מקשה שפיר מעיר שרובה עובדי כוכבים דהוי דומיא דחצר זו דאתחזק ג"כ ישראל במקום הזה כיון שדרך שהעובדי כוכבי' כולם הולכים בשוק והרי כל העיר להם כחצר אחת ואם פירש אחד שם אמרינן דלא הלכו בו בפ"נ אחר הרוב ולכן אמר דלענין פ"נ אינו כן דלא הלכו אחר הרוב כל דאתחזק ישראל במקום הזה אף דפריש שלא בפנינו וכן מדוקדק מלשון רש"י שם דפריש כולם היינו נתפזרו ובפירש מקצתייהו חילק בין אותו חצר לחצר אחרת משום דאתחזק כאן ישראל וכמ"ש כנ"ל לפרש שיטת רש"י ז"ל.

ושיטת התוס' כבר כתבנו שנראה לכאורה שהם מפרשים דפריש כולהו היינו בשעת עקירתם דרך חצר אחרת פירש אחד מהם דאז אין מפקחין, אבל פירש מקצת לחצר אחרת מפקחין והוא איפכא מפירש רש"י ופירש א' מכאן לחצר אחרת וצ"ע במאי מיירי אי מיירי בפירש שלא בפנינו. קשה מאי סברי אי כסברת רש"י ז"ל דכל שלא נתחזק ישראל בהאי חצר אזלינן בתר רובא וא"כ מ"ט מפקחין וע"כ צריך לפרש דמיירי בפירש בפנינו דהוה כלוקח מן הקבוע כיון דלא נעקרו כולם ועדיין הקביעות במקומו עומד וא"כ הא דקאמר לא הלכו בפ"נ אחר הרוב קשה הא גם בשאר איסורים דינא הכי דהא הוי כמחצה על מחצה מדינא גם קשה בהא דמצא תינוק מושלך דקאמר אם רוב עובדי כוכבים עובדי עובדי כוכבים להאכילו נבילות וקאמר שמואל לענין פ"נ אינו כן ובפירש מן הקבוע לפנינו למה מאכילין אותו נבילות הא הוי כמחצה על מחצה ואי מיירי בפירש שלא בפנינו הא רש"י ס"ל דבכה"ג בפירש מקצת מן הקבוע כיון דלא אתחזק ישראל בהאי חצר האחרת אין מפקחין.

לכן נראה דהתוס' ג"כ מפרשים כשיטת רש"י ז"ל דבפירש כולהו לחצר אחרת כיון דשם אתחזק ישראל מפקחין רק שהם מפרשים קצת בענין אחר והוא דבעת שהלכו לחצר האחרת כולם שוב יצאו כולם גם משם ונשאר אחד בחצר האחרת ובזה קמ"ל דאף בשאר איסורים כיון דניידי כולהו ונתפזרו שוב אין להם דין קבוע מכל מקום כיון דכאן אתחזק ישראל בודאי בחצר השני אף דגם משם יצאו ונשאר רק אחד אעפ"כ מפקחין וזה נלמד מקרא דוחי בהם דמפקחין ומ"ש התוס' דצ"ל דיצאו גם משם ונשאר א' דאל"כ מה לי חצר זו כו' היינו משום דס"ל דכיון דלא נתפזרו לגמרי זה לכאן וזה לכאן רק הם נעקרים

בחבורה אחת אף שנעקר מהם שם קבוע מ"מ על כל א' דין פירש מן הקבוע לפנינו יש לו כיון שאנו רואים עקירתם בזה אחר זה. ולכך כמו באותו חצר דאם פירש א' לפנינו בלא קרא דוחי בהם ודאי דמחצה על מחצה דמי דהא הוי כלוקח מן הקבוע כמו כן בחצר אחרת כשנפל שם גל על א' מהם דהא עדיין כל א' הוי כלוקח מקבוע ולא מהני עקירתם, רק אם שוב פירשו מהם אחד לפנינו כמ"ש למעלה וא"כ מאי קמ"ל שמואל בהא דקאמר לא הלכו בפ"נ אחר הרוב הא גם בשאר איסורים הדין כן לכך הוצרכו התוס' לפרש דמיירי שגם משם הלכו ונשאר רק א' ונמצא דהוי כאלו פירש אחד בשעת עקירתם, ולכן קמ"ל דמפקחין משום דאתחזק ישראל בהאי חצר משא"כ בפירש מקצתייהו לחצר אחרת אין מפקחין ומיירי' בפירש שלא בפנינו דמשום גזירה שמא יקח מן הקבוע אין לחלל שבת באיסור דאורייתא ונמצא שאין חילוק בין שיטת רש"י לשיטת תוס' רק אם בעת הליכתם לחצר אחרת נפל שם גל על א' מהם אחר שיצאו משם דלדעת התוס' מפקחין כיון דאתחזק שם תחילה ישראל ולשיטת רש"י אין זה מוכרח דאפשר דוקא בעת הליכתם שם אין מפקחין אם נפל על אחד מהם, וס"ל דבהליכתם שם נעקר מהם שם קבוע לגמרי ואפילו שם פירש מן הקבוע לפנינו אין להם, אך יש לדחוק וליישב גם שיטת רש"י כדברי התוס'.

אמנם דברי הרא"ש הם בהיפוך ממ"ש בדברי התוס' שכתב וז"ל הא דפריש כולהו מאותו חצר שהיו שם בשעת עקירתם נכנס אחד מהם לחצר אחרת כו' אין מפקחין דכיון שנעקרו כולם אין כאן ישראל קבוע וכל דפריש כו' הא דפירש מקצתייהו דפירש אח' מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת מפקחין דכיון שנשארו אחרים במקומם כמחצה על מחצה דמי עכ"ל וצ"ל דהוא ס"ל היפוך מסברת התוס' ומיירי בפירש מקצת שלא בפנינו וס"ל דקרא וחי בהם שמורה דיש להקל יותר בפ"נ מסרו הכ' לחכמים. ולכן חילקו בין מקצת דפירש עכ"פ מן הקבוע ממקום דאתחזק ישראל דאז מפקחין משא"כ בנעקרו כולם שאז אין עליהם שם קבוע. ושוב פירש אחד מהם אין מפקחין והשתא א"ש מאי דקאמר אם רוב עובדי כוכבים כו' להאכילו נבילות דשם מיירי בפירש שלא בפנינו כמ"ש נמצא בה תינוק (גם אין שייך לגזור שם שמא יקח מן הקבוע דמיירי שכל עובדי כוכבים ניכר במקומו), ועל זה קאמר שמואל שפיר ולענין פ"נ אינו כן. וכמ"ש ודבריו מבוארים ונכונים בדברי הש"ס.

ולפמ"ש אין כאן ראי' לדינו של ה' שכנא בהגה"ת רמ"א בסעיף חית שכתב לחלק בין פירש כולהו לפירש מקצת והוכחתו מכאן, ולפמ"ש אין כאן הוכחה כלל דשאני לענין פיקח גל דאין שייך לומר גזירה שמא יקח מן הקבוע דאטו משום גזירה יחלל שבת

וכמ"ש בזה למעלה, וצ"ל שכתב כן אף שאין הכרח לזה לומר דדברי הטור לא יהי' תמוהים וסותרים זה את זה כיון שמצינו כעין חילוק זה לענין פ"נ אפשר דהטור ס"ל גם בשאר איסורים לחלק בזה.

ולפמ"ש דמקרא דוחי בהם נלמד דיש להקל בפ"נ יותר מבשאר איסורים, ולא נמסר הדבר אלא לחכמים יותרץ ג"כ מה דקשה לכאורה שם בסוגיא דפ"נ גבי חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאים ומוכח שם בסוגיא דא' אומר צריך וב' אומרים אינו צריך אין דבריו של א' במקום שנים הרי מוכח דגם בפ"נ הלכו אחר הרוב וצ"ל דמקרא דאחרי רבים להטות ילפינן לה אף דרוב אומרים חייב דהוה ג"כ פ"נ דהא התורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה אעפ"כ אזלינן בתר רובא.

אך לפ"ז יקשה במאי דקאמר התם אי אמר איהו ואחריני בהדי' צריכנא אפי' איכא מאה דאמרי לא צריך מאכילין אותו ולא אמרינן דאזלינן בתר אומדנא דספק נפשות להקל, והא כבר נתבאר דגם בנפשות אזלינן בתר רובא אבל לפמ"ש א"ש דכיון דמצינו כתוב א' שמקיל בפ"נ דוחי בהם כו' וכמ"ש ומקרא א' דאחרי רבים להטות דמשמע דגם בד"נ אזלינן בת"ר ושוה בזה לשאר איסורים, וא"כ צ"ל דהכתוב מסרו לחכמים לפי הנראה להם וכמ"ש וא"ש.

היוצא לנו מכל מה שכתבנו בדין הדרא לקביעותא שיש בזה כמה שיטות, והוא שאם נעקרו כולם ולא נתפזרו אנה ואנה ושוב באו ועמדו למ"א בודאי אמרינן חזרו לקביעותם כמקדם בלי שום שינוי והפרש כלל לכל השיטות.

אמנם בנתפזרו אנה ואנה זה לכאן וזה לכאן כיון דנתבטל מהם שם קבוע מכל וכל לא אמרינן חזרו לקביעותם לדעת הפר"ח, אכן אם הקביעות נשאר במקומו ופירש אחד מהם שלא בפנינו ושוב חזרו לקביעותו וניכר במקומו ג"כ לא אמרינן הדר לקביעותו, אבל באם חזר ונתערב אמרינן הדרא לקביעותא, ונ"מ לענין אמר לשלוחו צא וקדש לי אשה דאם קידש השליח אשה בשוק בעת שפירשה שלפ"ז הי' אז המשלח מותר בכל הנשים דמסתמא אין האשה קרובותם דמרובא הויא אעפ"כ כיון דהדרא לניחותא ונתערבה קודם שקידשה המשלח אסור בהם ואם נתפזרו אנה ואנה וחזרו לקביעותם קודם שנודע האיסור בודאי אמרינן הדרא לניחותא וקביעותה כיון שבעת חלות האיסור היו בקביעות והכל הולך אחר הידיעה ולשיטת רש"י בזבחים נראה דהכל תלוי בשעת שעושה מעשה לשם היתר כגון שלקחם אחד אחד אחר שפירשו שלא בפנינו אף שאח"כ חזרו להיות רוב אצלו לא אמרינן חזרה לקביעות, משא"כ אם אחר שנתפזרו אנה ואנה

לקחם בב"א הרוב כיון שעדיין לא נעשה בהם מעשה ליקח מהם לשם אכילה והנאה כל שחזרו להיות רוב בבת אחת חזרו לקביעותם ודוק בזה.

סימן מה

דין חילוק בין איסור דאורייתא לדרבנן בדין הדרא לקביעותא.

נלע"ד דבר חדש בדין הדרא לקביעותא לפי מה שמצאתי לאחד קדוש מדבר הגאון מוהר"א ז"ל מווילנא בביאורו (סי' צ"ט סעיף ואו וסימן ק"ט סעיף ב') דאפילו לדעת הרא"ש דסובר בתערובות דהאיסור נהפך להיתר היינו דוקא באיסור דרבנן דבזה אין אומרים חוזר וניער, אבל באיסור דאורייתא לא אמרינן הכי וכדמוכח מכמה משניות ובברייתות, והנה הך דינא דאיסור נהפך להיתר ואין חוזר וניער דימו הפוסקים זה למ"ש בפרק התערובות וכי מגיסא אסורא והיינו כמ"ש בסימן הקודם דאין חזור לקביעותם כל שנקרא שם היתר עליו ואינו חוזר ונאסר וכמ"ש הרא"ש בפג"ה והביאו הפוסקים דבריו. וכיון שכן גם בדין חוזר לקביעות תלוי אם הוא איסור דרבנן, אז אין חוזר לאיסורו משא"כ באיסור דאורייתא וכיון שכן היה נראה ליישב הסתירות שכתבנו בסימן הקודם בזה והוה א"ש הכל דפרק התערובות דמיירי באיסור דרבנן דהא מדאורייתא גם אם הם בקביעות הראשון הם מותרים דמדאורייתא גם דבר חשוב בטל ברוב ולכן פריך שפיר וכי מגיסא אסירא כיון שכבר נקרא עליהם שם היתר, משא"כ בהא דמסכת נזיר דקאמר שם הש"ס אשה הדרא לניחותא הנה למאן דס"ל דתערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא כל שאין שייך בו ביטול. וא"כ שם באשה דבגברי לא שייך ביטול ודמיא לתערובות חנויות קאמר שפיר הדרא לניחותא, גם לפמ"ש קצת אחרונים משום דהאשה והשליח יודעים מהאיסור א"כ א"ש ג"כ דמקרי קבוע דאורייתא. ולפמ"ש התוס' דהוי קנסא דרבנן משום דעשה שלא כהוגן א"ש ג"כ אפילו אם נאמר דלא מקרי קבוע כלל דחכמים עשאום כקבוע מקנסא. ולכן עשאום כקבוע דאורייתא ממש דאמרינן בה הדרא לקביעותא.

(**אך** כ"ז הוא לשיטת הרא"ש דהוא ס"ל דהאיסור שנתבטל חוזר להיות היתר ממש. ולכן לשיטתו הוצרכו לחלק בין איסור דאורייתא לדרבנן בדין חוזר וניער ובדין הדרא לקביעותא, אבל לדעת הרשב"א סי' ק"ט דס"ל דהאיסור במקומו הוא ולכך חזור וניער באמת א"כ אין ראי' לחילוק זה). ולכך בהא דפרק ב' דיומא דכתבו התוספות דבחצר אחרת אם לא יצאו משם חזרו לקביעותם דשם ג"כ הוא מילתא דאורייתא דיש לפקח גל דשם מיירי בקבוע גמור דאורייתא דהישראל ידוע במקומו ורק דא"י על מי נפל הגל. אמנם כיון שלא מצאתי דבר זה מפורש בפוסקים צ"ע למעשה.

סימן מו

דין אם פירשו מועטים למ"א ורובם נשארו במקום קביעתם, או שפירשו גם הם למקום אח'.

אם פירשו מועטים למקום אח' ורובם למ"א כבר ביארנו למעלה (סימן ל"ב) באריכות בשם הרא"ה דלא מקרי פירש כיון דהוי דרך חלוקה וכיון שכן שניהם אסורים רק אם נפרשו למ"א בזה יש לחלק דהמיעוט שפירשו למ"א מותרים דאמרינן איסורא ברובא איתיא משא"כ אם נפל הרוב למ"א וכמ"ש מהא דמאה טבעות בטבעות של עובדי כוכבים ומזלות. והנה ראיתי בפר"מ (מש"ז ס"ק יוד) שכתב בכוונת דברי הרא"ה דהיינו דוק' ב פירש אחד א' אז אמרינן שפירש מן הרוב הוא משא"כ בפירש ארבעים ביחד אז הוה דרך חלוקה ואסור וכ"כ שם בשם המנ"י (כלל מ"ג אות י"ז).

ולענ"ד דבריהם תמוהים דמה לי אם פירש אחד או ב' או עשרה או יותר דכלל גדול הוא דמיעוט שפירש אמרינן מרובא פרשי דכך שם מיעוט על אחד או על עשרה ועשרים ביחד וזה פשוט, והמנ"י עצמו כ"כ בשם הפרישה שהקשה כן על הב"י ומה שהשיג עליו מדברי הרא"ה אינו מוכרח דכוונת הרא"ה דשם מיירי בפירש לפנינו דלא מקרי פירש כלל והוה כלוקח מקבוע רק בנתפרשו כולם אז מותרים כמ"ש למעלה באריכות, ע"ז כתב הרא"ה דדוקא בנתפזרו כולם אנה ואנה אבל בנחלקו לב' חלקים המיעוט לצד אחד והרוב לצד אחד אז הוי דרך חלוקה כיון שהרוב הנשאר אינו בקביעותו לא שייך לומר על המיעוט דהוא פריש מן הרוב דהלא שניהם נתפרשו זה מזה משא"כ בפירש המיעוט והרוב נשאר במקום קביעותו.

ויצא לו דין זה מהא דקאמר בש"ס נכבשינהו דניידי ולא קאמר לחלקם לב' חלקי' לב' עדרים, ועוד דהתם הוי בפנינו, וכיון דהוה דרך חלוקה ולא דרך פיזור אין שם הקבוע נסתלק ממנו, משא"כ בנתפרש מקצת והרוב נשאר והמקצת שנתפרש הי' באופן שהי' שלא בפנינו דשם הוא מטעם כל דפריש מרובא פריש אתינן עלה מה לי אחד או ב' או יותר וכמ"ש.

והנה בדין זה אם נתפרש המיעוט למ"א והרוב למ"א אם נתבטל מהם שם קבוע יש בזה מקום עיון, לפי שראיתי בספר בינת אדם שהאריך בזה והעלה דבאמת נתבטל מהם שם קבוע רק דמ"מ הרוב אסורים משום דאמרינן איסורא ברובא איתיא רק אם שוב פירש מהם מרוב הזה מיעוט מותר אפי' בפנינו ואפילו בידים מותר ליטול מהם כיון שנתבטל מהם שם קבוע, ועפ"ז ביאר שם דברי הרב בהג"ה סעיף ח' מ"ש בשם חמיו הגאון מ' שכנא לחלק בין אם נתפרשו כולם למקצתם וגם פי' בזה דברי הש"ס דיומא יעו"ש.

והנה הא ודאי דדברי הש"ס דיומא לא מתפרשין כן. דאפי' לפירש הרא"ש שפי' שבשעת עקירתם פירש אחד מהם אין מפקחין יעו"ש מוכח משם להיפוך דדוקא בשעת עקירתם אבל אם עמדו שוב במקומם אסור וכמ"ש הגר"א בביאורו שם משום דהדרא לניחותא יעו"ש ומכ"ש לפי שיטת הרשב"א דדוקא נתפזרו בעינן ח"כ עדיין שם קבוע עליהם. ואם שוב פירש מהם אפילו מקצת בפנינו ודאי דאסור. והרשב"א צ"ל דמפרש דברי הש"ס ביומא מאי דקאמר הא דפריש כולהו היינו נתפזרו לגמרי כמש"ל (סימן ל"ב) בשמו באריכות. ודברי הב"א תמוהים ג"כ בלא"ה שהוא כתב דנתחלקו לב' חלקים מקצת לצד אחד ורוב לצד אחר אז המקצת שפירש לצד אחר מותר לגמרי, ומדברי הש"ס פ' התערובות גבי טבעת של עובדי כוכבים ומזלות מוכח להיפוך בהא דקאמר שם פירש ארבעים למ"א וששים למקום א' פירש ארבעים למקום א' אין אוסרות כו' משמע דוקא בתערובות אין אוסרות, אבל הם בפ"ע אסורות אם לא שנדחוק לומר דהש"ס לאו דוקא נקט אלא משום סיפא נקטי' דס' כיון שהם רוב אפי' נפלו למ"א אוסרות התערובות אבל המ' מותרות אפי' לא נתערבו, אבל זה אינו דבתה"א להרשב"א מבואר להדיא דהמ' בפ"ע הם אסורות אם לא בספק טריפות כמ"ש בשמו באריכות (לעיל סי' ל"ב) יעו"ש.

אמנם לפמ"ש שם בשם ביאורי הגר"א שבזה מחולקים הרשב"א והרא"ש דהרשב"א ס"ל דדוק' נתפזרו אנה ואנה בטל מהם קביעות וא"כ כאן שהי' בדרך חלוקה ודאי דלא הוי פיזור ועדיין אסורים שניהם. ולדעת הרא"ש לא גרע מנעקרו ולא נתפזרו דבשעת עקירתם אין עליהם שם קבוע, אבל מכל מקום שם היתר לא חל עליהם עדיין ונ"מ דאם חזרו ועמדו במקומם חזרו לקביעותם ולא שייך לומר אצלם וכי מגיסא אסירא. וזהו כוונת ביאורי הגר"א שם שכתב וז"ל דדוקא אחד מארבעים אין אוסר. אבל בפ"ע אסור מטעם דהדר לקביעותא. וכוונתו דאף שבעת חליקתם שאז היו נעקרים ממקומם ולא היו קבועי' מכל מקום עדיין לא הותרו, והאיסור הוא ודאי ביניהם, ולכן כל שחזרו ונחו מקרי חזרו לקביעותם והרי הם כמקדם ולשיטת הרשב"א עדיין לא נעקרו מהם שם קבוע כלל.

ובזה יש ליישב מה שקשה על הרא"ש דהוא עצמו כתב דלא אמרינן הדרא לניחותא משום דכי מגיסא אסירא. וכיון שכן למה כתב כאן הגאון ר"א ז"ל בשיטת הרא"ש דהדרא לקביעותא, ולכן צ"ל כמ"ש דהעיקר תלוי אם נקרא עליהם שם היתר או לא. וכיון שכן יוצא לנו הדין אם אחר שעמדו פירש אחד מן הרוב ודאי דדין פירש מן הקבוע יש עליו לכל דבר בין פירש ממילא בפנינו או שלא בפנינו. ע"ד שנתבאר בסימנים הקודמים וכמ"ש הרב דוקא בשעת עקירתם כו'. ולשיטת הרשב"א אפי' נעקרו כולם ובשעת

עקירתם פירש מהם מקצת בפנינו כל שלא נתפזרו לגמרי דין פירש מן הקבוע יש לו לכל דבר וזה ברור.

אך המיעוט שנחלק אף שנתבאר דגם הוא אסור כיון שהיה בדרך חלוקה מכל מקום לא דמי לקבוע והי' נלע"ד דאף אם אחר שהונח במ"א ופירש מהם אפי' בפנינו מותר דאף דלא נקרא עליו שם היתר מכל מקום שם קבוע גם כן אין לו ודמיא לשיטת הרא"ש בנעקרו ולא נתפזרו דאותם מהאם אפילו לפנינו מותרים כיון שאין עליהם שם קבוע וכמ"ש. וראי' לזה מהא דאיתא פ' התערובות פירש ארבעים למקום א' אין אוסרות ששים למקום אח' אוסרות דאמרינן איסורא ברובא איתי'. והנה כבר נתבאר דלהרא"ה עכ"פ לא מקרי פירש גם המקצת משום דהוי דרך חלוקה ואעפ"כ פירשו כולם למ"א אין אוסרים דאמרינן איסורא ברובא איתי' א"כ לא נקרא עליהם שם קבוע כיון דלא הוקבע איסור עליהם. ואין שייך לומר על מי שפירש מהם שפירש מן הקבוע. ומ"ש בספר בינת אדם שהרשב"א ס"ל לחלק בפירש מועט למ"א ורוב למ"א דהמיעוט מותר בפירש שלא בפנינו ובפירש בפנינו דוקא ספק טריפה מותר אין דבריו נכונים שם דבאמת אף שכתבו כן כדי לתרץ דברי הרשב"א שלא יהי' סותרים זה את זה כבר כתבנו (בסימן ל"ב) דבמקום שכתב בתה"א דהמיעוט מותר ר"ל בספק טריפה וכמו שכתב ע"ז במשה"ב וכבר הארכנו בזה למעלה יעו"ש.

סימן מז

בדין שנים האחרונים שנשארו בקבוע.

אם נתפזרו ונעקרו כולם כבר ביארנו דאמרינן כל דפריש מרובא פריש, אבל ב' האחרונים אסורים, וכבר עמדו בזה האחרוני'. והש"ך כ' דמיירי דחזרו לקביעות'. ואין דבריו מובנים, וכבר עמד בזה הפר"מ בביאור דבריו, יעו"ש. ובכרו"פ כתב הטעם שלכך אסורים משום דאין מבטלים איסור לכתחילה אם נאמר דיהי' מותרי' כולם ולדבריו דווקא באם נעשה ע"י מעשה שלו בידים כעין מ"ש הרב בסעיף ח' ומשמע דאם נתפזרו כולם כל אחד בפ"ע ג"כ אסורים שנים האחרונים אם היה הפיזור ע"י מעשה שלו אבל לענ"ד טעם זה תמוה הוא דאם נאמר דהסברא הוא כל שאנו מתירין לו הכל ואפילו האיסור עצמו הותר הוי כאלו מבטל איסור בידים א"כ למה אסורים שניהם די באחד שנאסר, האחרון שבהם לבד שכל שנשאר אחד באיסורו הרי אינו נהנה באיסור, ועוד בגוף הענין אני תמה אם נאמר דהוי מבטל איסור היה לנו לאסור הכל למבטל או למי שנתבטל בשבילו כדין הנזכר (בש"ע סימן צ"ט). והרי אם עירב אדם איסור א' ברוב יבש ביבש במין במינו, וכי נאמר דאין אסור למבטל רק חתיכה אחת, והא בלא"ה קיי"ל

דצריך ליטול א' מביניהם, וא"כ ע"כ דאם עבר וביטול אסורים כולם והוא פשוט. וא"כ למה מתירין הנשארים. ועוד דא"כ היה לנו לומר דמותרים למי שלא נתבטל בשבילו ומסתימת הרב בהג"ה וכן מדברי השאלתות שממנו מקור הדין שהביא הטור (סימן ט"ז ונ"ז), גבי דרוסה שנתערב משמע דשנים האחרונים אסורים לכל.

ועוד כיון דהשאלתות התיר לעשות זה בידים ודאי דאין כאן דין ביטול איסור, ועוד דאין שייך ביטול איסור כי אם במערב איסור בהיתר בידים או שמרבה עליו כדי לבטלו בידים, משא"כ בנד"ד שמפזרם שיתבטל מהם שם קביעות דומה למפריש האיסור מן ההיתר שלא יהיה בקביעות ומה שייכות ביטול איסור בכאן. ולכן העיקר בזה כמ"ש בסימנים הקודמים ע"פ שיטת הגר"א ז"ל דהרב מירי בנעקרו כולם ולא נתפזרו אנה ואנה דעדיין לא הותרו כולם דהא יש בהם איסור ולא שייך לומר מרובא פריש רק שנעקרו מהם שם קבוע לענין דמותר להפריש אח"כ בעת עקירתם אפילו בידים משום דלא שייך כאן לוקח מן הקבוע דאין כאן קבוע והא דקאמר הרב שם וז"ל והא דאסור אם הפרישה במתכוון כו' ומסיים אבל אם נתפזרו כולם כו' דמשמע ממילא כמו שעמד בזה הש"ך נלע"ד דהרב כוון בזה דבאופן זה שנעקר כולם אז שוב מותר להפרישם בידים ומ"ש פירשו קצתם ר"ל בידים יעו"ש בביאורי הגאון ר"א ז"ל (שם ס"ק כ"א וא"ש).

אבל דברי הטור עדיין אין מיושבים לפמ"ש הגר"א (דבסי' נ"ז) כתב ע"פ שיטת ר"ת ושאלתות דמתיר בחולין לכבוש אותם בידים ומחלק בין חולין לקדשים ושם לא כתב ובשעת עקירתם כו' משמע דמיירי דנתפזרו כולם לגמרי אנה ואנה כשיטת הרשב"א בזה א"כ קשה למה כתבו גם הם דשנים האחרונים אסורים והרי כבר נקרא על כולם שם היתר דכל אחד אמרינן מרובא פריש. לכן נראה משום דמסתמא מירי שהבהמות עומדות במ"א בחצר או בדיר וכדומה שצריכי' לצאת כולם בדרך פתח אחד וכל אחד שהולך לבדו אמרינן בי' דפריש מרובא' ולכן א"ש הא דקאמר ושנים האחרונים אסורים משום דלא שייך גבייהו מרובא פרשי וכמ"ש אבל באמת אם היו במקום שאין שם מחיצות כגון בבקעה וכדומה ונתפזרו כולם אנה ואנה באופן שאין ניכר כלל איזו הוא האחרון אף דא"א לצמצם שיהי' כולם מפוזרי' ברגע אחד ובב"א ממש מ"מ מותרים כולם דעל כל אחד אני אומר דהוא היה הפורש מן הרוב בתחילה דהא רובא דהיתרא הוא ואף דהוא בע"ח דלא בטיל ברובא היינו דוקא באיסור ידוע שהוא דבר חשוב לא בטל משא"כ כאן דהאחרון אינו אסור מטעם שהוא האיסור בידוע אלא משום דלא שייך גבי' מרובא פריש ודמיא ללוקח מקבוע דאורייתא דג"כ לא שייך גבי' מרובא פריש ואעפ"כ בטיל ברובא כמ"ש (בסעיף ה'). והוא מהרשב"א בתה"א כמ"ש בסימנים הקודמים.

ועוד דהא בלא"ה אין כאן איסור תורה דהא מדאורייתא בטל ברובא בתחילת התערובות. ולכן לא גרע מספיקא דרבנן. ואפשר עוד דמותרים כולם לאדם אחד. למאן דס"ל יבש ביבש דבטל ברובא מותר לאכול כולם כשיטת הרא"ש (בסימן ק"ט) וי"א להקל עכ"פ לאוכלם אדם אחר בזה אח"ז ועוד היה נראה דכאן גם לדידן דס"ל יבש ביבש בחתיכה שאינה ראוי' להתכבד דאסור לאוכלם לאדם אחד כאן מודה דהא קיי"ל בידי שמים א"א לצמצם היינו רק ספק דאין אנו יכולים לעמוד על בירור עיין פ"ק דעירובין (דף ז' ע"ב), גבי לחי רחב ד' אמות במבוי ח' מאי אמרת דילמא כהדדי הוה ספק דדבריהם ולהקל, ועיין תוס' שם, אבל אם נתחלקו להרבה בני אדם ודאי דמות' הכל דכל א' אומר דשני' האחרוני' אינה אצלו ובספק ודאי דאין להחמיר בחומרא זאת כמ"ש. אכן אם לא נתפזרו כולם רק דפירש מן הקבוע בפנינו למאן דמתיר או שלא בפנינו לכ"ע ונשארו ב' האחרונים במקום קביעות ודאי דאסורים לכ"ע דלא שייך בהו פריש מרובא כלל וכמ"ש ודאי דאסורים. וצ"ע אם שוב נתערבו אותם השנים האחרונים באחרים אחר שנחתכו ונתבטל מהם שם חשיבות ואינם ראוים להתכבד אם צריך רוב נגד הב' או נגד א' בלבד דאפשר לומר כיון דכבר נאסרו הב' הוי כאלו נאסרו שניהם מדינא ודמיא לאיסור דרבנן שנתערב דצריך ג"כ רוב ודמיא לספק איסור תורה שנתערב דאין מצטרף לס"ס כיון דכבר נקרא עליו שם איסור קודם תערובות, והוי כודאי איסור כשי"ת בשער הספיקות בס"ד (ולא דמי למ"ש תחילה באם נתפזרו כולם ואין ידוע איזו הם שניהם האחרונים דמותר דשם עדיין לא חל איסור עליהם כיון דלא הוכרו מעולם משא"כ בהוכרו ולבסוף נתערבו).

או אפשר לומר דמ"מ כיון דאין אסורים רק מדרבנן דמן התורה כולם מותרים אפי' קודם שנחתכו לא גרע מספק דרבנן וכיון שיש בהם אחד שמתיר בודאי א"צ רוב רק נגד אחד ולא דמיא לאיסור דרבנן שנתערב חד בחד שכתב הש"ך (בכללי ס"ס סימן כ"א) דאם נאבד אח"כ אחד מהם אסור הב' אף דהוי ספיקא דרבנן ש"ה דעכ"פ יש שם אחד שאסור בודאי והוי חזקת איסור דרבנן ש"ה דעכ"פ יש שם אחד שאסור בודאי והוי חזקת איסור כמ"ש משא"כ כאן דיש לומר ששניהם מותרים ואדרבא יותר מסתברא שהם מן הרוב רק דא"א להתיר אותם כיון שלא נעקרו מהם שם קבוע שהי' עליהם מתחילה.

ועוד דהא כאן אפילו אם היו כולם ביחד ונאבד אחד מהם לגמרי מתירין השאר כשי"ת (בסעיף טית) ולקמן בס"ד. אבל לפמ"ש הרב בהג"ה (סימן צ"ט סעיף ואו) דאיסור דאורייתא מין במינו יבש ביבש חד בחד אף בנודע כל שניתוסף עליו עוד היתר עד שמתבטל ברוב חוזר וניער לקולא דלא כמ"ש באו"ה א"כ כ"ש בנד"ד דא"צ רוב רק נגד

אחד מהם וגדולה מזה נראה אף אם עדיין ראוים להתכבד ונתערבו באחרים היתר מותר כל שיש רוב נגדם דמיא לב' תערובות דמותר לדעת הרשב"א (בסעיף ח') אם אוכל אחד אחד כשי"ת שם דהאחרונים שנשארו אף דהם אסורים מכל מקום לא גריעי מלוקח מקבוע ונתערבו באחרים דמותר משום ספק ספיקא.

סימן מח

דין אם שנים האחרונים לא היו שווים רק אחד גדול ואחד קטן.

יש להסתפק בהא דקיי"ל דשנים האחרונים אסורים לכאורה יש לומר דהיינו דוקא אם היו שניהם שווים, אבל אם אחד גדול ואחד קטן הקטן מותר דהא קיי"ל במין במינו שנתערב יבש ביבש מדאורייתא או בחתיכה שאינה ראוי' להתכבד מדרבנן דבטל ברוב הוא לאו דוקא כפל אלא אפי' ב' חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה וא"י איזה אסורה דהקטנה מותרת א"כ ה"ה כאן ב' האחרונים י"ל דאם פירש שוב הקטן ונשאר הגדול אמרינן מרובא פריש.

ובאמת דברי הש"ך (בסי' ס"ו) גבי ביצים דכתב דבטל חד בחד אם הא' יותר גדולה צ"ע לדינא לענ"ד דודאי אף דקיי"ל בכל דוכתא דבטל ברוב לבד וא"צ כפל היינו בדבר הנבלל דילפינן לה מדם הפר ודם השעיר דרבנן מחלקין דבעולים אין מבטלים זה את זה ובין איסור והיתר וכן בשני חתיכות שנתערבו בשלשה גם כן בטל משום דעכ"פ יש רוב חתיכות נגדם אבל בב' חתיכות אח' גדולה וא' קטנה והם נפרדים אין שייך לומר דא' מתבטל בחבירו דהא עיקר דינא דאזלינן בתר רובא מסנהדרין ילפינן לה מקרא דאחרי רבים להטות ושם אי מחצה מזכין ומחצה מחייבין אם א' גדול מחבירו בחכמה ובמנין ודאי דלא אמרינן דהוי רובא דהתורה לא חלקה בזה כל שאין במנין רוב אנשים מחייבים או מזכין לא הוי רובא וא"כ ה"ה בכל מילי לא שייך לומר דבטל איסור אחד באחד אף שגדול ממנו דמ"מ אין כאן כי אם ספק השקול אם זהו האיסור או חבירו, ועוד ראיה דהא קיי"ל ג"כ אם היו ב' חתיכות של היתר ואח' של איסור וא"י איזו הוא האיסור, אף דהחתיכה גדולה יותר משני החתיכות הקטנים אעפ"כ בטל ברובא ובאמת בפר"מ בשפתי דעת (סימן ק"ט סעיף קטן ואו), ראיתי שכתב דחתיכה גדול' בב' קטנות דבטל עכ"פ בעינן דשתי הקטנות יהיו משהו יותר מבחתיכ' הגדולה, והוא כ"כ לשיטת הש"ך שם אבל לענ"ד גם שם אין הדין כן, והן בפירש מהם חתיכה אחת ודאי די"ל מרובא פריש דהא הפרישה שייך לומר בדבר שהיא נפרד בפ"ע וכיון שבמנין הם שלשה ודאי דשייך לומר מרובא פריש, ואף דלאוכלם כולם ביחד למאן דמתיר יש לדון בדבר דעכ"פ יש כאן רוב איסור והיאך יאכלם ביחד אבל בפירש יש לומר מרובא פריש.

שוב ראית דשם ודאי דבעינן משהו יותר דא"א לצמצם הך כי אם בנחתך החתיכה הגדולה לחלקים דאל"כ שמא הקטנה היא האיסור וא"כ שנחתכו ודאי דיש באיסור חתיכות יותר מבשני הקטנים לכן ודאי דאסור כל מה שנפרש מהם, אך יש למצוא כגון דלא ידעינן איזו היא האיסור הגדולה או אחת מן הקטנות דאם נאמר דלא אזלינן בתר מנין א"כ יש כאן ספק דאורייתא, וא"כ בכה"ג אפשר לומר דבאמת אזלינן בתר רוב מנין.
ועוד ראיה לע"ד דאחת באחת אינו בכלל אפילו קטנה בגדולה דאל"כ גבי אשם תלוי דקיי"ל דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות דבעינן אתחזק איסורא, והא קיי"ל דא"א לצמצם, וא"כ ודאי היא דאחת גדולה ואחת קטנה וא"י איזו היא האיסור ואם נאמר בטל, ולפ"ד הרא"ש דס"ל דהיכא דבטל ברובא האיסור נהפך להיתר א"כ יש בכאן ספק אם האיסור גדול הרי שניהם אסורים. ואם האיסור קטן הרי שניהם מותרים, וא"כ דמיא לחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן דלא חייב אשם תלוי דבעינן אתחזק איסורא, ועוד דסתמא נקט בש"ס חתיכה אחת מב' חתיכות חייב אשם תלוי אף דהקטנה היתה אסורה וחתך כזית מא' מהם וא"י מאיזו חתך דודאי חייב אשם תלוי וזה יש ליישב כיון דהאיסור ידוע במקומו הרי הוי קבוע דאורייתא ולכן שפיר חייב אשם תלוי, אבל מ"ש בתחילה הוא ראי' ברורה.
שוב אחר העיון מצאתי בתשובת הרשב"א (סימן רע"ב) שהביא דברי השואל אם נאמר דבטל ברוב האיך מביא אשם תלוי בחתיכה אחת מב' חתיכות והשיב הרשב"א דהתם שאני דבניכרות ודאי דלא שייך ביטול ברוב ובאינם ניכרות שמא הגדולה של איסור, ולכך מביא אשם תלוי, ולא משכחת לה אלא בג' חתיכות יעו"ש נראה קצת מזה דס"ל כשיטת ש"ך, שוב ראיתי שהפר"מ בפתיחה להלכות תערובות הביא תשובת הרשב"א ותמה שם עליו במה שהשיב להשואל דבין שאכל את הגדולה ובין שאכל את הקטנה חייב אשם תלוי דהא אם הקטנה של איסור נתבטלה ברוב יעו"ש, ולענ"ד אין זה קושיא כלל דהרשב"א לשיטתו דס"ל דאיסור שנתבטל ברוב אין האיסור חוזר להיות היתר כמ"ש (בסימן ק"ט) ולכך שפיר קאמר.
ונ"ל דבזה פליג השואל שם עם הרשב"א, דהשואל ס"ל כשיטות הרא"ש דאיסור נהפך להיתר. אך זה לא ס"ל דבהיפוך היתר חוזר לאיסור או ס"ל כמ"ד דבעינן אתחזק איסורא וכמ"ש דיש כאן ספק אם האיסור חוזר להיתר או להיפוך, וא"כ הוה כחתיכה אחת שיש בה ספק אם היא איסור או היתר והרשב"א ס"ל כשיטתו דאין המתבטל חוזר להיות כמבטל, וא"כ א"ש דחייב אשם תלוי, ויותר נראה דהרשב"א לא כתב כן כי אם לדברי השואל דמשמע דס"ל דחתיכה חד בחד בטילה אם הקטנה של איסור, אבל הוא

עצמו ס"ל דבעינן שיהי' הרוב במנין וכדכ' במסקנתו שם דלא משכחת לה אלא בשלשה חתיכות, וא"כ לפ"ז בנד"ד בשנים האחרוני' אפי' אחד גדול ואחד קטן נראה דאסורים ולכן לא חילקו הפוסקים בזה.

סימן מט

דין ביטול איסורים חד בחד בכל הפרטים.

לפמ"ש בסימן הקודם לפ"ד הש"ך דס"ל חד בחד בטל אם ההיתר גדול יותר. היה נראה דהדינים מתחלקים באופן זה באם היה האיסור קטן וההיתר גדול ושניהם אין ראוים להתכבד ונאבד אחד מהם דהנשאר מותר ממנ"פ אם הוא היתר אין שום חשש. ואם הוא איסור הרי כבר נתבטל, ואפי' לדעת הרשב"א דס"ל דאין האיסור חוזר להיות היתר היינו דוקא לאכול כל התערובות ביחד דעכ"פ מתהני מאיסורא, משא"כ בנאבד אחד מהם ואין ידוע ואין ניכר עכשיו אם זה הוא האיסור וההיתר היה גדול ממנו או זה הוא ההיתר והאיסור היה יותר קטן, אבל לפמ"ש בסימן הקודם אסורים שניהם ואפי' נאבד אחד מהם אסור מספק ואם נחתכו קודם שנודע הספק ביניהם לחלקים קטנים, לפמ"ש למעלה דהכל תלוי בשעת ידיעה, א"כ עכשיו יותר חלקים מן ההיתר ודמיא לב' איסור בג' היתר דבטל לכ"ע ואין בזה חשש.

אמנם אם נחתכו לאחר שנודע הספק יש לומר לפמ"ש דאין ביטול איסור חד בחד וא"כ כבר נקרא שם איסור על כולם מדאורייתא וחד בחד כגופו של איסור מקרי, א"כ שוב אין מועיל מה שנחתכו אח"כ לחלקים ולא דמיא לאיסור שנתערב חד בחד ואח"כ ניתוסף עוד היתר לאחר שנודע דמותר לפמ"ש הרב בהג"ה (סימן צ"ט סעיף ואו) וכמ"ש למעלה דש"ה דעכ"פ ניתוסף היתר משא"כ כאן שלא ניתוסף עליהם כלום ואפשר דעכשיו כיון דעכ"פ מקרי רוב היתר שפיר בטיל ודמיא לניתוסף.

ונראה דיש לדמות זה למ"ש בסוף דמס' תרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין וטחנם והותירו כו' אם ידוע שהחיטים של חולין יפות מן התרומה מותר אף דקודם הטחינה ודאי דאסורים כדמוכח שם מהא דקאמר שם בירושלמי אף טוחן לכתחילה מתניתין ר"י היא דאמר אף מתכוון וילקוט כדי שיעלה באחת ומאתים ולא הוי כמבטל איסור לכתחילה יעו"ש במפרש ונמצא דהכל הולך לפי מה שהוא עתה אף דכבר נקרא עליהם שם איסור. ונראה דאפילו לכתחילה מותר לחתוך החתיכות כדי שיתבטלו ואין זה מבטל איסור. וראיה לזה מהא דאיתא בירושלמי שם א"ר זעירא שכן דרך כהנים לטחון מדומע בבתיהם מה נפיק ביניהן כלאי הכרם על דעתי' דר"י מותר על דעתי' דרבנן אינו טוחן יעו"ש. דמוכח דבחיטין מותר ולא מקרי מבטל איסור כיון דדרך לטוחנם לשם

אכילה. ואין כוונתו לבטל איסור וכן איתא בש"ע (יו"ד סימן פ"ג) לענין סינון תולעים דמותר לבשלם משום דאין כוונתו לבטל איסור. וא"כ ה"ה בנד"ד כל דדרך החתיכות לחותכם לאכילה ודאי דמיא לחיטים דדרך הוא לטוחנם וצ"ע על הרמב"ם במ"ש (פי"ג מהלכות תרומות הלכה ז') דהעתיק המשנה הנ"ל להלכה וכתב שם אם טחנם ולא כתב דמותר לטוחנם לכתחילה ואין לומר משום דשם בירושלמי בתחילה קאמר מתני' ר' יוסי היא ופליג על ר' זעירא דמתיר בכה"ג אפילו לרבנן לכן חשש להחמיר דזה אינו דהא במשנה אין מבואר דמותר לטחון לכתחילה אע"כ מדנקט סתמא, אם טחנם ולא חילוק בין שוגג למזיד כדמחלק שם בסיפא בנפלו עוד חולין מכלל דס"ל דאין כאן מבטל איסור וא"כ כיון דהרמב"ם סתם שם להלכה כלשון המשנה ממש ולא חילק ג"כ בין שוגג למזיד מכלל דס"ל או דהלכה כר"י בזה או כר' זעירא דאין זה מבטל איסור וצריך עיון.

אמנם אם אין דרך לחתוך אותם כגון שדרך לאוכלם כפי מה שהם עתה וא"כ הרי זה דומה למבטל איסור ודינו לחלק בין שוגג למזיד כמו שנתבאר (סימן צ"ט סעיף ו) יעו"ש.

ואם היו ב' חתיכות של היתר ואחד של איסור והאיסור היה גדול יותר מב' של היתר ונאבד אחד מהם לפמ"ש בפר"מ שכתבתי בסימן הקודם אין כאן ביטול כלל ואפילו בשווים אסורים אם לא כשיש בהם משהו יותר מן החתיכה האסורה אבל לפמ"ש בסימן הקודם דיש לומר דהם בטלים ברוב כמו שהוכחתי מסנהדרין א"כ אם נאבד אחד מהם מותרים כולם אם אינם ראוים להתכבד. ואם נחתכו קודם ידיעה לפמ"ש דהכל הולך אחר ידיעה ודאי דאסורים ואם נחתכו אחר ידיעה ודאי דאסורי' ג"כ ונלמד במכ"ש מדין שכתבתי תחילה דאם לקולא אזלינן בתר החתיכה והוי כניתוסף היתר א"כ כ"ש דלחומרא אמרינן כן. ולענין דינא נראה כיון דלא מצינו זה מפורש בפוסקים, ומה גם שמדברי הרשב"א בתשובה שם אין הכרח דפליג על השואל שם בזה ודאי דלקולא לא אמרינן הכי כגון בב' של היתר קטנים מן החתיכה של איסור. אבל אם הקטנה של איסור והגדולה היתר נלע"ד אין להקל בזה כמו שהוכחתי מהך דסנהדרין דבעינן שיהיה ההיתר מרובה במנין.

סימן נ

דין שנים האחרונים אם פירש הרוב קודם שנודע האיסור.

ולפמ"ש למעלה דטעם איסור של שנים האחרונים הוא משום דלא שייך גבייהו מרובא א"כ אם פירשו הרוב קודם שנודע האיסור ונשאר שנים באחרונה יש לומר דמותרים דהא כבר כתבנו דקודם ידיעה לא שייך ביטול וא"כ לא שייך לומר מרובא פרשי וכמש"ל בסימנים הקודמים דקודם שנודע המיעוט שנשאר באחרונה מותר דאמרינן

ברובא איתיא כמ"ש (בסימן ל"ח) באריכות. ודלא כמ"ש בספר בינת אדם בזה (סימן ואו ז') להיפוך וכתב שם דלא מבעיא למאן דס"ל דקודם ידיעה לא שייך ביטול דאז ב' האחרונים מדאורייתא אסורים שהרי לא נתבטלו וגם לא שייך כל דפריש כו' אלא אפילו לדעת מנ"י שסובר דמדאורייתא גם קודם ידיעה שייך ביטול אעפ"כ אח"כ נאסרו ונעשו קבוע מחדש יעו"ש.

ודבריו תמוהים דאדרבא למאן דס"ל דקודם ידיעה לא שייך ביטול מדאורייתא א"כ לא שייך לומר על הרוב שפירש תחילה מרובא פרשי דלא שייך כאן ראשונים ואחרונים ועכשיו נולד ספק היכין הוא האיסור ודאי. די"ל דהאיסור הוא ברוב וכמ"ש שם ואפילו פירש תחילה זה אחר זה ג"כ כיון דלא שייך ביטול לא שייך לומר בהם כל אחד פירש מן הרוב מן הקביעות דעדיין לא היה קביעות, ועתה כיון שבשעת ידיעה יש שם רוב ודאי דהאיסור הוא שם ואפילו נחלקו להרבה בני אדם ג"כ אמרינן דהוא תולה האיסור ברוב הלוקחים וכבר ביארנו בזה בארוכה בסימנים הקודמים אי אמרינן דנעשה אח"כ קבוע למאן דס"ל תערובות חנויות מקרי קבוע ולא עוד אלא אפילו לדעת הסוברים דגם קודם ידיעה שייך ביטול מדאורייתא, וא"כ מדאורייתא נשאר המיעוט בקביעות מ"מ כיון דמדאורייתא ברובא בטלי, וא"כ כבר התרו כולם קודם ידיעה ג"כ וא"כ כל עצמו שאני אומר דהם נקראים קבוע הוא מדרבנן דמשום דאין להם ביטול נעשו קבוע מדרבנן אני אומר הם אמרו דמדרבנן לא שייך ביטול קודם ידיעה וא"כ לא שייך ג"כ קבוע קודם ידיעה והכל הולך אחר שעת ידיעה ועכשיו יש כאן ב' מיני קבוע א' הוא רוב ואחד מיעוט ודאי דאני אומר דאיסורא ברובא איתיא ולא דמיא לפירש מיעוט במ"א ורוב במ"א דרך חלוקה דגם המיעוט אסור דשם כבר נקרא עליה' שם איסור אחר הידיעה בשעה שהיו בתערובות ולא נתבטל מהם שם קבוע כל שלא נתפזרו רק נחלקו דרך חלוקה משא"כ בנד"ד דעדיין לא נקרא עליהם שם איסור אפילו מדרבנן קודם ידיעה וכמ"ש. וראי' לזה ממ"ש (בסימן ק"ז) גבי המבשל ביצים ודגים דתלינן דאיסורא ברובא איתיא וגם המיעוט שנשאר בקערה מותרים וכמ"ש בזה למעלה.

אכן אם לא היה רק ג' חתיכות ופירש אחד מהם ונשאר ב', והאחד שפירש היה קודם ידיעה בזה שפיר אמרינן להיפוך דהאיסור נשאר באחרונה ובכה"ג אפילו לא היו החתיכו' ראויות להתכבד ג"כ אסורים השנים דאמרינן דהוי כאלו ודאי האיסור ביניהם ואם אח"כ נמכרו ב' האחרונים לב' בני אדם יש לומר ג"כ דאסורים אפילו למאן דס"ל דקבוע דחנויות בתערובות לא מקרי קבוע כיון שבשעת ידיעה שאז אנו אומרים דהאיסור הוא בהם משום דברובא איתיא הוי כודאי, וא"כ היאך יהיו מותרים אח"כ, ואף שהגאון

בעל בית מאיר השיב להרב בעל בינת אדם דגם בזה כיון שנמכרו לב' בני אדם כל אחד אומר שהוא בשל חבירו שהם הרוב. מ"מ נראה לפע"ד דאין הדין כן, דאל"כ קשה על הטור במ"ש בספק דרוסה שנתערב דהדין הוא דנכבשינהו דניידי וב' האחרונים אסורים למה לא כתב תקנתא, לשני האחרונים, אם נמכרו לב' בני אדם, וכתב סתם דאסורים משמע דאין להם תקנה. והטור נחית למתני' תקנתא, וכה"ג מצינו בכ"מ בש"ס שהקשו כעין זה. אך אין זה הכרח כל כך דיש לומר דתקנתא דאיסורא לא קתני דהא לכתחילה אסור למוכרם אחר הידיעה.

ומ"מ נראה מסתימת לשונו דאסורים לעולם כל שנקרא עליהם שם איסור פעם אחת וכיון שכן כ"ש בנד"ד שהופרש המיעוט קודם שנודע האיסור שנתבאר דהכל הולך אחר שעת הידיעה ואמרינן דאיסורא ברובא איתיא ודאי דאין להם היתר כלל כל שנמכרו לאחר הידיעה, וא"כ הדין להיפוך ממ"ש בב"א יעו"ש. ואם נמכרו לכמה בני אדם וגם האחרונים ואח"כ נודע האיסור זה תלוי באם נאמר תערובות חנויות הוי קבוע דאורייתא או דרבנן וכמ"ש בסימנים הקודמים באריכות. ואף שמדברי הגאון מוהרי"ח בתשובת נודע ביהודא. (חלק יו"ד סי' ט"ז) משמע דקודם שנודע אוסר ב' האחרונים מ"מ כיון שהכרו"פ וגם בספר אפי רברבי ותשובות גאוני בתראי מתירין ועיקר הדין הוא איסור דרבנן. ואם נאמר תערובות חנויות דרבנן אפילו נתחלקו הרוב לכמה בני אדם מותר נלע"ד דעכ"פ אם בא הרוב למ"א דיש להתיר בלי שום פקפוק ואפשר דגם בתשובת נודע ביהודא לא החמיר אלא בנחלקו הרוב לכמה בני אדם קודם הידיעה ע"ש דמיירי שהי' תערובות בערך חמשים בהמות ונמכרו כל חלקי צד הפנים ונשארו כמו עשר חצאי חלקי האחרויים והתיר הכל יעו"ש.

ומה שפירש קודם שנודע התערובות התיר בפשיטות ולפמ"ש אין הדין כן דממנ"פ אם נמכרו הרוב לכמה בני אדם קודם ידיעה א"כ נעשו קבוע בחנויות ולמ"ד תערובות חנויות מקרי קבוע אסור אם נאמר דהכל הולך אחר הידיעה ואם נמכרו לאדם אחד הרוב א"כ י"ל איסורא ברובא איתיא כמ"ש באריכות בסימנים הקודמים וצריך עיון.

סימן נא

דין אם לקח אחת משלשה חתיכות קודם שנודע ולאחר שנודע לקח עוד אחד או ב' ונתערבו.

אמנם לפמ"ש צ"ע אם היה כאן רק ב' חתיכות היתר ואחת של איסור ולקח חתיכה אחד קודם הידיעה והניחה במקום מיוחד בביתו ואח"כ לקח הוא עצמו עוד חתיכה מהנשארים אחר שנודע האיסור והניחם בביתו אצל החתיכה הראשונה והוא מכיר

את הראשונה דלכאורה היה נראה דאין לחלק בין אם לקח א' קודם ידיעה או שלקחם כולם אחר ידיעה דהא עכשיו חזרו לקביעותם. ואף שבתחילה היתה החתיכה הראשונה מותרת מ"מ עכשיו הם בקביעותם ויש כאן איסור ודאי ביניהם, אבל לפמ"ש למעלה (סימן מ"ד) באריכות דכל היכא דניכר החתיכה שפירשה בתחילה אף שחזרה לקביעותא מותרת כמ"ש שם בטעמו של דבר. א"כ ה"ה בנד"ד נמי הכי הוא משא"כ אם לקח גם הב' חתיכות הנשארים קודם ידיעה אף שמכיר עכ"פ החתיכה שפירש תחילה מ"מ עדין לא חל שם היתר על החתיכה שפירשה קודם הידיעה וכיון שבעת הידיעה היו כל הג' חתיכות בתערובות שפיר נעשו אז קבוע מחדש דהא יש איסור ביניהם בקביעות וא"י איזו היא.

אך מה שיש להסתפק הוא אם נודע לו התערובות קודם שלקח ב' האחרונים ושוב לקח אדם אחד אצל הראשון חתיכה אחת מב' האחרונים ולא נודע להשני עד אחר שלקח החתיכה אם נאמר כיון שאצל השני היו כל השלשה חתיכות בכשרות שלא ידע מתערובות כלל וא"כ אצלו מקרי שפיר פריש מרובא קודם ידיעה או נאמר כיון של ראשון הוחזקה החתיכה הראשונה בהיתר כמ"ש ונמצא דמחזיקין כאלו האיסור בודאי בשנים האחרונים. וא"כ כל שלקח אדם אחד מן אלו השנים הוי כאלו היו תערובות איסור חד בחד דודאי אסור אם פירש אחד מהם. ולכאורה היה נראה דזה תליא באם נאמר דיש מקום לומר דחתיכה אחת תהי' מותרת לזה ואסורה לשני כמ"ש בזה למעלה, ואם נאמר כיון דאסורה לראשון אסורה גם לשני א"כ כיון שהחזקנו הב' אחרונים באיסור אצל הראשון ושוב כשפירש אצלו אח' מהב' ודאי דאסור א"כ גם לשני אמרינן הכי.

אבל אם נאמר דשפיר שייך לומר דאף דאסורה לראשון מותרת לשני י"ל שלשני מקרי פירש מן התערובות דאצלו כל הג' חתיכות הם שווים אכן אם נאמר כמ"ש בלקח קודם שנודע התערובות מותר היינו דוקא בלא נודע לשום אדם אבל כיון שנודע לאחר אסורה לכל אדם אם לקח בידים דהוה כלקח בפנינו או בפירש בפנינו או שלא בפנינו למאן דאוסר מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע. ועיין פר"מ (מש"ז ס"ק ח') שנראה מדבריו שם דכל שנודע לאחד אף למי שלא נודע אם לקחו קודם שנודע לו מן התערובות אסור גם לו וכתב שם שזה פשוט, ולא ידענא פשיטותי'. ואפשר דלמד זה מהא דקיי"ל בקבוע דחנויות דאורייתא דלא נקרא קבוע מן התורה כי אם כשנודע האיסור במקומו, וכתב הפר"מ שם דאם נודע לא' מקרי נודע והוה קבוע דאורייתא לכ"ע וכ"כ בכרו"פ ושאר אחרונים וכבר כתבתי (סימן א') באריכות, שיש מחלוקת בין הפוסקים בזה וכתבתי שם דהוא ספיקא דדינא וא"כ בנד"ד דהוא מדרבנן כיון דעדיין

נשאר רוב בשר במקולין ומדאורייתא ברובא בטיל א"כ יש להקל בזה למי שלא ידע, אבל אם היה רק ב' חתיכות אם נאמר דהכל הולך אחר שעת ידיעה וא"כ אם פירש אצלו חתיכה אחת קודם שנודע לו שכבר הותרה לו החתיכה וא"כ מחזיקינן לי' דודאי האיסור הוא בשנים האחרונים ואצלו ב' האחרונים אסורים מדאורייתא חד בחד וא"כ בדאורייתא יש להחמיר מספק כיון שנודע לאח' אפשר דגם לכ"ע אסורים אם נאמר דנודע לא' הוי כנודע לכל אדם כמ"ש.

אבל מלשון המחבר (סעיף ה') שכתב כל מה שלקחו קודם שנודע טריפות במקולין מותרים משמע דדוקא שלא נודע לשום אדם דאל"כ הי' לו לכתוב קודם שידע משמע דכל שנודע לאדם אחד מקרי כלוקח מן הקבוע. ומשמע אפילו נשאר עדיין רוב בשר במקולין וא"כ כ"ש בנידון דידן די"ל שיש בזה קצת איסור דאורייתא למי שיודע כמ"ש למאן דס"ל דמדאורייתא לא שייך ביטול קודם ידיעה, ודוחק לומר דהמחבר מיירי באין במקולין רק ג' חתיכות לבד דלא נשאר רוב נגד האיסור מדסתם דבריו.

אמנם זה נראה ברור דאף למאן דמחמיר לאחר שנודע התערובות אפילו בפירש שלא בפנינו מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע מ"מ אם לא נודע לו מן האיסור קודם שנודע לו אף שכבר נודע לאחר כל שפירש חתיכה אחת שלא בפנינו מותרת למי שלא נודע דכיון דמדינא הוא מותר דאמרינן מרובא פריש רק דאסורא מגזירה שמא יקח מן הקבוע כאן לא שייך לגזור כל שלא נודע לו מן הטריפה וכמ"ש להרא"ש דאטו אם נתיר לו כל שלקח קודם שנודע יבא ליקח אחר שנודע התערובות.

אך מה שיש להסתפק עוד שאם נאמר כל שנודע לא' כבר נאסרו שנים האחרונים לכל אדם. וכן אפילו בנשאר ברוב אסור בלקח מי שלא נודע לו אחר שנודע לאח' כמ"ש אם יש לשאול באופן שכתבתי במי שלקח חתיכה אחד מן התערובות קודם שנודע לשום אדם, ושוב נודע לו ומכיר עדיין החתיכה שלקח בתחילה והניחה אצל האחרים דאז אם היה בא אדם אחר ליקח משם חתיכה אחת ודאי דהיתה אסורה לו דאצלו הוה קבוע אם נאמר להיפוך כיון שהותרה אותה החתיכה לאדם זה מותר למוכרה לאחרים אף דהאחר יקחנה מן הקבוע או אפשר דנאמר להיפוך כמו שאסורה לאחרים כמו כן אסורה לזה כל שחזרו לתערובות יחד אף שהוא מכירה בפ"ע ואפשר דתליא בפלוגתא שיתבאר לקמן אם שייך לומר בבהמה אחת חציו מותרת וחציו אסורה יעו"ש ועיין לעיל (סימן ט"ו) שכתבתי בזה באריכות דיש ראיות לכאורה לכאן ולכאן.

שוב אחרי העיון נראה לומר דודאי כיון דהותרה הותרה לכל אדם דהא למאן דס"ל תערובות חנויות מקרי קבוע א"כ לפ"ז מ"ש הפוסקים דמי שלקח חתיכה ממקולין קודם

שנודע התערובות מותרת נצטרך לומר דאסורה לאחרים כל זמן שלא נשאר רוב במקולין ונלקחו לכמה בני אדם לפי מה שנאמר דהכל תלוי בתר שעת ידיעה ובשעת ידיעה של אחרים כבר נתפרשו לכמה חנויות, וא"כ עכשיו הם נעשים קבוע בחנויות, וא"כ נצטרך לומר או דכוונת הפוסקים דאין מותר רק לראשון שלקח קודם שנודע לכל אדם ונשאר עדיין הרוב במקולין, ואסורה לכל אדם. ואם נאמר דכיון דאסורה לכל אדם אסור גם לו א"כ נצטרך לומר דהפוסקים מיירי הכל בעת שעדיין נשאר רוב במקולין ובודאי זה לא מסתבר מדסתמו דבריהם כ"כ אלא ודאי דאמרינן להיפוך כיון דמה שנודע לאדם אחד דמיא לנודע לכל אדם וכמ"ש הפר"מ שכתבתי בשמו למעלה א"כ בעת שנודע לראשון בעת שעדיין נשאר רוב במקולין א"כ אז חל עליו שעת היתר הוה כנודע לכל אדם וחל עליו היתר ג"כ לכ"ע, וא"כ הותרה חתיכה זאת לכל אדם דאצלם ג"כ הוי כמו לקח קודם שנודע, ונודע אח"כ דאין סברא לתפוש החבל בשני ראשין לומר דהידיעה שאצל האחד תהי' למי שלא נודע לו כידיעה לענין אם יקח אח"כ יהי' כמו ליקח מן הקבוע. ולענין חלות ההיתר לא יועיל ידיעת הראשון לגבי האחרים זה ודאי לא מסתברא ומ"ש הפר"מ לאסור בנודע לא' אף למי שלא נודע לו היינו קודם שלקחו מי שנודע שלא חל עליו שם היתר לגבי שום אדם.

שוב ראיתי שגם בדין שכתב תחילה באם לקח חתיכה אחת קודם שנודע לשום אדם ונשאר ב' במקולין ושוב לקח אדם אחר שלא נודע לו אחר שנודע לראשון חתיכה א' מב' האחרונים שכתבתי שנלמד במכ"ש מדין שחידש הפר"מ דנודע לאחד הוי כנודע לכל. נראה דכאן אסור במכ"ש כיון שאצל הראשון חל כבר שם איסור על ב' אחרונים מצד ידיעתו מאם עדיין לא לקח שום אדם מתערובות ונודע לא' דאסור לכל אדם, כמ"ש הפר"מ וכמ"ש ודוק בכל זה.

סימן נב

דין ספק איסור שנתערב חד בחד וקודם שנודע נתחלק לב' ב"א.

ולפמ"ש דיש לומר דבכל איסורים אזלינן בתר שעת ידיעה הי' נלע"ד דבר חדש אם היו לא' ג' בהמות ומכר אחד לחבירו ושוב נולד ספק טריפות בא' מהם וא"י באיזה מהם דיש לומר לכאורה דשניהם מותרים משום דכל אחד תולה בחבירו מטעם ס"ס שמא האיסור אינו אצלו ואת"ל שהוא אצלו ספק שמא כשירה ואף דכתב הש"ך בכללי ס"ס דספק איסור שנתערב חד בחד אסורים שניהם. דאין הספיקות מענין אחד דא"א לומר שמא אין כאן איסור כלל כיון דאחד מהם ספק איסור ואפילו אם נאבד א' מהם אסור השני כיון שתחילה נאסר אינו יוצא מידי איסורו יעו"ש אפשר דהיינו דוקא בנאבד אחד

מהם אחר שנודע שאז כבר חל האיסור אצלו על שניהם. משא"כ אם נאבד קודם ידיעה, וכן אם נמכר לשני א"כ בשעת ידיעה שאז חל האיסור שפיר יש לומר דיש כאן ס"ס כן היה נראה לכאורה.

אמנם מצאתי בתשובת גאוני בתראי (סימן י"ז) בדין שהיה אצל א' ב' אווזות ומכר אחד לאחר ואח"כ נמצא באווזא אחת בקורקבן ספק טריפה, וב' הקורקבנין היו אצלו ותחילה רצה להתיר מטעם ס"ס דתולין כל אחד בחבירו ואח"כ כתב דכיון דתחילה נתערבו ב' האווזות אצלו כבר נאסרו שתיהם ואין חוזרים להתירם אחר שמכר אחד יעו"ש, ולפמ"ש אין הדין כן כיון שמכר אחד קודם הידיעה. וכן נראה ממ"ש בש"ע שכל מה שלקח קודם שנודע התערובות מותר משמע אפילו למי שלקח מב' האחרונים וכמ"ש בסימנים הקודמים אף דב' האחרונים כבר נאסרו אע"כ דכל שלא נודע עדיין האיסור לא נקרא עליהם שם איסור עדיין א"כ ה"ה בנידן דידן נמי כן. ומה שהוכיח מתשובת הרא"ש (כלל כ' סי' י"ז) בדין שנמצא ריאה שנסרכה לטרפשא דכבדא כו' והרא"ש הא ס"ל דסרכא הוי ספק טריפה לבד דס"ל כשיטת התוס' דאסורה משום דסופה להתפרק ולא ס"ל כרש"י דאין סרכא בלא נקב אין ראיה זו מוכרחת לפענ"ד דאפשר לומר דאפילו לשיטת התוס' דאסורה משום דסופה להתפרק ולא ס"ל כרש"י הוי טריפה ודאית דידעו חז"ל דודאי סופה להתפרק וכל שעתיד לנקוב כנקוב דמי, וראי' לזה דהא הרשב"א גם הוא ס"ל כשיטת התוס' כמ"ש בתה"א להדיא הביאו הש"ך (סימן ל"ט ס"ק יוד) ואעפ"כ כתב בתשובה (סימן קע"ד) הובא בש"ע (שם סעיף ה') אם נסתפקו בסרכא אם היא בגב או בחיתוך דכשר משום דאמרינן נשחטה הותרה בכל ספק השקול וכמ"ש האחרונים שם, ועיין ט"ז (שם ס"ק יו"ד) ולמה לא הותר מטעם ס"ס דגם אם הוא שלא כסידרן שמא לא תתפרק, ואף דיש לדחות משום דזה הוי ס"ס משם אחד דגם בכסידרן הטעם דאין סופו להתפרק מכל מקום גם דין זה לא מקרי ס"ס אינו ברור וכשי"ת בשער הספיקות בס"ד.

ועוד ראי' לע"ד מהא דאיתא (בסימן פ"א) גבי גבינות שאם היתה טריפה מחמת סרכא מותרים משום ס"ס דאם היה לה בדיקה אפשר דהיתה כשירה ועש"ך שם שכתב שטובא סרכות איכא דהם ודאי ודברי המחבר שם בסרכות שאסורות משום דאין אנו בקיאים בבדיקה יעו"ש. ואם נאמר דכל סרכא הוא ספק שמא אין סופה להתפרק א"כ בלא"ה יש בכל סרכא ספק וא"כ בגבינות בכל הסרכות יש בהם ס"ס ודין זה של הגבינות הוא ג"כ מתשובת הרא"ש דס"ל כשיטת התוס' ועיין פרמ"ח (בפתיח לה' טריפות סימן ל"ט) שכתב להיפוך דלשיטת התוס' הוי טריפה ודאית משא"כ לשיטת רש"י יעו"ש, וא"כ ראייתו ממילא נדחית. אך בנידון דידי' בלא"ה יש לפקפק כיון שנשאר אצלו ב'

הקורקבנים וא"כ לדידי' שניהם אסורים. וא"כ איך נתיר האווזא השנית שאצל הב' לשיטת הט"ז שיתבאר לפנינו בס"ד דכיון דחתיכה אחת ממנה אסורה אסורה כל הבהמה דאין סברא להתיר חציה וחציה הב' תהי' אסורה. ואפשר דכתב שם לסברת הגאונים החולקים בזה על הט"ז וכשי"ת בסמוך בס"ד.

ובתשובה הארכתי שיש מקום לומר דכל טריפות דסרכא הוי רק ספק טריפה לשיטת התוס' וכתבתי ראיות לזה והארכתי שם בביאור דברי הרמ"א (סימן פ"א) גבי גבינות וא"כ יש מקום לדברי תשוב' גאוני בתראי וצריך עיון לדינא.

אמנם בגוף דין זה בלא"ה יש לפקפק בספק איסור שנולד בין ב' בני אדם שנראה מדבריו דיש להתיר לכל אחד מטעם ס"ס דלעד"נ כיון דלפ"ז יהי' שניהם מותרים א"כ נתיר כאן ספק א' באיסור דאורייתא וזה לא יתכן דהא כלל גדול בידינו דספיקא דרבנן לקולא כמו ס"ס בדאורייתא והנה מצינו (בסימן קי"א) באיסור דרבנן בב' קדירות של היתר שכל ששניהם שווים שניהם אסורים כיון דאין סברא להתיר בא' יותר מחבירו אמרינן מאי חזית, ואין אומרים שאני אומר א"כ ה"ה בספק דאורייתא ואדרבא חמור יותר דעכ"פ ספק הראשון הוא אסור מדאורייתא לשיטת דפוסקים דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, ועיין ט"ז (סי' קי"א) וש"ך (שם ס"ק י"ט) דדעת הרשב"א בתה"א דבאיסור דרבנן בב' קדירות של היתר אפילו בב' בני אדם אין תולין א' בחבירו וע"ש שכתב ג"כ משום מאי חזית, ואף לדברי הרמב"ן שם דמתיר בב' בני אדם והסכים הש"ך שם לדינא כן. מ"מ לענ"ד אין זה אלא באיסור דרבנן משום דאמרינן בי' שאני אומר משא"כ בספק איסור דאורייתא דלא מצינו בזה שנאמר דאמרינן שאני אומר.

וראי' לזה ממה שלא כתבו הפוסקים בכל מקום דאמרינן כן כגון בחתיכה א' וב' קדירות של היתר ושל איסור דיהי' הדין כן בספק איסור דאורייתא וב' קדירות בכה"ג ולא מצינו בש"ס דין דשאני אומר כי אם באיסור דרבנן או בשיעור דרבנן אבל לא בספק איסור תורה והטעם בזה דספק דאורייתא הוא מן התורה לחומרא אין להקל בו משום שאני אומר והיאך נתיר שניהם והרי בודאי נתיר איסור תורה משא"כ באיסור דרבנן הם אמרו והם אמרו ועיין במס' נדה פרק המפלת (דף ל"א ע"ב) במפלת וא"י מה הפילה וגם א"י אם הפילה זכר או נקבה דאין מתירין בשבוע שני' משום ס"ס משום דבסוף ימי טהרתה נטהרינה ג"כ מס"ס ושם יהי' הס"ס האחרון סותר לס"ס הראשון כמ"ש התוס' שם וא"כ מוכח אף דאינו בב"א כל שע"י שנתיר משום ס"ס יעבור על ספק איסור בממנ"פ אינו מותר א"כ ה"ה בנד"ד אין סברא להתיר גם כן אפילו בב' בני אדם וכמ"ש.

סימן נג

בדין תערובות חתיכה במקולין ואין שם חתיכה הראוי להתכבד כלל.

כבר נתבאר שאם היה תערובות במקולין בחתיכות שאחר שנודע האיסור אסור ליקח משם אפי' חתיכות שאין ראויות להתכבד והוא דעת הרשב"א משום דגזרינן אטו ראויות להתכבד משום דבמקולין שכיחי אנשי' ויטבעו ליקח גם מן הראויות להתכבד וכמ"ש גם כן בתה"ק שכתב דין זה בשם י"א וכתב שכך אנו נוהגין מטעם זה ומצאתי בספר מנ"י (כלל מ"ג אות מ"ד) שכתב להחמיר אפילו אין במקולין חתיכות הראויות להתכבד משום דהרואה יאמר קמו רבנן במילתא וסילקו הטריפה מן המקולין והביאו הפר"מ (שפ"ד ס"ק ל"א).

ולענ"ד דבריו תמוהים דמקור דין זה שכתב המחבר להחמיר במקולין ואפילו בחתיכה שאינה ראוי להתכבד הוא ברשב"א שכתב שהמנהג כן מטעם שבמקולין רבים קונים ושכיח לטעות ומוכח להדיא שלולי היה חתיכה ראוי להתכבד במקולין לא היה שום איסור כלל. ולפ"ד המנ"י לא היה צריך הרשב"א לטעם שכתב המחבר בשמו. וכיון שכל עצמו של דין זה לא נזכר בש"ס כלל והרשב"א חידשו וכבר תמהו על זה הפוסקים. א"כ מנין לחדש עוד שום דבר וגזירה שלא נזכר בש"ס כלל, ואף שהמנהג כן כדברי הרשב"א הוי כדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור ולמה לנו להוסיף על המנהג מה שלא נזכר כלל בדברי הרשב"א, ולכן העיקר בזה כמ"ש הב"ח והאחרונים בטעם הגזירה הוא כמ"ש הרשב"א והמחבר להדיא, וכן אם נתערב ליחיד בביתו ג"כ אין להחמיר כפשט לשון הרשב"א דדוקא במקולין גזרו וכשי"ת בסמוך בס"ד.

ולכאורה היה נראה להוכיח מדברי הרשב"א עצמו דלא גזרינן כלל להההיא גזירה במקולין מהא פג"ה (דף צ"ג ע"א). ההוא טבחא דא"ל לחברי' כו' ואיתא שם איכא דאמרי בשביל שוטה זה דאכוון לצעורי' לחברי' נאסור כל המקולין ופרכינן וכי לא איכוון לצעורי' אמאי אסור והאמר ר' מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא שם מותר ומשני שאני התם דאתחזק איסורא והקשה הרשב"א בתה"א (שער ב' בית ד') והא אפילו אתחזק מאי הוי והא קיי"ל דכל מה שלקחו קודם שנמצא האיסור מותר ותירץ דמיירי ליקח מכאן ולהבא וע"ז הקשה דא"כ מאי פריך מר' והא מן הקבוע מודה ר' דאסור ליקח ותירץ שם בדוחק יעו"ש ולמה לא תירץ דכוונת הש"ס דאסור אפילו אם בודאי במקולין רוב כשירות וא"כ אין חשש בחתיכה שאינה ראוי להתכבד וע"ז פריך שפיר ממקולין וטבחי ישראל דאזלינן בתר רובא וע"ז משני שאני התם דאתחזק איסורא ר"ל כיון שיש במקולין חתיכות הראויות להתכבד שוב גזרינן לאיסור הכל אלא ודאי דמדינא שרי.

ודע שיש כאן מקום עיון דבש"ע (סימן ק"א סעיף גימל) פסק המחבר דחתיכה חי' שאינה מבושלת לא מקרי חתיכה הראוי' להתכבד כלל ומשמע שפסק כן להלכה שדיעה זאת כתב בסתם ודיעה האוסרת כתב בשם יש חולקין וא"כ קשה למה סתם כאן כדברי הרשב"א דיש איסור במקולין, אפילו בחתיכה שאינה ראויה להתכבד אטו חתיכות הראויות להתכבד משום דדרך לטעות ואין הכל בקיאין והא אין דרך למכור במקולין חתיכות מבושלות וא"כ אין שם חתיכות ראויות להתכבד ואין שייך שם גזירה זאת ובאמת הרשב"א עצמו שחידש דין זה לשיטתו אזיל דס"ל דאפילו חתיכה חי' מקרי ראוי' להתכבד כדמוכח בתה"א שהביא ראי' שחתיכה גדולה שאין ראויה להתכבד בה כמו שהיא בטילה מהא דפריך (בפרק התערובות) גבי שור הנסקל שנתערב אמאי ולבטל ברובא ומשני שאני בע"ח דחשיבי דמשמע הא שחוטות כה"ג בטילי משמע להדיא דאם לא היתה גדולה כ"כ יותר מדאי ודאי דמקרי ראויה להתכבד דאל"כ אין משם ראי' שוב מצאתי שהפר"מ (ש"ד סי' ק"א ס"ק ז') עמד בזה ומאי דמשמע מדבריו שם דהרשב"א ס"ל גם כן דחתיכה חי' בטילה הוא תמוה דמרשב"א מוכח להיפוך ובב"י שם לא כתב בשם הרשב"א רק הא דחתיכה גדולה יותר מדאי לא מקרי ראוי' להתכבד ושפיר יש לחלק דעכ"פ כמות שהיא ראוי' להתכבד כשתתבטל משא"כ גדולה יותר מדאי שאם תחתך אותה א"כ לא זו היא שהיתה תחילה ואין שמה עליה. ועכ"פ מדברי הרשב"א שהחמיר במקולין ג"כ מוכח הכי וכמ"ש. ומ"מ לענין דינא אין נ"מ דהא קיי"ל דגם חתיכה חי' וגדולה יותר מדאי הכל מקרי ראוי' להתכבד כמ"ש (בסימן ק"א) יעו"ש.

והט"ז הקשה על הרשב"א שכתב משום דבמקולין שכיחי רבים גזרינן שמא יטעו והא ברבים לא שייך למגזר דרבים מדכרי אהדדי כמו שמצינו (במס' שבת) אבל עשרה מסתפגין באלונטות אחת ומביאים בידם משום דרבים מדכרי אהדדי ע"ש. ולענ"ד אין כאן קושיא כלל דלא דמי כלל להתם דהתם הגזירה דשמא יסחוט אותה האלונטית שהם מביאים בידם ולכך ברבים לא שייך למיגזר כיון שכולם עוסקים בענין אחד מדכרי אהדיי והא דמיא להא דשנים קורין בענין אחד לאור הנר שכל אחד מזכיר את חבירו, אבל אם קורין כל אחד בענין אחר קיי"ל דאסור וכן במדורה איתא (סוף פרק קמא דשבת) דאסור מטעם דהאודים רחוקים זה מזה ואין אחד רואה את חבירו יטה ויבעיר וא"כ במקולין דכל אחד הוא קונה בשר לעצמו ודאי דשייך לגזור ואדרבא שם מה שהם רבים יותר יש לחוש שרואה את חבירו לוקח בשר ואין רבים בקיאין בדינים לחלק בין חתיכה הראוי' להתכבד לחתיכה שאינה ראוי' להתכבד, וכן אין בקיאין להבחין מה נקרא ראוי' להתכבד או לא והוא ברור. והט"ז שהשוש אותם להדדי לא ידעתי כוונתו.

ולענין יחיד בביתו ודאי נראה דאין לגזור וראי' לזה מהא דקיי"ל דנעקרו כולם שנים האחרונים אסורים ולא גזרינן שלא יבחין בין ראשונים לאחרונים כמו שגזרינן כאן חתיכה שאינו ראוי' להתכבד אטו ראוי' להתכבד אלא ודאי דליחיד בביתו לא שייך גזירה זאת. ואפשר ג"כ שזהו טעמו של ר"ת שמחלק בין קדשים לחולין אם פירש שלא בפנינו והיינו משום דבקדשים רבים מצויים שם דכהנים רבים עסוקים בעבודה ושייך לגזור שמא יקח ג"כ מן הקבוע משא"כ בחולין דאין רבים מצויים שם.

ועוד ראי' דליחיד בביתו לא גזרינן מהא דאיתא (סימן ק"א סעיף ז') אם נחתכה חתיכה אחת כו' אותם שנחתכו מותרים ושלא נחתכו אסורים הרי בפירוש דלא גזרינן חתיכה שאינו ראוי' להתכבד אטו חתיכה הראוי' להתכבד ולזאת תמה אני מאוד על תשובת פ"מ הובא בפר"מ (שפ"ד ס"ק ל"א) שאוסר אפילו ליחיד בביתו והוא סותר לדברי הש"ע לכן העיקר לדינא כמ"ש.

סימן נד

דין אם לקח א' בדיעבד מחתיכה שאינו ראוי' להתכבד במקולין מה דינו.

אם לקח בדיעבד מן המקולין חתיכה שאינו ראוי' להתכבד יש בזה מחלוקת הפוסקים כפי הנוסח הנמצא בש"ע והוא מהרשב"א כמ"ש (בסימן הקודם) דלפי הנוסח הנמצא בש"ע שלנו שכתב אבל ליקח מכאן ואיך אסור ואפילו חתיכה כו' משמע דרק לכתחילה לבד אסור ודעת הש"ך דאסור גם בדיעבד ודעת הפר"ח להקל בזה בדיעבד אפילו במזיד, והפר"מ דעתו להקל בשוגג ולא במזיד.

ולע"ד היה נראה להכריע דמותר בדיעבד כיון דכל עצמו דדין זה הוא משום דבמקולין רבים שכיחי ויטעו להקל גם בחתיכות הראוי' להתכבד וא"כ אם כבר לקח והביאו לביתו מי יודע אם אכלו אם לאו, ואפילו תאסור לו ג"כ אין יודע דהא בביתו קיי"ל דמותר כמ"ש (בסי' הקודם) משום דאין הכל יודעים בדבר וא"כ גם כאן לא יוודע הדבר ומה שחילק הפר"מ בין שוגג למזיד לא ידעתי כיון דהטעם הוא משום דאתי למטעי א"כ מה בין שוגג למזיד מי יודע להבחין הדבר. ואם נאמר דקנסוהו במזיד כדין המבטל איסור זה לא מצינו, ומנין לנו לחדש גזירה שלא נמצא בש"ס. ועכ"פ אפילו אם נחמיר במזיד נראה דמותר לאדם אחר ולא חמיר ממבטל איסור שנתבאר [בסימן צ"ט] דאין אסור כי אם למבטל עצמו ולא לאחרים וכיון דזה עצמו חומרא שלא נמצא זכרונם בש"ס כלל נלע"ד דאין להחמיר.

עוד נראה דאפילו אם נחמיר למי שלקח בשוגג מ"מ אם כבר לקח ושוב בא להחזיר הבשר למוכר אין מחייבים אותו להחזיר לו הרמים ואף שנתבאר (סימן קי"ח סעיף י"ג) דהמוכר דבר שאיסורו מדברי סופרים אם הוא קיים מחזיר הדבר ונוטל דמיו נראה דבנד"ד אין צריך להחזיר כיון דאין זה ברור ויכול המוכר לומר קים לי כמאן דמתיר אכן אם עדיין לא נתן דמיו נלע"ד דיכול הלוקח לומר קים לי כמאן דאוסר וכל המוציא מחבירו עליו הראיה.

סימן נה

דין במה שחידש הט"ז דלא שייך לומר בבהמה א' מקצתה מותרת.

והט"ז לפי ביאורו דברי הטור מ"ש כאן על הרשב"א דמדינא אסור גם חתיכה שאינו ראוי להתכבד חידש דין א' והוא דבהמה אחת שידוע שיש ממנה חתיכות שאינו ראוי להתכבד וחתיכות הראויות להתכבד אין סברא להתיר מקצת ולאסור מקצת אלא יש לאסור הכל ע"ש והפר"ח דחה דבריו בשתי ידים והכרו"פ המליץ בעדו להוכיח מהא דר"פ התערובות. דפריך ונבטלו ברובא והקשו התוס' הא הוי חתיכה הראוי להתכבד דלא בטל ומי גרע מה שהוא שור גדול וא"כ קשה הא קיי"ל בזבחים אפילו לא נשתייר רק מקצת בשר ומקצת אימורין זורק את הדם, וא"כ אין מקום לקושיית התוס' דפריך שפיר למה ימותו כולם הא יש תקנה שישחוט וישרוף הבשר ויקריב החלב וקצת אמורין בני מעיים והדורא דכנתא דלא מקרי חתיכה הראוי להתכבד אע"כ דאין סברא להתיר מקצת ולאסור מקצת, ולא אבין ראי' זאת דהא קיי"ל דאין מבטלים איסור לכתחילה ואסור לחתוך ולרסק חתיכות הראויות להתכבד שיתבטלו ואפילו דיעבד אסורים למרסק כמ"ש (בסימן קי"א), וא"כ כל זמן שהיא חי' הרי הכל ביחד חתיכה הראוי להתכבד והוא דבר שלם שאינו מופרד לחלקים רק כששוחטה ומסיר האיברים הפנימיים אז הם נעשים חתיכה שאינו ראוי להתכבד והרי דומה לנחתכה וא"כ היאך ישחוט לכתחילה ויבטל איסור ואפילו נאמר דאין זה נקרא מבטל איסו' לכתחיל' כיון שאין כוונתו לבטל האיסור רק להקריב אותם המותרים ודומה למברר חלקים שאינן ראוים להתכבד מחלקים הראוים להתכבד, מכל מקום נראה ג"כ דאין משם ראי' דכיון דכ"ז שהוא חי' כל האיברים הפנימיים בטלים אגב גופה וחכמים אסרוה מטעם שהיא ראוי' להתכבד הרי הוא כמקריב קדשים פסולים לגבי מזבח והיאך יבוא פסולים דרבנן לעזרה וישחטם שם והרי מצינו שחששו חכמי' לפסולי דרבנן שלא להקריבם למזבח דאל"כ קשה לר"א דס"ל דם אף על פי שאין בשר א"כ כיון דמדאורייתא בטלי ברובא וכשירים למה פסולים התערובות למזבח הא אף יהיו ראוים לאכילת אדם ס"ל דקרב למזבח.

עוד תינח קדשים שנאכלים, עולה מאי איכא למימר ומתני' סתמא קתני כל הזבחים שנתערבו, ועוד ראיה מהא דתנן שם איברים תמימים באיברי בעלי מומים כו' ר"א אם קרב הראש כו' משמע הא לאו הכי אסור להקריבם, וע"כ צ"ל דכל שנאסרים לאדם מדרבנן אסורים גם למזבח וחכמים יש כח בידם לעקור דברי תורה בשב ואל תעשה שלא יקריבם למזבח א"כ מה בין הקטרה וזריקה לשחיט' אידי ואידי עבודת פנים נינהו ואסורים בפסולי דאורייתא אפילו שחיטה דהא בעלי מומין אתרבי שחיטה ג"כ מקרא כמ"ש (במס' זבחים) וא"כ גם בתערובות נאסרו וזה ברור, דכל תיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ותמהתי על מרן הט"ז דהא קיי"ל בקבוע דחנויות דאורייתא היכא דניכר החנות במקומו דחתיכה שפירשה מותרת אם פירש שלא בפנינו, והא הנשאר בחנות אסורה מדאורייתא דכמחצה על מחצה דמי, וא"כ כ"ש בקבוע דחתיכות דאין אסור אלא מדרבנן וכי החמירו בקבוע דדבריהם יותר מקבוע דאורייתא ובש"ס סתמא קתני גבי ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה כו' ובנמצא מותר כו' משמע אף דנשאר הרבה מאותו הבהמה בחנות.

אך ראי' זאת יש לדחות דכוונת הט"ז הוא דוקא באם אנו יודעים הבהמה הנשארת שהחתיכה שפירשה היא ממנה אז אין שייך להתיר חציו ולאסור חציו משא"כ בנמצא שאנו תולין שהיא מחנות המותרת וכשי"ת לפנינו מ"מ נראה כמ"ש (ועמ"ש למעלה סימן י"ד בדין אם ראה א' הפרישה מקבוע דאורייתא וא' לא ראה אם מותר למי שראה ונראה דיש ראי' מכאן מדתנן ובנמצא מותר ולמה לא חיישינן שמא ראה הפרישה אע"כ דלמי שלא ראה מותר באמת וכמ"ש, וא"כ ה"ה בנד"ד נאמר דשפיר יש לומר בבהמה אחת חצי' אסורה וחצי' מותרת).

עוד נלע"ד להביא ראי' שלא כדעת הט"ז מהא דאיתא פ"ק דחולין גבי שחיטת כותי (דף ד' ע"א) כיוצא בו מצא בידו דקורי' של ציפורים קוטע ראשו של אחד מהם ונותן לו ופריך שם דילמא האי הוא דשחט שפיר ומשני א"ר מנשה במכניסם תחת כנפיו יעו"ש, ולכאורה אכתי קשה דילמא אדרבא כולהו שחיט שפיר ואית בהו חד דלא שחיט שפיר וא"כ הרי יש כאן רוב כשירות והכותי א"י מאיזו הוא ואוכל דמדאורייתא בטל ברוב ומרובא פריש דהא כותים לית להו מה דאסור מדרבנן וא"כ לישראל אסור, ואף אם תאמר דשם מיירי בציפורים קטנים דלאחר שחיטה בטלי ברוב וכמ"ש הרב בהג"ה (סעיף ב) א"כ אכתי קשה דהא הכותי יודע איזו היא אסורה וא"כ מקרי קבוע מדאורייתא בניכר האיסור, וכמ"ש (בפהש"ע ובסי' א') דהיכא דניכר האיסור לא' מקרי קבוע לכ"ע ובודאי דכותים לית להו דין קבוע דהוא נלמד מדרשא דקרא ולפמ"ש בפהש"ע הוא

הלכה למשה מסיני וא"כ אף שאוכל הכותי היאך יסמוך הישראל עליו אף שיתן לו הישראל בלא ראות וע"כ צ"ל דכיון דהחזיקו במצות שחיטה מסתמא אית להו כל דיניו וכמ"ש כל מצות שהחזיקו בה הרבה מדקדקים בה כו' ולכך שפיר סמכינן עלי' דאם היתה אחת אסורה לא היה אוכל.

אך קשה כיון דמכניסים תחת כנפיו א"כ לגבי כותי מקרי שפיר שלא בפנינו א"כ שפיר אכיל אע"כ כיון דקוטע ראשו של אחד מהם כבר הותר ג"כ אותו שנשאר וכסברת כמה גאונים בתשובת גאוני בתראי כשי"ת בסימנים שאח"ז בס"ד ולכן שפיר קאמר דסמכינן עליו לאכול הנשאר, ובאמת כוונת הש"ס לומר דמותר לאכול גוף הנשאר מן הציפור הזה, אך כ"ז הוא לחידוד ופלפול בעלמא, אך באמת אין ראיה משם דפשטת כוונת הש"ס הוא דמכניס אותם תחת כנפיו ומערב לכולהו וא"כ לא נודע האיסור במקומו ובטל מהם הקביעות וממנ"פ מותר לאכול מהם ואפילו לכתחילה מותר לערבם תחת כנפיו ולבטל מהם שם קבוע כיון דאין ידוע אם היו שם איסור כלל וגם בסמוך יתבאר דמ"ש בתשובת גאוני בתראי להתיר גם הנשאר אין זה ברור לדינא מ"מ נראין דברי הפר"ח נכונים דחתיכה שפירש ושאין ראויים להתכבד מותרים אף שנשאר מאותה בהמה בקביעות.

סימן נו

דין אם נמצא בהמה א' טריפה ונתערבו המעיים ונמצא בהם נקב.

בספר בינת אדם חידש דאין א' והוא אם שחט קצב א' בהמות רבות ונמצא מים בראש אחת מהם ושוב נתערבו המעיים כולם ונמצא נקב במעי אחת מהם דתולין הטריפות שהוא מאותה הבהמה הטריפה שנמצא מים בראש ולא מאחרות ודוקא אם תחילה נמצא הטריפה ואח"כ נולד הספק הזה, אבל אם תחילה נמצא הנקב במעיים ונתערבו ואח"כ נמצא באחת מן הבהמות מים בראש אין תולין ודומה זה לדין הנזכר (בסימן קי"א סעיף ואו) דתולין למקום שנפל הראשון נפל השני יעו"ש.

והנה ודאי דמסי' קי"א שם אין ראיה כלל דשם הוי ספק השקול שיש כאן ב' קדירות וא' של איסור והב' של היתר והספק אם האיסור דרבנן נפל למקום שנפל האיסור הראשון או שנפל לקדירה הב' וכיון דהוי ספק השקול שפיר יש להתיר באיסור דרבנן משא"כ בנד"ד שרוב בהמות הם כשירות ונמצא מעי אחת שיש בו נקב ודאי דיש לומר דהוא מן הרוב בהמות אחרות שלא נמצא בהם מים בראש והיאך נתלה שהוא מן המיעוט דלא שכיח באותו דנמצא בו מים בראש דוקא ולהתיר האחרות במילתא דלא שכיחא, ואי דמיא להא דמיא למ"ש (בסעיף זיין) בדין חתיכה הראוי' להתכבד שנתערבה ברוב ונפל

אחד מהם לים דאמרינן שהאיסור נפל לים ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש אלא דקל היה לחכמים בדבר זה דכל שהאיסור אינו בבירור בתוך התערובות אמרינן דכולם מותרים משום דבלא"ה מדאורייתא בטלי, ומ"מ נ"ל דגם לזה לא דמי דלא גרע מספק איסור בתערובות דקיי"ל דאסור ולמה לא אמרינן דשמא אינו אסור אע"כ כיון דאין ב' הספיקות מענין אחד לא מהני כמ"ש הפוסקים.

ועוד נראה דהבני מעיים ודאי דאסורים כולם ולא אמרינן דהכל טריפות אחת ואין איסור כאן כי אם מבהמה אחת וא"כ נתיר כאן שאר הבני מעיים זה ודאי אינו דאין כאן ס"ס כלל דהכל ספק אחד שמא שאר הבני מעיים הם מאותו הבהמה שנמצא בה מים בראשה או לא וס"ס כזה לא מקרי ס"ס כלל כשי"ת בשער הספיקות בס"ד וכיון שזה גופא חידוש הוא שמתירין בנפל א' מהם לים ולתלות דאיסורא נפל א"כ הבו דלא לוסיף עלה דאין כאן לומר שמא אין כאן איסור כלל דכ"ז דלא ביררו הבני מעיים האסורים מן התערובות הרי יש כאן איסור ואתה צריך לומר שמא לא זהו האיסור והיינו שהאיסור הוא א' רק באותה הבהמה שהבני מעיים ממנה א"כ הוי הכל שם א' כמ"ש.

אמנם בזה נלע"ד בגוף הבהמות אם מכיר הבהמה שהי' בה מים בראש. ואח"כ נתערבו המעיים ונמצא בהם טריפות דגוף הבהמות שפיר יש להתיר כיון דלא היה בהם תערובות מעולם ולעולם היתה אותה הבהמה ניכרת בפ"ע א"כ על השאר היה ספק אם היה שם איסור כלל בעת שנמצאו הבני מעיים אסורים או לאו ועדיין לא איתרע חזקתייהו ועדיף יותר מנפל א' מהם לים דשם עכ"פ בתחילה היה בהם איסור ודאי משא"כ כאן כל שלא היו מעורבים מעולם יש ספק שמא לא היה בהם איסור מעולם, משא"כ לענין הבני מעיים אף שעתה הוא מכיר הבני מעיים מ"מ כל שבתחילה היה בתערובות ועתה צריך עדיין ליטלו משם לא דמי לנפל לים.

ולפ"ז נראה דגוף הבהמות יש להתיר אפי' נמצא הספק בבני מעיים קודם שנמצא מים בראש דג"כ מותר דלא דמי למ"ש (בסי' קי"א) דאם היו שתי קדירות וחתיכה של איסור דאין תולין בקדירה קודם שנפל בה איסור אף שאח"כ נפל שם דש"ה דבעת שנפל האיסור הראשון ונולד בו ספק היו שניהם מותרים ודאי, ושייך שפיר לומר מאי חזית דאין להתיר ספיקא דרבנן כי אם כשיהי' ספק לא כשתבא להתיר עי"כ ודאי איסור דרבנן, וכיון שע"כ צריך אתה להתיר שניהם א"כ תתיר ודאי איסור דרבנן, וכיון שבעת שנולד הספק אם היינו צריכים להורות ששניהם אסורים א"כ מה בכך שאח"כ נפל שם איסור הא הוא שנתחדש אח"כ ושפיר אין תולין בו משא"כ כאן דאף דנמצא המעי הזה אחר שנולד הספק מ"מ הא הנקב היה בו תחילה ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא שהי'

בו האיסור בתחילה, וא"כ דמיא ממש לנפל איסור לקדירה בתחילה ואח"כ נולד הספק בחתיכה האחרת להיכן נפלה ובתחילה לא ידעתו להיכן נפלה החתיכה הראשונה ואח"כ נודע לנו על החתיכה הראשונה להיכן נפלה דודאי תולין החתיכה השני' באותה קדירה, וה"ה בנד"ד דבזה אין שייך לומר מאי חזית כיון דבאמת בעת נפילת האיסור היתה אחת אסורה ודאי אין אנו מתירין שניהם.

ולפ"ז אפילו היה רק ד' בהמות נמצא מים בראש ואח"כ נתערבו הבני מעיים כיון שעכ"פ הבהמה הראשונה ניכרת במקומה וא"כ אפילו אם נאמר דאח' מהשלשה בהמות הנשארים הוא טריפה מ"מ יש כאן ביטול ברוב ושפיר יש לומר שאני אומר כיון שי"ל שאין כאן איסור כלל וכמ"ש, אכן הבני מעיים כולם אסורים ואין לומר דהאיך יהי' חצי' אסורה וחצי' מותרת היינו הבהמות הנשארו' במקולין ודלא כמ"ש הט"ז.

סימן נז

דין בע"ח ודברים חשובים שנתערבו ונפל א' לים.

בע"ח ודברים חשובים שנתערבו ברוב ונאכל א' מהם בשוגג או שנפל בעצמו לים מותרים כל התערובות דאנו תולים לומר שהאיסור נאכל או שנפל שם והוא בש"ע (סעיף ז') והוא מהש"ס פרק התערובות (דף ע"ד ע"א) וז"ל הסוגיא שם אמר רב נחמן אמר רבה כו' אמר רב טבעת של כוכבים ומזלות שנתערבה במאה טבעות ונפל אח' מהם לים הגדול הותרו כולם דאמרינן הך דאיסורא נפל איתיביא רבא לר"נ אפילו אחת ברובא ימותו כולם אמאי נימא דאיסורא מית א"ל רב דאמר כר"א דתנן ר"א אומר אם קירב ראשו של אח' מהם יקרבו כל הראשים, והא דאמר ר"א לא התיר ר"א אלא שנים שנים. אבל אחד אחד לא א"ל אנא תרתי תרתי קאמינא.

והנה לכאורה יש לעיין בהך סוגיא דהתוס' שם ד"ה ונפלה כתב משום דמדאורייתא ברובא בטלי כדפי' הקילו כאן כו' יעו"ש וזה תימא לכאורה דהא מרי' דשמעתא הוא רב והוא ס"ל מין במינו לא בטיל מן התורה כ"י דיליף לה מקרא דולקח מדם הפר ומדם השעיר וא"כ למה התיר בנפל אחד מהם לים דהא הוי מין במינו ובאמת לפמ"ש התוס' שם (דף ע"ג ע"א) ד"ה ר"י אומר דר"י לא ס"ל כן אלא בלח בלח דומיא דדם הפר ודם השעיר דיליף מיני' אבל לא ביבש ביבש הוי א"ש.

אבל למה שחזר בו ר"ת שם וכתב דאין לחלק בין לח ליבש כמבואר שם קשה והי' נראה לכאורה לומר דבר חדש דבאמת יש חילוק בין לח ליבש והוא דבלח קיי"ל מין במינו לא בטיל ר"ל דאין הדבר המיעוט מתבטל להיות נקרא ע"ש המרובה אלא עמד במקומו, ולכן כיון שהוא מעורב וא"א להפרישו אסור מן התורה דאיסורא קאכיל משא"כ ביבש

ביבש, אף דלא בטל לומר דנהפך האיסור להיות היתר ולהיות נקרא על שם המרובה היינו דוקא בדברים קטנים דאוכל אותם כאחד מ"מ שפיר יש לומר על כל אחד שפירש משם מרובא פריש, ואפילו לוקח בידים י"ל מרובא פריש אף דלא שייך בי' ביטול מדאורייתא ודמיא לתערובות חנויות של כמה בני אדם שאין שייך בהם ג"כ ביטול ואעפ"כ ס"ל דלא מקרי קבוע מדאורייתא כל שאין האיסור ידוע במקומו ודמיא ג"כ להא דנזיר באומר לשלוחו צא וקדש לי דאסור בכל הנשים. וכתב התוס' דאינו אלא קנסא דרבנן שעשה שלא כהוגן ואין כאן קבוע משום דאין האיסור ניכר במקומו ואף דבגברי לא שייך ביטול וכמו כן ס"ל לרב בכל דבר מין במינו יבש ביבש שאין לו ביטול אף דכל מה שפורש מהם מדאורייתא מותר דאין כאן קבוע כמ"ש משום דאין האיסור ניכר מ"מ כיון שאין לו ביטול מדאורייתא עשו אותם חכמים כקבוע לענין לוקח מהם בידים וכדומה ולכן כל שנפל אחד מהם לים שוב הקילו ליהנות מהם בזה אחר זה משום דכל דפריש מרובא פריש ולא גזרו לומר דהוי קבוע כל דאיכא למתלי ולומר דאיסורא נפל והא דמתיר בטבעות של עובדי כוכבים ומזלות היינו ג"כ ליהנות מהם בזה אחר זה דאין דרך ליהנות מטבעות מרובם בב"א, ואפשר דלכך נקט דינו במאה טבעות דא"א לאדם א' להנות בב"א מרובא כן היה נראה לכאורה.

אלא דלפ"ז קשה מאי פריך מהא דתנן כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות כו' כולם ימותו אמאי נימא דאיסורא מית מאי קושיא הא בזבחים איכא למיחש שמא יבואו עשרה כהנים ויקריבו בב"א כמש"ל בסוגיא שם וא"כ יהי' כאן איסור תורה ולא שייך לומר וכי מגיסא אסירא כיון דלא נקרא עליהם שם היתר עדיין על כולם וכמ"ש בארוכה (לעיל סימן מ"ד) וכאן לא נקרא עליהם שם היתר כיון דמדאורייתא לא בטלי ושמא אתיא מתני' כר"י דס"ל מין במינו לא בטל ואין זה דוחק לומר דאתיא מתני' כיחידאה כיון דרב ס"ל דהלכתא כר"י שפיר מצי למימר דמוקי מתני' אליבי' וכן מצינו בכ"מ בש"ס, ולפמ"ש התוס' שם דרב ס"ל כר' חייא בביצה גבי נבילות ושחוטות בטלות זו בזו למאן דאמר בתר מבטל אזלינן דא"א למבטל להיות נבטל והוי מין בשאינו מינו א"כ ודאי דמקשה שפיר ממתני'.

אבל עדיין אין זה מספיק לפי מ"ש הפר"ח דהא דאמרינן בתר מבטל או בתר בטל אזלינן היינו דוקא לענין טומאת מגע או משא. אבל לא לענין אכילה והנאה באיסורים כמ"ש הרשב"א בתשובה (סימן רפ"ד) הובא בפר"ח (סימן צ"ח) והוא מוכח מן הש"ס בהא דפג"ה (דף ק' ע"א) יעו"ש דחתיכה נבילות בשחוטות מקרי מין במינו.

וראיתי בכרו"פ שהקשה מאי פריך בפ' התערובות אמאי ונבטלו ברובא ולישני דאתיא כר"י דס"ל מין במינו לא בטל ותירץ שם דא"כ יקשה ולכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש וליכא לשנויי שמא יקח מן הקבוע דהא בקבוע דאורייתא לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע וכמ"ש התוס' ר"פ התערובות בשם ר"י, ודברים אלו תמוהים דהא עיקר הטעם דלא גזרינן שמא יקח מן הקבוע בקבוע דאורייתא משום דניכר האיסור במקומו ולאו ברשיע עסקינן שיקח האיסור בעצמו וזה לא שייך בנד"ד דאין ניכר האיסור כלל ושפיר יש לגזור דיקח מן הרוב, ועיין ברשב"א (תה"א בית ד' שער ב').

ולכך אני אומר דבאמת אית לי' לר"י דמין במינו לא בטל אפילו יבש ביבש וכמ"ש ר"ת בסוף דבריו שם אלא דמ"מ יש חילוק ביניהם דבאמת עיקר דין מין במינו הוא רק בלח בלח דהא ילפינן לה מולקח מדם הפר ומדם השעיר דמיירי בלח דנבלל יחד, ואיך נלמד משם ליבש ביבש שאין נבלל, ועיקר דין זה דמין במינו לא בטיל ולא אזלינן בי' בתר רובא חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דוקא בלח בלח, אבל לא ביבש.

אך דמ"מ מדרבנן שפיר יש לגזור אפילו ביבש ביבש דלא ליבטיל דהא כמו דקיי"ל לדידן בלח בלח באינו מינו דאסור מדאורייתא בפחות מס' ולכן קיי"ל ג"כ במין בשאינו מינו ביבש דצריך ג"כ ס' מדרבנן דגזרינן שמא יבשלם ויהי' לח בלח ויתן טעם ויהי' אסור מדאורייתא כמ"ש (בסימן צ"ט וק"ט) וכמו כן לר"י דמין במינו בלח אינו בטל מן התורה, א"כ גם ביבש יש לגזור ג"כ שמא יבשלם יחד ויהי' לח בלח דמ"ש ולא שייך לומר וכי מגיסא אסירא כיון שנשתנו ונבללו יחד ובפרט לשיטת הרשב"א דס"ל דאף דבר הבטל אינו חוזר להיות היתר וס"ל דחוזר וניער וכמ"ש (בסימן צ"ט) ובזה מתורצים כל הקושיות שבכ"מ מצינו דלר"י לא בטיל מין במינו ביבש ובכ"מ מצינו להיפוך והיינו דמדרבנן לא בטיל ומן התורה בטל, ובזה מתורצים קושיות התוס' שם (דף ע"ג ע"א) ד"ה ר"י אומר שהקשו בהא דלטרא קציעות שדרסה דאם יש שם מאה פומין יעלו היינו משום דתרומות פירות הוא מדרבנן ולכך לא גזרינן שמא יבשלם דהא גם אם יבשלם ליכא איסורא דאורייתא ועש"ך (סימן ק"ט ס"ק ט') שהשיג שם על הרב ומסיק דבאיסור דרבנן בטל יבש ביבש אפילו שלא במינו והיינו מטעם דליכא למיתי לידי איסור תורה, וא"כ ה"ה במין במינו לר"י וכן לקמן (דף ע"ד ע"א) ברימוני באדן דקאמר ר"י דלא בטיל משום דהוי דבר חשוב משמע הא לאו הכי לא בטל היינו משום דכולל שם בכל האיסורים גם בתרומה דהוי מדרבנן תרומות שאר פירות ולכן הוצרך לטעם דהוי דבר חשוב. וכן בפרק הניזקין גבי נפלו ונתפצעו כו' גם כן מיירי גם בתרומה ונחית שם לאשמועינן חילוקא דבין שוגג למזיד במבטל איסור ונ"מ בתרומה דהוי דרבנן.

ובזה מתורץ הא דתנן בפרק נוטל (דף קמ"א ע"א) מעלין את המדומע בא' ומאה מיירי ג"כ בתרומת פירות דהוי מדרבנן משא"כ בהא דסוף עבודת כוכבים ומזלות (דף ע"ג ע"ב) ב' כוסות שעירבם כו' סלק את מינו כו' דשם מיירי בתרומת יין דהוא מדאורייתא א"ש דבמינו לא בטל מדרבנן גם ביבש ביבש. וא"כ מתורץ גם מה שהקשיתי למעלה דלכך לא משני מתני' ר"י היא דאכתי קשה ונכבשינהו כו' דנימא מרובא פריש וכיון דמדאורייתא בטיל ושפיר י"ל דתולין דאיסורא נפל וא"כ מתורץ ג"כ קושיית הכרו"פ וכמ"ש כיון דמדאורייתא בטיל שפיר יש לומר ונכבשינהו כמ"ש ודו"ק.

ומ"מ צ"ע לפ"ז במ"ש (שם ע"ב) אר"ל חביות של תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהם לים המלח הותרו כולם כו' ואצטרך דר"נ ואצטרך דר"ל דאי מדר"נ ה"א ה"מ בעובדי כוכבים ומזלות דאין לנו מתירין אבל תרומה דיש לו מתירין לא כו', והנה הר"ן בפרק הנודר מן המבושל כתב דלכך דבר שיש לו מתירין לא בטיל משום דר"י ס"ל מין במינו לא בטיל ויליף לה מדם הפר ורבנן ס"ל דלא דמי דהתם שניהם היתר משא"כ איסור בהיתר בטל וא"כ דשיל"מ כיון שלאחר זמן יותר איסורו, ולכן אף דעכשיו איסור הוא החמירו בו רבנן דלא ליבטיל משום דדמי להיתר בהיתר יעו"ש וא"כ קשה הא שפיר ילפינן לה מדר"נ דהא הוא א"ל משמי' דרב דס"ל מין במינו לא בטיל, ומ"מ ביבש ביבש דמדרבנן לא בטיל אמרינן דאיסורא נפל וא"כ ה"ה בדבר שיש לו מתירין דמדרבנן לא בטיל ג"כ נימא הכי דהא הך דינא דדשיל"מ מהתם ילפינן וא"כ מאי קאמר דה"א דתרומה דדישל"מ לא.

ויש ליישב דבאמת רש"י ס"ל דטעם דדשיל"מ לא בטל הוא משום דאמרינן עד שאתה אוכלו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ יש לומר גם לשיטת הר"ן דזהו כוונת הש"ס דאי מדר"נ ה"א דדשיל"מ דאינו בטל הטעם הוא דעד שאתה אוכלו כו' וא"כ גם בנפל י"ל הך סברא דעד שאתה אוכלו כו' לכך קמ"ל דבאמת הטעם הוא כמ"ש הר"ן ואין חילוק וכמ"ש.

אך אי קשיא לי הא קשיא לי איפכא במאי דקאמר התם ואי מדר"ל ה"א חביות דמנכר נפילתה כו' ולא הוצרך לזה והי' יכול לומר דאי מדר"ל ה"א דאיסור דרבנן כגון דשיל"מ הוא דמותר בנפלה אחת מהם, דר"ל ודאי דסובר כרבן דמין במינו בטל כדמוכח במס' פסחים פרק כ"ש (דף ל"א ע"ב) ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו כל איסורים שבתורה כו' משא"כ בהא דרב לשיטתו דס"ל כר"י דמין במינו לא בטל מדאורייתא לא תלינן דאיסורא נפל ולא היינו מחלקין בין לח ליבש או דה"א דדוקא בתרומה דהוי תרתי דרבנן דתרומת פירות דרבנן וגם יבש ביבש בדשיל"מ הוא מדרבנן משא"כ בטבעת דהוה חד דרבנן

ואפשר דבאמת היה יכול לתרץ כן אלא לרווחא דמילתא תירץ שם באופן אחר לחלק בין מנכר נפילתה או לא.

ולפמ"ש דביבש ביבש מין במינו י"ל דס"ל לרב דמדרבנן לא בטל ואפ"ה ס"ל דתלינן דאיסורא נפל יש ללמוד משם בהא דקיי"ל אם נתערב יבש ביבש מין בשאינו מינו דצריך ס' מדרבנן שמא יבשלם ויתן טעם א"כ אם לא היה ס' ונפל אח' מהם לים תלינן ג"כ דאיסורא נפל ויש למצוא בכגון ששחט הרבה עופות שאין שווים בשמא ולא בטעמא, ונולד איסור בא' מהם ששחט א' ונמצא הסכין פגום וא"י איזו היא. (ואף דבטבעות לא שייך הך סברא דיבשלם ויתן טעם מ"מ כיון דבשאר יבש ביבש שייך הך גזירה שוב לא פליג רבנן. אך לפ"ז היה יכול הש"ס לומר צריכותא באופן זה דאי אשמועינן בטבעות ה"א דדוקא התם תלינן דאיסורא נפל משום דלא שייך שמא יבשלם משא"כ בחביות שיש לחוש שמא יערבם יחד).

והנה דברי הרא"ש בזה צריכין ביאור שהוא כתב בפג"ה דהא דמתירין בנפל א' מהם לים הטעם הוא משום ס"ס ואין לזה ביאור מאי ס"ס שייך בכאן הא קיי"ל בכ"מ דכל ספק שנוטה יותר לאיסור מלהיתר לא נקרא ספק ולא מצטרף לס"ס וכשי"ת בשער הספיקות בס"ד וכן כאן הא יותר נוטה הסברא לומר דהיתרא נפל דהוא מן הרוב משנתלה לומר דהאיסור נפל דהיא מילתא דלא שכיחא למיתלי בי' והייתי רוצה לומר דמ"ש הרא"ש משום ס"ס לאו דוקא הוא אלא ר"ל דבסברא כל דהו מקלינן באיסור דרבנן דכיון דיש קצת ספק שמא האיסור נפל שוב לא החמירו באיסור דדבריהם, אבל הוא דוחק.

ולכן נלע"ד דדבריהם מיושבים היטיב דכוונתו דמדינא אף בדברים שאין מתבטלים הי' לנו לומר דכל שאוכל מעט מעט בכל פעם שנוטל מיעוט מהם אמרינן דמרובא פריש, וכן הסברא נוטה דהא כתיב אחרי רבים להטות רק דאנו מחמירין לחוש שמא המיעוט שלקח האיסור הוא וא"כ לעומת זה בנפל אחד מהם לים אמרינן ג"כ אם באמת יש לחוש שהמיעוט הוא האיסור א"כ אני אומר להיפוך שמא האיסור שהוא ג"כ המועט נפל לים שכמו שאתה חושש לחומרא לחוש למיעוט ומחשבת לי' לספק א"כ גם לקולא נימא כן ושפיר הוי ס"ס בממנ"פ וא"כ לפ"ז היה לנו לומר דלאו דוקא באיסור דרבנן סמכינן אהך סברא אלא גם אם היינו אומרים דמן התורה לא בטל ג"כ הדין דיכולים לתלות דאיסורא נפל מטעם ס"ס דהא בס"ס מתירין איסור דאורייתא וכאן הוי ס"ס גמור דממנ"פ כמ"ש ומותר עי"ז אם אוכל הנשארים שנים שנים כמ"ש בש"ס וא"כ כ"ש בנד"ד במין בשאינו מינו ביבש דהוא רק מדרבנן שמא יבשלם דודאי מותר בנפל א' מהם לים ותלינן דאיסורא נפל משום דיש ג"כ ס"ס כמ"ש שמא האיסור נפל ושמא מה שאוכל

עתה אינו האיסור ואם משום דשמא יבשלם ויתן טעם א"כ לא יהי' כאן ס"ס, הא גם במין במינו איכא הך גזירה לר"י כמ"ש ואעפ"כ מתירין בס"ס ולפי סברת הרא"ש אינו מותר בנפל א' מהם לאכול הנשארים שנים שנים כי אם באוכל שנים שנים ובכל ב' שאוכל יש עדיין רוב נגדו כגון בששה חתיכות או יותר דאל"כ הדרא קושיא לדוכתי' דאין כאן ס"ס, אך דעת הרשב"א ודאי אינו כן דהוא כ' בתה"א דאפי' חד בתרי בנפל א' מהם לים ג"כ מותר וא"כ א"א לומר דמטעם ס"ס מתיר בנפל דהא כיון שצריך לאכול הנשארים שנים שנים וא"כ אין כאן רוב נגד הב' שאוכל וא"כ ספק א' נוטה יותר לאיסור ואין כאן ס"ס אע"כ דס"ל כיון דהוא מדרבנן לכך מקילינן לתלות דאיסורא נפל דבדברנן אמרינן סברא דשאני אומר.

ובזה הי' אפשר לתרץ מה דקשה כאן דכ' גם בדבר שיש לו מתירין מותר בנפל מטעם ס"ס והא כתב הרב בהג"ה (סעיף ח') דבדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס, אלא משום דהרשב"א לשיטתו דלאו מטעם ס"ס מתירין אלא דאמרינן שאני אומר דאיסור דרבנן וא"כ א"ש ודלא כמ"ש הש"ך (ס"ק ל"ט) דמשמע מדבריו שם דבדבר שיש לו מתירין לדעת הרב בהג"ה דס"ל דס"ס לא מהני בדשיל"מ לא מהני ג"כ נפל לים, ועוד דמדברי הש"ס מוכח ג"כ דגם בדבר שיש לו מתירין מהני נפל לים דקאמר שם גבי חביות של תרומה דמקרי דבר שיש לו מתירין וכמ"ש למעלה.

ובאמת הוא תמוה דבירושלמי בנדרים פרק הנודר מן המבושל מפורש דתרומה לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכמ"ש הר"ן שם דבר שאין לו מתירין כגון תרומה וע"כ צ"ל דהא דקאמר הש"ס ואי מדרב כו' ה"א תרומה דיש לו מתירין ר"ל דהוי ס"ד הכי דמקרי דבר שיש לו מתירין וכדפרש"י שם משום דחזו לכהנים. ולכך קמ"ל דגם בתרומה מותר בנפל והיינו דהא גופא קמ"ל ר"ל דתרומ' לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכמ"ש הפוסקים משום שלכהנים לא הוו חזו מעולם ולכך מותר בנפל וא"כ היה מוכח מן הש"ס להיפוך דבדבר שיש לו מתירין לא סמכינן להתיר בנפל. וכ"ז לשיטת הרא"ש דס"ל דמטעם ס"ס אתינן עלה ולדעת הרב בהג"ה דס"ל דבדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס. אבל הרשב"א דמתיר אפי' חד בתרי בנפל א' מהם לים ע"כ לא מטעם ס"ס מתיר וכמ"ש.

אבל בביאורי גאון עוזינו הגר"א ז"ל (ס"ק ל"ה) ראיתי שכתב שם דהרשב"א לטעמי' אזיל דס"ל גם בדשיל"מ מותר ס"ס ולפמ"ש הרשב"א דאפילו חד בתרי מותר הוא תמוה דבזה לא שייך ס"ס והמעיין בתה"א שם יראה דלאו מטעם ס"ס מתיר שם שכתב וז"ל והעיקר לכל זה משום שכבר נתבטל ברוב מן התורה וכל בדרבנן יכולים לתלות ולומר הך דאיסורא נפל עכ"ל שם וצריך לדחוק דמ"ש הגר"א ז"ל שם ולכן כתב הרשב"א וש"ע

(בסעיף ז') ודבר שיש לו מתירין כו' משם המחבר כתב כן דהוא ס"ל כטעם הרא"ש שהביאו ב"י, אבל לרשב"א בלא"ה מותר כיון דמתיר אפילו בחד בתרי וכמ"ש וא"כ מוכח דהמחבר אם נאמר דפסק כרא"ש ע"כ ס"ל דדוקא בנפל לתוך הרבה דאז אם יאכל ב' ב' יהי' עדיין הרבה נשאר בתערובות וכמ"ש והרא"ש לשיטתו דמתיר ס"ס בדשיל"מ כמ"ש בתשובה (ריש כלל ג') הובא בביאורי הגר"א שם, ונראה דלכך לא הגיה הרב כלום אדברי המחבר (סעיף ז') שכתב להתיר גם בדבר שיש לו מתירין משום דבאמת גם הוא ס"ל להלכה כדעת הרא"ש דגם בדבר שיל"מ מותר ס"ס רק לחומרא חושש לדעת האוסרים לכך לצורך היקל כמ"ש בהג"ה וכיון שבדין הנזכר בסעיף (ז') ס"ל להרשב"א דאפי' היכא דליכא ס"ס ג"כ מותר דמתיר אפי' בחד בתרי לכך בודאי דיש לסמוך עליו להתיר אפי' שלא במקום צורך כיון דבמקום צורך מתירין לגמרי ודלא כמ"ש הש"ך (ס"ק נ"ז) דהרב בסעי' ז' עמ"ש כאן בסעיף ח' סמך יעו"ש.

ומה שיש לדקדק עוד בסוגיא שם בהא דפריך התם על רב ממתני' דכל הזבחים ימותו כולם ואמאי נימא דאיסורא מית והוא תמוה לפי מאי דקיי"ל בש"ע דדוקא בנפל מעצמו לים. אבל אם הפילו הוא אסור וכמ"ש התוס' שם דאפילו בשוגג אסור דקנסינן אטו מזיד וא"כ מאי פריך כיון דהוא ממיתו בידים היאך נאמר דאיסורא מית וכבר הובא קושיא זאת בספר ברכת הזבח ובכרו"פ.

ועוד יש לדקדק לפמ"ש התוס' ריש פרק התערובות בשם ר"ת דמחלק בין קדשים לחולין דבדרוסה שנתערב באחרים אמרינן נכבשינהו דניידין וכל דפריש כו' רק בקדשים גזרינן שמא יבואו עשרה כהנים כו' יעו"ש א"כ קשה מאי פריך כאן על רב דהא לפי מאי דקיי"ל דעיקר ההיתר הוא משום ס"ס ולכך פסק בש"ע דאין מותר רק באוכל שנים שנים, אבל באוכל כולם בב"א אסור משום דליכא ס"ס ואין כאן אלא ספק א' שמא דאיסורא נפל וא"כ שפיר קאמר במתני' דימותו כולם כפי הס"ד דש"ס דגזרינן שמא יבואו עשרה כהנים ויקריבו כו' ולא שייך כאן וכי מגיסא אסירא דהא עדיין לא הותרו כולם להקריבם בב"א וזה גזרינן בקדשים משא"כ בחולין (והיינו לפמ"ש בס' ב"א דהרשב"א והתוס' גורסים תיכף אחר הקושיא שבש"ס וכי מגיסא אסירא גורסים שמא יבואו עשרה כהנים בב"א ויקחו מן הקבוע, אבל לפמ"ש למעלה דהם גורסים כגירסא שלנו אין כאן קושיא כלל יעו"ש) ולכך שפיר קאמר רב דבחולין מותר דאין לגזור שמא יבואו בב"א וא"כ יש כאן ס"ס ועל קושיא ראשונה י"ל לפי מאי דקיי"ל באיסור שנתערב בהיתר אף דבטל ברובא מ"מ צריך להסיר א' מהם ולאוסרו דילפינן ממדומע שבטל בא' ומאה, וא"כ בשור הנסקל שנתערב באחרים צריך ג"כ ליטול שור א' ולסוקלו לקיים מצות סקילה דמאי נ"מ בין

זה לאיסור הבטל בהיתר שנוטלים אחד ומחזיקים לאיסור וא"כ שצריך לסקול א' בודאי יש לתלות דאיסורא מית דהא לא שייך כאן לומר כיון שהרבו בידים לא מהני דהיינו דוקא במכוון כדי לבטל איסור משא"כ בכה"ג דלא כיוון לכך אלא לקיים מצות סקילה.

ויש כאן מקום עיון על הרמב"ם שפסק כהך דרב בטבעת של עובדי כוכבים ומזלות (פ"ז מהלכות עובדי כוכבים ומזלות) וכן בהא דר"ל בחביות של תרומה שנפלה אחת מהם לים (פט"ו מהלכות תרומות) ופסק ג"כ כמתני' דריש פרק התערובות דימותו כולם (פרק ז' מהלכות פסולי המוקדשים) וכן פסק בהך דאיברי תמימים שנתערבו באיברי בעלי מומים כחכמים דאפי' קרבו כולם חוץ מא' מהם כולם יצאו לבית השריפה (פרק ז' מהלכות פסולי המוקדשים) והם תמוהים מאוד וסותרים זה את זה לפי מאי דקאמר הש"ס דרב ס"ל כר"א ופליג אמתני' דפרק התערובות בהא דימותו כולם וכבר עמדו בזה כל נושאי כליו של הרמב"ם ז"ל והאחרונים.

ולפענ"ד נראה לתרץ דבריו בהקדם ג"כ קושיות התוס' שם ד"ה רב הוא דאמר שהקשו הא טעמו דר"א קאמר בש"ס לקמן דילפינן מקרא דמום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובות ירצו, ותירץ שם דבאמת לתערובות חד בתרי לא צריך קרא דבלא"ה מדאורייתא ברובא בטל וקרא אצטרך לתערובות חד בחד, ואפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דלר"י דס"ל מין במינו לא בטיל אפי' יבש ביבש איתא להך דינא מדאורייתא וכדעת ר"ת שחזר בו אח"כ וכמ"ש התוס' וא"כ שפיר אצטרך קרא דמום בם לתערובות חד בהרבה דהא הוי מין במינו, וס"ל דלתערובות חד בחד לא אצטרך קרא דא"א להתיר כלל דחד בחד כגופו של איסור מקרי וכודאי איסור דמי ובלא"ה מוכרח לומר כן להרמב"ם דהא הוא ס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא וס"ל דחיוב אשם תלוי בחתיכה א' מב' חתיכות והוי דאורייתא כודאי איסור דמי וכשי"ת בשער הספיקות וא"כ שפיר מקשה הש"ס אליבי' דרב דהוא ס"ל מין במינו לא בטיל. ואעפ"כ ס"ל דאם נפל א' לים אמרינן דאיסורא נפל, אף דהוי איסור דאורייתא וע"כ דמתיר מטעם ס"ס וכמ"ש למעלה, והיינו באוכל ב' ב' ומקשה שפיר ממתני' דר"פ התערובות מהא דימותו כולם, והשתא מתורץ ג"כ מה שהקשיתי למעלה דילמא שאני קדשים דיש לגזור שמא יבואו עשרה כהנים בב"א ויקחו מן הקבוע אם נאמר דהגירסא כן בש"ס וכמ"ש למעלה דזה אינו כיון דהוא איסור דאורייתא דודאי איסורא ברובא הוא בודאי לא יבואו הכנים ליקח רוב בב"א.

וראי' לזה ממ"ש הפוסקים גבי קבוע דאורייתא בקבוע דחנויות היכא דניכר האיסור דאין שייך שם גזירה דשמא יקח מן הקבוע דלאו ברשיעי עסקינן שיקח האיסור בידים ומסתמא מתני' אתיא אליבא דרב ג"כ כהלכתא כר"י דמין במינו לא בטיל, ולכן מתרץ

שפיר רב דאמר כר"א דס"ל ג"כ מין במינו לא בטיל מדאצטריך קרא דמום בם הא ע"י תערובות ירצו דליכא למימר לחד בחד אתי דודאי אין להם תקנה כמ"ש ואעפ"כ ס"ל דאם קרב ראשו של א' מהם דיקריבו כל הראשים. וכן ס"ל לרב בהך דטבעות של עובדי כוכבים ומזלות אף דהוא ס"ל מין במינו לא בטיל ומתני' דר"פ התערובות דתנן ימותו כולם ס"ל כרבנן דמין במינו בטל, וא"כ הוי איסור דרבנן, ולכך שוב גזרינן שמא יבואו עשרה כהנים בב"א וכמ"ש שלא יהי' כאן ס"ס וכן בהא דאיברים תמימים באיברי בעלי מומין לא דרשי קרא דמום בם לא ירצו דהא בלא"ה בטל מדאורייתא ולחד בחד א"א דלא מקרי תערובות כמ"ש וא"כ דלא דרשי הך קרא שפיר י"ל מסברא דלא יקריבו משום דגזרינן ג"כ שמא יבואו עשרה כהנים, ולכך אף בקרבו כולם חוץ מא' מהם ס"ל ג"כ דיצא לבית השריפה משום לא פליג כמו קרב המיעוט לבד ואסרו וס"ל כר"ת דהך גזירה לא שייך כי אם בקדשים לבד ולא בחולין ולכך שפיר פסק לדינא לדידן כרב, וכר"ל בחביות של תרומה דבחולין לא גזרינן ופסק ג"כ כהך דר"פ התערובות. ודאיברי תמימים באיברי בעלי מומין כת"ק דיצאו לבית השריפה משום בקדשים גזרינן, ועלו דברי הרמב"ם ז"ל כהוגן.

ולפמ"ש יסבור הרמב"ם ז"ל כר"ת דמחלק בין קדשים לחולין לענין גזירה שמא יקח מן הקבוע ויסבור ג"כ דעיקר התירא דנפל א' לים הטעם משום ס"ס ולכך בקדשים דיש לגזור שמא יבואו עשרה כהים כו' דליכא ס"ס אסור, וא"כ הך דינא שכתבנו בחד בתרי ביבש מין בשאינו מינו דהטעם משום שמא יבשלם ויתן טעם, לפ"ד הרמב"ם אסור בנפל אחד לים דהא ליכא התם ס"ס דלפמ"ש י"ל דרב בטבעות אף דס"ל מין במינו לא בטל אינו מחלק בזה בין יבש ללח ושם מתיר מטעם ס"ס ואין מוכרח לומר בטבעות יהי' גזירה שמא יהנה בב"א וכמש"ל, כל זה כתבתי לפלפולא בעלמא.

אמנם לדינא נראה דאין כאן קושיא דעיקר הגירסא הוא בש"ס שם בהך גזירה דרבא גבי קדשים כגירסא דידן שמא יקח מן הקבוע וא"כ אין מקום לומר דהרמב"ם יסבור כר"ת לחלק בין קדשים לחולין ובטבעות הטעם משום דמן התורה ברובא בטל וס"ל לחלק בין יבש ללח ולענין קושית על הרמב"ם ז"ל עיין מ"ש בזה המפרשים.

סימן נח

דין נפל אחד לים קודם שחל שם איסור עליהם.

ולפמ"ש למעלה לפי סברת הרשב"א דלכך מתירין בנפל אחד לים משום דמאורייתא בטל ברובא ולכך בדרבנן תלינן דאיסורא נפל לפ"ז היה נראה לחדש בזה אם נפל אחד מהם לים קודם שחל שם איסור עליהם, הדמיון בזה במי שאסר על עצמו דבר א' בנדר

וקבע זמן לתחילת האיסור ועדיין לא חל הזמן ונתערב אותו דבר שאסר עליו באחרים מין במינו ביבש אם נאמר דהיתר בהיתר לא שייך בו ביטול מדאורייתא עיין פר"מ בפתיחה להלכות תערובות שחקר שם ג"כ אם היתר בהיתר שייך בי' ביטול כיון דילפינן לה מדם הפר ודם השעיר ולפמ"ש הר"ן בנדרים פ' הנודר מן המבושל וא"כ אם נאמר דטעם דנפל לים מתירין הוא משום דבדרבנן תלינן דאיסורא נפל, א"כ בהיתר בהיתר דמן התורה אין לו ביטול לא מהני נפל לים.

או אפשר לומר אף דקודם שחל זמן איסורו לא היה בהם דין ביטול מדאורייתא מ"מ אחר שחל עליהם האיסור שאז כבר חל עליהם שם היתר מדאורייתא שפיר י"ל דלמפרע תלינן דאיסורא נפל דמה בכך כיון דעכשיו הוא איסור דרבנן, אך יש לדון אם נתערב רק חד בתרי ונפל א' לים קודם שחל שם איסור אינו אלא חד בחד וכיון דמסברא י"ל דמה דנפל הוא מרובא דהיתרא, ועכשיו נשאר האיסור ברוב וכמ"ש למעלה בסימנים הקודמים דפירש הרוב קודם שנודע דאז המיעוט מותר והרוב אסור וא"כ עכשיו אין שייך בו ביטול חד בחד, וי"ל דאין מתירין בנפל לים וא"כ להאי דינא לכ"ע אסור בין להרשב"א ז"ל דס"ל דמטעם דהוא מדרבנן מתירין, ואפי' לדעת הרא"ש דס"ל מטעם ס"ס בכאן בלא"ה ליכא ס"ס כיון דלא נשאר רק ב' והוא צריך לאוכלם בב"א כמש"ל.

והנה שם בפ' התערובות (דף ע"ז ע"א) איתא איברי חטאת שנתערב באיברי עולה ר"א אומר יתן למעלה ורואה אני בשר החטאת כאלו הן עצמם וחד אמר תעובר צורתם כו' ושם ע"ב פליגי באיברי תמימין באיברי בעלי מומין ר"א אומר אם קרב, הראש של אחד מהם כו' ולכאורה קשה אמאי לא תני הך פלוגתא דאם קרב ראש אחד מהם בהך גוונא דנקט במתני' קמייתא באיברי חטאת באיברי עולה אם קרב ראש אחד מהם כו' ולמה נקט לה בגוונא אחרינא ואי משום דבש"ס קאמר דטעמי' דר"א הוא משום דיליף מקרא דמום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו דהפ' מדבר מבעלי מומין, ולכך נקט במתני' ג"כ מחלוקתם בכה"ג דזה אינו כמ"ש התוס' ר"פ דעיקר קרא אתי לר"א בחר בחד ובחר בתרי טעמא משו' דמקלינן דאיסורא נפל וראי' דבש"ס כאן בזבחים שהוא עיקר מקום דין זה לא נקיט הך טעמא אליבא דר"א רק במס' יומא פרק שני שעירים אלא כמ"ש דביומא לא קאמר אלא דלכך לא גזרו חכמים חד בתרי כיון דכ"כ התירה התורה אפילו בחד בחד, ומ"מ כיון דמתני' נקט ר"א דינו דוקא בקרב ראש א' מהם וא"כ לא תלוי כלל בטעם הכתוב א"כ קשה למה שינה לשונו מפלוגתא קמייתא, אבל אם נאמר דהיתר בהיתר לא שייך ביטול ולא אמרינן בי' דאיסורא נפל א"ש דהא איברי חטאת באיברי עולה מקרי עולין דאין מבטלין זה את זה כמ"ש במס' מנחות פרק הקומץ רבה (דף כ"ב ע"ב) דר"י

יליף מקרא דולקח מדם הפר ומדם השעיר דמין במינו לא בטיל ורבנן דרשי מינה מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה וא"כ א"ש דלכך לא נקט הך דינא דקרב ראש א' מהם בכה"ג דאין להם ביטול מדאורייתא, ולכך אין סברא לומר דאיסורא נפל והוה א"ש.

ולפמ"ש גם באיסור בהיתר אם נתערב ונפל אחד מהם לים קודם שנודע האיסור למאן דס"ל דמדאורייתא לא שייך ביטול קודם שנודע כמ"ש בסימנים הקודמים א"כ ג"כ אין מתירין בנפל אח' מהם. והא ודאי מודינא לדברי ר"ת לסברתו הראשונה שכתב דאפילו לר"י דס"ל מין במינו לא בטל הוא דוקא בלח בלח דומיא דדם הפר ודם השעיר אבל יבש ביבש מבטל בטיל אליבי' ואין נ"מ בנד"ד דנפל אחד לים לא שייך כי אם ביבש ביבש שאינו נבלל דבזה יש לומר דאיסורא נפל משא"כ בלח בלח דנבלל יפה היאך נאמר דאיסורא נפל אך זהו לפמ"ש אח"כ דאין חילוק בין לח ליבש אליבא דר"י.

ומצאתי מקום לפשוט הספק הזה לכאורה מדברי הרא"ש בתשובה (כלל כ' סי' י"ז) הובא בש"ך (ס"ק מ') דאם נאכל אחד מן התערובות קודם שנודע האיסור שרי האחרים. והנה הרא"ש ס"ל דקודם ידיעה לא שייך ביטול כמ"ש בפג"ה ומשמע שם מדבריו דמדאורייתא אזלינן בתר ידיעה בין לקולא בין לחומרא כמ"ש למעלה (סימן ל"ה) באריכות וא"כ ה"ה בנפל לים ונאכל קודם שחל האיסור דהא לדידי' חדא מילתא היא דבשניהם אין שייך ביטול היתר בהיתר כמ"ש.

שוב ראיתי שאין מדברי הרא"ש ראי' דלשטתי' אזיל דס"ל דלאו מטעם דהוא דרבנן תלינן דאיסורא נפל אלא משום ס"ס הוא וכיון דס"ס גם בדאורייתא מותר לכך תלינן וכמ"ש למעלה בסימן הקודם אבל לשיטת תוס' והרשב"א דס"ל דהטעם הוא משום דבדאורייתא בטיל לכך אמרינן דאיסורא נפל י"ל דבאמת בנד"ד אפשר דלא מהני ואפשר ג"כ לומר דהרשב"א ס"ל דגם קודם שנודע האיסור שייך בו ביטול מדאורייתא.

והנה לאותם הפוסקים דס"ל דתערובות חנויות לא מקרי קבוע מדאורייתא כל שלא ניכר האיסור ובהא דנזיר בהאומר לשלוחו צא וקדש לי כו' ס"ל דהוא רק קנסא דרבנן אף דבגברי לא שייך ביטול כלל הרי מבואר דאף בדבר שלא שייך ביטול ג"כ שייך לומר כל דפריש מרובא פריש וע"כ צ"ל לדידהו דלר"י דס"ל מין במינו לא בטל היינו בלח בלח בדבר הנבלל דלא שייך לומר מרובא פריש וע"כ יש שם האיסור ג"כ משא"כ יבש ביבש אף דאין מתבטל מ"מ שייך לומר על כל א' שאוכל שזהו מרובא דהיתרא, וא"כ י"ל דלכך מקילינן ג"כ בכה"ג בנפל לים כיון דמדאורייתא מותר לאכול מיעוט בפ"ע אף בלא נפל, אך לפ"ז יקשה אם נאמר דאפילו בדבר דלא שייך ביטול י"ל מרובא פריש א"כ

לענין מה מועיל הא דקיי"ל דיבש ביבש בטל ברוב לפי שיטת הרשב"א דס"ל דאסור לאכול כל התערובות ביחד דלא ס"ל דחוזר האיסור להיתר.

אכן יש לומר דאין זה קושיא מתרי טעמא, חדא דשפיר נ"מ דמותר לאכול הרוב בבת אחת, ועוד דזה גופא דהרשב"א ס"ל דאסור לאכול כל התערובות רק מדרבנן ומדאורייתא אמרינן דאיסור נהפך להיתר וכמ"ש הפר"מ בפתיחה להלכות תערובות חלק א' פ' ג' יעו"ש שהביא ראי' ברורה לזה וא"כ לפ"ז אם נאמר דמדאורייתא מותר לאכול המיעוט גם בדבר שאין לו ביטול יקשה בהא דפ' התערובות גבי איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה דמקרי עולין בעולין דמדאורייתא אין להם ביטול ואעפ"כ מותר להקרוב מיעוט בפ"ע וא"כ למה הוצרך ר"א שם לטעמא דרואין אותם כאלו הם עצים והא יכול להקריבם שנים שנים כמו דס"ל באיברי תמימים באיברי בעלי מומין.

אך יש לומר דכאן מיירי בלא קרב ראש א' מהם תחילה דבכה"ג אין מתירין מדרבנן והוצרך לטעם דרואים אותם כאלו הם עצים כו' משא"כ בבעלי מומין ס"ל לתנא דמתניתין דלא מהני הך טעמא דומיא דרובע ונרבע ועיין בש"ס שם ומ"מ נלע"ד דאף לדברי הסוברים דגם בדבר דלא שייך ביטול אמרינן בי' מרובא פריש היינו דוקא אם פירש מעצמו, אבל להפריש בידים הי' נראה דאסור מדרבנן אף בנפל לים כיון דעכ"פ האיסור הוא שם בודאי כל שלא נתבטל אין סברא לתלות דאיסורא נפל ואין ללמוד קולא מהך דינא דטבעת דרב דשם נתבטל כבר מן התורה וכמ"ש.

וראי' לזה נלע"ד מדברי התוס' ד"ה ונפלה כתבו דכיון דמדרבנן הוא דמדאורייתא ברובא בטיל, לכך הקילו בנפל יוע"ש. והנה התוס' בעצמם כתבו במסכת נזיר גבי אומר לשלוחו צא וקדש לי דקנסא דרבנן הוא לבד דמאורייתא אין זה קבוע כיון דאין ניכר האיסור והרי אף בגברא דלא שייך ביטול מ"מ מדאוריית' מותר לו ליקח משם אשה וא"כ למה הוצרך לומר כאן דמדאורייתא בטל, ואפי' נאמר דמדאורייתא לא בטיל ג"כ מותר מן התורה ליקח המיעוט כמ"ש אע"כ כיון דמדאורייתא אין לו ביטול שוב אין להקל אפי' בנפל לים כל שיש בו איסור בודאי ברובא.

והנה בנד"ד אם נתערב בו חמשה או ששה חתיכות דיכול לאכול ב' ב' ובכל פעם יהי' מיעוט יש להתיר לענ"ד מטעמו של הרא"ש משום ס"ס וא"כ אפי' נאמר דבהיתר בהיתר דלא שייך ביטול מ"מ מטעם ס"ס מותר אפי' בדאורייתא, אכן בנתערב חד בתרי ונפל א' לים דבזה מתיר ג"כ הרשב"א משום דתלינן איסורא נפל כשיאכל אח"כ ב' הנשארים וא"כ אין כאן ס"ס כלל וע"כ מטעמא דידי' דבדרבנן תלינן לקולא דאיסורא נפל בזה יש לדון בנידון שכתבתי כיון דבהיתר לא שייך ביטול, אך אם נאמר דגם אם נאמר דבהיתר

בהיתר לא שייך בי' ביטול דוקא בלח בלח כיון דנלמד מקרא דולקח מדם הפר והא דגם ביבש ביבש לא בטל לפמ"ש התוס' בשם ר"ת שחזר בו היינו דוקא רק מדרבנן וכמ"ש בסימן הקדום. א"כ בדרבנן שפיר שייך לומר דאיסורא נפל ודוק.

סימן נט

דין תערובות חנויות בנפל מהם לים או שנאבד.

ויש לחקור לענ"ד בקבוע דתערובות חנויות למאן דס"ל דהוא רק דרבנן וכמ"ש למעלה אי נפלו הבשר שבחנות אחד לים וכדומה מה דינו. דלכאורה יש לומר דבכה"ג תלינן לשיטת הרשב"א והתוס' דכתבנו בסי' הקודם דהטעם משום איסור דרבנן תלינן, א"כ גם בזה יש לומר דתלינן דאיסורא נפל או דילמא דלא התירו בכה"ג כי אם בקבוע דחתיכות לבד משום דיכול לאכול תרתי תרתי משום דהם מעורבים משא"כ משל כמה חנויות דאין דרך לאכול מג' חנויות ביחד יבוא לידי טעות ומכשול לא התירו בכך.

ולכאורה הי' נראה להוכיח מסוגיא דנזיר גבי האומר לשלוחו כו' דאסור בכל הנשים שבעולם וכ' התוס' שם דאין זה מדינא דלא הוי קבוע כיון דלא ניכר האיסור והוי דומיא דקבוע דחנויות בתערובות כמו שנתבאר בסימנים הקודמים, וא"כ קשה למה קאמר התם סתם דאסור בכל הנשים הא שפיר יכול להיות דיהי' מותר כגון שתמות אשה אחת, ועוד דהאיך אפשר שלא תמות שום אשה בעולם באיזה זמן וא"כ יכול לתלות דהמתקדשת מתה ויתירו לו ליקח שני נשים ביחד ונאמר מדהא דהיתרא הא נמי דהיתרא וכגון שיהי' ידוע שאשה אחת אין לה שום קורבה עם האחרת ולמה לא התירו אלא באשה שאין לה לא בת כו' כדאיתא שם, אע"כ כיון דזה לא שייך ליקח ב' נשים ביחד כיון דלא דמיא לתערובות חתיכות לא אמרינן בזה דאיסורא מית.

אך לפמ"ש התוס' דהתם קנסוהו לפי שעשה שלא כהוגן י"ל דבהא ג"כ קנסו אותו דלא לתלות לקולא במתה אחת מהם אבל לפמ"ש הרמב"ן והרשב"א בחידושים דמדינא אסור יש קצת ראי' למ"ש. ועיין בבדה"ב להר"א דפירש בש"ס שיטה אחרת במאי דקאמר אנא תרתי תרתי קא אמינא וכ' שם דאין להתיר ע"י אכילה שנים שנים דיש לגזור שמא לא יאכל רק אחד ואף דהפוסקים לא ס"ל כוותי' מ"מ אפשר דבכה"ג מודו לי' דיש לגזור כיון שאין דרך לערב הבשר מב' חנויות כמ"ש.

אך מהא דנזיר שהבאתי יש לדחות דש"ה דעיקר האיסור אינו בקידושין רק בביאה וכיון דבביאה א"א לבעול ביחד לכן לא התירו לו ע"י שיקדש ב' בב"א וכה"ג יש להסתפק לשיטת הרא"ה ודעימיה שפוסקים שאין מותר כי אם בנפלו שתי חתיכות לים והם

מפרשים כן דברי הש"ס במאי דקאמר תרתי תרתי א"כ בנד"ד כה"ג אם נפל הבשר שבב' חנויות לים או שנאבדו מה דינו. (בדבר דלא מינכר נפילתה וכדומה).

והנה בש"ס דעביד צריכותא מרב גבי טבעות לדר"ל גבי חביות של תרומה כמ"ש בסי' הקודם הא בחביות אין דרך לשתות יין מב' חביות ביחד ולערבם כגון שהא' מתוק ואח' חזק וכדומה ואפ"ה מתירין ולא גזרינן שמא ישתה מחביות אחר בלא תערובות. (והא לא קשיא לפמש"ל בסימן הקודם דרב מחלק בין מין במינו לח ליבש. א"כ לדידי' ודאי דאסור לערב ב' החביות ביחד לשתות משניהם דהא הוי איסור דאורייתא אם נאמר דאין הטעם משום ס"ס רק דבדרבנן מקילינן א"כ ודאי דרב לא ס"ל הך דינא דר"ל דלדידי' אין תקנה בחביות של תרומה וא"כ מאי קא עביד צריכותא די"ל דהש"ס קאמר הצריכותא לדידן דלא ס"ל כר"י במין במינו ודו"ק).

ואף דיש לדחות דמ"מ יותר שכיח לשתות יין מב' חביות ביחד ממה שיקנה אדם מב' חנויות מ"מ מוכח דאין חילוק דאל"כ מאי צריך לצריכותא משום דהוה אמינא גבי תרומה דיש לו מתירין לא מהני דהא קיי"ל באמת דתרומה לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכדאיתא בש"ס נדרים פרק הנודר מן המבושל אלא כוונתו דדמי ליש לו מתירין וכמ"ש (סימן נ"ז) הא יכול לעשות הצריכותא בפשיטות דה"א כיון דבתרומה אין דרך לשתות כ"כ מב' חביות ביחד אין תולין בזה אלא ודאי דאין חילוק בזה בשום ענין.

אך כיון שלא מצאתי דין זה בפוסקים מסתפינא להקל וממ"ש הב"ח בפירוש לדברי הטור במ"ש אבל ליקח מכאן ואילך אסור ואפילו בחתיכה שאינה ראוי' להתכבד מצד הדין ולא מצד חומרא, וכתב הב"ח דמיירי בתערובות חנויות וס"ל דהוי קבוע וא"כ מסתימת דבריו דכתב ליקח מכאן ואילך משמע אף דכבר נמכרו כמה חתיכות בשר מן החנות לאחרים אסור ולא אמרינן דכפי שיעור חתיכות שנמכרו יותר לו ליקח מחנויות האחרות דדמיא לקרב ראש א' מהם יקרבו כל הראשים דקאמר ר"א דמשם נלמד הך דינא דרב גבי טבעת כמ"ש בש"ס אך לשיטת הב"ח אין ראי' משם דהא הוא ס"ל תערובות חנויות מקרי קבוע דאורייתא ולפמ"ש למעלה לשיטת רשב"א ותוס' אינו מותר כי אם במקום דאורייתא בטל אף בלא נפילת אחד לים ואף לשיטת הרא"ש דס"ל דלכך מותר בנפל א' לים משום דאיכא ס"ס בנשארים כאן ליכא ס"ס לפמ"ש בסי' נ"ז באריכות דהא כאן ב' הספיקות אינם שקולים דספק הא' שמא האיסור נפל אינו שקול דמסתמא מרובא פריש דאין לומר כיון דקבוע כמחצה על מחצה דמי הוי כספק שקול דזה אינו כיון דנפל מעצמו לים מקרי פירש שלא בפנינו דאמרינן מרובא פריש משא"כ ספק ב' דלוקח בידים מן הקבוע ליכא כאן סברא לומר להיפוך מרובא פריש דהא עכשיו דלוקח בידים מן

הקבוע הוי כמחצה על מחצה וכיון דשתי הספיקות אינם שווים, לכן אין סברא להתיר כאן בנפל וכמ"ש בסי' נ"ז באריכות וא"כ אין ראי' משם למה שכתבנו.

אך נלע"ד דהא ודאי בדיעבד אם נתערבו בשר מב' חנויות אחר שנפלו מחנות א' לים נראה דמותר אף לשיטת הרא"ה בבדה"ב שכתב דיש לגזור דילמא לא יאכל שתים שתים היינו דוקא להתיר לאכול לכתחילה ב' ב' משא"כ כאן דכבר נתערבו לדידן דלא קיי"ל בזה כהרא"ה בתערובות חתיכות א"כ עכשיו דומה לתערובו' חתיכו' דמותר בכה"ג כלענ"ד.

סימן ס

דין אם פירש אחד מן התערובות ואח"כ נפל לים או שנאבד.

כתב הש"ך דוקא אם נפל לים מן התערובות, אבל אם פירש אחד מן התערובות בפנינו ואח"כ נאבד ונפל לים אסורים והטעם כיון דבשעה שפירשה נקרא עליה שם היתר דמרובא פריש וא"כ אם אח"כ נפל לים אמרינן דהיתרא נפל והיאך אפשר לומר אח"כ דאיסורא הוא, ולענ"ד אין דין זה מוסכם וצ"ע דנראה דבמחלוקת שנוי' דכבר נתבאר בסימנים הקודמים דפריש בפנינו יש בזה מחלוקת הפוסקים דר"ת ס"ל דגם בפריש בפנינו מרובא פריש בחולין ובקדשים הוא רק משום גזירה דשמא יקח מן הקבוע, אבל דעת רוב הפוסקים וכן התוס' כתבו כן בכ"מ דפירש לפנינו הוי ממש דומיא דלקח מן הקבוע בידים וא"כ הרי הוא כאלו נפל מן הקבוע עצמו דשפיר יש לומר דאיסורא נפל דא"א לומר מרובא פריש כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ואין נפילתו נקרא מעצמו אלא מן התערובות וכיון דנתבאר למעלה דלהלכה נראה כן דפירש מן הקבוע לפנינו הוי כלוקח מן הקבוע ודאי דאין נ"מ בין אם פירש למ"א ומשם נפל לים או שנפל מתערובות וראי' לזה ממ"ש בש"ס ר"א אומר אם קירב ראשו של אחד מהם יקריבו כל הראשים והרי בעת הקרבה פירש בתחילה למ"א על המזבח קודם שאחזה בו האור וא"כ דמיא ממש לפירש למ"א ומשם פירש ונפל לים אע"כ כיון דנוטלו בעצמו מן התערובות מן הקבוע ומקריבו ע"ג המזבח כנפל מתערובות דמי א"כ ה"ה פירש בפנינו לרוב הפוסקים דס"ל דמדינא הוי קבוע, ואין לתרץ דהתם מיירי בקירב ראשו של אחד מהם קודם שנודע התערובות כמ"ש הפר"מ דא"כ לא היו נדחין כמ"ש שם בשם תשובת פנים מאירות יעו"ש.

ואני מוסיף עוד דאם נאמר דמיירי בקרב קודם שנודע א"כ מ"ט דרבנן דאמרי אפילו קרבו כולם חוץ מאחד מהם יצאו לבית השריפה הא בכה"ג דפירש הרוב קודם שנודע

התערובות ודאי דאמרינן איסורא ברובא איתא והמיעט הנשאר מותר כמ"ש בסימנין הקודמים באריכות מזה אע"כ דמיירי בפירש אחר שנודע וכמ"ש.

ולכך נלע"ד דלא מבעיא לאותם הסוברים דפירש לפנינו מן התערובות כלוקח בידים מן הקבוע הוי ודאי דמותר וכמ"ש דזה עצמו הדין שנזכר כאן ונפל אח' מתערובות אלא אפי' בפירש שלא בפנינו למאן דאוסר מטעם שמא יקח מן הקבוע או למאן דס"ל בפירש בפנינו אינו אסור מדינא רק מטעם גזירה מ"מ כל שעדיין שם איסור על הדבר הנפרש מן התערובות שפיר יש לומר דאיסורא נפל ומכ"ש לשיטת הרא"ש דס"ל דמותר מטעם ס"ס וכמ"ש למעלה בסימן (נ"ז) באריכות דודאי גם זה יש כאן ס"ס אף אם תאמר דמדינא כל דפריש מרובא פריש והרי הוא היתר ולא שייך לומר דאיסורא נפל דא"כ גם המיעוט שאוכל עתה ג"כ נאמר דמרובא הוא והוי ס"ס שקול ודוקא בפירש קודם שנודע התערובות ושוב אחר שנודע נפל לים שפיר יש לומר כיון דכבר חל עליו שם היתר היאך תאמר אח"כ דאיסורא הוא שנפל והרי החזקת אותו בהיתר משא"כ בכה"ג. ואף דיש ליישב דעת הש"ך דטעמו דכל שנפרש בפ"ע וכבר נאסר הוא וגם התערובות א"כ הוי כב' מיני קבוע שכל א' שם קבוע עליו בפ"ע וכל שנפל אח"כ לים כל שהתערובות נאסר מקודם אף שהא' הי' עומד בפ"ע א"כ באיזה סברא נתיר אח"כ התערובות באם נפל אותו שנפרש בתחילה לים והרי עתה לא נתחדש דבר בתערובות ממה שהי' מקדם שגם בתחילה לא הי' הדבר הנפרש בתוך התערובות עמו ואעפ"כ הי' אסור וזהו כוונת הש"ך למדקדק בדבריו מ"מ אין זה מוכרח דכיון דעיקר איסורו הוא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע הרי הוא כאלו הוא עדיין בקבוע ולא חמיר מיני' כן היה נלע"ד לדינא ומ"מ אף שאנו מדמין לא נעשה מעשה נגד מרן הש"ך ז"ל מ"מ בפירש בפנינו יש לצדד ולהקל בזה מטעמא דכתיבנא ובפרט בהפ"מ.

סימן סא

דין אם הפילה בידים לים או בשוגג קודם שנודע או אח"כ.

הטור כתב דדוקא שנפל מעצמו לים אבל אם הפילה הוא אפילו שוגג אסור ודין זה נזכר בתוס' שם (דף ע"ד ע"א) ד"ה ונפלה ולכאורה היה נראה מן הש"ס להיפוך דשם פריך הש"ס לרבא דאמר אי נקריב ליה מרצה מהא דתנן במד"א בכהן שלא נמלך כו' ופריך שם הרי שחוטין דלכ"ע נידחין ותנן ר"א אומר אם קרב ראשו של אחד מהם יקריבו כל הראשים וע"כ מיירי בקרב לאחר שנודע התערובות דאל"כ לא נדחו עדיין מעולם דקודם ידיעה לא שייך איסור כלל וא"כ הכהן הקריבו בידים והיאך תולים לומר דהבעל מום נקרב וע"כ משום דבשוגג לכך מותר.

וכן מלשון רש"י ז"ל שם שכתב וז"ל ר"א אומר אם קודם שנמלך בה הקריב אחד מהם מן הראשון יקרבו כל הראשין לכתחילה דתלינן איסורא כו' הרי מבואר דבשוגג מותר ואין סברא לחלק בין כהנים דזריזין הם ולא שייך לומר לגזור בהם שמא יעשו במזיד כדאמרינן בפ"ק דשבת גבי גזירה דשמא יחתה דבכהנים לא גזרו משום דזריזין הם דהא גם בכהנים מצינו שגזרו שמא יקח מן הקבוע ואדרבא לשיטת ר"ת דמחלק בין קדשים לחולין מחמרינן בקדשים טפי. ומדברי הפר"מ בשם תשובות פ"מ משמע דמתרץ זה דמיירי שהכהן שהקריב לא ידע מן התערובות ולכך לא שייך לגזור גבי' משום מזיד כיון דלא ידע ומ"מ שפיר נקרא דחוי כיון דאנן לא ידעינן אבל מדברי רש"י שהבאתי שכתב אם קודם שנמלך לא משמע הכי דא"כ מאי המלכה שייך גבי האי כהן שלא ידע מן התערובות.

והנה הטור סותר דבריו כאן למ"ש (סימן צ"ט) דכאן העתיק דברי ר"י דאפילו הפילה שוגג אסור משום גזירה אטו מזיד ובסי' צ"ט גבי ריבה על האיסורים לבטלם חילק בין שוגג למזיד דפסק שם כדברי ר"י ור"ש דלא גזרינן שוגג אטו מזיד ועיין בט"ז (שם ס"ק ח') שתירץ בדוחק ולענ"ד הי' נראה ליישב במה שיש לדקדק עוד דהתם בסי' צ"ט מבואר דיש חילוק בין אותו שביטל האיסור או לאדם אחר דאין אסור אלא למבטל או למי שנתבטל בשבילו וכאן משמע מסתימת דברי הפוסקים דאין חילוק דאם הפילו אסור לכל אדם וצריך טעם למה, והי' נלע"ד לכאורה דה"ט דבמרבה על איסורים או שמבטלו בידים לא גזרו כ"כ דעכ"פ מקיים גזירה דרבנן דהרי לא יאכל כי אם ע"י ביטול לבד ורק דעיקר האיסור הוא במה שעבר על עבירה דאסור לבטל בידים לכן די כשגזרו דאסור למבטל דלא נתקיימה מחשבתו משא"כ בדין מפיל לים דשם עיקר איסר דרבנן שגזרו דדבר חשוב לא יתבטל וא"כ לא מקיים גזירה דידהו דא"א למצוא שלא יתבטל האיסור דיפילו לים במזיד וא"כ ישתכח גזירתם לגמרי ושוב יתירו גם כשלא נפל לים לכך החמירו לאוסרו לכל העולם אפי' למי שלא נעשה בשבילו כפי הגזירה דידהו שגזרו שלא יתבטל לכל העולם ולכן החמירו אפי' בשוגג לגזור אטו מזיד.

ודקדקו הפוסקים כן מדאמר רב ונפל לים משמע מעצמו אבל בהפילו בידים ליכא שום גוונא להתיר אבל לשון נתפצעו אגוזים נתפתחו החביות דקתני גבי ביטול אסורים משמע ע"י אחרים והיינו דאסור למבטל ומותר לאחריני והיינו מטעמא דכתיבנא, אך המעיין בתה"א הובא בפר"ח (סי' צ"ט) מבואר להדיא דגם כאן בדין נפל לים ס"ל דבשוגג מותר ולא גזרינן משום מזיד ודינו כמבטל איסור ממש, וגם משמע דדינו שוה לשם

דאפי' במזיד אינו אסור כי אם למבטל עצמו או למי שנתכוון למבטל עבורו וא"כ יש לומר דגם רש"י ס"ל כן ולכן כתב אם קודם שנמלך כו' משמע דשוגג מותר וא"ש.

ואי לא מסתפינא אמינא לפמ"ש בסי' נ"ז באריכות דרב בדין טבעות של עובדי כוכבים ומזלות ס"ל כר"י דמין במינו לא בטיל אפי' מדאורייתא ואפי' יבש ביבש לפי שיטת הרמב"ם וכמ"ש שם הוי א"ש טפי דנקט דוקא נפל לים דבאיסור דאורייתא קיי"ל דקנסינן שוגג אטו מזיד כמ"ש הפר"ח (בסימן הנ"ל ס"ק י"ב) לחלק בין איסור דאורייתא במין בשאינו מינו בלח דאסור אפי' בשוגג יעו"ש א"כ ה"ה בנד"ד ולכך א"ש הא דנקט נפל דוקא דהרמב"ם ס"ל דאסור לבטל איסור דאורייתא כמ"ש הפר"ח (שם ס"ק ח') בשמו יעו"ש וא"כ כיון דגם מין במינו ס"ל לרב דאינו בטל מדאורייתא ולכך שפיר קאמר דאפי' בשוגג אסור אך לדעת אותם הפוסקים דס"ל דאסור לבטל איסור הוא רק דרבנן או דס"ל דמין במינו בטל מדאורייתא לא שייך לגזור כאן בשוגג.

אך כיון שבאנו לדון דבזה דקנסו שוגג אטו מזיד דבנפל לים לאו אליבא דכ"ע הוא דהרשב"א התיר בפירש א"כ יצא לנו עכ"פ דלמי שלא כיוון להתיר עבורו יש להתיר ג"כ בנפל לים אף שכתבנו למעלה לחלק בזה מ"מ אינו מוכרח וכיון שלא מצינו זה מפורש בפוסקים דאסור לאחריני יש לנו להתיר לאחריני אפי' במזיד. ובזה הי' נראה לתרץ הך דאיברי בעלי מומין שקירב ראשו של א' מהם דהא לאחריני מותר דהא מיירי בעולה ועולה לגבוה סלקא ולגבי' גבוה לא שייך לגזור למי שנתכוון לבטל עבורו ובאמת אפי' במזיד היה נראה להתיר שם ומ"ש רש"י שם דלא נמלך יש לומר דמיירי אפי' במזיד ודלא כמ"ש בתשובות פנים מאירות בזה דמיירי בלא נודע התערובות לאותו כהן ואיני צריך לזה כמ"ש.

סימן סב

דין הפילו בידים שלא ידע שאסור להפיל בידים.

עוד נלע"ד דאם הפילו בידים לים בשוגג דאומר מותר שטעה ולא ידע הדין והיה סובר שמותר להפיל בידים דיש להתיר ג"כ לא מבעיא לפמ"ש הט"ז סי' צ"ט בשם התוס' דבכורות דטועה בדין עדיף משוגג ודאי דיש להתיר כאן כיון דבלא"ה לרשב"א אפי' שוגג מותר אין לעשות מחלוקת בין הפוסקים במה שלא מצינו ויש לנו לומר דבטועה בדין מודה אלא אפי' לפמ"ש הפר"ח שם דדמיא לשוגג ואפשר דגרע מיני' יעו"ש באריכות נראה דאם טעה בדין ע"י הוראות חכם ודאי דמודה דעדיף בשוגג.

וראי' לזה לענ"ד דהא באוכל חלב בשוגג חייב קרבן ובתלה בהוראות ב"ד פטור משום דדמיא לאונס כמ"ש במס' הוריות וכן באשה שהותר' ע"י הוראות ב"ד ג"כ פטורה מאשם

תלוי ומקרבן כמ"ש ביבמות פרק האשה רבה משא"כ סתם שוגג אמרינן הוי לי' למידע ולכך חייב אותו התורה בקרבן וכן בשוגג בטעה בדין בעצמו שסובר שמותר לעשות כן ולא עשה ע"פ הוראות חכם דמיא לשוגג ואפשר דגרע מיני' דקרוב יותר למזיד דשגגת תלמוד עולה זדון כנ"ל לחלק לכאורה.

אך נראה דצדקו דברי הט"ז דלעולם יש לומר דטועה בדין עדיף משוגג ואף גם שמדברי התוס' דמס' בכורות שהביא הט"ז אין ראי' כמ"ש הפר"ח וכרו"פ מ"מ יש לו ראי' מפ"ב דמס' מכות (דף ז' ע"ב) גבי גלות בשגגה פרט למזיד ומפרש אביי פרט לאומר מותר ופריך רבא אומר מותר אנוס הוא, וזה ידוע דהלכתא כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם, וכן בפ' כלל גדול (שבת דף ס"ח ע"ב) ר"י ור"ל דאמרי תרוויהו כו' אבל תינוק שנשבה כו' פטור ופרש"י משום דאומר מותר אנוס הוא, ואף דהתוס' שם ד"ה אבל הקשו על פרש"י שכתב שם דוקא גבי גלות אמרינן דאומר מותר פטור משום דטובא שגגה כתיבי התם מ"מ הא כתבו שם דבאמת אומר מותר קרוב לאונס יותר מסתם שוגג ורבא פריך דלא הוי לי' למתני בשגגה כו' יעו"ש שכתבו שיותר דמיא לאונס מלשוגג והרי סתם שוגג קרוב לאונס ולמזיד וכמ"ש בכ"מ וכן שם (דף עב ע"ב) קרי לאומר מותר שוגג בלא מתכוין דס"ד דפטור אפי' בשבת. וכיון שביארנו דאפי' בשוגג יש להתיר כמ"ש הרשב"א והסכים עמו הפר"ח לדינא יעו"ש עכ"פ באומר מותר שלא ידע שיש בזה איסור כלל, וכ"ש נעשה ע"פ הוראות חכם נלע"ד דאין להחמיר באיסור דרבנן בכה"ג וקודם שנודע התערובות ודאי דאין לחלק בין נפלה מעצמה, או שנטלו וזרקו בידים לים כמ"ש למעלה והוא מוסכם מכל הפוסקים.

ויש להסתפק באם לא נודע לאחד מן התערובות וזרקו לים וכדומה אם מותר למי שידע האיסור והתערובות הוא שלו דלפמ"ש הפר"מ (שפ"ד ס"ק מ"ב) בשם תשובות פנים מאירות דאם לא ידע מן האיסור מותר אף דנודע לאחרים והוכחתו מסוגיא דאם קרבו ראשו של אחד מהם דע"כ מיירי שהוא לא ידע כמ"ש למעלה, אבל לפמ"ש למעלה אין מכאן הכרח כלל כמ"ש וא"כ יש לומר דאסור בכה"ג למי שהתערובות שלו לפמ"ש הש"ך (ס"ק מ') דאם האכילו בשוגג לבן ברית אסור והשיג שם על תה"ד דמתיר בזה וכתב שם דאם יתירו לו יש לחוש שמא יפילו לים כו' א"כ ה"ה בנד"ד ג"כ יש לומר דא"כ כל אדם שיהי לו תערובות יאמר לא' שלא ידע מן התערובות שיפילו אח' מהם לים ולא מקיימא תקנתא דרבנן משא"כ באם לא נודע לא שייך לגזור אטו שידע ואפי' לדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דלא גזרינן שוגג אטו מזיד, כמ"ש בסי' הקודם מ"מ יש לומר דכאן חמיר טפי. דבאמת שוגג אטו מזיד אין שייך לגזור דלאו ברשיעי עסקינן שיעבור

על איסור דרבנן משא"כ כאן שבקל יתיר בזה שיחשוב כיון שאינו עושה בידים ואומר למי שאין יודע והאיסור קל בעיניו. וכן נראה לכאורה וצ"ע.

סימן סג

דין דבר שיש לו מתירין שנתערב באחרים ונפל אח' מהם לים.

יש להסתפק בהא דנתבאר דאם הפילו בידים או בשוגג למאן דקניס שוגג אטו מזיד בזה אם הי' התערובות איסור בדשיל"מ כגון ביצה שנולדה ביום טוב וכדומה שנתערבה באחרים שלמחר תהי' מותרת דאפשר לומר דבכה"ג לא גרינן כלל ולא קנסו בזה. ומה שהביאני לזה הוא ממ"ש המחבר (סימן ט"ז סעיף ג') בדין אותו ואת בנו שאם שחט אח' האחרון בו ביום הביא שם ב' דיעות דיעה הראשונה כתב בסתם דמותר והוא דעת הרמב"ם, ואח"כ הביא שם דעת בה"ג בשם יש מי שאומרים שאסור לאכול האחרון וידוע דבכ"מ שהמחבר מביא דיעה אחת בסתם ואח"כ דיעה שני' בשם י"א סובר להלכה כדיעה הראשונה וכמ"ש הש"ך (בכללי הוראות או"ה סי' רמ"ב) והפר"מ (שם בשפ"ד ס"ק ג') כתב הטעם משום דלא שייך ליגזור משום יום א' שלמחר יהי' מותר לא יעשה כן תמיד כעין מה שחילק הפר"ח (סימן ק"י) בדין נכבשינהו דניידי דלא גזרו כאן שמא יקח מן הקבוע יעו"ש וא"כ ה"ה בנד"ד נמי שייך לומר כן ומ"ש המחבר כאן גם בדבר שיש לו מתירין וכתב על זה ונפל דמשמע דוקא מעצמו ולא בהפילו בידים. אפשר דמ"ש ונפל משום שארי דברים שאין מתבטלין כתב כן ולא משום דבר שיש לו מתירין.

אבל לענ"ד דברים אלו מתמיהין דהא הך דינא שכתב המחבר (סימן ט"ז סעיף יב) בדין אותו ואת בנו שנתערבו דנכבשינהו דניידי הוא מבעה"ג כמ"ש הרא"ש בשמו בפסקיו בפרק אותו ואת בנו. וכן דין הנזכר כאן (סעיף ג') דאסור לאכול האחרון בו ביום הוא ג"כ מבעל ה"ג כמ"ש הרא"ש בפרק הנזכר וא"כ ע"כ בה"ג עצמו אין מחלק ביניהם. ולא ס"ל האי חילוקא משום דיהי' מותר למחר וא"כ יקשה על המחבר בממנ"פ אי ס"ל ה"ט דלכך לא גזרינן בקבוע משום דיהי' מותר למחר וא"כ ס"ל כבה"ג הרי אנו רואים דהוא עצמו כתב לאסור לאכול האחרון בו ביום וע"כ צ"ל דלא דמי דהתם היה סובר לעשות בהיתר כדי שיהי' פריש מרובא ולא חיישינן דאם יתירו לו יהי' בהיל לעשות באיסור ע"י שיטול מן הקבוע דלא בהיל כיון דלמחר יהי' מותר וכעין זה מצינו בש"ס במס' שבת גבי דליקה וכמה דברים דבדבר דבהיל גזרו חכמים יותר ממה דלא בהיל. משא"כ בשוחט בו ביום ועובר על לאו דאורייתא לכך שפיר קנסינן לי' ולאו מטעם גזירה אתינן עלה וזה ברור וא"כ למה לא פסק בש"ע כמותו וסתם כדיעה הראשונה אע"כ טעמא אחריני איכא במילתא וקצת נראה להוכיח מן הש"ס להיפוך מהא דאיתא בפרק

התערובות שם דקעביד צריכותא לדרב גבי טבעת של עובדי כוכבים ומזלות ודר"ל גבי חביות של תרומה וקאמר שם דאי אשמועינן טבעת משום דאין לו מתירין. אבל תרומה דיש לה מתירין אימא לא הרי אדרבא ס"ל שם דבדבר שיש לו מתירין יותר יש להחמיר משאר דברים שאין מתבטל וקאמר שם עוד ואי אשמועינן שם חביות ה"א דוקא חביות דמנכר נפילתה כו' והוא סברא דחוקה לחלק בין מנכר נפילתה ללא מנכר דמה בכך כיון דיכול לתלות דאיסורא נפל. ושפיר היה יכול לעשות הצריכותא בהך סברא קמייתא דאי אשמועינן תרומה ה"א משום דיש לו מתירין לכך לא גזרינן בנפל אטו שמא יפיל במזיד משום דיכול ליהנות ממנו בהיתר משא"כ בטבעות דיש לגזור ה"א דאפי' מעצמו נפל אסור. וכן היה לו לומר בהיפוך ברישא דאי אשמועינן בטבעות ה"א התם דוקא בעינן נפל מעצמו לים ולא הפילו בידים ובשוגג אבל בחביות אפי' הפילו בידים מותר. ואף דאנן קיי"ל דתרומה מקרי דבר שאין לו מתירין כמ"ש במס' נדרים בפרק הנודר מן המבושל מ"מ ה"א דמקרי דבר שיש לו מתירין, וקמ"ל דאינו כן אלא הוי דבר שאין לו מתירין ולכך בעינן דוקא בנפל מעצמו כמ"ש אלא ודאי דאין חילוק ביניהם לדינא.

ולענין אותו ואת בנו דפסק המחבר כדיעה הראשונה נלע"ד טעם אחר בזה והיינו משום דשם לא שייך קנס כלל כיון דאם לא שחט הראשון היה האחרון מותר לשוחטו בו ביום ואין זה בכלל מבטל איסור דהי' שם איסור עליו מקודם משא"כ כאן דקודם ששחט שניהם היו שניהם שווין וכן לא דמיא למבטל בשבת דשם ג"כ כ"ז שלא בישלו לא היה ראוי לאכילה בו ביום משא"כ בנד"ד וכמ"ש דכאן לא שייך לקנוס אטו שמא יעשה פעם אחרת עבירה זאת דלמה יעשה כן אם ירצה דוקא בשני דהוא טוב יותר הרי יכול לשוחטו תחילה ושמא יצטרך לשניהם הוא דבר דלא שכיח וכולי האי לא גזרינן.

ונראה דהרמב"ם דמתיר בזה יש לו ראי' מן הש"ס פרק אותו ואת בנו גבי השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשירים ואין לומר דמדינא קאמר ולאחרים דבכה"ג דייקינן בפ"ק השוחט בשבת וביוה"כ כו' וקאמר שם שחיטתו כשירה קתני בין לו בין לאחרים וא"כ כאן דנקט נמי כשירים משמע ג"כ דאין חילוק בינו לבין אחרים, ואף דשם קאמר רב ואסורה באכילה ליומא כדקתני התם משמע לי' דמותר ולא קנסו כאן מטעמא דכתיבנא וא"כ אין מקום לדברי הפר"מ לחלק בזה, ועוד דאנן לא קיי"ל להלכה בהא דנכבשינהו דיהי' מותר בתערובות דבר שיש לו מתירין לכבשינהו בידים ולדידן אין נ"מ בזה כלל כיון דלא קיי"ל באותו ואת בנו כהמחבר אלא כדיעה השני' א"כ אין חילוק בזה בין דבר שיש לו מתירין או שאר דברים שאין מתבטלים לכל דיניו וכמ"ש, ואף שדעת הש"ך (ס"ק נ"ז) דדבר שיש לו מתירין לא מהני בי' נפל לים משום דבדבר שיש לו מתירין לא

מהני ס"ס וא"כ אין נ"מ בכל מ"ש אך נ"מ למאן דמתיר בס"ס גם בדבר שיש לו מתירין וכמ"ש הש"ך והרמ"א (סעיף ח') דלצורך יש להתיר.

שוב אחרי כותבי זאת ראיתי בפר"מ בשפ"ד שחקר בהך דינא שכתב המחבר (סעיף ואו) דבהפרישו במתכווין אסור השמיט דבר שיש לו מתירין וחקר שם דאפשר דשם גם בהפרישו במתכווין מותר דלא שייך למגזר בזה שמא יקח מן הקבוע משום חד יומא או דילמא אדרבא לאידך גיסא דשם אפי' פירש ממילא שלא בפנינו ג"כ אסור דלא התירו משום דפריש מרובא יעו"ש והא דכתב המחבר בסי' ט"ז באותו ואת בנו לכבישינהו דניידי כו' ע"ש שחילק בדוחק.

הנה מ"ש דבדבר שיש לו מתירין אין הולכים אחר הרוב דין זה ודאי ליתא מהא דכתב בהג"ה (סי' רצ"ג סעיף ואו) דבמדינות שזורעים התבואה אחר העומר אם אין דלתות המדינה נעולות מותר דרוב תבואות הן מן הישן וכל דפריש מרובא פריש הרי בהדיא דגם בדבר שיש לו מתירין הולכים מחר הרוב וכן בפ"ק דביצה (דף ז' ע"ב) גבי הא דבדק בקינה של תרנגלות כו' דבספנא מארעא אסור וכי לא בדק מאתמול מותר עיין תוס' שם ד"ה וכי לא בדק דהקשו הא הוי דבר שיש לו מתירין לספיקא לחומרא ותירצו משום דגם בספנא מארעא שכיח יותר דיולדות ביום מבלילה הרי מפורש דאזלינן בתר רובא אפי' ברובא דליתא קמן ומכ"ש ברובא דאיתא קמן כי פריש מן הרוב שלא בפנינו ואף למאן דס"ל דס"ס בדבר שיש לו מתירין אסור מ"מ בתר רובא ודאי דאזלינן, ואף דכתב הרשב"א בתשובה (סימן ת"א) דס"ס מטעם רובא הוא ואפשר דאלים יותר מרובא מ"מ מצינו בכמה ענינים דרובא עדיף מס"ס.

ועוד דהרי חמץ בפסח לכמה פוסקים מקרי דבר שיש לו מתירין ואעפ"כ מצינו בפירש בש"ס דאמרינן בי' מרובא פריש כדאמרינן בפ"ק דפסחים גבי ט' ציבורין של מצה וא' של חמץ דקאמר שם פירש א' מהם ובא עכבר ושקל היינו סיפא ובנמצא הלך אחר הרוב ופי' התוס' שם ד"ה היינו תשע חנויות דלאכילה קא מבעיא ליה הרי בפירוש דאמרינן כן בדבר שיש לו מתירין מרובא פריש בפירש ממילא, ומה דמחמרינן בס"ס יבואר בסימנים הבאים בס"ד ומ"ש דיש לומר להיפוך דאפי' הפרישו במתכווין שרי דלא גזרינן בי' משום חד יומא כבר נתבאר דאין זה מוסכם מכל הפוסקים, וכבר כתבתי באריכות (סימן ל"ה) מ"ש הגאון מוהר"א ז"ל מווילנא בביאורו דמ"ש בסי' ט"ז הוא רק דעת ר"ת ולהלכה אינו כן וא"כ ה"ה בנד"ד אין שם חילוק בין דבר שיש לו מתירין לשארי דברים החשובים שאין מתבטלים ולענ"ד עיקר דקדוקו של הפר"מ בדברי המחבר אינו מוכרח שהרי כתב המחבר בעלי חיים ושארי דברים החשובים היינו שאינם מתבטלים וממילא נדע דגם

דבר שיש לו מתירין כך דכבר נתבאר בדבריו דדבר שיש לו מתירין דין דברים חשובים יש לו.

ועוד ראיה לזה שהרי בסעיף ח' כתב המחבר ג"כ בלשון זה דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו שנתערב באחרים ונפל אחד מהתערובות כו' ושם ודאי דס"ל להמחבר דגם בדבר שיש לו מתירין הדין כן דהרי המחבר ס"ל לדינא דגם בדבר שיש לו מתירין מתירין ס"ס שלכך כ' בסעיף ז' בדין נפל אחד מהם לים גם בדבר שיש לו מתירין מותר מטעם ס"ס וכמ"ש הש"ך (ס"ק נ"ז) יעו"ש וכמ"ש למעלה א"כ מוכרח דלא דקדק בזה המחבר בלשונו וזה ברור לכך נלע"ד דאין לחלק בזה בין דבר שיש לו מתירין לשאר מילי כי אם בדין ס"ס במקום שאין צורך להקל וכשי"ת לפנינו בס"ד.

סימן סד

דין נאכל אחד מהם בשוגג לישראל או לעובדי כוכבי' ומזלות.

כתב המחבר דגם בנאכל מהם בשוגג תלינן ג"כ דאיסורא נפל ומשמע דאפי' האכילו הישראל לאחר בידים כל שהי' שוגג בדבר מותר ולא גזרינן כאן שוגג אטו מזיד וכתב הש"ך בשם תה"ד דדווקא בנאכל לישראל דליכא למגזר שמא יאכל במזיד לפי דעתו דיתלה האיסור בו א"כ ודאי דלא יאכלנו משא"כ בהאכילו לעובדי כוכבים יש לגזור שמא יאכלנו במזיד והש"ך והט"ז השיגו עליו דיש לחוש אם נתיר לו באכלו בשוגג לישראל שמא יפיל במזיד לים או יאכלנו לעובדי כוכבים. ולכאורה היה נראה להוכיח כדעת התה"ד מהא דאיתא בפרק התערובות שם מהא דקאמר שם על רב הוא דאמר כר"א דאמר אם קרב ראש אח' מהם כו', ולדעת הסוברים דגזרינן שוגג אטו מזיד וא"כ היאך מותר להקריב השאר אבל אם נאמר כדעת התה"ד דבהאכילו ישראל בשוגג לא שייך לגזור שמא יאכל במזיד כיון שלדעתו הוא האיסור א"ש דגם כאן לא שייך לגזור כיון שלפ"ד הוא הבעל מום היאך יקריב בעל מום לגבי מזבח, וא"כ לדעת הסוברים דגם גבי שוגג קנסו אטו מזיד בודאי יש כאן ראי' לדעת תה"ד ומה שפי' בשו"ת פמ"א דשם מיירי שהכהן שהקריב לא ידע מן התערובות כבר כתבנו למעלה דמלשון רש"י שם לא משמע הכי.

אך לפמש"ל (סימן ס"ב) דלמי שלא כיוון להתיר עבורו מותר אין זה ראי' מוכרחת יעו"ש ומ"מ כיון שנתבאר שם דלדעת כמה פוסקים מותר כאן בשוגג דלא קנסו אטו מזיד בדרבנן וכן נראה הסכמת הגאון מוהר"א ז"ל מווילנא בביאורו (ס"ק כ"ו) לדינא דמותר בשוגג ותמה שם בזה על המחבר יעו"ש שכתב שמדברי התוס' אין ראי' דפוסק כר"מ במבשל בשבת דבדרבנן קנסו שוגג אטו מזיד יעו"ש א"כ ודאי דבנאכל לישראל

יש לסמוך על דברי תה"ד. ובפרט באיסור דרבנן כנ"ל. וכן אם היה אנוס באכילתו, או שאנסוהו להפיל אח' לים כתבו האחרונים דמותר ועדיף יותר משוגג כמ"ש (סימן ס"ב) באומר מותר אנוס הוא א"כ כ"ש באונס ממש ודאי דאין להחמיר בזה כלל.

סימן סה

דין אם פירש מקצת מכאן ומקצה מכאן ונפל אח' מהם לים.

יש לחקור אם הי' כאן בתערובות דבר חשוב שאין מתבטל שדינו כדין קבוע ופירש המקצת בפ"ע והרוב בפ"ע ואח"כ נפל אחד מהם לים וא"י מאיזו נפל אם מהמיעוט או מהרוב דלפמ"ש למעלה בסי' ל"ה באריכות בשם הרא"ה דזה לא מקרי פירש כיון דהוי דרך חלוקה אבל מ"מ אין דין המיעוט שוה לדין הרוב דאם פירש המיעוט לתערובות אחר מותר ואם פירש הרוב למ"א אוסר דאמרינן איסורא ברובא איתא א"כ כאן י"ל דאסורים שניהם דאם נאמר שפירש מא' מהם הרי הב' נשאר באיסורו וכל א' שם קבוע עליו וראי' דאם לא נפלו המיעוט למ"א הי' המיעוט בפ"ע אסור ולא אמרינן איסורא ברובא איתא כיון שהי' דרך חלוקה וא"כ כאן שיש ספק מאיזו מקום נפל אחד לים היאך נתלה להיתר ולא מבעיא לשיטת הרא"ש שנתבאר בסי' מ"ג דמטע' ס"ס אתינן עלה ודאי דאין להקל דהא כאן יש ס"ס לחומרא דכל אחת שתתיר אמרינן שמא לא ממנו נפל האיסור ואת"ל ממנו נפל אני אומר שמא לא נפל האיסור אלא אפילו לשיטת הרשב"א ותוס' דהטעם הוא משום דהוא מדרבנן לכך תולין להקל ואמרינן דאיסורא נפל לפי טעם זה ג"כ יש לאסור דדמיא למ"ש בסי' קי"א בחתיכות איסור דרבנן וב' קדירות של היתר דהדין דאסורים שניהם דמאי חזית למימר להך נפל טפי מאידך א"כ ה"ה להיפוך אמרינן מאי חזית דנפל מכאן כדי לאסור הב' אני אומר שמא מכאן, וכיון ששניהם שווים יש לומר דאסורים שניהם.

ואפשר דק"ו הוא מה התם דב' הקדירות מוחזקים לנו בהיתר ואין לנו לומר דנפל האיסור שם אם לא דיש קדירה של איסור דבלא"ה אין אנו מוציאים אותה מחזקתה אמרינן דנשאר הקדירה הב' בחזקת היתר א"כ כ"ש דכאן הוחזקו כבר בתחילה הב' ציבורין בחזקת איסור כ"ש שאין להוציאם מחזקתם כיון דא"א להתיר שניהם ולפמ"ש למעלה בסימנים הקודמים דלכך בב' קדירות של היתר אין להתיר כיון דאתה צריך להתיר שניהם מטעם מאי חזית א"כ הרי אתה מתיר ודאי איסור דרבנן וחכמים לא התירו כי אם בספק לבד משא"כ כאן יש לומר דאף אם תתיר ב' הציבורין לא תתיר ודאי איסור דרבנן דעכ"פ יש ספק שמא נפל האיסור א"כ מה בכך יש ספק מאיזו מהם נפל.

שוב היה נלע"ד לחלק בזה אם היו חלוקה לב' ציבורין בבעה"ב אח' דאז מותרים שניהם דהא קיי"ל באיסור דרבנן כל שנכנסים בספק הם מצטרפים לתערובות כמ"ש בסעיף ו' בב' קדירות של היתר ונפל איסור לאחד מהם וא"י לאיזו מהם ואין באח' מהם כדי לבטלו ויש בשניהם כדי לבטלו שניהם מצטרפים. וא"כ ה"ה בנד"ד שאנו תולין שהאיסור מהם ג"כ רואים אנו כאלו הם מעורבים ומותרים שניהם, ולדעת העט"ז הובא בש"ך (שם ס"ק י"ח) דאין מותר כי אם כשנתערבו שניהם מכבר רק דמותר לערבם לכתחילה ואין כאן מבטל איסור לכתחילה כיון שכבר נתבטלו, וא"כ ה"ה בנד"ד ג"כ מותר לערבם בידים ויהי' מותרים שניהם שכבר הותרו מטעם צירוף כמ"ש משא"כ אם היו משל ב' בני אדם כגון שנפל אחד מהם לים וספק לנו מאיזה מהם נפל כיון שאין עתידין להתערב אין מצטרפים.

אבל לפמ"ש דאן קיל יותר מטעם שעכ"פ יש כאן ספק דרבנן שהאיסור נפל וכיון שאין האיסור כי אם אצל א' מהם א"כ יש להקל כאן גם בזה. ואף לשיטת הרא"ש דס"ל דמטעם ס"ס אתינן עלה יש להקל ג"כ אף דיש כאן ס"ס לאיסורא כמ"ש למעלה מ"מ לא מקרי ס"ס דהכל שם אחד דאף בספק ראשון שמא לא מכאן נפל אלא מתערובות הב' ג"כ אתה צריך לומר דהאיסור נשאר וא"כ הכל ספק א' אם נפל האיסור או לאו, ואפילו למאן דס"ל ס"ס משם א' מקרי ס"ס כשי"ת בשעה"ס משום דעכ"פ נוטה יותר לקולא כמש"ש באריכות. מ"מ כאן עדיף יותר דאין כאן שום נטי' לחומרא דכך לי ספק שוה אם הי' הכל בציבור א' ואין ידוע אם האיסור נפל או אם נתחלקו לב' ציבורין ואין לומר דמ"מ מקרי ס"ס לאיסורא אפי' אם נאמר דמשם אח' לא מקרי ס"ס והטעם דתחילה יש להסתפק אם הי' האיסור תוך ציבור הא' וא"כ א"א לומר דאיסור נפל ואף אם תאמר דהי' שם שמא לא נפל דאיסורא ממנ"פ אם הי' האיסור תוך ציבור אחד ודאי דציבור הב' מותר בלא"ה, וא"כ ע"כ כיון שאתה אוסרו א"א לומר לאיסור אם לא שתאמר דנשאר בציבור ב' וגם ממנו לא נפל החתיכה לים או שלא נפל האיסור וא"כ מה בכך שיש ספק שני לחומרא שמא נשאר תוך ציבור הראשון דהא א"א לאסור אם לא שתאמר שהי' תוך ציבור הב' ועכ"פ נוטה יותר להיתר מלאסור יש ג' ספיקות ספק שמא לא היה תוך ציבור ב' ואם הי' שם שמא נפל האיסור וספק ג' שמא מה שאוכל עתה הוא היתר ואף שע"כ עתה ב' ציבורין א"כ אין ספק זה הראשון נחשב לכלום זה אינו כיון שאתה מצרף לספק ב' התערובו ביחד א"כ בשניהם יש עכ"פ ס"ס ודוק וזה ברור לענ"ד.

אמנם כ"ז הי' שייך אם נתחלקו לב' חלוקות שוות. אבל בנד"ד שנתחלקו מיעוט לכאן ורוב לכאן דנוטה יותר לומר דנשאר הוא ברובא. וראי' מנתערב במ"א דיש חילוק בין

מיעוט לרוב כמ"ש למעלה א"כ היה נראה כאן לאסור הרוב ולהתיר המיעוט די"ל דהאיסור נשאר ברובא, אך אפשר לומר ג"כ להיפוך דכיון דאתה רוצה לאסור הרוב משום דיותר מסתבר לומר דברובא נשאר האיסור א"כ אם אתה חושבו לרובא אמרינן ג"כ להיפוך דודאי ממנו נפל לים דמרובא פריש ונפל ואם תאמר דשניהם שווים כיון דהוי דרך חלוקה א"כ יש להתיר שניהם וכמ"ש וכיון שנתבאר שדעת הרשב"א ותוס' דמטעם דרבנן הוא תלינן לקולא דיש לסמוך בכה"ג להקל וכמ"ש.

סימן סו

דין אם הי' ב' תערובות בב' בני אדם ובכל א' איסר מעורב ונפל אח' לים.

ולפמ"ש בסי' הקודם דאם הי' איסור א' בב' תערובות דיש להקל א"כ יש לחקור אם היו ב' תערובו' ובכל א' איסור ונפל לים וא"י מאיזו מהם נפל מה דינו דלכאורה הי' נראה לומר דבב' בני אדם הי' ראוי לדמותו להא דב' שבילין א' טמא ואח' טהור דבאו לשאול זה אחר זה שניהם טהורים משום דכל אחד תולה בחבירו וא"כ ה"ה בנד"ד אף שהיו בכל אחת חתיכה אסורה ונפל רק חתיכה אחת ג"כ תולה כל א' האיסור בחבירו ואומר משלי נפל לים ואצלך נשאר האיסור ואין לדחות דש"ה משום דכל אחד מוקמינן לי' אחזקתי' כמ"ש התוס' ר"פ שני נזירים דאמר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם דהקשו הש"ס דב' נזירין והך דקאי גבייהו הוו תלתא וספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור וכתבו התוס' שם דלאו מטעם דמסוטה גמרינן ליה דהא א"א להיות כסוטה דהא א' ודאי טמא אלא הטעם משום דכל חד מחזקינן ליה בחזקת טהרה כמו שהיה מקדם. וא"כ בנ"ד אין כאן חזקה להיתר אדרבא בתחלה היו ב' התערובו' אסורים ומוקמינן להו אחזקתייהו דזה אינו דהא בפ"ב דכתובו' (דף כ"ח ע"א) מדמה דין עיר שכבשו כרכום בכהנות שנמצאו בה דאם היתה מחבואה אחת שם ואינה מחזקת אלא אחת מהם דכולם מותרות ומדמה לה להא דב' שבילין דכל א' תולה בחבירו אף דשם ג"כ בתחלה היה בחזק' איסור, אך זה אינו דשם במחבואה כל אחת שהיתה במחבואה לא היתה בספק איסור כלל ואיגלאי מלתא דלא היתה בחזקת איסור משא"כ בנ"ד דקודם שנפל מהם לים כבר נאסרו, ומצאתי מקור לזה בתוספתא דפ"ב דמקוואות הובא במל"מ (פרק י' מהלכו' מקוואות), וז"ל שני מקוואות א' שאוב וא' כשר כו' חזרו שנים וטבלו בשניהם כו' א' הטמא טומאה חמורה טמא, והטמא טומאה קלה טהור כו' אחד הטמא טומאה קלה וא' טהור שניהם תלוים הא למה זה דומה לשני שבילין א' טמא כו' ופי' במל"מ שם בסיפא דלכך שניהם טמאים כיון דמן הדין כל א' וא' היה טהור מצד עצמו ולטהר שניהם א"א דודאי אחד מהם טמא

לכך שניהם תלוים וכ' שם דמיירי בנשאלו שניהם בב"א או בנשאל עליו ועל חבירו ואליבא דר"י כו' יעו"ש הרי דאם לא היו נשאלין בבת אחת היה כל א' תולה בחבירו אף דתחלה היו שניהם בחזקת טומאה הרי בספק תולה א' בחבירו כיון שכל א' הוא בספק טומאה דטהור וא"כ ה"ה בנ"ד דכל א' הוא בספק דרבנן ג"כ תולה א' בחבירו, וצ"ל דמ"ש התוס' שם דדוקא משום חזקה דטהרה מתירין דשם היה טומאה דאורייתא משא"כ בטומאה דרבנן כיון דספיקא דרבנן לקולא ג"כ הדין כן, שוב ראיתי דלא דמיא להתם דשם בכל א' יש ספק דרבנן לחוד ולכך כל א' תולה בחבירו משא"כ בנ"ד יש כאן ס"ס לאיסורא דהא אפי' אם ודאי נפל משלו יש כאן ספק אם נפל האיסור או לא וא"כ יש כאן ב' ספיקות לאיסור ובכה"ג ודאי דאין להקל וכן נראה.

אמנם אי איכא לדמויי הא מלתא לדהתם כגון שידע הא' והכיר האיסור בתערובות וראה שנפל לים או שהסירו משם וא"י אם משל ראובן אם משל שמעון ועכשיו אינו מכיר דעכשיו נעשה תערובות חתיכות ובטל מדאורייתא וא"כ דמיא ממש לדהתם דבדרבנן תולין כל א' בחבירו אף דאתחזק איסורא בתחלה ודמיא ממש לדין מקוה דהתם, ועוד יש ללמוד דאם של א' בלא"ה אסור כגון שהיו לו ב' חתיכות של ספק איסור תורה וא' ודאי איסור ובא' היו ב' כשרות וא' של איסור והסיר א' מהם שהיה מכיר הודאי איסור ואח"כ שכח משל מי הסיר ואח"כ נתערבו וא"י משל מי מהם הוסר דאז תולין הקלקלה במקולקל, אף דהי' תחיל' בחזקת איסור ודמיא להא דאיתא שם דא' טמא טומאה חמורה כו' כיון דבלא"ה א' טמא אמרינן דתולין בו וכמו כן הדין הכא דבלא"ה של א' אסורים מספק איסור שיש בהרוב ומשכחת לה דיהיה איתחזק איסורא בכולם אף דמכיר האיסור כגון שיודע שא' מכיר האיסור והוא אינו מכיר דאצלו כולם מחוזקות איסור ושוב אח"כ נתערב וגם זה שהיה מכיר תחיל' אינו מכירם רק שיודע שהוסר האיסור מא' מהם, ומשם נלענ"ד לפשוט ספיקו של הפר"מ, (שפ"ד סי' קי"א ס"ק י"א) שנסתפק בב' קדירו' של היתר ואיסור דרבנן ונפל לא' מהם ובא' מהם יהי' של תורה כגון בשר בהמה ובשר עוף ונפל חלב לא' מהם מי אמרינן מאי חזית כו' או דלמא כיון דא' מהם בהכרח תהיה אסורה מספק איסור תורה שוב תולין במקולקל והניח שם בספק, ולענ"ד מוכרח משם דתולין במקולקל דדמיא ממש לא' טמא טומאה חמורה וא' טמא טומאה קלה דתולין בטמא טומאה חמורה דהא בלא"ה מקולקל. אף דאם נאמר דהוא טבל במקוה הכשירה נטהר מטומאתו וא"כ ה"ה בנ"ד ועיין במל"מ שם שכ' ג"כ בב' שבילין שהלכו בו ב' אנשים שביל א' ברה"י ושביל א' ברה"ר וא"י איזו מהם טמא דאף אם באו לשאול בב"א אמרינן דההולך בשביל שברה"י טמא ושברה"ר טהור דאנו תולין הקלקלה במקולקל

אף דאתה מוציא עכ"פ א' מחזקתו אעפ"כ כיון דבלא"ה ההולך בשביל שברה"י טמא מספק יותר ראוי לתלו' בו וא"כ ה"ה ממש בנ"ד דכלל גדול דכל איסור דרבנן תולין הקלקלה במקולקל.

סימן סז

דין אם נפל המיעוט לים ונשאר הרוב או להיפוך אם מותר הנשאר.

לפמ"ש הש"ך (ס"ק מ"ג) דדוקא בנפל מן התערוב' לים אבל אם פירש א' ואח"כ נפל לים לא מהני וכ' שם הטעם כיון דאחר שפירש מן התערוב' ונאסר לבדו ושוב כשנפל לים לא מן התערובות נפל אלא בפ"ע יעו"ש, א"כ י"ל היכא דנתחלק התערובו' ב' חלקים דלא מקרי פירש כמ"ש סי' ס"ה כיון דהוי דרך חלוקה וא"כ אם פירש המיעוט לצד א' והרוב לצד א' ושוב נפל כל המיעוט לים בודאי דהרוב אסור כיון דהרוב נאסר בתחלה משום דאמרינן איסורא ברובא איתי' א"כ האיך יחזור להתירו במה שאח"כ נאבד המיעוט או שנפל לים ודמיא לדינא של הש"ך דפירש מתחלה ואח"כ נפל לים דלא מן התערובת נפל דכמו שבתחלה היינו אומרים דהאיסור נשאר ברובא כמו כן הוא עכשיו כיון שלא נעשה בו שום שינוי, אמנם אם נפל הרוב לים ונשאר המיעוט בזה יש לעיין דלכאורה י"ל דגם בכה"ג המיעוט שנשאר אסור כמו שהיה בתחלה כיון דנתחלק בפ"ע ולא ממנו נפל הרי הוא באיסורו הראשון כבתחלה כיון שלא נתחדש בו שום ענין להיתר, אבל יש לומר ג"כ סברא להיפוך דדוקא אם נשאר ב' הציבורין במקומם כיון דהוי דרך חלוקה ויש כאן ספק היכן נשאר האיסור אמרינן שפיר דשניהם אסורים דמאי חזית דהאיסור תאמר שהוא בזה שמא הוא בחבירו, ודמיא לאיסור דרבנן וב' קדירות של היתר כמ"ש משא"כ אם נפל ציבור א' לים דלא תגרע אותו ממה שהיה תחלה, ונראה דדמיא להא דאיתא (סי' קי"א) בב' קדירות של היתר ונפל איסור לתוך א' מהם ואח"כ נולד ספק להיכן נפל תולין למקום שנפל האיסור הראשון נפל גם השני, אבל באם תחלה נולד ספק ואח"כ נפל איסור לתוך א' מהם אין תולין והטעם כתבו הפוסקים דכיון שכבר הוחזקו באיסור מקודם אין תולין אח"כ אף שהשני מקולקל בלא"ה וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דבעת שנתחלקו לב' חלקים נאסור שניהם והוחזקו באיסור שוב אין תולין בדבר שנעשה אח"כ שנפל אח"כ לים כל שאין ידוע אם הי' שם האיסור אסור ודו"ק.

ואם פירש מן התערובות אחד וא' שלא בפנינו עד שנתקבצו לרוב במ"א ונשאר המיעוט במ"א ושוב נפל א' מהם לים וא"י מהיכן נפל נלענ"ד דאותם שפירשו ודאי דהם מותרים לפמ"ש בסי' ס"ו דמצטרפים שני הציבורים ביחד ויש ספק דרבנן בכל א' וכמ"ש שם באריכות, ובנ"ד בלא"ה יש להתיר הרוב דהא דעת רוב הפוסקים דפירש שלא בפנינו

מותר ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואף לדעת הרא"ש דס"ל דגזרינן שמא יקח מן הקבוע מ"מ כיון דלאו מדינא אסור רק מגזירה בעלמא כאן שיש ספק שמא נפל משם האיסור נראה דאין להחמיר כלל לענין המיעוט הנשאר תליא במה שכתבתי למעלה (סי' ס"ו) יעו"ש ודוק.

סימן סח

דין אם בישל א' מן התערובות ונאכל בשוגג.

כתב בכרו"פ (אות כ"א) אם בישל א' מן התערובות ונאכל בשוגג אפ"ה אסורים כל התערובות כיון שהכלים קיימים א"כ צריך לדון על הכלים וא"כ אמרי' אדרבא איסורא ברובא איתי' כמ"ש הש"ך (ס"ק מ"ד) ע"ש והפר"מ (במש"ז אות א') הביא דברי הכרו"פ וכ' ע"ז דבכלי שטף יש לעיין דהא ניתרים בהגעלה בלי הוצאה ולא הבנתי דמה בכך דניתרים בהגעלה אפ"ה כל זמן שאינו מגעיל הוי האיסור כאלו הוא בעין וא"כ מאי חזית דאמרת שהבלוע הוא האיסור נימא דברובא איתי' כיון שהוא בעולם וצריך אתה לדון עליו ולהצריכו הגעלה. אמנם הא איכא לעיוני אפי' בכלי חרס אחר שהם אינם בני יומן דודאי מותרים מספיקא דרבנן ולקולא ודומה ממש לב' חתיכות א' של איסור וא' של היתר וקדירה אחת של היתר דקיי"ל דמותר דתולין דהיתרא נפל וא"כ אין לנו לתלות דאיסורא נפל שם ולקלקל של היתר דמאי חזית או יש לומר כיון דיש לתלות ולהתיר שניהם התערובות שנשאר לתלות דאיסורא נפל וגם הקדירה שכבר נאכלת והכלי עכשיו אינו ב"י ונפגם הטעם ודמיא לנאבד שאינו בעולם דלא שייך כאן לומר מאי חזית. אך לדינא נראה דיש להחמיר כיון שאתה מקלקל עכ"פ קדירה זאת של חרס יותר מתחלה שהרי אף שעתה נפגם הטעם ואם בשלו בה מותר בדיעבד מ"מ לכתחלה אסור אפילו קדירה שאינה בת יומא א"כ שפיר י"ל מאי חזית ועיין פר"מ (שפ"ד סי' קי"א ס"ק י"א) דכתב שם ג"כ כל שאתה מקלקל לא' יותר מחבירו לא אמרי' שאני אומר יעו"ש.

ואפילו לדעת הראש שסובר דמטעם ס"ס מתירין בנפל לים מ"מ כאן אין להתיר מטעם זה דהא קיי"ל כל ס"ס שסותר א' לחבירו שלבסוף נבוא להתיר בענין אחר מטעם ס"ס הסותר למה שהתרנו תחלה לא מהני כמ"ש התוס' בשמעתא דמפלת במס' נדה ובכ"מ וכשי"ת בשעה"ס בס"ד א"כ גם כאן אם נתיר האחרות מטעם ס"ס א"כ גם הקדירה נתיר ג"כ מטעם ס"ס ספיקא דרבנן וצריך שתאמר שמא לא האיסור נבלע בקדירה וזה סותר למה שהתרנו התערובות מטעם ס"ס ולכאורה צ"ע בדעת הרא"ש דס"ל דמטעם ס"ס אתינן עלה דא"כ יקשה מאי דקאמר בש"ס בפרק התערובות גבי איברי תמימין באיברי בעלי מומין דחכמים פליגי על ר"א ואמרי אפי' קרבו כולם חוץ מא' מהם יצא לבית

השריפה ומפרש שם מאי א' זוג אחד וא"כ משמע דר"א דמתיר בקרב ראש א' מהם כ"ש דמותר בכה"ג וכיון דלא נשאר רק זוג אחד וצריך לאכול שנים ביחד אין כאן ס"ס ולא נשאר רק ספק א' שמא דאיסורא קרב כבר. וצ"ל דמאי דהוצרך הרא"ש לטעם ס"ס הוא רק היכא דהמיעוט לבד נפל דאז היה הדעת נוטה דודאי איסורא לתוך רובא אשתאר וע"ז קאמר שפיר דיש להתיר ג"כ מס"ס דהא גם עתה שאוכל ב' ב' גם כן יש בזה ס"ס כיון שאוכל עתה ג"כ מיעוט משא"כ בשכבר נקרב הרוב ע"ג המזבח דהסברא נותנת דבתוך רובא אית' לזה אין צריכין לסברא דש"ס.

אכן אם הכלי שבישל בו החתיכה הזאת נתערבה באחרות יש לעיין בזה דלכאורה לדעת הפוסקים הסוברים דכלי של איסור בטל ברוב א"כ ודאי דיש להקל כאן דבזה אין שייך לומר מאי חזית דהא אם תחלה האיסור בכלי הנ"ל יהיה מותר ודמיא לב' קדירות של היתר בא' יש ששים ובא' אין בו ששים דקיי"ל דתלינן לתוך של ששים נפל. אבל לפמ"ש הש"ך (סי' ק"ב ס"ק ח') דאין בטל ברוב כ"א אחר שישהנו לאחר מבעל"ע דהרשב"א גופיה לא קאמר דלא הוי דבר שיל"מ אלא משום דצריך הוצאות להגעילו. חבל בכה"ג דיש לו תקנה בשהי' אין כאן הוצאה וא"כ הו"ל בשיל"מ. וא"כ לפ"ז אין סברא לתלות בזה דהא כ"ז שלא שהה אותו עדיין הוא אסור ואף שאח"כ יהי' מותר מ"מ עכשיו י"ל מאי חזית כו' כיון שאתה מקלקל לא' יותר ממה שהיה בתחלה אף שהב' מקולקל יותר ועיין בפר"מ (סי' קי"א).

שוב ראיתי דלכאורה יש לדמותו לב' תערובות למאן דס"ל דמותר וא"כ אם חתיכה ממנה נתבשלה ונתערב הכלי ברוב ולא נודע התערובות באיסור עד אחר שנתערב ברוב בכלים אחרים לפמ"ש בסימנים הקודמים דאזלינן בכל דבר בתר שעת הידיעה א"כ הוי כאלו נתערב בתחלה האיסור בב' תערובות ואנן קיי"ל דתערובות הב' מותר אבל תערובות הראשון אסור וא"כ ה"ה בנ"ד. אבל מ"מ אין זה כלום דשם עיקר הטעם דמתירין תערובות הב' הוא משום ס"ס ולכך שפיר התערובות הראשון נשאר באיסורו דבו א"א לומר ס"ס דאם תאמר שמא נפל לתערובות הב' א"כ אתה אוסר התערובות הב' ושפיר אמרינן מאי חזית וע"כ צריך אתה לאסור הראשון מחמת שהיה אסור בתחלה ואמרינן תולין הקלקלה במקולקל והוא נשאר באיסור ותערובות הב' מותר משא"כ בנ"ד דאף אם נאמר דהאיסור נתבטל ג"כ יש להתיר הכלי מצד תערובות א' ברוב כלים של היתר א"כ שפיר י"ל להיפוך דנתלה לקולא כמ"ש אם לא מטעם שכתבתי והא ודאי אם נודע מן האיסור הזה קודם שנתבטל הכלי ברוב ודאי דאסור דכיון דכבר נאסר הוא וגם התערובות ודמיא למ"ש הש"ך בפירש מן התערובות ואח"כ נפל אותו שפירש לים וכמ"ש למעלה.

סימן סט

דין אם היו ג' בהמות וא' טריפה ביניהם ונפל מחצית לים.

כתב בפר"מ (מש"ז אות ה') דיש לחקור אם היו כאן ג' בהמות א' טריפה ביניהם ונפל מחציתה לים, המשל בזה שחלקו כל בהמה לחצאין חלק אחוריים לבד וחלק הפנים לים, ותוכן כוונתו שם שכיון שחלק האחוריים כולם אסורים א"כ אין להתיר רק חלק הפנים ועמ"ש בשם תשובות פמ"א דאם מכיר כל א' דהיינו שכל בהמה מונחת בפ"ע אסור דכיון דאנו אומרים דאיסורא נאכל הרי אנו דנין על הבהמה הנשארת ולכך אמרינן מאי חזית משא"כ כשהם בתערובות ואין ניכר ולכן גבי קירב ראשו של א' מהם יקרבו כל הראשים דשם לא שייך מאי חזית דאין אנו מחזיקין הנשאר באיסור יותר ממה שהיה תחלה דגם עתה הוא בתערובות יעו"ש, ולפ"ז יוצא לנו אם היה ד"מ עשרה בהמות בכה"ג חצי' הפנים לבד והאחוריים לבד ונפלו ששה חלקי הפנים בב"א לים אז גם אם חלקי אחוריים יותר ממה שהיה בתחלה שקודם היו מוחזקים באיסור בתערובות חד ברובא דהיתרא וגם עתה כן הוא, וא"כ שפיר י"ל דחלקי הפנים הנשארים יהיו מותרים, אכן לדעת הט"ז ס"ק ה' בביאורו לדברי הטור דכתב דאין סברא להתיר חצי' כל שידוע שהחצי הנשאר הוא מאותו שהותר אין סברא לומר כן א"כ גם בנד"ד אין מועיל להתיר חלקי הפנים אבל כבר כתבנו למעלה שכל האחרונים חלקו על הט"ז א"כ יש להקל בנ"ד אם נפל הרוב וכמ"ש וכ"ז דוקא בנפל הרוב בב"א או בזה אח"ז קודם שנודע מן הנפילה אבל אם נפלו בה אח"ז ונודע בין נפילה לנפילה א"כ כל שנפל א' מהם ונאסר אותו חלק האחוריים שניכר שהוא מן אותו בהמה שהפנים נפל ממנה שוב אין סברא להתיר אותם כיון שכבר החזקת אותו באיסור וא"כ שייך שפיר לומר מאי חזית.

ונ"ל אם נמכרו חלקי הפנים הנשארים לאדם אחר ונשארו חלקי האחוריים במקולין דבזה ודאי אף דנפל א' וניכר א' ג"כ תולין להקל דכאן לא שייך לומר מאי חזית לפמ"ש הש"ך (סי' קי"א ס"ק י"ח) דהעיקר כדעת הרמב"ן דבב' בני אדם תולין להקל דתולה כ"א בחבירו באיסור דרבנן, ולא אמרינן מאי חזית, וא"כ ה"ה בנ"ד נמי דינא הכי וזה דוקא בנמכר חלקי הפנים תחלה לאדם אחר קודם שנפל או שלא נודע מן הנפילה עד אחר שנמכרו לאדם אחר אבל אם תחלה נודע מן הנפילה כיון שכבר נאסרו לפ"ד הפמ"א שוב אין חוזרים להתירם כמ"ש.

סימן ע

דין אם נפל א' מן התערובות למקום שיש הרבה חתיכות של איסור.

לפמ"ש הש"ך בפירש א' מן התערובות ואח"כ נפל לים אסור כיון שתחלה לא היה שייך לומר דאיסורא פירש דמאי חזית א"כ יש לנו ללמוד לכאורה דין חדש אם נפל א' מן התערובו' למקום שיש תערובות חתיכות של איסור הרבה דלא שייך כאן לומר מאי חזית דהא אף א"ת שהיתר נפלה ג"כ אסורה בתערובות של איסור וא"כ שפיר י"ל דתלינן דאיסורא נפל דדמיא לב' קדירות א' של היתר וא' של איסור דתלינן דלאיסור נפלה ולא דמיא לב' תערובות דשם א"ת שנפל האיסור הרי אתה רוצה לקלקל התערובות השני' ולפ"ז גם אם נפל א' מהתערובו' למקום שיש חתיכה אחת של איסור ג"כ דינא הכי דאין אתה מקלקל לחתיכה זאת יותר מבתחלה שהרי אף אם של היתר הוא ג"כ אסורה בתערובות חד בחד וא"כ יהיה הדין מתהפך למאן דמתיר בב' תערובו' כגון אם נפל א' מתערובו' הראשון למקום שיש עוד א' של היתר אסורים ב' התערובו' דתערובות חד בחד כגופו של איסור מקרי כמ"ש בש"ס מרבוא לשלש כו' וקאמר שם שלשה נמי האיכא רובא מכלל דבב' עם אותו שנפל אסור ותערובו' הראשון אסור ג"כ משום דאין לתלו' דאיסור נפל דא"כ אתה מקלקל התערובו' הב' ואמרינן מאי חזי' משא"כ אם נפל למקום שיש חתיכה אחת של איסור אז שפיר התערובות הראשון מותר דשפיר יכול לתלות דאיסורא נפל דאין אתה מקלקלו דאף אם תאמר דהתירא הוא אעפ"כ אתה אוסרם מחמ' תערובתו חד בחד דכגופו של איסור מקרי ולכאורה היה נראה דזה דמיא למה שנסתפק בפר"מ (שפ"ד סי' קי"א אות י"א) וז"ל בב' קדירו' באחת בשר בהמה ובא' בשר עוף ונפל חלב לתוך א' מהם דכאן אפשר לומר דתלינן דתוך של בשר בהמה נפל דבלא"ה אסור מספיק' דאוריית' או דלמא כל שאת' מוציא א' מחזקה אין תולין יעו"ש וא"כ ה"ה אפשר כיון שאם נאמר שהוא היתר הוא אסור רק מספק דאורייתא חד בחד משא"כ אם תאמר שהוא ודאי איסור, אך נראה דלא דמי לשם דשם אתה מוציא הקדירה של בשר בהמה מחזקתה שהיתה תחלה בחזקת שאין שם חלב משא"כ כאן בלא"ה הוחזקו ב' החתיכו' באיסור וגם אותה שנפלה הוחזקה בתערובו' איסור ואין לומר דעכ"פ אם תאמר דאיסור הוא אתה מקלקל אותה ביותר דאם היתר הוא הוי רק חד בחד ואסור מספק וא"כ אם שוב נפלה לשם עוד חתיכה של היתר מן התורה בטל ברוב משא"כ עתה הוי כמחצה על מחצה דזה אינו דעכ"פ עתה הוא אסור ודמיא להא דמבואר בסי' ק"צ באשה שמצאה כתם שאם השאילה החלוק לאשה היושבת וסופרת שבעה נקיים שלא טבלה דתליא בה כיון שעתה טמאה היא ואף שעתה מקלקלה יותר דסותרת לגמרי וכלל גדול הוא בדרבנן אני אומר להקל כל שאין עתה מקלקלה יותר ממה שהוא עכשיו.

והיה נלענ"ד דלאו דוקא נפלה לים או למקום אבוד אלא גם חתיכה אחת נפסלה מאכילת אדם ונתקלקלה שאין ראויה כלל לאכילה ג"כ יש לומר ולתלות דאסורה היא דבלא"ה אין אתה מקלקלה יותר דאין ראויה לאכילה כלל ונשרפה או שנפלה למקום האבוד וכן הדין בחביות של תרומה בתוך חביות הרבה או נטמאת אחת מהם או שנתגלתה דאסורה מחשש גילוי כיון שאינה ראויה לאכילה ושתי' כאבודה ושריפה דמיא ותלינן דאסורה היא, ועוד דהא הפר"ח והרבה מן האחרונים הקילו דאפילו לא נפל לים או שלא נאבד לגמרי מן העולם, רק שנאבד מעינינו אף שאפשר להמצא ג"כ תולין דאיסורא הוא כיון שאין אתה צריך לדון עליו כעת אמרינן שאני אומר א"כ כ"ש בכה"ג דנתקלקל מאכילת כל אדם אין לך אבוד יותר מזה כן נראה לי וא"כ ה"ה בנתערב במקום שאסור בתערובות הרבה של איסור או חד בחד כמ"ש, ומ"מ כיון שלא מצאתי זה מפורש בפוסקים מסתפינא להקל וצ"ע למעשה.

סימן עא

דין אם פירש חתיכה אחת לעובדי כוכבים ובשלה בקדירתו והוא בעין.

לפמ"ש בסי' הקודם היה נראה ג"כ היכא שלקח עובד כוכבי' חתיכה אחת מן התערובו' ובשלה בקדירתו ואח"כ נודע מן התערובו' קודם שאכל העובדי כוכבים את החתיכה דג"כ תולין דאיסורא הוא ומותר שאר התערובות דהא גם כאן אין אתה צריך לדון עליו דבלא"ה אסורה מכיון שבשלה העובדי כוכבים בקדירתו דאף דסתם כלים של עובדי כוכבי' אינן ב"י מ"מ אסורים מדרבנן מטעם בישולי עובדי כוכבי' ובודאי דגם באיסור דרבנן תולין בקדירה אחת של איסור' אף שהוא איסור דרבנן מטעם בישולי עובדי כוכבי' וראי' לזה מירושלמי דמס' תרומות הובא בפר"ח (סי' קי"א) ב' קופות בכל א' נ' סאה חולין ונפלה סאה חולין ונפלה סאה תרומה לא' מהם ואח"כ נפלה סאה וא"י תולין במקולקל והרי מדאורייתא ברובא בטל מין במינו והחתיכה הזאת שנמכר לעובדי כוכבים אין אתה מקלקלה יותר מבתחלה שגם תחלה היתה אסורה בתערובו' מדרבנן בדבר חשוב דמדאורייתא ברובא בטל.

שוב אחרי כותבי את כל זאת ראיתי אחד קדוש מדבר הפר"ח (ס"ק ה') שכתב אם הי' ב' חתיכות א' איסור וא' היתר ונפל א' מהם לאיסור תולין דאיסור נפל יעו"ש הרי נפשט ג"כ מה שחקרתי בסי' הקודם בא' מן התערובו' הראשון נפל לאיסור אחר דזה נלמד במכ"ש מהאי דינא שכ' הפר"ח דשם היו תערובו' חד בחד אבל הפר"ת (סי' קי"א ס"ק ג') השיג על הפר"ח בזה וכ' דדוקא אם אתה בא לאסור המותר כההוא דב' שבילין הוא דאמרינן

דאין לטמא מספק זה אלא אמרינן דהטמא הלך בשביל הטמא ולא הטהור משא"כ כאן שכבר הוחזקו ב' החתיכו' באיסור לא נפקיע האיסור שהי' עליהם בתחלה ע"י ספק זה דנאמר דהאיסור נפל לאיסור.

אך נראה דבנ"ד גם הפר"ת מודה דדוקא בב' חתיכות שהיו חד בחד וכגופו של איסור מקרי אמרינן דהוחזקו שניהם באיסור וכודאי איסור דמיין ב' החתיכות משא"כ כאן דהוי רובא דהיתרא. אך יש לעיין בזה דהנה הכרו"פ (סי' ק"י סעיף ח') הקשה לדע' המחבר דסובר דב' תערובו' אסור למה לא נימא דהיתרא נפל לתערובו' הב' דהיא דמיא לב' חתיכו' א' איסור וא' היתר וקדירה של היתר דתלינן דהיתרא נפל יעו"ש. וראיתי להפר"מ (שפ"ד סי' קי"א ס"ק ג') תירץ קושיתו דתערובו' הראשון כיון דקבוע הוא מדרבנן הוי כחד בחד ולפמ"ש הש"ך (ס"ק ד') בב' חתיכות וקדירה אחת בעינן שלא נתערבו החתיכו' א"כ א"ש ושוב כ' דאפילו הפר"ח שהשיג עליו ממשנה מפורשת במס' תרומות מ"מ בתערובו' החמירו, ולענ"ד דבריו צ"ע דמ"ש דחכמי' שעשו אותו כקבוע הוי ממש חד בחד לענ"ד זה אינו דא"כ אם היו תערובו' הראשון חד בחד היה לנו להתיר התערובו' הב' נמי אם היה תערובו' חד בהרבה וזה ודאי אינו דקיי"ל דאם תחלה נתערב איסור חד בחד ואח"כ נתערב א' בהרבה אסורים התערובו' הב' אף לדעת הסוברים דדי בב' תערובות וכמ"ש הרשב"א בתה"א בכ"מ ומוכרח מן הש"ס דקאמר לשלשה ומשלשה למ"א כו' ופריך שם מ"ש שלשה דאיכא רובא כו' ומסתמא גם לדעת הסוברים דבעינן ג' תערובו' ג"כ לא פליג בסברא זאת דודאי עדיף מתערובו' חד בחד אלא ודאי אף דחכמים עשו אותו כקבוע לא החמירו בקבוע דדבריהם יותר מקבוע דאורייתא ממש דנתבאר בדברי המחבר סעיף ד' דמי שלקח מקבוע דחנויות ונתערב באחרים מותר וכמ"ש ש"ך שם דקבוע חידוש הוא או כמ"ש הגר"א ז"ל בביאורו שם דאזיל לשיטתו דמתיר בב' תערובות הרי מבואר דלדברי המחבר ודאי דתערובות הראשון לא דמיא לחד בחד ואף מאן דאוסר ב' תערובות אין סברא דיחלוק בסברא זאת ובפרט דעיקר הוכחת הפר"מ מדברי הש"ך והש"ך עצמו בסעיף ד' כתב דקבוע חידוש הוא ולא חשיב חד בחד ובאמת דברי המחבר והרמב"ם דמצריכים ג' תערובות טעמא אחרינא אית להו ויתבאר בסימנים הבאים בס"ד, ומה גם לדעת הפר"ח שהשיג על הש"ך אפי' בתערובות חד בחד ג"כ תולין דנפל היתרא, ומ"ש דגם לדעת הפר"ח אסור כאן משום דבתערובות החמירו יותר היא תמוה דהאיך אפשר דהחמירו יותר בנתערב חד ברוב בתערובות חד בחד וע"ש בפר"ח שהביא ראיה ברורה לדבריו ממשנה מפורשת, וכיון שכן זכינו לדין דודאי תערובות הראשון קיל טפי מחד בחד וא"כ יש לומר דגם הפר"ת יודה בנ"ד שכתבתי בסימן הקודם (ולענין קושית

הכרו"פ יבואר בסימנים הבאים בס"ד), ועוד נלענ"ד דברי הפר"ת שחילק בין להוציאו מחזקת איסור לא אמרינן שאני אומר תמוהים לפי דעת התוספות והרשב"א דבנפל לים לכך מתירין התערובות שבאיסור דרבנן אמרינן שאני אומר אף דכבר הוחזק התערובות בתחלה באיסור ואף אם נאמר דמ"מ שאני תערובות חד בתרי מחד בחד באיסור דרבנן דבזה יש לחלק בין אם מוציאין מחזקתו או לא עכ"פ יהיה מוכח בדין שאנו מסופקים בו בתערובות חד בהרבה דודאי אם נפל לאיסור אמרינן סברא דשאני אומר לאיסור נפל אף להוציא תערובות הראשון מחזקת איסור שהי' בו תחלה וכמ"ש ודו"ק.

סימן עב

דין שצריך לאכול הנשארים שנים שנים ואם מותר לאוכלם כולם.

מבואר בש"ע שצריך לאכול הנשארים שנים שנים והוא מדברי הש"ס לא התיר ר"א אלא ב' ב' יעו"ש והטעם כמ"ש רש"י שם דאנו אומרים מדחברי' דהיתרא הוא נמי דהיתרא ויש בזה כמה שיטות בדעת הטור עיין ט"ז ס"ק ט' ובפר"מ שם והעולה מדבריהם שדעת הב"י אליבא דהטור דאדם א' אסור לאכול כולם אפי' ב' ב' ומכ"ש כולם ביחד וב' בני אדם מותרים לאכול ב' ב' אבל לא א' א' דא"א לומר מדחבריה לאו איסורא אכיל הוא נמי לא אכיל איסורא ואפי' ב' בני אדם אסור להם לאכול בבת אחת, ודעת הט"ז דב' בני אדם מותרים ג"כ לאכול אפי' בב"א, ודעת הפרישה להקל יותר והוא דב' בני אדם מותרים לאכול אפי' בבת אחת, ולפי דעת הפרישה צ"ל דדין זה מחולק מדין מין במינו ביבש ואינה חהר"ל בשני פנים א' לקולא וא' לחומרא דביבש ביבש באין חהר"ל יש דיעה דאסור לאדם א' לאכול את כולם וזו דעת התוס' פג"ה. (חולין דף ק' ע"א) ד"ה ברי' שאני שכתב שמא לאדם א' אסור ומשמע אפי' לאכול ב' ב' וה"ט דהתם יש ודאי איסור רק שנתבטל ברוב מגזירת הכתוב לכן אין לאכול האיסור בודאי ולא מהני היתרא דשנים שנים דכאן אומרים מדחברי' היתרא הוא נמי היתרא כיון דבודאי יש כאן איסור משא"כ בנפל א' לים די"ל דהאיסור נפל לכן מותר לאדם א' לאכול את כולו וחומרא יש כאן יותר דבעינן דוקא ב' ב' משא"כ שם מותר אפילו א' א' והיינו לדעת הסוברים דמטעם ס"ס אתינן עלה ולא יתבטל לגמרי או משום דאמרינן בדרבנן שאני אומר ואין זה היתר ברור ולכן צריך הוכחה לומר מדחבריה לאו איסורא היא איהו נמי לאו איסור' היא לפ"ז צ"ע דהא ודאי דב' בני אדם מותרים לאכול את כולם בדבר יבש שנתבטל חד בתרי בדבר שאינו חשוב אף שיש כאן ודאי איסור דכל א' תולה בחבירו ודמיא לב' שבילין ולאיסור דרבנן דתולה א' בחבירו וא"כ כ"ש כאן דאין כאן ודאי איסור דנפל א' והוי איסור דרבנן ג"כ למה יהי' אסור לב' בני אדם לאכול כולם הא כל א' תולה בחבירו, וקשה מזה לדעת

ב"י ודעת תה"ד להקל יותר והיינו שב' בני אדם מותרים לאכול אפי' א' א' ולענין דינא הסכמת הש"ך כדעת התה"ד כנראה מדבריו שם, וכן נראה מביאורי הגר"א ז"ל מווילנא ס"ק ל' יעו"ש דאדם א' מותר לאכול כולם רק שלא יאכלנו בב"א ולפמ"ש למעלה שדעת הרשב"א דאפי' חד בתרי מותר בנפל לים וא"כ כיון דקיי"ל דצריך לאכול שנים שנים הרי דאוכלם בב"א ואפ"ה מותר א"כ ודאי דיש להקל אם אוכלם שלא בב"א.

סימן עג

דין דבר חשוב שנתערב ונפל א' מהם לתערובות ב'.

כתב המחבר סעיף ח' דבר חשוב שנתערב כו' ונפל א' מתערובו' הזה לתערובות אחרים כו' בכדי לבוא לביאור דברי המחבר והרב והאחרונים נקדים מקורא דהאי דינא בש"ס ומה שיש לעיין בזה גרסינן בפ' התערובות (דף ע"ד עא) א"ר טבעת של עובדי כוכבים כו' כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל הנח לעובדי כוכבים כו' מיתבי ספק עובדי כוכבים אסורה וס"ס מותרת כיצד כוס של עובדי כוכבים שנפל פירש א' מהם לרבוא ומרבוא לרבוא מותרים ומשני תנאי היא דתניא ר"א רמוני באדן אוסרים בכ"ש כיצד נפל א' מהם לתוך רבוא ומרבוא לרבוא אסורים ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לרבוא אסורים מרבוא לג' ומג' למ"א מותר כו' ופרש"י ר"ש אומר רבוא הראשון שהאיסור עצמו נפל שם אסור אבל פירש א' מהם מאותו רבוא לג' רמונים ומג' פירש למ"א מותר אפי' האמצעיים דס"ס בטל, מבואר מדבריו דבאמ' מותר אפילו תערובו' הב'. ומה דהזכיר הש"ס כאן ג' תערובו' צ"ל משום דעכ"פ אסור תערובו' הב' כולו כאחד דשוב לא יהיה כאן ס"ס, ולכן אם נפל א' מתערובו' הב' לשלישית שוב מותר לאכול תערובו' הב' כולו כאחד דהא א"א לומר דממנ"פ אוכל ספק א' של איסור דשמא נפל לתערובו' הג' דאין לומר דלא מקרי ספק דודאי מרובא פריש דהא גם כשיאכל מהם ג"כ נימא מרובא פריש וכמש"ל בדין נפל לים וא"כ התערובו' הג' שוב מותר לאכול כולם בב"א דכאן יש ס"ס גמור ולפי שיטה זאת אין הפרש בין טבע' של עובדי כוכבי' ובין שאר איסור וטעמ' דטבעת של עובדי כוכבי' דאינה בטילה ברוב משום דחשיבה בעצמה והוי כחתיכה הראוי' להתכבד וכדומה וכמ"ש התוס' ד"ה אלא (שם ד' ע"ב ע"א) ולענ"ד מוכח כן מן הש"ס דגם בתערובו' הב' מותר מדתני בהך ברייתא בת"ק נפל א' מהם לרבוא ומרבוא לרבוא אסורים רשב"י אומר כו' והזכיר בדבריו ג' תערובות ואם נאמר דיש חילוק בין ב' תערובו' לשלשה א"כ במאי פליגי רשב"י את"ק דהא הת"ק לא הזכיר בדבריו כי אם ב' תערובו' לבד, ולכן אסור משא"כ רשב"י הזכיר ג' תערובו' אע"כ דאין חילוק כלל דמאן דמתיר ס"ס מתיר בב' תערובו' לבד ולכן מותר התערובו' הב', ורשב"י דמתיר גם

בב' תערובו' מתיר ולא הזכיר ג' תערובו' רק כדי להתיר לאכול התערובו' בב"א ועוד מדשינה הלשון דבתערובו' הראשון הזכיר רובא ובשני הזכיר רק ג' וכן בתערובו' הג' והא ודאי דלא לחנם שינה לשונו אלא ע"כ דנקט בכל חד רבותא לומר דתערובו' הראשון אפי' ברובא אסורים, אבל בב' וג' מותר כל שהוא רוב נגד האיסור דהיינו ב' היתר וא' מן האיסור ונקט בכה"ג כ"כ לרבותא אבל אם נאמר דגם התערובו' הב' אסור היה לו להזכיר גם בו רבותא אפי' אם הוא רובא כמ"ש כנ"ל לפי שיטת רש"י והוא ברור ומבואר בסוגיא כמ"ש.

והתוס' שם ד"ה פירש אחת כ' וז"ל לא איצטרך מרובא לרבוא אלא כו' א"נ משום דיש חילוק בין רובא א' לרבוא ב' דרבוא ראשון אסור ליהנות מכולם בב"א אבל רבוא ב' אפי' נהנה מכולם בב"א מותר כו' ובקונטרס לא פירש כן עכ"ל ודבריהם צריכים ביאור מ"ש ובקונטרס לא פירש כן דלפמ"ש גם רש"י ס"ל להתיר בתערובו' ב' כשאינו אוכלו כולו כא', ולכן נראה דהתוס' הבינו מפירש"י דאוסר תערובו' הב' אם לא נפל ממנו א' לתערובו' הג' אפילו אם לא יאכל כולו כאחת ודוקא בפירש אחד מהם לתוך תערובו' ג' אז מותר לאכול תערובו' הב' ואף לאכול בב"א וה"ט דגזרינן שמא יבא לטעות ולאכול כולם בב"א, והא דלא גזרינן בדבר שאינו חשוב בתערובו' דאסור ג"כ לאכול כולם בב"א ואעפ"כ לא גזרינן לאכול אחת אחת שאני התם דמה דשם אסור לאכול כולם הוא חומרא בעלמא דכבר נתבטל האיסור כמ"ש משא"כ בדבר חשוב שלא נתבטל עדיין ולכן דוקא כשנפל א' ממנו לתערובות ג' שאז לא שייך למגזור מותר התערובו' הב', אבל התוס' דעתם דגם אם היה רק ב' תערובו' מותר ג"כ לאכול הב' אם אין אוכל כולו בב"א ולא גזרינן וה"ט דמדאורייתא ברובא בטל גם בדבר חשוב ולא גזרינן גזירה.

אמנם שיטת הרמב"ם אינו כן דהוא פוסק דבעינן ג' תערובו' (פט"ז מהמ"א) ובפ"ז מה' עובדי כוכבים פסק דב' תערובו' סגי וכב' תמהו עליו נושאי כליו דבגמר מוכח דעובדי כוכבי' חמיר' טפי דשמואל אוסר ס"ס בעובדי כוכבים ובשאר איסורים מותר ועיין בביאורי הגאון מוהר"א ז"ל (ס"ק י"א) באריכו שדבריו נוטים קצת לדברי הלח"מ שם רק שביאר יותר, והוא דהרמב"ם ס"ל דבשאר איסורים בעינן ג' תערובו' משו' דתערובו' הראשון לא מיקרי ספק כיון דחכמי' אמרו דכל דבר חשוב לא בטיל הוא כודאי איסו' וכוונתו נלענ"ד דהרי חכמי' אסרו התערובו' מחמת ספק עשו אותו כודאי איסור ממש ונמצא התערובו' הב' הוא ספק ראשון ואף דא"כ הוי ספק דרבנן מ"מ כיון שחכמים לא אסרו אותו מחמת גזירה רק מחמת האיסור דאורייתא שנתערב בו חמיר יותר ואין מותר מטעם ס"ס ודמיא ממש למ"ש הש"ך. (כללי ס"ס סי' י"ח) בדין גבינות של עובדי כוכבים

שאף שאסרוהו חכמים כיון שמחמת חשש איסור דאורייתא אסרוהו, אין אומרים בו ספיקא דרבנן לקולא וכאן חמיר יותר שנתערב בו ודאי איסור דאוריית' לכך בעינן ג' תערובו' ולשיטתו תערובו' הב' אסור אפי' לאוכלו אחת אחת משא"כ בעובדי כוכבי' בטבעות שאין זה דבר חשוב דלא בטיל רק דחכמים החמירו בעובדי כוכבי' דספק עובדי כוכבים אסור ר"ל דלא בטיל ברוב אף דאינו דבר חשוב מ"מ לא מקרי קביע דליהוי כאיסור ודאי רק נתנו ע"ז שם ספק איסור ולכן בתערובות שני' מותר דאז הוי ס"ס, ולפ"ז תערובות הג' בשאר איסורים לשיטתו, אינו מותר לא כלו כולו בב"א משא"כ תערובות הב' בעובדי כוכבים אסור בב"א דהא לא הוי ס"ס כיון דתערובו' הראשון בשאר איסורי כודאי יחשב אז הג' לא מקרי ס"ס כ"א כשאין אוכל כולו כאחת ומעתה יתיישבו דברי הרב בהג"ה סעיף ח', אך אין זה מוכרח כ"כ דאף דהרמב"ם ס"ל דבעינן ג' תערובות מ"מ י"ל דתערובות הב' מותר לאוכלו כולו כא' דכבר נקרא שם היתר על כולם, וכן כ' בביאורי הגר"א ז"ל על דברי הרב דאין מוכרח לומר דאסור לאכול בב"א יעו"ש וגירסת הרמב"ם שם מיתבי ספק עובדי כוכבי' כו' כיצד כוס של עובדי כוכבי' כו' פירש א' מהם לרבוא מותרי' ומה דקאמר שם רב פירשו ארבעי' למ"א אין אוסרות ס' למ"א אוסרות היינו משום דמ' הם מיעוט והוי ב' תערובו' ומותר משא"כ הס' כולם שנפלו לתערובו' אחרות כיון שהם הרוב הוי כאלו כל התערובו' נפל ולא הוי כי אם ספק א' והש"ס מדמה שם ב' תערובו' בעובדי כוכבים לב' תערובו' בשאר איסורים דמקרי ס"ס ושמואל דס"ל דבעובדי כוכבים ס"ס אסור ס"ל להיפוך דעובדי כוכבים חמיר יותר דבעובדי כוכבים אפי' אלף ספיקו' לא מהני משא"כ בשאר איסורים מועיל ב' ספיקות לבד והיינו ג' תערובות.

ושיטת הרשב"א הוא דב' תערובות מותר בשאר איסורים. והוא גרס בש"ס רשב"י אומר לרבוא אסור לשלשה ומשלשה למ"א מותרים ונקט ג"כ רבותא דבחד תערובות אפי' הם רבוא אסורים אבל בב' תערובו' אפי' בכל א' רק ג' לבד ג"כ מותר ות"ק נקט ג"כ רבותא דאפילו אם בכל תערובות הוא רבוא ג"כ אסורים. ונקט ב' תערובו' ולאו דוקא נקט דאין נ"מ בין ב' לג' או ד', ולשיטת אין נ"מ בין עובדי כוכבים לשאר איסורים ולשיטתו ג"כ אסור לאכול תערובו' ב' כולו כאחת משום דאין כאן ס"ס ודמיא לתערובות יבש ביבש בדבר שאינו חשוב כיון דאסור לאוכלם ג"כ כאחת לשיטת הרשב"א כמ"ש בש"ע (סימן ק"ט סעיף א') ע"ש דבאמת תערובות הב' בדבר חשוב דמיא לתערובות ראשון בדבר שאינו חשוב כיון דלא גזרו על הב' ומדאורייתא בטל משא"כ אם אוכל בב"א אז בודאי אוכל הספק ראשון שהי' בתערובו' הראשון שגזרו חכמים על כולו ושיטת רש"י לפי מה שהבנתי מביאורי הגר"א ז"ל הוא שמ"ש רש"י ומשלשה למ"א לאו דמצריך

ג' תערובו' אלא דלשיטתו במס' עובדי כוכבי' (דף ע"ד ע"א) אזיל דס"ל דדבר שאינו חשוב דבטל ברוב צריך להשליך א' כדי שלא יבוא לידי איסור ודאי, וכיון דתערובו' הב' מותר מטעם ס"ס אם יאכלם כולם לא יהיה כאן ס"ס ודמיא לאיסור בתערובו' א' שאינו דבר חשוב דצריך להשליך א' ובזה מדוקדק לשון הש"ס שם דקאמר רשב"י מרבוא לשלשה ומשלשה למ"א. ולא קאמר ג"כ מג' לג' אלא כוונתו דלא בעינן תערובו' ג' כלל אלא ר"ל שמן הג' פירש א' למ"א ולא נתערב כלל וכיון שפירש א' ממנו שוב מותר התערובו' הב' לאוכלו כולו כאחת ויש כאן ס"ס גמור ולשיטתו מה דקאמר רב פירשו מ' למ"א וס' למ"א כו' דתחלה היה ס"ד דמותר ב' תערובו' אף דלא פירש א' מתערובו' הב' למ"א, ולכך פריך שפירש א' מס' נמי אין אוסרת דהא הוי נמי ב' תערובות ממש אף דנאמר איסורא ברובא אית' בס', ולכך קאמר אלא פירש מ' למ"א כו' ר"ל שחידש כאן שמ"ש שפירש א' מארבעים אין איסר היינו אחר שנתערבו בתערובו' ב' וקאי עמ"ש בתחלה פירש א' מארבעים ר"ל שתחלה פירש הארבעים למ"א ונתערבו ברוב דהוי ב' תערובו' ממש דהא הארבעים הוי מיעוט ושוב פירש א' מארבעים ר"ל מאותו תערובו' שנתערב בו הארבעים אז מותר וכפי הטעם שכתבנו, אבל פירש ס' למ"א כיון דאיסורא ברובי' איתי' א"כ הוי תערובו' הראשון לבד ושוב אין מועיל פירש א' מהם למ"א בלא תערובו'. ומ"ש התוס' דבקונטרס לא פירש כן היינו שלשיטת רש"י כל שלא פירש א' מן התערובות הב' למ"א אסיר התערובות הב' אפילו אם אוכלו בזה אחר זה מותר ואזלי לשיטתם כמ"ש הר"ש והרא"ש ממתני' דפ"ב דערלה דאינו צריך להרים כן הם תוכן דברי מרן הגאון מוהר"א זצוק"ל מווילנא, בקצת תוספות ביאור, ולפי שיטתו אין אנו צריכים למ"ש למעלה בביאור הסוגיא הזאת בשיטת רש"י ותוס' ומתורצים בטוב טעם כל הקושיות שהקשו האחרונים בדבריהם ואחר שביארנו לפניך כל השיטת הנמצאים לראשונים ז"ל בביאור הסוגיא נבוא לביאור פרטי דיניהם בס"ד.

סימן עד

דין ודאי איסור בתערובות ראשון ושני ושלישי.

כבר ביארנו לפנינו שודאי איסור שנתערב בדבר חשוב שאין מתבטל אם שוב לקח א' מהם ונתערב בתערובות ב' להרשב"א והתוס' מותר משום ספק ספיקא אף דיש להפריד הספיקות וכל ספק א' נולד קודם לחבירו וכבר נאסר מ"מ בב' תערובות לא החמירו והטעם כיון שמדאורייתא גם תערובות הראשון מותר לא החמירו כי אם בודאי איסור אבל לא כשהותר מתחילה מן התורה ושוב נולד לו ספק ב' בתערובות, רק דאסור לאכול התערובות הב' בב"א דהרי יש בו האיסור שכבר אסרו אותו חכמים ונוכל לומר דגם רש"י

ס"ל כן רק דפירש בג' תערובות היינו כדי שיהיו נאכל הב' בב"א כולו וכמ"ש למעלה ולהרמב"ם בעינן ג' תערובות דוקא אבל תערובות הג' מותר לאכול כולו בב"א רק דיש לומר דעכ"פ אסור לאוכלו כולו בב"א וכמ"ש למעלה דעת רמ"א אליבא דהרמב"ם ויש לחקור אם תערובות ראשון הי' חד ואח"כ נתערב בתערובות מה דינו לכל השיטות הנ"ל.

והנה זה ודאי לשיטת רשב"א ור"ת דב' תערובו תמותר ודאי דכאן לא מהני לחשוב תערובות ראשון של חד בחד להתיר השני, והוא מוכח מן הש"ס דשם אפילו לגירסת רשב"א דגורס לשלשה ומשלשה למ"א כו' דמשמע דוקא שתערובות הראשון הי' רוב היתר וכדאמר שם מ"ש שלשה דאיכא רובא כו' ולא מבעיא לדעת הסוברים דספק א' בגופו ספק ב' בתערובות אסור דודאי כיון דנתערב האיסור תחילה חד בחד הוי בכל א' ספק איסור ולא מהני תערובות אלא אפילו לדעת ר"ת דגם ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות מותר כאן מודה משום דתערובות חד בחד כגופו של איסור דמיא ונחשב כודאי וכן נראה מתוך דברי רשב"א (בתה"א בית ד' שער ב') שכ' בתחילה דלכך בעינן גם תערובות הראשון רוב כדעת ר"י הזקן דספק ספיקא אינו מועיל כי אם ע"י ב' תערובות אבל ספק א' בגופו כו' אינו מועיל וכ' שם אח"כ עוד י"ל דכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואים כל א' כגופו של איסור שהרי הוא אסור דבר תורה כו'. הרי מבואר דכאן אפילו לדעת הסוברים בספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות מותר כאן מודו וכמ"ש ומה שיש לעיין בזה יתבאר בס"ד בשעה"ס.

אבל לדינא ודאי הכי היא ובהיות כן אפילו לא נודע מן התערובות הראשון עד אחר שנתערב בתערובות ב' ג"כ אסור אף דבשעה"ס יבואר דבכה"ג מקלינן גם באם ספק ראשון בגופו ספק ב' ע"י תערובות דכאן גרע טפי משום דכגופו של איסור מקרי ואין לומר שכ"ז שלא נודע בעת שנתערב חד בחד אז עדיין לא מקרי אתחזק איסורא ולא הוי כגופו של איסור דזה אינו דאטו אם היו כאן ב' חתיכות א' של חלב וא' של שומן ולא נודע ואח"כ אכל אחד מהם ושוב אחר שאכל א' מהם נודע שחלב אכל מי לא מחייב אשם תלוי וזה ודאי אינו הרי דמקרי אתחזק איסורא אפי' קודם ידיעה.

אכן לשיטת הסוברים דבעינן ג' תערובות יש לעיין אם היו תחילה תערובות חד בחד ואח"כ נתערב א' מהם בב' תערובות מה דינו דהנה לפי הטעם דמקרי ספק בגופו היו לנו להתיר כאן דהא מבואר בדברי הרב בהג"ה דספק איסור בב' תערובות מותר כודאי איסור בג' תערובות כיון דבלאו הכי יש כאן ב' ספיקות בב' תערובות אבל לפי טעם הב' שכתבנו דתערובות חד בחד כגופו של איסור הוא היו לנו לאסור לשיטת הסוברים דבעינן ג' תערובות וכבר כתבנו בסימן הקודם דאותם הסוברים דבעינן ג' תערובות

הם גורסים בש"ס לרבוא אסורים מרבוא לשלשה ומשלש' למ"א וכן גורסים בברייתא דטבע' של עבוד' כוכבים פירש א' מהם לרבוא ומרבוא לרבוא כו'. הרי מוכח דכאן בעינן דגם בג' תערובות שיהיו בתערובות הראשון ג"כ רוב היתר ומשמע דבכל א' מג' התערובות בעינן רובא דהיתרא וכמ"ש בש"ס שם מ"ש לשלשה דאיכא רובא כו' ומ"מ נראה לדינא דגם להרמב"ם מותר כאן באם הי' ג' תערובות אף דתערובות ראשון היה חד בחד לפי הטעם שכתבנו למעלה בסי' הקודם בשם הגר"א דלכך מצריך הרמב"ם ג' תערובות משום דתערובות הראשון כיון שאסרוהו חכמים הוה כודאי איסור דרבנן דיש בו חשש איסור תורה דע"י גזירתם אסרוהו חכמים מחמת ספיקא דאורייתא כמ"ש הש"ך (בכללי ס"ס סי' י"ח) וא"כ אם נתערב חתיכה חד בחד ודאי דלא מקרי איסור ודאי ממש דהא בכה"ג בחתיכה א' מב' חתיכות חייב אשם תלוי ולא חטאת רק דחמיר משאר ספק דאורייתא כשי"ת בשעה"ס אבל מ"מ ודאי איסור לא מקרי ולכך לא שייך לומר על תערובות הראשון דהוי ודאי איסור ואף דלא מצטרף להתיר עם ספק ב' של תערובות א' לבד לדעת המתירין בב' תערובות מ"מ בב' תערובות לבד הראשון שהיה חד בחד שפיר מיצטרף להתיר וצ"ל דמ"ש בש"ס מרבוא לשלשה כו' לרבותא נקט דאף דתערובות הראשון היה רוב וכן הב' אעפ"כ בעינן תערובות שלישי וזה ברור.

ולפ"ז נראה דבכה"ג מותר לאכול התערובות הג' אפילו בב"א לדעת הש"ך דכ' דגם להרמב"ם מותר תערובות הג' לאכול בב"א דדמיא ממש לספק איסור בב' תערובות וכמ"ש הש"ך דליכא למימר דמי שאוכל כל התערובות הב' אוכל כל הספק איסור כמ"ש דהא עכ"פ לא נחשב כודאי - וראיתי בספר חוות דעת מלתא דתמיה לענ"ד שכתב ליישב דעת הרב דלכך החמיר בתערובות שלישי יותר מספק איסור בב' תערובות משום דכל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון דכמחצה על מחצה הוי, ולענ"ד לא נקראים דבריו דמה בכך דמחצה על מחצה הוי הא מ"מ לא נקרא אלא ספק איסור וכמ"ש בש"ס בטק עובדי כוכבים וישראל א' ביניהם דהוי כמחצה על מחצה וספק נפשות להקל הרי דמקרי ספק לבד, וכן הוא בפרק עשרה יוחסין מ"ט רוב כשרים אצלה כו' מאי אמרת כו' הו"ל קבוע ט' והתורה אמרה ממזר ודאי לא יבוא כו' הא ממזר ספק יבא וא"כ דמיא ממש לספק איסור אלא ודאי דאין טעם הרמב"ם אלא משום דחכמים עשאוהו כודאי וכמ"ש בסי' הקודם ואף גם בזה אין מוכרח דהרמב"ם יסבור דתערובות ג' יהי' אסור לאכול כולו בב"א וכמ"ש הש"ך ובביאורי הגר"א ז"ל מווילנא, ולכן זכינו לדון דעכ"פ גם להרמב"ם יש להקל אם היה התערובות הראשון אפי' חד בחד דמותר לאכול תערובות הג' בב"א.

וא"כ נראה דכ"ש אם תערובות הראשון היה רוב היתר והב' היה חד בחד מותר ג"כ בתערובות הג' אם היה רוב דהדברים ק"ו מהא שכ' שכאן כבר יצא מידי איסור תורה בתערובות הראשון ושוב נחשב התערובות הב' לספק, ודמיא לספק איסור בב' תערובות ועדיף מיני' דשם ספק הראשון הי' מן התורה חד בחד משא"כ כאן לא היה איסור תורה מעולם ומותר ג"כ לאכול התערובות הג' בב"א ומכ"ש אם הי' ב' תערובו' בכל א' רוב היתר ושוב פירש אחד מתערובות הג' ונתערב חד בחד בהיתר ג"כ מודעת לדעת הרמב"ם דעכ"פ לא גרע מספק איסור בב' תערובות, ולענ"ד מוכרח כן מלשון הש"ס לפי גירסת הרמב"ם דגורס מרבוא לג' ומג' למ"א ודקדק לומר למ"א ולא פירש כמה משדמע דאין צריך רבוי בתערובות שלישי כלל ומה דנקט רבוי בראשון ושני הוא לרבותא דאף דהוי רבוא בשניהם אעפ"כ בעינן תערובות שלישי וכמ"ש, אכן בזה נראה דודאי אסור לאכול התערובות השלישי בב"א, ואפי' הש"ך יודה לזה דהא כאן התערובות הב' נאסר אפי' לאכול א' מהם וא"כ כשיאכל שניהם בב"א הרי דאוכל בודאי א' מתערובות הב' ולא דמיא לג' תערובות שגם השלישי הי' בו רוב דשם עכ"פ נתבטל הא' הנפרש מן הב' ברוב של תערובות השלישי ובכל דבר אזלינן בתר רובא.

ונלע"ד דבזה מדוקדק לשון המחבר שהוא לשון הרמב"ם (פט"ז מהמ"א) שכ' וז"ל דבר שאין בטל כו' ונפל מתערובות הזאת א' לשנים אחרים ונפל מן השלשה לשנים אחרים כו' שהרי א' כו' בטל ברוב ואם נפל כו' ולא נאמר בטל ברוב אלא להתיר ס"ס שאם יפול כו' למ"א אינו אוסר התחיל בלשונו תחלה שגם תערובות השלישי היה רוב וסיים בדבריו סתם שנפל א' מתערובו' הב' למ"א ולא הזכיר רוב כלל גם הוא כפל לשון בדברי הרמב"ם, אבל לפמ"ש א"ש דתחלה כתב דבתערובו' הג' היה ג"כ רוב כדי להתירו לאוכלו בב"א, ולכך כ' סתם מותרים האחרים כו' משמע שמותרים כולם אפילו בב"א אבל בסוף דבריו כ' אינו אוסר ר"ל שאינו אוסר התערובות, אבל מ"מ אסור לאכול כולם ולכן כתב סתם שנפל מן התערובו' למ"א, והיינו חד בתרי וכמ"ש, ואף שאין זה מוכרח כ"כ בדברי הרמב"ם מ"מ לדינא ודאי דיש להקל כיון דרוב הפוסקים הכריעו כשיטת הרשב"א והתוס' דמותר בב' תערובו' לבד. והקילו האחרונים בהפ"מ, לכן בכה"ג שכתבנו נראה דאפי' שלא במקום הפ"מ יש להקל דאפשר דגם הרמב"ם יודה לזה וכמ"ש.

סימן עה

דין אם ב' תערובות כל א' היה חד בחד והג' הי' רוב.

יש להסתפק לשיטת הרמב"ם דס"ל דבעינן ב' תערובות אם תחלה נתערב חד בחד ואח"כ א' מהם נתערב עוד חד בחד ושוב נפל א' מהם לרוב מה דינו דלכאורה נראה דבכה"ג ודאי דלא מהני לפמ"ש דתערובו' חד בחד חמיר מספק איסור וכגופו של איסור מקרי א"כ כל שלא היה ב' תערובות לבד הספק הזה אינו מועיל והוי כתערובו' חד בחד שנתערב בתערובו' וא"כ יש להסתפק אפילו לשיטת הרשב"א והתוס' דס"ל דדי בב' תערובו' דאפשר דכאן גרע יותר דלא נקרא עליו שם תערובו' כלל כיון שתחלה הוחזק באיסור ואח"כ כשנתערב עוד חד בחד הוחזק ג"כ באיסור וכן נראה באמת דנלמד במכ"ש ממ"ש הש"ך בכללי ס"ס דספק איסור דאורייתא שנתערב חד בחד ושוב נתערב אח"כ א' מהם ונפל לרוב דאינו בטל מטעם ס"ס א"כ כ"ש אם היה תערובות הראשון ג"כ חד בחד דהוא חמיר מספק איסור תורה כדמוכח מלשון הרשב"א שהבאתי בסי' הקודם וא"כ אין כאן ספק דודאי אסור כאן אפי' לשיטת הרשב"א.

אך מה שיש לעיין באם היה תחלה תערובות חד בתרי ושוב נתערב א' מהם חד בחד ואח"כ א' מהם עוד חד בחד דאפשר לומר כיון דעכ"פ יצא תחלה מאיסור תורה א"כ גם אם נתערב עוד חד בחד ב"פ הוי כג' תערובות דהוי ס"ס ממש, אכן מלשון הרמב"ם והמחבר שכתבו שנפל א' מתערובו' לג' אחרי' כו' ומשמע דבעינן ג' דוקא דהוי רובא, וכן נראה לפי הטעם שנתבאר דהרמב"ם מצריך ג' תערובות משום דבתערובות הראשון כודאי יחשב ולא גרע מאיסור דרבנן שנתערב חד בחד דודאי אסור כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס וכיון שכן לא יועיל לו אפי' נתערב שוב חד בחד ועוד שבאמת משמע דהרמב"ם עצמו מחמיר אפילו בספק איסור בב' תערובו' כמ"ש האו"ה הובא בד"מ שהכריע לפסוק בספק איסור כשיטת הרשב"א דדי בב' תערובות ובודאי איסור כהרמב"ם כו' מוכח דהרמב"ם גם בספק איסור סובר דבעינן ג' תערובות, א"כ כ"ש דמחמיר אם היו תערובות הראשון חד בחד ואח"כ שני תערובות ודלא כמ"ש בסימן הקודם דהרמב"ם יודה לזה ועיין בביאורי הגר"א מווילנא משמע ג"כ דהרמב"ם מחמיר בספק איסור בב' תערובות וא"כ כ"ש באם תחילה הי' רוב ואח"כ ב' תערובות כל אחד חד בחד דחמיר יותר.

אך לדינא נראה כמ"ש בסימן הקודם להקל באם הי' תחילה חד בחד ואח"כ ב' תערובות כל א' רוב לפי מה דמשמע מדברי הרב בהג"ה דאף דחשש לדברי הרמב"ם מ"מ מודה בזה וכמ"ש בסימן הקודם אבל באם היה ב' תערובות כל א' חד בחד ותערובות הג' היה רוב נראה דאף לדעת הרב אסור. אבל לדעת הרשב"א דס"ל דדי בב' תערובות אם הראשון הי' רוב והב' חד בחד צ"ע דלכאורה נראה דתליא בב' תירוצים של הרשב"א (תה"א בית ד' שער ב') שכ' וז"ל ואני תמה באותה שמועה כו' דמהתם משמע דדוקא בשנפל

האיסור לרוב ומאותו רוב נפל למ"א כו' וקשיא לי כי ליכא רובא נמי הא איכא בכל חד שבתערובות ס"ס כו' ותירץ שם דלשיט' ר"י א"ש שאין מתירין ס"ס אלא בב' תערובו' וי"ל עוד דכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר אנו רואים כל אחד מהם כגופו של איסור שהרי הוא אסור דבר תורה כו' וא"כ משמע דלטעם הראשון מותר כאן שהרי ספק הראשון לא היה דבר תורה, ואינו דומה לספק א' בגופו ספק ב' בתערובו' דשם כבר נאסר מתחלה מן התורה ושוב אין להתיר אח"כ כשי"ת בשעה"ס בס"ד משא"כ לטעם השני שכ' משום דכגופו של איסור מקרי משמע דחמיר יותר מספק וא"כ כאן בנ"ד ליכא ס"ס כלל, אבל יותר נראה דהרשב"א לא קאמר בטעם ב' אלא לומר דאף אם לא נימא כסברת ר"י בספק ראשון בגופו אלא כדעת ר"ת דמותר מ"מ חד בחד מודה דחמיר יותר מאחר שחייבה עליו תורה אשם תלוי אבל מ"מ אם הי' תחלה תערובו' ברוב שכבר נתבטל מן התורה ושוב אף אם נתערב חד בחד שאין כאן חיוב אשם תלוי מעולם י"ל דמותר כאן ושפיר חשיב ס"ס וראיה לענ"ד מהא דקיי"ל בב' חתיכות א' של איסור וא' של היתר באיסור דרבנן וקדירה א' של היתר ונפל א' מהם דתלינן דהיתרא נפל אף דנתערב תחלה חד בחד כמ"ש הפר"מ ברישׁ סי' קי"א והשיג שם על הש"ך דאוסר בזה, והוכיח כן ממשנה מפורשת דמס' תרומה הרי מבואר לנו דכל דתחלה הי' איסור דרבנן אף דנתערב אח"כ חד בחד לא הוי כאלו שניהם אסורים בודאי א"כ ה"ה בנד"ד כל שנתערב תחילה ברוב היתר ונעשה דרבנן ושוב נתערב א' חד בחד נקרא שם ספק על כל א' דאף דאתחזק כאן איסורא מ"מ גם היתרא אתחזק כאן ולא דמיא לאם תערובות הראשון היה חד בחד דשם החמיר' עליו תורה להביא אשם תלוי משא"כ בנד"ד כן היה נראה.

שוב ראיתי די"ל כיון שיש כאן ב' חתיכות א"כ אם תתיר א' ע"כ אתה צריך להתיר גם השני דאל"כ מאי חזית דאסרת לחברתה טפי מינה ודמיא לאיסור דרבנן בב' קדירות של היתר ושניהם ודאי א"א להתיר אך אם שוב נפל א' מהני תרתי למ"א חד בחד ודאי דלהרשב"א מותר דא"א לומר כאן מאי חזית דהא אין אתה דן על תערובו' השני כלל אלא על השלישי ודמיא ממש לדין שכ' הפר"ח, ואין לדחות דש"ה שאתה דן על הקדירה משא"כ דבפעם ב' היה גוף החתיכה בתערובו' חד בחד דזה אינו דודאי אף אם היה בקדירה ג"כ מותר.

שוב ראיתי שמבואר בש"ך (כללי ס"ס סי' יו"ד) מ"ש בשם האגור שיש לחלק בין קדירה שאנו דנין על הפליטה לבד ובין נתערבה חד בחד ומבואר ג"כ שם ומדברי האחרונים דאסור כל שלא הי' רוב בב' תערובו' עכ"פ וא"כ משמע דאף לשיטת הרשב"א אף אם היו ג' תערובות כ"ז שב' תערובות האחרונים כל א' היו רק חד בחד אסורים אך לענ"ד

אין זה מוכרח כ"כ לשיטת הרשב"א ויתבאר עוד לפנינו בס"ד בשעה"ס באריכות ודין ספק טריפות בתערובות אחד וב' נתבאר שם באריכות בס"ד.

סימן עו

דין אם ספק איסור במקום חזקה נתערב בב' תערובות.

יש לחקור לפמ"ש האחרונים דספק איסור די בב' תערובות אפי' לדעת הרמב"ם אם הי' ספק במקום חזקת איסו' כגון ספק שאינה זבוחה וכדומה אם די בב' תערובות דלכאורה נראה דתליא בב' שיטות הט"ז והש"ך בכללי ס"ס דלדעת הט"ז שם דס"ל דבמקום חזקה אפי' אלף ספיקות לא מהני א"כ כאן אף דיש ב' תערובות לבד הספק הראשון מ"מ לא עדיף מג' ספיקות שבמקום חזקה לא מהני משא"כ לדעת הש"ך דמתיר שם בג' ספיקות, א"כ כאן יש לומר דגם להרמב"ם מותר דאף דכתבנו בסימן ע"ג באריכו' דטעמו של הרמב"ם דמצריך ג' תערובות משום דתערובות הראשון לא מקרי ספק כלל דחכמים עשו אותו כודאי, וא"כ כאן דספק הראשון היא במקום חזקה דנחשב ג"כ כודאי דהא לוקין עליו משום נבילה כמ"ש הרמב"ם, (פ"א מה"ש הי"ב) בלא בדקו בסימנים הרי זה נבילה ולא כ' ספק נבילה וא"כ הוי ודאי איסור ממש שנתערב בב' תערובות. מ"מ י"ל כיון דזה גופא היא חומרא בלא טעם דהא עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא רק דחכמים החמירו בה לחושבו כודאי לא החמירו כי אם בודאי איסור ממש ולא אם האיסור ספק, רק דנחשב כודאי מטעם חזקה וא"כ י"ל דגם לפ"ד הט"ז יש להקל בזה דהט"ז לא קאמר דאפי' אלף ספיקות לא מהני כי אם כשכל הספיקות הכל הם בענין החזקה דאז אין נחשבים לספק כלל משא"כ אם יש ב' ספיקות אחרות שאינם נגד החזקה דבזה גם הט"ז מודה וכשי"ת בשעה"ס באריכות וא"כ י"ל ג"כ בנד"ד כיון דיש כאן ב' תערובות דהם ב' ספיקות גמורים שאינם נגד החזקה לא החמירו בזה חכמים במקום ספק אף שספק ראשון נגד החזקה לא החמירו בזה חכמים במקום ספק אף שספק ראשון נגד החזקה כמ"ש והנה הא ודאי בבדק בסכין לאחר שחיטה ונמצא פגום ודאי דנחשב לספק לבד ויש להתיר בב' תערובות שהרי הרמב"ם חושבו רק לספק נבילה לבד וחייב בכיסוי מספק וכמ"ש ריש סימן י"ח ועש"ך שם ובדברי האחרונים ובפר"מ שם ובפתיחה לה' שחיטה שהאריך שם בטעמו של דבר אמנם במקום חזקה גמורה כגון לא בדק בסימנים וכדומה כיון דחושבים אותו כודאי בזה יש להסתפק ועיין בפר"ת סימן כ"ה דכ' בפשיטות דמה דהוי נבילה היא רק דרבנן ובתבו"ש שם נסתפק דלפמ"ש התוס' בפ"ק דחולין משמע דהוי רק דרבנן משום דרוב שוחטים כהוגן יעו"ש וא"כ לפמ"ש דבהפ"מ הקילו האחרונים בב' תערובות היום נראה דבכה"ג יש לצדד ולהקל אף בלא הפ"מ, אך צריך לאכול תערובות הב' א'

א' לא כולו כאחת דאל"כ גם למאן דמתיר בב' תערובות אסור כאן וכיון דפשטות לשון הרמב"ם והמחבר שם משמע דהוי ודאי נבילה אין להקל כנלע"ד.

סימן עז

דין אם נתערב אחד במאה ופירש מחציתו לתערובות ב'.

לדעת הרמב"ם דמתיר בב' תערובות מבואר לנו אם נתערב תחילה איסור ודאי במאה ואח"כ נחלקו חמישים לכאן ונ' לכאן אפילו כל הנ' לתערובות אחר שיש רוב כנגדם ג"כ מותר ומקרי שפיר ב' תערובות ומותרים מטעם ס"ס והיא מפורש ברשב"א בתה"א וז"ל (שער התערובות בית ד' שער ב') ומסתברא שאם פי' מחצה על מחצה כגון שפירש חמשים לכאן וחמשים לכאן ונפלו החמשים למ"א כולם מותרים דהא איכא ס"ס כו' ולשיטתו אזיל דמתיר בב' תערובו' וכאן ספק הראשון אינו אסור מן התורה וא"כ נלמד במכ"ש לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דבעינן ג' תערובות אם תערובות הב' נחלק חציה לכאן וחצי לכאן ונפל המחצית למ"א כולם מותרים ג"כ ואפילו תערובו' הראשון ג"כ נחלק ונפל מחציתו לב' ומחציתו הב' נפל לג' י"ל דמותר, וכן יראה מלשון הש"ס, דקאמר שם מרבוא לשלש ומשלש למ"א כו' ולא קאמר א' מרבו' לשלש וא' משלש למ"א כדקאמר שם תחילה נפל כוס א' כו' משמע דאף אם מחציתו נפל ג"כ מותר והטעם דהא שפיר יש כאן ס"ס גמור כל שנתבטל תחילה האיסור ברוב מדאורייתא בתערובו' הראשון ויש לחקור בכונת הרשב"א אם מיירי דוקא בפי' המחצית לכאן וכו' ובשעת פרישתו אז נפל לתערובו' אחרות אז דוקא מתיר הרשב"א או אף דחזרו ונחו במ"א ואח"כ נפל לתערובו' אחרת ג"כ דינא הכי ומה שהביאנו לזה היא במ"ש לעיל (סימן ל"ח) ושארי מקומות באריכות בשיטת הרשב"א והרא"ש דהרשב"א סובר דהא דקאמר הש"ס ונכבשינהו דניידי כו' היינו שיתפזרו אנה ואנה ואז נעקר מהם שם קבוע משא"כ בנעקרו כולם ביחד אז עדיין שם קביעותם עליהם והרא"ש ס"ל דגם נעקרו כולם מקרי פרישה אף שהולכים יחד זה אחר זה ונתבאר למעלה בשם הגר"א דהיינו לענין אם בשעת פרישותם אז פי' אחד מהם אין אוסר משמע דהששים עצמם איסורם משום דהדרא לקביעותא יעו"ש וא"כ יש לעיין בנד"ד לפי שיטת הרא"ש דס"ל דהדרא לניחותא א"כ כל שנחלקו מחצה לכאן ומחצה לכאן כל זמן שלא נחו עדיין שאז נעקר מהם שם קבוע ואין איסורם איסור ודאי ולכן שפיר אמרינן דאם נתערבו שוב באחרים יש כאן ס"ס גמורה אבל אם נחו שניהם א"כ כל אחד נאסר בפ"ע וכבר חל עליהם שם איסור והוי ממש קבוע וא"כ אם שוב נתערבו באחרים הוי ממש תערובו' ראשון בלבד.

שוב ראיתי שאין הדבר כן דהא לשיטת הרשב"א כבר נתבאר דס"ל דעדיין לא נעקר מהם שם הקביעות ואעפ"כ כ' בפירוש דאם נפל מחצית לתערובו' אחרת מותר ולדידיה ודאי דאין חילוק בין אם נפל בשעת הפרישה או לאחר שנח וא"כ י"ל דגם לשיטת הרא"ש היא כן דאף דאנו אוסרים ב' הציבורים מ"מ אין עליהם שם קבוע ממש כיון דאין ידוע היכן האיסור ולא מקרי רק ספק לבד וכיון שהספק הזה אינו איסור תורה י"ל דמותר בנפל למ"א.

ומ"ש הגר"א דהדרא לקביעותא היינו דוקא בא' מששים דהם הרוב ואמרינן איסורא ברובא ואין לומר דכיון שאסרו חכמים תחילה ב' המחצית הרי נעשו כודאי איסור ושוב אין מועיל להם מה שנתערבו אח"כ ברוב. דא"כ גם בפירש אחד מהם שלא בפנינו דנאסר ג"כ מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע נימא ג"כ הכי ואעפ"כ קיי"ל אם נתערב אח"כ ברוב מותר, וכן נראה מסתימת לשון הש"ס פירש ששים למ"א אוסרות משמע דוקא משום שהם הרוב. וכמ"ש הרשב"א ז"ל שם ולא חילק בין אם פירשו ונחו במקום אחד או לא וכן נראה.

סימן עח

דין אם פירש מחצית למקום א' מה דין מחצית הנשאר.

בספר פרי תואר נסתפק אם נפל מחצית לתערובו' אם המחצית הנשאר מותר או לא דכיון שנתערב מחצית האחד למ"א ובטל ברוב. א"כ יש להתיר גם מחצית הנשאר דאיכא למתלי שהוא באותם החמשים שנתערבו באחרים ואזיל לשיטתו שהקשה שם דאפילו נחלקו מחצית לכאן ומחצית לכאן נתיר המחצית מחמת ס"ס כשאינו אוכלו כולו כא' דיש כאן ס"ס שמא הוא במחצית האחרית ושמא זו שאוכל אינו האיסור ותירץ שם כיון דלפ"ז תתיר גם האחרת דאל"כ אמרינן מאי חזית א"כ תתיר ספק א' לבד כשתתיר כולם וכבר נאסרו בתחילה ולכן כ' דכשנפל מחצית למ"א שאין אתה צריך לדון עליו מאחר שכבר נתבטל ברוב א"כ גם מחצה הנשאר מותר מטעם ס"ס ודברים אלו תמוהים בעיני דהא גם בכה"ג כיון שאין אתה מתיר התערובו' הב' כי אם מטעם ס"ס שמא הוא במחצית האחר א"כ הרי אתה דן על שניהם ביחד מטעם אותו הס"ס עצמו ולפע"ד מוכח מן הש"ס להיפוך מדקאמר פי' ארבעים למ"א וס' למ"א פי' מ' אין אוסרות ס' אוסרות משמע אפילו נפלו הס' תחילה למ"א, ואעפ"כ דוקא בנפלו המ' למ"א אין אוסרות, אבל בפ"ע אוסרות והרי הדברים ק"ו מה התם דתלינן איסורא ברובא איתי' ואעפ"כ נשארו המ' באיסורם אף דלא סתרי אהדדי וע"כ צ"ל כיון שכבר בעת שנחלקו נקרא שם איסור על שני הציבורין, וא"כ שוב כשנפלו הרוב למ"א לא מן התערובו' נפלו

אלא בפ"ע ולא נתחדש שום ענין בהמ' הנשאר כעין מ"ש הש"ך בדין פירש א' מהם ונפל לים א"כ כ"ש כשנפל מחצית דאתה צריך לדון ולומר שמא נשאר האיסור במחצית הנשאר וכמ"ש.

ועוד נראה להוכיח מלשון הרשב"א שכ' דאם נפל המחצית למ"א מותר והוקשה למה דקאמר בש"ס דוקא פירש מ' למ"א אין אוסרים, ותירץ דנקט הכי כדי לסיים פירשו ס' למ"א אוסרים דאמרינן ברובא איתי' ולמה לא תירץ הרשב"א כפשוטו דלכך נקט הכי דאם הי' המחצית נופל למ"א גם מחצת הב' הי' מותר בלא תערובו' כלל אלא ודאי דאין הדין כן וכללא הוא כיון שכבר נאסרו הב' מחציות ולא נתחדש בהם שום ענין אחר שוב אין להתירו וכמ"ש וזה ברור לענ"ד.

עוד ראיתי בפר"ח שמה כמה ענינים שהם תמוהים לענ"ד בכמה דינים שחידש שם, הא' שכתב לשיטת הרשב"א באם הי' ספק טריפה בתערובו' ופירשו מ' למ"א וס' למ"א אז מותרים שנתערבו ברוב אחרים, וכתב עוד דאף בודאי טריפה המ' שפירש מותרים בלא תערובו' והס' אסורים אפילו בתערובו' יעו"ש. וכל זה הוא לשיטתו שם דס"ל דלדעת הרשב"א בנחלקו מ' לכאן וס' לכאן מקרי פרישה מן הקבוע כמו בנתפזרו כל א' אנה ואנה, אבל כבר כתבנו למעלה (סי' ל"ח) ובש"ס באריכו' דהרשב"א ס"ל דוקא נתפזרו מקרי כבישה ופרישה. וגם כתבתי שם דהרשב"א דוקא בספק טריפה אמרה למילתו דפי' מועטים בפ"ע מותרים וכמו שית' עוד בס"ד בסעיף ט' וכיון שכן בודאי כל שנחלקו לב' חלקים לא אמרינן איסורא ברובא איתי' ולכן אין להם היתר אא"כ נתערבו שוב באחרים דאף דעדין לא נעקר מהם שם קביעות ולא אמרינן מרובא פריש מ"מ לא מקרי רק ספק וספק הראשון אינו מן התורה משא"כ הס' שנתערבו באחרים דאמרינן איסורא ברובא לחומרא וכאלו ודאי האיסור שם הוא לכן מקרי הכל תערובות אחד גם מה שהיקל בס' שנתערבו באחרים בספק טריפה ג"כ אינו מוכרח דכיון דאנו אומרים איסורא ברובא איתי' הרי הוא כאלו כל המאה נתערבו באחרים שיש בהם ספק דודאי אסור לדידי' דחושש לדעת ר"י דספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובות אסור אלא ודאי דזה אינו ויתבאר עוד בסעיף ט' בס"ד.

סימן עט

דין אם פירש מקצת שלא בפנינו ונתערב באחרים.

כבר נתבאר בסימנים הקודמים דפירש מן התערובות שלא בפנינו יש בזה מחלוקת הפוסקים דלר"ת ורשב"א מותר ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע כי אם בקדשים או שעושה מעשה בידים אבל לשיטת הר"י והרא"ש אסור משום דגזרינן שמא יקח מן

הקבוע וא"כ מה דאיתא בש"ס דבעינן שתי תערובות או ג' לכל מר כדאית לי' היינו דוקא בפירש לפנינו דהוה ממש כלוקח מן הקבוע אבל בפירשה שלא בפנינו לא בעינן שום תערובות עוד ולדעת ר"י ורא"ש אפי' בפירש שלא בפנינו איתא להאי דינא.

והי' נלע"ד דלפ"ז בפירש שלא בפנינו ונתערבה באחרות דמותר לאכול התערובות השני כולו בב"א כיון דמדינא הי' מותר אותו הראשון שפירש לגמרי דאמרינן ודאי דהיתרא הוא ורק משום גזירה אתינן עלה בכה"ג דנתערב באחרים יש לו היכר דאוכלו ע"י תערובות לא שייך לגזור שמא יקח מן הקבוע שאין שמו נקרא עליו אלא על כל התערובות ורמז לדבר מ"ש בפ"ב דמס' ביצה גבי אין מטבילין כלים בשבת משום גזירה דשמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר איתא שם דמטבילין דלי לטהרו על גבי מימיו משום דלא מתירין לו אלא ע"י דליו זכור הוא וכן בהך דאשה מערמת וטובלת בבגדיה דג"כ התירו כל שטובלת ע"י שלבושה עם בגדי' ובטל הלבוש לגבי גופה ואין נקרא הטבילה ע"ש הכלי והי' נראה עוד דאפילו לדעת הרמב"ם דהמחבר חושש לסברתו דמצריך ג' תערובות ג"כ מודה בנד"ד דדי בתערובות שני כיון דיש היכר בודאי לא יבא ליקח מן הקבוע שהרי לא התירו אותו בפ"ע.

אכן יש לומר דלא דמי למ"ש במס' ביצה גבי טבילה דשם התירו חכמים לעשות מעשה ביד להטביל ע"י דליו או ע"י לבושה וא"כ גם בפירש שלא בפנינו היה לנו לומר דמותר לערבו בידים בתערובו' שני ולאוכלו וזה ודאי אינו דא"כ קשה לדעת ר"י דלא מחלק בין קדשים לחולין יקשה קושיית הש"ך בהך דריש פרק התערובות נכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש, ואי משום דקאמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע הי' לו לומר דכל אח' שיפרוש יערבנו בקדשים אחרים מין במינו ומדוע נפסיד קדשים אלא ודאי ע"כ כיון דחכמים אסרו אותו שפירש וקראו עליו שם איסור הרי הוא איסור דרבנן דאסור לבטלו בידים וא"כ יש לומר שגם לענין תערובו' ג"כ עשו אותו כאיסור קבוע עצמו כנוטל מן הקבוע לכל דיני' להרשב"א לשיטתו ולהרמב"ם לשיטתו דבעינן ג' תערובות דוקא.

וקצת נראה מסתימת דברי המחבר סעיף ח' דהזכיר ג' תערובו' ולא חילק בין שלא בפנינו או בפנינו מסתמא ס"ל דשוה הוא בכל הדינים כאלו פירש בפנינו. אכן לפמ"ש האחרונים דבלא"ה בהפ"מ סמכינן אהרשב"א דס"ל פירש שלא בפנינו מותר א"כ בכה"ג דאיכא עוד תערובות שני יש לומר דמותר אפילו בלא הפ"מ אפילו לאוכלם בב"א וכן נראה עיקר.

סימן פ

דין אם פירש ונאבד א' מן התערובות ושוב נתערב כולו בתערובות ב'.

יש לחקור אם נתערב דבר חשוב בתערובות בדברים חשובים ופירש אחד מהם בפ"ע ושוב נתערב אח"כ כל התערובות הזה בתערובות אחר דלכאורה נראה מוכח מן הש"ס דאסור והוי כתערובות הראשון ממש דאמרינן איסורא ברובא איתיא וכמ"ש בש"ס גבי טבעת של עובדי כוכבים ומזלות דפי' מ' למ"א וס' למ"א דאם נפלו הס' למ"א אוסרות התערובו' משום דאמרינן איסורא ברובא איתיא והוי כודאי נתערב כל התערובות הראשון בשני, אבל לפ"ז יקשה מ"ש הרשב"א (שער התערובות בית ד' שער ב' דף ע"ד ע"א דפוס ווין) וז"ל ומיהו אמרו בשם ר"י הזקן דלא אמרו ס"ס להקל כי אם בב' ספיקות הבאות מב' תערובו' כו' ומה ששנינו במסכת ערלה הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו ר"מ אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים יעלה באחת ומאתים ואלו נתערב באחרים לא קתני דאלמא אלו נתערב באחרים לכ"ע מותר ומשום ס"ס י"ל דההוא בשנחתך מלא הסיט בבגד וא"י אם מלא הסיט האיסור נחתך אם לאו דהשתא איכא תרי ספיקא כעין ב' תערובו' כו' עכ"ל הרי מבואר דאם נחתך רק מלא הסיט ממנו חשיב לי' הרשב"א ב' תערובו' ולא אמרינן איסורא נשאר ברוב הבגד וכיון שנתערב גוף הבגד הרי הוא תערובו' אחד לבד והוא סותר לכאורה למ"ש בש"ס פי' ס' למ"א אוסרות והביאו הרשב"א עצמו שם ובכ"מ ולשון התוס' בזה מתוקן קצת יותר שז"ל בפ' התערובו' (דף ע"ג ע"א) ד"ה נתערבו באחרות כו' וגבי צובע מלא הסיט בקליפי ערלה וכו' וגבי אורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד לא קתני נתערבו באחרים והיינו טעמא משום דאם נתערב באחרים בשאר בגדים יכול להסיר מכל אח' מלא הסיט ומשתרי מטעם ס"ס דמותר עכ"ל הרי מבואר דהתוס' לא כתבו דמותר באם הוסר מן הבגד שנתערב מלא הסיט לבד אלא ע"י שמסיר מכל אחד מהם מלא הסיט אבל גם דבריהם צריכים ביאור דמה בכך אף עפ"כ אין כאן ס"ס דידוע שכל שספק אחד נוטה יותר לאיסור לא נחשב לספק כלל וא"כ כל שמסיר מכל בגד כמלא הסיט ודאי אמרינן דמרובא פריש והוסר ההיתר ונשאר האיסור בהם ומה ס"ס הוא זה.

ועוד תמוה לשון התוס' שכתב יכול להסיר כו' משמע אף שבעת שנתערב הבגד הי' עדיין בשלימותו וא"כ היאך מותר להסיר מכל אח' מלא הסיט ודמיא למבטל איסור לכתחילה כמו דאסור להפיל אח' מן התערובו' לים אף דגם שם בנפל לים מתירין משום ס"ס, והנה מ"ש התוס' שמסיר מכל בגד מלא הסיט דלא כמבואר ברשב"א א"ש דהתוס' הקשו למה

לא תני שם נתערב הבגד באחרים כמו דתני בחבילי תלתן ולא הוי מצי לתרוצי דמיירי כשהוסר מלא הסיט מן הבגד דעדיין תקשה הו"ל למתני' למנקט בכה"ג היכא דלא הוסר ממנו שום דבר ואח"כ נתערב באחרי' בגוונא דחבילי תלתן ולכך הוצרכו לתרץ דאף דנתערב בשלימותו מ"מ עדיין יש תקנה להסיר מכל בגד מלא הסיט אבל אין ה"נ דמודו להרשב"א ז"ל בדיעבד אם הוסר ממנו מלא הסיט קודם תערובתו דמותר אם נתערב שוב באחרים.

והנה מ"ש דמסיר מכל בגד ומותר מטעם ס"ס יש ליישב ג"כ דשפיר הוי ס"ס כעין מ"ש למעלה בדין אם נפל א' לים שכתבו הפוסקים דמותר מטעם ס"ס והיינו דממנ"פ יש כאן ס"ס דאם תאמר כל דפריש מרובא פריש א"כ גם מה שנוטל מהם א' א' ואוכל ג"כ יש לומר בזה דמרובא פריש, וא"ת דדין ספק יש לו הרי יש כאן ס"ס שמא האיסור נפל וא"כ ה"ה בנד"ד נמי הכי הוא כיון שאתה מחמיר בנוטל מא' מלא הסיט לומר דמרובא פריש וההיתר ניטל והאיסור נשאר בבגד אני אומר להיפוך ג"כ דכל בגד שנוטל מן התערובו' זהו של היתר ג"כ מרובא פריש.

אבל מ"ש תחילה קשיא דהיאך אפשר לומר דמותר להסיר לכתחילה ולבטל האיסור ודמיא למפיל בידים לים דלא מהני, לכך נלע"ד דהתוס' לא דקדקו בלשונם בזה ומ"ש יוכל להסיר כוונתם לתרץ דלכך לא תני במתני' בזה נתערבו באחרים משום דלא פסיקא ליה לאיסורא דהא אם הי' אדם מסיר מהם בשוגג מכל א' מלא הסיט הי' מותר מטעם ס"ס וא"כ לא דמיא להא דחבילי תלתן שנתערבו באחרים שאין שם רק תערובו' א' וספק א' של איסור משא"כ כאן יש ס"ס לכך לא פסיקא לי' למתני סתם דומיא דחבילי תלתן. ואף שכתבו בלשונם יכול להסיר ר"ל דהי' יכול להסיר כו' והיינו בדיעבד.

ובזה א"ש ג"כ לשון הרשב"א מה דאמר דההוא בשנחתך מלא הסיט מן הבגד כו' אינו ר"ל שאותו הבגד שנתערב בו מלא הסיט נחתך ממנו קודם שנתערב באחרים אלא כוונתו ג"כ לאחר שנתערב באחרים הוסר מכל בגד שנוטל מן התערובו' והוא ממש דברי התוס' שכתבנו שמשם מקור דברי הרשב"א הנ"ל, וכוונה אחת להם ואף דדעת ר"י הזקן דפירש א' מן התערובו' אפי' שלא בפנינו ג"כ אסור מטעם גזירה דשמא יקח מן הקבוע מ"מ יש להתיר כאן כל בגד שפירש מן התערובו' של איסור מטעם דכאן לא שייך למגזר דאף אם יקח מן הקבוע לא יפגע באיסור ודאי דשמא הוסר מאותו הבגד מלא הסיט של איסור ויש כאן ס"ס ולכך לא החמירו בו כ"כ.

וכיון דאתינן להכי יש לומר דגם כשהוסר מן הבגד עצמו של איסור מלא הסיט ואח"כ נתערב מותר ג"כ אם פירש א' מן התערובות שלא בפנינו דכאן לא שייך למגזר שמא

יקח מן הקבוע כיון שהאיסור עצמו שנתערב אינו איסור ודאי ולא ספק איסור דאורייתא כיון שספק הראשון הוא מותר מן התורה דמדאורייתא הבגד עצמו מותר דבטל האיסור ברוב וא"כ יוצא לנו דין חדש באם נטל א' מתערובו' הא' ואח"כ נתערב כל התערובות בתערובו' שני דמותר שוב כשפירש א' מהם מתערובו' הב' שלא בפנינו דכאן לא שייך למגזר שמא יקח מן הקבוע, ומה שאמרו בש"ס פירש ס' למ"א אוסרות אף שנטל מהם המיעוט היינו המ' שפירש לצד אחר מיירי כ"ז שלא פירש אחד מן התערוב' השני' והיינו שאסרו ליקח משם בידים אבל כשפירש אחד מהם שלא בפנינו מותר וכמ"ש.

אבל יותר נלע"ד בכוונת דברי התוס' והרשב"א הנ"ל דבבגד שצבע בו מלא הסיט שאני דכל שנתערב הבגד באחרים אף כשעדיין לא הוסר ממנו מלא הסיט קודם התערובות מותר ע"י שמסיר אח"כ מכל בגד בידים ואינו דומה למפיל אחד לים דבאמת יש כאן ב' תערובו' גמורים דהא הבגד של איסור עומד בפ"ע והאיסור שבו אינו מעורב כי אם באותו הבגד לבד ואינו מעורב בבגדים אחרים רק שהבגד נתערב בבגדים אחרים ונמצא שיש כאן ב' שמות של תערובות א' האיסור של מלא החוט בחוטי היתר של הבגד והתערובו' הב' אותו הבגד בבגדים אחרים ולא דמיא לנתערבו חבילי תלתן באחרים וכל האחרים נתערבו באחרים דשם הכל שם תערובו' אח' איסור בהיתר שהאיסור עצמו מעורב בהם ומה לי אם נתערב תחילה באלף או אם נתערבו בעשרה ואח"כ עשרה במאה הכל שם א' וא"כ כבר חל עליהם שם היתר שיש כאן ב' תערובות רק שאסור ליהנות מהם דאם יהנה מהם יבא לידי ספק אחד של תערובו' ולכך במסיר מכל בגד חוט אח' שלא יבא לידי ספק אחד מותר ודמיא ממש לב' תערובו' דקיי"ל דאסור ליהנות מתערובות הב' כולו כאחת מטעם דהוא נהנה ממנ"פ מספק ראשון ואעפ"כ ודאי דמותר להשליך אח' בידים מתערובו' הב' וליהנות אח"כ מכולם דהא מותר ליהנות מהם שלא בב"א מכ"ש דמותר כשיניח אחד לבדו וה"ה בנד"ד ממש הכין הוא ולפ"ז יש לומר ג"כ דלכך בהוסר חוט אחד מן הבגד קודם שנתערב מותר ג"כ בנתערב אח"כ באחרים כיון דבאמת יש כאן ס"ס גמורה וב' תערובו' אף אם לא הוסר ממנו כלל. ורק דלפ"ז לא יוכל ליהנות מן הבגדים דיבוא לידי ספק אחד ולכן כל שהוסר חוט א' מהם ודאי דמותר ודמיא ממש לאם הוסר אחד מן התערובו' ואח"כ נתערב אחד מהם לתערובו' שני דמותר ג"כ ליהנו' מתערובו' הב' כולו כאחת.

וא"כ יוצא לנו דין חדש דבכה"ג מותר ליהנות מן התערובו' הב' כולו כאחת, וגם יש לומר דבכה"ג אף להרמב"ם דמצריך ג' תערובו' מותר בב' תערובו' לבד דדוקא אם יש האיסור בודאי תוך התערובו' נעשה כולו קבוע וכוודאי איסור דמי כמש"ל משא"כ בהוסר ממנו

אחד תחילה די"ל שמא לא הי' שם איסור כלל, וכעין מ"ש בסי' ל"ח ושאר מקומו' בדין פירשו מ' למ"א וס' למ"א ופירש אחד מס' דאין אוסרו' אף לשיטת הרמב"ם מ"מ אין זה מוכרח בדעת הרמב"ם דיש לומר דכיון שכבר נקרא שם איסור על כל התערובו' ונעשה כודאי שוב אין מועיל להתיר השני' אף שפירש אחד מהם דכל דפריש מרובא פריש ולא דמיא לפירשו מ' לכאן וששים לכאן דהוי דרך חלוקה כמ"ש שם וגם זה אינו מוכרח לדעת הרמב"ם. אבל מ"ש לשיטת הרשב"א נכון לדינא לפמ"ש בביאור דבריהם בזה ודוק.

סימן פא

דין תערובות שני לדעת המתירין אם צריך לאכול ב' ב' או אחד אח'.

לכאורה נראה מסתימת דברי המחבר בש"ע והאחרונים דתערובו' הב' לדעת הרשב"א ז"ל ותערובו' ג' לדעת הרמב"ם אינו צריך לאכול ב' ב' מדסתמו ולא חילקו כמ"ש בסעיף ז' ולכאורה צריך עיון דנראה דדין זה במחלוקת שנוי' דבש"ס פרק התערובו' (דף ע"ד ע"א ע"ב) פריך שם גבי הא דתניא מרובא לשלש כו' מ"ש שלשה דאיכא רובא שנים נמי איכא רובא מאי ג' דתני תרתי והוא, ואבע"א סבר לה כר"א, ופרש"י שם בשני פנים, הא' דקאי למעלה אשמואל דאסור ס"ס גבי עובדי כוכבים ומזלות דס"ל כר"א במס' עבודת כוכבים גבי אחרות באחרות דמצריך הולכת הנאה לים המלח אלא איתא לי' דס"ס אסור בעובדי כוכבים ומזלות.

ועוד פירש דקאי לתרץ קושיא דמ"ש שלשה דר"ל דבעינן דוקא שלשה מלבד התערובו' כדי שיהי' ארבעה ויאכלם שנים שנים, וכתב רש"י ז"ל דהעיקר כפירוש הראשון, אבל התוס' דחו פי' זו מכמה קושיות והסכימו לפירוש שני של רש"י דבעינן שיאכל שנים שנים, וכתב דכמו דאסור ליהנות מתערובו' שני כולו כאחת דמתהני מחדא ספיקא כמו כן בתרתי והוא כשיאכל שנים נשאר הא' באיסורו, וא"כ תליא דין זה במחלוקת רש"י ותוס' דלרש"י שהסכים לפי' הראשון א"כ מיירי בתרתי והוא מוכח דס"ל דאינו צריך לאכול שנים שנים דאל"כ ישאר הא' באיסורו ומשמעות לשון הברייתא דכולם מותרים משא"כ לשיטת התוס' ואפשר לומר ג"כ דגם רש"י יודה לדינא לדברי התוס' רק שפי' הברייתא לדידיה יכול להיות דמיירי בתרתי והוא וישאר באמת הא' באיסורו ומה דקתני בברייתא מותר סתם לאו דווקא נקט, וא"כ צ"ע על מה שסתמו הפוסקים ולא הזכירו מזה.

שוב ראיתי בפר"מ (שפ"ד ס"ק נ"ה) העיר קצת בזה והביא ג"כ מלשון רש"י פרק ג"ה דמשמע ג"כ מדבריו דתערובות הב' צריך לאכול שנים שנים והיש"ש למס' חולין פסק

ג"כ הכי ונלע"ד דטעם הפוסקים שסתמו בזה הוא משום דבש"ס איכא תרי לישנא דבתירץ הראשון מוכח קצת דלא בעינן תרתי תרתי דהא בתירץ שני של ואבע"א חידש דבר זה דס"ל כר"א דבעינן תרתי תרתי וא"כ כיון דעיקר הענין הוא איסור דרבנן דמדאורייתא ברובא בטיל ולכן אזלינן לקולא בשל סופרים כמאן דמקיל כמ"ש הפוסקים דבכל דוכתא דאיכא תרי לישני בש"ס בדרבנן אזלינן בתר מאן דמיקל ובפרט דתירץ הראשון הזכיר הש"ס תחילה ומה גם דלפרש"י אין מוכרח דש"ס יסבור הכי אפי' לתירץ של ואבע"א.

ובאמת מדברי המחבר אין הכרח כ"כ דהוא פסק דבעינן ג' תערובות ולכך לא רצה להחמיר כ"כ ולכתוב דבעינן תרתי תרתי כיון דבלא"ה דעת הרשב"א דדי בב' תערובות, אבל בתערובות ב' אפשר דלא מקלינן כ"כ, אכן ממ"ש הרשב"א בכ"מ בתה"א דדי בב' תערובות ולא חילוק בזה משמע דס"ל להקל וצ"ע כאן לפי הגירסא בש"ס והוא גירסת התוס' והרמב"ם מרבוא לשלש ומשלש למ"א מותר דהרמב"ם למד משם דבעינן ג' תערובות ותערובות הג' דוקא מותר ולא הב', א"כ היאך אפשר לפרש כפירש"י דלכך נקט שלשה דבעינן שיאכל תרתי תרתי הא בתערובו' ג' לא הזכיר הש"ס כלל לשון ג' אלא קאמר משלש למ"א דשפיר משתמע דתערובו' ג' היו חד בחד וכמש"ל סי' ע"ד באריכו' דכן משמע מלשון הש"ס א"כ א"א לפרש כלל כפירש ב' של רש"י וע"כ דמפרש כפירוש הראשון.

והתוס' שכתבו כן אזלו לשיטתם שם ע"א ד"ה פירש אחד מהם כו' דכתבו דדי בב' תערובו' ולא הזכיר בש"ס ג' תערובו' אלא משום דיש חילוק ביניהם לענין לאוכלם בב"א יעו"ש, וא"כ לפמ"ש מוכח ג"כ דרש"י ס"ל ג"כ דדי בב' תערובו' וכמ"ש בסי' ע"ג באריכו' יעו"ש וגירסת הרשב"א דגורס לשלש ומשלש למ"א כו' מוכח ג"כ דאין יכול לפרש כפי' ב' של רש"י דהא לא נזכר בש"ס כי אם ב' תערובו' ובתערובות ב' לא נזכר שלש כלל, וא"כ ע"כ דס"ל ג"כ דלא בעינן דיאכל תרתי תרתי וכיון שכן נראה ברור דתערובו' ג' אפילו למאן דמחמיר ודאי דאין צריך לאכול תרתי תרתי דהא עיקר חומרא זאת נובע מדברי הרמב"ם ולפי גירסתו מוכח בפירוש דלא בעינן תרתי תרתי וכמ"ש דבפירוש לא נזכר בש"ס בתערובו' ב' שיהי' שם שלשה והוא, ואפי' תערובו' ב' למאן דמתיר ובהפ"מ דסמכינן בזה אדברי הרשב"א כמ"ש הפוסקים ודאי דיש להקל ג"כ כיון דהרשב"א מוכח דס"ל כן וגם רש"י ס"ל כן להלכה ודאי דיש לסמוך עליהם בזה באיסור דרבנן כנלענ"ד ודו"ק.

סימן פב

דין פירש אחד אח' מן התערובות עד שנעשו רוב ואח"כ נפלו לתערובות אחר.

כבר ביארנו למעלה שאם היה רוב במ"א ונתערבו בתערובות אחרת אסורים דאיסורא ברובא איתא וראי' ממ"ש בש"ס פירשו ס' למ"א כו' ויש לחקור באם פירש אחד אחד עד שנתרבו ונשאר המיעוט במקומו ואח"כ נפל הרוב לתערובו' אחר מה דינו דהנה הא ודאי כיון דע"פ דין אמרינן בכל אחד כל דפריש מרובא פריש, רק שנים האחרונים אסורים כמ"ש בארוכה בסימנים שקדמו א"כ אף דגזרינן בהו שמא יקח מן הקבוע מ"מ אם נתערבו באחרים דין ב' תערובו' יש להם והא ודאי אם כל אחד תיכף שפירש נתערב באחרים ונתבטל בו עד שאח"כ נצטרפו ויש רוב בתוך התערובו' ודאי דמותר ולא שייך לומר ברובא איתא לאיסורא דכל אחד נתבטל והותר ולא שייך לומר חוזר וניעור כיון שעכ"פ יש רוב בתערובות שני נגד כל המתערבים ומדאורייתא ברובא בטלי ודמיא למ"ש במס' עבודת כוכבי' סוף פרק השוכר את הפועל יין ביין דאוסר בכ"ש קאמר שם ל"ש דנפל מפי חביות אבל מפי צרצור קטן ראשון ראשון בטל ולא אמרינן חוזר וניער וכתב התוס' שם דכ"ז שלא נתרבו עד שיש רוב איסור או בכדי נתינת טעם בשאינו מינו לא אמרינן חוזר וניער כ"ז שאין בו שיעור כדי לאוסרו בתערובות מדאורייתא א"כ ה"ה בנד"ד נמי הכי כיון שעכ"פ יש בתערובות השני רוב.

ויתר על כן נלע"ד שאפילו אם הי' באותם שנפלו בתערובות שני יותר מתערובות השני, ד"מ שהי' עשרים בתערובות ראשון ופירוש חמש עשרה אחד אחד דנמצא קמא קמא נתערב בתערובו' ב' ונתבטל שם עד שנתערבו כולם ובתערובות שני הי' רק עשרה דג"כ מותר, והטעם כיון שכל אחד נתבטל בתערובות ב' שוב אין חוזר וניער כ"ז שאין כאן ריבוי עד כדי שיעור אסור דאורייתא וא"כ כאן שגוף האיסור הוא מועט משיעור תערובות הב' לא אמרינן חוזר וניער כמ"ש מהא דיי"נ הנ"ל ולפ"ז אפילו אם פירש א' א' מתערובות הראשון לפנינו ותיכף נתערבו בתערובות הב' אמרינן ג"כ קמא קמא בטל אף שנתערב אח"כ רוב כמ"ש.

אמנם אם פירש אחד אחד למ"א עד שנתרבו לרוב במקום אחד ואח"כ נתערב אותו הרוב למ"א שהי' רוב נגד כל התערובות הא ודאי דאם נפל הרוב למ"א יש לחלק לענ"ד דאם פירש מהם קודם שנודע התערובו' דחל על כל אחד שם היתר דקודם שנודע התערובות לא שייך לגזור אטו שמא יקח מן הקבוע אחר שנודע כמ"ש הרא"ש.

ולפמש"ל בסימנים הקודמים דאם פירש קודם שנודע האיסור אפי' פירש מעט מעט עד שנתקבצו שם הרוב אז אמרינן אדרבא האיסור נשאר ברובא כיון דקודם ידיעה לא שייך ביטול ולא כל דפריש מרובא פריש, והבאתי שם ראי' מהא דסימן ק"ז גבי מערה דגים לקערה יעו"ש א"כ אם נתערבו שוב בתערובו' שני ודאי דאסור דהוי כאלו נפל כל התערובו' הראשון לשני ומקרי רק תערובות ראשון לבד כמ"ש.

אכן אם כל א' שפירש נתערב בתערובו' ב' עד שאח"כ נתערב הרוב ואפי' הם יותר מכל כך תערובות הב' אמרינן דאין חוזר וניער כיון שעכ"פ מדאורייתא יש רוב נגד האיסור וכמ"ש בש"ס וכי מגיסא אסירא וכמש"ל אבל אם פירש לאחר שנודע האיסור ונפרשו אחד אחד עד שנעשו רוב ואח"כ נתערבו באחרים בזה יש לעיין דלכאורה יש לומר כיון דע"פ דין כל דפריש מרובא פריש רק משום דגזרינן שמא יקח מן הקבוע אתינן עלה אמרינן שפיר כיון שנתערבו שוב בתערובו' אחר כל שיש רוב נגד כולם שפיר הוי ב' תערובו' ודמיא לפירש אחד מן התערובו' היכא דנתערב אח"כ בתערובו' דמתירין אף דכבר חל איסור על האחד מדרבנן מטעם גזירה לא אמרינן דהוי כאלו נתערב ודאי איסור דרבנן בתערובות, וא"כ ה"ה בנתערב רובא ג"כ דינא הכי כיון דבאמת אמרינן מרובא פרשי.

והא דאיתא בש"ס פירש ס' למ"א אוסרים היינו דוקא בפירש דרך חלוקה כמ"ש הרא"ה דע"ז לא שייך לומר כל דפריש מרובא פריש, אבל כאן דפריש מרובא וע"פ דין אמרינן וכי מגיסא אסירא כמ"ש בפרק התערובות אף שהי' רוב הבהמות במ"א שפרש"י שם אף דאנן אסרינן משום גזירה שמא יקח מן הקבוע מ"מ אם נתערבו שוב באחרים ויש רוב נגדם נלע"ד דמותר למאן דמתיר בב' תערובות.

וכן הדין מתערובות ב' לג' לשיטת הרמב"ם אף דיש לומר ג"כ סברא להיפוך דכיון דחכמים אסרו משום שמא יקח מן הקבוע יש לומר דכל שנתאספו רוב למ"א חוזר עליהם שם קבוע וכאלו פירש אחד אחד בפנינו דאז ודאי דאמרינן איסורא ברובא איתא ודמיא לפירש ארבעים למ"א וס' למ"א דאוסרים תערובו' שני כיון דלא נעקר מהם שם קבוע כל דהוי דרך חלוקה א"כ גם בפירש בפנינו כיון דהוי כלוקח מקבוע שפיר אמרינן היכא דהוי רוב במ"א היכא דפירש שלא בפנינו כל שנתקבצו רוב במ"א מטעם גזירת חכמים הוי כאלו נחלקו ופירש בפנינו דאמרינן איסורא הוא ברובא.

ומ"מ נלע"ד כיון דבלא"ה במקום הפ"מ סמכינן אדעת רשב"א ור"ת דמתיר בפירש שלא בפנינו א"כ היכא דנתערבו במ"א ויש רוב נגד כולם שפיר איכא למימר דסמכינן לומר דמקרי ב' תערובו' להתיר אפילו שלא במקום הפ"מ.

ואם פירש אחד עד שנתקבצו לרוב ואח"כ נפל המיעוט הנשאר למ"א בתערובות שני בזה ג"כ יש לעיין דיש לומר כיון דע"פ הדין אמרינן כל דפריש מרובא פריש הוי כאלו יש בודאי האיסור תוך מיעוט הנשאר וא"כ אם נתערבו למ"א מקרי תערובו' ראשון ולא דמיא לפירש ארבעים למ"א וס' למ"א דהמ' שפירש אין אוסרים דשם הי' בדרך חלוקה ושפיר י"ל איסורא ברובא איתא ואפי' פי' מחצית לכאן ונפלו למ"א ג"כ אמרינן הכי כמ"ש בשם הרשב"א דשפיר הוי ס"ס אבל בפירש אחד אחד כיון דע"פ הדין הרוב מותרים א"כ מחזקינן כאלו האיסור בודאי הוא במיעוט הנשאר כמ"ש א"כ אף דאנן אסרינן מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע מ"מ להקל בודאי דלא אמרינן הכי להתיר אם המיעוט הנשאר נתערב אח"כ בתערובו' שני וא"כ יש למצוא דפירש הרוב למ"א אין אוסרים ופי' המיעוט למ"א אוסרים.

ולפ"ז קשה למה נקט הש"ס פי' מ' למ"א אין אוסרים ס' למ"א אוסרים הו"ל למנקט רבותא יותר להיפוך דפירש ארבעים למ"א אוסרים ס' למ"א אין אוסרים בגוונא דכתבינן ולכך הי' נלע"ד דאף דחכמים עשאו בכל דבר חשוב שנתערב דין קבוע ממש וכודאי איסור וכמש"ל מ"מ באם נשאר המיעוט לא החמירו אלא המיעוט עצמו שנשאר דאין יוצא מהתירו כל שחל עליו שם איסור בתחילה ולא נשתנה בו שום ענין ממה שהי' בתחילה, אבל כל שנתערב בתערובו' אחר ויש רוב נגד המיעוט בכזה לא החמירו ולא עשאום כודאי ולא גרע מספק איסור דאורייתא שנתערב בתערובו' אחר ויש רוב נגד המיעוט בכזה לא החמירו ולא עשאום כודאי כיון דהמיעוט קודם שנתערב אין בו חשש איסור מן התורה.

וכן נראה עיקר ומכ"ש בפי' א' א' לפנינו עד שנשאר מיעוט וחזר המיעוט ונתערב אח"כ בתערובו' שני דודאי אין כאן חשש כלל דעדיף יותר מנחלקו בדרך חלוקה ופי' מיעוט למ"א דאין אוסר כמ"ש בש"ס, אכן לא מצאתי דין זה מפורש בפוסקים ומסתפינא להקל וצ"ע למעשה, וכל הדינים שיש בפי' מיעוט או הרוב מתערובו' ראשון לשני לשיטת רשב"א כן הוא לשיטת הרמב"ם בפי' מתערובו' שני לשלישי והוא פשוט ולכן נראה דבתערובו' יש להקל בכה"ג בפשיטו' אפי' שלא במקום הפ"מ וכמ"ש.

סימן פג

דין נפל לים או שנאכל אחד מהם אחר שנודע האיסור.

במל"**מ** פי"ט מהלכו' אבות הטומאה, כתב במה דקיי"ל בתערובו' דבר חשוב דנאכל אחד מהם או נפל לים, דתולין דאיסור נאכל או נפל היינו דוקא בנאכל או נפל לים קודם שנודע מן ספק האיסור אבל אם אח"כ נאכל אין מועיל כיון שכבר נקרא שם

איסור על כולם וראייתו מהא דאי' פ"ה במסכת טהרו', והובא ברמב"ם פי"ט מהלכות אבות הטומאה ה"א, בשני שבילין אחד טמא ואחר טהור והלך באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם הלך ועשה טהרות ונשרפו או נאכלו קודם שהלך בשני 'עשה טהרו' דאז שוב טהורים הטהרו' שעשה כשהלך בשני' אבל אם הם עדיין קיימי' בעת שהולך שני' שני הטהרו' הם טמאו' אף שאח"כ נאכלו או נשרפו טהרו' הראשוני' יעו"ש, ולענ"ד אין נראה כן דהא ודאי לפמ"ש הרא"ש בטעם הדבר דמשום ס"ס אתינן עלה וכמ"ש בסימנים הקודמים ולעיל (סי' ע"ג) בארוכה ודאי דלדידי' אין חילוק דגם אם נאבד אח"כ יש בו ס"ס וכמ"ש באריכות ולא דמיא להא דשני שבילין דאין שם ס"ס כלל אלא אפי' לדעת התוס' ורשב"א דס"ל מטעם דאיסור דרבנן דמדאורייתא ברובא בטל לכך תלינן להקל ג"כ נראה דאין לחלק בזה דלא דמיא כלל להתם דשם ליכא רובא רק משום דכל אחד מוקמינן לי' אחזקת טהרה וכיון דממנ"פ איכא חד דטמא ודאי אין אומרים שאני אומר ודמיא לחתיכת איסור וב' קדירות של היתר דנתבאר בסי' קי"א דאין מתירין שום אחד מהם דאמרינן מאי חזית וכיון שכבר החזקת שניהם באיסור מספק האיך נתיר אח"כ בנאכל אחד מהם משא"כ כאן דאיכא רובא נקרא שמו על שם הרוב וכל שאין האיסור שם בבירור כגון שנפל ונאבד התירו חכמים ולא משווינן כל איסורי דבריהם להדדי, וראי' דדין דב' שבילים לא דמיא כלל להא דנפל אחד לים דבנפל א' לים אין מתירין רק באוכל שנים שנים דאמרינן מדהא התירא הא נמי התירא, ושם בדין ב' שבילין אינו צריך לשמש בטהרות שנים שנים דוקא וא"כ ודאי דלא דמיין כלל להדדי, ומלבד זה דברי המל"מ תמוהים דמן הש"ס מוכח להדיא להיפוך דהא דין זה דנפל לים נלמד מהא דאיברי תמימין באיברי בעלי מומים דר"א אומר אם קירב ראש אחד מהם יקרבו כל הראשים כולם ושם מוכח להדיא דאף לאחר שנודע האיסור דינא הכי דשם בפ' התערובות (דע"ג ע"ב) איתא אמר רבא השתא דאמור רבנן לא נקריב אי נקריב לא מרצי שאמר שם דס"ל כמ"ד בעלי חיים נדחים ופריך שם מהא דשחוטין דודאי נדחים ותנן ר"א אומר אם קירב ראש אחד מהם יקרבו כל הראשים וכו' ופירש"י שם וז"ל והא הכא דאלו אתי ברישא לאמלוכי א"ל לא תקריב כו' וכי לא אמליך מכשרינן הנך דפרשי כו' מבואר דמיירי אחר שנודע האיסור והכהן לא נמלך והקריב א' מהם וכיון דהך דטבעת דקאמר רב שם, דאמרינן דאיסורא נפל קאמר שם הוא דאמר כר"א כו' מוכח דגם כאן דינא הכי ולכן דברי המל"מ תמוהים בכאן ואדרבא לפמ"ש למעלה בסימנים הקודמים דעיקר ביטול איסורים הכל הולך בתר שעת ידיעה א"כ כל שנודע האיסור תחילה ונתבטלו מדאורייתא ודאי דיש לומר דאיסורא נפל יותר משאם נפל א' מהם קודם שנודע האיסור,

וכן מוכח מהא דמקשה התם רבא לר"נ ממתניתין דתנן אפי' אחת ברבוא ימותו כולם אמאי נימא דאיסורא מית ופירש"י שם וז"ל מכיון דמת א' מהם ליתלי בי' ונימא דאיסורא מית והנותרים יקרבו הרי מוכח להדיא דאף לאחר שנודע האיסור תלינן דאיסורא מית דאל"כ לא פריך שם מידי ודו"ק וזה ברור.

סימן פד

דין דשיל"מ בשני תערובות או בס"ס.

כתב הרב בהג"ה דדשיל"מ אין מתירין בס"ס, וכ' הש"ך ס"ק נ"ו דדעת הרשב"א אף דמתיר בשאר איסורים בדבר חשוב בדשיל"מ אין מתירין אפי' בשלש תערובו', ומקור דין זה הוא מהמרדכי מהא דאיתא פ"ק דביצה גבי ביצה שנולדה ביום טוב וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות אף דהוי ס"ס אלא משום דבדשיל"מ לא מהני ס"ס, והפר"ח תמה ע"ז דהא ממנ"פ קשה לשיטת ר"ת דמפרש דואם נתערבה באלף אודאי קאי א"כ אין מזה שום ראיה כלל אלא גם לשיטת ר"י דמפרש דקאי אספיקא רק משום דספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובו' לא מהני א"כ אין מזה ראי' דהא אין כאן ס"ס כלל, ועיין ביאורי הגר"א מווילנא שכתב בשם תשובת הרא"ש שכ' ג"כ בשם רבו הר"מ דס"ס לא מהני מהא דאם נתערבה כו' והשיב הרא"ש ע"ז דמשם אין ראי' דספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובו' לא הוי ס"ס וכ' שם דהמחבר שכ' בסעי' ט' דספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובו' לא מהני אפי' באיסור דרבנן א"כ מ"ש ואם נתערבה באלף כו' אין משם ראי', ולכן כ' ג"כ גבי הא דנפל לים דדשיל"מ דהתם ג"כ מטעם ס"ס אתינן עלה, משא"כ הרב דהגיה שם דווקא אם ספק הראשון הוא דבר תורה א"כ צ"ל דהתם גבי ביצה הוא משום דשיל"מ לא מהני ס"ס ולכן כ' כאן ג"כ דדשיל"מ לא מהני ס"ס, ועיין כרו"פ שהביא ראי' לדעת האומרים דמהני ס"ס מהא דאיתא במשנה במס' ערלה האורג מלא הסיט כו' ובמוקדשים בכ"ש ולמה לא תני ואחרות באחרות אע"כ דבזה מותר מטעם ס"ס אף דקדשים הוי דשיל"מ, ולענ"ד אין זה מוכרח דיכול להיות דמיירי אף לאחר שנשחטו הקדשים דשוב אין להם פדיון וא"כ לא מקרי דשיל"מ.

ולכאורה יש לתמוה ע"ז לפמ"ש בתשוב' הרשב"א סי' ת"א דס"ס מטעם רובא אתינן עלה ואפשר דעדיף מרובא וכיון דבדשיל"מ אזלינן בתר רובא כ"ש דניזיל בתר ס"ס לקול' וכבר כתבנו בסימני' הקודמי' להוכיח דבדשיל"מ אזלינן בתר רובא מהא דאית' פ"ק דביצה ד' יו"ד זימן שחורים כו' ופריך שם לימא מסייע לי' לר"ח דאמר רוב וקרוב הלוך אחר הרוב ומשני כדאמר אביי בדף כו' הרי דהש"ס ס"ד דאי הוה אמינא רוב וקרוב הולכים אחר הרוב לא הוה א"ש דהוה אמינא ניזל בתר קרוב לקולא וא"כ כ"ש דברוב

נגד מיעוט דלכ"ע בכל התורה אזלינן בתר רובא גם בדשיל"מ אמרינן הכי ואדרבא מצינו כמה דברים שהתירו באיסור דרבנן בדשיל"מ יותר משאר איסור דאוריית' דהא קיי"ל בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה כמ"ש בפ' משילין (ד' ל"ז ע"ב) גבי שנים שלקחו חביות ובהמה בשותפות דקיי"ל כרב דחביות מותרות מטעם דבדרבנן יש ברירה ושם פסק הש"ס לחלק בין דאורייתא לדרבנן ואיסור תחומין מקרי ג"כ דשיל"מ כמ"ש (שם ד' ל"ט ע"א) גבי אשה ששאלה מים ומלח כו' וא"כ כ"ש דברובא וס"ס דמותר באיסור דאורייתא דכ"ש דיש להקל בדשיל"מ באיסור דרבנן עכ"פ ואף שהחמירו רבנן ואמרו דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל היינו לדין זה, בלבד שלא ראו להקל כיון שיש בתערובות ודאי איסור ומנין לנו ללמוד לשאר דינים ומכ"ש לשיטת הר"ן בפירושו לנדרים, פ' הנודר מן המבושל שכ' דדשיל"מ דלא בטיל ילפינן מדם הפר ודם השעיר כיון ששניהם שוים במה שיהי' שניהם היתר לאחר זמן דודאי לא ילפינן מנייהו לדין דפריש מרובא פריש או בס"ס דלא ליהני בדשיל"מ וא"כ ה"ה בטעמו של רש"י דס"ל דהטעם הוא עד שאתה אוכלו באיסור תאכלנו בהיתר ג"כ נראה דאין לחלק ועש"ך (ס"ק נ"ו) מ"ש בשם תשו' הרא"ש לחלק בין ס"ס בגוף הענין לס"ס שע"י תערובות ואין זה מוכרח בכוונת הרא"ש אלא כוונתו כמ"ש הגר"א ז"ל בביאורו משום דספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות לא מהני בשום איסור אבל במקום דמהני ס"ס מותר גם בדשיל"מ וגם בב' תערובות ועיין ברשב"א, (תה"א שער ב') משמע קצת דב' תערובות עדיף מס"ס בגוף הענין ולכן ודאי דיש לסמוך לקולא במקום שיש צורך קצת.

סימן פה

דין ספק טריפה שנתערב באחרים.

כתב המחבר (סעי' ט') ספק טריפה שנתערב באחרים כולם אסורות כו' לבאר דברי המחבר והרב כאן נקדים תחילה הסוגיות השייכים לזה בפ"ק דביצה (ד' ג' ע"ב) וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורו' ויש בזה מחלוקת ר"ת ור"י הזקן דר"ת פי' דזה קאי על ודאה אבל ספיקא בטלה באלף מטעם ס"ס ואף דספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות שפיר הוי ס"ס אבל ר"י הזקן חולק עליו וס"ל דקאי אספיקא וס"ל ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות לא הוי ס"ס ויש בזה ב' אופנים הא' דלא מהני אא"כ א"א להפריד הספיקות משא"כ כשספק א' נולד קודם שנולד ספק שני דכיון שתחיל' כבר נאסר מספק א' הרי נקרא שמו עליו לאיסור והוה כודאי איסור שנתערב ולפי טעם הזה אפי' הי' הספק הראשון באיסור דרבנן כגון ביצה שנולדה ביום טוב וכדומה ונתערב שוב באחרים כיון שכבר נאסר קודם תערובות הוה כודאי איסור דרבנן דאסור אם נתערב ברוב בדבר חשוב

וכדומה וטעם ב' הוא משום דספק הראשון הוא אסור מן התורה דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא וכבר נאסר מדאוריית' שוב לא מהני בי' תערובות וא"כ באיסור דרבנן כה"ג כגון ביצה שנולדה ביום טוב מהני בי' ס"ס ספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובו' ועיין תה"א והרשב"א (בית ד' שער ב' ד' ע"ד ע"ב בדפוס ווין) שם תחילה דעת ר"י דאין להתיר ס"ס אלא בשני תערובות והקשה ע"ז מהא דפ"ק דכתובו' ספק תחתיו כו' ספק באונס כו' ותירץ שם דש"ה דא"א לבוא לפניך כי אם בב' ספיקות ואי אתה יכול להחמיר עליו ולומר דהאיך נתיר וכבר אסרת כמו שאתה אומר בספק נולדה ביום טוב שמיד עמדה עלינו באיסור כו' הרי מבואר דאף בספק שאין אסור מן התורה ג"כ ס"ל דלא מהני כיון שכבר נאסר בתחיל' קודם שנולד בו ספק שוב אין לומר ספק שמא מותר הוא כיון שכבר אסרת אותו אלא בב' תערובות שבזה מקילינן אף דספק א' נולד קודם לחבירו ושם באותו עמוד כ' עוד וז"ל ואני תמה באותה שמועה שבפ' התערובו' כו' וקשיא לן כי ליכא רובא נמי הא איכא בכל חד וחד שבתערובו' ב' ס"ס ושמא לא אמרו ס"ס להקל אלא ע"י שני תערובו' וזה כדעת ר"י הזקן שכתבנו ועוד י"ל שכל שנפל איסור כאן בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואים כל א' מאלו כגופו של איסור שהרי הוא אסור דבר תורה ואין הולכים בכל ס"ס כזה להקל ומ"מ יש לחוש לדברי ר"י הזקן שלא להתיר בס"ס אלא בבא ע"י ב' תערובות ונפקא מינה לספק טריפה שנתערבה באחרות כו' מבואר מדבריו שכתב שני תירוצים בזה הא' שלא מהני באם הי' תחילה חד בחד ואח"כ נתערב משום דמיקרי ספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות דאסור וכן בספק טריפה שנתערבה באחרים ועוד תירץ שם משום דחד בחד כגופו של איסור הוי וחמיר יותר מספק טריפה בגופו וא"כ אין מזה ראי' לספק טריפה בגופו דלא ליהני להתיר אם ספק ב' ע"י תערובות ולכן סיים דאעפ"כ יש להחמיר כדברי ר"י דשמא תירץ הראשון עיקר כנ"ל ביאר דברי הרשב"א, (ולקמן נדבר בס"ד בדין חד בחד אי חמיר מספק טריפה). ושיטת הרא"ה בבדה"ב שם היא דהכל תלוי באם ספק הראשון אסור מן התורה או לא דכל שספק ראשון אסור מן התורה לא מהני בי' ס"ס אבל באם הוא רק ספק דרבנן כגון ביצה שנולדה ביום טוב בספק וכדומה אמרינן בי' ס"ס להקל בנתערבה באחרים ועכשיו דברי המחבר והרב הם מבוארים דהמחבר העתיק דברי הרשב"א וכ' הטעם שכ' הרשב"א בתחיל' דהכל תלוי באם אין ב' הספיקות מענין א' וכל שספק ראשון בגופו אסור אפי' באיסור דרבנן וכמ"ש הרשב"א להדיא כמ"ש ואף שהרשב"א כ' עוד תירץ אחר דבפ' התערובו' ש"ה דהי' חד בחד וכגופו של איסור הוא מ"מ כיון שסיים שם שיש לחוש לדעת ר"י לכן החמיר ג"כ המחבר כדבריו והרב בהג"ה העתיק הטעם משום דספק הראשון אסור מן

התורה ולפ"ז באיסור דרבנן כה"ג מותר וראיתי בפרמ"ג (שפ"ד ס"ק ס"ב) שכ' דר"ת דס"ל דספק א' בגופו וספק ב' בתערובו' מותר לטעמי' אזיל דס"ל לר"י מין במינו לא בטיל מן התורה וכן ס"ל לרב כר"י וא"כ בהך דטבעת של כוכבים ומזלות דנפל אחד מהם לים דמותר מטעם ס"ס אף דאינו שקול דיותר ראוי לומר דמרובא פריש והיתרא נפל אלא משום דלעומת זה אמרינן דגם מה שנוטל עתה הוא מרובא ואם תחמיר לומר שמא האיסור הוא אף דמרובא פריש א"כ אני אומר ג"כ להיפוך שמא המיעוט שפירש ואיסורא היא דאל"כ סתרי אהדדי והרי אין כאן שום חשש איסור דאורייתא בספק ראשון דעיקר ההיתר דאמרינן עכשיו מרובא פריש ועוד נראה דאין ראי' לדבריו דר"ת לא הזכיר בשום מקום דלכך בהך דטבעת שנפל א' מהם דהטעם דמותר היא משום ס"ס ואדרבא התוס' בפ' התערובו' כתבו דלכך מותר משום דבדרבנן תלינן לקולא דאיסורא נפל וצ"ל דר"ת ס"ל כמ"ש בתחיל' לחלק בין לח ליבש דביבש בטל מין במינו או כמ"ש שם התוס' ד"ה ר"י אומר כו' דס"ל כר"ח דבתר מבטל אזלינן דכל שא"א לו להיות כבטל מקרי מין בשאינו מינו וא"כ כאן טבעות של היתר א"א להם להיות כטבעת של איסור ולכן שפיר בטיל ורק הרא"ש כתב הטעם משום ס"ס והנה לשיטת הרא"ה דס"ל דהכל תלוי באם ספק הראשון אסור מדאורייתא יש לומר ג"כ דיש כאן חומרא להיפוך באם ב' הספיקות בגופו רק שיש להפריש בין הספיקות ונודע הספק הראשון בתחילה שכבר נאסר מן התורה שוב אין מועיל לו אף שאח"כ נולד בו עוד ספק שני וכמ"ש בפרמ"ג שם במה דאיתא בפ"ק דפסחים חבר שהניח מגורה כו' יעו"ש ואחר שבארנו לפניך כל השיטות שנתבארו בזה בקצרה נבוא לבאר פרטי חלקי דינים היוצאים לנו מזה בס"ד.

סימן פו

דין ספק טריפה שנתערבה ברוב ושוב פירש מקצת מהם.

אם נתערבה ספק טריפה כגון ביצה ממנה וכדומה בתערובו' היתר הרבה ושוב נחלקו לב' חלקים מיעוט לכאן והרוב לכאן הי' נראה לכאורה דאסור כיון דלא מהני מטעם ס"ס א"כ כבר נקרא עליהם שם קבוע מדרבנן וכל שנחלקו בדרך חלוקה לא מקרי פריש כמ"ש אמנם בתה"א להרשב"א מבואר להדיא דמתיר בכה"ג דשם כ' גבי הא דטבעת של כוכבים ומזלו' שנתערבה במאה טבעות דפי' מ' למ"א מותרים והקשה עליו הרא"ה בבדה"ב דלא מקרי פרישה כיון דהוי דרך חלוקה ואסור גם המיעוט שפי' והשיב הרשב"א ע"ז דהרא"ה לא הבין כוונתו דהוא מדבר בספק טריפה שנתערב דע"פ דין הי' נראה להקל דהא הוי ס"ס ור"ת מתיר בזה לגמרי רק דאנו חוששין לדברי ר"י ולכן כל שפירש המיעוט לצד אחד והרוב לצד א' לא מחמרינן לאסור המיעוט הנפרש לבדו

ונראה מלשון הרשב"א במשה"ב שם דגם ר"י הזקן מודה בזה דיש להקל כיון שנחלקו לב' חלקים ויש להתיר המיעוט ואין לומר דהרשב"א לא כ' כן אלא משום דדעתו לדינא עיקר כשיטת ר"ת רק דחשש להחמיר כדעת ר"י וכאן יש עוד סברא להקל כיון שנחלקו בזה סמך על ר"ת דאין נראה כן דהא מביא שם ראיה מדברי השאלתות דכ' דהיכא דאיערב ספק דרוסה באחרות דכולם אסורות ואי אבדור רובא לחדא דוכתא ומיעוטא לחדא דוכתא אמרינן איסורא ברובא איתא ומיעוטא שריין וע"כ צ"ל דמה שמביא שם דברי ר"ת הוא לרווחא דמילתא דהוא מתיר בלא"ה אפי' לא נחלקו וצריך לומר דה"ט דאף דגזרו חכמים על תערובו' שם קבוע היינו דווקא באם נתערב איסור ודאי בתערובו' אבל בספק איסור שנתערב אינו אסור כי אם כ"ז שהספק היא בתערובות שאז אין כאן ס"ס דהוא מב' ענינים דא"א לומר שמא אין כאן איסור כלל וע"כ צריך אתה לומר שמא אינו טריפה וזה א"א מאחר שכבר אסרתו מספק שבגופו משא"כ כשאינו ודאי בתערובו' אני אומר שמא אין כאן איסור כלל רק הוא ברובא ואף אם תאמר שהוא במיעוט אני אומר שמא הוא מותר כעין מ"ש הש"ך, כללי ס"ס אות ד' דכל שיש להתחיל ולומר שמא אין כאן איסור כלל אמרינן שפיר ס"ס אפי' בב' ענינים וכשי"ת בס"ד בשעה"ס.

ואם נתערב ספק טריפה ברוב ושוב נפל א' מהם לתערובות שני כבר כ' בהג"ה (סעיף ח') דאפי' לדעת הרמב"ם דמצריך שלשה תערובו' דווקא כאן מודה דדי בשני תערובות וכ' הש"ך שם דלדעת הרב דבג' תערובות אסור לאכול תערובות הג' כולו בב"א גם בספק טריפה דדי ב' תערובות דינא הכי לדעתו וכבר כתבתי למעלה לשיטת הגר"א ז"ל דאין זה מוכרח דודאי איסור בתערובו' הראשון כודאי איסור נחשב לגמרי כיון שחכמים אסרו אותו לגמרי ונתנו עליו שם קבוע משא"כ בספק טריפה בשני תערובו' א"כ דברי הרב נכונים.

ואם נתערב ספק טריפה ברוב ושוב פירש אחד מהם שלא בפנינו נלע"ד ג"כ דמותר לכל הדיעות אף לדעת ר"י דהא כאן אין לגזור שמא יקח מן הקבוע כיון דאין כאן איסור ודאי הוי כעין גזירה לגזירה ולכאורה הי' נראה להיפוך ממ"ש התוס' ר"פ התערובות גבי ספק דרוסה שנתערבה באחרים דמתיר ר"ת ע"י דלכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש וכ' שם ע"ז דלא נהירא דגזרינן שמא יקח מן הקבוע יעו"ש וא"כ בפירש שלא בפנינו נמי יש לומר כן כיון דטעם אחד לשני דינים אלו אבל אחר העיון נראה דאינו כן דלפי זה יקשה על הרשב"א דמתיר בפירשו מן מועטים לצד אחד ורובם לצד אחד אף לשיטת ר"י בספק טריפה ולמה לא גזרינן ג"כ שמא יקח מן הקבוע וכי עדיף מפירש אחד שלא בפנינו דמותר מדינא מטעם דמרובא פריש וכ"ש בנידון זה דלא מקרי פריש כלל דהוי

דרך חלוקה כמ"ש אלא צ"ל דדוקא היכא דאנו מתירין רק מהך סברא לחוד משום דפריש מרובא בזה אנו אומרים דאפי' בספק איסור דשפיר גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואדרבא יש לחוש יותר כיון דקילא לי' דהוי רק ספק איסור וכן בהך דטבעת של כוכבי' ומזלו' שנתערב במאה ופירש א' מהם בזה גזרינן שמא יקח מן הקבוע דשם רק מהך טעמא לחוד אנו רוצים להתיר לכן אמרינן דגם יקח מן הקבוע ויסמוך ג"כ על מה דפריש מרובא דרובא דעלמא אין יודעים להבחין בין פירש ממילא או לקח בידים אבל היכא דיש לומר דמותר מטעם ס"ס כגון בנד"ד דנתערב ספק ברוב ופירש אחד מהם שלא בפנינו דשפיר יש כאן ס"ס שמא אין כאן איסור כלל כיון שפירש כבר שלא בפנינו ובא לפנינו ס"ס ביחד דאת"ל שיש בו הספק שמא אינו טריפה כמ"ש למעלה רק דאעפ"כ הי' לנו לאסור שמא יקח מן הקבוע בזה אמרינן דלא שייך לגזור כאן דמי שיראה דאנו מתירין אותו לא יקח בידים דיודע דאנו מתירין מטעם ס"ס וזה אין שייך בלוקח ממקום שנתערבו דשם אין שייך ס"ס ומ"ש התוס' לאסור בספק דרוסה שנתערב היינו מאחר שבעת שבא לפנינו הדבר לשאול עדיין לא הי' ב' ס"ס דספק א' בגופו ואי אתה יכול לומר שמא אין כאן איסור כלל ואתה רוצה להתיר ע"י דנכבשינהו כו', שיהי' ס"ס זה אינו מועיל דקיי"ל בכ"מ דאין עושים ס"ס בידים ומטעם דפריש מרובא שפיר גזרינן שמא יקח מן הקבוע כנ"ל ולמעשה צ"ע ויבואר עוד בשעה"ס אי"ה.

תם ונשלם בעזר ה' שער הקבוע.

שער הספקות

פתיחה

אמר המחבר יען שהאחרונים ובראשם מרן הש"ך ז"ל האריכו עד למרבה בדיני ספק ספיקא כלליהם ופרטיהם בחריפות ובקיאות הכינו להם, דוברות עריכות בים התלמוד עד שלא הניחו לאיש כמוני מקום להתגדר בו. ולפי שנולדו לי בדבריהם עיונים עצומים ונתחדשו לי בעזר האל כמה דברים חדשים. ומה שמצאתי איזו גרגרים בתשובות גאוני זמנינו אשר היו אחרי צאת אור בהיר בשחקים מאורי אור דברי הפוסקים לזאת אמרתי לבאר על הלוחות למען ירוץ קורא בו. ואשא עיני אל ה' בתפילה ותחנונים שלא אכשל בדבר הלכה. ויפתח את לבי ואביטה נפלאות מתורתך. הבינני ואדעה דרכי תבונתיך.

ונקדים תחילה מחלוקת הרמב"ם והראשונים בזה בדין ספיקא דאורייתא אם מותר מן התורה או לא וכבר האריכו בזה הראשונים אשר לפנינו, ובראשם הרב המובהק מוהרי"ט בתשובה והפר"ח וכרו"פ ושאר האחרונים, ויען כי הוא לאבן פינה ויסוד מוסד

לכל דיני הספיקו' לזאת אמרתי ג"כ להאריך קצת בזה ומתוכם יתבארו לפנינו דבריהם על נכון.

הנה ידוע מחלוק' הרמב"ם וסייעתו והרשב"א ודעימי' דהרמב"ם סבר ספיקא דאורייתא מן התורה מותר רק דחכמים אסרוהו כמבואר בחיבורו בכמה מקומו', והשיגו עליו הראשונים ז"ל כמו שיתבאר בס"ד, וראשי' מאמרם הקשו עליו מהא דחייבה תורה אשם תלוי על ספק איסור ותירצו בזה דס"ל להרמב"ם כמ"ד אינו חייב אשם תלוי אלא בחתיכה אחת משני חתיכות דאתחזק איסורא ואקבע וכן פסק בפירוש (פ"ח מה' שגגו' ה"ב). וז"ל אינו חייב אשם תלוי עד שיהי' שם איסור קבוע, כיצד אכל חלב וספק אם היו כזית או פחות מכזית או שהיתה לפניו חתיכה חלב וחתיכה שומן ואכל אחת מהם ואינו יודע איזו מהם אכל אשתו ואחותו כו' או שעשה מלאכה בשב' ואינו יודע מאיזו מלאכה וכו' שבת וחול לפניו ועשה מלאכה באחד מהם וכו' עכ"ל ובש"ס איתא בהא מילתא פלוגתא דאמוראי בפ' ספק אכל ד' י"ז ע"ב דאיתא התם אתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו ספק של חלב ספק של שומן וחייא בר רב אמר חתיכה אחת משתי חתיכות שנינו ולכאורה יש לעיין מלשון המשנה שם דאיתא ספק אכל חלב ספק לא אכל ואפילו אכל ספק יש בו כשיעור ספק אין בו שיעור שומן וחלב לפניו ואכל אחת מהם ואינו יודע איזו מהם אכל כו' ולחייא בר רב דס"ל דאינו חייב כי אם בחתיכה אחת מב' חתיכות קשה מאי קאמר תחילה ספק אכל חלב כו' דע"כ מיירי בחתיכה אחת ספק שומן או חלב דאי מיירי בחתיכה אחת משתי חתיכות היינו סיפא חלב ושומן לפניו כו' ואף דבגמרא שם משני דסיפא פירושא דרישא ספק אכל כיצד חלב ושומן לפניו כו' מ"מ מה דקאמר ואפי' אכל כו' לדידי ע"כ צ"ל דמיירי ג"כ בב' חתיכות ובשניהם כשיעור. וא"כ קשה מאי אפי' דקאמר דהא רישא ומציעתא בב' חתיכות מיירי והתוס' נראה דהרגישו בזה דכ' דהך אפי' קאי אריש ואשמעינן דאפי' בס"ס חייב אשם תלוי. ודבריהם דחוקים ויתבאר בסימני' הבאים בעז"ה דלאו כ"ע ס"ל הכי דבס"ס יתחייב אשם תלוי וגם א"א לומר דמיירי בחתיכה אחת וספק יש בו כשיעור או לא דא"כ יקשה לר"ל דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה כדאיתא בפ' ב' דיומא א"כ דמיא לחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן דלא אקבע אסורא ואמאי חייב אשם תלוי וצ"ל דמיירי באמת שיש בו כשיעור והספק היא אם אכל כל השיעור או לא דכיון דבאמת אקבע בו איסורא רק דהספק הוא אם אכלו כולו או מקצתו חייב אש"ת ולא דמיא לחתיכה של חלב ויש לו ספק אם אכלו כלל או לא אף לר"ל דש"ה דמהיכי תיתי נחזיק בו שעבד איסורא ואוקי גברא בחזקת כשרות ומספק מוקמינן לי' אחזקתי' קמא, כמו שלא אכל תחילה כמו כן

לא אכל עתה משא"כ כשאכל בודאי רק שאינו יודע אם אכלו כולו או לאו כיון דדרך האוכל שיאכל כל החתיכה. שפיר מקרי אתחזק ואקבע איסורא וחייב אשם תלוי וצ"ל דלשון אפי' דקאמר במשנה הוא בהיפוך ממ"ש התוס' והיינו דאפי' בכה"ג, שאינו חייב חטאת ודאי רק אשם תלוי לבד.

והנה במה דקאמר דבעינן חתיכה אחת משני חתיכות איתא שם בגמרא תלתא טעמא אליבא דרב, דרבא ס"ל מטעם דכתי' מצות כו' ויש אם למקרא ור' זירא ס"ל משום דאפשר לברר איסורו ור"נ ס"ל משום דאקבע איסורא והנ"מ בין ב' הטעמים הוא למאן דס"ל מטעם מצוות קרינן בכזית ומחצה לרבא פטור וכן לר"נ ולר' זירא חייב והיכא דבא עובדי כוכבים ואכל את הראשונה ושוב בא ישראל ואכל את השני' לר"נ חייב ולרבא פטור נמצא דרבא מקיל מכולהו והרמב"ם ז"ל נראה דסובר להלכה כרבא נגד ר"נ, ועמ"ש בחידושיי, אשר בכתובים עמדי בסתירת המקומו' בדברי הרי"ף והרא"ש אם אביי ורבא עצמם חולקים על רבותיהם כמאן הלכה ומרוב המקומות בדבריהם משמע דהלכה כאביי ורבא ועיין כ"מ שם, הלכה ד' דתמה באמת בזה על הרמב"ם דפסק באכל עובד כוכבים את הראשונה דחייב אשם תלוי כר' ולא כרבנן והלח"מ כ' שם טעם לדברי הרמב"ם ז"ל משום דסתם משנה בפ' דם שחיטה בחתיכה חלב וחתיכה חולין באכל אחד את הראשונה והשני אכל את השני' זה מביא אשם תלוי כו' כר' אתיא כו' יעו"ש ולענ"ד אי משום הא לא ארי' דא"כ לרבא ור"ז צ"ל דר' ס"ל דלא בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות וכמ"ש רש"י שם ד' י"ח ע"א ד"ה ור' מחייב וא"כ סתם משנה ס"ל הכי וא"כ מ"ט פסק רב דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות, ועוד קשה לחייא בר רב דמקשה התם לרב אשי ממתניתין דריש פ' ספק אכל כו' מדסיפא בב' חתיכות רישא נמי בב' חתיכות דא"כ יקשה סתמא אסתמא דבסוף פרקין סתם כר' דלא בעינן חתיכה אחת משני חתיכות אע"כ דלאו סתמא הוא דגם רישא בפ' דם שחיטה שם בחתיכה אחת של חולין וחתיכה של קודש בא אחר ואכל את השני' מסיים שם דברי ר"ע ומסתמא הך סיפא וכולה מתניתין דהתם בכה"ג דברי ר"ע נינהו וסמך אריש וא"כ אין משם ראי' כלל, ולענ"ד נראה דטעמו של הרמב"ם הוא מהא דפ' אלו טריפות גבי עולא דקאמר שם אין חוששין לספק דרוסה פריך שם מ"ש מחתיכה אחת מב' חתיכות דמביא אשם תלוי משני שם סתמא דש"ס ש"ה דאתחזק איסורא הרי דסתמא דש"ס ס"ל הך טעמא, ולכך פסק הרמב"ם כן וממילא גם בפלוגתא דר' ורבנן פסק כר' מהך טעמא, ועוד נראה מדברי הרמב"ם שם דאפי' בחתיכה אחת של חלב ספק הי' בה כשיעור ספק לא הי' בה כשיעור חייב ג"כ אשם תלוי, ולכאורה לא משמע הכי מדברי הש"ס התם דלא קאמר

דחייב בכזית ומחצה כי אם לר' זירא דס"ל טעמ' משום דאפשר לברר איסורו משא"כ לר"נ דפסק כוותי' דבעינן אקבע איסורא. וכן כתבו שם התוס' בפירוש דלר"נ פטור בכזית ומחצה מאשם תלוי, ולכן נלע"ד דהרמב"ם ס"ל דהש"ס לא קאמר שם אלא כי היכא דתיתי אליבא דכ"ע וא"כ לר"ל דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה ודאי דבכזית ומחצה פטור אליבי' דלא אקבע איסורא כלל משא"כ לדידן דקיי"ל כרבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה א"כ גם בחצי זית של איסור אקבע איסורא מקרי ולדידי' אתיא מתניתין בהא דקאמר ואפי' אכל ספק הי' בו כזית כו' כפשטי' בחתיכה אחת וא"כ א"צ לדברי התוס' שם דבס"ס חייב אשם תלוי ומעתה דברי הרמב"ם עלו כהוגן אליבא דהלכתא בפשיטות ואין צריך למה שנדחק בזה בס' לח"מ שם יעו"ש.

אך מה שיש לעיין בזה דא"כ צריכין אנו לומר דרב אסי ס"ל דחתיכה אחת שנינו יסבור דספיקא דאורייתא אסור מן התורה וזה לא מסתבר שיהיו מחולקים בזה דא"כ למה קאמר בש"ס שם דפליגי אם יש אם למקרא או יש אם למסורת דמצות כתיב ומצוות קרינן ולמה לא קאמר דפליגי בזה דרב אסי ס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה אסור ולכן על חתיכה אחת חייב אשם תלוי משא"כ חייא בר רב דס"ל דמותר מן התורה ע"כ צריך לומר דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות כי היכא דלהוי כאן חזקת איסור ודוחק לומר דזה גופא דספיקא דאורייתא נלמד מהא דאשם תלוי ולכן פליגי אי בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות או בחתיכה אחת לבד מקרא דמצות ה' וממילא נשמע משם הך דינא דספיקא דאורייתא דאין נראה כן דהרמב"ן והרשב"א כתבו דלכך פסק הרמב"ם דמותר מן התורה דלמד זה מהא דקיי"ל בפרק עשרה יוחסין דשם בריש פרקין מוכח מסתמא דמתניתין דשתוקי בישראל כשר ומפרש בש"ס טעמא משום דממזר ודאי לא יבא בקהל הא ספק ממזר יבא, וכן קשה דהא רבי לדברי ר' זירא ורבא ע"כ ס"ל דלא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות כמ"ש למעלה וכמ"ש רש"י בפ' ספק אכל. וא"כ יקשה הא רבי סתם משניות ולמה סתם בר"פ עשרה יוחסין דשתוקי בישראל כשר דהא מוכח ודאי ממתניתין דשם דס"ל כרבא דשתוקי כשר בדאורייתא מדקאמר שם ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה, וע"כ דריש בקהל ודאי לא יבא הא בקהל ספק יבוא וא"כ ע"כ דריש ג"כ ממזר ודאי הוא דלא יבא כו'.

ולולי דברי רבותינו הקדושים הייתי אומר דלא קשיא כלל מהא דאשם תלוי לשיטת הרמב"ם ולא תליא כלל בהא דספיקא דאורייתא אם מותר מן התורה או אסור מן התורה. והוא דמאי דאמרינן ספיקא דאורייתא מותר מן התורה היינו שבאם בעת שרוצה לאכול האיסור יש בו ספק אם הוא אסור או מותר ע"ז אנו אומרים דמותר לו לאכול מן התורה

דהתורה התירה לו אבל כאן מיירי בעת שאכל לא ידע משום דבר, כמ"ש התוס' ר"פ ספק אכל ד' י"ז ע"א ד"ה ספק אכל יעו"ש. ולאחר שאכל נפל לו ספק אם אכל האיסור או לא א"כ היאך שייך כאן לומר דספיקא מותר מן התורה דכאן נולד הספק לאחר אכילה שמא בתחילה אכל איסור ודאי ובזה א"ש ג"כ דברי התוס' שם ד"ה מדסיפא דאפי' בס"ס חייב אשם תלוי שכבר תמהו בזה המפרשים דהא קיי"ל דס"ס מותר בכל איסורים שבתורה אפי' מדרבנן ולמה חייב אשם תלוי ולפמ"ש א"ש דכוונ' התוס' דלאחר אכילתו נולד לו ס"ס אם אכל איסור היינו שהיו ב' חתיכו' ספק שמא אכל איסור ובאם אכל איסור שמא לא הי' בו כשיעור ובעת אכילה לא היו ב' החתיכו' מעורבים זה בזה אבל אם באמת בעת האכילה היו לו ס"ס הי' מותר לו לאכול בודאי ושוב לא הי' חייב אשם תלוי כגון לר"ל דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה משא"כ כשנולד לו הספק אח"כ אמרינן שמא בעת אכילתו הי' כאן איסור ודאי ולכן חייב אשם תלוי להגין עליו מן היסורים עד שיוודע לו והא דאיתא התם במשנה חלב ושומן לפניו ואכל אחת מהם ואינו יודע כו' היינו שלא נתערבו החתיכות זו בזו והי' האיסור ידוע במקומו ואח"כ נולד לו ספק לאיזו חתיכה אכל דומיא דמה דאיתא התם אשתו ואחותו עמו בבית דודאי הי' מכיר איזו היא אשתו ומ"ד דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות היינו מקרא דמצות ה' מצוות קרינן גילתה לנו התורה דאף דהספק נולד לו אח"כ בעינן שתחיל' אכילתו הי' ממקום דאתחזק ואקבע איסורא לכל חד כדאית לי' ומה דאיתא בפ"ב דכתובו' שנים אומרים מת כו' אם ניסת לא תצא ומקשה שם הא באשם תלוי קיימא כוונת הש"ס הוא היאך מקלינן לומר דאם ניסת לא תצא דהא אפשר למצוא בזה חיוב אשם תלוי היינו באם באו ב' כיתי עדים האלו אחר שנשאת דא"כ נולד לה ספק בעת הנשואין שמא עשתה איסור ודאי דשמא אז לא הי' נודע מעדים המעידים על המיתה. ועוד התם בלא"ה לא קשיא דהא בחזקת א"א קיימא ומן התורה מוקמינן לה אחזקה וא"כ ע"ז שפיר אמר קרא ועשה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע וגו' דהא אסירא לי' ויש כאן ספק איסור מן התורה, וכן הא דאיתא פ"ב דשבת גבי העושה מלאכה בהשמ"ש דחייב אשם תלוי שם ג"כ אתחזק איסורא דיש לפנינו יום שבת ויום חול סמוכים זה לזה, ועוד נראה דבעושה מלאכה בע"ש בהשמ"ש בלא"ה איכא איסור דאור' דהאיך אפשר לומר דמן התורה מותר בספיקא דא"כ תחזיק בהשמ"ש לודאי יום וא"כ האיך תתיר אח"כ בהשמ"ש של מו"ש ותחזיק אותו ללילה והוי תרתי דסתרי אהדדי וכעין זה כ' מוהרי"ט בתשובה אמידי אחרינא ויבואר בסמוך בס"ד, וכן הא דאיתא פ"ק דנידה נמצא על העד דם לאחר אותיום חייבים באשם תלוי היינו ג"כ דשם הי' הספק אחר בעילתו שמא עשה

איסור ודאי תחילה והיינו שמש"כ הרמב"ם דכל ספק מותר מן התורה הוא דוקא בעת שנולד הספק אינו עומד אז להתברר משא"כ אם הי' עומד אז להתברר א"א לומר דמותר דהוה כניכר האיסור ולכן בספק בן תשעה כו' שבתחילה בעת שיבמה הי' הספק עומד להתברר אם הי' ממתין שלשה חדשים ונמצא שהספק נולד אחר המעשה. שעבר ויבמה וילדה בן ספק בן תשעה כו' שאז אינו יכול לברר ולכן שפיר ספק כזה שבשעת מעשה הי' אסור מן התורה חייב עליו אשם תלוי ודו"ק, וכן הא דתנן במסכת יבמות ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון יוציא והולד ממזר ותני עלה וחייבים באשם תלוי שם ג"כ הספק לאח"כ וכלל גדול כל שהספק בא לאחר המעשה בכה"ג לא שייך לומר ספיקא דאורייתא מותר דהתורה לא התירה אלא שבעת שעשה המעשה יש בה ספק כמ"ש.

אמנם מאי דקשיא ע"ז מהא דפריך שם בפ' ספק אכל על מאן דס"ל דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות מהא דתניא ר"א אומר כוי חייבים על חלבו אשם תלוי. ולפי דברי הרמב"ם קשיא דהא מדאורייתא מותר לאכול חלב כוי דהספק הוא בעת האכילה ולכאורה הי' נראה דשאני כוי כיון שהתורה גילתה לאסור ספק זה כדאיתא בש"ס. (יומא דע"ד ע"א) כל חלב לרבות כוי וח"ש וא"כ א"ש אך קשיא מסוגיא דהתם דמסקינן דקרא ואסמכתא דלא אצטריך קרא למעוטי ספיקא וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' ואף דדחי שם הש"ס דכוי ברי' בפ"ע הוא יעו"ש דזה אינו מעלה ארוכה עדיין דהא ר"א ע"כ לא ס"ל דכוי ברי' בפ"ע הוא דא"כ אין חייב עליו אשם תלוי דלא מקרי ספק כלל, ולפמ"ש למעלה יש ליישב דכל שע"י הספק נבוא לידי היתר איסור ודאי בממנ"פ א"א להתיר א"כ א"ש דהא הך ספיקא דכוי הוא אם חוששין לזרע האב או לא וא"כ בצבי הבא על התיישה אם נאמר דחוששין לזרע האב מספק ואזלינן בתר זרע האב דווקא ולא בתר האם או לבתר האם דווקא ונאמר דאזלינן בתר האב דווקא ונתיר חלבו א"כ בהיפוך אם תייש הבא על הצבי' היאך נתיר מספק ונחזיק לומר דאין חוששין לזרע האב רק לזרע האם, (וכן לענין חיוב כיסוי הדם יהי' סתירה נגד היתר חלבה בצבי הבא על התיישה גופי') והוה תרתי דסתרי אהדדי, ולכן מאן דס"ל דלא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות ודאי דחייב כאן אשם תלוי דספק זה אסור מן התורה ולפמ"ש א"א לומר דהרמב"ם יליף לה להא דספיקא דאורייתא מותר מן התורה מהא דאמרה תורה ממזר ודאי לא יבוא אבל ספק יבוא דהא שם ג"כ מתירין בממנ"פ דהא קיי"ל ג"כ ודאן בספיקן וספיקן בודאן מותר דבקהל ודאי לא יבא הא בספק יבא וא"כ אנו מחזיקין הספק ממזרת להיפוך לכשרה וא"כ האיך אפשר לומר דמטעם ספיקא דאורייתא מותר מן התורה הוא הא בכה"ג גם הרמב"ם מודה דבכל התורה מדאורייתא אסור.

וכעין זה תירץ מוהרי"ט ג"כ שיטת הסוברי' דספיקא דאורייתא מותר מן התורה מהא דממזר ודאי כו' דהא בכל איסורים כן ומה אצטריך קרא אך דיש ליישב ג"כ דברי רבותינו בזה דש"ה דהספק שאנו מתירין בממנ"פ אינו סותר זה את זה דשפיר יש לומר דהספק ממזר זה שרוצה לישא כשירה הוא כשר ודאי לכשירצה לישא ממזרת נאמר דשמא הוא ממזר ובאמת אם ירצה לישא את שניהם כשירה וממזרת אסור באמת וכמ"ש בכרו"פ בזה על דברי מהרי"ט בישובו לדברי הפוסקים שהזכרתי.

אך מ"ש הכרו"פ בישוב דברי הפוסקים דספיקא דאורייתא מותר מן התורה דא"כ למה אצטריך קרא בממזר ותירץ בזה דאין סברא להתיר ספק ממזר בישראל דא"כ ספק זה ג"כ בוולד הוא ואם יהי' כהן ויעבוד עבודה בשבת והוא אתחזק איסורא וספק זה אסור מדאורייתא ולכך אצטרך קרא והוא תמוה לפענ"ד כיון דמן התורה ספק מותר שבו לא אתחזק איסורא והיאך שייך שוב לאסור לעבוד עבודה בשבת והרי הוא כהן כשר מדאורייתא וכעין מ"ש בש"ס בפ' התערובות וכי מגיסא אסירא דאחר שכבר היתר היאך יחזיר לאיסורו ומה בכך שמזה ישתלשל שיבא לידי ספק במקום דאתחזק איסורא, ועוד דמה מועיל חזקת איסור שבת לגבי האי גברא דאנו דנין עליו אם הוא ממזר או כשר ובו אין שום חזקה ועדיף יותר ממ"ש הפוסקי' בספק טריפה שנולד מחיים דאין מחזיקין מאיסור לאיסור וכ"ש בכה"ג דאינו גוף זה שיש בו החזקה ובאמת לפמ"ש הרמב"ן והרשב"א דהרמב"ם יליף לה להך דינא דספיקא דאורייתא מותר מן התורה מהא דממזר ודאי לא יבא ודאי דלא קשה מידי קושיות מוהרי"ט וכרו"פ אבל גם לפמ"ש למעלה דלא יליף לה משם ג"כ לא קשה דיש לומר דהרמב"ם ס"ל כיון דהוא מותר בממזרת ג"כ אף דסתרי אהדדי א"כ מסברא לא ידעינן לי' אי לאו מקרא אף דאין אנו מתירין לו לישא שניהם כאחת כשירה וממזרת מ"מ חידוש הוא שיבא לשאול על איזו מהם שירצה לישא ונתיר לו שניהם איזו מהם שירצה ולהכי אצטריך קרא ועוד דשפיר יש למצוא ספק ממזר במקום דאתחזק איסורא כגון במקום שנולד ספק באשה בגירושין שלה וכדומה דמן התורה בלאו קרא הי' אסור וכעין זה כתבו האחרונים עיין מהרי"ט ופר"ח וא"ש הכל ובקו"א בתשובה להגאון אב"ד דק"ק סלאנימא כתבתי שם באריכות לתמוה על הפר"ח בזה תראנו משם.

ומה שיש לעיין עוד במ"ש הרמב"ן דהרמב"ם יליף לה דספק מותר מן התורה מהא דגילתה תורה ממזר ודאי לא יבא כו' דא"כ קשה מה דקאמר שם רבא בפ' עשרה יוחסין דבר תורה שתוקי כשר כו' ומ"ט אמרו פסול גזירה שמא יקח אחותו מאביו כו' הא בלא"ה אסור מדרבנן ככל ספק איסור תורה דאסרו חכמים ועוד קשה מאי דקאמר רבא

דלכך פסלו אותו חכמים משום גזירה דיקח אחותו מאביו כו' דהא מן התורה מותר לו ליקח ספק אחותו מאביו דספיקא לקולא ואי משום דרבנן אסרו כל הספיקות א"כ לא הוצרך להך טעמא אלא בלא"ה פסול מספק, אמנם לפי מ"ש למעלה דהרמב"ם לא יליף לה משם ואדרבא שם גילתה תורה אף דהוי ספק דסתרי אהדדי מותר מה דלא מצינו כן בכל התורה א"כ א"ש ויש לישב ב' קושיות אלו ע"פ מ"ש במ"א לתרץ דברי הט"ז במה שחידש, (ביו"ד סי' קי"ו) דכל דבר שהוא מפורש בתורה להתיר אין כח ביד חכמים לאוסרו ע"ש שהאריך ובחידושיי הקשיתי עליו מכמה מקומות עצמו מספר דמצינו מה דמפורש בתורה להתיר ואעפ"כ אסרוהו חכמים וכתבתי שם ישוב נכון לדבריו והוא דכלל זה אינו אלא באם הוא דבר פרטי לבד ואינו נוגע לשאר איסורים בזה אין כח ביד חכמים לאוסרו דלא להוי מלתא דרבנן כחוכא ואטלולי משא"כ אם חכמים אסרי דבר א' בכלל ואגב זה נמשך האיסור ממילא גם למה שמפורש בתורה להתיר בזה יש כח ביד חכמים לאסור דלא הוי מלתייהו כחוכא ואטלולא דהא עיקר דבריהם לאו למה שמפורש בתורה להתיר אמרו ובזה מיושבים כל הסתירות שיש על הט"ז והכ"מ להאריך וא"כ א"ש הכל דבאמת כל הספיקות שאסרו מדבריהם אין מפורש התירם בקרא ולכן גם אם ירצה ליקח ספק אחותו מאביו כיון דפרט זה אינו מפורש התירם בקרא דהתורה התירה ספק ממזר בישראל אבל לא איסור ערוה זה לא מצינו א"כ שפיר יכולים לכוללו בכל הספיקות שאסרו חכמים משא"כ ספק ממזר אינם יכולים לאוסרו מאחר שמפורש התירו במקרא ולכך הוצרכו לומר שמא ישא אחותו מאביו כו' וגזירה זאת אינו מפורש להתיר ונכלל בכל הספיקות שאסרו חכמים דאינו מפורש בתורה להיתר וא"ש הכל ודוק.

והפר"ח נטה ידו להכריע כשיטת הרמב"ם מהך סוגיא דמס' יומא דכל חלב לרבות כוי וחצי שיעור דמסיק שם דלר"ל קרא אסמכתא בעלמא וכיון דברייתא כלילנהו בחדא כוי וח"ש כמו דח"ש הוא רק מדרבנן כמו כן הוא כוי הוי ג"כ דרבנן ותמה שם על הראשוני' שהעלימו עין מסוגיא זאת ולפי ענ"ד אין מכאן הכרח כלל דאף דהברייתא אסמכי' אקרא דכל חלב גם ח"ש דהוה רק דרבנן מ"מ כוי הוה דאורייתא ולאו בחד' מחת' מחתינהו ואדרב' יותר מסתבר' דחד נדרש מקרא וחד אסמכתא דאין סברא לרבות תרתי מחד קרא כמ"ש בכ"מ בש"ס אם לא היכא דאמרינן דשקולים הם ויבואו שניהם משא"כ ח"ש עם כוי דאין להם דמיון זה לזה ולכן כשתירץ דח"ש דהיה רק דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ר"ל דעיקר קרא לכוי אתי ומ"ש דאין סברא לברייתא למתני דאורייתא ודרבנן יחד ולסומכו אחד קרא כעין זה מצינו בפ"ב דיבמות וכן בכ"מ דיליף מקרא דאשה גרושה

וגו' לרבות גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ובמתני' כלילנהו כחדא אף דגרושה דאורייתא וחלוצה היא דרבנן ועיין תוס' פרק ר"א דמילה, שבת דף קל"ח. ד"ה ולא ספק דכתבו דהוא אסמכתא בעלמא ועיקר קרא אתי לאנדרוגינוס ומ"ש עוד בפר"ח דמדפריך הש"ס אצטרך קרא לאתויי ספיקא כלומר וכלפי שמיא גליא ולמה לא פריך דממילא הוה אסרינן כמו בכל ספיקא דאורייתא ג"כ תמוה דבאמת פשטא דש"ס הכי מתפרש אצטריך קרא כו' ר"ל וממילא הוה ידעינן לאיסורא וכמ"ש רש"י פ"ק דחולין דק"ג ע"ב גבי תחילת הציהוב שבזה ושבזה דפריך שם ג"כ אצטריך קרא כו' ופירש"י דכיון דלא פשיט לן היכא תיסק אדעתין למשרינהו יעו"ש אכן אין משם קושיא לשיטת הרמב"ם דגם שם יש לומר דהוי תרתי דסתרי דאם נחזיק תחילת הציהוב בבני יונה להיתרא מספק ונאמר דהוו קטנים האיך נתיר אח"כ ג"כ בתורים לומר דמספק מותרים ונחזקינהו בגדולים ושם ודאי מן התורה אסור מסברא מספק ושפיר פריך אצטריך קרא למעוטי ספיקא וכן במס' בכורות דמ"א ע"ב גבי זכר להוציא טומטום פריך ג"כ אצטריך קרא למעוטי ספיקא התם ג"כ א"ש דאם נאמר דמספיקא כשר ונחזיקנו לזכר א"כ במ"א דבעינן דוקא נקיבה כגון גבי חטאת נימא ג"כ דמספק כשר ונחזיקנו כנקבה וסתרי אהדדי.

עוד הקשו על הרמב"ם מהא דאיתא פ"ק דחולין מנלן דאזלינן בתר רובא והוכיחו שם מעולה ומפרה אדומה ועגלה ערופה ומכמה ראיות יעו"ש ולהרמב"ם אין משם ראי' כלל דאפי' נימא דהוי כמו ספק מ"מ לקולא הוי מן התורה עמ"ש בכרו"פ בישוב קושיא זאת דהוי חזקת איסור כגון עולה דילמא טריפה ואיך יחלל שבת והוה חזקת איסור וכן בעגלה ערופה היאך נאסור עי"ז נחל איתן דעומד בחזקת היתר יעו"ש ואין תירוץ זה מספיק למ"ש למעלה דמה בכך כיון דעפ"י דין הבהמה כשירה אם באנו לאוכלה א"כ הוי כודאי כשירה ומותר לחלל שבת ג"כ וכמ"ש וכי מגיסא אסירא וכמ"ש למעלה, ומ"ש בזה בתשוב' מוהרי"ט ופר"ח דכל ספק שאפשר לבררו אם הוא אסור או לאו לא התירתו התורה אין תירץ זה מספיק לענ"ד דהא בגמרא ילפינן לה מעולה שצריכה להיות שלימה וכן בעגלה ערופה וא"כ מקרי א"א לבררו והוי כנאבד או נפל לים וכדומה. ולענ"ד נראה דאין כאן קושיא כלל דבעולה ועגלה ערופה ופרה אדומה בלא"ה יש להקשות קושית התוס' שם דילמא משום הכי לא חיישינן לה דאזלינן בתר חזקה כמו שהוכיח שם בסוגיא מנגעים של בתים או מהלכתא וא"כ א"ש האיך נחוש לנקיבת קרום וכדומה אוקמה אחזקה דהא כשנולדה ודאי דלא הוי נקב בקרום של מוח דא"א לומר דהחשש שמא נברא בנקב דבדבר שאין בו חלל אין שייך בו נקב בבריאה והוא כשר כמ"ש בתשו'

צמח צדק לענין נקב בטחול בבריאה וא"כ הי' כאן חזקה דבלידתו הי' כשר והוה חזקה שנתבררה בתחילה.

ועיין תוס' שם ד"ה אתיא וצריך לומר דש"ה דהא מעיקרא קודם שהקדיש אותם הי' חולין ואם היו טריפות ידוע לא חל עליהם קדושת מזבח כלל ואף דאיתא ברפ"ק דתמורה דמקדיש בעלי מומין מה שעשה עשה היינו רק לקדושת דמים אבל לא קדושת הגוף וא"כ א"ש דאי הוה ספיקא לא הוי קדוש כלל דיש כאן חזקה אחרת שלא היתה קדושה תחילה קדושת הגוף ואפי' קדושת דמים יש לומר דלא נחתא עלייהו דאם הי' יודע שהיא טריפה לא הי' מקדישם כלל והוה הקדש טעות ויש כאן חזקת חולין ואף שיש כאן חזקה אחרת כנגדה חזקת כשרות כשנולדה, מ"מ כל שיש חזקה נגד חזקה אף דמסלקינן תרווייהו כמאן דליתנהו דמי שלא לחשבו לודאי ועכ"פ מידי איסור תורה לא יצאתה וראי' לזה מחתיכה אחת מב' חתיכות שנתערבו חד בחד דמודה הרמב"ם דספיקא לחומרא מן התורה אף דיש חזקת איסור וחזקת היתר דהא חייב אשם תלוי כמ"ש למעלה כנ"ל.

עוד הוכיח הר"ן בתשובה סימן נ"א. לדחות דברי הרמב"ם ז"ל מהא דאיתא פ"ק דקדושין גבי ערלה דספיקא מותר משום דערלה הלכה למשה מסיני וכך נאמר הלכה. ספיקא מותר ודאה אסור ואי כדעת הרמב"ם למה הוצרך הלכה בזה להתיר ספיקא אבל גם זה יש ליישב דהלכה אתי אף במקום דאתחזק איסורא כגון בכרם שיש בו ערלה ודאי והעובדי כוכבים מביא משם דבזה מתירין בספק ערלה כמ"ש במשנה סוף מס' ערלה והובא בש"ס שם, שוב אחרי כותבי זאת מצאתי בתה"א להרשב"א שהביא ג"כ מסוגיא זאת להקשות על דברי הרמב"ם וכתב לתרץ כמ"ש והנאני שכוונתי לדעתו הרמה, ומה שהקשה עוד הפר"ח על הרמב"ם מהא דאיתא פ"ק דב"מ וסוף מס' בכורות עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ולמה אצטריך קרא הלא כל ספק מותר מן התורה ע"ש מה שתירץ, ולע"ד הי' נראה לכאורה דאדרבא מכאן ראי' לדברי הרמב"ם דהא איתא התם קפץ א' מן המנויים בתוכו כולם פטורים מטעמא דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק יעו"ש ולכאורה הוא תמוה הא כאן יש רוב דחייבים ומדאורייתא ברובא בטיל והיאך נלמד מפסוק זה דפטורים כולם דזה לא מקרי ספק כלל דכל דפריש מרובא פריש וע"כ צ"ל כמ"ש בשיטה מקובצת בשם אסיפת זקנים דהא דאמרה תורה דהולכין בכ"מ אחר הרוב לאו דנחשב כודאי אלא דהתורה התירה ספק זה.

וא"כ לדברי הרמב"ם א"ש דודאי ע"כ קרא אתי אפי' היכא דהרוב חייבים דאם הי' ספק השקול בלא"ה פטורים דספיקא לקולא מן התורה אע"כ דאתי לומר דאפי' רובא לחיובא ג"כ פטורים משא"כ לשיטת הרשב"א והר"ן קשה אכן אחר העיון לא יתיישב בזה דגם

לדעת הרמב"ם קשה הא יש כאן חזקה לחיובא דכל בהמה בחזקת חיוב למעשר עומדת כל זמן שלא ידענו שנפטרת במנין הראוי ובהיכא דאתחזק איסורא גם הרמב"ם מודה דאסור מדאורייתא א"כ הדרא קושיא לדוכתא, ולכן נ"ל כיון דחכמים עשאו דין תערובות דברים חשובים כקבוע דהוה כמחצה על מחצה כמ"ש בכ"מ ועשאום כספק השקול לחומרא לכן גם היכא דהוה קולא עשאום כקבוע דאורייתא דהוה כמחצה על מחצה דלא להוי מילי דרבנן כחוכא ואטלולא ויש כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בשב ואל תעשה ולכן פטרו חכמים אף דהוה רובא לחיובא ולא קשיא לכבשינהו וכו' דהא בלא"ה עשו חכמים תקנה בזה"ז שלא לחייב במעשר בהמה דלא ליתי לידי תקלה ויש לומר ג"כ דאפי' בזמן שבהמ"ק קיים פטרו דכיון דחכמים גזרו לחומרא דלא לכבשינהו מגזירה שמא יקח מן הקבוע ולא חלקו בדבריהם והשוו מדתם אפי' לקולא לעשות כמחצה על מחצה כמ"ש וא"כ א"ש בין לשיטת רשב"א ודעימי' ובין לשיטת הרמב"ם ודו"ק.

ויש בענין זה עוד מקום עיון מהא דאיתא פ"ק דקידושין. ד' ה' ע"ב נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוא וחיישינן מדרבנן ולכאורה היא ראי' ברורה מכאן לדברי הרמב"ם ז"ל דכל ספיקא אינו אסור מן התורה ומצאתי שהר"ן הרגיש בקושיא זאת וכ' לתרץ זה משום דהעמיד האשה על חזקת פנו' כמו שהיתה תחילה ולכך מדאורייתא אין כאן בית מיחוש ואף בספיקא דדינא ג"כ אמרינן העמידנה בחזקתה ע"ש ולפמ"ש האחרונים ויתבאר אי"ה לפנינו דבכל ספק דדינא לא שייך לומר העמידנה על חזקתה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין א"כ הדרא קושיא לדוכתה ובס' קרבן נתנאל ראיתי שתירץ קושיא זאת דמאי דקאמר הש"ס ספיקא היא היינו דספק הוא אם כתירץ הראשון דקאמר בש"ס דאמרינן נעשה כו' או כתירוץ השני ואין לדבריו ביאור כלל דא"כ תירוץ שני אינו מבואר כלל דהא בתירץ השני ואבע"א דקאמר חידש בזה דספיקא הוא כו' ומלבד זה אין סוגית הש"ס לומר כן בתירץ שני שהוא ספק אם כתירוץ ראשון או כתירוץ שני ולכן נראה עיקר כמ"ש הר"ן שם תחילה דלישנא דספיקא הוא לאו דווקא דבאמת מדאוריית' אין כאן קידושין כלל דבעינן שיאמר הוא או שידבר עמה על עסקי קידושין רק דרבנן חששו כיון דשתק בעת אמירתה מחזי מילתא כמו דמסכים לדבריה ומה שפקפק הר"ן בלשון ספיקא דקאמר בש"ס מצינו בכעין זה במס' יבמות פ"ד אחין תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא וכן בפ"ב דכתובות ופירשו המפרשים שם דמדאורייתא אין שום חשש כלל דמוקמינן לי' אחזקה יעו"ש, וקרי לה ספק ר"ל דחכמים עשאו כספק וכן הוא כאן וזה נראה ברור.

עוד מצאתי בס' תפארת ישראל מנכדו של הגאון מה' יהונתן ז"ל שהקשה על הרמב"ם מהא דאיתא במסכת ביצה (ד' ג' ע"ב) גבי ביצה שנולדה ביום טוב וספיקא אסורה

ואם נתערבה באלף כולם אסורות ופריך שם בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוה לי' ספיקא דאורייתא ולחומרא אלא לר"י ור"י קשה ומשני סיפא אתאן לספק טריפה ופריך שם בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוה לי' דבר שיש לו מתירין כו' אלא אי אמרת ספק טריפה הוה לי' דבר שאין לו מתירין ולבטל ברובא ושם בס"ד דש"ס הוה סבירא לי' דאיסור דרבנן לא אמרינן בי' דשיל"מ לא בטיל וא"כ להרמב"ם דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה מותר א"כ גם לרבה קשה יעו"ש ולענ"ד אין זה קושיא כלל דהא ידוע מחלוקת ר"ת ור"י דקאי אספיקא וספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות לא הוה ס"ס וא"כ לשיטת ר"ת ודאי דא"ש דכיון דקאי אודאה א"כ א"ש דלרבה ניחא דס"ל ספק יום טוב ספק חול וספיקא אסורה דהוה ספיקא דאורייתא משום הכנה ומ"ש אם נתערבה קאי אודאה דלא בטיל מטעם דשיל"מ אבל לר"י ור"י דס"ל דקאי אספק טריפה ואם כן מ"ש ואם נתערבה באלף כו' קאי אודאה ג"כ ואעפ"כ בטיל שפיר דהא הוי דבר שאין לו מתירין וא"כ לשיטת הרמב"ם דס"ל דספיק' דאוריית' מותר מן התור' ודאי דהוא ס"ל ספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובות שפיר הוה ס"ס ומהני דהא לדידי' ספק ראשון אינו אסור מן התורה וכשי"ת בסמוך די"ל כן לדעת הרמב"ם וא"כ ע"כ דמפרש כר"ת דאם נתערבה באלף קאי אודאה וא"ש.

עוד ראיתי שם בספר ת"י שהקשה אהא דקאמר התם סיפא אתאן לספק טריפה מהא דאיתא במס' ב"ק, ד' מ"ז ע"א אמר רבא פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופא היא תרנגולת שהזיקה אין גובין מביצתה מ"ט פירשה בעלמא היא. והקשו התוס' שם מהא דאיתא פ' א"ט ומודים בביצת טריפה שאסורה משום דאגידא בגופא כגופה דמיא ותירצו דשם אסור מספק שמא בשעה שנטרפה היתה מעורה בגידין יעו"ש ואם כן קשה הא דאמר אתאן לספק טריפה הא הוי ס"ס שמא לא היו מעורות בגידין ושמא אינה טריפה כלל יעו"ש, והנה לדעת הש"ך בכללי ס"ס שכ' דבכה"ג לא מהני ס"ס דהוי ספק אחד בתרנגולת ספק ב' בביצה ובב' גופים לא מהני וא"כ אין כאן קושיא כלל אמנם אף לדעת הכרו"פ שהשיג עליו בזה וכשי"ת לפנינו בס"ד ג"כ לא קשה לענ"ד דמי לא עסקינן שהטריפות הי' בתרנגולת זה זמן רב קרוב לכ"א יום ואח"כ הטילה הביצה דהוי קרוב לודאי שבשעה שנטרפה היתה מעורה בגידין ומ"ש בב"ק דאין גובין מביצתה היינו שהטיל' לה הביצה זמן מועט אחר שהזיקה והוי שפיר ספק מעליא וא"ש.

והכרו"פ הקשה על החולקים על הרמב"ם מהא דאיתא פ"ב דשבת גבי דמאי דלא בעי ברוכי דאביי ס"ל דספק לא בעי ברוכי ורבא ס"ל רוב ע"ה מעשרין הם וא"כ משמע דאביי ס"ל שאין רוב ע"ה מעשרים וא"כ קשה למה אמרו שדמאי הוא דרבנן הא ספיקא

דאורייתא מן התורה לחומרא ולשיטת הרמב"ם א"ש ואני מוסיף עוד דגם להרמב"ם קשה דהא יש כאן חזקת איסור דאוקמינהו אחזקתייהו דמעיקרא דעדיין לא נתעשרו ובמקום דאתחזק איסורא גם הרמב"ם מודה דספיקא לחומרא מן התורה והכרו"פ תירץ דשם יש עוד ספק שמא לא באו לידי חיוב מעשר כלל דאלו הכניסם דרך גגות כו' יעו"ש ולענ"ד אין זה מספיק דא"כ למה אסרוהו באכילה עד שיעשר דהא בפ"ק דפסחים ובפ"ב דנדה גבי חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אמרינן דמותרים והם בחזקת מתוקנים דאולי הכניסם דרך גגות כו' ויש כאן ס"ס יעו"ש אע"כ דדוקא גבי חבר אמרינן הכי דהוא חושש לאיסור טבל לכן עושה להם תקנה לפוטרם משא"כ בע"ה שהוא חשיד ע"ז למה יטריח להכניס דרך גגות, ולא שכיח כלל ואין לומר דעכ"פ קצת ספק יש גם בע"ה ומצטרף לספק אם מעשרים והוה כרובא דזה אינו דכל ספק שהוא נוטה יותר לאיסור לא מקרי ספק כלל כמו שיבואר אי"ה בשעה"ס ואולי י"ל דעכ"פ מדאורייתא מצרפינן ספק זה לספק שני דליהוי כרובא להיתרא עכ"פ מדאורייתא אבל גם זה אינו מספיק דא"כ מה בינו לרבא דס"ל הטעם משום דרוב ע"ה מעשרים הם ואף שיש לדחוק בזה מ"מ אינו מיושב כ"כ ולענ"ד נראה לתרץ בפשיטות כמ"ש התוס' ספ"ב דכתובות (ד' כ"ד ע"א). ד"ה אביי כו' דגם אביי ס"ל רוב ע"ה מעשרים הם והא דקאמר בפ"ב דשבת היינו אפי' אי לא נימא רוב ע"ה מעשרים הם ונראה כוונת דברי התוס' דר"ל דאביי מתרץ כן אף אם לא נסמוך אסברת רבא מטעם דהוי חומרא בעלמא משום דרוב ע"ה מעשרים אלא נאמר כיון דחכמים החמירו בו כספק השקול ג"כ א"ש דאין מברכין על ספק דבריהם ובזה נדחין דברי בעל תפארת ישראל מ"ש ליישב דברי הכרו"פ ע"ש.

ומה שיש לעיין עוד בזה על מ"ש דדמאי הוא מדרבנן משום דרוב ע"ה מעשרים הם דתינח אם מכר בשוק הוי פירש וכל דפריש מרובא פריש, אבל אם הלך לביתו לקנות הוי קבוע וכמחצה על מחצה הוא מדאורייתא ואין לומר דלא הוי קבוע כיון דאין האיסור ניכר דא"כ לדעת הסוברים תערובות חנויות הוי קבוע מדאורייתא קשה ועוד דהא כאן יש כמה בני אדם שיודעים מי שאינו מעשר וגם איכא לברורי וכניכר האיסר חשוב וכבר עמד בזה הרב בעל תפארת ישראל ולכן הי' נלע"ד ליישב זה ובזה הי' מתיישב ג"כ דברי הכרו"פ הנ"ל והוא ע"פ מ"ש למעלה בפתח שער הקבוע אהא דאיתא במס' נזיר האומר לשלוחו צא וקדש לי כו' אסור בכל הנשים ואמרו שם דטעמא משום קבוע דאשה הדרא לניחותא ולכאורה תמוה הא דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אינו ודאי כי אם ספק וראי' דמדאורייתא לא אמרינן הך חזקה לר"נ דהלכתא כוותה כמ"ש התוס' בפ' בכל מערבין וא"כ הוי ס"ס אע"כ כמ"ש התוס' שם דאינו אלא קנסא דרבנן לבד משום שעשה

שלא כהוגן וא"כ יש לומר ג"כ בנד"ד הכי והא דמבואר בכ"מ דלכך הלוקח דמאי א"צ להפריש תרומה משום דבקל יכול לתקנו דחטה אחת פוטרת הכרי וא"כ י"ל גם לענין מעשר כן כיון דיכול לתקן שיכניסו דרך גגות א"כ אין זה ודאי שלא הפריש מעשר והיה ס"ס ממש רק דחכמים החמירו בו כעין שהחמירו גבי אומר לשלוחו צא וקדיש לי כו' ורבא דקאמר רוב ע"ה מעשרים הם ר"ל דלפ"ז מצרפינן הך סברא דשמא לא נתחייב במעשר ולכן הוי חומרא בעלמא כיון דרוב פעמים מוכרים בשוק ודבר זה לא שכיח שילך לביתו לקנות ולכן במילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן כיון דאפי' ילך לביתו יש ג"כ ס"ס ומדאורייתא אין בו חשש.

עוד הביא הפר"ח בשם מהרי"ט ראי' לדברי הרמב"ם ז"ל מהא דאיתא פ"ק דביצה (ד"ח ע"ב) גבי כוי דאין מכסין את דמו ביום טוב ומסיק שם משום דדעתו על ודאי ואין דעתו על ספק ולהרשב"א דספיקא דאוריית' מן התור' לחומרא א"כ חייב לכסו' מדאוריית' ואמאי אין דעתו על ספק ולענ"ד אין כאן קושי' כלל דלפמ"ש למעל' דהיכי דמכח הספק נבוא לידי איסור ממנ"פ אין סבר' לומר דמות' מן התור' א"כ גם להרמב"ם קשה דהא לענין חלבו של כוי נתיר מספיק' ונחזיקנו בחיה א"כ האיך נפטור אותו מכיסוי ונחזיקנו בחזקת בהמה והוה תרתי דסתרי ובזה נדחה הראי' שהביא הפר"ח לדברי הרמב"ם מסוגיא דמס' יומא דכל חלב לרבות כוי וח"ש דמסקינן דהוה אסמכתא דלפמ"ש בכוי אסור החלב מן התורה כיון דהוי תרתי דסתרי ולפ"ז אתי שפיר הכל דבכ"מ דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא להרשב"א היינו שהתורה אסרתו ועשאתו כוודאי איסור כמ"ש גבי סוטה דהתורה עשתה כוודאי כמ"ש במס' סוטה וזה לא שייך כ"א היכא דאין תרתי דסתרי משא"כ כאן בכוי אף שמדאורייתא אסור מ"מ א"א לומר דעשאו התורה כוודאי דאיך אפשר לומר דהוי כוודאי חי' לענין כיסוי דא"כ למה אסרו חלבו ועשאו בזה ודאי בהמה והוא סותר זא"ז וע"כ צ"ל דכאן אינו דומה לכל ספק דאורייתא והוה רק ספק לבד ולכן שפיר קאמר דעתו על ודאי ואין דעתו על ספק וא"ש בין לשיטת הרמב"ם בין לשיטת הרשב"א ודו"ק.

ומה שיש לדקדק עוד לענ"ד הוא ממ"ש בפ' כסוי הדם (ד' פ"ו ע"א) חרש שוטה וקטן ואחרים רואים אותם כו' בינם לבין עצמם פטור מלכסות כו' וכן לענין אותו ואת בנו כו' וקאמר שם בש"ס דחכמים פליגי גם ברישא ובתוס' דטעמייהו דרבנן דמספקא להו אם רוב מעשיהם מקולקלים או מתוקנים כמ"ש בתוס' שם בד"ה בשלמא רבנן כו' ואין כאן חזקה לא לאיסור ולא להיתר עיין תוס' שם ד"ה מ"ט. ואם נאמר דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא א"כ הרי עשתה תורה אותו לאיסור ונעשה כודאי וא"כ קשה מ"ט

אסרו חכמים לשחוט אחריהם וגם מ"ט אמרו חכמים חייב לכסות כיון דמדאורייתא אין כאן שחיטה כלל אכן גם להרמב"ם קשה דלדידי' מן התורה לקולא וא"כ מותר באכילה מן התורה ומ"ט אמרו שם ומודים חכמים שאם שחט אינו סופג את הארבעים כיון דמדאורייתא מותר הוא באכילה יש כאן שחיטה ראוי' בשני' וחייב מלקות אך באמת לדעת הרמב"ם א"ש דכיון דחכמים אסרו ספק זה אמרו דיהי' פטור ממלקות כי היכא דלא ליתי לאכול משחיטתם ויש כח ביד חכמים לעקור דבר תורה בשב ואל תעשה ולכן פטרוהו ממלקות אבל להרשב"א קשה דהא מסקינן לעיל (דפ"ה ע"א) דראה ר' דבריו של ר"ש בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים דשחיטה שאינה ראי' לא שמה שחיטה דאשר יאכל כתיב וכיון דאסור באכילה מדאורייתא אינו בכלל כסוי ולענ"ד הוא ראי' עצומה לשיטת הרמב"ם ז"ל ומאי דקתני ומודים חכמים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים ופרש"י דהתראת ספק היא לדברי הרמב"ם צ"ל דה"פ כיון דחכמים אסרו ספיקא דאורייתא א"כ יש כח ביד חכמים לעקור מלקות דאורייתא בשב ואל תעשה דאל"כ נחזיקנו לשחיטה ראוי' לאכילה ולא יתקיים גזירת חכמים.

ממ"ש יצא לנו דבר חדש לדינא דמחלוקת הרמב"ם והרשב"א הוא רק בספק שאין בו תרתי דסתרי אהדדי אבל באם נלך אחר ספק אחד לקולא מן התורה יולד מזה במ"א להיפוך דאם נלך לקולא ג"כ יסתור זה את זה אסור מן התורה גם להרמב"ם עוד יצא לנו דלהרשב"א דס"ל דספיקא דאורייתא אסור מן התורה התורה עשאתו כודאי אבל היכא דסתרי אהדדי א"א לומר דהוי כודאי ומקרי ספק לבד ואעפ"כ אסור מן התורה וא"כ יש לנו נ"מ גדולה לב' השיטות לדינא בדין ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות לפ"ד הרב בהג"ה שכ' הטעם משום שספק ראשון אסור מן התורה וא"כ לשיטת הרמב"ם מותר בכה"ג דהא ספק ראשון אינו מן התורה משא"כ לרשב"א ולפ"ז יקשה מהא דאיתא בפא"ט (דנ"ג ע"ב) פלוגתא דרב ושמואל דרב לא חייש לספק דרוסה ושמואל חייש וקיי"ל לדינא כשמואל כדפסק הש"ס התם והיינו היכא דעאל ארי' ביניהם ואיהו שתק ואינהו מקרקרין ולפ"ד הרמב"ם דכל ספיקא דאוריית' לקולא מן התור' יקשה הא יש כאן ס"ס ספק שמא לא דרס כלל ואת"ל דרס שמא לא נכנס הארס לפנים דהא אפי' ודאי דרוסה אית לה בדיקה כמ"ש התוס' שם ד"ה דרוסה שאמרו וקושיא זאת יקשה גם להרשב"א דהא כאן שני הספיקות באים כאחד אבל זה יש ליישב דהכל ספק אחד אם דרסה או לאו שגם אם הכה אותה ולא נכנס הארס לפנים ג"כ לא מיקרי דריסה וא"כ הכל ספק אחד ודמיא לשם אונס חד הוא כמו שיתבאר בשעה"ס בס"ד אבל הא קשיא מאי דקאמר התם גבי שרפקא דספק דרוסות דחנקינהו שמואל ושדינהו בנהרא

דהא יש כאן ס"ס על כל אחת שמא לא דרס שום אחד מהם ואת"ל דרס שמא זו לא נדרסה ובשלמא לדעת הרשב"א ספק הראשון אסור מן התורה ספק ב' בתערובות א"ש אבל לדעת הרמב"ם קשה ואפשר לומר דהרמב"ם ס"ל כיון דהתורה אמרה ובשר בשדה טריפה דזהו דרוסה כמ"ש הרמב"ם בהקדמה (הובא בט"ז סי' כ"ט) וכיון שכל דרוסה אינה רק ספק הרי אסרה תורה ספק זה ולכן לא מהני ס"ס כזה ואפשר שלזה כיוון במ"ש שכל הטריפות יש בהם ספיקות שמותרות משא"כ בדרוסה כיון שהוא מפורש בתורה כמ"ש הט"ז בשמו ועיין ב"י סי' כ"ט והארכתי בזה במ"א ואין כאן מקומו. ולדעת ר"ת דס"ל להתיר בספק דרוסה שנתערבה באחרים צ"ל דס"ל בההוא דשרפקא דספק דרוסות דש"ה דהספק הוא שמא דרס כולם וא"כ כל אחת ספק אחד עליה דספק שני שמא לא נכנס הארס לפנים הכל ספק אחד הוא וכמ"ש ודו"ק.

והנה הגם שדעת הרמב"ם כן הוא להתיר מדאורייתא בכל הספיקות דעת רוב הפוסקים אינו כן דהרשב"א והר"ן חולקים עליו להדיא וכן נוטה דעת הרמב"ן בחידושיו שהרבה להביא דעת החולקים על הרמב"ם וכן נוטה דעת רש"י ותוס' בכ"מ ערש"י ספ"ק דחולין בסוגיא דתחלת הציהוב במאי דקאמר התם אצטרך קרא למעוטא ספיקא ועיין תוס' שם ובהיות שראיתי בספר תפארת ישראל שהאריך בראיות להוכיח שדעת רש"י כהרמב"ם לכן מוכרח אני להאריך קצת בזה והוא תחילה כתב שם לדחות דאין ראי' ממ"ש רש"י גבי תחילת הציהוב דכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכי תיסיק אדעתין לאכשרינהו וכ' ע"ז דשתי תשובות בדבר חדא כיון דכבר נתחייב קרבן תורים או בני יונה א"כ האיך יכול לפטור עצמו בספ' והוי כאקבע איסורא יעו"ש אי משום הא לאו דחוי הוא דמי לא עסקינן קרא דמן התורים וגו' כגון בנדבה דאמר הרי זו דאין עליו חיוב כלל וא"כ לא שייך כאן לומר דהחיוב ודאי והפטור ספק וקרא סתמא כתיב בין בנדר בין בנדבה כמ"ש בתחילת הפרשה ובזה נדחה ג"כ מ"ש ע"פ מ"ש הפר"ח בשם מהרי"ט דהקשה מחטאת העוף הבא על הספק דלהכשיר בקדשים שאני והכשר מאיסור לא ילפינן ג"כ אין זה כלום דהא קרא בנדר או בנדבה כתיב דלא שייך כאן הכשר קדשים כלל ומ"ש עוד דהוה תרתי דסתרי דאם נכשיר מספק תחילת הציהוב בבני יונה א"א להכשירם בתורים יעו"ש גם זה אינו דהא רש"י כתב כן במאי דקאמר הש"ס דלא אצטריך קרא דמן התורים או מן בני היונה וא"כ עדיין קשה דמשמע דשני הפסוקים אין צריכים לכתוב ובאמת מיעוט אחד צריך לכתוב דהא בכל ספק אזלינן בתר חזקה וא"כ מיעוטא דתורים לא אצטריך דהא שפיר אמרינן אוקמינהו אחזקת קטנים כדמעיקרא אבל מיעוט דבני יונה אצטריך דלא נימא דנכשרינהו מטעם חזקת קטנות ולא שייך כאן לומר דהוי

תרתי דסתרי דהא אינו כשר כי אם בבני יונה לבד אע"כ דס"ל דספיקא דאוריתא לחומרא מן התורה ושפיר מקשה דבאמת יש כאן חזקה אחרת נגד הך חזקה דהעמיד בני יונה אחזקת חולין כדמעיקרא וסלק חזקה נגד חזק' והוי כאלו אין כאן חזקה כלל וא"כ אסור מספיקא דאורייתא, אמנם לשיטת הרמב"ם אין כאן קושיא כלל כמ"ש למעלה דהא ס"ל דכל שיש חזקה נגד חזקה הוי אסור מדאורייתא כב' חתיכות א' של איסור וא' של היתר כמ"ש למעלה אבל פשטות לשון רש"י לא משמע הכי (ועמ"ש למעלה בישוב דברי הרמב"ם כמ"ש כאן בס' תפארת ישראל משום ממנ"פ ומ"מ יותר נראה כמ"ש כאן).

וכן משמע מלשון רש"י בקידושין (ד' ע"ג ע"א) ד"ה ממזר ודאי כו' דכ' דלולי קרא הוה אמרינן ככל ספיקי איסור על ודאי ללקות עליו ועל ספק ספק ספק איסור ומ"ש בזה בעל ת"י דבריו תמוהים במ"ש דמדכ' דאין לוקין עליו מוכח דספיקא לקולא והוא עצמו הרגיש בזה שם יעו"ש אך מ"ש שם לדחות דרש"י לא כ' כן אלא אם לא הי' נכתב קרא דממזר ודאי כו' אבל עכשיו יכולים לומר דמממזר ילפינן לכל איסורים שבתורה בזה יש מקום לדחות ראי' זאת אך מלשון רש"י שכ' דהו"א ככל ספיקי איסור שבתורה כו' משמע דבכל התורה גם אליבא דאמת הדין דאסור מדאורייתא גם מה שהביא ראי' דרש"י ס"ל כהרמב"ם ממ"ש במס' חולין (ד' צ"ה ע"א), גבי נמצא בגבולים חתיכות מותרות ופרש"י שם דלא מטמאי משום נבילה ואי אכיל לה לא לקי וא"כ למה לא אמר דתולין בטומאה מספק גם זה אינו ראי' כלל דאוקי גברא וטהרות בחזקת טהרה ואינם טמאים מספק דלכך ספק טומאה ברה"ר טהור ובלא"ה דבריו תמוהים דהרי כלל גדול ספק טומאה ברה"ר טהור וגם מה דלא לקי על אכילה משום נבילה ג"כ לא קשה מידי דאף הסוברים ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא מודים דאין לוקין עליה וכמ"ש הוא עצמו שם גם מה שהביא ראי' שם ממ"ש התוס' במס' פסחים (ד' פ"ט ע"ב) ד"ה גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם דמתרץ בגמרא דא"א להביא עוד פסח בתנאי משום חזה ושוק והקשו התוס' שם דהא אפשר לתנו לכהן קטן ומאי קושיא היא זאת הא אסור ליתן בידים לקטן דבר איסור אע"כ דס"ל להתוס' ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא ואיסור דרבנן מותר ליתן לקטן יעו"ש ולא קשה מידי דבלא"ה אין שם איסור דאורייתא דהרי יש כאן תערובות שאר פסחי' כשרי' ובטל ברוב מה"ת ואדרבא לפי שיטת התו' דס"ל דתערובו' חנויות אינו קבוע מדאוריית' כדמוכח ממ"ש במס' נזיר וכמ"ש בפתח שעה"ק א"כ דברי התוס' מיושבים היטיב גם מ"ש מדברי התוס' דסוף מעילה גבי פרוטה בכיס זה הקדש דבריו דחוקים ורחוקים מאוד מביאור דבריהם וכתבתי בחידושיי במ"א ליישב דבריהם בפשיטות והארכתי שם בזה וא"כ אין משם ראי' כלל ומ"ש מדברי התוס' במס' קידושין

(ד' י"ב ע"א) במאי דאיתא התם ההוא גברא דאקדיש באבנא דכוחלא כו' ושם אם הקלנו בשבויה כו' וכתבו התוס' שם ויש מפרשים אם הקלנו בשבויה היינו אפי' איכא סהדא דנשבית מ"מ לא היו יודעים אם נטמאת א"כ אינה אסורה מן התורה כו' אין משם ראי' כלל דהא מדאורייתא אוקי איתתא בחזקת כשרות ומ"ש להקשות ע"ז מהא דאיתא בש"ס רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות גם זה אינו כולם דאיכא רוב אחר נגד רוב זה דרוב אינם אנוסות דאנוסה לא שכיח כמ"ש התוס' רפ"ק דכתובו' בסוגי' דפ"פ ובכ"מ ומ"ש רוב עובדי כוכבי' פרוצים בעריות היינו כשהאשה רוצה מצידה אבל כאן דרצון לא שייך לומר באשה כשירה א"כ אין כאן רוב גם מ"ש להוכיח עוד מדברי התוס' במס' נזיר. (ד' י"ב ע"א), האומר לשלוחו צא וקדש לי כו' דכתבו התוס' דמדאוריית' אין כאן איסור דבריו תמוהים דהא בפירוש כתבו שם התוס' משום דאזלינן בתר רובא וקבוע לא הוי כיון דאין האיסור ניכר ובלא"ה לא שייך לומר משום ספיקא דאורייתא מן התורה דהא שם איתחזק איסורא דהא אחת יש כאן דמקודשת אע"כ כמ"ש ועמ"ש בזה בשעה"ק באריכות וכיון שנדחו ראיות הרב הנ"ל הדרינן למ"ש בפשיטות דברי רש"י ותוס' בפ"ק דחולין ובכ"מ דספיקא דאורייתא אסור מן התורה ולכן כיון שרוב הפוסקים מסכימים כן ודאי דמדינא הילכתא כותייהו ודלא כמ"ש בכרו"פ ופר"ח בכמה דוכתא שנטו בזה אחר דברי הרמב"ם ז"ל ויחידאה הוא בדבר זה ואחרי רבים להטות כמו שנתבאר.

ואחר שהערכנו לפניך שתי השיטות נבוא לביאור דברי המחבר והרב כאן ופרטי דינים היוצאים מדבריהם והוא דהמחבר העתיק דברי הרשב"א דספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובות אסור מטעם שאין הספיקות שוות וא"כ לסברא זאת אפי' הי' הספק הראשון רק איסור דרבנן ג"כ לא בטיל בתערובות והטעם מאחר שאין הספיקות שווים וכל שנולד ספק ראשון כבר אסרתו והאיך תחזור להתירו ואין ספק שנולד בדבר אחר מועיל להתיר חבירו שכבר אסרתו ובו אין שתי ספיקות ולכך שניהם אסורים והש"ך ס"ק א' הקשה על המחבר שפסק בסעי' ח' דבעינן שלשה תערובות דווקא א"כ לא הוצרך להזכיר כאן דספק א' בגופו ספק ב' בתערובות אסור דמהיכא תיסק שיהא עדיף מן ספק בתערובות יעו"ש. **ולפמ"ש** למעלה בשם הגר"א ז"ל מווילנא דהרמב"ם ס"ל דתערובות הראשון מאחר שאסרו חכמים מצד האיסור ודאי שנפל בו הוי כודאי איסור א"כ לא קשה מידי דה"א דספק בגופו קיל יותר מתערובות והרב בהג"ה כתב הטעם משום דספק הראשון אסור מן התורה ולשיטתו היכא דספק הראשון אסור מדרבנן כגון ביצה שנולדה ביום טוב וכה"ג בטל בתערובות ולפ"ד הרב בהג"ה הטעם הוא דספק הראשון מאחר שאסרה אותו התורה הוי כודאי איסור כמו בסוטה שהוא ספק ועשאתו תורה כודאי כמ"ש למעלה

וא"כ מה יועיל אם שוב נולד ספק אחד בתערובות כיון שכבר נאסר מדאורייתא והוה רק ספיקא דאורייתא לבד ויש לומר לפ"ז לפי מה שביארנו דהיכי דהוה תרתי דסתרי אהדדי כגון חלבו של כוי שנתערב בשומן ואינו ניכר דבזה מותר לדעת הרב בהג"ה דכאן ספק הראשון אינו כאיסור ודאי כמו שנתבאר באריכות וא"כ אם שוב נולד עוד ספק יש כאן ס"ס גמור.

ועפ"ז הי' נלע"ד ליישב קושיות הראשונים במה שהקשו על דברי ר"י דס"ל ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות לא מהני מהא דאלמנת עיסה ספ"ק דכתובות דנתערב ספק ממזר או ספק חלל דמותר מטעם ס"ס אבל לפמ"ש א"ש דכאן ספק הראשון אינו כודאי איסור שאם תחזיקנו כודאי ממזר ע"כ תתירנו בממזרת וזה א"א דהא ספיקא לחומרא ואתה מחזיקו מספק לכשר א"כ א"א לומר דהוה כודאי ולכן שפיר הוי ס"ס, ובביאור הגר"א מוילנא ראיתי תירץ יותר נכון ואמיתי דלא קשיא מידי משם דהא הטעם כיון שספק הראשון אסור מן התורה וזה לא שייך בממזר וחלל דממזר ודאי לא יבא אבל ממזר ספק יבא עוד כ' הש"ך דיש נ"מ בין דברי המחבר לבין דברי הרב דלדעת המחבר שכ' הטעם משום דאין הספיקות שווים שזה בגופו וזה בתערובות א"כ אם היו שווים כגון שתחילה נתערב איסור ודאי חד בחד ואח"כ נתערב אחד מהם בתערובות דלדעת המחבר מותר שהספיקות הם שווים משא"כ לדעת הרב כיון שספק ראשון אסור מן התורה אין ספק שני מועיל שוב.

וכבר הקשה ע"ז בפרמ"ג דדבריו תמוהים דהא המחבר מחמיר דבעינן ג' תערובות ועוד דאפי' מאן דמיקל בתערובות שניה מודה כאן דחד בחד כגופו של איסור מקרי וכמ"ש הרשב"א בתה"א ומוכח מן הש"ס פ' התערובות גבי רימוני באדן לשלשה ומג' למ"א דמסיק בגמרא שם דבעינן תרתי והוא יעו"ש ולפנינו נדבר עוד מזה באריכות ואופן ב' פי' הפרמ"ג דכוונת הש"ך באם הי' ב' הספיקות בענין אחד רק שיש להפריד בין הספיקות כגון בהך דחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות דיש שם ס"ס שמא הכניסם דרך גגות וא"כ תחילת כניסתם הי' בהם ספק אחד דאריית' ושוב נולד ג"כ ספק שני בעת שמת שמא תקנם דהמחבר מתיר כיון ששתי הספיקות בגופו משא"כ להרב בהג"ה כיון שספק אחד אסור מן התור' ודאי אין מועיל כיון שיש להפריד בין שתי הספיקות וקודם שנולד ספק שני כבר אסרתו מספק דאורייתא והאיך תחזור להתיר מה שכבר אסרת אף דשתי הספיקות בגופו אבל גם זה תמוה דהא מבואר בפ"ק דפסחים ובנדה (ד' מ"א וד' ט"ו) ובכ"מ דמותר באמת מטעם ס"ס וא"כ יקשה על הרב בזה ולפמ"ש לקמן דספק א' בגופו

ספק ב' בתערובות שלא נודע ספק הראשון עד אחר שנתערב מותר א"כ אין מזה קושיא דשם נודעו שתי הספיקות יחד ויתבאר לפנינו בס"ד ומ"מ צ"ע.

סימן א

דין אם נתערב איסור ודאי חד בחד ואח"כ נתערב באחרים.

כבר ביארנו בסימן הקודם בפתח השער דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות לא הוי ס"ס שכן הכריעו הפוסקים כשיטת ר"י החולק על ר"ת בזה ואכן אם נתערב חד בחד לכאורה יש לומר דמיקרי ס"ס דהא שניהם מענין אחד אבל כבר כתבנו שא"א לומר כן דתערובות חד בחד כגופו של איסור מקרי וספק הראשון אסור מן התורה לכל השיטות בכה"ג וכן כתב הפר"ח באריכות וכל האחרונים אכן ראיתי להרב המובהק בעל פרי תואר העמיק הרחיב בחריפות ובקיאות להוכיח דאפי' לדעת ר"י מותר בכה"ג כיון דספק ראשון אינו בגופו ותחילה השיג שם על הפר"ח שכתב דגם לר"ת אסור בכה"ג מהא דחבילי תילתן דנתערבו באחרים ולא גרס ר"ת ואחרים באחרים דהא יש כאן ס"ס ולמה לא פירש דמיירי דנתערבו ב' חבילות של איסור בב' של היתר ואח"כ נתערבו מהם באחרים דבכה"ג אסור דחד בחד כגופו של איסור מקרי.

ולענ"ד אין מכאן הכרח כ"כ דלשון ואחרים באחרים משמע דעיקר התערובות לא הי' מן האיסור ולא נקרא על שמו רק על שם אחרים של היתר שהם נקראים אחרים והם נתערבו באחרים ובשלמא אם הי' תערובות הראשון ברוב שפיר קאמר ואחרים באחרים דהא מדאורייתא אמרינן מרובא פריש והוי כאלו ידוע שרק היתר נתערב רק דאעפ"כ אסרו חכמים ועשאום כספק ומ"מ נקרא על שם אחרים משא"כ אם הי' התערובות שוה בשוה איסור עם היתר דכגופו של איסור מקרי והוי כאלו ודאי האיסור נתערב ולא שייך לומר ואחרים באחרים עוד הביא ראי' מהא דקאמר בפ"ק דביצה וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות ור"ת ס"ל דאודאה קאי דאל"כ הוי ס"ס ולמה לא פירש דקאמר וספיקא אסורה היינו שנתערב תחילה חד בחד דנקרא ספק ואח"כ נתערב אחד מהם באחרים דאפי' ר"ת מודה דאסור וגם מזה אין הכרח כלל אם נאמר דחד בחד כגופו של איסור הוי ומקרי כודאי איסור ולא שייך לומר וספיקא כו' ובפרט מ"ש דגם לדעת ר"י הדין כן דמותר אם הי' תערובות חד בחד ואח"כ נתערב עוד הוא רחוק מן הדעת לענ"ד דתערובות חד בחד יהי' קיל יותר מספק איסור בגופו דהא לפי מאי דקיי"ל באשם תלוי אינו חייב כ"א בחתיכה אחת מב' חתיכות ובספק איסור בגופו אינו חייב אשם תלוי והא דכ' שם בפר"ת דשאני חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן דלא אתיילד ריעותא בחתיכה זאת משא"כ בספק טריפה דאתיילד ריעותא בגוף דנשבר הגף וכדומה גם זה

תמוה לענ"ד דהא באשם תלוי בעינן דווקא חתיכה אחת מב' חתיכות או משום דיהי' בו חזקת איסור או איקבע איסורא דילפינן מקרא דכל מצות ה', ועוד דא"כ חלבו של כוי דקאמר שם הש"ס דלמ"ד דבעינן חתיכה א' מב' חתיכות אינו חייב אשם תלוי אף דג"כ אית בו ריעותא דבא מבהמה וחיה רק שיש לנו ספק אם חוששין לזרע האב אבל עכ"פ נשתנה מחלב שאר חיה ודמיא ממש לספק דנשבר הגף דג"כ יש ספק אם ניקבה הריאה או לאו.

ולענ"ד הי' נראה להכריע דודאי לדעת ר"י ספק א' בתערובות חד בחד ואח"כ נתערב ברוב איסור כיון דכבר נאסר מן התורה לדעת הסוברים דספיקא דאורייתא אסור מן התורה ואף דלא שייך לומר דעשאו התורה כודאי כיון דיש בודאי חתיכה אחת כשירה מ"מ כיון שכבר נקרא עליו שם איסור שוב אי אתה יכול להתירו ואפי' לדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מותר מן התורה מ"מ כאן מודה דהא בחתיכה אחת מב' חתיכות אתחזק איסורא וחייב אשם תלוי וא"כ אסור מדאורייתא ושוב אין מועיל מה שנתערב אח"כ אכן לדעת ר"ת דס"ל ספק א' בגופו ספק שני בתערובות מותר גם כאן מותר דא"א לומר דהוה כודאי איסור ממש כיון דאינו חייב כי אם אשם תלוי וכן הכריע בחכמת אדם בשם הגאון בעל בית מאיר יעו"ש אך מלשון הגמרא פ' התערובות דקאמר גבי רמוני באדן לפי גירסת הרשב"א לשלש ומשלש למ"א כו' דקאמר מ"ש שלשה דאיכא רובא כו' ותירץ מאי שלש תרי והוא כו' משמע דתערובות הראשון צריך שיהי' בו רוב וכן מוכח מדברי הרשב"א בתה"א דגם לדעת ר"ת אסור בכה"ג כמ"ש בזה באורך (שעה"ק סי' ע"ד) יעו"ש ודברי הרשב"א מכריעים ודאי לדינא ומי יקיל ראש נגדו להקל בדבר ולכן נראה דבכה"ג אין להקל אפי' לא נודע עד אחר שנתערב בתערובות הב' כמ"ש שם.

סימן ב

דין ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות ונודעו ב' הספיקות יחד.

כתב הש"ך, כללי ס"ס סי' א', דספק א' בגופו ספק ב' ע"י תערובות אפילו נודעו ב' הספיקות ביחד ג"כ אסור ובקיצור דיני ס"ס כ' להתיר בהפ"מ אם לא נודע הספק איסור עד אחר שנתערב והפרמ"ג תמה ע"ז מהא דכ' הרב בהג"ה סעי' ח' דספק איסור מותר בב' תערובות ע"ש ולענ"ד אין מזה ראי' דאפשר דמיירי בנולד ספק איסור ונודע קודם שנתערב והנה זה ודאי דלדעת המחבר נראה דס"ל לדעת ר"י לא מהני אפי' נודע הספק אחר התערובות דהוא ס"ל דאין הטעם משום דספק ראשון אסור מן התורה אלא סתם וכ' כיון שספק א' בגופו כו' והיינו שאין מתירין ס"ס כי אם היכא שא"א להם לבוא שניהם ביחד כגון בספק זינתה תחתיו בפ"ק דכתובות.

ומסתימת דברי המחבר משמע דאין לחלק כלל בין נודע או לא אכן בס' בינת אדם (סי' מ"ו) כ' להביא ראי' מדברי הרשב"א בחידושיו שכ' וז"ל וקשה לי היכא דאיכא שוורים הרבה ועאל ארי' בינייהו כו' הא הוי ס"ס ספק שמא זו לא דרס את"ל דרס שמא לא כנגד החלל וצ"ע ואם לא הי' שם אלא בהמה אחת אף כשנתערבה אין כאן ס"ס כו' הרי בפירוש דלכך בתחילה הניח בצ"ע משום שבא שתי הספיקות ביחד אבל אם כבר נאסר בהמה אחת מחמת ספק ושוב נתערבה א"א לומר דיש כאן ס"ס דהאיך תתיר מה שכבר אסרת בתחילה קודם שנתערבה יעו"ש.

אמנם ממקום אחר משמע מדברי הרשב"א דלר"י דס"ל דלא מהני אפי' בלא נודע קודם ג"כ אסור, והוא מ"ש במ"א להקשות על שיטת ר"י מהא דאלמנת עיסה דהוי ס"ס אף דהוי ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות. ולמה לא תירץ דשם איירי שנודע ספק הראשון אחר שנתערב.

עוד משמע כן ממ"ש במס' נזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי כו' אסור בכל הנשים שבעולם אף דהוי רק ספק שמא עשה שליחותו כמ"ש בשעה"ק באורך. ואף אם נאמר דכל קבוע כמחצה על מחצה מ"מ כיון שבאו ב' הספיקות ביחד היה לנו להתיר אע"כ דאין חילוק כיון שאין ב' הספיקות מענין אחד אם לא שנדחוק לומר דמ"ש בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו הוא רק חומרא בעלמא. אבל קרוב לודאי דעשה שליחותו, ולכן לא נחשב לספק כלל או כמ"ש התוס' דכל הך דינא הוא רק קנסא בעלמא לפי שעשה שלא כהוגן והארכנו בזה בשעה"ק. ומלשון הרשב"א (בתה"א בית ד' שער ב') שכתב וז"ל במה שאמרנו מחמת ספק טריפה ואח"כ נתערבה באחרים האיך נאמר שמא לא זו היא ואת"ל זו היא שמא לא טריפה היתה והלא כבר אסרת משעה שנולד בה ספק טריפות כו' יעו"ש משמע מדבריו דווקא בנודע האיסור תחילה שכבר נאסרה ונדבר מזה עוד במה שיבא בס"ד, וכיון שבלא"ה מן התורה מותר כאן ורוב הפוסקים הסכימו לשיטת ר"ת דספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מותר א"כ בכה"ג דלא נודע ספק ראשון בתחילה בודאי יש לסמוך במילתא דרבנן על ר"ת והפוסקים שהסכימו עמו בזה. ועוד יש סניף להתיר לפ"ד הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה מותר כמ"ש בשעה"ק באריכות.

סימן ג

דין אם נודע הספק רק שלא ידע שיש איסור בדבר ונודע אחר שנתערב שדבר זה אסור.

יש לחקור אם נודע מן הספק בתחילה רק שלא ידע שדבר זה אסור ואח"כ נתערב ונודע לו אח"כ שהדין הוא שזה אסור כגון שנשבר גפו ולא ידע שיש בו חשש איסור ונתערב באחרים ואח"כ נודע לו האיסור אם מקרי נודעו ב' הספיקות ביחד או לאו דלכאורה יש לומר כיון שנודע החשש קודם שנתערב כבר חל עליו שם איסור ושוב א"א לומר שמא כשר הוא אף דלא ידע שיש בו חשש איסור מה בכך חסרון ידיעה בדין אינו מועיל לנו. **ולכאורה** היה נראה לע"ד לדמות דבר זה למ"ש בנדרים (ד' פ"ז ע"ב) יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר"מ אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר ופרש"י והר"ן שם דפלוגתייהו הוא דר"מ ס"ל מקצת ידיעה הוי ככל ידיעה ומקרי יום שמעו ואם לא היפר אז שוב למחר אינו יכול להפר וחכמים ס"ל מקצת ידיעה לא הוי ככל ידיעה וא"כ בנד"ד נמי הכי לפי מאי דקי"ל כרבנן וא"כ מקצת ידיעה לא הוי ככל ידיעה. וא"כ מקרי לא נודע האיסור עד אחר שנתערב דב' הספיקות באים ביחד. ולפי' הר"ן שם בשם יש מפרשים דחכמים דאומרים דיפר היינו ביום שנדרה דווקא דס"ל מקצת ידיעה ככל ידיעה לגבי זה דיוכל להפר א"כ הדין להיפוך דכאן מקרי נודע האיסור קודם.

אכן לפי מאי דמקשה התם בגמרא דר"מ אדר"מ ודר"י אדר"י ומשני התם מענינא דקרא, ופי' הר"ן שם דבס"ד הוי ס"ל דלאו ממשמעותא דקרא פליגי אלא בסברא ולכך מקשה שפיר ומתרץ דהתם מענינא דקרא אבל כאן לא גילה הפסוק כלל ולכן אזלינן בתר סברא וא"כ הדין כמ"ש בנד"ד, אבל לפי הנוסחא השניה שכתב הר"ן שם דגרסינן ג"כ והכא מענינא דקרא ופירש שם דהי' קשה לו לילף מהתם ותירץ דכאן גילה הכתוב להיפוך א"כ משמע דלא פליגי בסברא א"כ בנד"ד אינו תלוי בפוגתא זאת אבל לפי פי' השני של הר"ן שכתב שם דבמתני' ס"ל לר"י דלא אמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה א"כ תירוצו של הש"ס אינו אלא אליבא דר"מ, אבל אליבא דר"י לא קשיא כלל וא"כ ודאי דיש לנו לדמות נד"ד להפרת נדרים. ולענין סומא בגלות, וכ"ש לפי גירסא השניה של הר"ן דלא גרסינן והכא מענייננא דקרא וא"כ ודאי דבמתניתין אזלינן בתר סברא וא"כ לפי פי' הב' ודאי ס"ל דלא אמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה והרא"ש בפירושו שם ג"כ לא גרס והכא מענייננא דקרא וכן נראה עיקר דהרי הש"ס לא הביא שום פסוק לענין הפרת נדרים במאי פליגי.

אך יש להסתפק בפירוש דברי חכמים דאמרי יפר אם כפי' הראשון של הר"ן דמיירי בו ביום וא"כ ס"ל לחכמים דאמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה כמ"ש בשם יש מפרשים שם אבל לפירש הב' של הר"ן ס"ל להיפוך דלא אמרינן מקצת ידיעה ככל ידיעה ובש"ע (יו"ד סי' רל"ד סעיף כ"א) פסק בפירוש בדין זה דיפיר אפילו לאחר כמה ימים א"כ קיי"ל לדינא כפירש השני של הר"ן א"כ קיי"ל מסברא דמקצת ידיעה לא הוי ככל ידיעה א"כ

בנד"ד יש להקל אפי' בלא הפ"מ ובלא"ה רוב הפוסקים מסכימים לר"ת להתיר אפי' בנודע ספק ראשון קודם וכמ"ש בסי' הקודם.

סימן ד

דין ס"ס בגופו והספיקות יכולים להתפרד זה מזה.

אם היו ב' הספיקות בגופו רק שהספיקות יכולים להתפרד זה מזה וספק אחד בא תחילה קודם לחבירו, הדמיון בזה בהך דאיתא פרק קמא דפסחים (דף ט' ע"א) חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות דאמרינן דפירותיו מתוקנים וקאמר שם בש"ס משום דחזקה חבר אינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן ופריך שם הא אין ספק מוציא מידי ודאי ומשני התם אין ודאי וודאי הוא כו' ואבע"א ספק וספק הוא שמא הכניס פירותיו דרך גגין וחצירות כו'. והנה שם בעת שהכניסם נולד לנו ספק אחד ואח"כ כשמת נולד הספק השני שמא תקנם אח"כ וקודם שתקנם הי' בהם ספק אחד ואעפ"כ מקרי ס"ס ודוחק לומר דמיירי דווקא בלא נודע הספק הראשון עד אחר שנולד ספק שני. ועוד דהא כל שנודע למקצת בני אדם מקרי שפיר ידיעה וא"כ איך אפשר שלא יהא נודע למקצת בני אדם הספק הראשון תיכף שהביאם לביתו קודם שהי' שהות לתקנם.

אכן מדברי הרב בהג"ה שכתב ז"ל אבל אם היו ב' ספיקות אם הי' כאן איסור כלל ונודעו ב' הספיקות ביחד כו' משמע מדבריו דאפילו ב' הספיקות בגופו כל שנודע ספק אחד קודם לחבירו לא מהני בי' ס"ס כלל. ולכאור' משמע כן מלשון הרשב"א שכתב גבי ספק זינתה תחתיו דהטעם משום דא"א לב' הספיקות האלו לבא כי אם ביחד. ואין אתה יכול לומר שכבר אסרת בתחילה יעו"ש משמע הא לאו הכי לא מהני וכן בהג"ה או"ה להדיא דהיכא דנודע ספק אחד בתחילה אינו מועיל אפי' כששני הספיקות בגופו מאחר שתחילה נאסר ספק אחד.

וראיתי בפר"ח (ס"ק מ"ח) שכתב ע"ז וליתא דכל ס"ס בענין אחד ובגוף אחד לעולם באים כאחת ולא שייך למימר בהו דנודע הספק הראשון בתחילה יעו"ש ולא דק דאשכחן ס"ס כה"ג בהך דחבר שמת, ועוד בדוכתי טובא וכמו שיתבאר בסימנים הבאים בס"ד.

אכן ראיתי בביאורי הגר"א מווילנא שהניח דין זה בצ"ע ותמה ע"ז דא"כ למה הרעישו בזה הראשונים בהך דפ"ק דביצה בהא דתני וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כו' וחילקו בין ספק אחד בגופו לספק ב' בתערובות ובין שארי ספיקות הא סתמא דמילתא מיירי התם בנודע הספק תחילה וא"כ אפי' אם ב' הספיקות ג"כ בגופו ג"כ לא מהני יעו"ש וא"כ נראה מדבריו דדעתו נוטה להקל בזה וכ"ש לדעת הרמב"ם דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא ודאי דלשיטתו אין נ"מ בין נודעו ב' הספיקות או לא דכל

שנודע הספק הראשון נעשה רק איסור דרבנן ואם נולד שוב ספק ב' נעשה ספיקא דרבנן ולקולא. ועפר"ח וכרו"פ שהכריעו כשיטת הרמב"ם ואף שאין זה מוכרח וכמ"ש בפתה"ש דדעת רוב הראשונים דלא כוותיה. מ"מ בנד"ד יש להקל ובפרט לפי מה שכתב לקמן דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות אפי' לדעת ר"י מודה הוא דמן התורה הוי ס"ס וקצת יש סמך לזה מהא דכתב הרשב"א בתשובה (סי' ת"א) דס"ס מטעם רובא אף דהרוב אינו בבת אחת דהא הסנהדרין אומרים דעתם זה אחר זה ונודע בין אחד לחבירו, וכיון דעכ"פ יצאנו מידי איסור תורה יש לסמוך על דעת המתירין בהפ"מ כלענ"ד.

סימן ה

דין ספק ראשון פלוגתא דרבוותא וספק ב' בתערובות.

כתב בפרמ"ג (שפ"ד אות א') דה"ה בספיקא דפלוגתא דרבוותא וספק ב' בתערובות ג"כ דינא הכי כספק ראשון בגופו לכל דינו וכ"כ בס' מנ"י בקונטרס תורת השלמים דספיקא דפלוגתא עדיף יותר מספיקא דגוף המעש' יעו"ש, ולפ"ז בדרוסת זאב בגסה בתערובו' מות' לדעת המתירין או בלא נודע כמ"ש בסימנים הקודמים. וראיתי בפרמ"ג (מש"ז ס"ק י"ד) שכתב שם שיש לומר דבספק פלוגתא דרבוותא אף שנודע ספק הראשון תחילה מותר ג"כ בתערובות דכאן אין לומר כיון שנודע ספק הראשון תחילה וכבר נאסר שאתה עושה אותו כודאי וא"כ האיך תחזור ותתיר מה שכבר אסרת, דזה אין שייך כאן דהא קיימו דרי דגברא ואמרו כשר הוא, ובקונטרס הספיקות (שפ"ד סימן כ"ו) חקר לדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מותר מן התורה יש לומר בפלוגתא דרבוותא או בתרי ותרי אפשר שיודה הרמב"ם דספיקא לחומרא.

אמנם מסתימת דברי המחברים נראה דלהרמב"ם אין חילוק כלל דהפר"ח הקשה על הרמב"ם מהא דאמרינן עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ולמה אצטרך קרא הא בכל ספק אמרינן מן התורה לקולא. ולפ"ז לא הקשה כלום דיש לומר דמיירי בספק שהוא ע"י תרי ותרי דשניה' אומרי' שהוא עשירי וב' אומרים שאינו עשירי וכן מ"ש הפרמ"ג דספיקא דפלוגתא ספק ראשון בגופו ג"כ מותר וא"כ בתרי ותרי נמי דינא הכי לפי מה שהשוה אותם הפרמ"ג ולא משמע כן מהא דהקשו הראשונים על ר"י הזקן דס"ל ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות לא מהני מהא דאלמנת עיסה דמותר מטעם ס"ס.

ולפ"ד הפרמ"ג אין כאן קושיא כלל דשפיר יש לומר ספק חלל שנתערב היינו בתרי ותרי דשנים אומרים שהוא חלל ושנים אומרים שהוא כשר ולכן נלע"ד דאין להקל בזה דגם מצד הסברא אין לחלק דמה בכך דקיימו דרי דגברא כיון שאצלינו הוא בספק השקול ואסור מדאורייתא הוה כודאי איסור, ואדרבה נלע"ד בכה"ג גם הרמב"ם מודה דספק

לחומרא מן התורה בפלוגתא דרבוותא ולא דמיא לתרי ותרי דהא התורה אמרה אחרי רבים להטות מכלל דבפלוגתא דרבוותא בשקולים אין לילך בתר המקילין ואף שזה יש לדחות מ"מ נראה כן ועכ"פ לא נראה להקל יותר משאר ספק בגוף המעשה וכיון דאין ב' הספקות מענין אחד ואינם באים כאחת לא מקרי ס"ס. ונלע"ד דגם ספק בבעיא דלא אפשיטא שוה בזה לספיקא דפלוגתא וכמ"ש.

סימן ו

דין ספק אחד בבעיא דלא אפשיטא ונולד מזה ב' ספיקות ביוצא ממנו.

נסתפקתי אם היו כאן ב' ספיקות אחת בבעיא דלא אפשיטא ונודע הספק בתחיל' ואח"כ נולד ספק בבעיא דלא אפשיטא ג"כ ובגוף הדבר הוא ספק אחד וביוצא ממנו ב' ספיקות מה דינו הדמיון בזה במה שמצינו במס' נדרים (דף ע"ב ע"ב) דיש שם פלוגתא אם בעל מיפר לאשתו ע"י שליח ועיין ברא"ש בפסקים בשם הרמב"ן דספיקא הוא אם הלכה כר' יונתן או כר' יאשי' ובשל תורה הלך אחר המחמיר יעו"ש (ובדף נ"ב ע"ב) איתא קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם אסור בהם וביוצא מהם ואיבעיא להו התם אלו דווקא או שאיני טועם דווקא, ועיין בר"ן שם דבאיני טועם הוי בעיא דלא אפשיטא וא"כ אם נדרה אשתו מזיתים וענבים אלו ואמרה שאיני טועם והפר לה בעלה ע"י שליח ונמצא דביוצא מהם יש כאן ס"ס גמור א' בבעיא דלא אפשיטא וספק ב' בפלוגתא דרבוותא אבל בגוף הזיתים וענבים הוא ספק אחד אי מועלת הפרה ע"י שליח או לא ויש לומר דכאן אין מועיל ס"ס כיון דאנו אוסרים גוף התאינים וענבים מספיקא דפלוגתא דאסור מדאורייתא כמ"ש בסימן הקודם א"כ לא שייך להתיר היוצא מהם מטעם ס"ס כיון דהוא יוצא מן האיסור וספק תורה לחומרא כודאי איסור תורה והרי בגוף הזיתים וענבים אתה אומר כאלו ודאי אין מועיל הפרה ע"י שליח והאיך תצרף ביוצא מהם לספק שני.

ולכאורה יש לדמות דבר זה למ"ש הפרמ"ג במחודשים (סימן א') בס"ס הסותר אחר לחבירו דלא הוי ס"ס והביא מדברי התוס' מס' נדה (דף כ"ז ע"ב) ד"ה אומר (ודף כ"ט ע"א) ד"ה תשב בהפילה ואינה יודעת אם ולד הפילה או נפל הפילה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אף דבאחד יש ס"ס שמא אינו ולד ושמא זכר והטעם כיון שאם תראה בל"ד ומ"א אנו אומרים להיפוך שמא אינו ולד והוה בל"ד נדה ובמ"א זיבה ותהיה שומרת יום כנגד יום ובמ"ב טהורה ושמא נקבה והם ימי טוהר הרי דספק אחד שמא אינו ולד אינו סותר למה שטהרנו בח' ורק הספק הב' שמא נקבה סותר ואעפ"כ אין מועיל ס"ס לטהר בח' וא"כ ה"ה בנד"ד נמי הכי הוא אף דספק אחד המוסיף ביוצא מהם אינו סותר למה

שאסרנו בגוף הזיתים מ"מ הספק הב' שמא מועלת הפרה הוא סותר למה שאסרנו גוף הזיתים ולכך אין להתיר מס"ס (אף דבלא"ה נדרים מקרי דבר שיש לו מתירין ובדבר שיש לו מתירין כתב הרב בהג"ה דאין מתירין ס"ס מ"מ הא כתב דבמקום צורך יש להקל וכמ"ש בשער הקבוע).

אך יש לדחות דש"ה דכוונת התוס' הוא כיון דא"א להתיר בח' ומ"ב ביחד דהא הוי תרתי דסתרי ובממנ"פ נבוא לידי ספק אחד של תורה לכך שוב לא מקילינן באחד מהם ודמיא למ"ש (בסי' קי"א) בחתיכה איסור וב' קדירות של היתר דאסרינן שניהם מטעם מאי חזית כיון דא"א להתיר שניהם משא"כ בנד"ד מה בכך שאתה אוסר גוף הזיתים שאין בהם רק ספק אחד ואוסר היוצא מהם שיש בהם ב' ספיקות אין כאן תרתי דסתרי. גם הפרמ"ג שם דחה וכתב דיש לומר דש"ה דע"כ אתה צריך להתחיל בח' בהך ספק דשמא אין ולד דאל"כ לא הוי מתהפך וא"כ הוי כאלו סותר לגמרי יעו"ש שהניח דבר זה בצריך עיון.

שוב ראיתי שדין זה תלוי בפלוגתא דרבוותא למ"ש הש"ך בדיני ס"ס בשם או"ה בב' תרנגולים א' ספק טריפה ואחת ודאי כשירה, והטילה אחת ביצה ואין ידוע איזו תרנגולת ולא נתערבו התרנגולים דאסורה הביצה דאף שיש בביצה ס"ס ובאים כאחת מ"מ א"א להתיר ולומר שמא התרנגולת כשירה דכבר אסרת התרנגולת מספק תורה וא"כ ה"ה בנד"ד ואדרבא נד"ד חמור יותר דשם בביצה שתי הספיקות באים ביחד משא"כ כאן נולד הספק בנדר קודם שנולד הספק השני אף דשניהם בגופו וכמש"ל (סימן ד').

אמנם הפר"ח השיג שם על הש"ך וס"ל דגם אם נתערבו התרנגולים מ"מ בביצה באים שתי הספיקות ביחד, הרי אף שאנו אוסרי' התרנגולת מ"מ מתירין הביצה דיש בה ס"ס ובתרנגולת אינו כי אם ספק אחד אף דסתרי אהדדי. ויש לומר ג"כ דגם לדעת הש"ך מותר כאן דש"ה דעכ"פ בביצה באים ב' הספיקות ע"י ב' גופים אף שבה עצמה ב' הספיקות בגופו משא"כ בנד"ד דהכל בגופו, ולפנינו יבואר מה שיש לעיין בדברי הפר"ח שם. ואפשר לומר עוד בנד"ד דאינו מועיל כיון דקודם הפרה כבר הוחזק הנדר באיסור ושוב נולד ספק שני אם הותר הנדר או לא אמרינן העמידנו על חזקתן ומספק אי אתה יכול להתירו ודמיא לס"ס דספק שני במקום חזקה ונבאר לפנינו אי"ה אי אמרינן בכה"ג ס"ס לקולא או לא ועדיין צ"ע בכל זה למעשה.

סימן ז

דין ספק בגופו ובתערובות אם צריך לאכול שנים שנים.

הש"ך בקיצור דיני ס"ס (סי' א') כתב דבהפ"מ יש להתיר ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות ובתנאי שיאכל שנים שנים ולא יאכלם כאחד וכבר תמה עליו במנחת יעקב וכתב דלא בעינן בכה"ג שיאכלם שנים שנים ובאמת אין ראי' מוכרחת לזה מן הש"ס דהיכי דהוי ס"ס גמור דליבעי שנים שנים והא דבנפל לים בעינן דווקא שנים שנים כבר כתבנו בסימנים הקודמים דשם אינו ס"ס גמור רק דתלינן דאיסורא נפל דע"פ סברא הי' לנו לומר דמרובא פריש ונפל לים אף דהרא"ש כתב דמטעם ס"ס אתינן עלה וכתבנו באריכות בשעה"ק ליישב דבריו דהוי ס"ס כיון שמה שעתה ג"כ יש לומר מרובא פריש מ"מ אינו דומה לשאר ס"ס שהם ספיקות שקולים י"ל דלא בעינן תרתי תרתי, אך לפי פי' השני שכתב רש"י בפ' התערובות גבי הא דקאמר ואבע"א ס"ל כר"א מוכח דס"ל דגם בב' תערובות בעינן תרתי תרתי וכמ"ש למעלה בשעה"ק יעו"ש וא"כ כ"ש בספק א' בגופו ספק ב' בתערובות דחמיר יותר מב' תערובות דלדעת כמה פוסקים אינו מועיל כלל אף בלא נודע ספק הראשון תחילה ועיין בספר בינת אדם שהכריע ג"כ כהש"ך דבעינן תרתי תרתי בכ"מ שא"א לומר שאין כאן איסור כלל, והכריע ג"כ דבב' תערובות בעינן ג"כ שיאכל תרתי תרתי, ועיין בספר בל"י הובא בפרמ"ג שכתב ג"כ בספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות דבעינן תרתי תרתי מכ"ש מדין נפל לים דקיל יותר מב' תערובות יעו"ש.

שוב נלע"ד דאין בדבריו הכרח דבב' תערובות לדעת הרמב"ם ה"ט משום דבתערובות הראשון חמיר וחשיב כודאי איסור ואין כאן ס"ס כלל וכמ"ש למעלה, ועוד נראה לחלק בין ב' תערובות לספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות ע"פ מ"ש הרב המובהק בעל בינת אדם דבב' תערובות אין כאן ס"ס גמורה דנקרא ס"ס משם אחד דאיך תאמר שמא לא נפל לתערובות הב' האיסור ור"ל וא"כ כולם מותרים, ואם תאמר שנפל לכאן שמא זה שאוכל אינו האיסור וא"כ הכל ספק אחד דמ"ש אם כול' כשירי' או זה שאוכל הוא כשר הכל אחד יעו"ש. רק דחכמים הקילו מטעם דבלא"ה מדאורייתא ברובא בטיל. משא"כ בספק אחד בגופו ספק ב' ע"י תערובות דב' הספיקות משתי שמות גמורים אפשר דקיל יותר וא"כ לפמ"ש למעלה (בשעה"ק) דמסתימת דברי הפוסקים משמע דבשני תערובות לא בעינן שיאכל שנים שנים. א"כ כ"ש בנד"ד. אך כיון שהש"ך החמיר בכה"ג אין לנו להכריע נגדו, אמנם בשעת הדחק היכא דאי אפשר לאכול שנים שנים נראה דיש להקל בזה.

סימן ח

דין ספק בגופו ובתערובות בביצה הנולד מתרנגולת.

הש"ך (סי' ב') הביא בשם האו"ה בדין ביצה שנולדה מספק טריפה שהי' בה עוד ספק אם נגמרה בקליפתה קודם לכן או לא ושוב נתערבה דאסורה ולא מהני בה ס"ס מטעם דקודם שנתערבה הי' בה ס"ס מב' גופים, והיינו שספק הראשון הוא בגוף התרנגולת והב' היא בביצה והאיך תאמר את"ל שמא נגמרה קודם לכן שמא כשירה והרי כבר אסרת התרנגולת וכיון שכן אפי' אם שוב נתערבה ג"כ אינו מועיל, אף דמידי איסור תורה נפיק קודם שנתערבה מ"מ חשיב כודאי איסור דרבנן דאינו מועיל בתערובות דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון עיין פרמ"ג (שפ"ד אות ב' ג') והכרו"פ תמה ע"ז מהא דסוף פ"ק דכתובות גבי אלמנת עיסה דמתירין מס"ס וכתב רש"י שם דהס"ס הוא ספק פנוי' ספק גרושה ואת"ל גרושה שמא נתערבה קודם גירושין והוי בן תשעה לראשון וכאן חד ספק בגוף האשה אם היא כשירה לכהונה וחד בולד אם הוא בן גרושה או לא ודומה ממש להך דינא דתרנגולת שדברנו בה וליכא למימר דהטעם דמצטרף ג"כ חזקת האם דפנוי' נולדה דהא כאן איכא חזקת תרנגולת דכשירה נולדה ומקרוב אירע לה ספק טריפה כך הם תוכן דבריו.

ולענ"ד אין זה קושיא דלכאורה עדיפא לי' להקשות על דברי התוס' שם שכתבו בשם ר"י פי' אחר דלא כפי' רש"י אלא הפי' הוא דהס"ס הוא דספק חלל נתערב במשפחה וכל המשפחה יש בה ס"ס ע"ש וא"כ קשה יותר דהא ר"י הזקן שהוא ר"י בעל התוס' ס"ל בפ"ק דביצה דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות לא הוי ס"ס וכמו שהקשו באמת הראשונים עליו. וצריך אתה לתרץ כמ"ש המפרשים בזה. וכמ"ש למעלה בשם ביאורי הגר"א ז"ל מווילנא וכ"כ הכרו"פ עצמו (שם אות ל') דהטעם הוא דספק ממזר מותר מן התורה ולכן מצטרף לס"ס. וכן בספק חלל ע"ש וא"כ אין משם קושיא גם לפרש"י דהא עיקר הטעם דבב' גופים דאינו מועיל הוא משום שכיון שכבר אסרת הספק הראשון מן התורה וכאן מותר מן התורה.

אמנם מה שאוסר גם אם נתערב אח"כ בתערובות ודימה זה לודאי איסור דרבנן אם נתערב זה ודאי קושיא אלימתא הוא דהא אלמנת עיסה לפי פי' התוס' לכך מתירין בתערובות משום דספק ממזר מותר מן התורה והא גם כאן אינו איסור תורה דקודם שנתערב יצא מידי איסור תורה דמן התורה ספק א' בגופו ספק ב' בתערובות שפיר הוי ס"ס.

ואפשר לתרץ דדעת הש"ך ואו"ה הוא דחששו גם למ"ש המחבר בטעם ספק טריפה שנתערב משום דספק א' בגופו כו' ואין ב' הספיקת מב' ענינים ולא כתב הטעם משום דספק הראשון אסור מן התורה וס"ל כיון שיש להפריד בין הספיקות כל שהי' ספק

א' קודם ונאסר כבר הרי הוא כודאי איסור ואף אי נימא דספיקא דאוריית' מן התורה לקולא והוי כודאי איסור דרבנן שנתערב כיון שכבר נאסר מדרבנן. וכמו כן כאן בביצה הדין כן ובהך דאלמנת עיסה שאני משום דשם לא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב שעדיין לא חלה עלי' איסור כלל אפי' מדרבנן וכמ"ש הש"ך בקיצור כללי ס"ס וכמ"ש בסי' הקודם, ובזה נדחה ג"כ מ"ש הכרו"פ להקשות על הש"ך מהא דקיי"ל בבהמה שנטרפה ע"י סירכא שאנו מתירין הגבינות ע"י ס"ס שמא הבהמה כשירה דאפשר שאין כאן נקב כלל ואת"ל שהבהמה טריפה שמא אח"כ נטרפה ושם ג"כ ספק אחד בבהמה ספק שני בגבינה, ולפמ"ש א"ש דשם נודעו ב' הספיקות ביחד אחר שנשחטה ולא נולד ספק א' תחילה.

וסבור הייתי לתרץ בזה כוונת האו"ה (כלל מ"ט דין ב') גבי גבינות שכתב ולא דמי לביצה ספק טריפה דשם הי' העוף בחזקת ספק בשעה שהטילה שנדחקו האחרונים בפירוש כוונתו ולפמ"ש דבריו מבוארים בפשיטות, אכן הש"ך (ס"ק א') כתב דדעת או"ה עצמו להחמיר בספק אח' בגופו ספק ב' בתערובות אפי' לא נודע הספק הראשון עד אחר שנתערב ג"כ אסור דכן משמע מדבריו בכ"מ. אכן לדינא ודאי דיש לחלק בהכי ומדברי הפר"ח (אות יו"ד) נראה דגם באופן דבאו ב' הספיקות ביחד לא מהני ס"ס בב' גופים שהביא ראי' לדברי או"ה שזכרתי מהא דכתב הרא"ם בביאורו לסמ"ג בה' מגילה דלכך אנדרוגינוס אינו מוציא אפי' מינו אף דהוי ס"ס שמא המוציא הוא זכר ואת"ל נקבה שמא גם מי שרוצה לצאת ג"כ נקבה אע"כ משום דספק שני הוא בשני גופים יעו"ש. ושם נודעו ב' הספיקות ביחד.

ולענ"ד אין משם ראי' דלכאורה יש להקשות דהא מגילה הוי דרבנן ובאיסור דרבנן דעת או"ה אף דהב' ספיקות בב' גופים דהא כתב הרב בשמו בהג"ה דלכך ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות אינו מועיל משום דספק ראשון אסור מן התורה וכמ"ש הש"ך (ס"ק ס"א) וכמ"ש למעלה אלא ודאי דש"ה דא"א לדון על מי שרוצה לצאת כי אם ע"י המוציא אותו ידי חובתו וא"כ אנו דנין רק על המוציא ובו אין ס"ס לכן אין מועיל אף דבאדם הרוצה לצאת יש בו ס"ס משא"כ בנד"ד שאנו דנין על הביצה הזאת לבד ואין אנו צריכים לתרנגולת לצרפה אלי', אכן לפמ"ש הדרא קושיא לדוכתי' מ"ש הש"ך דאפי' אם חזרה ונתערבה הביצה ג"כ אסור דהא לפמ"ש דעת או"ה דאם ספק הראשון מדרבנן אף דהוא בגופו ג"כ מותר בתערובות, וא"כ למה אסור כאן, וא"א לתרץ כמ"ש למעלה.

וצריך לדחוק ולומר דהש"ך ואו"ה תרתי חומרא אית להו, אחד דכל שספק ראשון בגופו אסור מן התורה אסור ואינו מועיל אם שוב נתערב, ואו"ה עצמו ס"ל דבכה"ג אפי' לא

נודע ספק הראשון עד אחר שנתערב ג"כ אסור דכאן אין הטעם מאחר שכבר חל עליו איסור אלא משום דאין ב' הספיקות מענין אחד וכל ספק הוא ענין אחר כל שע"י ספק ראשון הוא אסור מדאורייתא אינו מועיל שוב ספק שני שע"י תערובות וס"ל ג"כ דבספק ראשון שאסור מדרבנן אם נודע הספק ראשון תחיל' שוב אינו מועיל ג"כ מה שנתערב אח"כ מאחר שכבר נאסר קודם שנתערב ונודע הספק הרי חכמים אסרוהו ודמיא לכל איסור דרבנן שאסרוהו מחמת חשש ספק גבינות של עובדי כוכבים ומזלות וכדומה משא"כ אם לא נודע הספק עד אחר שנתערב אז מותר דאין שייך כאן ב' הטעמים כיון שספק ראשון אינו מן התורה מה בכך שהם ב' ענינים כיון שהוא דרבנן הוי ספיקא דרבנן וג"כ אין לומר כיון שחל שם איסור עליו תחילה הוי כודאי איסור דרבנן כמ"ש דהא לא נודע הספק עד אחר שנתערב ועכשיו א"ש הכל דלכך באלמנת עיסה שנתערבו דספק הראשון אינו מן התורה דממזר ודאי אמר רחמנא כו' וגם לא נודע הספק עד אחר שנתערב לכך מותר, וגם בהא דגבינות כיון שב' הספיקות בגופו ולא נודע הספק הראשון תחילה הוי כס"ס מענין אחד, ומ"ש הש"ך בכללי ס"ס אפילו היכא דספק ראשון מדאורייתא היכא דלא נודע עד אחר שנתערב מותר בהפ"מ היינו לדעת עצמו כתב כך ולא כן דעת או"ה.

והפרמ"ג (שפ"ד ס"ק ד') כתב ליישב קושיות הכרו"פ על האו"ה מהא דאלמנת עיסה משום דשם ספק הראשון שמא נתגרשה הוא במקו' חזקה דאוקי איתתא בחזקת א"א שלא נתגרשה ולא הבינותי דבריו דהא חזקה דאם לא מהני לבת למאן דס"ל בפ"ק דכתובות לדברי המכשיר בה פוסל בבתה וא"כ ה"ה בנידון זה שאנו דנין עלי', ומ"מ לדינא לפי מאי דהכריע הש"ך בקיצור דיני ס"ס להקל בהפ"מ אפילו ספק הראשון בגופו מדאורייתא וספק השני בתערובות כל שלא נודע הספק הראשון עד אחר שנתערב. א"כ ה"ה בהך דינא דספק ביצת טריפה ג"כ יש להתיר בהפ"מ בלא נודע הספק טריפה עד שהטילה הביצה, ואפי' בלא נתערבה אח"כ, ובפרט אם נצרף דעת הגאון בעל כרו"פ שכתב להתיר לגמרי ובתנערבה ולא נודע עד אחר שנתערב יש להתיר ולצדד להקל אפילו בלא הפסד מרובה כלל כנלע"ד.

סימן ט

דין ביצה מספק טריפה בתערובות חד בחד.

עוד כתב הש"ך בשם או"ה, אם הי' ב' תרנגולים בחצר אחת ודאי טריפה ואחת ודאי כשירה ונמצא שם ביצה אף שאינו ידוע אם נגמרה בקליפתה קודם שנטרפה או אח"כ ג"כ אסורה דמקרי ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות, והטעם שאי אתה יכול להתחיל

ולומר שמא מכשירה ואת"ל מטריפה שמא נגמרה הביצה קודם לכן כיון דנתערבו התרנגולות זו בזו הרי כבר נאסרו שניהם מתחילה מן התורה דחד בחד כגופו של איסור מקרי ואי אפשר לומר שמא מכשירה שכבר נאסרו שניהם.

אכן אם לא נתערבו זו בזו אז הביצה מותרת שהרי אתה יכול לומר שמא מכשירה שהכשירה עומדת בפ"ע, אבל אם הי' בתרנגולת ספק טריפה אז הדין להיפוך דאם נתערבו התרנגולת זו בזו אז הביצה מותרת אפילו ידוע שנגמר בקליפתה אחר שנטרפה שכיון שמדאורייתא כבר יצאתה מאיסור לספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מותר מן התורה, וא"כ אתה יכול לומר שמא מכשירה ואת"ל מטריפה שמא גם היא כשירה, אבל אם לא נתערבו אי אתה יכול לומר שמא מכשירה ואת"ל מן הספק שמא גם היא כשירה כיון דכבר אסרת התרנגולת מדאורייתא כן הם תוכן דברי הש"ך.

והפר"ח תמה על הש"ך ואו"ה בזה וכתב להיפוך דאם נתערבו זו בזו אף בספק טריפות אסורה הביצה כיון דתערובו' חד בחד כגופו של איסור מקרי משא"כ בלא נתערבה אז שפיר אמרינן שמא מכשירה ושמא אין התרנגולת טריפה ואף שכבר אסרת התרנגולת מתחילה מספק מ"מ בביצה באים ב' הספיקות ביחד. ולכאורה דברי הפר"ח אלו הם סותרים למ"ש באות יו"ד שהסכים לדברי האו"ה בדין ביצה מספק טריפה ואינו ידוע אם נגמרה קודם לכן שכתב כיון דהס"ס הם בב' גופים אינו מועיל וכמ"ש בסימן הקודם שהביא ראי' ממגילה מהא דאנדרוגינוס וכאן כתב כיון דבביצה באים ב' הספיקות ביחד שפיר דמי. וצריך לדחוק ולומר דסברת הפר"ח הוא לחלק דשאני בהך דב' תרנגולים דמתחילה צריך אתה להתחיל בהך ספק שמא היא מכשירה דשמא אין כאן איסור כלל ואח"כ אמרינן אף אם תאמר שהוא מאותו שיש בו ספק אני אומר לך שמא כשירה היא, וא"כ לגבי הביצה באים ביחד שאין אתה מתחיל בהך ספק אם יש איסר טריפה בתרנגולת או לאו דהא בתחילה אתה צריך לדון אם יש כאן חשש כלל בביצה שאנו דנין עליה וא"כ מתחילה צריך לומר שמא מכשירה מה שאין כן בהך דינא דביצה מתרנגולת שספק טריפה הוא יש ספק אם נגמרה כיון שהביצה באה בודאי מתרנגולת זאת אי אפשר להתחיל ולומר שמא היא נגמרה קודם לכן דהא תחילה צריך אתה לדון מה ריעותא יש אם נגמרה תחילה ואתה צריך להתחיל ולומר שמא כשירה היא הרי ספק ראשון בתרנגולת ובה אינו כי אם ספק אחד ומאחר שהביצה באה ממנה אין להתיר מצד שניתוסף בה עוד ספק דספק השני ודוק ולזה מ"ש למעלה (סי' ו') בדין הפרת נדרים בנדרה מזיתים וענבים והפר לה ע"י שליח כיון דתחילה צריך לדון אם חל הנדר כלל ואח"כ צריך לחקור אם ההפרה מועלת וא"כ צריך אתה לדון אם נאסרה ביוצא מהם א"כ

אתה מתחיל הספק ביוצא ממנה ושפיר הוי ב' הספיקות בגוף אחד ודמיא להך דינא דביצה בשני תרנגולים לפמ"ש הפר"ח ולא דמיא לביצה מספק טריפה ואינו ידוע אם נגמרה קודם לכן ולכך הטבתי לדבר שם במה שכתבתי שם דזה תליא במחלוקת הש"ך ופר"ח וע"ש מ"ש.

והנה גם הגאון בעל חוות דעת הרבה לתמוה על הש"ך וכ' דלפי דעתו א"כ ספק טריפה בתערובות חד בחד דס"ל דיצא מדין איסור תורה לשתרי בתערובות ג"כ דהא אתה יכול לומר שמא אין כאן איסור כלל יעו"ש אמנם קושיא זאת יש ליישב כמ"ש בסי' הקודם בשם הפרמ"ג דכיון שקודם שנתערב היה בו עכ"פ איסור דרבנן וא"כ כיון שכבר נאסר מדרבנן לא מהני שוב אם נתערב דהוי כודאי איסור דרבנן שנתערב דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון.

(**והיינו** כיון שנודע הספק קודם שנתערב דהא בלא נודע קודם מיקל הש"ך במקום הפ"מ וכמו שנתבאר למעלה אפי' בלא נתערב חד בחד) והוי כמו גבינות של עובדי כוכבים וכדומה שאינו בטל ברוב משא"כ בהך דינא דידן בביצה שנולדה מהם שאינה מצד תערובות כלל דהא הביצה היא אחת ובה באים ב' הספיקות ביחד כל שאתה יכול לומר שמא אין כאן איסור כלל מתירים אותה משא"כ אם התרנגולת היתה אסורה מדאורייתא מספק אז אין שייך להתיר הביצה כיון שהיא באה ממנה הרי זה סותר למה שאסרנו התרנגולת אבל אם אין בתרנגולת זו איסור תורה כלל לא חיישינן להכי אמנם עדיין אינו מיושב כל כך כיון שאמרנו ששתי התרנגולים אסורים מדרבנן קודם שהטילה הביצה א"כ הביצה שבאה ממנה הרי באה מאיסור דרבנן וחמיר יותר מתערובות דאיסור דרבנן שנתערב עכ"פ יותר מסתבר לומר שמא מה שאוכל אינו האיסור דרבנן ואדרבא מרובא פריש ואעפ"כ אמרינן כל איסור דרבנן דחשיב לא בטיל מכ"ש דבר הבא מאיסור דרבנן עצמו והביצה היא חלק ממנה.

ולולי דברי רבותי הקדושים הייתי אומר דהאו"ה אינו מתיר בכה"ג כי אם כשיש ג"כ ספק בביצה אם נגמרה מקודם או לאו וקאי אמ"ש שם בתחילה והשתא א"ש דכיון שספק א' בגופו ספק ב' בתערובות יצא מידי איסור תורה א"כ כשיש עוד ספק בביצה אם נגמרה קודם לכן מותר וכמ"ש האו"ה דלכך ספק ראשון בגופו ספק שני בתערובות אינו מועיל הוא משום דספק ראשון אסור מן התורה כמ"ש הרב בהג"ה בשמו וא"כ כאן מועיל ספק הב' של הביצה ואף שכתבנו למעלה (סי' הקודם) דגם אם ספק ראשון מדרבנן אוסר האו"ה כל שנודע הספק תחילה היינו דווקא אם הספק השני בתערובות דהוי כודאי איסור דרבנן שנתערב דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון משא"כ כאן דספק השני

שמא נגמרה קודם אינו בתערובות רק בשני ענינים וכיון שספק ראשון אינו מן התורה מותר כאן כמ"ש אמנם דעת הגאון בעל חוות דעת בביאור דברי האו"ה באופן אחר והוא דאף שאסרנו תחיל' התרנגולת מ"מ כיון שכבר נתערבו ולא ראינו בעת שיצאתה הביצה מן התרנגולת נמצא בשעה שנבראת הביצה באו אצלה שתי הספיקות ביחד ואין אנו אוסרים ספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות אלא כל שספק אחד בא תחילה וכבר נאסר משא"כ בביצה אבל אם ראינו בשעה שהטילה הביצה אי אפשר להתיר כיון שאנו אוסרים התרנגולת האיך תהא הביצה שבאה ממנה מותרת ע"ש ודבריו נכונים.

אכן מה דפשיטא להו להאחרונים דספק אחד בגופו ספק שני בתערובו' חד בחד מותר מן התורה לענ"ד, יש לפקפק בכלל זה לדעת הסוברים דספיקא דאורייתא אסור מן התורה דכיון דבשעה שנולד ספק ראשון תחילה כבר נאסר מן התורה והוי כודאי איסור ואם שוב נתערב חד בחד אתחזק איסורא מקרי דיש כאן חזקת איסור תורה דהאיך אפשר לומר דמדאורייתא מותר לאכול אחת מהם מחמת ס"ס וא"כ גם השני מותר לאכול דמ"ש וא"כ הרי בודאי אוכל איסור תורה ולא דמיא לתערובות איסור ברוב היתר מן התורה אמרינן דמותר לאכול כולם לא מבעיא לדעת הרא"ש דס"ל דאיסר להפך להתיר משום גזירת הכתוב אחרי רבים להטות דודאי לא דמי להך דינא דידן אלא אפי' לדעת הרשב"א דס"ל דאין חוזר להיתר אעפ"כ אוכל מהם אחד אחד משום דאמרינן כל דפריש מרובא פריש משא"כ חד בחד.

ולכאורה נראה להוכיח כן מדברי התוס' ר"פ ספק אכל (ד' י"ז ע"א) בהא דקתני במתני' ספק אכל חלב ספק שומן ואפילו חלב אכל ספק אכל כשיעור כו' דלפי דברי התוס' שם קאי אריש אספק אכל חלב אף דהוה ס"ס חייב אשם תלוי וכבר תמהו בזה המחברים (ועיין בפתח השער מה שהעליתי ביישוב דברי התוס' אלו) אבל לפי מה שנתבאר א"ש דהתוס' פי' כן אליבא דמסקנא דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות וכיון שכן כל שהוחזק כאן כבר איסור נאסר מדאורייתא חד בחד ואף שנולד אח"כ עוד ספק אם אכל כשיעור אעפ"כ מקרי חד ספק וחייב אשם תלוי מן התורה א"כ מוכח מן התוס' להיפוך.

והי' נראה לכאורה דתליא במחלוקת הש"ך והפר"ח והמה תלוים ואחוזים בהרים גדולים בשיטות הראב"ד והרשב"א והרא"ש דהנה דין ס"ס דמותר כ' הרשב"א בתשובה (סי' ת"א) דמטעם רובא אתינן עלה ר"ל דרוב נוטה להקל וכיון שכן נחזי אנן הא קיי"ל בכל דבר דמדאורייתא ברובא בטיל ואיסור שנפל להתיר מין במינו בטיל ברובא ודעת הראב"ד דאין אומרים בזה חוזר וניער ועש"ך (סי' צ"ט ס"ק כ"א) ולדעתו אדרבא האיסור מצטרף להיתר לבטל איסור אחר שנפל בו וא"כ כיון דאמרינן באיסור בהיתר שמה

שנפל בתחילה בטיל שמו ונקרא על שם הרוב ואדרבא מסייע להיתר והטעם הוא כיון שכבר התירתו התורה הרי התירה הכל גם האיסור א"כ כ"ש להיפוך אם נפל המתיר ברוב איסור ונודע בודאי בטל גם ההיתר ברוב וכיון שנאסר מדאורייתא חל האיסור על הכל גם על ההיתר ואם שוב נפל עוד היתר אף שעתה נצטרף עוד עם היתר הראשון ויש כאן רוב נגד האיסור ודאי מדאורייתא אסור דהא ודאי דא"א לחלק בין איסור שנפל לתוך היתר ובין נפל היתר לאיסור דהא עיקרא דמילתא מקרא דאחרי רבים להטות ילפינן לה וא"כ מנין לנו לחלק בזה וכיון שכן ס"ס דמטעם רובא הוא ג"כ דינא הכי ודיו לבא מן הדין להיות כנדון דאמרינן בעת שנולד הספק הראשון כבר נאסר מן התורה ושוב אין חוזר וניער להצטרף עם ספק השני להיות נידון כרוב אך דעת הרמב"ן והרא"ש משמע דאמרינן חוזר וניער וא"כ ה"ה בנידון שלנו.

אמנם י"ל דבהיתר לאיסור גם הם מודים לדברי הראב"ד דלקולא לא אמרינן חוזר וניער אבל לדעת הפר"ח (סי' צ"ט ס"ק כ"א) שהשיג על הש"ך וכ' דגם הראב"ד מודה בכה"ג דנתרבה לרובא דאמרינן חוזר וניער א"כ יש לומר גם בנד"ד כיון שניתוסף עוד ספק אחד שפיר מקרי ס"ס ומותר מן התורה אך יש לומר דגם אם נאמר כן בדעת הראב"ד אפשר דבנד"ד יודה כיון שתתיר חתיכה אחת בהכרח שתתיר גם השני' דמ"ש וא"כ אתה מתיר ספק תורה.

אמנם לפמ"ש הכרו"פ (סי' צ"ט אות י"ב) דאף אם נאמר דחוזר וניער בהיכא דאיכא רוב איסור הוא רק מדרבנן והוכיח כן מהך משנה דתרומות שהביא הפר"ח, סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה סאין חולין כו' דאם רבתה תרומה אסור ואם נאמר דהוי מדאורייתא גם במחצה על מחצה נאמר ג"כ דאסור דהא חד בחד אסור מן התורה וחייב אשם תלוי ע"ש א"כ ודאי דלפ"ז יש לומר דגם הרמב"ן והרא"ש מודו דמדאורייתא לא אמרינן חוזר וניער א"כ כ"ש בהיתר לאיסור דלא אמרינן כן וא"כ ה"ה בס"ס דמטעם רובא אתינן עלה כל שנאסר מתחילה מספק אחד לא אמרינן דחוזר וניעור ומצטרף לספק שני חד בחד אכן מדברי הרא"ש (פ' ג"ה סי' ל"ז) משמע דס"ל דאמרינן חוזר וניער מדאורייתא שהביא שם ראי' מהך דאמרינן ספ"ב דזבחים (ד' ל"א ע"א) חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו א"ר ויקץ כישן הפיגול הרי אף מן התורה אמרינן חוזר וניעור כן דשם חייב משום פיגול ועיין ברא"ש שם שהאריך בזה ונראה מדבריו דכל זמן שאין רוב לא אמרינן באיסור חוזר וניער כיון דנהפך להיות היתר אך כיון שנתרבה לרוב איסור הוי כאלו הוכר האיסור ולא שייך בו ביטול וא"כ מתורץ קושית הכרו"פ דודאי אמרינן חוזר וניער מדאורייתא היכא דנתרבה האיסור ומה דבמחצה על מחצה מותר

הוא מטעמא דהוי כאלו לא הוכר האיסור וא"כ ה"ה בס"ס אף שע"י הספק הראשון נעשה דאוריתא אפ"ה כל שניתוסף עוד ספק הוה כאלו נתרבה ההיתר ומדאורייתא חוזר וניער. **אך** כל זה לשיטת הרשב"א והר"ן ושאר פוסקים דס"ל דספיקא דאורייתא אסור מן התורה וא"כ ס"ס הוא מטעם רובא אבל לשיטת הרמב"ם דס"ל דמן התורה לקולא יש לומר דטעם ס"ס הוא דספק ראשון נעשה איסור דרבנן וכשניתוסף עוד ספק הוי ספיקא דרבנן א"כ ה"ה בספק אחד בגופו ספק שני חד בחד הוי ג"כ כאיסור דרבנן חד בחד ויש לומר לקולא ותליא במ"ש הש"ך (סי' ק"ט) בשם הג"ה אשר"י באיסור דרבנן חד בחד אי מותר יעו"ש.

וכ"ז באם נודע הספק תחילה קודם שנתערב אכן אם לא נודע עד אחר שנתערב חד בחד א"כ לפמ"ש למעלה דהכל תלוי בתר שעת ידיעה וכפי מ"ש הרא"ש פ' ג"ה גבי חוזר וניעור דתליא ג"כ בתר ידיעה דידיעתה מקדשתה א"כ הביצה מותרת ולענ"ד לכל הפוסקים מותר כאן ואף דהתרנגולים עצמם אפשר דאסורים דאי אפשר להתיר אחד מהם דא"כ מוכרח אתה להתיר שתיהם וא"כ הרי אתה מתיר ספק דאורייתא אבל הביצה שיש בה ס"ס גמור נראה דמותר אף לדעת הפר"ח דס"ל דחד בחד כגופו של איסור מקרי גם בכה"ג אפשר דגם הביצה אסור' אבל כבר כתבתי למעלה בפתח השער דאין סברא לומר דחד בחד יהי' חמיר מספק איסור לבד אף דיש כאן חזקת איסור גם חזקת היתר יש כאן ודו"ק.

סימן י

דין ספק טריפה שנמלח עם בשר.

בתשו' שבות יעקב כתב במעשה שאירע בתרנגולת שנמלח עם בשר הרבה ונמצא ספק טריפה בתרנגולת והתיר הבשר מטעם ס"ס ספק שמא כשירה וספק ב' שמא הלכה כראבי"ה דבמליחה משערינן כדי קליפה ואף דספק אחד בגופו ספק ב' בתערובות מ"מ אנו דנין על הבשר הנמלח ובו הב' ספיקות באים כאחד ולכאורה דין זה דמיא לספק טריפה לענין הביצה שלדעת הפר"ח אסורה אם אינו ידוע אם נגמרה כמ"ש למעלה (סי' ח') מטעם שהספק בשני גופים שספק ראשון בתרנגולת וספק ב' בביצה וכן כאן ספק ראשון בתרנגולת אם טריפה או כשירה וספק ב' בבשר אם מליחה אוסר בו עד ששים. **אמנם** לפי שהעליתי לעיל (שם) באריכות דכאן מודה הפר"ח כיון דתחיל' צריך אתה לדון אם יש איסור כלל והיינו שמא לא נתפשט בליעת האיסור יותר מכדי קליפה וא"כ אין כאן בליעה כלל ואת"ל שיש כאן בליעת התרנגולת שמא היא כשירה וא"כ לגבי הבשר שאנו דנין עליו יש בו ב' ספיקות גמורים ובאים כאחד ומקרי גוף אחד כמ"ש שם.

אכן לפמ"ש הש"ך בדין ב' תרנגולים א' כשירה ואחת ספק טריפה דכשלא נתערבה אסורה הביצה שאי אתה יכול לומר שמא התרנגולת כשירה מאחר שכבר נאסרה מספק אחד כיון שלא נתערבו וא"כ ה"ה בנד"ד מאחר שכבר נאסרה התרנגולת שוב אי אתה יכול לומר שמא כשירה היא וכן הקשה הפרמ"ג (אות ד') על השבות יעקב בזה ואף שכתבתי בסימן הקודם דבתרנגולת ספק טריפה חד בחד ולא נודע עד אחר שנתערב שפיר הוי ס"ס גמורה שא"א לומר שכבר אסרת התרנגולת מאחר שלא נודע ספק אחד עד שבא ספק שני ואף שדעת הפר"ח שם דמותר מ"מ בנד"ד לא שייך זה דהא התרנגולת ע"כ אסורה אף אם לא נודע הספק עד אחר שנמלחו עם בשר דהא היא עצמה לא נתערבה וכיון שהיא אסורה האיך תתיר פליטתו ודמיא ג"כ למ"ש (בסי' ו') בדין נדרה מזיתים וענבים והפר לה ע"י שליח כיון דתחילה צריך לדון אם חל הנדר כלל א"כ אתה מתחיל ביוצא ממנה שפיר הוי ס"ס בגוף אחד ביוצא ממנה וא"כ דמיא לב' תרנגולים שלא נתערבו דאינו מותר כי אם לדעת הפר"ח אבל לדעת הש"ך אסור.

ולפמ"ש בסימן הקודם בשם הגאון בעל חוות דעת לענין הביצים אם לא ראינו בעת שפירשה הביצה אז היא מותרת דלגבי הביצה באים ב' הספיקות ביחד א"כ ה"ה בנד"ד ג"כ כיון שלא ראינו פליטת התרנגולת בבשר יש להקל ג"כ דמקרי באים ב' הספיקות ביחד וקצת יש לדמות דין זה למ"ש הט"ז (בדיני קבוע ס"ק ה') דאין סברא לאסור חצי הבהמה ולהתיר חציה וא"כ כיון שאנו אוסרים התרנגולת א"כ אין סברא להתיר פליטתה אבל יש לדחות דכאן אין זה ודאי פליטת התרנגולת דשמא לא נתפשטה יותר מכדי קליפה כמ"ש עוד יש לצרף כאן דעת האומרי' טעם כעיקר דרבנן וקיל יותר מביצה שהיא האיסור עצמו אכן מה שחשב שם בתשו' שבו"י דעת ראבי"ה לספק להצטרף לס"ס צ"ע כיון דרוב פסקים ס"ל דמליחה בששים בדבר שמן א"כ לא מקרי ספק כלל דלאחרי רבים להטות וכן כ' בכנה"ג (סי' כ"ה) שאין לצרף סברת הראבי"ה לספק אכן הפרמ"ג (בש"ד ס"ק ל"ד) צידד להקל ועמ"ש שם בשם תשו' רמ"א ובמין במינו כגון בשר שנמלח עם בשר וניכר החתיכה שיש בה ספק יש לצדד להקל דאין כאן איסור תורה דמין במינו בטל ברוב מדאורייתא יש להקל בזה יותר.

סימן יא

דין ב' חנויות באחת ספק טריפה ובאחת כשירה ופירשה חתיכה אחת.

עוד כתב הש"ך (סי' זיין) אם היו ב' חנויות באחת ספק טריפה ובאחת כשירה ופירשה חתיכה אחת מותר ודימה זה לדין ביצה מב' תרנגולים שנתערבו התרנגולים חד

בחד כמ"ש בסי' ח' וראיתי להגאון בעל חוות דעת שתמה עליו תמי' מתקיימת דהא מבואר בסעי' ח' בהג"ה בספק טריפה מותר דווקא בשתי תערובות אבל בפירשה אחת מתערובות ראשון ולא נתערב שוב בתערובות השני אסור ולפ"ז גם בנידון שלנו הדין כן ועוד דהא בפירש בפנינו גזרינן שמא יקח מן הקבוע וכ"ש כאן דלא שייך כלל כל דפריש מרובא פריש כיון דלא הוי אלא חד בחד ולא דמיא לביצה שבעת שנולדה באו שתי הספיקו' יחד משא"כ כאן בחתיכה שכבר נאסרה בעת שהיית' בחנות.

ולענ"ד נראה ליישב דמ"ש דספק טריפה שנתערב ברוב ושוב פירש אחד מהם דאסור כבר כתבתי לעיל בשעה"ק בביאור דברי הרשב"א בתה"א במ"ש בהך סוגיא דטבעת של כוכבים ומזלו' שנתערבה כו' דספק טריפה שנתערבה ופירש ארבעים למ"א דמותרים דאין שייך כאן לגזור שמא יקח מן הקבוע כיון דאין כאן איסור ודאי בקבוע ומותר מטעם ס"ס א"כ לא קשיא מידי והא דכתבו הפוסקים דספק טריפה מותר בשתי תערובות דווקא אין ראי' דהתם מיירי בפירש לפנינו דדמיא ללוקח בידים מן הקבוע, ומ"ש דלא דמיא לביצה שבאו ב' הספיקות ביחד משא"כ בחתיכה שכבר נאסרה לא הבנתי דהא גם הביצה מגוף התרנגולת באה ובתחילה כשהיתה בתוך גופה נאסרה עם התרנגולת ביחד דהא עסקינן בידעינן שלא נגמרה קודם שנטרפה וא"כ דמיא ממש לחתיכה בשר שפירש מן החנות אלא עיקר הטעם של הש"ך הוא כיון שנולד הספק בחתיכה אחר שפירשה ונמצאת ובאו בה שתי הספיקות ביחד ויש לומר שמא אין כאן איסור כלל וכיון שמדין תורה יצאו ב' החנויות מאיסור רק מדרבנן אסור אמרינן דבחתיכה שעליה אנו דנין ובה הב' ספיקות ביחד לא החמירו חכמים.

ואפשר לומר עוד כיון דס"ס מטעם רובא הוא כל שפירש החתיכה אנו אומרים מרובא פריש ר"ל שאין בה חשש איסור ואף שבאה ממקום איסור כי היכא דאמרינן בקבוע דחתיכות דאם פירש שלא בפנינו דהיא מותרת אף שבאה בודאי ממקום שכולם אסורים רק מטעמא דשמא יקח מן הקבוע אסרוהו חכמים וכאן לא גזרו כיון שיש עכ"פ ס"ס וכמ"ש ומ"מ אף שטרחנו ליישב דעת הש"ך בכאן לדינא צ"ע דרחוק מן הדעת להתיר כיון דנאסרו מתחילה ואפשר לומר עוד דלא דמיא לביצה שנולדה שבעת שנולדה היא דבר חדש אף שנאסרה בתחילה כשהי' במעי התרנגולת כמ"ש בפ"ק דביצה ביצה עם יציאתה נגמרה משא"כ בחתיכה שאין בה שום דבר חדש אחר שפירשה מן החנות לכן צ"ע למעשה.

סימן יב

דין שתי חתיכות אחת ספק טריפה ואחת כשירה ונאבדה אחת מהן.

עוד כ' הש"ך (סי' ח' ט') בדין ב' חתיכות אחת ספק טריפה ואחת ודאי כשירה דאסורים שניהם ודמיא להך דשתי ביצים שנזכר למעלה ואפי' אם שוב נאבדה אחת מהן או נפל לים ג"כ החתיכה הנשארת אסורה כיון שאין אתה יכול לומר שמא אין כאן איסור כלל שהרי בודאי הי' כאן ספק איסור ואתה צריך לומר שמא לא זו היא הספק איסור וא"כ אתה מתחיל בשני גופים יעו"ש.

ולכאורה יש לתמוה דהא כבר נתבאר דלדעת הש"ך ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות חד בחד יצא מידי איסור תורה וא"כ בדרבנן קיי"ל שאני אומר האיסור נפל דאפי' באיסור ודאי שנתערב ברוב ונפל אחד מהם לים דאף דיותר מסתבר לומר דמה שנפל ופירש מרובא פירש ונפל אעפ"כ תלינן להקל והטעם דהוא איסור דרבנן וא"כ כ"ש בתערובות חד בחד דהוא ספק השקול דתלינן למר דהאיסור נפל אכן נראה דהש"ך לשטתיה אזיל שכתב בהך דינא דנפל לים (ס"ק מ"ח) דמטעם ס"ס אתינן עלה וא"כ כאן דלא מהני ס"ס דאי אפשר לומר דילמא דאיסורא נפל ואת"ל שהנשאר הוא הספק איסור שמא הוא מותר דהוי ס"ס בשני גופים וכבר אסרת הספק ואי אפשר לומר שמא מה שאוכל עתה הוא היתר כיון דלא נשאר אלא חד ואת אמרת שהוא האיסור משא"כ התם דיש לומר שמא מה שאוכל עתה הוי היתר והוי ס"ס מענין אחד.

אמנם לפ"ד התוס' והרשב"א שכתבנו שם דלאו מטעם ס"ס הוא אלא משום דבאיסור דרבנן דאיסורא נפל א"כ ה"ה בנידון זה אך לפמ"ש שם דבעינן שיאכל שתים שתים דאז אמרינן מדחברי' לאו איסורא הוא הוא נמי לאו איסורא הוא א"כ כאן דהוא רק חד בחד אסור אכן לשון הש"ך אינו מדוקדק שכ' כאן לחלק בין הך דינא להא דנפל לים דשם כבר נתבטל מן התורה דהם אמרו והם אמרו כו' והא כאן ג"כ הוא דרבנן כמ"ש אלא עיקר הטעם כיון דבאמת אין זה ס"ס גמורה גם שם כמבואר שם דהא אדרבא יש לומר מרובא פריש או לפי סברת התוס' דמדרבנן הוא תלינן לכן בסברא דאוכל שנים שנים מקלינן א"כ גם כאן דהוא איסור דרבנן וכבר נאסרו שניהם ואין כאן שנים ביחד אסור אך מ"מ צ"ע דאפשר לומר דאין ה"נ דשם כיון דמרובא פריש לכך בעינן שנים שנים משא"כ בנד"ד כיון דהוה ספק השקול אם האיסור נפל או ההיתר כיון שכבר הותר מן התורה אפשר לומר דהוה ספיקא דרבנן ולקולא ודמיא למ"ש (סי' צ"ח סעי' ב') במין במינו ונשפך הרוטב ואינו ידוע אם יש ששים דמותר מטעם ספיקא דרבנן אף דאסור דרבנן הי' תחילה ואח"כ נתחדש עוד ספק כשנתערב בקדיר' וא"כ ה"ה בנד"ד ואפשר לחלק דש"ה כיון דעיקר מה שאנו דנין הוא רק על הקדיר' ויש בו ספק אם הי' בו איסו'

כלל דשמא הי' בו ששים מתחילה ולא נאסר מעולם משא"כ כאן שכבר נאסרו שניהם ולא נתחדש עתה בחתיכה הנשארת שום דבר חדש שיותר ע"י ולכן נשארת באיסורה.
אבל אם לא נודע הספק טריפה עד אחר שנפלה חתיכה אחת לים יש לדון בדבר כיון שנתבאר בכמה דוכתא במה שביארנו למעלה שהכל הולך אחר שעת ידיעה א"כ עדיין לא הי' חל שם איסור עליהם מעולם עד עכשיו שנולד הספק ואין כאן אלא חתיכה אחת שיש בה ס"ס ושפיר יש לומר שמא אין כאן איסור כלל ואת"ל שהוא הספק שמא הוא מותר ודמיא למ"ש למעלה (סי' ט') בספק טריפה בתרנגולת שנתערבה חד בחד והטילה ביצה ולא נודע הספק עד אחר שנתערבו והטילה הביצה שצידדנו שם לומר דיש להקל בדבר וצ"ע.

סימן יג

דין כזית ספק חלב שנתערב בתרי ואח"כ נפל אחר מהם לקדירה.

כתב האגור כזית ספק חלב שנתערב בב' זיתים בשר או שומן ואח"כ נפל כזית אחד מהם לקדירה ואין ששים נגדו הקדירה מותרת מטעם ס"ס ספק שמא לא כזית של ספק איסור נפל לקדירה ואת"ל שהוא אותו הספק שמא שומן הי' והפר"ח תמה ע"ז דמ"ש מאם נתערבה חד ממנה בחד דאסור ולא אמרינן דאין אנו דנין על החתיכה כי אם על התערובות וב' מנ"י תמה ג"כ על הש"ך שהביא דברי האגור לפסק הלכה דאדרבא בלח בלח מין בשאינו מינו חמיר טפי דליכא למימ' מהיתר' קא אכיל כיון שמעור' בו האיסור ונרגש טעמו ואפילו תערובות רוב לא מהני וכן הסכים בפר"ח דאין להקל כלל בתערובות בקדירה אף דאיכא רוב נגדו וכן הסכים בעל בית לחם יהודה בקונטרס הספיקות שלו (אות ט"ז).
והפרמ"ג כתב ליישב דעת הש"ך דלהכי מקלינן בקדירה משום דמיירי במכירין החתיכה ונטלוהו משם רק דאנו דנין הפליטה ולכך על מקלינן בטעמ' לבד ולא הבנתי דבריו דהא קיי"ל טעם כעיקר דאורייתא וא"כ בעת שאוכל התבשיל כאלו אוכל האיסור עצמו דמי ונקרא על שמו וסבור הייתי לתרץ דברי האגור והש"ך לומר כיון דמדינא קיי"ל כל דפריש מרובא פריש רק שאנו אוסרים מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע לכך בטעמא לא שייך לגזור שמא יקח מן הקבוע דהא בקבוע אינם רק חתיכות בעין וזה לא שייך כאן אכן לפמ"ש (בסי' י"א) דבפירש שלא בפנינו בספק שנתערב ברוב שמותר לפ"ד הרשב"א בתה"א דלא שייך לגזור בספק שמא יקח מן הקבוע ע"כ דהאגור מיירי בפירש לפנינו דאל"כ לא הי' צריך לכתוב דינו בנתערב בקדירה ואפילו לא נתערב כלל מותר

ואם בפירש לפנינו מיירי דמדינא אסור הדרא קושי' לדוכתיה מה בכך דאין שם אלא טעם לחוד.

ובספר חוות דעת פירש כוונת דבריהם כיון דנפלט רק טעם לבד הוי כנתרסק החתיכה הראוי' להתכבד דבטעם אין ראוי להתכבד וא"כ בלאו הכי מותר דכבר נתבטל ברוב זית שומן רק משום דגוף החתיכה נשארת היא באיסורא ודמיא למ"ש הט"ז (ס"ק ה') דכל שיש חתיכה הראויה להתכבד אז גם החתיכות שאינם ראויות להתכבד מאותו בהמה אסורים לזה הוצרך כאן לומר דגם החתיכה הראוי' להתכבד אין עליו שם איסור דאלו הי' נתערב ברוב שני' מותרת ג"כ מס"ס והנה מלבד שאין זה מבואר כלל בדברי הש"ך והאגור אלא שגם דבריו צ"ע דהא רוב האחרונים השיגו על הט"ז שם שאין לסברתו זאת שום מקום בש"ס ורחוק הוא שהאגור יכוין זה.

אבל הנלע"ד לפרש דבריו בפשיטות דהא באמת דעת ר"ת דספק אחד בגופו ספק שני בתערובות שפיר הוי ס"ס רק שהר"י חולק עליו מטעם דכבר נאסר תחילה והוי כודאי איסור וכיון שכן כל שפירש אחת מהן בפנינו ונפל לקדירה אף שלא סלקוהו משם מותרת משום ס"ס ואף שכבר נאסרה תחילה קודם שנפלה לקדירה ועכשיו היא ג"כ שם וגם נרגש הטעם בתבשיל מ"מ כיון שבאמת יש בו ס"ס אין שייך כאן לומר מאחר שכבר אסרת ספק ראשון אי אתה יכול לצרף אותו לס"ס מאחר שעיקר שמו נקרא על שם התבשיל ונמצא שבו שתי הספיקות מענין אחד.

אך מה שיש לעיין בזה הא מצד מין בשאינו מינו ביבש דלא בטיל מדרבנן אין שייך לאיסור כאן דהא שומן וחלב מין במינו הוי כמבואר בש"ע (סי צ"ח) ואין לומר מטעם חתיכה הראוי' להתכבד כמ"ש הגאון בעת חוות דעת דהא שומן וחלב אין ראוי' להתכבד משום דאין אוכלין אותה כמות שהיא גם מ"ש בפרמ"ג מטעם דבר שבמנין ג"כ אינו מובן דהרי אין דרכו למכר במנין רק במשקל וכדומה ועיין פרמ"ג (משז"ז סי' ק"א אות ט') שכ' בשם כנסה"ג על הא דמבואר שם דשומן הכנתא אין ראוי להתכבד דהכל לפי הזמן והמקום וא"כ אפשר דמיירי כאן במקום שדרכו להתכבד בו או במקום שדרכו להמכר במנין ועדיין צ"ע.

סימן יד

דין שתי חנויות באחת ספק טריפה ובאחת כשירה ובכל אחת רק חתיכה אחת.

כבר נתבאר למעלה בדין שני תרנגולים אחת ספק טריפה ואחת כשירה ולא נתערבו התרנגולים ונמצא ביצה בחצר דלדעת הש"ך אסורה והטעם כיון דגוף התרנגולים

אסורים דאי אתה יכול לומר את"ל מספק טריפה שמא היא כשירה מאחר שכבר אסרת אותו והיא אסורה מדאורייתא כיון שלא נתערבו ואף שבביצה באים שתי הספיקות ביחד מ"מ כיון שעי"ז אתה נוגע ג"כ בגוף התרנגולת ואי אתה יכול להתירה גם הביצה אנו אוסרים.

א"כ הי' נלע"ד ללמוד מזה בדין חנויות דהוא נלמד ג"כ מדין הביצים כמ"ש למעלה באם הי' שתי חנויות אחת ספק טריפה ואחת ודאי כשירה ובספק טריפה לא היו' כי אם חתיכה אחת ושוב נמצא חתיכה אחת דמותרת מטעם ס"ס אף בלא נתערבו החנויות זו בזו דהא יש כאן ס"ס גמורה ובאים כאחת בגוף החתיכה שמא היא כשירה ואף שכבר נאסרה החתיכה תחלה מ"מ באם לא נודע הספק טריפה עד אחר שנמצא החתיכה א"כ יש כאן ס"ס גמורה ואי אתה נוגע בחנות הספק מאחר שלא נשאר שום איסור בחנות הזה וכן הדין בספק איסור שלא נתערב חד בחד ולא נודע הספק עד אחר שנמצא החתיכה שבאו ג"כ שתי הספיקות ביחד ויש להקל בזה.

סימן טו

דין תשעה חנויות מוכרות ספק טריפה ואחת כשירה ונמצא חתיכה אחת ונתערבה.

אם הי' כאן תשעה חנויות מוכרות ספק טריפה ואחת כשירה ופירשה ונמצא חתיכה אחת לפי דעת הסוברים דתערובת חנויות הוא קבוע דאורייתא וא"כ כיון דקיי"ל דקבוע הוא אף לקולא א"כ הוה ממש כתערובות שתי חנויות חד בחד ובאחת ספק טריפה דמותרת החתיכה שפירשה משם מטעם ס"ס אך לפמ"ש למעלה בשם הגאון בעל חו"ד דבביצה אין אנו מתירין כי אם שלא ראינו בעת שפירשה הביצה מן התרנגולת אבל אם ראינו בעת שפירשה כיון שכבר נאסרה אי אפשר להתיר החתיכה כיון שאנו אוסרים הנשאר בחנויות א"כ לא שייך זה בנד"ד דממנ"פ אם פירשה ממילא אמרינן מרובא פירש ואין כאן ס"ס ובפירש לפנינו בלא"ה אסור.

ועוד נלע"ד כיון שקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו להקל ולעשותו ספק איסור אבל לא להקל מטעם ס"ס (אכן לפי דעת הרמב"ם דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה מותר אין שייך לומר בזה אין לך בו אלא חידושו דהרי מעולם לא הי' בהם איסור דאורייתא כיון שכולם רק ספק איסור לבד) ועוד דכבר נתבאר למעלה דתערובות חנויות רוב הפוסקים דס"ל דהוה קבוע רק דרבנן ולדעת הפר"ח דמתיר בתרנגולת דווקא בלא נתערבו יש למצוא דין זה בניכר חנות הכשירה וא"כ הוה קבוע מדאורייתא ויש למצוא בכה"ג דהיו כאן שלש חנויות מוכרות ספק טריפות ולא הי' בהם כי אם שלש חתיכות

לבד ובחנות הכשירה הי' ג"כ שלש חתיכות ושלש חתיכות פירשו בפנינו ושכח מאיזו מהם דכאן לא שייך לומר כיון שאתה אוסר החנות גם החתיכות אסורות כיון שלא נשאר שום דבר בחנות ונמצא שלהש"ך והפר"ח לדעת שניהם יש להתיר בנד"ד מטעם ס"ס דבאים כאחת בגוף שלש החתיכות דהא תחילה בחנויות לא הי' בהם ספק דכל אחת ניכרת במקומה אך אפשר לומר כיון שקבוע חידוש הוא אין מתירין בה ס"ס ועמ"ש בזה בפתח שעה"ק ובסי' ג' שם באורך.

ואם שוב נתערבה אותה חתיכה שלקח מתערובות חנויות באחרים הי' נראה להקל אפי' בנודע הספק קודם שנתערב דיש כאן ס"ס דפלוגתא דרבוותא שמא כמ"ד תערובות חנויות הוה קבוע דאורייתא וא"כ יצא מידי ספק איסור תורה קודם שנתערב ושמא כר"ת דספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מותר אמנם לפמ"ש הש"ך (בס"ק ג') דבביצה מספק טריפה ואינו ידוע אם נגמרה קודם לכן דאין מועיל תערובות א"כ ה"ה בנד"ד דמדרבנן נאסרה קודם התערובות דהיה כספק איסור חד בחד כמ"ש למעלה ומ"מ בלא נודע הספק עד אחר שנתערבה בתערובו' שנים כיון דבלא"ה מתירין בהפ"מ כמו שביארנו לעיל בשם המנחת יעקב א"כ בנד"ד יש לצדד להקל אפי' בלא הפ"מ.

אבל אם לקח משם קודם שנודע הספק כבר נתבאר למעלה דאמרינן מרובא פריש אף בלקח משם בידים אכן באם נתערב בתערובו' ולא נודע יש לצרף לענ"ד סברת הר"ן דס"ל דגם קודם שנודע מקרי ליקח מן הקבוע וא"כ בלא נתערבו החנויות דהוה קבוע מדאורייתא יש לצרף סברתו להקל אף בלא הפ"מ אכן בנודע הספק קודם דאסור אפי' בהפ"מ אין לצרף סברת הר"ן בזה להקל כיון דרוב הפוסקים חולקים עליו ולא קיי"ל כוותיה בדינא בהא כמ"ש באריכות בשעה"ק.

סימן טז

דין ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות קודם שחל איסורו.

יש לחקור לענ"ד בהא דקיי"ל דספק אחד בגופו ספק שני בתערובות לא הוי ס"ס כי אם כשלא נודע הספק עד אחר התערובות א"כ אם הי' כאן ספק אחד בגופו ונודע הספק רק שלא חל האיסור עדיין כגון חתיכה פת שאנו מסופקים בו אם היא חמץ או מצה ונתערב ברוב היתר קודם שעה ששית בע"פ דיש לומר כיון שעדיין לא חל עליו האיסור הוה כלא נודע הטריפות כלל דהא עיקר טעמא דלא מהני ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות היינו כיון שכבר אסרת אותו קודם שנתערב שוב אי אתה יכול לומר את"ל זו היא שמא כשירה אבל בעת שעדיין לא אסרת אותו וכאלו לא נודע דמי.

והנה המ"א באו"ח (סי' תל"ט) בעכבר שנטל ככר ואינו ידוע אם נכנס דאין צריך לבדוק מטעם ס"ס אם הככר קטן כ' שם הטעם אף דשתי הספיקות אינם באים כאחת מ"מ קודם שש שעדיין לא נאסר הוה כאלו באו ב' הספיקות ביחד בשעה ששית וכ' שם עוד טעם אחר דבעוד הככר אינו שייך ספק כלל וכאלו באו שתי הספיקות כאחת וא"כ משמע דמספקא לי' להמג"א בהא ותליא דין זה בשני תירוצים שנתבאר ובמקור חיים להגאון מליסא (שם ס"ק ב') השיג על המג"א בתירוץ הראשון דלא אשתמיט חד מהפוסקים לכתוב דין זה דבקודם שחל שם האיסור יהי' מותר ועוד דהא עיקר הטעם דלא הוי ס"ס בכה"ג משום שאין שתי הספיקות בגוף אחד ובענין אחד עכ"ל יעו"ש.

ולענ"ד אין בדבריו הכרע לדחות דברי המג"א שמ"ש שהפוסקי' לא הזכירו חילוק זה ודאי דאין זה מוכרח דכיון דכתבו דבלא נודע הספק הראשון עד אח' שנתערב מותר בהפ"מ, וה"ט משום שעדיין לא נאסרו כל שלא נודע ולא שייך לומ' והלא כבר אסרת ספק הראשון א"כ נלמד במכ"ש בקודם שחל איסור עליו דודאי עדיין לא נאסר ואי אתה יכול לומר והלא כבר אסרת כו' ומ"ש עוד להקשות עליו ודאי דלא קשה דבלא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב יוכיח דאנו מתירין בהפ"מ אף דהוה בשני גופים ובשני ענינים אך מטעם אחר נלע"ד להחמיר כיון דחמץ שמו עליו לא נקרא היתר אף קודם זמן איסור וראי' לזה ממ"ש האחרונים לענין נ"ט בר נ"ט קודם שעה ששית דאין להתיר מטעם זה וכן לענין שומן שהתירו אותו בכלי חמץ ואנו מחמירין להגעיל כלים שיהי' דווקא אינם בני יומן אף קודם שעה ששית אף דרוב הפוסקים מתירין בזה מ"מ כיון דזה גופא דאנו מתירין בלא נודע הוא דווקא בהפ"מ וסעודת מצוה א"כ אפשר דתרי קולי לא מקלינן בי'.

אכן דין זה שייך ג"כ בנדרים בעת שלא חלו עדיין כגון שנדר שלא לאכול איזו מין וקבע לו זמן לאחר חודש או שני חדשים והי' כאן ספק נדר כגון בבעיא דלא אפשיטא וכדומה או שנדר מככר זה וספק לו אם הוא אותו הככר ונתערב קודם שחל זמן איסורו ברוב דיש לומר דשפיר מקרי ס"ס לדעת המתירין ס"ס בדבר שיש לו מתירין ולדינא יש לומר ג"כ כיון דיש פוסקים מחמירין בס"ס בדבר שיש לו מתירין ואנו מקלינן רק לצורך וא"כ אפשר דבנידון זה יש להחמיר דתרי קולא לא מקילינן בי' וצ"ע למעשה.

סימן יז

דין ס"ס משם אחד.

הסכמת הפוסקים דס"ס משם אחד לא מקרי ס"ס ומקורא דהאי דינא מסוגיא דפ"ק דכתובות גבי ספק זינתה תחתיו דפריך הש"ס והא איכא ס"ס ומשני באשת ישראל

וקיבל בה אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים והקשו התוס' הא עדיין יש ס"ס ספק שמא באונס ואת"ל ברצון שמא בעת שהיא קטנה ופיתוי קטנה אונס הוא ותירץ דשם אונס חד הוא והוא והכל ספק אחד והש"ך בעוצם בינתו הוסיף לחלק בדבר שאם הספק האחד מוסיף בהיתר יותר מספק השני כגון בהך דשני שעירים שנולדו מעז אחד שהי' בה ספק אם ילדה מקודם או לא שאם תאמר שילדה מכבר א"כ שניהם אינם בכורים ואם ילדה עכשיו האחד אינו בכור או בילדה זכר ונקבה אף דאם ילדה נקבה תחילה ג"כ אין נפ"מ מ"מ שם בכור איכא בחד מהנך משא"כ אם ילדה מקודם אין שם בכור על שניהם בכה"ג שפיר הוי ס"ס.

והכרו"פ האריך לתמוה בענין זה והביא כמה ראיות מן הש"ס בכמה עניני ס"ס שהם משם אחד ועיין חוות דעת שהאריך ליישב כל קושיותיו דבאמת אם לא אפשר למיחש לאיזו ספק איסור רק אם נמצא ריעותא ולא מצינן למימר כלל ספק טריפה רק אם נמצא הריעותא ואיכא ספק בריעותא ס"ס גמורה הוא ואינו צריך תנאי לזה כמו בנמצא מחט בחלל הגוף דא"א לחוש לנקב באבריה הפנימים כי אם ע"י הריעותא שנולד בו וכיון שיש ספק אם נעשו הריעותא מה שע"י נחוש שפיר הוי ס"ס ודמיא לספק על אריאי לא על אבל במקום דאיכא ריעותא ברורה כגון בפתח פתוח שהריעותא ברורה שלא נמצא לה בתולים רק שיש שני ענייני מתירין יכולים לומר כל ספק לבדו ואין ספק אחד תולה בחבירו כגון ספק אונס ספק קטנה בעינן שיהיו המתירין משני שמות ואף שתירוצו עולה יפה מצד הסברא מ"מ אינו מספיק לתרץ מה שהקשה הכרו"פ מהא דסתם כלים של עובדי כוכבי' דקיי"ל דאונס בני יומן מס"ס ספק שמא אינו בן יומא ואת"ל שהוא בן יומא שמא בדבר הפוגם בעין דהא גם התם יש ריעותא בקדירה שנתבשל בו איסור רק איכא שני טעמים להתיר או מצד שאינו בן יומא או מצד שהוא דבר הפוגם בעין ואעפ"כ הוי ס"ס.

והרב בעל בינת אדם (סי' נ"ג) האריך להשיג על הכרו"פ והאחרונים וכתב שאין כאן קושיא כלל דכל ס"ס שהוא משם אחד אם בספק אחד נוטה יותר להתיר ר"ל שאין בו מיחוש כלל שפיר מקרי ס"ס גמורה דלא בעינן שיהא ספק אחד מתיר איזו איסור יותר מהשני אלא שקרוב להתיר יותר מספק השני ועדיין לא הבנתי סברתו זאת בהא דאיתא במס' ב"ב (ד' קל"ד ע"ב) ברשב"ם דקאמר שם דהוה ס"ס שמא יש לו בנים ואת"ל אין לו בנים שמא גם אחים אין לו דהא כאן אין ספק אחד מתיר יותר מחבירו דמה לי אם אין לו אחים או יש לו בנים בשניהם פטרתה התורה מיבום ואין לומר דמ"מ הך ספיקא דשמא אין לו אחים הוא נוטה יותר לפטור מאחר שאין לה למי להזקק כלל מ"מ זה אינו

שייך כי אם בס"ס בריעותא התלוי בסברא דבזה אמרינן דספק אחד נוטה יותר להרחיק הריעותא כגון ספק על דנוטה יותר מספק דרס דיהי' נכנס ולא ידרוס וכדומה משא"כ בס"ס התלוי בדין וגזירת הכתוב מה לי אם מדין בנים היא פטורה או מדין אחים וגם מה יענה בהך ס"ס שהביא הגאון בכרו"פ ממה שכתבו הפוסקים גבי חדש דהשכר מותר ספק שמא מתבואה של שנה העברה ואת"ל משנה זו שמא השריש קודם לעומר דהכל ספק אחד דאם השריש קודם לעומר או לאו דגם משל שנה העברה העומר התירו וכעין זה יש לעשות כמה ספיקות ספק בר"ח אדר נזרע או בר"ח שבט או בר"ח טבת וכדומה.

ובבינת אדם עצמו הביא לדמיון עיר שבא לשם תבואה ממדינה אחרת באופן שכל התבואות שלשם היא משנה העברה ובמדינה זו יש ג"כ משל שנה זו וקצת משנה דהאידנא דאין מועיל ס"ס והאיך העלים עין מדין זה ואין לומר דכאן שיש ספק שאף אם הוא משנה זו מ"מ שמא השריש קודם לעומר הוא עדיף דמ"מ הכל מטעם שהוא נקרא ישן משנה דאשתקד דהכל תלוי בתר השרשה ומה שתירץ בס' בינת אדם קושיית הכרו"פ מהא דסתם כלים של עובדי כוכבי' דשם כיון דמיירי אחר שבישלו בתוכו היתר וצריכין אנו לדון על הקדירה אם היא בת יומא או לא שפיר הוה ס"ס לא הבנתי דבריו דהא מדאורייתא מותר לבשל בו לכתחילה וא"כ יקשה למאן דס"ל ספיקא דאורייתא אסור מן התורה א"כ אם רוצה לבשל בו הוי ס"ס משם אחד ולא הוי ס"ס.

אמנם עיקרא דמילתא מה שחידשו הפוסקים דמשם אחד לא הוי ס"ס ולכאורה צ"ע טעמא מאי לפי מה שכתב הרשב"א בתשובה דמטעם רובא הוא וא"כ מה בכך דהוא משם אחד או לא סוף סוף רובא הא להתירא והגע עצמך אם רובם של סנהדרין היו מחייבי' מטעם אחד וכי לא אזלינן בתרייהו בתר רובא וכמ"ש הש"ך בחו"מ (סי' כ"ה בכללי שיקול הדעת) דאפילו אם הרוב אומרים מטעם אחד אזלינן בתרייהו יעו"ש וכיון שכן ה"נ אף דהס"ס הוא משם אחד עכ"פ רובא הוי והי' נלע"ד דהענין דמצינו בכ"מ בש"ס דחששו למיעוטא דשכיח כגון בסירכות הריאה אף דרוב בהמות כשירות הם אעפ"כ החמירו בו חכמים משם דהוי מיעוט המצוי וכן במים שאין להם סוף דאסורה להנשא אף דרוב אין ניצולין מ"מ הוי מיעוט המצוי וכדומה בזה הרבה ולכן גם בס"ס דמטעם רובא הוא ג"כ כל שהאיסור מצוי הוא לא אזלינן בתר ס"ס ולכן כל ששתי הספיקות הם משני שמות מיוחדים אז האיסור דבר שאינו מצוי הוא כגון גבי ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס דאסור אי אפשר להיות כי אם היכא דתחתיו וגם ברצון וזה דבר שאינו מצוי משא"כ כשקיבל בה קידושין פחותה מבת שלש שנים דע"כ היתה תחתיו רק דאנו רוצים להתיר מטעם שמא באונס ושמא בעת שהיא קטנה

מ"מ בעילת רצון בתחתיו שכיח בכל מקום לאיסורא לכן גם בזו שהיתה תחילה קטנה ושכיח היתרא יותר שפיר גזרו רבנן כיון דעיקר ההיתר משום אונס ורצון הוא שכיח והחמירו בו רבנן כמו שהחמירו בסירכות הריאה וכיון שכן מצינו תירוץ נכון לתרץ כל הקושיות שהקשה הכרו"פ ושאר האחרונים על כלל זה ממה שמצינו בכ"מ בש"ס שהקילו בס"ס משם אחד דלפמ"ש עיקר הטעם משום דהוי מיעוטא דשכיח אין לנו לדמות דברי רבנן זה לזה כי להם לבדם נתנה החכמה והתבונה לדעת איזו ס"ס דמשם אחד שכיח לאיסור ואיזו אינה שכיח וא"כ יוצא לנו מזה דס"ס משם אחד מדאורייתא הוי ס"ס גמורה ולא קשיא מסנהדרין רק שחכמים החמירו במקצתם משום דהוי כמיעוטא דשכיח וצ"ע בזה.

סימן יח

דין ס"ס לקולא ונגדו ס"ס לחומרא משם אחד.

לפי מה שבארנו בסימן הקודם דס"ס משם אחד לא הוי ס"ס יש לחקור אם הי' כאן ס"ס לקולא שהי' ס"ס גמורה ונגדו יש להיפך ס"ס לחומרא דהוי משם אחד מה דינו דהא קיי"ל דאם יש ס"ס לחומרא נגד הס"ס לקולא דלא מהני דהוה כספק השקול דשני הצדדים שקולים הם אבל כאן דהס"ס דלחומרא היא משם אחד כיון דלא מקרי ס"ס הוי רק ספק אחד ולכן שפיר אזלינן בה לקולא דנוטה יותר להתיר המשל בזה שחט בסכין ואחר השחיטה נמצא בו פגימה דיש בו ס"ס ספק שמא במפרקת נפגמה ואת"ל בסימנים שמא במיעוט בתרא דכשר דס"ס זאת לא הוי משם אחד הוא דספק במפרקת לאו שם שחיטה בסכין פגומה אית לי' כיון דלאו בסימנים הוא (רק משום דס"ס שאינה מתהפך אתינן עלה כמ"ש הש"ך בדיני ס"ס סי' י"ג בדין ס"ס שאינה מתהפך ויבואר בסמוך בס"ד) ונגדו יש ס"ס לחומרא ספק שמא בעור נפגמה וספק שמא במיעוט קמא נפגם וזה נקרא משם אחד דהכל ספק אחד שמא שחט הסימנים בסכין פגומה וכן יש למצוא בכה"ג כגון שהי' כאן זאב וארי שניהם כאחד ונכנס אחד מהם לעדר שהי' שם בהמות גסות למאן דס"ל דאין דריסה לזאב בגסה והכי קיי"ל במקום הפסד כמ"ש בש"ע (סי' נ"ז) ויש כאן ס"ס לקולא ספק שמא הזאב נכנס ואין לו דריסה כלל ואת"ל ארי נכנס שמא לא דרס וס"ס זאת לאו משם אחד היא דאין לומר דהכל ספק אחד אם נדרסה הבהמה או לאו דבזאב כיון דלא שייך בי' שם דריסה כלל מקרי שם אחר דומיא למ"ש מהרא"י גבי שני שעירים שילדו וכמ"ש הש"ך (כללי ס"ס סי' י"א) יעו"ש ונגדו יש ג"כ ס"ס לחומרא שמא הארי נכנס ואת"ל הזאב נכנס שמא יש דריסה לזאב בגסה אם נאמר דספק היא וס"ס זאת משם אחד הוא דהכל ספק אחד אם נדרסה הבהמה או לאו.

והנה הש"ך (כלל ס"ס סי' י"ג) בדין ס"ס שאינה מתהפך כתב בדין מצא פגימה בסכין דלא מכשירינן בס"ס שמא במפרקת נפגם ושמא במיעוט בתרא משום דאין מתהפך וכ' ע"ז ועוד משום דתיכף יש לומר שמא בעור נפגם ועיין בפרמ"ג שנתקשה בהבנת דברי הש"ך בכאן ולענ"ד נראה שכוונתו דכאן יש ס"ס לחומרא שמא בעיר נפגם ושמא במיעוט קמא הרי אף דס"ס זאת משם אחד היא מגרע להך ס"ס דלקולא אף דאינו משם אחד וכמ"ש דהא לול דברי הש"ך דלא הוי מתהפך משמע מדבריו דמקרי ס"ס משני שמות ועוד לפמ"ש בסימן הקודם דס"ס משם אחד מדאורייתא הוי ס"ס גמורה רק מדרבנן לא הוי ס"ס א"כ ע"כ דודאי אין סברא לומר דיועיל כאן ס"ס דלקולא כיון שבאמת יש כאן ס"ס לחומרא נגדו אף דהוי משם אחד אינו מעלה ומוריד כלל בזה ועוד דעכ"פ הסברא שקולה דכמו שיש ספק שמא במיעוט בתרא או במיעוט קמא וכן יש ספק כנגדו שמא בעור או במיעוט קמא וא"כ יש כאן סברא שקולה ובלא"ה דין זה דס"ס משם אחד לענ"ד אינו ברור כל כך לדינא דהא כל עיקר דבר זה נובע הוא מדברי התוס' דפ"ק דכתובות ושם יש תירוץ אחר משום דיש לומר דלא קיימא לן פתוי קטנה אונס הוא וכמ"ש בכרו"פ שם בשם הרמב"ם א"כ לא אמרינן סברא זו רק לחומרא אבל לא לקולא ועוד לפמ"ש בסימן הקודם דלכך החמירו בס"ס דשם אחד משום דשכיח לאיסורא ג"כ והוי מיעוט המצוי א"כ כאן כיון דיש ס"ס לחומרא אף דס"ס דלקולא היא עדיף יותר מה בכך עכ"פ שכיח הרבה לאיסור ודאי דדמיא למיעוט המצוי שהחמירו בו חכמים.

אך בהאי דינא דזאב וארי שכתבתי הי' נראה דאף דיש ג"כ ס"ס לחומרא מ"מ שפיר הך ס"ס דלקולא עדיף דהא הך ספק שמא לא דרס הוא ספק השקול והרי עולא בגמרא ס"ל דלא חיישינן לספק דרוסה ואף דאנן פסקינן לחומרא מ"מ ספק השקול מיהא הוי וא"כ אפי' ידעינן דארי נכנס הוי ספק השקול וכיון דיש לומר שמא לא נכנס רק הזאב אף דגם אם הזאב נכנס יש עדיין ספק שמא גם הוא דורס מ"מ כיון דיש ג"כ ספק שמא אינו דורס מצטרף גם הוא לספק זה ושפיר הוי רובא להתירא אבל לפמ"ש בתחילה דהוי מיעוט דשכיח כיון דהספק השני אינו שקול יש להחמיר גם בזה וכן יתבאר לקמן בכל ס"ס דאם ספק אחד הוא שקול וספק שני נוטה יותר לאיסור אף דבהצטרף לספק הראשון נעשה רובא להיתרא מ"מ קיי"ל דאם נוטה ספק אחד יותר לחומרא לא מחשבינן לי' כספק ויתבאר בסימנים הבאים לפנינו בעז"ה.

ועיין חוות דעת שכתב לחלק בין ספק שהוא במציאות כגון בחדש דיש ס"ס שמא מעיר אחרת ששם התבואה משל אשתקד או מעיר זו שנזרעה לפני העומר דעכ"פ רוב התבואות אין בהם איסור והוי רוב ממש משא"כ בס"ס התלוי במקרה והזדמן שאין שייך

בו רוב דבזה צריך ס"ס משתי שמות או מתהפך בזה יש לתרץ כמה סתירות הנמצאים נגד כלל זה ודבריו נכונים ועיין בפ"ק דעירובין (ד' ה' ע"ב) רב אשי א' אפי' תימא במבוי שמונה כו' ממנ"פ אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי ואי אמרת דילמא שנו כי הדדי הוי לי' ספק דבריהם וספק דבריהם להקל ושם בתוס' ד"ה ספק הקשו מאי איריא ספק דבריהם אפי' הוה ספק בדאורייתא נמי שרי כיון דההיתר קרוב מן האיסור כו' וכוונתם דיש כאן ס"ס ספק שמא עומד נפיש ואפי' תאמר שמא אינו נפיש דילמא איפכא דפריץ נפיש והביאו ראי' לזה מהא דבשחיטה הוי בעי הש"ס למשרי בפ"ב דחולין אי אמרינן דמחצה על מחצה כרוב ושם הס"ס היא משם אחד ואינו מתהפך דהס"ס הוא שמא נשחט הרוב ושמא נשחט מחצה דהוי כרוב א"כ שתי הספיקות הם מטעם רובא גם אינו מתהפך דהאיך תאמר דילמא נשחט מחצה וא"ת דלא נשחט מחצה כו' א"כ הרי מחזיק לומר דנשחט המיעוט וא"כ שוב אינו יכול להתירו וכן כתבו התוס' פ"ב דחולין (ד' כ"ח ע"ב) ד"ה לפי כו' שמ"ד מחצה על מחצה כרוב הוא מטעם דיש כאן רובא להתירא הרי מבואר לנו בפירוש דלא בעינן ס"ס מתהפך ולא משתי שמות ואף דהוי ג"כ ס"ס התלוי במקרה והזדמן וא"כ בשום תירוץ שכתבו האחרונים לחלק בזה אינו מיושב בכאן אלא משמעות התוס' כאן דהכל תלוי כיון דהוי רובא להתירא.

אך מלבד זה סוגיא זו תמוה עדיין לפמ"ש הש"ך לקמן דבס"ס במקום חזקה לא אמרינן להקל וכמו שנבאר לפנינו בס"ד א"כ קשה דהא כאן יש חזקה דבהמה בחייה בחזקת שאין הסימנים זבוחים קיימא וא"כ האיך נתיר למ"ד מחצה על מחצה כרוב אף דנאמר דהוי ס"ס אלא ע"כ צריך לומר דבאמת היינו הך דקאמר בגמרא שם דפריך על מ"ד מחצה על מחצה כרוב מהא דתנן אחד ומחצה בבהמה וחצי אחד בעוף שחיטתו פסולה ומשני דהוא מדרבנן דילמא לא אתי למיעבד רובא ור"ל דמדרבנן חיישינן כאן למיעוטא דחד ספיקא שמא שחט המיעוט וה"ט או משום דהוי חזקה או משום דס"ס משם אחד הוא או דאינו מתהפך וא"כ יוצא לנו מזה דאפי' למאי דמחמרינן בס"ס שמשם אחד או שאינו מתהפך או במקום חזקה הוא מדרבנן דמדאורייתא כיון דמטעם רובא הוא שפיר דמי אפי' למאן דס"ל ספיקא דאורייתא אסור מן התורה דהא במקום חזקה גם הרמב"ם מודה דספיקא לחומרא מן התורה ובפרמ"ג נסתפק בס"ס דשם אחד דלא הוי ס"ס אי מדאורייתא או דרבנן ולפמ"ש מוכח מכאן דהוה רק מדרבנן.

ומ"ש מדברי הרא"ה בבה"ב שכתב דס"ס גמורה אינו מועיל כי אם מדאורייתא והא דפתח פתוח היינו דלא החמירו להוציאה מבעלה וא"כ מוכח היכא דהוה ס"ס משם

אחד בגוונא דנקט בגמרא שם דמוציאין אותה מבעלה מוכח דלא הוה ס"ס מדאורייתא יעו"ש לענ"ד אין זה מוכרח דהא מצינו בכמה דוכתא באיסורא דרבנן דמוציאין מבעלה כגון בעידי כיעור וקלא דלא פסיק דזהו רק דרבנן כמ"ש בזה באורך בתשובה לחכם אחד בראיות מכריעות ועוד כמה ענינים כאלו דמוציאין באיסור דרבנן אלא כוונת הרא"ה דס"ס כיון דנוטה הסברא להתיר יותר בזה לא החמירו חכמים והיינו דווקא בס"ס גמורה משא"כ בס"ס משם אחד עשו דבריהם כספק א' דאורייתא להחמיר.

סימן יט

דין ס"ס שאין מתהפך משם אחד באיסור דרבנן.

לפי מה שהוכחנו (בסי' י"ז ובסי' הקודם) דהא דס"ס משם אחד או שאינה מתהפך אינו מועיל הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא שפיר הוי ס"ס יש לחקור אם הי' איסור דרבנן היכא שאינו מותר כי אם בס"ס כגון בדבר שיש לו מתירין וכדומה אם בעינן בכה"ג מתהפך או משני שמות דיש לומר כיון דבלא"ה מדאורייתא הוי ס"ס לא החמירו שוב באיסור דרבנן וראיתי בפרמ"ג (אות ט"ו) שכתב דבס"ס שאין מתהפך יש להביא ראי' מדברי הרמ"ע בתשוב' דבאיסו' דרבנן יש להקל שכתב דלכך בעינן מתהפך דאמרינן מאי חזית דתתחיל הכי דיש בו ס"ס אתחיל הכי ואין בו ס"ס ובדאורייתא ספיקו לחומרא משמע דבדרבנן יש להקל אבל ראי' זאת איני מבין דהוא כתב כן בכל האיסורי' שיש בהם חילוק בין דאורייתא לדרבנן דבדרבנן בחד ספיקא מותר לכן כתב בדאורייתא דבעינן שני ספיקות לכך בעינן מתהפך ג"כ מטעם זה ואין הכי נמי באיסו' דרבנן היכא דהחמירו בו והצריכו שתי ספיקות בעינן ג"כ מתהפך משום מאי חזית.

ולכאורה יש לשדות בו נרגא בהך כללא שכתבתי בסימנים הקודמים דהא דס"ס משם אחד אינו נחשב לס"ס הוא רק דרבנן דא"כ בפ"ק דכתובות בסוגיא דפ"פ (ד' ט' ע"א) דפריך שם בהא דקאמר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ומקשה שם אמאי ס"ס הוא ותירוץ באשת כהן או באשת ישראל וקיבל בה אביה קידושין מאחר פחותה מבת שלש שנים ופריך שם מאי קמ"ל תנינא האומר לאשה קידשתיך כו' הוא אסור בקרובתיה כו' ואם נאמר דבאמת מן התורה ס"ס דמשם אחד הוי ס"ס משום דהוי רובא להתירא רק מדרבנן אסור א"כ טובא קמ"ל ולא מקשה מידי אך בל"ז יש להקשות לפמ"ש התוס' שם ד"ה ואבע"א שהקשו שם ונוקי איתתא בחזקת היתר לבעלה ובספק אחד תשתרי ותירצו שם דאונס לא שכיח ורובא ברצון והקשו ע"ז דא"כ בס"ס אמאי מתירין ותירצו באמת מדאורייתא לא אמרינן הך סברא דרובא ברצון רק מדרבנן החמירו כן ולכך בס"ס הקילו וא"כ קשיא ג"כ מאי פריך מאי קמ"ל טובא קמ"ל הא גופא אף דמדאורייתא

מותרת בספק אחד דאוקי איתתא בחזקת היתר אעפ"כ מדרבנן נאמן לאוסרה ומוציאין אותה עי"ז מבעלה ולכן צריך לומר דעיקר קושיית הגמרא הוא אלישנא דקאמר ר"א נאמן לאוסרה עליו משמע דלא אתי לאשמועינן עיקר דין דאסורה אם אמת הי' כן דזה ידוע בלא"ה אלא דקמ"ל דהוא נאמן בכך ולכך מקשה שפיר וא"כ שפיר יש לומר דמדאורייתא ס"ס דמשם אחד שפיר הוי ס"ס ולא קשיא מידי וא"כ נחזי אנן לפמ"ש התוס' דמדאורייתא מותרת בספק אחד רק דמדרבנן אסורה א"כ הדרא קושית התוס' לדוכתיה דהא אכתי ס"ס שמא בעודה קטנה ופתוי קטנה אונס הוא ומה בכך דשם אונס חד הוא הא בדרבנן ס"ס ושם אחד מועיל אלא ע"כ דאין חילוק.

ויש לדחות ולחלק דש"ה דעיקר איסורו הוא מן התורה ומאי דהוי מדרבנן הוא מטעם דספק אחד אוקי איתתא אחזקה ולכך בעינן עוד ספק שני שיהי' הספק כדאי להתיר משא"כ אם הוא משם אחד עם הספק הראשון אבל היכא דהאיסור עצמו דרבנן אפי' בודאי איסור שפיר מועיל ס"ס ובהיות כן נדחה מ"ש בכרו"פ בהא דכתבו התוס' דגבי פיתוי קטנה אונס הוא הוי ס"ס משם אחד משום דאין מתהפך דהאיך תאמר את"ל ברצון שמא בעת שהיא קטנה דאם ברצון א"א לומר בעת שהיא קטנה דקטנה אין לה רצון ובענין כזה ס"ס משם אחד לא הוי ס"ס ושם בדין ס"ס שאין מתהפך הכריע הכרו"פ בס"ס שאינו במקום דאתחזק איסורא דהעיקר כדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא לכך מקלינן בדאיכא עוד ספק אף שאינו מתהפך יעו"ש ולפמ"ש מוכח מדברי התוס' איפכא דהא כאן בספק אחד מותר מן התורה משום חזקה דאיתתא, ואפ"ה כתבו התוס' דבקטנה אינו מועיל ס"ס כיון דהוא משם אחד והוא תלוי במה שאין מתהפך לשיטתו.

וקצת הי' נראה להוכיח זה מהא דאיתא בפ' השולח (דף מ"ה ע"ב) ס"ת שנמצא ביד עובדי כוכבים ומזלות אמרי לה קורין בה ופרש"י משום ס"ס ספק שמא ישראל כתבו ואת"ל עובדי כוכבים ומזלות כתבו שמא ליתנו לישראל כתבו ולא לשם עבודת כוכבים ומזלות. אף דכאן אין מתהפך וגם הוא משם אחד דמה לי אם ישראל כתבו או עובדי כוכבים ומזלות כתבו לשם ישראל דהכל טעם אחד דלא נכתב לשם עבודת כוכבים ומזלות ולכך צריך לומר כיון דבאמת הוא רק איסור דרבנן דאף דעיקר כתיבת ס"ת דאורייתא מ"מ לקרות בו הוא דרבנן מתקנת משה ועזרא לכך אף דהחמירו בספק אחד לא החמירו בס"ס שהוא משם אחד או אין מתהפך, (ועיין בפר"ח שהקשה מכאן למאן דס"ל ס"ס שאינו מתהפך לאו ס"ס הוא. ובס"ס משם אחד מסכים לדברי הפוסקים והוא תמוה דהא מהך ראי' מוכח דגם משם אחד לא בעינן).

אבל עדיין אין ראי' זאת מכרעת מכמה טעמים חדא דלפירש"י שם יש לומר אין הכי נמי דבזה פליגי שם מ"ד אין קורין בו ס"ל דבעינן מתהפך או משני שמות ולא קיי"ל לדינא כמ"ד קורין בו. ולפי' התוס' בלא"ה אין משם ראי' כלל. גם יש לומר דשם לא בעינן מתהפך ומשני שמות דדמיא למ"ש הש"ך בספק עאל ארי כו' דכל שצריך לחקור תחילה אם הי' בו חשש איסור כלל לא בעינן מתהפך וא"כ תחיל' צריך לחקור שמא ישראל כתבו ואין בו חשש כלל ואף אם תאמר שעובדי כוכבי' כתבו וא"כ יש בו חשש אני אומר שמא למכור לישראל כתבו. וכן לא מקרי משם אחד כיון דבכתיבת ישראל אין בו חשש גימגום כלל ודמיא להך דשתי שעירים שילדו אחת זכר ואחת נקבה כמו שהאריכו האחרונים בזה. אכן בלא"ה כיון דהאחרונים שדו בי' נרגא בהך כללא דס"ס משם אחד או שאין מתהפך שפיר יש לומר באיסור דרבנן סמכינן אמאן דמיקל ואפשר לצדד לקולא בהפ"מ.

ודע דלכאורה יש להביא ראי' מהא דאיתא (ביו"ד סימן קפ"ז) בדין אשה שרואה דם מחמת תשמיש ויש לה מכה דמתירין מס"ס ספק שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא מן המכה ותמה הש"ך שם הא הוי ס"ס משם אחד דמה לי אם מן הצדדים או מן המכה שניהם טעם אחד להם דאין זה דם נדות וגם אינו מתהפך.

ולפמ"ש הוי א"ש דהא ידוע מ"ש הפוסקים דאשה הרואה דם מחמת תשמיש מאי דאסורה לבעלה הוא משום דקבעה ווסת בכך והרי קיי"ל ווסתות דרבנן וא"כ שפיר סמכינן אהך ס"ס אף דהוי משם אחד ואינו מתהפך ובאמת שבעה נקיים וטבילה בעי' וא"ש.

סימן כ

דין ס"ס שאינו מתהפך.

כתבו האחרונים דס"ס שאינו מתהפך משני הצדדים לאו ס"ס הוא וכתב הש"ך לחלק בזה דהיכא דבא ע"י שני גופים כגון בנשבר הגף ונקיבת הריאה דנקב זה ע"י שבירת הגף הוא בא מתחילה צריך לדון אם נשבר הגף כלל וע"כ אתה צריך להתחיל בספק זה תחילה וכן בשני מקומות כגון בספק עאל ארי או לא כיון שאי אתה יכול לומר שנדרס אם לא שתאמר דעל ארי מתחילה צריך אתה לדון אם על כלל לא בעינן ג"כ מתהפך, ועיין בפרמ"ג שכתב דבחילוק זה מתורצים כל הקושיות שהקשה הפר"ח יעו"ש.

אבל עדיין אינו מיושב הא דאיתא בסימן קפ"ז גבי רואה דם מחמת תשמיש דיש ס"ס ספק שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא מן המכה כמ"ש בסי' הקודם, וכן מה שהקשה בפר"ח שם ממ"ש הר"ן פא"ט בריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה כתב

הר"ן שם דאיכא תרי ספיקא ספק שמא מחמת דופן ואת"ל מחמת ריאה שמא לא ניקבה הריאה יעו"ש ושם ג"כ אינו מתהפך דאם ניקבה הריאה כבר נטריפה בו ושם לא שייך לומר דצריך להתחיל הספק שמא מחמת דופן דהא אפשר שהסירכא נעשה מחמת הריאה ולא מחמת דופן, ובאמת דברי הפר"ח מסתברים דמנין לנו לבדות חילוקים שונים מאי דלא מצינו בש"ס וכיון דס"ס מטעם רובא הוא כל שניתוסף צד להקל מקרי רובא להתירא, אך כיון שהפוסקים החזיקו בשורש זה למונח קיים חלילה לנו להקל.

אמנם במקום צורך ויש עוד סניפים להתיר יש מקום לסמוך ולהתיר אף באין מתהפך ובהיות כן מה שנסתפק בפרמ"ג (אות ט"ו) אם יש ס"ס לחומרא דקיי"ל שאסור כגון באיסור דרבנן דספק אחד מותר ויש ס"ס לחומרא דודאי אסור אם הס"ס היא אין מתהפך אם יש לאסור לפמ"ש אין בזה מקום ספק דודאי אסור לכ"ע דעכ"פ נוטה יותר לאיסורא, ומכ"ש לפי מה שכתבתי לעיל (סימן י"ז וסימן י"ט) דס"ס משם אחד או אין מתהפך מדאורייתא הוי ס"ס גמורה והוי כרובא א"כ ודאי דלקולא לא אמרינן הכי ושפיר מיקרי רובא לאיסורא.

סימן כא

דין ספיקות באיסורים דרבנן.

הש"ך (בסימן י"ז י"ח י"ט) פלפל בדברי או"ה והרב בת"ח והעולה מדבריו בספיקות איסורי דרבנן יש שלש חלוקים האחד איסור דרבנן שאין בו חשש איסור בגופו כגון ציר דגים וכדומה ניתר בספק אחד כמו בכל דוכתא ספיקא דרבנן לקולא, השני איסור דרבנן שאסרוהו מחמת חשש איסור בגופו כגון גבינות של עובדי כוכבים ומזלות וכדומה שאסרוהו מחשש שמא יש בו חלב טמא אינו ניתר בספק אחד אלא בעינן שתי ספיקות כבאיסור תורה ממש מלבד החשש ספק שיש בגופו. השלישי בשר שנתעלם מן העין וכדומה שאין בו אלא חומרא בעלמא מדרבנן ואין בו איסור גמור לא די שניתר בספק אחד אלא שמותר הוא גם בתערובות ברוב היתר אף שהיא חתיכה הראוי' להתכבד וקיל יותר מכל איסורי דרבנן דלא בטלו ברוב אף דלא אסרוהו מחשש איסור שבגופו.

והפר"ח השיג על שני פרטים מכלל זה, והוא אחד מ"ש דגבינות של עובדי כוכבים ומזלות שיש בו חשש בגופו עשאוהו כודאי תורה זה אינו אלא כודאי איסור דרבנן הוא ובספק אח' בגופו די להתיר, גם מ"ש הש"ך דבדרבנן אין צריך שיהי' שני הספיקו' בגופו השיג ע"ז דגם בדרבנן ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות אינו מועיל, והנה בתחילה נדבר מספיקא דרבנן שאין בו חשש איסור מגופו.

הנה הא דכתבו לכלל מונח דכל מקום שאסרו חכמים שלא מחשש איסור תורה שבגופו מותר בספק אחד לפי ענ"ד אין זה כלל גמור דמצינו הרבה כמוהם דאסרו מחד ספק הא' דמאי הלוקח מעם הארץ דגזרו עליו חכמים להפריש ממנו מעשר אפי' במעשר פירות שהוא דרבנן והוא מבואר בכמה דוכתא ובמשנה פ"ק דדמאי הקלון שבדמאי השיתין כו' ופי' בירושלמי משום דלא חשיבי ולא נחשדו ע"ה ע"ז מבואר מזה בפירות חשובים גזרו על הדמאי ואף שזה ספק, ואדרבא אמרו רוב ע"ה מעשרים הם ומכ"ש בספק השקול והרמב"ם בפירוש המשנה שם כתב הטעם משום דרובם מן ההפקר. ויש כאן תרי ספיקא לקולא האחד שמא הם של הפקר והשני שמא עישרם וכלל בידינו שני ספיקות להקל מבואר מזה דבחד ספיקא לא מהני וכן הוא בכ"מ במסכת דמאי עצמו מספר.

ועוד מצינו בפרק ב' דשבת ספק חשיכה ספק אינו חשיכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילים את הכלים כו' אף דתיקון תרומות וטבילת כלים הוא רק שבות דרבנן מ"מ גזרו בספק בהשמ"ש רק בדמאי הקילו משום דאינו צריך תיקון גמור רק אוכל מצד זה ונותן עיניו בצד זה, ולא עוד אפילו תיקון תרומות ומעשרות דאין מחוייבים רק מדרבנן גזרו ג"כ עליו שלא להפריש מהם בהשמ"ש כמו דמוכח במשנה דהלוקח יין מבין הכותים ושני דינים אלו יש ליישב. האחד ע"פ מ"ש הרשב"א בתשובה (סי' ת"א) דאיסור דרבנן דאית לי' עיקר בדאורייתא הוי כספיקא דאורייתא ולחומרא ע"ש שכתב כן על הא דאיתא בפ' בכל מערבין (דף ל"ה ע"ב) בטבל ספק בארבעים סאה כו' דמשני הש"ס משום דאית לי' עיקר בתורה דחייב במעשר בדגן הוא מן התורה מאי דקשה ע"ז נדבר לפנינו בס"ד.

וכן מ"ש במס' שבת ספק חשיכה ג"כ א"ש דהתם אין הספק על האיסור עצמו שהוא דרבנן רק עיקר האיסור הוא בדבר שהוא מן התורה כגון בהשמ"ש דשבת דהספק הוא אם הוא יום או לילה דנוגע לאיסור תורה אם מותר לעשות בו מלאכה או לא רק דעכשיו נתגלגל ונעשה הספק דרבנן כגון לענין הפרשת תרומות ומעשרות בכזה אמרינן ספיקו להחמיר דהא ע"כ אתה צריך להחמיר ולעשות בהשמ"ש כאלו הוא שבת ודאי, ולכן כמו כן בשבות דבנן נמי דינא הכי אם לא במקום דמצינו דהקילו בשבות דרבנן בהשמ"ש כגון הא דקאמר בפ' בכל מערבין דלרבי אין שבות בהשמ"ש ובזה א"ש ג"כ מאי דפליגי רבנן על רבי וס"ל דגזרו על שבות בהשמ"ש וקשה דהא הוה ספיקא דרבנן ולקילא וכן אליבא דרבי כתבו התוס' בפרק בכל מערבין ובכמה דוכתא דיש כמה שבותין שגזרו בהשמ"ש אף דהוה ספיקא דרבנן ולפמ"ש א"ש.

עוד יש ליישב דספק בהשמ"ש חמור טפי מכל ספק דעלמא דאם תתיר בספק בהשמ"ש של ע"ש באיסור דרבנן א"כ תתיר ג"כ בספק בהשמ"ש של מוצאי שבת מספיקא

דרבנן וא"כ הוה תרתי דסתרי דאם אתה מחזיק בהשמ"ש של ע"ש ליום מספק א"כ גם בהשמ"ש של מו"ש תחזיק ליום והוא סותר למה שהתרנו.

וכה"ג כתבו התוס' במס' נדה פרק המפלת גבי ס"ס כמו שכתבתי בכ"מ (ועיין רש"י פרק ב' דשבת (דף ל"ה ע"א) שכתב דס"ל למתניתין דגזרו על שבות בהשמ"ש ולשיטתו אזיל דס"ל במס' עירובין פרק בכל מערבין דלרבי על כל שבות לא גזרו, אבל לפמ"ש התוס' שם ובפ' המוציא תפילין דיש כמה שבותין דגזרו גם בהשמ"ש א"כ יש לומר דגם לרבי אתיא וכן משמעות הפוסקים דהא אנן קיי"ל דהלכה כרבי דלא גזרו על שבות בהשמ"ש ובזה פסקו הפוסקים כסתם מתניתין דבהשמ"ש אין מעשרים כו' וע"כ צריך לומר כמ"ש התוס') ואף דשם בגמרא איתא אמר רבא אמרו לו שנים צא וערב עלינו כו' לאחד עירב עליו מבעוד יום ונאכל עירובו בהשמ"ש כו' ומסקינן טעמא משום דספיקא דרבנן לקולא הרי אף דסתרי אהדדי מקלינן בי' ש"ה דהוו תרי גברי.

וכן בחד גברא בשתי שבתות ודאי בשבת זו אם הניח עירובו מבע"י ונאכל בהשמ"ש חשבינן לי' ללילה ואם לשבת הבאה הניח עירובו בהשמ"ש ונאכל בלילה חשבינן לי' ליום, ודמיא לשני שבילין דכל אחד תולה בחבירו אף דסתרי אהדדי לית לן בה. וכן באדם אחד שהלך בזו ובזו אם טהרות הראשונות אין קיימות משא"כ באדם אחד בשבת זו ודאי דאין סברא להקל באיסור דרבנן דהא העושה מלאכה בשני בהשמ"ש בהעלם חייב חטאת. משא"כ בשני שבתות אינו חייב דימים שבנתים הוויין ידיעה לחלק ובהניח עירובו לא שייך לאסור אטו בהשמ"ש דמו"ש דבמו"ש אינו זמן הנחת עירובו כלל כן נראה לחלק בזה.

ומה שיש לעיין בזה עוד הוא במאי דאמרינן במס' עירובין שם דלרבי יוסי בדבר שיש לו עיקר בדאורייתא, אף שהוא עתה דרבנן אמרינן ספיקו לחומרא ככל ספיקות של תורה ותימא ע"ז מהא דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ט"ז ע"א) ספק משקין ליטמא כו' ר"י ור"ש אומרים לאוכלם טמאים לכלים טהורים. והיינו משום דלאוכלם ס"ל דמשקין טמאים מדאורייתא וספיקו לחומרא, אבל משקה לטמא כלים הוה דרבנן ולכך ספיקו לקולא הרי טומאת משקין דעיקרו מן התורה שהרי משקין עצמם מקבלים טומאה מדאורייתא וכן כלי מקבל טומאה מדאורייתא ממשקה זב וזבה ואב הטומאה ואעפ"כ ס"ל דספיקו לקולא. וא"כ כ"ש בהנך טמאים דמיירו בהו בפרק בכל מערבין בנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובים דתחילת טומאתו הוא רק מדרבנן כ"ש דהוה לי' למימר ספיקו טהור וצ"ל דבאמ' רבא פליג התם ארב הונא בר חיננא דמחלק בין אית לי' עיקר בדאורייתא או לא והוא עצמו תירץ התם שאני טומאה דהעמד טמא על חזקתו ואימר לא טבל וא"כ א"ש

דהתם בפ"ק דפסחים אין לכלים חזקת טומאה ויש להם חזקת טהרה וא"כ אליבי' לא קשיא מידי.

אבל צריך עיון דא"כ למה דחה הרשב"א דברי השואל דבאיסור דרבנן באתחזק איסורא לא מקלינן בספק שהביא ראי' מהא דפרק בכל מערבין וכתב דהתם הטעם משום דאית ליה עיקר בדאורייתא דהא רבא פליג התם ארב הונא. וע"כ צריך לתרץ כרבא דאל"כ תקשה מהא דפסחים כמ"ש. ואפשר סברת רב הונא בר חיננא הוא דבאמת מקום שיש חזקה לטהרה להיפוך אפי' בדבר שיש לו עיקר בדאורייתא ג"כ טהור ולכך בההוא דפסחים ספק משקין לטמא אחרים או לכלים דיש להם חזקת טהרה מודה דטהור בדרבנן רק מאי דאין לו חזקה לא לאיסור ולא להיתר כגון בהא דמתני' דעירובין דיש שתי חזקות זו כנגד זו העמד אדם על חזקת תחום ביתו והעמד תרומה על חזקתה בזה פליגי רב הונא ורבא דרב הונא ס"ל דבדבר שיש לו עיקר בדאורייתא ספיקו לחומרא. ולכך מתרץ הכי מתניתין דעירובין ודטומאה דלא תקשו אף דבטומאה יש חזקה לטומאה מ"מ אפי' אם לא היה חזקה לא לכאן ולא לכאן ג"כ אמרינן להחמיר. ורבא ס"ל כיון דאתינן להכי שוב לא צריכינן לתרוצי הכי דבלא"ה לא קשיא דבטומאה יש לו חזקה לטומאה לכך ספיקו לחומרא משא"כ בעירוב דמתני'. ומ"מ קשה על הרשב"א מדוע פסק כרב הונא בר חיננא דלכאורה נראה דהלכה כרבא נגדו דהוא מרא דתלמודא יותר ממנו וגם הוא בתרא ובסמוך בדין ספיקא דרבנן ובמקום חזקה נדבר עוד בזה בס"ד.

אכן מה שהחליט הרשב"א לדינא דבדבר שיש לו עיקר בדאורייתא לא אמרינן ספיקא לקולא בדרבנן וחשיב כאיסור דאורייתא ממש יש לתמוה ע"ז מהך תוספתא שהביא הרא"ש במס' נדה הלכות מקואות צינור המקלח מים למקוה והמכתשת נתונה בצידה ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת כו' ואם יש רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובים וכתב שם הרא"ש דהטעם דכל שיש רוב מי המקוה הרי כשר מן התורה ושוב הוה ספיקא דבנן ולקולא משא"כ אם הי' כולו שאוב הוי ספיקא דאורייתא הרי בדבר שיש לו עיקר בדאורייתא דהא כולו שאוב הוא מן התורה ואעפ"כ בהי' רוב מקוה כשרים קיי"ל לקולא בספק דרבנן יעו"ש ולדעת ר"ת שהי' סובר דכולו שאוב כשר מן התורה הוה א"ש, אבל כבר הרבה הרא"ש שם להוכיח דכולו שאוב הוא מן התורה ע"ש.

שוב אחרי כותבי זאת ראיתי בנודע ביהודה מהד"ק (חלק יו"ד סי' ס"ה) שפלפל בהך סוגיא דמסכת עירובין ובפירוש דברי הרשב"א, ולפי העולה מדבריו שם הוא דגם רב הונא בר חיננא דמחלק בין אית לי' עיקר בדאורייתא או לאו הוא דווקא במקום דאתחזק איסורא ורבא מחלק וסובר דאף אי נימא דתחומין יש לו עיקר בדאורייתא. כגון אם נימא

דשנים עשר מיל הוי דאורייתא אעפ"כ העירוב כשר כיון דאין לו חזקת איסור ורב הונא ב"ח סבר דטעמא דר"י גבי עירובין הוא משום דאין לו עיקר בדאורייתא די"ב מיל ג"כ דרבנן. ונמצא דלענין דינא לא פליגי כלל ותרוויהו סברי דבחזקת איסור דווקא היכא דאית לי' עיקור בדאורייתא אסור ולקמן בדין חזקה נדבר בזה.

היוצא לנו מזה עכ"פ מה שזכינו לדון היכא דליתא חזקה לאיסורא אף שיש לו עיקר בדאורייתא גם כן מותר בספיקא דרבנן, וא"כ א"ש הך דספק מים שאובים. אכן הדרא קושיא לדוכתי' מהא דדמאי שכתבתי, ולכן נלע"ד דמדמאי לא קשה דכיון שגזרו בדמאי על תבואה שחייבת במעשר דאורייתא וא"כ הרי עשאום כאלו ודאי לא נתקנו א"כ שוב לא חילקו בדבר וגזרו ג"כ במעשר פירות או בזמה"ז דהוה דרבנן ג"כ דאל"כ לא מקיים גזירת חכמים ומחזי מלתייהו כחוכא ואטלולא דלענין דאורייתא נאמר דמחזיקין אותם לאין מעשרים ולענין דרבנן נאמר דמעשרין. ועוד דיש לומר איפכא מסתברא דלענין מעשר פירות דהוא רק דרבנן אדרבא חשידי טפי כיון דקילי להו טפי מאיסור תורה וכל מי שחשוד על איסור חמור חשוד ג"כ על הקל בעניני אכילה כדאיתא בש"ע (סי' קי"ט) יעו"ש.

וכן בהא בהשמ"ש אין מעשרין ואין מטבילים כלים יש לומר באופן אחר דבאמת ספיקא דרבנן אין מותר כי אם בדיעבד, אבל אסור לעשות ספיקא דרבנן בידים לכתחילה כמו דקיי"ל בס"ס באיסור דאורייתא דמותר כמו בחד ספיקא דרבנן, ואעפ"כ קיי"ל דאסור לעשות ס"ס בידים ולכך החמירו במעשר ודאי בהשמ"ש וכן בעירובין רק בעירובי חצירות הקילו משו' דעיקר עירוב מצוה הוא שלא יבא לידי איסור וכדמוכח בפרק הדר דאמרי לי' לאביי מבואה דדיירי בי' גברי רברבי כו' לא אית בי' לא עירוב ולא שיתוף כו' וכן מוכח בכ"מ דעירובי חצירות מצוה היא וכדיליף לה בפ"ב דשבת מקרא דופקדת נוך ולא תחטא ולכך משום מצוה הקילו כמו בדיעבד. ומה שהחמירו בעירובי תחומין הוא משום דיש לו סמך מן המקרא ראוי להחמיר בו לכתחילה בהשמ"ש והא דהקילו בתחומין בספק בפ' בכל מערבין היינו בדיעבד, ועיין תוס' (שבת דף ל"ז ע"א) ד"ה שניהם כו' שהקשו על פרש"י דמפרש מ"ש אמרו לו שנים דמיירי בעירובי תחומין דהא ר"י לית לי' ספק עירוב כשר כי אם היכא דליכא חזקה דאיסורא משא"כ בספק הינוח בהשמ"ש, ומפרשים דבעירובי חצירות מיירי הרי מבואר דבעירובי חצירות קיל יותר אף באתחזק איסורא ג"כ מותר בהשמ"ש.

ומ"ש התוס' דר"י מיקל משו' חזקה דמשמע מדבריהם דדוקא היכא דיש לו חזקה דהיתרא מקלינן בספק משא"כ היכא דליכא חזקה לא להיתר ולא לאיסור וכן משמע

עוד יותר ממ"ש הרא"ש שם דלא התיר אלא ר"י בהניחו מבע"י ונפל עליו גל כו' משום דאמרינן אוקי אחזקתו וקיים הי' בהשמ"ש משמע ג"כ דבעינן חזקה דהיתרא יש לומר דכוונתו דאף שיש לו ג"כ חזקה לאיסור דהעמידנו על חזקת תחום ביתו כמ"ש רש"י בפ' בכל מערבין אפ"ה יש ג"כ חזקת היתר לעירוב והעמיד חזקה נגד חזק' וכאלו אין כאן חזקה כלל משא"כ בהניח בהשמ"ש דאין כאן חזקה רק לאיסור לבד. זכינו לדון דלרש"י מותר בהשמ"ש אפי' בתחומין ולהתוס' והרא"ש בתחומין החמירו משום דיש לו סמך מקראי וגם יש לו חזקת איסור והא דקיי"ל דבשבת עצמו אין מעשרין את הדמאי אף דהוי רק ספק טבל והפרשת מעשרות הוא רק שבות דרבנן ג"כ יש לתרץ בשני אנפי האחד דלכתחילה אסרו בכל ספיקא דרבנן לעשות בידים כמש"ל. ועוד יש לומר כיון דחכמים אסרו פירות של ע"ה מלאכול בלא הפרשה א"כ כשמפריש בשבת יש כאן תיקון גמור כאלו מפריש על טבל דאורייתא דגזרו משום מתקן אידי ואידי חדא הוי והוי ודאי איסור דרבנן, ובענין ספיקא דבהשמ"ש יש לומר עוד טעם אחר שהחמירו בו יותר מבכל הספיקות כיון דיש בו נ"מ ג"כ לענין איסור דאורייתא, ולכן כל מה שראוי דקרוב יותר למלאכה דאורייתא החמירו בו בהשמ"ש כי היכי דלא ליתי לידי קולא להקל במלאכה דאורייתא בהשמ"ש ודוק.

עוד מצינו ספיקא דרבנן לחומרא בהא דאיתא פרק כירה (דף ל"ח ע"ב) בהא דתנן וב"ה אומרים מחזירים אף בשבת דאיתא שם תרי לישני בגמרא וחד אמר עודן בידו מותר כו' ופליגי תרי לישנא שם בר' חזקי' אליבא דאביי חד אמר ל"ש דעודן בידו מותר אלא שדעתו להחזיר כו' וחד אמר עודן בידו אפילו אין דעתו להחזיר כו' וכן בהא דבעי' שם פינן ממיחם למיחם כו' וסלקא בתיקו ופסק הרי"ף והרא"ש שם בהני לישני ובהך בעיא לחומרא וכתב הב"י (סי' רנ"ג) דה"ט משום דדברים אלו קרובים לבוא לידי איסור תורה לכך החמירו בהם ע"ש וכן בפרק מפנין (דף קכ"ז ע"א) דמבעיא התם אי כל חד מפני לנפשי' או חד מפני לכולהו פסקו ג"כ הרי"ף והרא"ש לחומרא, והביאם הב"י (או"ח סי' של"ג) ולא כתב טעם בדבר כמו בדין דעודן בידו כו' ובדין פינן ממיחם למיחם וצריך עיון.

ואפשר דבכה"ג לא סמכינן אספיקא דרבנן לקולא כיון שבקל יכול לתקן האיסור שיפנה כל אחד לנפשי', ודמיא לס"ס דאיכא לברורי דלא סמכינן עלה, והא דאיתא פרק שואל (דף קנ"א ע"א) בעובדי כוכבים ומזלות שהביא חלולין כו' דשמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. דלפי' הרי"ף שם שפי' חיישינן לחומרא ג"כ לא קשיא דשם הוי דבר שיש לו מתירין דהא בכדי שיעשו יהי' מותר לשיטתו ודמיא לספק מוכן דאסור ג"כ

מה"ט. ורש"י שפי' דלא יספוד בהם עולמות לדידי' ג"כ לא קשיא דהוא מפרש שם חיישינן לקולא יעו"ש.

ודע שיש עוד מקום עיון בזה בהא דאיתא ספ"ק דשבת (דף כ' ע"א) עץ יחידי רב אמר רוב עביו ואמרו לה רוב הקיפו. אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עוביו ורוב הקיפו אף דהוה מילתא דרבנן, ויש לומר כיון דהוא דבר השכיח לבוא לידי איסור דאורייתא כשמדליק סמוך לבהשמ"ש דאם לא יהיה נדלק בטוב יהי' מדליקו אח"כ והוא עסוק בהדלקתו לכך החמירו בזה.

ועוד נראה משום דכהאי פלוגתא איכא ג"כ במס' חולין בא"ט גבי רובו של קנה דרב אמר רוב חללה ואמרו לה רוב עוביו וכן שם בנשבר הרגל ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו דאיכא ג"כ תרי לישנא אם ברוב עוביו או ברוב הקיפו ושם הוא איסור דאוריית' פסק שם ר"פ דלכך בעינן תרתי רוב עוביו ורוב הקיפו לכך ראה להחמיר גם כאן כי היכא דלא ליקיל גם שם דהוה איסור דאורייתא משום דדמיין להדדי כמ"ש, ועיין ברא"ש פרק מי שהוציאוהו בבעיא דיש תחומין למעלה מעשרה פסק שם לחומרא אף דתחומין דרבנן וכבר תמה עליו הב"י (סי' ת"ד) יעו"ש.

ונ"ל ראי' למ"ש דהא דמתירין ספיקא דרבנן הוא רק בדיעבד אבל לא לעשות לכתחילה בידים, מהא דכתב הב"י (או"ח סי' פ"ג) בעי דאבעיא בריש נדרים (דף ז' ע"א) יש יד לבית הכסא כו' ופסק הרמב"ם ז"ל דלכתחילה אסור לקרות בו ק"ש ואם קרא יצא, ואף שמצינו בכמה דברים דהקילו בספיקא דרבנן אף לכתחילה מ"מ הכל לפי הענין כל מה דיש טורח קצת להדורי אהיתרא הקילו משא"כ בכה"ג דבקל יוכל לקרות קריאת שמע במקום אחר, ודמיא להא דקיי"ל בס"ס היכא דאיכא לברורי בקל לא סמכינן עלה כמו שיתבאר לפנינו בס"ד.

עוד מצינו בבעיא דפרק הנודר מן המבושל (דף מ"ז ע"א) בקונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן כו' דהוה ג"כ בעיא דלא אפשיטא והוא מילתא דרבנן כמ"ש הר"ן בפירושו שם והרא"ש בפסקים, ואפ"ה פסק בש"ע (יו"ד סי' רס"ז) לחומרא כדעת הרמב"ם והר"ן באמת פסק שם לקולא משום ספיקא דרבנן ואין לומר דטעמו של הרמב"ם משום דנדרים הוא דבר שיש לו מתירין ובדשיל"מ ספיקו לחומרא בדרבנן דזה לא שייך אלא במדיר או בנודר עצמו כיון שהוא יכול לשאול על נדרו מקרי לגבי' דידי' דבר שיש לו מתירין משא"כ למודר שאינו יכול לשאול על נדרו של המדיר לדידיה מקרי שפיר דבר שאין לו מתירין.

שוב ראיתי בכ"מ בפ"ה מה' נדרים שכתב בטעמו של הרמב"ם דס"ל דהוי דאורייתא והוא מ"ש הרמב"ם ואם מהנה נהנה היינו דלא לקי מספיקא כבר השיגו בלחם משנה יעו"ש, וראיתי שגם הוא הרגיש במ"ש דלא שייך לומר דמקרי דשיל"מ לגבי מודר משום דאין בידו לשאול עליו ושמח שמחני שכוונתי לדבריו. גם במשנה למלך כתב שם דהטעם של הרמב"ם הוא דס"ל דהוא דאורייתא וצ"ע גם הש"ך (בכללי ס"ס סי' ל"ו) כתב בשם תשובות ר"ב דבכ"מ מצינו ספיקא דרבנן לחומרא, ועיין סי' ס"ט בדין אשה ששכחה אם מלחה הבשר ובישלה שהט"ז מתיר מטעם ספיקא דרבנן.

ונהכ"ס השיג עליו דאין לנו לבדות שום ספיקא דרבנן להקל כיון שמצינו בכמה מקומות להחמיר. ועיין תשו' מהרי"ט שכתב אף דהמרדכי נעל בפנינו דיני ספיקות דרבנן וס"ס בדאורייתא אינו אלא להעיר לב המעיינים, אבל במה דאין דומה להם חוזר הדין לכללות המסורים בידינו ועיין פר"ח שכתב ג"כ להחמיר בזמה"ז להמציא מלבינו ספיקות להקל והכל לפי הענין ולפי שעת הדוחק.

סימן כב

דין ספק בדבר הנזכר בדברי קבלה בנביאים.

נלע"ד דאף דקיי"ל ספיקא דרבנן לקולא היינו דוקא באיסור דרבנן שלא נזכר בדברי נביאים. אבל דבר שהוא תקנת נביאים ונזכר בכתוב אזלינן בספיקא לחומרא וראי' לזה ממגילה דהוי דרבנן מתקנת מרדכי ואסתר ואנשי כנסה"ג ואזלינן בספיקו לחומרא וראי' לזה מהא דקיי"ל דטומטום אינו מוציא אנשים ידי חובתם מטעם דהוא ספק אשה ופסקו הפוסקים (סי' תרפ"ט סעיף ג') יעו"ש, וכן הדין אם תפרה בחוטח פשתן והטיל בה ג' חוטי גידין כתב הרא"ש שם דנקטינן חומרי הפירושים כולם שנאמרו בזה וכן הוא מבואר בש"ע (סימן תרצ"א סעיף ואו יעו"ש).

וקצת סמך לזה ממ"ש רש"י בסוף פ' משילין גבי אין מקדשין ואין מחרימין כו' וכולהו גזירה משום מקח וממכר וכתב רש"י שם דאף דמקח וממכר גופיה הוא דרבנן מ"מ לא הוי גזירה לגזירה משום דמו"מ נזכר בנחמי' ודברי קבלה נינהו דינייהו כשל תורה יעו"ש. עוד ראי' מהא דאיתא בפ"ק דמגילה (דף ואו ע"ב) חזקי' קרי מגילה בטברי' בארביסר ובחמיסר מספקא לי' כו' וכן פסק בש"ע (סי' תרפ"ח סעי' ד') יעו"ש, ועיין יד אפרים מהגאון מוהרא"ז מרגליות מבראד סימן תרצ"ו) שהביא דברי התשב"ץ סי' רצ"ח בדין אבילות בפורים דחמיר יותר מיו"ט שני של גליות משום דדברי קבלה נינהו וחמיר מדברי סופרים.

סימן כג

דין ספיקא דרבנן התלוי באיסור דאורייתא.

אם הי' ספק באיסור דרבנן ותלוי באיסור דאורייתא מבואר בתשו' נודב"י (חלק י"ד סי' ס"ה) דאין מתירין, הדמיון בזה עירב בתרומה ספק טומאה ספק טהרה אף דהספק עצמו הוא במילתא דרבנן דעירובין דרבנן מ"מ כיון דהוא תלוי באיסור תורה דהספק הוא בתרומה ועליו אנו דנין וכיון שעיקר הספק בו בהכרח שאנו אוסרים מספק דאורייתא לחומרא א"כ אף שעכשיו הספק בדרבנן אפ"ה ספיקו לחומרא אבל עירב בתרומה טהורה ונטמאת ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת כיון שבאמת אין הספק בתרומה אין אנו דנין עליו כיון שעכשיו טמאה היא ואין נפ"מ כלל בגוף התרומה אם נטמאת מעיקרא או לא ונמצא שעיקר הספק הוא באיסור דרבנן אם העירוב נעשה בהכשר או לא לכך ספיקו לקולא ועפ"ז ביאר שם סוגיא דפ' בכל מערבין (ד' ל"ו ע"א) תניא כיצד א"ר יוסי ספק עירוב כשר עירוב בתרומה כו' יעו"ש.

אמנם לענ"ד איכא לעיוני בהך כללא דלכאורה יש להקשות על הסוגיא דלשם דמשמע דדווקא משום דהוה ספיקא דרבנן מקלינן בכה"ג אבל לא בדאורייתא ומ"ש מהך דקיי"ל גבי גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה דאמרינן השתא הוא דנטרפה אף דאיכא השתא חזקה דנמצאת טריפה אמרינן חזקה דמעיקרא שהיתה בחזקת כשרות עדיפא מחזקה דהשתא וא"כ גם בנד"ד נמי נימא הכי דאמרינן השתא הוא דנטמאת ועיי' פרמ"ג (משב"ז ס"ק ו') באריכות בדין חזקה דמעיקרא וחזקה דהשתא איזה מהם עדיף ומסיק שם דחזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דהשתא רק היכא דמצטרף עוד חזקה והוה תרתי במקום חדא אז חזקה דהשתא עדיפא וא"כ בשלמא לשיטת רש"י דשם פירוש בספק עירוב יש חזקה לאיסורא דהעמיד אדם על חזקת תחום ביתו לכך אי הוה דאורייתא הוי אמרינן חזקה דהשתא עדיפא ולא הוי עירוב וא"ש אבל לפמ"ש בתשו' נוב"י שם לשיטת הרמב"ם דס"ל דקודם שבת אין כאן חזקה לאיסורא כלל דקודם שבת אין שייך איסור תחומין כלל ואימתי אתחזק איסורא והדרא קושי' לדוכתא.

והיה נלע"ד ליישב זה ובזה יתיישבו ג"כ מאי דקשה ע"ז שסותרים הדינים אלו לאלו דבגבינות קיי"ל להיתיר דחזקה קמייתא עדיפא ובכמה דברים כגון בנוגע באחד בלילה וראוהו חי מבערב ולמחר מצאו מת דחכמים מטהרים משום דאמרינן השתא הוא דמית כדמוכח בפ"ק דנדה ופ"ק דחולין דכל מה דאי אפשר לו בו חסר ואתאי אמרינן השתא הוא דאתרע ובכמה דוכתא אמרינן איפכא דמחזקינן איסור מזמן לזמן כמ"ש כל הטומאות כשעת מציאתם כן בחטה שנמצאת בתבשיל הסכימו הפוסקים (או"ח סי'

תצ"ז) דמחזיקינן מזמן לזמן ולכן נראה לענ"ד לחלק בחילוק נכון בזה דדווקא בדבר שהוחזק בהיתיר קודם שנולד הספק וקודם שבא חזקת איסור כגון בגבינות מבהמה שנטרפה שבעת שנעשו הגבינות הוחזק בהיתר שעדיין לא נולד שום ריעותא ואז מותר לאכול מהם ואף שאח"כ נמצא בה טריפות אין אנו מוציאים הגבינות מחזקת היתר שהוחזקו בה לאכילה ונגד זה אמרינן דחזקה דמעיקרא עדיפא (והוא כעין מ"ש בפ"ק דחולין אתרעי בהמה לא אתרעי כו' ולכן כאן שהריעותא נמצא בבהמה והגבינות כבר הותרו אי אפשר להוציאם מחזקתם ואין הולכים אחר חזקה דמעיקרא כי אם היכא דאיכא תרתי למעליותא אחד שהדבר כבר הוחזק בהיתר בעת שהי' ראוי לחול עליו שם איסור. השנית שאין הריעותא נמצא בו בעצמו ובזה א"ש הא דגבינות) וכן בשוחט ונמצא שאינו יודע הלכות שחיטה כל שהי' לו קבלה וחזקת היתר מעיקרא אין אוסרים הבשר שכבר הוחזק בהיתר לאכילה קודם שנולד בו ריעותא מחמת חזקה שניה וכן בנוגע באחד בלילה שאם הי' עוסק בטהרות אז בלילה כבר הוחזקו הטהרו' להיתר שוב אין אתה מוציאם מחזקתם שהיו בה כיון שמה שאנו דנין עליהם כגון הטהרו' והגבינו' כבר הוחזקו בהיתר אי אתה יכול להוציאם מחזקתם משא"כ בתבשיל שנמצא בו חטה שעכשיו אנו דנין על התבשיל שיש בו נפקותא אם נמצא בו השתא או למפרע וכיון דעלי' אנו דנין והוא לא הוחזק עדיין בהיתר כ"כ אמרינן חזקה מזמן לזמן אפי' הי' לו חזקה ברורה מעיקרא שהרי הריעותא הוא נמצא עתה ממש בדבר שאנו מסופקים בו משא"כ באינך בנוגע באחד שהריעותא במת ולא בטהרו' וכן בגבינו'.

ובזה א"ש הא דאיתא במס' קידושין בקידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרות לפנינו דלרב מחזיקין למפרע ג"כ ואמרינן דילמא מקודם בגרה דהתם ג"כ עליה אנו דנין ובה תלוי הספק אם מקודם או אח"כ ואף דשם משמע בסוגיא דעשרה יוחסין (ד' ע"ט ע"ב) דה"ט דרב משום דאין כאן חזקה כלל מעיקרא דיומא דמשלם שית אין לה חזקת נערה ולא חזקת בגרות כמ"ש רש"י שם משום דהיום היא עשוי' להשתנות הרי מוכח דאם הי' לה חזקה דמעיקרא אף בנולד הריעותא בגופה ג"כ אמרינן חזקה דמעיקרא עדיפא היינו משום דאז הי' ספק כמ"ש בהך דחטה הנמצאת בתבשיל דמאי דאנו מחזיקין מזמן לזמן למפרע היינו מספק ורב קאמר דהרי היא בוגרות לפנינו משמע דאינו חושש כלל לקידושי אביה ופליג אשמואל דאמר חיישינן לקידושי שניהם וכן משמע התם דמדמה לי' להא דפליגא ר' יעקב ור' נתן בפלוגתא דמי מוציא מיד מי כו' דר' יעקב ס"ל הוא מוציא מידם בלא ראי' משום העמד ממון על חזקתו, יעו"ש וכן בהא דעכבר שנמצא בשומן שנתבאר בש"ע (יו"ד סי' ק"ה) ויש ספק אם הי' בו העכבר כל

מעל"ע דאמרינן ג"כ כיון דהשתא הוא רך ונמצא בו עכבר מחזיקין איסור מזמן לזמן כיון דלא על העכבר אנו דנין רק על השומן וכן בגרעין חטה שנמצא במצה אפוי' ואין ידוע אם הי' במים קודם אף דמסתמא המים בדוקים שרגילים לסננם בעת השאיבה אפ"ה כיון דעיקר מאי דאנו דנין הוא על המים אם הי' בהם החטה ובחטה אין נ"מ כלל אימת נפלה ג"כ אזלינן בתר חזקה דהשתא דאי אפשר לומר דכל המצות הוחזקו בהיתר שהרי עדיין לא נסתפקנו בהם ולא חל עליהם שם היתר כלל אבל אם כבר נאפו מצות בפסח ונמצא גרעין חטה באחרונה באמת יש להתיר לפ"ז מאחר שכולם נתחזקו בהיתר ועסי' תס"ז.

וכן אם שאבו משקה שקורין מע"ד בכלי קטן מכלי גדול ואח"כ נמצא גרעין חטה בכלי הגדול כיון דעיקר מה דאנו דנין לא על המשקה הנשאר בחביות דבהם לא נפקא לן מידי רק על מה שנמצא בכלי קטן והוא הוחזק כבר בהיתר אם הי' בדוק תחילה הכלי גדול אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כמו בגבינות ממש ואף שהמג"א (סי' תס"ז) כ' בשם תשו' מוהר"מ לובלין להיפוך לענ"ד נראה כמ"ש ואין כאן מקומו וכן בנגע שבבית אם נחסר בסוף שבוע ראשון ונכנס אדם תוך ימי ההסגר לבית אמרינן השתא הוא דחסר כיון שבבית אין נ"מ רק על האדם הנכנס והוא הוחזק כבר בטומאה אמרינן חזקה דמעיקרא עדיפא מדהשתא ולכן מחזיקין אותו לודאי טמא וחייב קרבן וכן במליגת תרנגולת שנמצא בה חטה דשם ג"כ הנ"מ בתרנגולת שאם השתא הוא דנפל הוי כלי שני בצונן ואינו אסור משא"כ מעיקרא וכיון שעליה אנו דנין ובה נולד הספק מחזיקין מזמן לזמן.

ובזה מתורץ ג"כ קושית הגאון בעל כרו"פ שתמה בדין עכבר בשומן (סי' ק"ד) מהא דסי' פ"א גבי גבינות וכן הא דאיתא במס' יבמות (ד' ס"ח ע"א) בספק בן תשעה שבא על אשה דפסולה לתרומה והקשו בתוס' נוקמי אחזקה ותירצו כיון שהוא עכשיו בן תשעה ואתרע חזקתו הרי דס"ל דמחזיקין מזמן לזמן ואזלינן בתר חזקה דהשתא ולפמ"ש א"ש כיון דמאי דאנו דנין על האשה הזאת בה הספק ובה יש נפקותא אם הי' בן תשעה מעיקרא או לאו לכן אזלינן בתר השתא ולכך ברפ"ק דנדה באשה שראתה דפלפלו שם אם אזלינן בתר חזקה דהשתא או בתר חזקה דמעיקרא והוצרכו לתרץ שם דוקא משום דשכיחי בה דמים וגם התוס' כתבו שם להדיא דאי לאו האי טעמא הוי אזלינן בתר חזקה דמעיקרא וגם זה הוא דווקא לקדשים דהחמירו בה אבל לא לחולין וה"ט משום דהתם ג"כ אין נ"מ באשה אם ראתה עכשיו או מעיקרא דהרי היא טמאה ממנ"פ רק דעיקר הנפקותא לגבי טהרות והם הוחזקו מתחיל' בטהרה כמ"ש משא"כ בעירוב אף דבתרומה עתה לא נפקא לן מידי מ"מ גם לענין עירוב לא הוי בי נפקותא קודם שבת לפמ"ש הנוב"י בסברת

הרמב"ם דקודם שבת לא שייך חזקה כלל לא לאיסור ולא להיתר וא"כ עיקר מה שאנו דנין עליו הוא בשבת עצמו ואז כבר נולד לנו הספק וריעותא ולא הוחזק העירוב בהכשר עדיין לכן שפיר אמרינן אלו הי' איסור תורה לא הי' מקילין בספק ואף דכתבנו דבנגעי בתים אם חסר בסוף שבוע דהאדם הנכנס בבית טמא ודאי וחייב קרבן משום דהתם עיקר הנפקותא הי' באדם אף קודם שחסר והוי כודאי משא"כ כאן כיון דבאמת בטומאת התרומה אין נ"מ ובעירוב לא הוחזק עדיין בהכשר הוי כאלו אין כאן חזקה לא לכאן ולא לכאן ולכן יש בזה נ"מ אי הוה ספק דאורייתא או דרבנן (ובחידושיי כתבתי בזה חילוק אחר וא"ש ג"כ כל המקומות האלו דלא לסתרן לדינים אלו) וכל זה הוא לשיטת הרמב"ם.

אכן לשיטת רש"י ותוס' שם שכתבו דלכך בעירוב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה אינו עירוב הוא משום דאוקי גברא אחזקת תחום ביתו וס"ל דגם זה מקרי חזקת איסור אף דקודם שבת אין איסור תחומין כלל אפ"ה בעירב בתרומה ספק במבע"י נטמאת ספק משחשיכה העירוב כשר וה"ט דמוקמינן התרומה בחזקת טהרה אף דהעירוב לא הי' בו נ"מ עדיין קודם שבת אבל גם זה אינו סותר הכלל שכתבנו דרש"י ותוס' לשיטתם אזלי דס"ל דגם קודם שבת שייך חזקה גבי עירוב שהרי כתבו דאוקי גברא אחזקת תחום ביתו וא"כ הרי הוא דומה להדינים שכתבנו דכל דאנו דנין על הדבר שהוחזק בהיתר מתחילה ובדבר שנולד בו הספק אין נ"מ אזלינן בתר חזקה דמעיקרא וכאן גם העירוב הוחזק בהיתר קודם שבת כיון דגם קודם שבת שייך חזקה בעירוב לשיטתם וא"כ כולם מודים בהאי כללא שכתבנו והכל הולך למקום אחד ודו"ק ועיין בס' בינת אדם כללי רובא וחזקה שהרבה לפלפל בהך כללא דחזקה דהשתא ודמעיקרא וחילק שם בדברים שאינם נכונים לפע"ד ולפמ"ש מתורץ הכל ואין כאן מקומו להאריך עוד בזה.

עוד מצינו מקום שהחמירו בספק דבריהם בהא דאיתא במס' שמחות הספיקות אוננים ומתאבלים עליהם והרא"ש במס' מ"ק פרק ואלו מגלחין הביאו וכתב הטעם אף דאבילות הוא מדרבנן והלכה כדברי המיקל באבל מ"מ כיון דגנאי הוא לנפטר ששניהם לא יתאבלו עליו לכך החמירו בו ומצינו עוד להיפוך שהרי איסור דרבנן שהקילו בו ביותר אף בודאי כגון בספק ערלה וכלאי הכרם בחו"ל כמ"ש בספ"ק דקידושין דאמר שם ספק לי ואנא איכול דכיון דלאוכל יש ספק התירו לו לעשות ספק בידים אף שלחבירו הנותן לו אצלו הוא ודאי איסור והכל לפי מה שראו חז"ל לפי הענין וכענין מ"ש אין גוזרים גזירה על הציבור כו' וכן בפת של עובדי כוכבים הקילו משום חיי נפש וכן הרבה.

סימן כד

דין ספק איסור דרבנן בדבר שיש בו חשש איסור בגופו.

כבר כתבנ שהפר"ח השיג על הש"ך במה שכתב בביאור דברי האו"ה והת"ח בדין איסור דרבנן ויש בו חשש איסור בגופו דאין מתירין בו ספק והפר"ח דעתו דדמיא לכל איסור דרבנן שהוא מחמת גזירה ואם הוא ספק אם הוחלפו או לא מתירין אותם וכבר תמה עליו הפרמ"ג מהא דאיתא בסי' קי"ח דספק אם הוחלפה אסורים ועיין תשו' רשב"א (סי' ק"י) שמשיג על הרמב"ם שכתב בדין החמאה של עובדי כוכבי' להתיר אם בישל אותם עד שהלכו צחצוחי חלב שבה וכתב שם וז"ל דכל דבר שאסרוהו מחשש תערובו' שבו ועשו ספיקו כודאי לא יצא מאיסורו עד שנדע בודאי שהלך לו האיסור המתערב ואפי' באיסורים של דבריהם וכ"ש בזה שהחמירו בספיקו יותר מבשאר ספיקות של דבריהם שהולכים בהם להקל שכל שגזרו להרחיק מאיסורי' של עובדי כוכבי' טפי החמירו בהם מאיסורי תורה עכ"ל הרי מבואר שם מדבריו כדברי הש"ך.

אכן גם כלל זה יש לשדות בו נרגא לכאורה דמצינו גם בכה"ג שהקילו בספק במורייס של עובדי כוכבי' שאסרו חכמי' מחשש איסור בגופו שמא עירב בו יין ואפ"ה הקילו בספיקו כמ"ש (סי' קי"ד סעי' יוד) בהג"ה דאם ידוע שעובד כוכבי' אחד בעיר שאינו מערב בו יין אף שדרכם של שאר עובדי כוכבי' לערב בו יין מותר ליקח מכולם כל זמן שאינו ידוע בודאי שאותו שהוא קונה אצלו מערב בו יין דתלינן לקולא שמא לא עירב בו וכן כל כיוצא בזה באיסורי' דרבנן כו' יעו"ש ועט"ז (שם סי' י"ב) שתמה ע"ז דהא משמע שידוע איזו עובדי כוכבי' שאין מערב וא"כ מאי מועיל חזקתו לשאר עובדי כוכבי' שדרכם לערב ואינו דומה לשבויה דשם יש ספק אם היתה במחבואה והוי ס"ס ע"ש מה שתירץ בדוחק ובאמת פשטות דברי הרמ"א מיירי ג"כ שאין ידוע איזהו עובדי כוכבי' שאינו ערב וסתמא כפירושו דמי כיון דנלמד מדין שבויה מסתמא מיירי דומיא דהתם וכן משמע מדברי הש"ך (שם ס"ק י"ח) ובאמת שם אין הס"ס גמורה כיון דרוב עובדי כוכבי' דרכם לערב וכל ספק שהוא נוטה יותר לחומרא לא מקרי ספק כלל כמו שיתבאר בסמוך בס"ד ואפ"ה הקילו כמו שהקילו בשבויה מטעם ס"ס אף דאין זה ס"ס גמורה מ"מ כיון דמוקינן לה אחזקת כשרות או משום דמנוולה נפשה אשבאי כמו כן כאן משום דהוא איסור דרבנן הקילו הרי דמצינו דגם באיסור שיש בו חשש דאורייתא בגופו הקילו רבנן בספק הכל לפי מה שראו חכמים.

ולזאת נלע"ד דאף שנאמר דמחמרינן בזה בספיקות מ"מ היכא שיש ס"ס רק דהס"ס אינה גמורה ובאיסור דאורייתא אינו מועיל כגון ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות כגון ספק אם הוחלפה בשל עובדי כוכבי' או לא ואח"כ נתערבה באחרי' אפי' חד בחד יש להתיר כיון דעכ"פ לא חמיר כל כך כודאי איסור תורה ממש דהרי כתב האו"ה הובא

בש"ך שם דאם נתערבה אותה גבינה שיש בה ספק אם הוחלפה באחרים מותרת אף דהוא ס"ל באיסור דאורייתא ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות לא מהני ומדסתם משמע אפי' נודע הספק קודם שנתערב ג"כ מותר אלא ודאי דלאו דווקא קאמר דשווינהו כאיסור תורה ממש ולכן יש להקל לענ"ד אפי' בחד בחד אף דהפר"ח דעתו דספק איסור שנתערב חד בחד כגופו של איסור מקרי מ"מ כבר כתבנו למעלה שאין זה ברור לכמה פוסקים לכך יש להקל בכה"ג כיון דלכמה פוסקים מותר כאן אפי' בספק אחד לבד ובלא"ה בגבינות של עובדי כוכבי' אפי' אם היינו יודעים בודאי שהועמד בעור קיבת נבלה ג"כ אין זה ברור דמדאוריית' אסור דלכמה פוסקים מעמיד הוא רק דרבנן ואין כאן מקומו.

סימן כה

דין ס"ס בדאורייתא וספיקא דרבנן יחד.

כתב הש"ך סי' ט"ז היכא דיש ס"ס בענין שהוא מותר מן התורה אלא שאסור מדרבנן ואיכא ספיקא דרבנן לקולא מותר ג"כ ומקור דין זה נלע"ד שהוא מהא דאיתא פ"ק דפסחים (ד' ט' ע"ב) ובפרק כל היד (ד' ט"ז ע"ב) בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות דמותרים משום דחזקה אין חבר מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן ופריך שם דהא אין ספק מוציא מידי ודאי ומתרץ התם נמי ספק וספק הוא דא"ר אושיעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסו במוץ שלו כו' והקשו בתוס' שם דהא מדרבנן עכ"פ אסור לאכול לאדם אפי' לא נקבע עדיין למעשר ותירצו שני תירוצים האחד דבאמת מיירי כאן לבהמה ועוד תירצו דגם לאדם מותר מטעם דיש ג"כ ספק שמא כבר עישר ונמצא דלפי תירוץ שני שכתבו התוס' מבואר דין זה להדיא דהרי גם כאן יש ס"ס בדאורייתא וספיקא דרבנן ביחד אבל לפי תירוץ ראשון שכתבו התוס' משמע דלא מהני וא"כ צ"ע על הש"ך שהחליט זה לדינא דנראה דהתוס' מספקא להו להאי דינא דלפמ"ש התחילה דמיירי בהני דחזו לבהמה משמע דלאדם אסור ואפשר לומר דאף דכל חד באנפי נפשי' שרו ס"ס באיסור תורה וחד ספיקא בדרבנן מ"מ תרי קולא בהדי הדדי לא מקלינן להתיר שניהם יחד וכן מצינו בכמה דוכתא עיין סוף פ"ב דנדה (ד' ס"ט וד' ע') לענין הרחקת חפיפה מטבילה וא"כ צ"ע למה סתמו הפוסקים והחליטו לדינא כאלו הוא מוסכם ועוד נראה דלדינא קיי"ל עיקר כתירץ הראשון שבתוס' דכאן מיירי לבהמה שהרי בתירוץ השני כתבו דהך מתני' דאין חוששין שמא גררה חולדה דמשמע הא חזינן חיישינן מיירי בלא ביטול עדיין דהוי דאורייתא ובאו"ח (סי' תל"ד) סתמו הפוסקים וכתבו סתמא שאם יטלנו עכבר בפניו יצטרך בדיקה משמע דאף בביטלו איירי וא"כ לפי תירוץ זה

מוכח הדין להיפוך ולפי מה שראיתי בס' בית אפרים להגאון מוהרא"ז מרגליות בחלק התשובות שעל טריפות הריאה שכתב בשם כת"י הגאון בעל מג"ש (סי' ג') ראיתי שהבין שהטעם הוא דכאן איכא חזקת איסור שהרי הי' כאן ודאי חמץ וכן בהא דחבר שמת כו' שהי' כאן ודאי טבל וספק אם תקנם ולכך אין ספק מוציא מידי ודאי איסור דרבנן דמקרי ספיקא במקום דאתחזק איסורא ואף שבתירץ השני שבתוס' מוכח משם דמהני כאן היינו משום דהוי ספק הרגיל כמ"ש התוס' שם והיינו שהוא עומד לכך להתתקן יעו"ש וא"כ מתורץ שפיר אך מ"מ אין לזה הכרח מדברי הראשונים שמ"ש בשם סמ"ק וסמ"ג בדגים מלוחים שיש ספק אם נמלחו עם טמאים ביחד דמותרים מטעם ס"ס שמא לא נמלחו ביחד ואת"ל שנמלחו שמא לא הי' בהם שומן דאז אינו אסור רק מדרבנן יעו"ש בסמ"ק (סי' ר"ה) שיש עוד סניף להתיר מטעם שיש פוסקים דאפי' אם יש בציר שמנונית הוא ג"כ דרבנן וא"כ לא שייך כאן לומר תרי קולי ביחד דבכה"ג יש כאן לצרף דעת אותם פוסקים ועוד נלע"ד דשם יש עוד מקום להקל דאין לנו להחזיק איסורא ולומר דנמלחו יחד עם הטמאים וכלל גדול בידינו אחזיקו איסורא לא מחזיקינן וראי' לזה מהא דקיי"ל בדין נמצא כף של חלב בכלים של בשר ואין ידוע מה נעשה בהן מותרים מטעם זה וא"כ אין לדין זה הכרח כל כך וצ"ע להקל במקום שאין הפסד.

סימן כו

דין ספיקא דרבנן במקום חזקה יש בזה חילוקים.

בתשו' נודע ביהודה (חלק יוד סי' ס"ה) מבואר דאף דקיי"ל ספיקא דרבנן במקום דאתחזק איסורא לא מהני מ"מ יש בזה חילוק והוא דאם אנו צריכים לדון על הדבר שהוא בחזקה כגון טמא טומאה דרבנן שטבל במקוה שיש בה ספק דאורייתא כיון דא"א לתלות הספק כי אם במקוה ובה הוא ספק תורה והאדם יש לו חזקת טומאה לכך שפיר אמרינן לחומרא וה"ט שהרי מצד הספק שיש במקוה אי אתה יכול להכשיר שהרי הוא ספק דאורייתא ולחומרא וע"כ צריך, להניח הספק דמן המקוה ולאחוז הספק באדם הטובל בו שהוא טמא טומאה דרבנן ולכך שפיר אמרינן דבו יש חזקה ואזלינן ג"כ לחומרא אבל אם הספק דרבנן במקוה כגון בהך דינא דשני מקואות ואחת יש בה שלש לוגין מים שאובים כו' וטבל באחת מהן ואינו יודע באיזו מהם טבל אף שהוא טמא טומאה דאורייתא ויש לו ג"כ חזקה דטומאה שפיר דמי והוא טהור שהרי אין אנו צריכים לדון על האדם כלל שהרי הוא ודאי טמא רק עיקר הספק הוא במקוה שהרי אף אם לא טבל שם צריכים אנו לדון על המקוה איזו מהם כשירה ובה ליכא חזקת איסור ולכך נטהר האדם ג"כ אם כבר טבל בו דאז הוי כמו דאיכא למתלי שאנו אומרים שהמים שאובים

נפלו למקוה השניה דלא שייך לומר מאי חזית מאחר כבר טבל באחת מהן ואנו אומרים שמקוה זו כשירה משא"כ קודם שטבל באחת מהן אמרינן מאי חזית והם דברים ברורים ולפ"ז אם היו כל המקואות ידוע במקומה איזו כשירה ואיזו פסולה רק שהוא אינו יודע באיזו מהן טבל וא"כ אין אנו דנין על המקואות רק על האדם והוא בחזקת טומא' לכן הוא טמא בטומאתו.

ודע שמדברי התוספתא דהך דשתי מקואות יש לתמוה על הפר"ח ולעומדים בשיטתו דס"ל דתערובות איסור דרבנן חד בחד חמיר מספיקא וכגופו של איסור דמי ומקרי ודאי ולא ספק ולא נראה כן מדברי התוספתא שממנה מקור הדין שהובא בש"ע (סי' ר"א סעי' ע"ב) שתי מקוואות שאין בהן ארבעים סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך אחת מהן ואינו יודע לאיזו מהן נפלו ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו ר"י אומר אומרים לו שלא יטבול באחת מהם ואם טבל כו' הטהרות טהורות כו' הרי אף דנתערבו המקואות חד בחד לא גרע מספק דר"י לא החמיר אלא משום דאמרינן הטמא בטומאתו תעמידנו והא לא קשיא על מ"ש הש"ך סי' כ"א דאיסור דרבנן שנתערב חד בחד דאפי' נאבד אחד מהם אח"כ אסור הרי דתערובות חד בחד חמיר מספק דרבנן ומקרי אתחזק איסורא דכבר תירץ שם בנוב"י דכוונת הש"ך הוא דכיון שקודם שנאבד נאסרו שניהם שהרי אחד מהם אסור ולכך שניהם אסורים דאמרינן מאי חזית כו' יעו"ש משא"כ בהנך דמקואות אפי' קודם שטבל לא מקרי אתחזק איסורא שהרי אם היו של שני בני אדם כל אחד תולה בחבירו שכל דבר שהוא היתר רק שנאסר אח"כ מחמת תערובו' וכדומה אנו תולין כל אחד בחבירו וכן במקואות קודם שנפלו הן שלשה לוגין כל אחת הי' מותר להמשיך לתוכה מי גשמים ומקרי היתר רק שנאסר ע"י שלשה לוגין שנפלו בתוכה לכן אמרינן דתולין אחת בחברתה משא"כ באיסור מעצמו אף שהוא דרבנן כגון שני בני אדם שקנו שתי גבינות ואח"כ נודע שאחת מהן היתה של עובדי כוכבים אין תולין אחד בחבירו ומדבריו הבנתי לדון דין חדש והוא אם הי' כאן שתי קדירות של חלב ונפל לאחת מהן בשר עוף ואינו ידוע לאיזו מהן נפל ואח"כ תחב כף כשירה לתוך אחת מהן דתולין דלשל כשירה נתחב הכף או שנפל מקצת תבשיל מאחת מהן לתבשיל אחר התבשיל אחר מותר דאנו תולין משל כשר נפל דכאן עדיף יותר מהך דמקואות דשם עכ"פ האדם שטבל שם הי' בחזקת טומאה משא"כ כאן שהתבשיל הוא בחזקת היתר ואנו אומרים דמשל היתר נפל בו וא"כ קשה על הש"ך (סי' קי"א ס"ק ד') בדין שתי חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר באיסור דרבנן דתולין של היתר נפל כתב שם דדוקא אם לא נתערבו תחילה חד בחד דאם כבר נתערבו הוי אתחזק איסורא והוא תמוה ודבריו סתורי'

מתוספתא שזכרנו דאנו מטהרי' הטהרות אף שהאדם הטובל בו הי' בחזקת טומאה א"כ כ"ש כאן דהתבשיל שנפל בו הי' בחזקת היתר וכבר השיגו הפר"ח ממשנה מפורש' דמס' תרומות יעו"ש ולענ"ד עדיפא יש להוכיח מדין הנזכר דאפי' במקום דאתחזק איסורא מותר כמ"ש ואם הי' כאן שני סכינים אחד בדוק בהכשר והשני הי' בו הרבה פגימות מסוכסכות כמגל יד דאם שחט בו פסולה מדרבנן כמ"ש בפ"ק דחולין השוחט במגל יד כו' דגם ב"ה דמכשירין לא אמרו אלא לטהרה מידי נבילה דמבואר שם שפסול מדרבנן לבד ושחט באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם שחט בכה"ג דמיא לשתי מקואות שכל אחת ידוע במקומו שאין אנו דנין על הסכינים שהרי הוא יכול לבדוק אותם ולתקנם ומה שאנו דנין הוא על הבהמה שנשחט' בו וכיון דאתחזק בה איסורא אין מתירין בזה משום ספיקא דרבנן דומיא דשתי מקוואות הנ"ל לפמ"ש הנוב"י.

סימן כז

דין ספיקא דאורייתא וע"י גלגול נעשה דרבנן.

כתב בד"מ (סי' נ"ז) וכן איתא בשארי פוסקים ספיקא דאורייתא ואח"כ ע"י גלגול נעשה דרבנן אין אומרים בזה ספיקא דרבנן לקולא הדמיון בזה ספק טריפה שבישלו בכלים אין מתירין אחר מעל"ע מטעם ספיקא דרבנן וכן הכריעו הפוסקים בכמה דוכתא והפרמ"ג הקשה ע"ז מהא דאיתא (סי' צ"ח) במין במינו ונשפך ואינו ידוע אם הי' בו ששים דמתירין מטעם ספיקא דרבנן דמדאורייתא ברובא בטיל אף דתחילה הי' כאן איסור תורה ודאי ולענ"ד אין מכאן קושיא כלל דעיקר הטעם הוא משום דקיי"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא וכיון שנולד בו ספק איסור הוי כודאי כיון דהתורה אוסרתו ובהיות כן מה בכך שאח"כ נעשה דרבנן והוי כודאי איסור דרבנן כמו בטריפה שבישלו בכלים אחר מעל"ע וכדומה משא"כ במין במינו שהספק נעשה בעת שנפל בקדירה ואז בא הספק אם היו בו ששים או לאו וא"כ מעולם לא הי' בו ודאי איסור דרבנן שתחילת ביאתו לאיסור דרבנן היה בספק משא"כ בספק טריפה שקודם שבישלו הי' ודאי וכמ"ש וזהו עצמו הטעם שספק אחד בגופו ספק שני בתערובות לא מחשב לס"ס ואין מתירין ג"כ מטעם ספיקא דרבנן דמדאורייתא ברובא בטיל והיינו ג"כ כיון שתחילה נאסר מספק תורה נעשה כודאי איסור וכמ"ש הרב בהג"ה (סעי' ט') וכן פסק בתשו' מריב"ל דזה תליא בפלוגתא דר"ת ור"י בספק אחד בגופו ספק שני בתערובות וא"כ אם לא נודע הספק איסור עד אחר שבא לידי איסור דרבנן כגון שנודע הספק טריפות אחר שבישלו בכלים דמיא ג"כ לספק אחד בגופו ספק שני בתערובות שמתירין בהפ"מ בלא נודע הספק עד אחר שנתערב כמו שנתבאר במקומו והטעם כמ"ש דאז עדיין לא חל שם איסור עליו

וכן הכריע בפרמ"ג (דיני ס"ס סי' א') יעו"ש והפר"ח הקשה ע"ז מהא דקיי"ל ביצת ספק נבילה מותרת כגון ביצת תרנגולת שיש בה ספק בשחיטה אף דע"י גלגול הוא דרבנן ותירץ שם דבשני גופים לא אמרינן הכי ולענ"ד חילוק זה תמוה דהא לפי הטעם שכתבנו מאי נ"מ בין גוף אחד לשני גופים אבל לענ"ד קושיא זו מעיקרא ליתא לפמ"ש דהא ע"כ הביצה נגמרה קודם שחיטה וא"כ עדיין לא הי' בה איסור תורה מעולם וא"כ בא הספק אחר שנעשה דרבנן ולכך מותר בספק וזה ברור ועיין פרמ"ג שהעתיק בשם הפר"ח שני תירוצים בהא דביצת נבילה האחד האי תירוצא שהעתקתי בשמו והשני דבכלים קודם מעל"ע הוי בהו איסור תורה ואולי כיוון בזה למ"ש אמנם בפרמ"ג שם כתב בבישלו ספק טריפה ברוב היתר במינו בלח בכלים יש נ"מ בזה בין תירוץ הראשון לשני ומשמע מדבריו דלפי תירוץ השני מותר כאן כיון שתחילת תערובתו בקדירה בא באיסור דרבנן לבד אבל לפמ"ש אסור כאן כיון שהספק הי' תחילה ונאסר מדאורייתא כודאי איסור וא"כ אם שוב נתערב במינו בלח הרי הוא כודאי איסור דרבנן וכמ"ש וכל זה לשיטת הרשב"א והר"ן ודעימי' דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה אסור אבל לשיטת הרמב"ם דמותר מדאורייתא יש לעיין דיש לומר אם שוב נתגלגל ונעשה דרבנן מותר.

שוב ראיתי שגם להרמב"ם אסור כאן כיון שתחילה נעשה דרבנן בודאי מה בכך שאח"כ נעשה דרבנן מטעם נטל"פ והוי כאלו בישלו בשר עוף בחלב בכלים דודאי הכלי אסור אף לאחר מעל"ע דאף דהוה תרתי דרבנן מ"מ אסור וכן מצינו בכמה דוכתין ואף לפי מה שנתבאר בסימנים הקודמים דלשיטת הרמב"ם דספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מותר מ"מ אף דבר חשוב שאינו בטל הוא דרבנן וא"כ הוי תרתי דרבנן שאני התם דעכ"פ שם ספק יש על התערובות שאף דאמרו חכמים דבר חשוב אינו בטל יותר מחד בחד עכ"פ לא הוי אלא ספיק' וכל אחת שאני אוכל יש בה ספק אם היא אסורה או לאו וראי' דבש"ס פ' התערובות קראו ס"ס משא"כ בכה"ג דנעשה דרבנן אחר מעל"ע דזה אינו ספק כלל כיון שכבר נאסר תחילה מספק דאורייתא דאסרוהו חכמים נעשה ודאי דרבנן ושוב אינו מועיל מה שניתוס' בו עוד דבר דרבנן וכמ"ש אם לא שלא נודע הספק תחילה ונמצא לפמ"ש באם נעשה הספק אחר שכבר נעשה דרבנן מותר כגון שנתבשל איסור בכלי ואח"כ נשתהא מעל"ע ואח"כ נולד ספק אם נשתמש ההיתר תוך כלי זה בצונן או בחמין וכדומה דודאי התבשיל מותר וכן קודם שבא זמן איסור כגון שבישל תבשיל של פסח בי"ג ניסן ואינו יודע אם בכלי של פסח או של חמץ בן יומא עד שאח"כ לאחר שעה שישית יהי' נטל"פ נלע"ד דמותר ג"כ מספיקא דרבנן דלא שייך לומר דתיכף שנולד הספק נעשה כדודאי איסור דעדיין לא חל שם האיסור כלל ובעת

שחל זמן האיסור אז הוא ספיקא דרבנן ממש ועש"ך (סי' פ"ו ס"ק י"א) בדין ביצה שיש ספק בעוף אי הוי נבילה או שחיטה דמותרת ולכאורה קשה דהא הוי ספיקא דרבנן במקום דאתחז' איסורא ולולי דברי הש"ך על מחב' לא קשה מידי דיש לומר דהספק הוא אם היא מתרנגול' זאת שנתנבלה או מאחרת ואין כאן חזק' איסור משא"כ לפי מה שפירש הש"ך שם קשה ועפרמ"ג (שפ"ד ס"ק י"א) ובסימנים הבאים נדבר מזה בס"ד.

סימן כח

דין איסור דרבנן חד בחד ונאבד אחד מהם.

כתב הש"ך (דיני ס"ס סי' כ"א) איסור דרבנן שנתערב חד בחד מקרי חזקת איסור ואפי' נאבד אחד מהם ג"כ אסור כיון שנתחזקו שניהם באיסור ולענ"ד הי' נראה דאין זה מוסכם אליבא דכ"ע והרבה חולקים ע"ז חדא דאף אם נודה דאיסור דרבנן בספק במקום חזקה אזלינן לחומרא היינו חזקה לאיסורא לבד משא"כ כאן דאתחזק נמי היתרא כיון דאחד מהם היתר ולא דמיא לשאר חזקות דהוי כודאי דסוקלין ושורפין על החזקות ומקרי ודאי איסור דרבנן אבל בנד"ד מידי ספק לא יצא וראי' דבאיסור דאורייתא כה"ג אשם תלוי הוא דמחייב ולא חטאת ואף אם נאמר דאיסור דרבנן אינו בטל חד בחד טעמא אחרינא איכא במילתא כיון דאחד מהם ודאי איסור ואי אתה יכול להתיר האחד ולאסור השני משום מאי חזית וא"כ הרי אתה מתיר עי"ז ודאי איסור דרבנן ודמיא לאיסור דרבנן ושתי קדירות של היתר שאנו אוסרים שניהם מהאי טעמא משא"כ בנפל לרוב דאז נקרא ע"ש היתר דרובא דאורייתא וא"כ כל שנפל אחד מהם לים ואין אנו צריכים לדון על האחד יש לתלות דאיסורא נפל וראי' לזה דהא איסור חשוב דנפל לרוב דאינו בטל ועשאו חכמים כקבוע דאורייתא דהוי כמחצה על מחצה דהא נתנו חכמים ע"ז שם קבוע וכמ"ש בש"ס ופוסקים וא"כ דהוה כמחצה על מחצה ואפ"ה בנפל אחד מהם לים תלינן דאיסור' נפל אף דמסתמ' פירש מרובא וע"כ ה"ט כיון דמדאוריית' ברובא בטל רק דחכמים עשאום כאלו אין כאן רוב והוי מחצה על מחצה ממש א"כ שפיר מקרי ספק השקול ותלינן דאיסורא נפל ומתירין הנשאר משום ספיקא דרבנן וא"כ ה"ה בנד"ד הוי ספיקא דרבנן ובשלמא לדעת הרא"ש דס"ל התם דמטעם ס"ס אתינן עלה א"ש דבנד"ד ליכא ס"ס אבל לדעת התוס' והרשב"א דס"ל דמטעם דאורייתא ברובא בטל לכך אמרינן שאני אומר א"כ ה"ה כאן באיסור דרבנן חד בחד ואף דשם צריך לאכול הנשארים שנים שנים דאמרינן מדהאי היתרא האי נמי היתרא משא"כ כאן דלא נשאר אלא אחד ש"ה דזה קולא גדולה לתלות דמה שפירש ונפל לים הוא האיסור כיון דרובא היתרא אף שכתבנו דרבנן עשו אותו כמחצה על מחצה מ"מ למראה עיני האדם ישפוט ומחזי מילתייהו דרבנן כחוכא

ואיטלולא לכך החמירו לאכול שנים שנים דבא זה והוכיח ע"ז משא"כ בחד בחד ממש ואין לומר כיון דחד בחד מקרי חזקת איסור הוי כאילו שניהם חדא איסורא דזה אינו כמ"ש דגם היתרא אתחזק כאן ועוד דהא הש"ך למד דין זה מהרשב"א (בתשו' סי' ת"א) שכתב שם דחתיכת איסור שנתערב בשנים מקרי חזקת איסור יעו"ש וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון דמה התם אם נפל אחד מהם לים תלינן דאיסורא נפל אף דמקרי אתחזק איסורא כמו כן בנד"ד באיסור דרבנן עצמו חד בחד ונראה להביא ראי' לזה מהא דפ"ק דביצה בסוגיא דביצה שנולדה ביום טוב דפריך התם אאוקימתא דר"י ור"י מהא דתניא וספיקא אסורה כו' דלר"י ר"י הא הוי ספיקא דרבנן יעו"ש ואם נאמר דחד בחד מקרי אתחזק איסורא א"כ הי' יכול לומר דמ"ש וספיקא אסורה היינו באם נתערבה חד בחד ונאבד אחד מהם דאסור גם באיסור דרבנן ולדידי לא קשיא דנימא דמיירי בנתערבה חד בחד ולא נאבד אחד מהם דזה אינו דהא כבר אמר שם אח"כ גדולה מזו דאפי' אם נתערבה באלף כולם אסורות אבל לדעת הש"ך קשה דהא בנתערבה באלף מותר בנפל אחד מהם לים כמ"ש הפוסקים ז"ל ונתבאר בשעה"ק משא"כ בחד בחד לדעת הש"ך ועש"ך (סי' ק"ט ס"ק ט') שהביא דעת הא"ז בהגהת אשר"י דס"ל דחד בחד באיסור דרבנן אפי' בלא נאבד אחד מהם ולכך בנאבד אחד מהם נראה דראוי הא"ז לסמוך עליו בזה.

עוד ראי' ממ"ש הגר"א מוילנא במ"ש הרמב"ם בדין דבר חשוב דאינו בטל בתערובות דבעי' ג' תערובות ותערובות שני' אסור אף דהוי ס"ס דהטעם הוא כיון דחכמים אמרו דדבר חשוב לא בטיל עשאוהו כאיסור ודאי דרבנן ולא מקרי ספק כלל הבאתיו למעל' בשעה"ק וא"כ נחזי אנן דהא בנפל אחד לים דמודה הרמב"ם אף אם נפל מתערובות ראשון דמותר והטעם דלא עשאוהו כאיסור ודאי כי אם כל זמן שהאיסור הוא ודאי שם משא"כ בנפל אחד מהם וא"כ כ"ש איסור דרבנן חד בחד דלא גרע מאיסור דאורייתא בדבר חשוב דעשאוהו ג"כ כודאי כמ"ש ואדרבא קיל יותר דלא נחשב כודאי איסור דרבנן כיון דגם היתר אתחזק כאן וכמ"ש למעלה עוד נלע"ד דגם דעת התוס' דלא כש"ך דהתוס' פ' התערובות (ד' ע"ד ע"א) ד"ה רב דאמר כר"א הקשו שם הא טעמא דר"א הוא מקרא דמום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו ותירצו שם דקרא אתי לתערובות חד בחד דא"א לומר דקרא לחד בתרי דהא בלא"ה מדאורייתא ברובא בטיל והא דהש"ס מייתי לי' לקרא גבי תערובות חד בתרי היינו משום כיון דחזינן דהתורה התירה חד בחד א"כ אין ראוי להחמיר מדרבנן לגבוה עכ"ל והרי חזינן דהש"ס מדמה איסור ודאי דנתערב ברוב בדבר חשוב דהוא מדרבנן לאיסור דאורייתא חד בחד שהתירה התורה וא"כ אנן נמי נימא כיון דמן התורה מותר בחד בחד באיסור דאורייתא כמו כן באיסור דרבנן חד

בחד ג"כ מותר מדרבנן דהא לפי דברי התוס' הש"ס מדמה להדדי איסור דרבנן לענין ביטול מדרבנן לאיסור דאורייתא לענין ביטול דאורייתא וא"כ כמו דרב יליף מר"א גבי קרבנות דמותר באיסור דאורייתא בנפל אחד מהם לים הדיוט מגבוה כמו כן אנן נמי ניליף איסור דרבנן בחד בחד להתיר בנפל אחד מהם הדיוט מגבוה ודו"ק ישוב ראיתי שם בעל מנ"י השיג על הש"ך בזה מתרי טעמא חדא דהוא ס"ל שם דאיסור דרבנן מותר אפי' באתחזק איסורא ועוד מטעם שכתבתי למעלה דחד בחד אתחזק נמי היתרא ומ"ש הפרמ"ג ע"ז דחד בחד גרע מחזקת איסור אין דבריו מוכרחי' דאדרבא קיל טפי דאי אפשר לומר דנחשב כודאי וכמ"ש.

עוד נלע"ד דאפי' לדעת הש"ך אם נאבד אחד מהם ונפל לים ולא נודע האיסור דרבנן עד אחר שנאבד אחד מהם אחר שנתערב חד' בחד דבכה"ג מותר לכ"ע לפי מה שנתבאר למעלה כמה פעמים דעיקר ביטול איסורים והתרתם תלוי בתר שעת הידיע' א"כ בעת שנודע האיסור אז כבר נאבד אחד מהם ולא הוי אתחזק איסורא כלל דמה שאנו דנין עתה הוא רק על האחד הנשאר והוא ספק איסור דרבנן ולא שייך לומר בו כגופו של איסור דמיא ומותר לכ"ע כנלע"ד.

סימן כט

דין ס"ס לקולא באיסור דרבנן במקום חזקה.

נלע"ד דאפי' לדעת הש"ך דס"ל ספיקא דרבנן במקום דאתחזק איסורא לא מהני מ"מ אם יש שתי ספיקות באיסור דרבנן אף במקום חזקה מותר וקצת דמיון לזה ממ"ש הש"ך עצמו לקמן בדין ס"ס באיסור דאוריית' במקום חזקה דלא מהני כתב שם דבשלשה ספיקות מותר דנהי דספק ראשון כודאי משוי לי' מ"מ הא יש שתי ספיקות מלבד ספק ראשון וא"כ יש כאן ס"ס וה"ה בנד"ד דנהי דספק הראשון במקום חזקה הוי כודאי מ"מ הא יש כאן עוד ספק שני באיסור דרבנן ובזה הי' נראה לתרץ דברי הש"ך (סי' פ"ו ס"ק י"א) שכתבתי למעלה (סי' כ"ז) בביצה מספק נבילה בתרנגולת שכתב שם הש"ך דמותר אף במקום דאתחזק איסורא ולפמ"ש א"ש דמיירי ביש ספק בשחיטה כגון שחט בסכין ונמצא בו פגימה אחר שחיטה ואינו יודע אם העביר כל הסכין או שנמצא ספק פגימה בסכין אחר שחיטה דאף דהתרנגולת עצמה אסורה דס"ס במקו' חזקה הוי מ"מ הביצה מותרת דספק שני עושה אותה לספק דרבנן כמ"ש וטעם גדול יש בדבר דהא ס"ס מטעם רובא הוא כמ"ש הרשב"א (בתשובה סי' ת"א) וא"כ רובא וחזקה רובא עדיף ואף דבאיסור דאורייתא במקום חזקה מחמרינן בס"ס שאני התם דמדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הפוסקים בדוכתא טובא משא"כ באיסור דרבנן בס"ס לו יהא

ספק השקול דאמרינן סמיך מיעוטא לחזקה והוי כפלגא ופלגא כדאיתא במס' חולין פרק כיסוי הדם (ד' פ"ו ע"א) וכן בפ' האשה בתרא (ד' קי"ט ע"א) מ"מ ספק השקול בדרבנן אזלינן לקולא ובהיות כן אפי' לדעת הט"ז לקמן בדיני ס"ס בדאורייתא דאפי' אלף ספיקות לא מהני ש"ה דכיון דבלא"ה ס"ס מטעם רובא הוא ומצרפינן מיעוטא לחזקה א"כ אין הפרש בין שני ספיקות לכמה ספיקות משא"כ באיסור דרבנן דאפי' פלגא ופלגא מותר ולפי מה שנבאר לקמן אי"ה תראה ג"כ דדעת הפוסקים בזה דס"ס במקום חזקה באיסור דרבנן מותר כמו שיתבאר לפנינו בס"ד.

סימן ל

דין אין ספק מוציא מידי ודאי.

בפ"ק דפסחים (ד' ט' ע"א) איתא אין חוששין שמא גיררה חולדה כו' ופריך שם טעמא דלא חזינן דשקיל הא חזינן דשקיל חיישינן ובעי בדיקה אמאי נימא אכלתי' מי לא תנן מדורת הכושים טמאים וכמה ישהה במדור כו' וכל מקום שחולדה ובורדלס מצויים שם כו' ואמר רבא שם האי מאי בשלמא התם אימור לא הוה ואת"ל הוה אימא אכלתי' אבל הכא דחזינן דודאי שקיל מי יימר דאכלתי' הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי ולכאורה תמוה הא בדיקת חמץ דרבנן כמו דאיתא שם (ד' יו"ד ע"א) יעו"ש וא"כ הרי הוי כאן ספיקא דרבנן ולקולא ואמאי קאמר דאין ספק מוציא מידי ודאי ועיין תוס' שם ד"ה כדי שהרגישו בקושיא זאת במאי דהקשו שם על הא דקאמר התם גבי הא דחבר שמת כו' התם ספק וספק הוא דשמא הכניסה במוץ שלה והקשו ע"ז דהא עדיין אסור מדרבנן לאכול קבע ותירצו דבמתני' מיירי שלא ביטלו דהוה ספק דאורייתא ולכך אין ספק מוציא מידי ודאי ועוד תירצו דגם שם מיירי לבהמה ונמצא דלפי תירוץ שני שבתוס' מיירי מתני' אף בביטלו ואפ"ה אין ספק מוציא מידי ודאי וצ"ל הטעם דהוי כמו חזקת איסור כיון דודאי שקלתיה הרי הוחזק שם חמץ וספק אכלתי' אמרינן העמידנה על חזקתה ולתירץ הראשון משמע דגם בחזקת איסור בדרבנן ספק מוציא מידי ודאי ולכאורה קשה הא סתם מתני' ר' מאיר היא ור"מ הא אית לי' דספיקא דרבנן לקולא אף באתחזק איסורא בפ"ג דעירובין בספק טבל דס"ל בטומאה קלה טהור וגם במה שתירצו התוס' דמתני' מיירי בלא ביטלו קשה ג"כ האיך ס"ד דגמרא דנימא ספק מוציא מידי ודאי והא קיי"ל בכל דוכתי' ספיקא דאורייתא לחומרא אף שכתבו התוס' שם בד"ה ואת"ל דהוי ספק הרגיל וקרוב לודאי ולכך ס"ד דאפי' מידי ודאי מוציא הוא ג"כ תמוה דא"כ למה הקשה מהא דמעשר ומהא דהטילה נפל לבור דילמא קים להו לרבנן דגבי חולדה ובורדלס אינו רגיל כל כך ואיך דימה הש"ס הרגילות להדדי.

שוב מצאתי בס' בית אפרים בחלק התשובות שהעתיק שם כללים מס' כת"י הגאון בעל מגיני שלמה שהרגיש בזה ועוד אני תמה לפי מאי דבעי הש"ס לומר דבמקום שיש חולדה וברדלס שיכולים לתלות שאכלו אמרינן דספק מוציא מידי ודאי א"כ עדיפא לי' להקשות על גוף מתני' דריש מכילתין דמצריך בדיקה בכל מקום ולמה לא קתני בכל מקום שחולדה וברדלס מצויים שם אינו צריך בדיקה כמו דתני לה להך דינא בפירוש גבי מדורות הכושיים.

ולכן נלע"ד דיש לחלק דודאי כאן לא מיירי בדין חזקה כלל דחזקה לא שייך כי אם במקו' שהוחזק באיסור כגון בהמה בחייה בחזק' איסור עומדת או בזרק לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה דבחזקת א"א קיימא וכדומה לזה שכבר הוחזק באיסור וכל שנפל בהם אח"כ ספק אם נשתנו מהחזקה שהי' בהם מקודם או לא אמרינן דמספק אין אתה מוציא אותה מחזקתה אבל במתני' אף דמיירי שראינו שהחולדה גיררה חמץ לבית בדוק מ"מ לא הוחזק עדיין באיסור שהרי תחילה הי' הבית עומדת בחזקת היתר שכבר נבדק ואח"כ כשנכנסה החולדה כל זמן שלא הניחה החמץ תוך הבית אלא שהי' החמץ בפיה עדיין לא הוחזק באיסור רק דחזקה קמייתא אתרעי שמה שהיתה תחילה בחזקת בדיקה נתקלקלה אותה החזקה וע"ז שפיר יש לומר דספק אכיל' מוציא מידי ודאי גרירה דהא באותה גרירה עדיין לא הי' ודאי חיוב בדיקה ואיסור בבית רק שהגרירה היתה ודאי ולכן כל שיש לומר שאכלתה נמצא דנגד החשש קלקול שהי' בבית ע"י הגרירה נולד נגדו דבר הגורם חשש היתר שמא אכלתה ושמא נשאר על החזקה הראשונה שהי' תחילה קודם שגיררה החולה שם ולכן הי' ס"ד דהספק מוציא מידי ודאי ולכך בבית שאינה בדוקה שכבר הוחזקה הבית בכל השנה בודאי שיש שם חמץ שוב אין חשש אכילת חולדה מוציא מידי ודאי איסור ולכן שפיר הקשה מהא דמדורות הכושים דגם שם מיירי במקום שהי' בדוק מתחילה רק שהכושי נשתהא שם ארבעים יום דיש חשש שמא הפילה שם נפל וכיון שהדבר שכיח דכל אשה למילד קיימא הוי כמו היכא דחזינן דהעכבר גירר לבית דאתרעי החזקה של טהרה שהי' בבית והריעותא הוא בודאי ואמרינן דנגד זה ספק אכילה מוציא מידי ודאי חשש ריעותא שהי' בחזקה קמייתא וע"ז מתרץ רבא דש"ה דגם הריעות' אינה ברורה כלל דשפיר יש לומר שמא לא ילדה כלל ואף דרוב נשים ילדן מ"מ אינו ודאי גמור לכך ספק אכילה מוציא מידי ודאי חשש בזה ונשאר על החזקה הראשונה משא"כ בחזינן דגיררה חולדה אף דיש לומר שמא לא הניחה החמץ בבית ולא הוחזק באיסור כל זמן שהי' בפיה מ"מ כל שהעכבר הי' שם עם החמץ הוי כאילו הוחזק שם באיסור ידוע ומדסתם מתני' סתם אין חוששין משמע דאפי' לא ביטלו מיירי

דהוי דאורייתא לכן דייק שפיר הא חזינן חיישינן כיון שהוחזק באיסור ידוע כמ"ש הרי אדרבא יש כאן ספיקא דאורייתא במקום חזקה ואף דתחילה הי' בחזקת בדוק מ"מ חזקה שניה סילקה חזקה הראשונה ומ"ש התוס' בתירוץ השני דברייתא מיירי ג"כ לאכילת בהמה מ"מ גם לתירוץ זה אי נימא דמתני' אתיא כר"מ מיירי בלא ביטלו רק שבתירוץ שני חידשו דלדידן דקיי"ל כר' יוסי צ"ל דמיירי שם לבהמה אבל מתני' יכול להיות דאתיא כר"מ ובלא ביטלו ושוב הקשה הגמרא מהא דחבר שמת דאמרינן ספק מוציא מידי ודאי דגם התם כל זמן שלא העביר המוץ מהם היו בחזקת פטורים רק דהשתא דחזינן שהעביר מהם החוץ אמרי' ג"כ דאתיילד ריעותא המסלק חזקת פטו' מעשר והריעות' ג"כ לא הוחזק עדיין בודאי חיוב דמ"מ שמא הכניסם לבית במוץ שלה כמ"ש במסקנא רק דהוא ס"ל דמקרי ודאי ריעותא כמו בעכבר שהי' בבית וע"ז דחי התם ספק וספק הוא כו' ר"ל דשם הריעותא אינה ברורה כלל משא"כ הכא ושוב מקשה ג"כ מהא דהטילה נפל לבור דגם שם הכהן הי' בחזקת טהרה תחילה ואח"כ נולד בו ריעותא שהטילה שם נפל והוא מסלק חזקת טהרה אבל עדיין לא הוחזק ג"כ בטומאה והוא דגם המקשן ידע שיש ספק שמא הי' רוח אבל הוי ס"ד דמקרי ודאי כיון דרוב נשים ולד מעלייא ילדן ולכן נקט לישנא אם זכר הפילה כו' דמשמע שלא הי' הכהן מסופק אם הי' ולד משום דרוב ולד מעלייא הווין ולכן הוה ס"ד בכל הני כיון דאין הריעותא ברורה בודאי רק הרוב נוטה לאיסור נגד זה אמרינן דספק הרגיל מוציא מידי ודאי ר"ל כיון דהרגילות לבא לידי היתר כמו בחולדה לאכול ובחבר לעשור הפירות שפיר אמרינן דסברא זאת דמצוי להתירא מסלק סברא דמצוי לאיסורא ונשאר בחזקה קמייתא וע"ז מתרץ שם דמ"מ שם הוי ספק וספק ור"ל דמ"מ גרירת חולדה מצוי יותר לאיסור מהא דהפילה נפל ולכך אין ספק מוציא בו מידי ודאי כנ"ל לפרש סוגיא זאת. וא"כ יוצא לנו מכל מ"ש דבמקום דאתחזק התירא תחילה ושוב נולד בו ריעותא המסלקת החזקה כל שריעותא זאת אינה מחזיק באיסור ודאי כל שנולד אח"כ ספק הרגיל ומצוי יותר לסלק הריעותא אמרינן הדרא לחזקה קמייתא שהיתה בתחילה בחזקת היתר ואפי' באיסור דאורייתא הדין כן אבל אם היתה תחילה בחזקת איסור ממש אז אין ספק מוציא מידי ודאי ומוכח ג"כ מכאן דאף אם הריעותא שנולד אח"כ שכיח יותר לאיסור מלהיתר אמרינן בי' ס"ס כיון דהדרינן לחזקה קמיית' כמ"ש דהא בהך דהפילה נפל דאמרינן ספק וספק הוא מבואר בכמה דוכתא דספק זה מצוי יותר לאיסור דאמרינן בפרק המפלת דרוב נשים מעלייא ילדן ואעפ"כ כל שנולד אח"כ ספק שני שמא גיררוהו חולדה מטהרינן לכהן כיון שהי' לו חזקת טהרה מקודם ובזה מתורץ מה שהקשה בס' בינת אדם (סי' ח') בהא

דחשב לספק שמא רוח הפילה דהא קיי"ל דרוב נשים ולד מעלייא ילדן ומה שתירץ שם דסמכינן מיעוטא לחזקת כהן שהי' טהור הוא תמוה דהא מוכח מכ"מ בש"ס ופוסקי' דהא דסמכינן מיעוטא לחזקה הוא רק חומרא דרבנן דמדאורייתא רובא עדיף מחזקה כמו שמבואר בכ"מ ולפמ"ש א"ש דכאן שאני משום דהדרינן לחזקה קמייתא ולכך בס"ס כל דהו מסלקינן הריעותא המסלק החזקה כמ"ש ועוד יש ליישב בפשיטות דאף דספק השכיח יותר לאיסור לא מקרי ספק כיון שאינו שקול כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס מ"מ היינו דווקא באם הספק השני הוא ספק השקול אבל אם ספק השני שכיח יותר להיתר מלאיסור שפיר מצרפינן ג"כ ספק הראשון ומקרי ס"ס וכיון דספק אכלוהו מקרי ספק הרגיל וקרוב לודאי כמ"ש התוס' שם לכך שפיר מצטרף לס"ס ובסמוך נברר אי"ה כלל זה ביותר.

סימן לא

דין דלפעמים מחמירין בספק דרבנן אם צריך להחמיר משום ספק תורה.

בפ' ג' דברכות (ד' כ"א ע"א) אמר רב יהודא ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חוזר ואומר אמת ויציב מ"ט ק"ש דרבנן אמת ויציב דאורייתא והקשה בתוספות שם ד"ה ספק לא אמר כו' דהא ע"כ מירי במסופק אם קרא ק"ש ג"כ דאל"כ הוי אמת ויציב דרבנן דכבר יצא ידי חובת הזכרת יצ"מ בפ' ציצית וא"כ יותר טוב שיחזיר ויקרא ק"ש דאית בי' תרתי מלכות שמים ויצ"מ ותי' שם דמ"מ יותר טוב שיאמר אמת ויציב משיאמר פ' ק"ש דעי"ז יתקן יותר דאם אמר אמת ויציב גם קרא ק"ש כבר כנ"ל ע"ש ולכאורה תמוה דנראה מן הסברא שיותר ראוי לומר שיקרא ק"ש משיאמר אמת ויציב דהא אמרו בש"ס המברך ברכה שאינה צריכה עובר משו' לא תשא וא"כ יותר טוב שיקרא ק"ש בחזרה דבזה אין חשש הזכרת ש"ש לבטלה דהוי כקורא בתורה אף אם יצא כבר משא"כ כשיאמר אמת ויציב דהוא ברכה ויש בו חשש לא תשא כמ"ש ואף אם נאמר דס"ל שיטת רשב"א ור"ן דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא וא"כ בספק לו אם אמר אמת ויציב דהוה מדאורייתא כיון דמדאורייתא מפיק לו לחומרא א"כ מחוייב מן התורה להזכיר יצ"מ עתה וא"כ שוב אין בו חשש איסור לא תשא דהא הוה ברכה הצריכה כיון שהוא מחוייב מדאורייתא מ"מ כיון שיכול לתקן זה ע"י שיקרא ק"ש ויהי' יוצא ידי חובת יצ"מ שהרי מחוייב ועומד לקרות ק"ש מצד יצ"מ דבה וא"כ מדוע יכניס א"ע באיסור ספק לא תשא וע"כ צ"ל דבאמת מ"ש שברכה שא"צ יש בה משו' לא תשא הוא מדרבנן כמ"ש הרא"ש בפסקו סוף פ"ק דקידושין ע"ש, שם דברי הרא"ש

מותמהים שהביא ראי' שהוא רק מדרבנן ממ"ש ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא כו' מדברי ר' אלעזר דברכות שם והוא תימה מאי לא תשא שייך בק"ש וצ"ל שיש שם ט"ס או שהרא"ש קיצר שם ועיקר דבריו סמך כאן על דברי רב יהודא כו' ועיקר ראייתו כמ"ש כאן ודו"ק וא"כ כיון שהוא מדרבנן הם אמרו והם אמרו דאף בספיק' דרבנן קיימא לן לקולא וא"כ הי' די לו במה שיקרא ק"ש מחדש אעפ"כ מה שהו' יכול לתקן יותר יתקן והיינו דשמא קרא ק"ש ולא אמר אמת ויציב והרי מבואר לנו שלפעמים מחמירים בספיקא דרבנן כיון דבלא"ה צריך להחמיר משום ספיקא דאורייתא מה שיכול לתקן קצת הספק דרבנן יתקן אף שלא כיוון אותו לגמרי דהא כאן אכתי יש ספק שמא לא אמר לא קש ולא אמת ויציב ולכאור' קשה מהא דכתבו הטור ופוסקים בא"ח ה' פסח תל"ח ותל"ט גבי בעיות דט' צבורין ועכבר שנכנס בסוגיא דפ"ק דפסחים דספיקא דאוריית' לחומרא וספיקא דרבנן לקולא דאם עדיין לא ביטלו מקודם שש שעות מבטלו בלבו ודיו הרי אף שעתה הוא ספק דאורייתא ולחומרא וצריך לתקן הספק דאורייתא אעפ"כ אין צריך בדיקה לתקן הספק דרבנן וצ"ל דשאני התם גבי ק"ש דבמה שיקרא ק"ש בחזקה ולא יאמר אמת ויציב אינו ממעט בטירחא כ"כ יותר מאם יאמר אמת ויציב ולא יקרא ק"ש משא"כ התם דלא הטריחוהו חכמים לחזור ולבדוק משא"כ בביטול בלב שאינו כאן טירחא כלל ואדרבה מכאן מוכח ג"כ הכי מדלא אמר שיחזור ויקרא ק"ש ג"כ ודי לו במה שיאמר אמת ויציב לחודי' וא"כ יוצא לנו מזה דבר חדש באם צריך לתקן ספק ואגב יכול לתקן ג"כ הספק דרבנן בלא טורח מחוייב לתקן משא"כ כשצריך להוסיף בטירחא וזה ברור ודו"ק.

סימן לב

דין ספק דאורייתא במקום שיש בו להיפוך ספק איסור.

בהא דקיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא יש לחקור באם ע"י שניזיל בספק לחומרא יבא מזה חשש איסור ספק תורה מה דינו דהא כאן יש סברא להיפוך דאם יחמיר יכניס עצמו בספק איסור. והנה מה שיש לעיין בזה הוא מה דאיתא באשרי פרק אלו מציאות (סימן כ"א) דבעיא דדרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר בזקן ואינו לפי כבודו כו' יש בו בשם קצת גדולים דכיון דלא איפשיט' בעיא אזלינן לחומרא ומחייב להחזיר בשדה וכיון דאחייב חייב להחזיר אף בעיר וכ' ע"ז הרא"ש דיראה לו כיון שפטרה תורה את הזקן שאין לו לזלזל בכבודו איסור הוא לגבי' שמזלזל בכבוד תורתו במקום שאינו חייב ומשום ספק ממון חבירו אם הוא מחוייב בו לא יזלזל בספק איסור הרי מפורש דאף דספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה מ"מ פטור ואדרבה אסור לו להחמיר מצד

שכנגד זה יש בו ספק איסור בזילזול תורתו ולהיפך ספיקא לחומרא ואפי' לדעת הי"א שם משמע דדוקא משום דבשדה אין לו זילזול וכיון דמחוייב להחזיר שם צריך למיעבד השבה מעלייתא הא לאו הכי היכא דהוי ספק איסורא אין לו להחמיר מספק אף במקום דאיכא מ"ע וש"ה דתחילת קיומו המ"ע אין בו איסור וכיון דעסיק בי' צריך לגומרו ולהרא"ש אף דבתחלתו אין כאן חשש איסור כל שאח"כ יבא לידי ספק איסור אמרינן שב ואל תעשה שאני.

אבל הרמב"ם (פרק י"א מהלכות גזילה ואבידה) פסק לחומרא דחייב ג"כ להחזיר בעיר והביא דעת המחבר בח"מ סעיף ב' ע"ש וע"ש בכסף משנה שכתב לדעת הרמב"ם דאין כאן חשש איסור בזה דעושה בשביל מצוה לטפל בשל חבירו לפנים משורת הדין וא"כ יש לומר דבנידון אם יש שם חשש איסור מודה הוא להרא"ש אבל הוא דוחק דא"כ קשה בעובדא דר' ישמעאל בר' יוסי שם דישלים לו משלו למה הוצרך לזה דהא אם יטפל באבידה אין בזה איסור ויותר נראה דדעת הרמב"ם הוא כמו שכתבתי כיון דתחילת חיובו אין בזה איסור ובזיון תורה כלל וכיון שהתחיל בחזרה כבר חל עליו חיוב בספק שוב צריך לגמור דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור אבל לפי זה תמוה דהא הרמב"ם ס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא וכיון שכן מדאורייתא פטור הוא האיך ע"י חיוב דרבנן יכניס א"ע באיסור ביזיון תורתו דהוא מדאורייתא.

לכן נלפע"ד דהרמב"ם ס"ל דמה דאמרה תורה והתעלמת פעמים שאתה מתעלם אין כוונה שאסור להחזיר אלא שהוא פטור שבשביל כבוד תורתו פטרתו תורה ממצוה זאת אבל אין כאן חשש איסור כלל דהא קיימא לן חכם שמחל על כבודו כבודו מחול וכן יראה מלשון (הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"ג) שכתב וז"ל מצא שק או קופה אם היה חכם או זקן מכובד שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו אינו חייב לטפל בהם ואם היה מוחל על כבודו וכו' הרי דכתב לשון אינו חייב וגם משמע דתלוי באם רצה לימחול על כבודו וא"כ לדינא היכא דיש חשש איסור מודה הרמב"ם להרא"ש.

אבל אחרי העיון נלפע"ד דאף הרא"ש לא קאמר אלא בנידון דידן דהאיסור הוא ודאי ולא ספק דודאי יש כאן ביזיון תורה ורק דהש"ס מבעיא לי' אם בכה"ג חייב בהשבה כיון דהתחייב בתחילה בשדה לכך פסק דבספק מצוה אין לידחות עבירה ברורה דאין ספק מוציא מידי ודאי אבל היכא דיש ספק איסור כיון דמחויב מספק תורה להחמיר והוא דאורייתא אין אנו חוששין למה שנכנס בספק איסור וקצת ראיה לזה דכמו דקיימא לן עשה ודאי דוחה לא תעשה ודאי הרי דמצוה קלה חמורה יותר מל"ת וא"כ גם ספק עשה דוחה ספק ל"ת כיון דשניהם שוים.

אבל מה שיש לעיין בזה למה דאיתא בספ"ק דרבי אליעזר דמילה (דף קל"ח עמוד א') קטון נימול לח' לט' וכו' הא כיצד נולד בית השמשות כו' שני ימים טובים של ר"ה אחר השבת נימול לי"ב כו' ואם כדברינו אם היו ב' ימים טובים של ר"ה ונולד בסוף יום בין השמשות עד שביום ב' של ר"ה ספק שמיני ספק תשיעי היו ראוי לידחות דהא הוי ספק מצוה דאורייתא ולחומרא ודוחה ספק איסור יום טוב שני ולא כן משמע מדברי הפוסקים ע"ש (סי' רס"ו בי"ד סי' ח) דהמחבר פסק שם דאפילו יום טוב שני של גליות אין דוחה בנולד בין השמשות, והש"ך שם ס"ק ח' דעתו כהרמב"ם די"ט שני של גליות הוא דוחה משא"כ י"ט שני של ר"ה פסק שם דאינו דוחה וכל הפוסקים מודים בזה ע"ש.

וצריך טעם למה יגרע ספק עשה דמילה לידחות ספק יום טוב עם מעשה ודאי דדוחה יום טוב ושבת ודאי וצריך לומר דש"ה דכיון דחכמים עשו תקנה קבוע לעשות ב' ימים אף דרוב שנים אין אלול מעובר ובכל דבר אזלינן בתר רובא וא"כ הם אמר שלא לידחות י"ט ב' בספק מילה דיש כח ביד חכמים לעקור עשה דדברי תורה בשב ואל תעשה וכ"ש ספק עשה. וזה הוא טעמו של הפוסקים ג"כ דס"ל דאף יום טוב שני של גליות הדין כן משום דהוא מדרבנן אבל במה דלא מצינו שעשו חכמים תקנה קבוע מדבריהם כן שממילא פוסק לחומרא מספק איסור אז הדין היכא דהעש' ודאי דוחה האיסור ודאי כמו כן הספק דוחה ספק איסור ע"ש ברא"ש וע"ש ברא"ש סוף פ"ק דקידושין דדייק דמה דאמרו דמברך ברכה שא"כ עובר משום לא תשא הוא אסמכתא בעלמא ואינו אלא דרבנן במה שכתב פ"ק דברכות ספק קרא ק"ש וע"ש מה שכתב בסימן הקודם שט"ס שם ברא"ש וצ"ל דראייתו במה שכתב שם ספק אמר אמת ויציב כו' ע"ש ואם נאמר דהוה האיסור תורה אם כן האיך יברך מספק ע"ש, ולפי מ"ש אין הוכחת הרא"ש כלום ונראה לכאורה דבריו להיפוך ע"ש.

ולפענ"ד יש לתרץ דברי הרא"ש שם ע"פ מה שכתב בסימן הקודם בדברי התוס' דלכך חוזר ואומר אמת ויציב אף דאם יקרא ק"ש ופ' ציצית יצא ידי חובת הזכרת יצ"מ היינו משום דטוב לתקן הספק כל מה דאיפשר ע"ש וא"כ שפיר קאמר הרא"ש כיון דיכול לתקן הספק איסור ע"י שיקרא ק"ש ויצא ג"כ ידי מצוה דאורייתא למה יכניס א"ע לידי ספק איסור לא תשא דבכה"ג אפילו עשה ודאי אין דוחה איסור ודאי פמ"ש בפ"ק דיבמות ובכמה דוכתי כל מקום שאתה מוציא עשה ול"ת ואתה יכול לקיים שניהם כו', אבל הוא דוחק לפרש כן בהרא"ש וסתימת דבריו לא משמע כן.

אמנם הא ודאי נראה לדעת הרמב"ם דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא ובחתיכה אחת מב' חתיכות ס"ל דספיקא לחומרא א"כ היה כאן ספק במצוה בגוונא דחייב מן

התורה להרמב"ם ז"ל ונגדו יש ספק איסור תורה כיון דלדידי' ספיקו לקולא מן התורה נראה דודאי דוחה הספק איסור כגון מי שנשבע שלא לאכול מצה בלילי פסח דקיי"ל דאינו חל לעבור על המצוה והיו לו ב' מצות א' משומרת לשם מצה וא' שאינה משומרת לשם מצה ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה אכל דמן התורה מחוייב לאכול עוד מצה שמורה מדאורייתא דמיקרי אתחזיק איסורו דהא הוי כחתיכה אחת מב' חתיכות ויש כאן ספק איסור שבועה כגון בגוונא דיש ספק בשבוע אי חל או לא חל דודאי דוחה ספק איסור שבועה דאינו אסור אלא מדברנן לשיטתו.

אמנם לשיטת הרשב"א ודעמיו ס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא א"כ הם שוים בזה יש לעיין אם מחוייב לאכול מצה שנית ולכנוס א"ע באיסור ספק שבועה ועיין בפרק המוכר את הספינה (דף פא ע"ב) בדין קונה ב' אילנות דרבנן מספקא לה אי קנה קרקע דמביא בכורים ואינו קורא ופריך שם ודלמא לאו בכורים הוא וקא מעייל חולין לעזרה כו' מוכח קצת דאין ספק מצוה דוחה ספק עבירה דהא אי ביכורים נינהו לאו חולין בעזרה נינהו וזה תלוי בזה.

אמנם זה נראה ליישב דכיון דשם לא קנה קרקע נשאר קרקע אצל המוכר משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה אם כן אין שייך לומר כאן דספק דאורייתא מן התורה לחומרא בזה דוחה ספק איסור שהרי מה שהקרקע נשאר תח"י המוכר מגלה דלא מחזקינן לנו כודאי חיוב דאורייתא ועוד י"ל דאה"נ דהא הש"ס יכול לתרץ כן אלא דעדיפא משני דיכול לעשות תקנה כדקאמר התם דמקדיש להו ואח"כ פריק להו וכיון דיכול לעשות תקנה שלא יבא לידי ספק חולין בעזרה ודאי דאין דוחה ספק איסור כמ"ש.

אבל מה שיש להקשות עוד (בפ' התודה) גבי תודה שנתערבה בתמורתה דלכך ירעה עד שיסתאב משום דאין לה תקנה כדקאמר התם דילמא לאו תודה הוא והוי לחם חולין בעזרה ושם הוי כחתיכה אחת מב' חתיכות דהא תודה א' נתערב' בחבירתה א' בא' ולהרמב"ם הוי ספיקו דאורייתא וספק חולין בעזרה הוי ג"כ מדאורייתא דמן התורה לחומרא דאתחזיק כאן א' שלא היתה תמורה הרי דאין דוחה ספק את הספק השווים ואפשר לומר דשאני התם דמיירי בנדבה שאמר הרי זו כדקאמר התם וא"כ אין כאן חיוב מצוה רמי' עלי' דגברי מן התורה רק שחלה על הבהמה וכיון שיש עליו ספק איסור כנאבדה דמיא ולא שייך כאן ספיקא דאורייתא לחומרא משא"כ באמר הרי עלי קאמר התם דלא סגייא דמייתי אחרינא ומתנה עליו וכיון דיש לו תקנה ודאי דלא דחי שום ספק איסור, ובזה מתורץ ג"כ מ"ש רש"י שם בפרק המוכר את הספינה דלמ"ד חולין בעזר' לאו דאורייתא עכ"פ איסור דרבנן יש בו וא"כ קשת הא הוי ספיקא דרבנן דלכ"ע אזלינן

לקולא וא"כ לאותו מ"ד מאי קאמר דאין לו תקנה האיך יבא איסור ספק דרבנן לקולא וידחה איסור ספיקא דאורייתא, ולפמ"ש א"ש. ובזה מתורץ ג"כ מה דאיתא ריש פרק שני נזירים (דף ס"א ע"א) דקאמר שם דידור אחד כנגדו בנזיר כו' משום ספק הבאת קרבנות חולין בעזרה צ"ל ג"כ משום דאיכא תקנתא ודאי דאינו דוחה ספק איסור דרבנן. וכן מה דאיתא בפרק האשה במסכת פסחים (דף פ"ח וט' ע"א) גבי חמשה שנתערבו פסחיהן ונמצא באח' מהם יבולת דיצא כולם לבית השריפה וקאמר שם דלית לי' תקנתא משום דפסח נאכל שלא למנוייו. ועוד שהרי ספק איסור דקא חשיב שם והיינו ג"כ דמדינא יצא י"ח כיון דבשעת שחיטה היה ראוי לאכילה.

ועוד תירץ שם התוס' ד"ה הני מילי כו' והקשה וכי בשביל דשמא יהיו נותר או בשביל סמיכה דלא מעכבא יכניס את עצמו לידי ספק כרת ותירץ שם דהכי עדיף משיעשו רובם שלא כהוגן דהאי רובם עשו פסח והוא כמ"ש בשער הקבוע באריכות דמדאורייתא יצאו כולם שכל אחד אומר שלי כשר הי' דאזלינן בתר רובא ומה דקאמר התם אביי אם נמצא יבלת מקודם זריקה הם כולם חייבים לפסח שני ג"כ א"ש כיון דאסרינן באכילה מדרבנן עכ"פ הרי אין הפסחים ראויי' לאכילה וחייבים הם מדינא לעשות פסח שני וכן הא דאיתא שם בסוף פרק (דף צ"ח ע"ב) בחבורה שאבדה פסחם ואמרו לאחד צא כו' אמר להם ואמרו לו אין אוכלין כלום מן הראשון ואם אין ידוע שניהם יוצאין לבית השריפה אין לומר דספק חיוב אכילת פסח דהוא מ"ע ידחה ספק איסור שלא למנוייו וא"כ יאכלו עכ"פ אחד מהם והשני מהם יצא לבית השריפה שם בלא"ה א"ש דכי אמרינן דספק מצוה דוחה ספק איסור אם יתקן עי"כ הספק ויצא בו המצוה בודאי משא"כ כאן אף אם יאכלו האח' לא יקויים המצוה בזה שמא יאכלו מן האחרון שלא נימנו עליו וא"כ לא יצאו בו י"ח ולכך שם אף דאין שם ספק דהא אם אין אוכלים אותו ודאי דלא קיימו המצוה אעפ"כ אין דוחה אלא ודאי כדכתיבנא. וגם לשיטת הרמב"ם דס"ל דספקיא דאורייתא מן התורה לקולא לא קשי' דהא מצות אכילת פסח עשה הוא דרמיא עליהו מדאורייתא ואכילה דלא למנוייו הוה ספק וא"כ מן התורה לקולא. וא"כ הי' מוטב להם לאכול הא' דזה אינו דהא באתחזק איסורא חד בחד מודה הרמב"ם דמדאורייתא לחומרא בספיקו וכאן הוה חד בחד וכיון דעדיין לא יתקנו לצאת י"ח המצוה בודאי לכך אין סברא לידחות עי"ז להכניס א"ע בספק איסור דאורייתא כמ"ש, ולפי שדבר זה הוא מקום עיון גדול בש"ס ופוסקים ודרכי החכמה נסתרי ממני לזאת קצרתי ולדינא צריך עיון בכל מה שכתבתי.

סימן לג

דין ספיקא דאורייתא וודאי דרבנן איזו עדיף.

אם יש לפנינו ספק מצוה דאורייתא וגם מצוה דרבנן נראה מדברי הש"ס דספק דאורייתא דוחה ודאי דרבנן מהא דאיתא סוף (פרק קמא דר"ה דף ל"ד ע"א) שני עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין מצוה בתוקעים יותר מן המברכין ופריך שם פשיטא ומשני לא צריכא דהא ודאי והא ספק הרי מבואר דספק דאורייתא דוחה ודאי דרבנן, והנה לשיטת הרשב"א ודעימ' דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא א"ש דחמיר יותר מודאי דרבנן אבל לשיטת הרמב"ם קשה דהא גם ספק דאוריית' הוא דרבנן לבד וצ"ל דהרמב"ם מחלק דדווקא אם הספק הוא בעצם המצוה דאורייתא בזה ס"ל דמן התורה לקולא אבל כאן המצוה מוטלת עליו ודאי מדאורייתא ורק דהספק היא אם יקיים המצו' ודאי דחיוב מן התורה עליו להדר עליו בכל מה דיוכל אולי יוכל לקיימו אבל מה שיש לעיין שם הוא לפי הברייתא דמביא שם דאחת מד"ת ושניים מד"ס וא"כ אם בעיר אחת יש מי שיכול לתקוע כל הג' סדרים ובא' יכול לתקוע סדר א' וגם מברכין וא"כ מדאורייתא יצא י"ח בסדר אחד א"כ לפי הסברא דכאן יותר טוב ליילך למקום שמברכין דאף דבזה הם שווין דתרוייהו דרבנן מ"מ עדיף דיעשה ב' מצות ממצוה אחת דעכ"פ מצות תקיעה חדא היא דאל"כ למה ליה להש"ס למנקט הך נ"מ דהא ודאי והא ספק והי' לו לומר דנ"מ בכה"ג דבמקום שתוקעין יכול לתקוע כולם ובמקום שמברכין אינו יכול לתקוע כי אם אחד לבד.

אך יש לדחות דאפשר דבכה"ג למקום שירצה ילך דתרוייהו שווים אבל נ"ל דתפילה איכא תרי מצות דרבנן אחד דתפילת מוסף עצמו דרבנן גם בשאר י"ט והב' דפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות דרבנן וא"כ עדיפי משופר דרבנן דאיכא חדא מצוה אבל באמת הי' נ"ל דמ"ש הש"ס דא' מד"ת וב' מד"ס אין כוונתם דהוא רק דרבנן לבד אלא משום דאין לו רמז במקרא קראו ד"ס כיון דס"ל דפ' יום תרועה ופ' זכרון תרועה לתלמודו הוא בא ובכה"ג מצינו בכ"מ בש"ס דמה שהוא הלכה למשה מסיני ואין לו רמז במקרא דקראו אותו ד"ס עיין פרק קמא דקדושין (דף כ"ה ע"א) גבי עבד יוצא לחירות בכ"ד ראשי אברים אעפ"כ צריך גט שיחרור וקראו אותו קנס חכמים עיין תוס' שם ואף דהתוס' שם בפ"ב דר"ה כתבו דהוא דרבנן ממש נראה דלא כתבו כן אלא לסניף בעלמ' ליישב דעת הנוהגת לתקוע רק תשר"ת למלכיות ותש"ת לזכרונות.

ולענ"ד ראיה לזה מהא דאיתא התם תקיעות וברכות של ר"ה מעכבים זו את זו ופי' התוס' והרא"ש שם דהיינו שתקיעות דר"ה מעכבות זו את זו אם יודע סדר אח' ואין יודע השני לא יתקע כלל ואם נאמר דא' לבד הוא מן התורה והב' סדרים אחרים הם דרבנן א"כ למה יעכבו זו את זו וכי בשביל שאין יודע לקיים מצוה דרבנן לא יעשה גם דאורייתא

ודוחק לומר דהך ברייתא אתיא כת"ק דברייתא דילפי כל הג' סדרים מקראי וגם דוחק לומר דמ"ש תקיעות מעכבות זו את זו היינו אם יוכל לעשות תקיעה ולא שברים דהא דומיא דברכות קתני דמיירי בג' סדרים מלכיות זכרונות ושופרות ואף דהרא"ש כתב ג"כ דתקיעות מעכבות זו את זו היינו אם יכל לתקוע ולא להריע לשיטתו אזל דהעתיק דברי התוס' הנ"ל ליישב מנהג העולם בענין סדר התקיעות דמעומד אבל פרט לשון הש"ס משמע כמ"ש וכן יראה מלשון הר"ן שכתב כאן דאם יודע תשר"ת ואין יודע תש"ת אינו מעכב זו את זו משום דתחילה על הספק נתקנו משמע דווקא בכה"ג אבל בתשר"ת עצמו אם אינו יכול לתקוע כל הט' קולות רק ג' לבד סדר א' מעכב את חבירו דהא לא משום ספק נתקנו דלכ"ע בעינן ג' למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות. ובהיות כן מ"ש המ"א (סימן תקצ"ה בא"ח) דאם בעיר אחת יודעים רק סדר א' ילך יותר לשם משילך למקום שמברכין לפי מ"ש אין הדין כן כיון דבלא"ה לא יצא י"ח המצוה דהא מעכבין זו את זו יותר טוב לו שילך למקום שמתפללין והוא נמשך אחר דברי התוס' והרא"ש הנ"ל שכתבו דא' מד"ת וב' מד"ס ולפמ"ש לא כתבו כן לפסק הלכה אלא ליישב מנהג העולם או אפשר דמ"ש המ"א דיודעים סדר א' היינו תשר"ת ולא תש"ת אבל התשר"ת יכולין לעשות כל הט' קולות ובזה דבריו מוכרחים כמ"ש בסימן תקצ"ג.

ועוד נראה דאפילו לפי מ"ש התוס' דמה שאמרו וב' מד"ס היינו דרבנן ממש מ"מ נראה על דינא לא קיימא לן כר' יונתן בזה אלא כת"ק דפליג עליו דיחיד ורבים הלכה כרבים והארכתי בענין זה אף שאינו נוגע לענין שאנו עסוקים בו מ"מ כיון שהפוסקים קצרו בזה הוצרכתי להאריך בזה עכ"פ יצא לנו מכל מ"ש דין חדש דאפילו לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא מ"מ כל שהמצוה מוטלת עליו מחוייב הוא להכניס א"ע בספק אולי יקיים המצוה אף דעי"ז יעבור על ודאי דרבנן וכמ"ש ולא דמיא למ"ש בסימן הקודם גבי ספק מילה בזמנה כגון נולד בהשמ"ש דאינו דוחה י"ט שני של גליות אף דהוה מדרבנן דשאני התם דהוא עובר על איסור דרבנן בקום ועשה ובכזה יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב ואל"ת כ"ש בספק ד"ת משא"כ באם ע"י שיקיים ספק דאורייתא עי"ז לא יקיים מצוה דרבנן בשב ואל תעשה ודאי דספק דאורייתא עדיף ודו"ק.

סימן לד

דין ס"ס שיש חד צד המגרע כוחה.

בפרק קמא דכתובות (דף טית ע"ב) הקשו התוס' שם ד"ה אי למיתב לה כתובה כו' אמאי מפסדת כתובתה הא איכא ס"ס ספק שמא אינו בקי בפ"פ ואת"ל שהוא בקי שמא באונס ותירצו שם דספק שמא באונס יש חד צד המגרע כוחן ואין זה ספק גמור דשמא

אף אם הי' אונס שמא נאנסה קודם שנתארסה וא"כ הי' מקחו מקח טעות והרי כאן עכ"פ נוטה יותר לאיסור לזכות האשה דאם אינו בקי מגיע לה כתובה בלי שום פקפוק והוא ספק השקול ע"י ספק זה לבד וכיון שיש לומר ג"כ שמא נאנסה אחר אירוסין א"כ יש כאן רובא לזכות האשה אפ"ה לא מקרי ס"ס גמורה למיתב לה כתובתה וא"כ מוכח מכאן דבאופן זה לא הוי ס"ס.

אמנם אחרי העיון אין ראי' מכאן דהא בלא"ה יש לתמוה על דברי התוס' שם שרצו להוכיח משם דבס"ס מוציאין ממון מן הבעל ונותנים לה הא ס"ס מטעם רובא הוא כמ"ש הרשב"א (בתשובה סי' ת"א) וקיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב, אלא ע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל ס"ס עדיף מרובא וכדמשמע ג"כ קצת מדברי הרשב"א שם וא"כ דעדיף מרובא הוי כמיעוטא דלא שכיח דודאי אזלינן בתר רוב כזה אפילו להוציא ממון כדמוכח בכ"מ דהא אפילו בחזקה היכא דמוכח טובא אזלינן בתרי' להוציא ממון כדאיתא בפ"ק דב"ב בהא דטוען פרעתי תוך זמנו וכמ"ש הפוסקים א"כ כ"ש רובא דמוכחא דהא רובא עדיף מחזקה ואין כאן מקומו להאריך בזה. משא"כ אם הספק האחד אינו ברור כל כך דיש בו חד צד המגרע כוחו כמ"ש שוב אמרינן דאין הולכין בממון אחר הרוב והוי כמיעוט' דשכיח ומצוי. משא"כ באיסורים אפשר דכל שיש ס"ס כזה כיון דהוי רובא עכ"פ ובאיסורים אפילו נגד מיעוטא דשכיח קצת ג"כ אזלינן בתרי' מועיל אפי' בכה"ג דכיון שספק אחד שקול וספק שני יש בו צד להקל ולהחמיר עכ"פ הוי רובא להיתרא.

אך יש להוכיח מדברי התוס' פ"ק דפסחים במעשה דשפחתו של מציק שכתבו דצ"ל דרגלי הכהן היו ברה"ר דאם היו ברה"י א"כ מאי קאמר בש"ס ספק וספק הוא דשמא לא הטילה נפל, ואת"ל הטילה נפל שמא גררוהו והא יש חד צד דאפילו גררוהו אינו מועיל דשמא גררוהו נגד רגליו ודחו שם התוס' משום די"ל דגררוהו ואכלוהו הוי ספק הרגיל ומוציא מידי ודאי יעו"ש הרי מוכח משם דאפילו באיסור והיתר נוהג ג"כ דין זה וש"ה דיותר רגיל וקרוב לודאי דאכלתו החולדה וא"כ הוי כאלו אין צד המגרע כח הספק הזה.

אכן כל זה לשיטת התוס' דמשמע מדבריהם דבס"ס מוציאין ממון אבל לדברי הסוברים דאין מוציאין ממון מס"ס א"כ לא קשיא כלל קושיית התוס' וא"כ אין ראי' לדין זה וצריך עיון למעשה, ועיין פני יהושע מ"ש על דברי התוס' אלו דכוונתם דלכך לא מהני לה ס"ס משום דיש גם לבעל ס"ס ספק שמא ברצון ואת"ל באונס שמא קודם שנתארסה ע"ש, ואין דבריו מובנים לענ"ד דס"ס דבעל לא דמיין לס"ס דאשה דהא יש כאן ספק שמא אינו בקי בפ"פ וא"כ בספק זה הדבר שקול ונגד זה אין לבעל ספק אחר והס"ס של הבעל הוא הכל אם נאמר שהוא בקי בפ"פ וכיון שיש עוד ספק לאשה מבלעדי זה א"כ ס"ס

שלה עדיפי יותר משל בעל. אבל לפמ"ש א"ש, ומ"ש שם ג"כ בענין שאין מוציאין ממון מס"ס ותמה שם על דברי התוס' והקשה ג"כ מה שהקשיתי למעלה דבממון אין הולכין אחר הרוב יעו"ש לפמ"ש א"ש ושאר דבריו שם יבואר בסוף השער בס"ד.

סימן לה

דין ס"ס שאין באים בב"א באיסור דרבנן שהחמירו בו ספק אחד.

עוד ראיתי בס' בית אפרים חלק ב' שפלפל בהך סוגיא דפ"ק דנדה בוסתות דקאמר התם דבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה שאם עברו שבעה ימים אחר וסתה מותרת מטעם ס"ס שמא לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה, והקשה ע"ז למאן דס"ל דבעינן שיבואו שתי הספיקות בב"א משא"כ אם כבר נאסר מספק אחד ונעשה כודאי איסור שוב לא מהני ספק שני, והקשה ע"ז דהא כאן אם בא בעלה בתוך שבעה ימים שאחר וסתה היתה אסורה לו מטעם ספק אחד שמא ראתה וא"כ הוי כודאי איסור והאיך אתה מתירה אח"כ כשנשתהה אחר שבעה ימים שנולד עוד ספק אחד שמא טבלה ואף אם נאמר דכאן שאני דמיירי בבא אחר שבעה דאז באו לו שתי הספיקות ביחד, מ"מ מאי דמחלק התם בין ספק ראתה לודאי ראתה קשה דהא יכול לומר דגם בספק ראתה אסור אם בא בתוך שבעה ותירץ שם בתירוץ השני דכיון דקאמר התם וסתות דרבנן ופירושו דמן התורה אין שום חשש כלל והוי ודאי טהורה רק דרבנן אסרו הספק הזה מטעם דהוי רובא לאיסורא מדרבנן דומיא דרוב ברצון שכתבו התוס' בסוגיא דפ"פ יעו"ש. ולכך בס"ס אף שאין באים בב"א מקלינן בי' ולחנם האריך בזה דודאי לדעת או"ה שכתב הרב דלכך ספק ראשון בגופו ספק שני בתערובות אסור משום דספק הראשון אסור מן התורה כאן מותר דהא כאן אין ספק הראשון אסור מן התורה דהא קיי"ל וסתות דרבנן וכשנולד בו ספק שני דשמא טבלה הוי ספיקא דרבנן ולא קשיא מידי, אלא אפי' לפי מאי דפי' הש"ך דברי המחבר שם דס"ל דאפילו אין ספק הראשון אסור מן התורה לא מהני יעו"ש ג"כ לא קשה מידי דהמחבר ס"ל עיקר הטעם משום דאין שתי הספיקות בגוף אחד רק ספק אחד בגוף זה וספק שני בגוף אחר. אבל בנד"ד ששתי הספיקות בגוף האשה אם טהורה האשה עכשיו או לאו אין נ"מ לשיטתו אם ב' הספיקות באים כאחת או לא.

אך מה שיש לדקדק בזה הוא במ"ש התוס' שם (דף ט"ו ע"א) ד"ה אפילו דלמ"ד וסתות דאורייתא אפילו שהתה שיעור זמן טבילה אסורה דודאי ראתה חשבינן לה וצ"ע למה הוצרכו לזה דהוי כודאי ראתה אפילו בספק ג"כ כיון דס"ל וסתות דאורייתא וא"כ ספק ראשון אסור מן התורה ואם שוב נולד בו ספק אחר אין מועיל, וצ"ל דהתוס' כתבו כן

לפי מאי דקאמר הש"ס דבא בעלה אחר שבעה שנודעו ב' הספיקות יחד או דהתוס' שם הוא דברי ר"ת דס"ל ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות ג"כ מהני.

אבל מ"ש שם דמדרבנן הוי רובא לאיסורא דאל"כ הא הוי ספיקא דרבנן לא זכיתי להבין דברים אלו דמאי שייכות לספק דרבנן לכאן דספיקא דרבנן היינו שנולד ספק באיסור שאסרו חכמים אם אסרו בענין זה אם לאו משא"כ כאן דאסרו חכמים מחשש ספק דאורייתא אף שהתורה לא חששה לזה מטעם דלא אמרינן אורח בזמנו בא ורוב נשים בחזקות מסולקות דמים, מ"מ חכמים החמירו בה משום מיעוטא המצוי משום דשכיח ורגיל לראות בעת הווסת ודמיא לגבינת עובדי כוכבים שאסרו חכמים מחשש ערובות בגופו באיסור דאורייתא אף שמן התורה אין חוששין לזה ואדרבא איפכא קשיא לי לפמ"ש הש"ך בסי' י"ח דאיסור דרבנן שאסרו מחשש איסור בגופו כגבינות עובדי כוכבים וכדומה אינו ניתר בספק אחד אף דהוי ספיקא דרבנן א"כ קשה הא כאן דחכמים אסרו בוסתות מחשש איסור בגופו שמא ראתה א"כ דמיא ממש לגבינות עובדי כוכבים ומדוע מותרת בספק שמא טבלה ולפמ"ש למעלה (סי' ל') א"ש דכאן אשה זו הוחזקה מתחילה בטהרה רק שאח"כ נולד בה ריעותא המסלק החזקה כגון בנד"ד שהגיע עת ווסתה ולכך באם יש לומר שוב שמא טבלה כיון דהוה ספק הרגיל ושכיח הרבה שכל אשה עומדת לטבול שפיר מסלק הריעותא שגרם לסלק החזקה והוחזרה לחזקה קמייתא כמש"ל. ולפ"ז מה שהוציא המחבר הנ"ל מדברי התוס' הנ"ל דס"ס מהני נגד רוב דרבנן דכאן דשמא ראתה בעת הווסת הוי רוב דרבנן כו' יעו"ש הוא לשיטתו שם שהקשה דהא הוי ספיקא דרבנן וכמ"ש אבל לפמ"ש אין דין זה מוכרח כלל מכאן.

אכן דין זה מבואר בפ"ק דכתובות (דף ט' ע"א) בתוס' ד"ה ובע"א דהקשו דאפילו בקיבל בה קידושין פחותה מבת שלשה שנים נוקי אחזקת היתר לבעלה בספק אחד ותירצו דרוב הוי ברצון ואף דבס"ס מקלינן בזה ה"ט משום דרוב ברצון הוא רוב דרבנן ובס"ס מותר, אך גם משם אין ראי' דאכשר כיון דבלא"ה איכא שם חזקת כשרות לבעלה דאפילו בספק אחד הקשו דיהי' מועיל לכך כיון שיש ס"ס מועיל נגד רובא דרבנן משא"כ היכא דליכא חזקה להיתרא ואף דספק השני שמא אין תחתיו נגדו יש חזקה אחרת כמ"ש התוס' שם ד"ה ולא צריכא דאוקמיא אחזקת היתר ועכשיו נבעלה מ"מ בספק השני יש חזקה המסייע לה וחזקה הראשונה המסלק ספק הראשון הוא נד חזקת כשרות ואמרינן סלק חזקה נגד חזקה וא"כ הוי כאלו לספק הראשון מסייע חזקת היתר ולספק השני אין כאן חזקה כלל לא לכאן ולא לכאן.

אמנם דברי התוס' הנ"ל צריכים ביאור במ"ש דהעמידנה על חזקת הגוף דבתולה נולדה דהא קיי"ל בנגע באחד בלילה ולמחר מצאו מת דאמרינן כל הטומאות כשעת מציאתם. אם לא כשראוהו חי מבערב והרי כל זמן שלא ראינו אותו חי מבערב אמרינן דכשנגע בו כבר מת אף דידעינן בודאי שכשנולד היה חי וא"כ ה"ה בנד"ד כיון שלא ראינו שהיתה בתולה בתחילה רק דידעינן דכשנולדה היתה בתולה, א"כ דמיא ממש לנגע באחד בלילה כו' דאמרינן דאזלינן בתר שעת מציאה, ואף דשם האדם היה בחזקות כשרות א"כ כ"ש היכא דחזקת כשרות לכהונה מסייע לי' (עיין תוס' ב"פ דמס' עירובין בסוגיא דספק נשרף העירוב מבעוד יום או משחשיכה כתבו שם דחכמים מטמאים בנגע באחד בלילה רק לתרומה וקדשים משום גדר וסייג א"כ א"ש והארכתי בזה במ"א). ובאמת לפמ"ש הרשב"א הובא דעתו בסי' פ"א גבי גבינות מסירכא דמאי דאמרינן בכ"מ חזקה דמעיקרא עדיפא מדהשתא והשתא הוא דאתרע היינו במאי דיש לומר השתא ממש ברגע סמוך לשחיטה הוא דאתרע. אבל באם ע"כ יצתה זמן מה מחזקה דהשתא כגון גבי סירכא אמרינן בי' כמו דהשתא הוא טריפה כמו כן היתה למפרע, וראי' לזה מכתם יבש כיון דא"א לומר עכשיו נעשה כיון שהוא יבש מחזיקין אותו למפרע עד שעת הכיבוס יעו"ש, א"כ קשיא טפי דכאן א"א לומר ברגע זו סמוך לבעולה של הבעל נאנסה דהא בתחילה הכניסה לביתו ונתייחד עמה בחופה לכן שפיר מחזקינן למפרע. וא"כ הדברים ק"ו דהא שם אדרבא חזקת כשרות דבהמה מסייע לחזקה דמעיקרא לומר עכשיו נטרפה וכ"ש כאן דחזקת כשרות מסייע לחזקה דהשתא ונימא דהכל כשעת מציאתם ואדרבא אפילו לדעת התוס' דפליגי עלי' וסוברים דגם בסירכא אמרינן כל זמן שנוכל להעמיד אחזקת כשרות מעמידין כאן מודו דהא אדרבא חזקת כשרות מסייע לומר דתחילה נבעלה ואדרבא נראה דבלא ראה מתחילה החזקה הראשונה אף דידעינן בודאי אמרינן למפרע הוחזקה מדאורייתא והוה כודאי ולא ספק מדשורפים עליו תרומה וקדשים והיה נלע"ד דהתם דאין מחזיקין לה לאנוסה ומפותה מקודם דאם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו, ודוקא במאי דבא במקרה מן השמים כהך דנגע באחד בלילה או בכתם הנמצא בחלוק התם אמרינן כל דבר כשעת מציאתו משא"כ כאן דנימא דהוחזקו ישראל שיעשו עבירה מקודם וכל מה דאפשר לאחר הזמן מאחרינן, ואף די"ל דמעובדי כוכבים נאנסה מ"מ הוא חששה רחוקה גם יש לומר דמידי דתליא במעשה אין שייך לאחזוקי למפרע מזמן לזמן דעליך להביא ראיה לומר דנעשה מעשה להשתנות ממה שהי' מקודם משא"כ במידי דתליא במקרה הבא מן השמים ויש לזה ראיות ואין כאן מקומו להאריך בזה.

סימן לו

דין דלפעמים אמרינן ספיקא דרבנן לחומרא האיך שיש לחוש שיתברר האיסור.

איתא בפ"ב דקידושין (דף מ"ה ע"ב) נתקדשה לאביה והלך אביה למדינ' הים ועמדה ונישאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבוא אביה וימחה רב אסי אמר אינה אוכלת שמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי ע"ש, והנה לכאורה קשה הא קיי"ל דבר תורה ארוסה אוכלת בתרומה רק דרבנן אסרוה מטעם המבואר בגמ' משום גזירה כו' וא"כ האיך אנו חוששים שמא יבוא אביה וימחה הא הוי ספיקא דרבנן שמא ימחה או לא וספיקא דרבנן לקולא. ולכן נלע"ד דמה דקיי"ל ספיקא דרבנן הוא דווקא בספק שלא יתברר לעולם, ואף דמשמע מדברי הש"ך בדיני ס"ס, דס"ס בדאורייתא במקום דאיכא לברורי בקל אינו ס"ס, אבל במה דצריך טרחא לברורי מותר וספיקא דרבנן דמיא לכמה דברים לס"ס בדאורייתא מ"מ שם הבירור הוא מחוסר מעשה כשלא ירצה לטרוח ולבדוק ממילא לא יתברר ודמיא לי"ח טריפות דלא הצריכו חכמים לבדוק משום דצריך טרחא מרובה וס"ס מטעם רובא הוא. וכן הוא בספיקא דרבנן, משא"כ אם הדבר בעצמו יוכל להתברר שלא ע"י מעשה האדם בזה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא דמחזי מילתא כחוכא ואטלולא דעכשיו מקילינן בספיקא ולאח"כ אפשר שיתברר איסורו בעצמו בידוע ולכן חיישינן הכא שמא יבא אביה וימחה כו' ר"ל שהדבר יתברר מעצמו שלא ע"י מעשה אדם כלל. ואף דברובא כה"ג לא חיישינן דהא בכל יומא אנן אכלינן חלב וגבינות מבהמה וביצים מתרנגולת ולא חיישינן שמא כשישחט אותה אז ממילא תמצא טריפה ונמצא שאכלנו טריפות לא דמיא להתם דהא אף אם תמצא טריפה נאמר השתא הוא דנטרפה דהא קיי"ל דהם כשירות למפרע ואף דבסירכא אוסרים מג' ימים, מ"מ הוי מילתא דלא שכיחא שיהי' דווקא סירכה וטריפה ודאית דרוב סירכות הם אסורות מספק כמ"ש הפוסקים, ועוד דשם ג"כ מחוסר מעש' שחיטה, וכל זמן שלא ישחטנה אינו עומד הדבר להתברר מעצמו משא"כ כאן דשמא יבוא אביה מעצמו ושכיח הדבר שיחזור ממדינת הים לכך חיישינן לי', ואף דרב פליג עלי' דרב אסי נראה משום דס"ל דאין לחוש שמא ימחה כיון שהקידושין הי' לדעתו מסתמא יתרצה ג"כ בחופה דאין סברא לומר שישתנה דעתו מתחילה אבל אי לאו הכי בסברא זאת מודה לרב אסי דגם בספיקא דרבנן חיישינן בכה"ג. ועיין תוס' שם ד"ה הוה עובדא דפסק שם כרב אסי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"ח מהלכות תרומות הלכה

ט"ז) ואף שהתוס' כתבו שם בשם ר"ת דס"ל דהלכה כרב מ"מ לפמ"ש לא פליג בהך סברא ארב אסי היכא דאיכא למיחש שיתברר הדבר מעצמו כמ"ש.

ולכאורה יש סתירה לזה ממ"ש הט"ז (ריש סי' צ"ח ס"ק ב') שמותר לטעום בשר אם נמלח או לאו משום דאף אם לא נמלח טעימה בלשון אינו אסור אלא מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא, אף שהוא עומד להתברר מעצמו כשיטעום ושמא ירגיש טעם דם הרי עבר על איסור דרבנן למפרע ואפ"ה לא חיישינן לה בספק ועיין פרמ"ג שם ועיין בסי' מ"ב בדין חסרה המרה שכתב המחבר טועם בלשונו אף דג"כ שמא לא יטעום טעם מר ונמצא דעבר על איסור דרבנן ועש"ך שם ס"ק ה' שכתב דעל הרוב טועמי' טעם מר וא"כ א"ש ועיין פרמ"ג שם שכתב עוד משום ספיקא דרבנן או משום דרוב פוסקים מקילין בחסרה המרה יעו"ש עכ"פ לדעת הש"ך שם מוכח דס"ל דאסור לטעום בלשונו ספק איסור א"כ מוכח דס"ל ג"כ כמ"ש דודאי הש"ך יודה דטעימה לבד אין בו איסור תורה כלל כמ"ש הריב"ש בתשובה, ומ"ש הפרמ"ג (שפ"ד סי' צ"א ס"ק ב') דהש"ך ס"ל דטעימת קפילא צריך בליעה ושפיר הקשה שם הש"ך יעו"ש אינו מוכרח דהא בסי' מ"ב גבי מרה כתב המחבר יטעמנו בלשונו כו' משמע דאינו צריך בליעה ואפ"ה הוצרך לכתוב שם משום דרוב יש להם טעם מר יעו"ש, ולענין מה שהקשה עליו בכרו"פ דטעימה אינו אלא דרבנן והוי ספיקא דרבנן לפמ"ש לא קשיא מידי, ועיין מהרש"ל שאסר ג"כ לטעום בשר אם מלוח או לאו משמע ג"כ כמ"ש ודברי הפר"ח בסי' מ"ב תמוהים דתחילה כתב שם דלכך טועמים בחסרה המרה משום דרוב יש להם טעם מר כמ"ש הש"ך ולבסוף הקשה תיפוק לי' משום איסור דם כו' יעו"ש והוא תמוה דשפיר י"ל דדם שבעין על הכבד ידיחנו ויטעום בלעיסה בכבד עצמו ודם שבפנינו הוי דם האברים שלא פירש ומותר, ועיין כרו"פ שכתב דהרש"ל דאסר לטעום בשר אם מלוח היינו משום חזקת איסור דהעמידנו על חזקתו שלא נמלח.

ולענ"ד אין זה מוכרח ולפי דעתי יש לדחות מ"ש כאן מדין קידושין דאפשר דגם כאן מקרי במקום חזקה דיש ספק אם נתרצה האב בנישואין והעמידנה על חזקתה שבתחילה שלא היתה נשואה אבל לפי מה שיבואר בסי' שאח"ז (לקמן סי' ל"ח) בדין ספיקא דרבנן במקום חזקה דדוקא במקום שהספק אם נעשה מעשה שינוי להוציאו מן החזקה בזה אמרינן להחמיר דזה מקרי חזקה דגופא משא"כ אם כבר נעשה בה שינוי רק שהספק אם יצתה מדין איסור שהיתה בתחילה שזה מקרי חזקה דדינא בזה מותר ספק דרבנן, א"כ בנד"ד כבר נעשה בה מעשה נישואין בודאי, רק דיש ספק אי מהני הנישואין מדינא שמא לא נתרצה האב א"כ בכה"ג מקלינן בספיקא דרבנן א"כ צ"ל כמ"ש. ואפשר לומר

עוד דדווקא בטעימת איסורים הקילו חכמים דלא אפשר בלא"ה וחששו לפסידא וכה"ג מצינו בפ"ק דחולין במה דפריך שם לר"מ דחייש למיעוטא היכא אכיל בישרא. ומשני היכא דלא אפשר שאני, ועיין תוס' שם דגם בבשר תאוה דהוי מדרבנן איכא למימר הכי. א"כ ה"ה בנד"ד. אבל בהך דקידושין שאני דהא אפשר לה לאכול חולין ודוק.

סימן לז

דין דאין להכניס א"ע להספק דרבנן לכתחילה.

עוד מצינו לפעמים שמחמירים בספק דרבנן, והוא דקיי"ל דברכות על דבר מאכל שאינו מחמשת המינים הוי דרבנן ואפ"ה מחמירינן בספיקו כמ"ש הרא"ש במס' ברכות בדין ברי' שאין בה כזית דהוא ספק ברכה וכתב שאין לו לאכול כי אם באמצע סעודתו משום ספק ברכה אף דברכה הוא מדרבנן. ואף דבטור (א"ח סי' ר"ט) משמע דבשבעת המינים ג"כ ברכה אחרונה שלו הוי דאורייתא, וא"כ לא קשיא מידי מ"מ מדברי הפוסקים משמע דגם בדברים אחרים שאינם משבעת המינים ג"כ אין לו לאכול בריה פחות מכזית משום ספק ברכה אחרונה ועוד דהא אפילו בכזית פת אינו מחוייב לברך מדאורייתא דמן התורה ואכלת ושבעת בעינן וכזית הוי שיעורא דרבנן כמבואר בש"ס פרק מי שמתו בהא דקטן מוציא את הגדול ועוד הארכתי בתשובת שאלה דכמה חולקים ע"ז וסברי דשבעת מינים לאו דאורייתא דדוקא פת הוא מן התורה דהא התוס' פרק הי' קורא (דף ט"ז ע"א) ד"ה וחותם כתבו גבי ברכת פועלים דכוללים בבונה ירושלים בברכות הארץ אף על פי דמדאורייתא הם יש כח ביד חכמים לעקור דברי תורה בשב ואל תעשה הרי דמן התורה צריך ג' ברכות מיוחדו' כל אחת בפני עצמה וא"כ שבעת המינין דמברך אחריהם ברכה אחת מעין שלש מוכח דס"ל דלא הוה מן התורה דאל"כ הי' צריך ג' ברכות מיוחדות, עוד ראי' מהא דאיתא בפרק מי שמתו (דף כ' ע"ב) לענין נשים בברכו' המזון דאורייתא או דרבנן דהשיגו שם התוס' על פרש"י ופי' שם דלכך הוא מסופק כיון דקיי"ל כל שלא אמר ברית ותורה מדאורייתא לא יצא וא"כ בברכה מעין ג' דלא נזכר בה ברית ותורה א"כ א"א לומר דהוה מדאורייתא והתוס' עצמם כתבו בפ' כיצד מברכים (דף ל"ז ע"א) ד"ה הכוסס, כו' דאין לאכול קליות כי אם בתוך הסעודה מספק ברכה אחרונה וכ"כ התוס' (דף ל"ט) ד"ה בצר לי' כו' לענין אכילת ברי' הרי מוכח אף דהוי ספיקא דרבנן החמירו בו, וכן מבואר בכ"מ דאין להכניס א"ע לספק ברכה לכתחילה אפי' היכא דהברכה היא דרבנן, וצ"ל כמ"ש דאף דספיקא דרבנן לקולא מ"מ לכתחילה אין לו להכניס א"ע לספק דרבנן, ואפשר דאינו אלא חומרא בעלמא ומדת חסידות כמ"ש התוס' שם מן הירושלמי דאמר רב הונא אנא לא אכלי סולת מיומי כו' משמע דרק רב הונא החמיר על עצמו, וכן כתב

הרא"ש (שם סי' ט') ונכון להחמיר שלא לאכול חיטים כו' הרי שכתב דהוא רק חומרא בעלמא, אך אין ראי' מוכרחת משם די"ל כיון דהרא"ש עצמו דעתו נוטה שם לברך בורא נפשות על החיטים לכך כתב דאינו רק חומרא בעלמא, וכן מ"ש הרא"ש (שם סי' ט"ז) בהא דברי' שאין בה כזית שכ' דירא שמים יחמיר שלא לאכול פחות מכשיעור היינו ג"כ משום דדעתו נוטה לפסוק כירושלמי דברי' צריך ברכה אחרונה דמגמרא דילן אין הכרח דפליג על ירושלמי בזה יעו"ש. וכן בש"ע (סי' ר"י) שכתב לכך נכון ליזהר כו' היינו משום דדעתו נוטה דבעי כזית דדיעה שניה כתב בשם יש מסתפקים בדבר ע"ש. ולכך נ"ל דודאי בספק דרבנן אין להכניס א"ע לכתחילה בזה וראי' דבכ"מ ספיקא דרבנן דימו הפוסקים לס"ס בדאורייתא וס"ס בדאורייתא מטעם רובא אתינן עלה וברובא קיי"ל היכא דיש לברר בקל דאין סומכים עליו א"כ כ"ש דאין להכניס א"ע לכתחילה לספיקא דרבנן, אבל בדבר שיש בו טורח מותר בספיקא דרבנן אף לכתחילה וראי' מהנך בעיות דפ"ק דפסחים לענין בדיקות חמץ דפסק בש"ע דאזלינן בספיקא לקולא אף שיכול לתקן הספק ע"י בדיקה וה"ט משום דבדיקה הוא דבר שיש בו טורח לא החמירו בו כנלע"ד.

סימן לח

דין ספק דרבנן במקום שיש ספק אם נעשה מעשה להתיר.

במה שכתב הש"ך דספיקא דרבנן במקום חזקה אסור חלקו עליו הרבה מן האחרונים, הפר"ח כאן והמנ"י בקו"ה והמשנה למלך בפ"י דמקואות שכתבו דהרמב"ם פסק בהך פלוגת' דר"מ ור"י הלכה כר"מ דספיקא לקולא אפילו במקו' דאתחזק איסורא, אכן אם הי' ספק אם נעשה מעשה להיתר בזה ודאי דלא מקלינן ומה דאמר ר"מ אפי' בספק טבל או לא טבל בטומאה קלה טהור היינו שטבל בודאי רק שאינו יודע אם טבל כראוי יעו"ש בפ"ד מה' בכורות במשנה למלך שהאריך בזה, גם בפ"י מהלכות מקואות, ובאמת פשטות דברי הרמב"ם בפ"י מהלכות מקואות משמע הכי דפסק כר"מ א"כ מוכח דס"ל דספיקא דרבנן לקולא אפילו במקום דאתחזק איסורא.

אמנם ראיתי בתשו' נוב"י (סי' ס"ה) שהאריך לתרץ דברי הש"ך שתפס הך דינא בפשיטות דבמקום חזקה לא מהני ספיקא דרבנן והוא דבאמת גם ר"מ מודה לזה רק דמטהר בספק טבל כראוי או לא וכדומה היינו משום דהספק הוא בטבילה והחזקה בטומאה, וכיון שעכ"פ טבל רק ספק אם טבל כראוי איתרע עכ"פ חזקה דטומאה. והביא ראי' שם מדברי התוס' כתובות (דף כ"ג ע"ב) ד"ה תרווייהו בפנוי' קא מסהדי. ולכך פסק ג"כ המחבר (או"ח סי' שנ"ד וסימן ת"ט) דספק אם הונח העירוב או לא אינו עירוב דכאן לא אתרע החזקה כלל, ודמיא לספק טבל לגמרי, אכן השיג שם על הש"ך מטעם

אחר במאי דהביא ראיה מתשו' הרשב"א דבאתחזק איסורא אסור בספק דרבנן מהא דהשיב הרשב"א להשואל יעו"ש, דבאמת לכולהו שנויי דהתם באיסור דרבנן שאין לו עיקר בדאורייתא, אפי' אם אתחזק אסורא הדין ג"כ להתיר כל שלא הי' הספק בחזקה עצמה כגון בספק הינוח או ספק טבל וכעין מ"ש למעלה באורך, וכן נראה נכון להשוות כל הסוגיות, ולתוספת ביאור אומר אני דכלל גדול הוא וידוע בכ"מ בש"ס ופוסקים שיש שני מיני חזקות אחד חזקה דגופא, השני חזקה דדינא, חזקה דגופא הוא שאנו מסופקים אם נעשה מעשה להוציא הדבר ממה שהי' בתחיל' כגון טבל שאינו ידוע אם נתרם עליו תרומה או לאו. או בספק הינוח עירוב או לא בכזה אמרינן כל זמן שאין אתה יודע שנשתנה הדבר מכמו שהי' מקדם מהיכי תיתי נאמר כן, וסברא זאת אנו תופסים לודאי דהרי בכ"מ אמרינן אחזוקי איסורא לא מחזיקינן, וכן קיי"ל באם נמצא כלי של חלב בשל בשר ואינו ידוע אם נשתמשו יחד דמותרים דמספיקא אין מחזיקין איסור וכן הוא בכ"מ עצמו מספר, ולכן ודאי דגם לקולא אי אפשר לעשותו שום ספק, וא"כ הוי ודאי איסור דרבנן והאיך אפשר לומר דמותר, אכן חזקה דדינא מקרי שנעשה מעשה שינוי בגוף הדבר רק שע"פ דין יש ספק אם זה השינוי הועיל ע"פ ד"ת להוציאו מחזקת איסור שהי' בתחילה כגון בהא דאמרינן בהמה בחייה בחזרת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה והיינו שלא בדק הסימנים אם נשחטו רובם וכדומה דהרי חזקה דגופא אתרעי בודאי שתחילה היו הסימנים שלמים ועכשיו נחתכו או כגון שנמצא פגימה בסכין ואינו ידוע אם במפרקת או בעור נפגמה והוי חזקה דדינא, אבל הסימנים הרי נשתנו בודאי ממה שהי' בתחיל', אבל עדיין רק האיסור שהי' בו בתחילה לא נעשה בו מעשה היתר בודאי להוציא האיסור ויש ספק אם נעשה בו מעשה היתר או לאו והרי זה דומה לספק מעשה לענין חזקה דגופא, ובזה שפיר יש לומר דבאיסור דרבנן כל שנעשה בו שינוי שע"פ דין אינו ידוע אם המעשה הזה הי' בו כדי להוציא האיסור דרבנן או לאו בזה לא החמירו רבנן שאין שייך כאן לומר דהוי ודאי איסור דרבנן שחזקה זאת לאו כודאי גמור היא.

ובזה יש לפרש לענ"ד סוגיא דפ"ק דחולין (ד' ט' ע"א) לא בדק בסימנים מאי ר"א בן אנטיגנוס אומר טריפה ואסורה באכילה במתני' תני נבילה ומטמאה במשא שבאמת הדברים מתמיהים לדברי הברייתא איך נתפוס החבל בשני ראשים, ממנ"פ אם אנו תופסים החזקה שלא נשחטה הרי היא בחזקת שלא נשחטו הסימנים רובם, והאיך אפשר שלא תטמא והוא תרתי דסתרי, גם מאי דקאמר שם בגמרא במאי קא מיפלגי כו' מר סבר בחזקת איסור עומדת והשתא מתה היא, ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת

טומאה לא אמרינן. הוא דבר שאין לו ביאור, ודברי התוס' שם בד"ה ואסורה שכתבו משום דרוב פעמים שחיט שפיר לכך לא החמירו בו לענין טומאה. ולפי זה משמע דאין כאן איסור דאורייתא, ולא משמע כן מסתימת דברי הפוסקים, וכן הרמב"ם כתב בזה דהוי ודאי נבילה משמע דאורייתא. אבל לפמ"ש יובן היטיב דבזה פליגי אם נלך בתר חזקה דגופא או בתר חזקה דדינא דכיון דהתחיל כאן מעשה המסלק החזקה והתחיל לשחוט א"כ אתרעי הך חזקה דגופא, ואין כאן רק חזקה דדינא לבד שעכ"פ אינו ידוע אם נעשה בו מעשה המסלק הדין שהי' עליו בתחילה ולכן א"א להחמיר יותר מהאיסור שהיתה בו בתחילה בחייה בחזקת איסור ולא בטומאה, ומתני' ס"ל כיון דיש כאן חזקה דדינא וע"פ אותה חזקה מחזיקין אותה לודאי איסור א"כ ע"כ צ"ל דלא נשחטו רובם ובהכרח צ"ל ג"כ דנעמיד אותה אחזקה דגופא וגם י"ל דס"ל כיון שיש ג"כ ספק אם נגמרה השחיטה בכל הסימנים הרי על הגמר אין אנו יודעים אם נעשה בו מעשה או לאו ולכן יש בזה חזקה דגופא. וכיון דיש בזה מחלוקת אף דלדינא קיי"ל כמתני' דמטמא במשא כמ"ש הרמב"ם (פ"א מה' שחיטה) אפ"ה באיסור דרבנן בכה"ג לא החמירו בו כל כך וחילקו בזה וס"ל כר"א בן אנטיגנוס דלא אזלינן בתר חזקה דגופא רק בתר חזקה דדינא. ובהיות כן מ"ש הט"ז (סי' ס"ט ס"ק כ"ד) בדין אשה ששכחה אם מלחה הבשר שמתיר שם מטעם ספיקא דרבנן לקולא דדם שבישלו דרבנן אין הדין מוסכם להלכה דהא דמיא לספק הינוח כיון שהספק הוא אם נעשה בו מעשה להוציאו מחזקת איסור דם שהיה בו מקודם והא דכ' בשם קובץ ישן באשה שאינה יודעת אם הדיחה הבשר דמותר מטעם ספיקא דרבנן לקולא י"ל דהתם דמיא לספק טבל כראוי כו' כיון שהתחיל המעשה להוציא דמו מתוכו ע"י מליחה וספק אם נגמר לסלק הדם ממנה ע"י הדחה או לא. ומ"ש שם הט"ז עוד דלא מקרי חזקה לאיסורא משום דרוב מולחין כהוגן ורובא עדיף מחזקה הוא תמוה ג"כ דא"כ לא בדק בסימנים למה הוי נבילה נימא ג"כ דרוב שוחטים כהוגן.

ובאמת דברי הט"ז יש להם מקום לפי דברי התוס' שם שכתבו דבאמת שם ג"כ אינו כי אם מדרבנן. אבל לא כן משמע מסתימת דברי הפוסקים כמ"ש. ואין לדמות זה למ"ש במס' חולין (דף פ"ו ע"א) תינוק שנמצא בצד עיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאים מפני שרוב תינוקות מטפחין ונמצא דאף דהוי דומיא דספק הינוח שאינו ידוע אם נעשה מעשה אזלינן בתר רובא דש"ה שהתינוק עצמו בו נולד הספק דהא מיירי בתינוק שאין בו דעת לשאול כמ"ש התוס' שם וא"כ עיקר הספק הוא לנו אם התינוק הוא מאותם שדרכם לטפח או לאו. ולכך שפיר אמרינן זיל בתר רובא דהא אין כאן ריעותא

לומר דאתרע רובא משא"כ באשה זו שאנו דנין עליה שיש ספק לה לעצמ' אם מלחה ואין סברא דאזלינן בתר רובא דאדרבא אמרינן רוב נשים יודעים אם מולחים הבשר ואשה זאת שיש לה ספק יצתה מן הרוב ואתרע הך רובא. וגם לא דמיא למי שהתפלל ולא נזכר אם אמר משיב הרוח דלאחר שלשים יום חזקה מה שהוא למוד הוא מזכיר אף דספק אם אמר והוי כספק הינוח דש"ה דעכ"פ עמד להתפלל והוי דומיא דספק טבל כראוי או לאו דעכ"פ טבל, וראי' לזה מהא דאמרינן בפ"ג דברכות ספק קרא ק"ש ספק לא קרא דאמרינן חוזר וקורא, אף דרוב ימות השנה הוא רגיל לקרות בכל יום ואפ"ה לא אמרינן דהולכים אחר הרוב, ולא קשיא ג"כ מהא דאיתא שם בספק התפלל דאינו חוזר ומתפלל משם דתפיל' דרבנן הרי אף דדמי' לספק הינוח מותר בספק דרבנן דהתם לא שייך חזקה כלל דאין לומר העמידנו על חזקתו הראשונ' שלא התפלל שהרי לא היה עליו חזקת איסור מעולם שבשעה שהגיע הזמן להתפלל תיכף יש לו ספק אם התפלל או לאו ואפילו אם ידוע לו ודאי שלא התפלל תיכף בהתחלת הזמן רק אח"כ נולד לו הספק י"ל ג"כ כיון שזמן תפילה נמשך עדיין לא חלה עליו שם חיוב תפילה כלל כיון שיש לו שהות להתפלל אח"כ משא"כ בדין בשר שלא נמלח שכ"ז שלא נמלח יש עליו שם איסו' שאסור לבשלו ובספק אם נעשה מעש' אינו יוצא מחזקתו הראשונה ודמיא לספק הניח עירוב דלא מהני.

אכן מאי דקשה לפי שיטת הרמב"ם שכתבתי בסימנים הקודמים דס"ל דבעירוב לא שייך חזקת איסור דקודם שבת אין כאן חיוב ואיסור כלל וא"כ דמיא ממש לספק התפלל דג"כ קודם זמן אין חיוב עליו כלל כמ"ש וא"כ למה בספק עירוב אמרינן דאינו עירוב ובספק התפלל אינו חוזר ומתפלל, וגם לפי דברי התוס' שם דס"ל דגם בזה שייך חזקת איסור דהעמידנו על חזקת תחום ביתו אף דקודם שבת לא היה בו חיוב תחומין כלל א"כ קשה למה בספק התפלל אינו חוזר ומתפלל. הן אמת שדין ספק הינוח לא נזכר כלל בדברי הרמב"ם ואפשר שהוא סובר באמת דהעירוב כשר והא דפריך בפ' בכל מערבין גבי נתנו לקוף ודילמא לא ממטי לי' היינו לכתחילה אין לסמוך על ספיקא דרבנן וכעין מ"ש בתחילה במשנה למלך (פ"ד דבכורות) יעו"ש באריכות, אכן לדעתי בדעת הטור שכ' דין זה להלכה (סי' שצ"ד) וכן המחבר בש"ע (שם וסי' ת"ט) קשה, וסבור הייתי לומר דלא דמי כלל לספק התפלל דשם עיקר הטעם כיון דתפיל' דרבנן כל שיש ספק אם התפלל א"כ יש ספק ג"כ אם יתפלל שמא יזכיר ברכה שאינה צריכה שג"כ אסור מדרבנן עכ"פ כיון דעיקר דין תפילה הוא דרבנן בסברא כל דהו הקילו כל שיש כאן חשש ברכה שאינה צריכה משא"כ בקרא ק"ש דספיקא דאורייתא הוא ומה גם דיש ספק אם נעשה

בו מעשה מדאורייתא חייב לקרות ק"ש מחדש, ולכך באמת ויציב דהוי דאורייתא, וכן בברכות המזון חוזר ומברך ואין בו חשש ברכה שאינה צריכה כלל.

וא"כ יצא לנו דין חדשות דהא דקיי"ל ספיקא דרבנן במקום חזקה במקום שיש ספק אם נעשה מעשה להתיר דאם נחמיר בו יבוא ליד חשש ספק אחר להקל באיסור דרבנן אז אין הולכין בו לחומרא וא"כ בספק הניח העירוב דאם נאמר בו כיון שיש ספק אם נעשה מעשה להקל אינו מותר לילך חוץ לתחום מספיקא א"כ יבוא מזה קולא אחרת דרבנן כגון שירצה לילך למזרח אלפים והוא ספק לו אם הניח למערב היה לנו לומר דנעשה חמר גמל והי' אסור לו לזוז מעירו, ולא כן משמע מדברי הפוסקים שכתבו סתם דאינו עירוב דמשמע שאינו עירוב כלל לכן נלע"ד דבאמת יש חילוק בספק אם נעשה מעשה להתיר בין ספק הרגיל או לאו והוא מוכרח מדברי הש"ס בסוגיא דאין ספק מוציא מידי ודאי בהא דחבר שמת והניח מגורה של פירות דתירץ הש"ס באבע"א ספק וספק הוא דאימר הכניסו במוץ שלה דהקשו התוס' שם הא עכ"פ אסור לאכול לאדם אכילת קבע ותירצו בתירץ שני דכיון דמה דאסור לאכול קבע הוי דרבנן בספק הקילו והא שם דמיא לספק הינוח דהא יש ספק אם תיקן החבר או לא והרי יש ספק אם נעשה מעשה להתיר וא"כ קשה מזה להפוסקים דחילקו בכך כמ"ש. לכך צ"ל דש"ה דהוה ספק הרגיל ושכיח דעומד ליתקן. וראיה דהש"ס בס"ד הוי ס"ל דאפילו מידי ודאי איסור דאורייתא הוא מוציא. ונהי דמתרץ דהתם ספק וספק הוא וס"ל דאין ספק מוציא מידי ודאי היינו מידי ודאי איסור דאורייתא. אבל לא מידי ודאי איסור דרבנן. ולכך כאן שיש ספק שמא הכניסם במוץ שלה יש ס"ס בדאורייתא וספק באיסור דרבנן אף בספק אם נעשה מעשה להתיר מ"מ כיון דהוא עכ"פ ספק הרגיל הוא מוציא מידי ודאי דרבנן, וא"כ א"ש הכל דגבי ספק הינוח העירוב אינו ספק הרגיל ומצוי לכך מחמרינן בספיקא דרבנן ג"כ כל שיש ספק אם נעשה מעשה להתיר משא"כ בספק התפלל דהוא ג"כ ספק הרגיל ועומד לכך להתפלל לכן ספק מוציא מידי ודאי דרבנן, וא"כ יש כאן סמך לדברי הט"ז בדין מליחת הבשר הנ"ל דהוא ג"כ ספק הרגיל ואפשר דזהו כוונת הט"ז במ"ש דרוב מולחין כהוגן ר"ל דמקרי ספק הרגיל וקרוב לודאי וא"ש.

אך מה שחילקו הגאונים בעל משנה למלך ובעל נוב"י בדין ספק אם נעשה מעשה בין אם ספק התחיל מעשה המסלק חזקת האיסור והתחיל המתיר או לא התחיל עדיין כגון בספק הינוח או לא טבל כלל. ובין שיש בו דודאי שהתחיל המתיר רק שיש ספק אם נגמרה הטבילה בכל גופו וכדומה יש לפקפק ע"ז מהא דפ"ג דעירובין בנותן עירובו לקוף להוליכו או לקטן והתחיל להוליכו כמ"ש במשנה נתנו לקוף והוליכו כו' רק שיש ספק

אם גמר שליחותו ונתן העירוב למי שאמר לקבלו ממנו כדקאמר התם בש"ס וא"כ הוה לן למימר דהוי ספיקא דרבנן ולקולא כמ"ש למעלה. וצ"ל דכיון דהקטן או הקוף אינם בני עירוב ומיירי שאמר לאחר לקבל ממנו כמבואר שם א"כ עיקר העירוב נעשה ע"י אותו אחר. ונמצא שכל שלא ידענו שמסרו העירוב ליד האחר הרי יש ספק אם התחיל הנחת העירוב או לאו דעיקר התחלת העירוב הוי ע"י אותו האחר שמקבל מהם, ואף דקאמר התם בהא דפריך ודילמא לא מקבל מיני' ושני לי' חזקה שליח עושה שליחותו, וא"כ בו אין שום ספק כלל רק עיקר הספק באותו שליח הקוף או הקטן אם הביאו ליד האחר וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' דמיא לירד לטבול וספק אם גמר הטבילה, וצ"ל דבאמת מאי דפריך התם ודלמא לא ממטי לי' היינו דלכתחילה אין לסמוך ע"ז להכניס עצמו בספק או משום דאיכא לברורי כמ"ש במל"מ. אך מה שהקשה שם ודילמא לא שקיל מיני' והוצרך לתרץ משום חזקה שליח עושה שליחותו היינו משום דהוי ספק הינוח עדיין שלא התחיל המתיר ומכאן יש להוכיח דהא דקאמר בכ"מ בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו אינו מטעם ספיקא דרבנן לקולא דהא כאן לא מהני הך סברא, אלא צ"ל דהך סברא דחזקה שליח עושה שליחותו מקרי ספק הרגיל שעומד לכך וקרוב לודאי ולכן הוא מוציא מידי ודאי איסור דרבנן ולא מידי ודאי איסור דאורייתא ועמ"ש בשעה"ק בזה באורך.

סימן לט

דין ס"ס לחומרא באיסור דרבנן.

עוד חקר הגאון בעל מל"מ (פ"ד מה' בכורות) אם היו איסור דרבנן ויש בו ס"ס לחומרא אם אסור או לאו דלכאורה יש לומר דכי היכא דבאיסור תורה דקיי"ל בספיקא לחומרא מ"מ אם יש ס"ס אזלינן לקולא והוה כרובא להיתר וא"כ באיסור דרבנן אף דקיי"ל בספיקו לקולא מ"מ היכא דיש ס"ס לחומרא הוי קרוב לאיסור יותר וכודאי איסור דרבנן דמיא ובפ"ח מה' אבות הטומאה האריך ג"כ בענין זה, והביא שם מהא דפ"ב דמקואות והובא בפ' בכל מערבין בהא דספק עירוב טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל, ואפי' טבל ספק היה בו כשיעור ספק לא הי' בו כשיעור דפירש הרע"ב דחדא אאידך קיימא דאפי' יש בו ס"ס להחמיר שמא לא טבל ואת"ל טבל שמא לא הי' בו ארבעים סאה אפ"ה בטומאה קלה טהור הרי מבואר דבאיסור דרבנן אפי' ביש ס"ס להחמיר אזלינן לקולא, וכן פירשו בתוס' פ' בכל מערבין דהך ואפי' טבל קאי אירישא אבל ריצב"א פירש שם דאו או קתני וכן נראה מפרש"י שם ודקדק כן מדברי הרמב"ם (פ"י דמקואות) וא"כ נראה דדין זה במחלוקות שנוי'.

אמנם באמת צריך עיון לדעת המקילין באיסור דרבנן אפילו ביש ס"ס להחמיר ולפמ"ש הרשב"א בתשובה ונתבאר בכ"מ דס"ס מטעם רובא אתינן עלה וא"כ הוי רובא לאיסורא ומה גם דחזקת טומאה דהך גברא מסייע להך רובא. וא"כ יש כאן רובא וחזקה ביחד דבכל התורה כודאי חשוב ולמה נתיר בזה דהא גם באיסור דרבנן אזלינן בתר רובא בכ"מ, ועיין בסי' ק"י בדין שתי קדירות, ובפ' הערל ובמס' תרומות וכן בכ"מ ועיין בפ"ק דביצה זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן כו' ועיין מל"מ (פ"י דה' מקואות) שהביא משנה דפ"ב דמס' ידים בנטילת ידים והביא שם פר"ש דאפי' בג' ספיקות הידים טהורות דהיינו ספק אם יש בהם כשיעור או לאו ואפי' היה כשיעור ספק נעשה בהם מלאכה או לאו. ואפי' תאמר לא נעשה בהם מלאכה ספק טמאים או טהורים דג"כ הידים טהורות. וכ' שם במל"מ דאפשר דווקא בנטילת ידים הקילו להתיר כמה ספיקות להחמיר משא"כ בשאר איסורים דרבנן אבל אין זה מספיק בהא דעירובין גבי טבילה דשם א"א לתרץ כן דא"כ לא הוי מקשה הש"ס מר"מ דעירובין אר"מ דטומאה דאפשר דשאני טומאה קלה דדברי סופרים מכל ספיקות דרבנן דהא גם ביש ס"ס להחמיר הקילו בו, גם אין סברא לומר שהקילו באיסור טומאת ידים משאר איסורים דרבנן כיון שיש לו סמך מקראי דוהתקדשתם והחמירו בו הרבה כמ"ש בפ"ב דערובין ובכ"מ.

וסבור הייתי לומר בהך דידים כל הספיקות הם משם אחד דכל הספק אם המים יש בהם כדי לטהר דמה לי אם הם טמאי' או שנעשו בהם מלאכ' או שאין בהם כשיעור וא"כ הכל ספק אחד אם המים כשירי' או פסולי' אך הך ספיקא דאם יש בהם כשיעור או לאו לא דמיא לספק נעשה בהם מלאכה דהא ידוע דאם ספק אחד מתיר יותר מחבירו שפיר אמרינן דהוה ס"ס אפי' היכא שהם משם אחד כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס ונתבאר בסימנים הקודמים וא"כ אם נעשו בהם מלאכה פסולים לגמרי משא"כ אם אין בהם כשיעור הם ראויים להצטרף ולהיות כשירים כשישלים אותם לכשיעור ויותר נ"ל דהפוסקים הם מחולקים בהא דקיי"ל ס"ס לחומרא דהתוס' ור"ש שפירשו דאפי' בכמה ספיקות מותר באיסור דרבנן ס"ל דלאו מטעם רובא הוא אלא משום דספק ראשון נעשה דרבנן וס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, ושוב כשיש עוד ספק שני הוה ספק בדרבנן וא"כ בס"ס באיסור דרבנן והס"ס הוא להחמיר לא שייך זה דבכל ספק אזלינן לקולא, והריצב"א והרמב"ם דמשמע מדבריהם דאו או קתני ס"ל דטעם ס"ס הוא מטעם רובא, ולכך גם בדרבנן ס"ס להחמיר אזלינן לחומרא, וקצת יש ראי' דלאו מטעם רובא הוא מהא דאיתא בסוף מס' יומא גבי פיקוח גל דאיתא התם ספק הי' שם ספק לא הי' שם ואפי' הי' שם ספק חי ספק מת מפקחין דמשמע דאפי' הי' שם כל הספיקות ג"כ מפקחין

אף דקיי"ל בפיקוח נפש אין הולכין אחר הרוב היינו דווקא באתחזק ישראל שם כדמוכח שם מהא דמחלק בין חצר זו לחצר אחרת ובין פריש כולהו לפריש מקצתייהו, וא"כ כאן שיש ס"ס אם הי' שם או לא היה חי דלא אתחזק ישראל שם קשה למה מפקחין ושם א"א לפרש דאו או קתני דא"כ מאי האי דקאמר ואפילו אם היה שם כו' אדרבא בזה יש סברא יותר לומר דמרקחין דאתחזק שם ישראל, אלא ע"כ דחדא אאידך קיימא, וכן מבואר להדיא בא"ח (סי' שכ"ט סעיף ג') דאפי' יש בו כמה ספיקות מפקחין אלא ע"כ דס"ל דס"ס לאו מטעם רובא הוא, ולכך בפ"נ דקיי"ל לקולא מקרא דוחי בהם מותר אפי' בכמה ספיקות ובזה יתיישב מאוד לשון הרמב"ם (פ"ב מה' שבת הלכה י"ח) וז"ל מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם מפקחין עליו כו' ולא הזכיר רבותא יותר והשמיט ג"כ מה דקאמר בש"ס דאפי' בכמה ספיקות מפקחין, ולפמ"ש א"ש דהוא אזיל לשיטתו דס"ל בה' מקואות דבכמה ספיקות לא הלכו להקל דמפרש שם או או קתני כמ"ש, וס"ל דס"ס מטעם רובא הוא ולכן גם בפיקוח גל ס"ל דלא מקלינן בס"ס, וס"ל במתני' דיומא דאו או קתני או שלא היו גורסים שם במתני' רק הך לישנא ספק שם כו' ונקט הך ספיקא לרבותא דאפי' ספק אם אתחזק שם ישראל מפקחין וכ"ש בשאר ספיקות והוא יותר נכון בעיני דאין דרכו של הרמב"ם לשנות לשון הש"ס ואלו הי' גורס כגירסא דידן הי' כותבו כמו בה' מקואות, אמנם במגיד משנה שם ראיתי שכ' דהרמב"ם לא חש להזכיר זה דכמה ספיקות ג"כ מפקחין משום שסמך עצמו על מ"ש בסמוך דאפי' תשעה עובדי כוכבים ואחד ישראל מפקחין והוא תמוה דמשם ליכא למשמע דין זה דש"ה דאתחזק ישראל והוה לי' קבוע וכדמפרש בש"ס להדיא. ומלבד זה אין דרכו של הרמב"ם לשנות מלשון הש"ס ולסמוך שנוכל ללמוד דין זה מכללא דדין אחר מה שאינו מבואר בפירוש ובפרט דשם קיל יותר כמ"ש, ולפ"ז מ"ש המג"א בא"ח ה' נט"י (סי' ק"ס) בהך דספק נטל ידיו כו' וגם ספק הי' בהם כשיעור כו' והביא שם דאפי' בכמה ספיקות אזלינן ג"כ לקולא, לפמ"ש אין זה ברור ומוסכם לכל הפוסקים. ולדידן דס"ל דס"ס מטעם רובא הוא קיי"ל דס"ס אפילו במילתא דרבנן אם היא לחומרא אזלינן בתרה וכן עיקר לענ"ד להלכה ומכ"ש לדעת הש"ך דס"ל דספיקא דרבנן במקום חזקה אסור כ"ש בס"ס להחמיר אפילו שלא במקום חזקה דס"ס עדיף מחזקה וראי' לזה דהא לכמה פוסקים ס"ס במקום חזקה מותר וכמו שיבאר לפנינו אכן מ"ש לתרץ דעת התוס' דס"ל דס"ס לאו מטעם רובא הוא צ"ע דמדברי התוס' פ"ק דכתובות בסוגיא דפ"פ משמע דבריהם שם דאדרבא ס"ס עדיף מרובא דס"ל שם דאפילו להוציא ממון אזלינן בתר ס"ס וכמ"ש

למעלה ואפשר לומר דס"ל דבטומאה הקילו יותר מכל איסורי דרבנן כמ"ש בפ"ק דביצה (דף ואו ע"א) שאני איסורא מטומאה דאפושי טומאה לא מפשינן וצ"ע.

סימן מ

דין ס"ס לחומרא באיסור דרבנן ונודע ספק ראשון בתחילה.

לפמ"ש בסימן הקודם דאם יש ס"ס להחמיר באיסור דרבנן אזלינן לחומרא יש לחקור אם הי' אפשר להפריד הספיקות ונודע ספק ראשון תחילה ואח"כ נולד הספק השני אי אזלינן בי' לחומרא דלכאורה י"ל כמו בס"ס באיסור דאורייתא אם יש ס"ס לקולא בגופו ונודע ספק ראשון תחילה דיש פוסקים שאינו מועיל והטעם כיון שנולד ספק הראשון כבר נאסר מן התורה וא"כ אם שוב נולד ספק שני הרי יש בו ספק דאוריית', וכמו כן בנד"ד באיסור דרבנן כל שנולד ספק ראשון תחיל' כבר נקרא עליו שם היתר וכודאי היתר הוא ואם שוב נולד עוד ספק לחומרא הרי הוי ספיקא דרבנן ולקולא ויש למצוא זה באופן שכתבנו בסי' הקודם בנט"י דהי' מים בכלי ספק הי' שם כשיעור או לאו ונודע הספק ואח"כ נטל בהם ידיו וספק אם נטל כדין או לאו או הי' תחיל' ספק במים אם נעשו בהם מלאכה ושוב נשפכו מהם ולא נודע אם נשאר כשיעור או לאו והספק הראשון נולד בתחילה ועמ"ש (לעיל סי' ד' ה') בדין ס"ס בדאורייתא ונולד ספק א' בתחילה דיש בזה מחלוקת האחרונים ודעת הפר"ח להקל וכן נוטה משמעות דברי הגר"א מווילנא וכתבנו שם סניף להתיר אם נאמר כדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, וא"כ בספק ראשון נעשה איסור דרבנן ואם נולד עוד ספק שני נעשה ספק בדרבנן וזה לא שייך בנד"ד דאפילו נאמר כן א"כ בספק ראשון כבר הותר א"כ גם בס"ס לחומרא יש להקל בנד"ד, אכן לפמ"ש שם בדין ספק ראשון בגופו ספק ב' ע"י תערובות אפי' חד בחד אפילו נודע ספק ראשון תחילה יצא מידי איסור תורה והטעם דס"ס מטעם רובא הוא ואין לחלק כמ"ש שם דנלמד מסנהדרין אף דהם אומרים דעתם זה אחר זה יעו"ש א"כ ה"ה בנד"ד הוי רובא לאיסורא ואינו מועיל.

וסבור הייתי לדקדק זה מדברי המל"מ (פ"ד מה' בכורות) בדין שאחד עשה שליח למכור פרתו המבכרת ונתן לו פרוטה דיש ס"ס לחומרא ספק אחד אם עשה שליחותו ספק שני אם הלכה כר"ת או כרש"י אם כסף קונה או משיכה ושם הי' איסור דרבנן דלבסוף נעשה בבכור מום בידים רק דאית בי' קנסא, וחקר שם דנראה דאם יש ס"ס להחמיר אסור גם בדרבנן ושם נולד ספק ראשון תחילה דהא הך ספיקא דכסף קונה או משיכה הוא ספיקא דדינא ונולד קודם מעשה זו, אך יש לדחות דשם אף דספיקא דהאי דינא נולד תחילה מ"מ לא היה נ"מ בספק זה בשום דבר עד שנולד הבכור ונעשה בו המום

ואז כבר באו ב' הספיקות יחד משא"כ בנד"ד אך כיון דבאמת בס"ס בדאורית' נוטה דעת כמה פוסקים דשפיר הוי ס"ס ואנן קיי"ל דס"ס מטעם רובא הוי לכן אין להקל אף בדרבנן ואם היינו אומרים דס"ס לחומרא בדרבנן בנודע הספק בתחילה אזלינן לקולא היה אפשר ליישב מ"ש בסי' הקודם בהך סוגיא דידים ספק הי' בהם כשיעור כו' וכן בהא דפ"ב דעירובין ספק טבל כו' ואפי' טבל כו' דלכך אזלינן לקולא די"ל דמיירי בנודע ספק ראשון בתחילה וכמ"ש אבל לדינא נראה כמ"ש.

סימן מא

דין ספק באיסור דרבנן ואח"כ ע"י גלגול נעשה ספק איסור דאורייתא.

יש להסתפק אם הי' כאן איסור דרבנן בספק ואח"כ ע"י גלגול נעשה ספק בדאורייתא מה דינו כגון שעה חמשית בער"פ שאסור לאכול חמץ מדרבנן והי' כאן חתיכה שנסתפקנו אם חמץ הוא או לאו דלכאורה יש לומר כיון דבאיסור דאורייתא כבר נתבאר דאם הי' תחילה ספק בדאורייתא ואח"כ ע"י גלגול נעשה דרבנן אינו מועיל להתיר כיון שכבר נאסר מספק נעשה כודאי איסור וא"כ ה"ה להיפוך אם הי' תחילה ספק בדרבנן כיון שכבר נקרא עליו שם היתר א"כ שוב אי אתה יכול לאוסרה גם אחר שעה ששית לשיטת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא ואולי לא אסרוה חכמים מספיקא כיון שכבר נתנו עליו שם היתר בתחילה והחזיקו בו כודאי מצוה. (אמנם זה פשוט לדעת הרשב"א ודעימי' דס"ל דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא ודאי דאין כח ביד חכמים מה שהתירוהו בשעה חמישית להתיר ספק איסור שאסור מן התורה וזה פשוט) אך נראה דגם לדעת הרמב"ם אין להקל בזה כיון דלענין איסור דאורייתא כל זמן שלא הגיע שעת איסור מן התורה כאילו לא הי' נולד בו שום ספק דמיא דהא מדאורייתא בשעה חמישית אין בו נ"מ בהך ספק וא"כ כשהגיע שעה דאסור דאורייתא נולד בו ספק וא"כ הוי ספיקא דאורייתא ממש ואזלינן לחומרא. ומה שיש לחקור עוד אם בשעה חמישית מותר מספק דאז עכ"פ הוה ספיקא דרבנן או דילמא כיון דאותה חתיכה עצמה תהי' אסורה לאחר שש מספק, וכ"ש למאן דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא א"כ נחזיק אותה לחמץ ודאי א"כ א"א להתירה קודם שש דהאיך נחזיק אותה אז לאינה חמץ והוה תרתי דסתרי, ועוד דאיכא למגזר אם יאכלנה קודם שש יאכלנה ג"כ אח"כ דהא עיקר הגזירה היתה לאסור ב' שעות קודם משום דאיכא למטעי ביום המעונן כמ"ש בגמרא, ואין להוכיח מהנך בעיות דפ"ק דפסחים בסוגיא דתשע ציבורין של מצה כו' ובבעי' דעכבר נכנס כו' דמסקינן אם בטלו אז ספיקו להקל דהוי ספיקא

דרבנן דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי אף דזה עצמו יהי' ספק דאורייתא כשלא יבטל עד שעה ששית דאז אין ברשותו לבטלו, וא"כ גם בנד"ד אף שאח"כ יהי' בו ספק דאורייתא כיון שעכשיו הוא ספק דרבנן מותר דזה אינו דהתם יש למצוא מקום דלעולם לא יהי' בו חשש איסור דאורייתא כגון אם יבטלו עכשיו שוב אין עליו חיוב בדיקה דאורייתא לעולם משא"כ בנד"ד, והיה נראה לכאורה דתליא במחלוקת הרמב"ם והרשב"א דלהרמב"ם דס"ל ספק תורה לקולא מן התורה לא שייך לגזור אטו אחר שש דהוה גזירה לגזירה ולהרשב"א ודעימי' גזרינן, ויש דמות ראי' לזה מהא דקיי"ל תבואה כל זמן שלא הוקבע למעשר ולא נכנס לבית אוכל מהם עראי ולאחר שראה פני הבית אסור ואם הכניס פירות ודעתו להכניסם לבית אף על פי שנגמר מלאכתם אוכל מהם עראי עד שיכנסו לבית וכמ"ש הרמב"ם (פ"ב מה' מעשר הלכה ד') הרי דאף שאח"כ יתחייב במעשר מן התורה אפ"ה בעת שהיא מדרבנן אוכל מהם עראי אבל לשיטת הרשב"א שפיר יש לגזור וכמ"ש, אך לפ"ז הי' נראה דגם להרשב"א מותר דנראה דמדאורייתא גבי מעשר אין חילוק בין קבע לעראי רק במה דחייב מדרבנן יש חילוק בזה ואין כאן מקומו, ויש לדחות ג"כ דש"ה דיש בידו שלא יתחייבו לעולם מן התורה כגון שלא יכניסם לבית לכך לא גזרינן בי' אטו אח"כ משא"כ בנד"ד דע"כ אחר שש יאסר מדאורייתא ואף אם נאמר כהרמב"ם דספיקא מותר מן התורה יש הרבה דברים שגזרו בהם גזירה לגזירה כדאיתא ברפ"ק דביצה ובפרט בשעות דנקל בהם לטעות וצריך עיון.

סימן מב

דין ספיקא דרבנן במקום חזקה אי מחזיקין מחזקה זו לאחר

נסתפקתי לפי אותם פוסקים הסוברים דספיקא דרבנן במקום דאתחזק איסורא הולכים לחומרא אם יש לומר מחזיקים מאיסור לאיסור דשמא יש לומר דווקא אם הספק הוא באותה חזקה עצמה שהי' מוחזק בה בתחילה בודאי איסור ואינו יודע אם ממנה אז אמרינן דאפילו בדרבנן לחומרא דכל חזקה כודאי הוא כל שאפילו אם נחמיר עליו עכ"פ יצא מחזקתו הראשונה ונכנס לחזקה אחרת יש לומר כיון דתחילת כניסתו לחזקה שני' הוא בספק, אמרינן בי' ספיקא דרבנן לקולא, ומה שהביאני להסתפק בזה הא דאיתא פ"ק דמכות (דף ד' ע"א) חביות מליאה מים שנפל לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה כו' ופרש"י שם משום דחיישינן שמא כל המים שבחביות באו למקום אחד וחיישינן שמא הי' שלשה לוגין מים שאובים במקום אחד. ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובים.

והנה הך דינא הוא מדרבנן ולתרומה דהרי שיעור מקוה של כל מימות שבעולם אין פוסלים אותו רק טומאה דרבנן כאן משמנה עשר דבר שגזרו דהבא ראשו ורובו במים שאובים בשלש לוגין דנפסל גופו מלאכול בתרומה, וא"כ הרי יש כאן ספיקא במילתא דרבנן. וא"כ קשה למה החמירו חכמים בזה אלא ע"כ משום דהאי גברא בחזקת טומאה קאי והיה ספיקא במקום חזקה אף דעכ"פ יצא מחזקתו הראשונה שהי' טמא תחילה דהרי לחולין הוא טהור גמור אפי' מדרבנן מ"מ כאן דלתרומה נשאר עליו שם טומאה ובעת שעדיין לא טבל טבילה גמורה נכנס שם יצא מחזקה לחזקה ומחזיקין מטומאה לטומאה, ואף שכתבנו למעלה שדעת הרמב"ם דספיקא דרבנן במקום חזקה לקולא עליו לא קשה כלל דהוא גורס בש"ס א"א שלא יהיו שלשה לוגין במקום אחד כמ"ש, בזה מתורץ מה דנקט הטובל כו' דמשמע דמיירי בטמא ולא נקט הש"ס הך דינא בטהור גמור לפ"ד הרמב"ם דגם בטהור גזרו בביאה כמ"ש (בפ"ט מה' אבות הטומאה הלכה א') יעו"ש משום דכאן לא הוי ספיקא במקום חזקה ואדרבא יש לו חזקת טהרה, ובזה נדחה מ"ש במל"מ שם להוכיח מזה דרש"י ס"ל דבטהור לא גזרו רק בנפילה דלפמ"ש אין זה מוכרח כלל אכן דין זה שכתבתי אינו מוכרח משם דלפ"ז יקשה מה דאיתא בסוגיות דשם תניא נמי הכי חביות מליאה יין כו' חיישינן לשלשה לוגין מים שאובים כו' וכן בככר של תרומה שנפל שם טמא וקאמר שם מאי וכן כו' מ"ד התם אוקי גברא אחזקה הכא אוקי תרומה אחזקה קמ"ל הרי מבואר דבתרומה אין שם חזקה ואדרבא יש לככר חזקה לטהרה ואפ"ה מטמאים אותו, והא קיי"ל בכל דוכתי אוקי אחזקה ואמאי הככר טמא', והא קיי"ל דים הגדול דינו כרה"ר לטומאה כמ"ש הרמב"ם (פ"כ מהלכות אבות הטומאה הלכה ב') וספק טומאה ברה"ר טהור. וצ"ל משום דשכיח ביותר שיהיו שלשה לוגין במקום אחד והוי ספק הרגיל וקרוב לודאי טומאה. ולכך גזרו ג"כ בטומאה דרבנן, וכן נראה דהא לכמה פוסקים אין מחזיקין מאיסור לאיסור כמ"ש הפוסקים בדין נמצא מים בראש ונסתפקו אם הגיעו למוח עש"ך (סי' נ') ובאחרונים שהאריכו בזה ודברי הפרמ"ג כאן תמוהים לענ"ד שדקדק מדברי הש"ס אלו דבמקום חזקה אזלינן בספיק' דרבנן לחומרא, וכתב מאי דככר טמא הוא ממילא כיון שהאדם טמא, וזה ודאי אינו דהא בש"ס מבואר דבככר אין כאן חזקת טומאה כלל, גם אין דבריו מובנים כלל מ"ש דכיון דגברא טמא כו' הא בגמרא מיירי בככר של תרומה שנפל מעצמו ומה שייכות טומאה דגברא לכאן ודוק.

סימן מג

דין ספיקא דאורייתא בפסק אם נעשה מעשה להתיר לשיטת הרמב"ם.

לפמ"ש (סי' ל"ח) באריכות דאף אם נאמר ספיקא דרבנן לקולא גם באתחזק איסורא מ"מ ביש ספק אם נעשה מעשה להתיר חמיר יותר יעו"ש, נלע"ד דבזה הענין יש לחלק ג"כ במ"ש הרמב"ם ספיקא דאורייתא מותר מן התורה היינו דווקא בספק במציאות אבל אם יש ספק אם נעשה מעשה להוציא מן האיסור או להוציאו מידי חיוב דאוריתא דבכה"ג מודה הרמב"ם דהוי אסור מן התורה בספק ועדיף יותר מאתחזק איסורא בחתיכה אחת משתי חתיכות שכתבנו בפהש"ע באורך דבזה מודה הרמב"ם וראי' מאשם תלוי ע"ש, וא"כ כ"ש בכה"ג, דשם אתחזק ג"כ התירא וכ"ש כאן דהאיסור הי' ודאי וספק אם נעשה מעשה להוציאו מידי איסור דודאי אסור ועליך להביא ראי', ואף שדבר זה פשוט דעדיף מחזקת איסור וכודאי חשיב כדאיתא בפ"ק דחולין לא בדק בסימנים הוי נבילה ומקרי ודאי נבילה כמ"ש הפוסקים, מ"מ כתבתי זה לפי שראיתי בפרמ"ג (בפתיחה לה' תערובו') שכ' במי שספק לו אם בירך ברכת המזון או לאו באכל שיעורא דאורייתא כדי שביעה ומי שאכל שיעורא דרבנן והיינו אשה שאכלה שיעורא דרבנן שלא היתה בכלל הערבות מוציאה אותו להרמב"ם דס"ל ספיקא לקולא מן התורה הוי דרבנן ודרבנן ופטור ואינו צריך לחזור ולברך משא"כ לשיטת הרשב"א ודעימי' דס"ל ספיקו מדאורייתא לחומרא אינו יוצא ע"י וצריך לחזור ולברך ולענ"ד אינו כן דבכה"ג חייב לחזור ולברך מדאורייתא גם לשיטת הרמב"ם דדמיא לספק אם נעשה מעשה להוציא מידי חיוב שנתחייב כבר מן התורה, ועיין בשערי תשובה להגאון מוהרא"ז מרגליות מבראד (א"ח סי' קפ"ד ס"ק ו') שהביא שם בשם ליקוטי פר"ח במ"ש המחבר בספק אם בירך ברהמ"ז דצריך לחזור ולברך כ' שם דאעפ"כ לא מצי להוציא אחרים שודאי לא בירכו משום דספק דאורייתא לחומרא מדרבנן ולא אתי למיפק דאורייתא, והביא שם בשם ס' בר"י שהקשה בשם חכם אחד דהא חזקה דאורייתא ובכה"ג ספיקא לחומרא מן התורה, והוא ז"ל תירץ ע"ז דהכא אין החזקה שאכל מתנגד לספק שמא בירך יעו"ש ולענ"ד אינו כן דדמיא לספק אם נעשה מעשה להתיר דגרע יותר מחזקה דדינא ואין לך חזקה יותר מזה דהעמידנו על חזקתו שלא בירך כמו בתחילה ודמיא ממש לספק הניח עירוב שנתבאר לעיל (סי' ל"ח) יעו"ש אכן מטעם אחר הי' נראה לכאורה דאינו מוציא מי שאכל כדי שביעה בודאי דאף דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא מ"מ לא חשיב כודאי ממש ומידי ספיקא לא נפקא, וא"כ מי שאכל כדי שביעה יש בו ג"כ ספיקא דאורייתא אם יצא

ידי חובת ברהמ"ז או לאו דאולי האחר כבר בירך ויצא ולא הי' יכול להוציא האחר. ואף שכתבנו שיש לו חזקת חיוב מדאורייתא דהעמידנו על חזקתו לכ"ע, מ"מ גם השני יש לו חזקה להיפוך דנתחייב בברהמ"ז מן התורה ואינו יודע אם נפטר מחיובו שהי' עליו בתחילה ע"י אותו אחר או לאו, ואף בחזקת הראשון עדיף יותר שהיא חזקה דגופא, ודמיא לאינו יודע אם שחט הסימנים משא"כ חזקה של השני דעכ"פ שמע ברהמ"ז מן הראשון רק שאינו יודע אם יצא בזה אולי לא הי' בר חיובא מדאורייתא והוה חזקה דדינא דגרע מחזקה דגופא כמ"ש באורך (סי' ל"ח) ע"ש מ"מ לקולא אין סברא לחלק בין חזקה לחזקה, גם מ"ש בפרמ"ג בפתיחה שם דאשה שמסופקת אם ברכה ברהמ"ז דפטרה, מטעם ס"ס בדאורייתא וספיקא דרבנן ביחד יעו"ש לפמ"ש אין הדבר כן דמטעם ספיקא דרבנן אין להקל דדמיא לספק הניח עירוב ואף אם נאמר דס"ס בדאורייתא אפי' במקום חזקה כהאי שאינו יודע אם נעשה מעשה שינוי להוציא מחזקה שהי' בו הוי ס"ס מעליא, מ"מ מטעם חד ספק בדרבנן יש להחמיר בכה"ג ולברך, ואף שיש כאן ספק ברכה שאינה צריכה, מ"מ לפמ"ש הרא"ש פ"ק דקדושין דברכה שאינה צריכה לאו מדאורייתא הוא א"כ הוי ספיקא דרבנן ולקולא וכיון שמצד חיוב ברהמ"ז ראוי לחייבה מספיקא דרבנן בספק אם נעשה מעשה ספק דרבנן זה דוחה לספק דרבנן של איסור ברכה שאינה צריכה, והא לא דמיא להא דספק מוציא מידי ודאי אפי' בדאורייתא כל שהי' ספק שני כגוונא דפ"ק דפסחים בחבר שמת או בהפילה נפל, וכן במדורות הכושיים דשם הוי ספק הרגיל דדרך חולדה וברדלס לגרור ולאכול וכן בחבר דרכו לתקן שלא יוציא תקלה מידו כדאיתא התם ומסתמא דרכו לתקן מיד כדי שלא יבא תקלה ע"י משא"כ בברהמ"ז דאין זה רגיל שתברך תיכף אם לא כשנזכרה אחר זמן שאין דרכה להתאחר בכל פעם לברך אחר אכילתה כמו שנתאחר הזמן עכשיו בזה יש לדמות להא דספק הרגיל וכמ"ש למעלה (סי' ל') יעו"ש. וא"כ גם מ"ש המחבר (שם סעיף ד') אכל ואינו יודע אם בירך צריך לברך מספק מפני שהוא של תורה משמע דבברכות דרבנן אינו צריך לחזור ולברך, לפמ"ש אם הספק לו תיכף אחר האכילה צריך לברך גם בברכות דרבנן דהוי כספק הניח העירוב אם לא כשנזכר אחר זמן שאין דרכו להתאחר כל כך וצ"ע שסתמו הפוסקים וקצרו בזה, ונראה דאפילו נזכר מיד לפמ"ש שמחוייבת מדרבנן לברך אם הוציאה למי שאכל שיעורא דרבנן כזית אינה יכולה להוציאו וחייב לברך שנית דאף אם נאמר דחייבת לברך מדרבנן מטעם דהוי כספק הינוח, מ"מ ודאי ממש לא הוי ועכ"פ קיל יותר ממי שאכל שיעורא דרבנן וחיובו ודאי ודמיא לקטן שאכל כזית שאינו מוציא גדול שאכל ג"כ כזית אף דגם הוא חיובו רק דרבנן מ"מ הקטן הוי תרתי

דרבנן ובגדול חד דרבנן וכמ"ש התוס' בכ"מ במס' ברכות ובפרק שלשה שאכלו ובפרק מי שמתו ודוק.

סימן מד

דין ספיקא דאורייתא לשיטת הרמב"ם אימת הוא לקולא מן התורה.

כתב הפרמ"ג (שפ"ד ס"ק כ"ה) דאף לדעת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא צריך שיתייחס לזה שמנה תנאים ואלו הם: (א) שלא יהא חזקה לאיסורא, דהא סוקלין ושורפין על החזקות ובזה יש כמה חילוקים שונים וכבר נתבאר למעלה באריכות. (ב) היכא דבידינו לברר הספק אז הוא מדאורייתא לכ"ע כן כתב מהרי"ט ופר"ח, והוכיחו כן מהא דדייק הש"ס בפ"ק דחולין מנלן דאזלינן בתר רובא וקאמר שם מפסח ומראשה של עולה ופרה אדומה, ולפי שיטת הרמב"ם אין כאן ראי' ולכן תירצו דשם יש לברר הספק ע"י בדיקה. ולכאורה הוא תמוה דהא קאמר שם דאי אפשר לברורי משום דכתיב ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחיה וכן בפסח כתיב ועצם לא ישברו בו וכן כולם יעו"ש וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' לשיטת הרמב"ם, וצריך לומר דהכי קאמרי כיון דאי הוה חולין הי' אפשר לברר הספק בכזה מדאורייתא אסור וא"כ האיך אמרה תורה להקריב עולה דהא קודם שיקדישנה אסורה הוא מספיקא דאורייתא, ועמ"ש בפתח השער בשם הכרו"פ ישוב אחר לקושיא זאת וא"כ אין חילוק זה מוכרח בדעת הרמב"ם. (ג) איקבע איסורא כגון שתי חתיכות ואחת מהן חלב אפי' נאבדה אחת מהן ספיקו אסור מן התורה, ועיין ברמב"ם (פ"ח מהלכו' שגגות ה"ד) שפסק כמ"ד בחתיכ' אחת משתי חתיכות משום דאיקבע איסורא ובכ"מ שם הניח בצ"ע דרבא ור' זירא פליגי על ר"ג דקאמר האי טעמא ולדידהו בכה"ג לא מחייב אשם תלוי. ובלחם משנה יישב קושיא זאת ע"ש. (ד) ספק כרת אפשר לחד גירסא בדברי הרמב"ם שהוא מן התורה. וגירסא זאת כבר דחו אותה האחרונים דמשמע שכת' כן הרמב"ם כדי לתרץ מה דחייבה תורה אשם תלוי על ספק כרת ובאמת לפמ"ש הרמב"ם דאינו חייב כי אם בחתיכה אחת משתי חתיכות א"כ אין ראיה משם וא"כ אין הכרח לענין זה. וקצת סמך יש לזה ממ"ש בכ"מ שחששו חכמים באיסור אשת איש למיעוטא כמו שמצינו בסוף מס' יבמות במים שאין להם סוף, ובפ"ב דקדושין באתרא דרובא מסבלי והדר מקדשי כו' (דף נ' ע"ב) ובתוס' שם שכתבו ג"כ דמחומר אשת איש חששו חכמים למיעוטא ואם נאמר דבספק דאורייתא בחומר כרת מן התורה לחומרא שפיר חששו חכמים למיעוטא כיון שהתורה החמירה ג"כ בזה יותר (ה) תרי ותרי או פלוגתא דרבוותא אפשר דמודה הרמב"ם דהוא אסור מן התורה, ולכאורה מוכרח לחלק כן מהא דאמרה תורה אחרי רבים

להטות והוא כלל גדול בכל דבר שחז"ל למדו משם דאזלינן בתר רובא אף באיסורים ומשמע דאם היה פלגא ופלגא אסור מן התורה ויש לומר דזה הוי כחתיכה אחת משתי חתיכות דאתחזק איסורא מקרי אכן יש לחלק דש"ה דיש חתיכה אחת בודאי שהוא אסורה משא"כ בזה, וכן יראה מלשון הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם וגו' וצוות' התור' וקמת ועלית וגו' הרי מוכח דאסור לסמוך אקולא בדב' שיש בו ספק דפלוגת', אך למ"ש הפר"ח דבמקו' דאיכ' לברורי לא התיר' התור' אין ראי' מש' דשם ג"כ איכ' לברורי ע"י ב"ד הגדול שבירושלי' (ו) כשהאיסור שכיח יותר ונוטה הספק יותר לאיסור ג"כ מן התורה לחומרא וזה פשוט לפמ"ש הש"ך דכל ספק שאינו שקול לא מקרי ספק כלל. (ז) היכא שע"י שנתיר ספק איסור נבוא לידי איסור ממנ"פ ג"כ אסור מן התורה כגון בספק ממזר דרחמנא שרי' אי לאו קרא הוה אמינא דאסור דא"כ אתה מתירו בבת ישראל וגם בממזרת וא"כ ממנ"פ יבא לידי איסור. וכן באחד שהלך באחד משני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בראשון והזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשני ואח"כ נכנס למקדש חייב והיינו משום דהוה תרתי דסתרי ועיין פר"ח.

והי' נלע"ד אפי' לא בא לידי ממנ"פ ג"כ אסור מן התורה כגון אם רוצה לילך בשביל אחד אסור לו מן התורה דאם תתיר לו וא"כ בע"כ תתיר לו גם בשני דמ"ש שביל זה מן השני וא"כ אתה בא לידי איסור ודאי, וזה הטעם בבהשמ"ש דחייב אשם תלוי אף בבהשמ"ש של ע"ש וכמ"ש בפתח השער באורך, וכעין זה כתבו הפוסקים לענין ספיקא דרבנן דלקולא דבזה לא אזלינן לקולא וא"כ אין אנו צריכים לטעם משום חזקת איסור דבאמת בשתי חתיכות כמו שיש חזקת איסור יש ג"כ חזקת היתר וסלק חזקה נגד חזקה וכאלו אין שם חזקה כלל כמ"ש בכ"מ, והא דאמרו בש"ס משום דאתחזק איסורא ר"ל שיש שם ודאי איסור ויביא לידי ודאי איסור לכך חייבה תורה עליו אשם תלוי. (ח) בטומאה ספק כודאי ברה"י טמא ברה"ר טהור אף מדרבנן ובאמת לפמ"ש קצת פוסקים בטעמו של הרמב"ם דלכך ספיקא דאורייתא מן התורה מותר משום דילפינן מטומאה ברה"ר דטהור א"כ קשה למה אסרו מדרבנן הא בטומאה אף מדרבנן טהור, ואפשר לומר דלענין טומאה לא רצו להחמיר כמ"ש בפ"ק דביצה אפושי טומאה לא מפשינן ובפרט דהוא ברה"ר לגבי רבים לא החמירו, וכן יראה מלשון הרמב"ם (רפט"ז מה' אבות הטומאה) וז"ל מפני מה טהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר שהרי הציבור כו' אם טומאה ודאית נדחית ק"ו לספק טומאה שאיסור כל הספיקות מדבריהם כו' מבואר מלשונו הצח שכ' מפני מה טהרו חכמים כו' דמשמע שדבר זה שטהור מדאורייתא אינו צריך טעם דדינו

שוה ככל איסורי ספק והוקשה לו למה לא החמירו בו חכמים כשם שהחמירו חכמים בכל איסורים של התורה, ולכך תירץ על זה שהרי הציבור כו' וא"ש ודוק.

סימן מה

דין ס"ס בדאורייתא במקום חזקה.

היכא דאיכא ס"ס לקולא במקום דאתחזק איסורא יש בזה מחלוקת הפוסקים דעת הרב בת"ח ובד"מ ובהג"ה דאפי' במקום חזקה מועיל, והרב בעל משאת בנימין חולק עליו וס"ל דיש לחלק בין הס"ס הוא באותו דבר עצמו שהוחזק בו כגון שיש ס"ס בשחיטה אז אינו מועיל ס"ס כלל. אבל אם אין הס"ס באותו חזקה עצמו כגון ספק דרוסה שנתערבה אף דנולד הספק בעת שהיתה בחיים שאז היתה בחזקת איסור אבר מן החי אין מחזיקים מאיסור לאיסור כיון שאין הס"ס בשחיטה עצמה וכן דעת הרב בט"ז וכן נוטה דעת הש"ך להחמיר בס"ס במקום חזקה, והפר"ח דעתו להקל אפי' אם הס"ס בחזקת שחיטה עצמו דהא ס"ס מטעם רובא הוא ורובא וחזקה רובא עדיף.

אמנם יש לעיין לפענ"ד דזה ודאי לאותם הסוברים דטעם ס"ס הוא משום דכל ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא כדעת הרמב"ם וכשבא עוד ספק שני הרי הוא ספיקא דרבנן ומותר לפ"ז ודאי דיש לומר דבמקום חזקה דספק הראשון הוא מן התורה א"כ אינו מועיל כשנולד עוד ספק אחד. אכן לדעת הסוברים דס"ס מטעם רובא הוא בזה יש מקום לעיין לפמ"ש התוס' במס' בכורות ובכמה דוכתא דמדרבנן מצרפינן מיעוטא לחזקה, וכן כתב הרא"ש בפ"ק דחולין בענין רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם, ולפמ"ש הרא"ש לחלק בין אם הוא מיעוטא דשכיחא או מיעוטא דלא שכיחא יש לומר דכיון דאיכא ס"ס הוי כמיעוטא דלא שכיחא ולכ"ע לא מצרפינן לחזקה. אכן הרשב"א במ"ה כתב טעם אחר דלכך אמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם משום דהרוב עוסקים לסלק החזקה, וא"כ בס"ס בשחיטה כגון בנמצא הסכין ספק פגומה אחר השחיטה דהרוב אינו מסלק החזקה דאבר מן החי דהא הספק אינו אם נשחטו הסימנים אלא הספק אם היה פגימה בסכין באופן זה י"ל דמצרפינן מיעוטא לחזקה.

ובאמת המעיין בתשו' הרשב"א (סי' ת"א) משמע יותר דס"ל דס"ס במקום חזקה אסור, והנה האחרונים נתקשו מאוד בדברי הרשב"א שם דלכאורה דבריו סותרים שם דבתחילת דבריו משמע דאסור במקום חזקה ובסוף דבריו לא משמע כן גם שאר דבריו שם אין להם ביאור לפי המובן, ועיין פר"ח ופירושו תמוה ורחוק מאוד למעיין בדבריו, וגם בפרמ"ג ביאר דבריו בדוחק.

ולענ"ד נראה לפרש דברי הרשב"א שם באופן אחר והוא דהשואל שם חקר להקשות ממנ"פ אם ס"ס מותר יקשה מפרק בכל מערבין דספיקא דרבנן באתחזק איסורא אסור, ואם נאמר דאסור יקשה מפ"ק דכתובות דס"ס עדיף מרוב ובשחיטה מתירים רוב בהיא דמצא גדייו, ונלע"ד כוונתו מ"ש בפ"ק דכתובות דמבואר שם דמחמרינן ביוחסין אף ברוב כשרים אצלה ובס"ס קיי"ל דמותר כדמוכח בסוגיא דפ"פ וא"כ מוכח דס"ס עדיף מרובא, וא"כ כיון דקיי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם אף נגד חזקה דבהמה בחזקת איסור א"כ כ"ש בס"ס במקום חזקה דמהני. וע"ז השיב לו הרשב"א דמפ' בכל מערבין אין ראי' דשם הוא בטומאה דרבנן דיש לו עיקר בתורה ולכך בהצטרף אליו ג"כ חזקה מטמאינן לי' וההיא דפ"ק דכתובות דהחמירו ביוחסין ברובא מעלה היא כל שנתערב בו איסור ודאי משא"כ בס"ס באלמנת עיסה וכדומה הקילו, אף די"ל דס"ס גרע מרובא מ"מ יש לומר דחכמים לא רצו להחמיר כל זמן שאינו ידוע מתערובות איסור ודאי.

ועוד תמה שם על השואל שהביא ראי' מפ"ק דכתובות דס"ס עדיף מרובא מהא דרוב אינו מועיל ביוחסין וס"ס מועיל דהיכן מצינו דס"ס מועיל שם במקום חזקה, אף דלפמ"ש דברי השואל הם ברורים כמו שתמה באמת בפר"ח שם על הרשב"א שדחה דבריו בחנם לזה יש לומר דהרשב"א השיב לו בתרי אנפי בהבנת דברי השואל אם נאמר דראיותו הוא כמ"ש על זה השיב לו כבר כיון דשם הוא מעלה ביוחסין בלבד א"כ אין משם ראי' דהם ראו להחמיר דוקא ביש כאן איסור בודאי אבל לא בס"ס אף די"ל דלא עדיף מרובא, ואם נאמר דכוונת השואל דמשם מוכח להדיא דס"ס במקום חזקה מועיל מהא דאלמנת עיסה דקודם שנתערב היתה אסורה מספק דאורייתא מן התורה לחומרא וא"כ הוי כודאי איסור ואח"כ כשנתוסף עוד ספק מתירין דזה נקרא חזקת איסור דבר שהחזקנו אותו באיסור נתערב בתערובות ולא דמי לס"ס במקום שא"א להפריד הספיקות דמעולם לא הי' בו איסור תורה כלל ע"ז השיב לו הרשב"א דזה לא נקרא אתחזק איסורא כל שיש כאן רוב היתר כנגדו ולא מיקרי ספק איסור כי אם כשהספק הוא בגופו ובענין החזקה עצמה וע"ז מביא ראי' גדולה מתערובות טבעת וכדומה וא"כ היכא דיש חזקה ברורה לאיסור יש לומר דלא מהני ס"ס וע"ז אמר לו דלפי מה שחילק אין ראי' מהא דפ"ק דחולין גבי בדק סכין ונמצא פגום דאסרינן אפי' קמייתא וא"כ הרי אנו אוסרים ס"ס אף בכה"ג דלא נתערב איסור ודאי רק ספק דהיינו באחת יש ספק אחד דהיינו בבתרייתא ובקמייתא דאיכא ס"ס דמיא לספק שנתערב באחרים ע"ז השיב לו שאין ראי' משם דר"ה לטעמי' דס"ל דבהמה בחזקת איסור עומדת, וא"כ אין החזקה מצד שנתערב ספק איסור אלא

שהספק עצמו הוא נגד החזקה דגם בקמייתא אינו ברור להכשיר רק מצד ס"ס אתינן עלה וא"כ יש בו ס"ס במקום חזקה ממש. וע"ז מביא ראי' דאם החזקה הוא רק מצד תערובות ספק איסור יש לאסור ר"ל דלא נחלק בין אם הס"ס בחזקה עצמה או מצד תערובות אלא סתם מוכח דס"ס במקום כל חזקת איסור אפי' בתערובות מקרי חזקת איסור, וא"כ יקשה דהא יש לומר דס"ס עדיף מרובא ר"ל לסברת השואל שדקדק דס"ס עדיף מרובא מהא דפ"פ ס"ס מועיל וברוב כשרים מחמירין ואנו רואים דחתיכת איסור שנתערב בדבר שאינה ראוי' להתכבד אזלינן בתר רובא, אף דזה נקרא אתחזק איסורא לשיטתו אעפ"כ מתירין וא"כ כ"ש בס"ס במקום חזקה ולמה לי' להשואל להביא ראי' רחוקה מכתובות דשם יש לחלק משום מעלה דיוחסין כמ"ש, אלא ודאי דזה לא מקרי אתחזק איסורא. וא"כ אין דבר זה מבואר בהדיא בהך דאלמנת עיסה דס"ס במקום חזקה מועיל רק מק"ו אתי' לי' מדרובא לא מועיל ביוחסין וס"ס מועיל וזה כבר דחה וכמ"ש.

וכל זה כתב לדברי השואל דלמד מהך דמצא גדיים דרובא עדיף שם ולא אסרינן מטעם מצרפינן מיעוטא לחזקה, אבל לדברי הרשב"א עצמו שחילק במ"ה דכל דהרוב עוסקים לסלק החזקה שאני וכמ"ש למעלה א"כ בלא"ה אין הוכחה משם דס"ס מועיל ג"כ במקום חזקה וכיון דהרשב"א עצמו כתב כן בתה"א במ"ה שם, וגם דבריו בתשובה מטים ג"כ דהוא ס"ל ס"ס במקו' חזקה אסור א"כ דברי הש"ך מאושרי' מ"ש שדברי הרשב"א בתשובה יותר מוכיחים לאיסור ע"ש, וכל הראיות שהביא הפר"ח נגד זה נלע"ד דיש לדחותם דמ"ש דס"ס עדיף מרובא ורובא מועיל נגד שחיטה כבר כתבנו דאין משם ראי' וכמ"ש הרשב"א בעצמו במ"ה, ומ"ש עוד דאין לך חזקת איסור יותר מטבעת של עבודת כוכבים דנתערבה ברבוא ומרבוא לרבוא, כבר כתבנו דאדרבא מדברי הרשב"א מוכח דזה לא מקרי חזקת איסור כלל שכמו דהוחזק איסור הוחזק ג"כ היתר. משא"כ כששתי הספיקו' הם בענין החזקה עצמה ועוד דשם לא שייך מצרפינן מיעוטא לחזקה דהא החזקה הוא המיעוט עצמו ואין החזקה דבר מבלעדי המיעוט כמו הכא וזה פשוט, גם מ"ש להביא ראי' ממ"ש מקצת פוסקים דע"י ס"ס מוציאין ממון אף דקיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב וא"כ באסורים דהולכים אחר רובא מכ"ש דאזלי' בתר ס"ס אף נגד חזקה, באמת לפי דברי הסוברים כן נראה לכאורה ראיה מוכרחת דהתו' ר"פ המניח כתבו דלכך לא אזלינן בממונא בתר רובא משום דמצרפינן מיעוטא לחזקת ממון וא"כ דבס"ס מוציאין ממון מחזקה א"כ מוכח דגם נגד חזקה מועיל.

אך ידוע שדבר זה במחלוקת שנוי' וכמה פוסקים ס"ל דאין מוציאין ממון ע"י ס"ס כמו שהאריכו האחרונים בתשובותיהם ועש"ך (ח"מ סי' כ"ה) ובאו"ת בקיצר תקפו כהן

שהאריך בזה, ועוד נראה דאין לדמות דיני או"ה לדיני ממונות בזה דהא לפמ"ש דלכך בממון אין הולכין אחר הרוב משום דמצרפינן מיעוטא לחזקה א"כ היכא דיש כמה ספיקות בממון הי' לנו לומר לכ"ע מוציאין ממון דהוי כמיעוטא דלא שכיחא, והרי הש"ך באו"ה ס"ל דשלש ספיקות מועילים גם במקום חזקה וכמו שיבואר בסימני' שאח"ז, והוא עצמו כתב בספרו תקפו כהן (סי' ק"כ) דאפי' באלף ספיקות אין מוציאין ממון הרי ע"כ דאין לדמות זה לזה, וא"כ ה"ה להיפוך י"ל דאפי' מאן דס"ל דמוציאין ממון בס"ס מ"מ באיסורים י"ל דאינו מועיל ועיין באו"ת בקיצור ת"כ דכתב ג"כ דבאיסורים קיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף והרי בחזקה מוציאין ממון ע"י כדמוכח מהא דר"ג בפ"ק דכתובו' גבי משארסתני נאנסתי דנאמנת מטעם חזקת הגוף וע"כ שאין לדמות איסורא לממונא ע"ש וכן מוכח מלשון הרא"ש בתשו' (ריש כלל ב') שמתיר בחדש מטעם ס"ס וכ' הטעם משום דלא איתחזק איסורא מוכח דבמקום חזקה אינו מועיל ס"ס, ומה שדחה הפר"ח ראי' זאת משום דדבר שיש לו מתירין שאני ע"ש אין דבריו מובנים דא"כ אפי' לא אתחזק איסורא אינו מועיל למאן דס"ל דבדבר שיש לו מתירין אינו מועיל ס"ס, וכן כתב בביאורי הגר"א מווילנא בביאורו (סי' ק"י ס"ח בהגה) על מ"ש הרמ"א דבדבר שיש לו מתירין י"א דאין ס"ס מועיל דהרא"ש ריש כלל ב' פליג ע"ז וס"ל דמהני ס"ס הרי להדיא כמ"ש גם מ"ש להוכיח לפמ"ש דבספיקא דרבנן מותר א"כ גם בס"ס דאורייתא הדין כן אין זה מוכרח כלל לדמותם זה לזה בכל מילי דש"ה דמדאורייתא מותר לגמרי לכך לא החמירו בו חכמים בכל מה שיש בו ספק משא"כ ביש בו חשש דאורייתא, ולפמ"ש גם אם נימא בהא דרוב מצוים א"ש מומחים כו' הוא מטעם מיעוטא דלא שכיחא יש להחמיר בס"ס נגד חזקה דנחשב כאלו הוא מיעוטא דשכיחא דהא הרא"ש ס"ל בפ"ק דחולין גבי רוב מצוים אצל שחיטה טעם הנ"ל והוא ס"ל דבאתחזק איסורא אינו מועיל ס"ס.

ודע דנראה להביא ראי' דהא דמתירין ס"ס הוא כטעמו של הרמב"ם דס"ל דספק ראשון נעשה איסור דרבנן ובספק שני הוא ספק דרבנן ולאו מטעם רובא מהא דקיי"ל בספק טומאה ברה"י בספיקו טמא וכל ספיקות שיש לך לרבות בהם הכל טמא, ולדעת הרמב"ם א"ש דכאן כל ספק ראשון נעשה טמא מדאורייתא וכל ספק שאח"ז חוזר ונאסר מדאורייתא ואין לדבר סוף, אבל לפמ"ש הפוסקים דהטעם הוא משום דס"ס מטעם רובא הוא קשה דהא קיי"ל תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם כל דפריש מרובא פריש ואפי' ברה"י טהור כדאיתא בפ"ק דכתובות והרי בטומאה ברה"י אזלינן בתר רובא, וקשה מכאן לשיטת הרשב"א דס"ל דס"ס אפשר דעדיף מרובא, ויש מכאן ראיה לשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מותר, אכן לפמ"ש יהי' מוכח מזה דלהרמב"ם

היכא דאתחזק איסורא דספיקא לחומרא מן התורה אז אפי' באלף ספיקות לא מהני, וזה דלא כדעת הש"ך בכללי ס"ס דבשלש ספיקות מותר גם באתחזק איסורא דהא מהא דספק טומאה ברה"י מוכח להיפוך וכמ"ש, ושמא י"ל דבטומאה ברה"י כך קבלו מסיני להחמיר בכל הספיקות, והוא מ"ש הלכתא גמירי לה מסוטה ר"ל דהוא הלכה למשה מסיני ואסמכוהו אקרא דסוטה, וראיה לזה דהרי בכל האיסורים אזלינן בתר חזקת כשרות וכאן בספק טומאה ברה"י אפי' ספק נגע בטומאה או לאו ג"כ טמא ואפי' ספק ביאה קיי"ל כרבנן דמטמאין וכמ"ש הרמב"ם [פי"ח מה' אבות הטומאה ה' א'] ועיין תוס' פ' חזקת הבתים (דף נ"ה ע"ב) שכתבו ג"כ דלכך ס"ס טמא ברה"י כיון דמן הדין אפי' בספק אחד היה לנו לטהר דאוקמוהו אחזקה, וכיון דמטמאינן בחד ספיקא דילפינן מסוטה א"כ מה לי חד ספיקא מה לי כמה ספיקות, ועדיין צ"ע לפי דברי התוס' דמדמין חד ספק במקום חזקה בטומאה לכמה ספיקות דהא אם נאמר דס"ס משום רובא הוא אינו מיושב עדיין כמ"ש ברובא וחזקה רובא עדיף והרי באמת ברובא מטהרינן ברה"י וכמ"ש.

גם מ"ש הטעם משום דילפינן מסוטה לכך לא אזלינן בתר חזקה ג"כ צ"ע דהא בסוטה אתרע חזקתה מאחר שקינא לה ונסתרה כמ"ש התוס' בכמה דוכתי, וע"כ צ"ל דכוונתם ג"כ כמ"ש דכל ספיקי טומאה הלכ' למשה מסיני הוא למגמרינהו מסוטה וכמ"ש.

ובספר בינת אדם [שעה"ק כללי ס"ס סי' נ"ה] כתב דדין זה אם מתירין ס"ס באתחזק איסורא תליא בפלוגתא דקמאי רש"י ותוס' במסכת כריתות (דט"ז ע"א) במתני' דספק אכל חלב ספק לא אכל ואפי' אכל ספק היה בו כשיעור כו' דרש"י פי' שם דאו או קתני מוכח דס"ל דאם באמת הי' ס"ס אינו חייב באשם תלוי אף דשם אתחזק איסורא משא"כ תו' דכתבו דסיפא אירשא קיימא דיש לו ס"ס ספק שמא לא אכל ואפי' אכל שמא לא היה בו כשיעור, וא"כ מוכח דס"ל דס"ס במקום חזקה אסור, וכתב שם דלכך מהפך הרמב"ם הגירסא והעתיק בהלכותיו הך בבא דספק הי' בו כשיעור ברישא ע"ש ודבריו תמוהים מכמה טעמים חדא דשם לא מקרי ס"ס במקום חזקה דאף דגמרא קאמר שם אתחזק איסור' ר"ל שנתערב שם איסור ידוע אבל אין בו נ"מ לגבי ס"ס במקום חזקה כמו שהבאתי לעיל מתשו' הרשב"א דזה לא מקרי ס"ס במקום חזקה דהא אתחזק נמי היתירא והרב הנזכר כתב כן בעצמו (סי' מ"ה ומ"ו) דחד בחד לא מקרי חזקה ע"ש, אם לא לפי מ"ש לעיל בשיטת הרמב"ם לפי טעמו דלכך מקילין בס"ס משום דספק ראשון מותר מן התורה דאז י"ל דחד בחד אסור בס"ס כמש"ל, ועוד בר מן דין תינח למאן דס"ל בגמרא חתיכה אחת משתי חתיכו' שנינו, אבל למאן דס"ל חתיכה אחת שנינו הוא יפרש

מתני' דאו או קתני דזה תמוה דמנין להו להתוס' לעשות בזה מחלוקת חדשה דילמא כמו דמ"ד חתיכה אחת שנינו מפרש מתני' כמו כן יפרש מאן דס"ל חתיכה אחת משתי חתיכות שנינו, וע"כ צ"ל דלישנא דמתני' דחקו להתו' שכתב ואפילו אכל כו' דמשמע דארישא קיימא.

ועוד תמוה לפי דעת הרשב"א ודעימיה דס"ל דס"ס מטעם רובא הוא וא"כ ודאי דאפי' למאן דאוסר ס"ס במקום חזקה הוא רק דרבנן דהא מדאורייתא רובא עדיף מחזקה רק דמדרבנן מצרפינן מיעוטא לחזקה כמ"ש וא"כ איך יתחייב אשם תלוי דמדאורייתא אין בו איסור כלל, ועמ"ש בפתח השער בביאור דברי התוס' אלו דכאן מיירי שאחר אכילה נולד לו ס"ס אם אכל האיסור או לא ואם אכל כשיעור דבזה לא שייך ס"ס דשמא אכל איסור באמת וס"ס להתיר לא שייך רק בחתיכה שנולד בה ס"ס קודם אכילתו שמותר לו לאכול וכאן לא היה שום ספק בעת האכילה דידוע הי' החלב בעצמו והשומן בעצמו ע"ש וא"כ אין ראי' משם.

גם מ"ש עוד הרב בעל ב"א דלכך ס"ל לתוס' דאפי' בס"ס חייב אשם תלוי משום דהוי ספק אחד בגופו כו' וספק ראשון אסור מן התורה, ור"ל דהספק השני אינו להתיר גוף החתיכה רק אם אכל כשיעור ולכך לא הוי ס"ס, גם זה תמוה דהא כבר הכריעו האחרונים דספק א' בגופו ספק שני בתערובות חד בחד מדאורייתא הוי ס"ס וכמו שנתבאר בסימני' הקודמים וא"כ למה חייב אשם תלוי, ועוד דהא כאן לא נודע ספק ראשון עד אחר שנודע לו ספק השני ובכה"ג כבר הכריעו האחרונים דאפי' מדרבנן מותר בהפ"מ או במקום מצוה. ועיין כרו"פ שנוטה דעתו ג"כ להקל בס"ס במקום חזקה וכבר דחה ראיותיו הגאון בעל חוות דעת. ולענין מ"ש הכרו"פ דמתירין בעגונו' בס"ס אף דהוה חזקת א"א כבר נדחו דבריו לפמ"ש הגאון המנוח מוהרמ"ז מביאליסטאק בחיבורו מראות הצובאות דהטעם לפמ"ש התוס' ביבמות דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעא לחזקת א"א יעו"ש בספרו (דצ"ב ע"ב) וכיון שנתבאר בהכרח דדעת הרא"ש להחמיר וגם דעת הרשב"א נוטים לאיסור כמ"ש בודאי אין להקל נגד הש"ך והאחרונים בזה אם הס"ס היא במקום חזקה עצמה אכן יש בזה כמה חילוקים שונים ויבואר לפנינו בס"ד.

סימן מו

דין ס"ס במקום חזקה דדינא ולא בגוף המעשה.

בספר חוות דעת הכריע בס"ס במקום חזקה דקיי"ל דאסור היינו דווקא אם הס"ס בגוף הענין אם נעשה מעשה להכשיר ולהוציי' מחזקה שהיה בו מקודם כגון שנולד ס"ס בשהיי' או בדרסה או בפגימה דסכין דבתחלה היתה עומדת בחזקת שאינה זבוחה ואתה

בא להקל מס"ס לומר שנעשה בה מעשה המכשיר ע"ז אני אומר עליך להביא ראי' דאף ס"ס אינו מועיל להוציא מידי חזקה שהי' בו כל זמן שלא נודע בבירור שנעשה בה מעש' המכשיר להוציאה מחזקה שהי' בה וכיון שכן כל ספק אם נעשה השחיטה בהכשר או לאו אף דבחיי' לא היתה עומדת בחזקת שנדרסו הסימני' בחתיכה או בשהיי' מ"מ התורה אמרה וזבחת וזה לאו זביחה היא ולא נודע עדיין אם נעשה בה מעשה זביחה, אכן באם יש ספק אם הי' נקב בסימנים מעיקרא קודם שנשחטה כיון שעשה בה ודאי מעשה המכשיר רק שאתה מסתפק אם נעשה בה מעשה האוסרה אף דהוי נבילה ע"י כן עליך להביא ראי' לומר דנעשה בה מעשה פסול ובזה מהני רובא וס"ס וחזקה יעו"ש שהאריך, ובספר בית אפרים על טריפות הריאה (חלק שני סי' י"ג) האריך לדחות דבריו וכלל כוונתו שם דדווקא אליבא דעולא דס"ל ישב לו קוץ בוושט אין חוששין לו שפיר יש לומר דאין כאן חזקה דספק לנו אם נעשה בו מעשה הפוסל דישיבת קוץ לא ריעותא היא ולא ראינו התחלת הטורף משא"כ לדידן דס"ל דישיבת קוץ ריעותא הוה והרי התחיל דבר המקלקל וגורם נקב רק שלא נודע אם נגמר הקלקול לעשות נקב בושט וממילא הוי ספק בשחיטה ובזה דחה דברי הגאון בעל חו"ד במה שדחה דברי הכרו"פ מה שהביא ראי' דס"ס מהני במקום חזקה מהא דספק דרוסה שנתערב, ועמד לימין צדקו דלדין דלא קיי"ל כעולא א"כ הרי התחיל הטורף ושפיר מקרי ספק בשחיטה דשמא דרס בסימנים יעו"ש, ולענ"ד בחנם השיג על בעל חו"ד, וגם הגאון בעל חו"ד כוון לזה החילוק בין התחיל הטורף רק שיש ספק אם לא נגמר ובין אם יש ספק אם התחיל כלל, ולא ראי' מדעולא רק דכמו דלדידן דלא הוי ריעותא מקרי לא התחיל הטורף לכך מיקיל אף דהוי הספק בשחיטה במקום חזקה א"כ לדידן ג"כ בכל מילי דלא ידוע דהתחיל הטורף דינא הכי ובדרוסה בסימנים לא התחיל הטורף מקרי דדווקא בישב לו קץ בושט שאנו רואים שבאותו מקום עצמו שבו החזקה לאיסור שם התחיל לכנוס הטורף משא"כ בספק דרוסה שלא ידענו אם דרסו נגד הסימנים כלל, ואתה בא לומר שמא עשה בו מעשה עליך להביא ראי', ולא ידעתי איך דימה אתם בעל בית אפרים להדדי ובר מן דין לענ"ד דברי הכרו"פ תמוהים דהא קיי"ל ספק דרוסה אין חוששין לסימנים כלל דסימנים קשים הם אצל דריסה כרב זביד במס' חולין וראי' לזה שהמחבר (סי' נ"ז סעיף ו"ו) כ' וז"ל כיצד בודקים הנדרס כו' ואם דרס בסימנים עצמם כו' דקדק וכ' כן לומר דבסימני' לא חיישינן רק כשראה שדרס דווקא בסימנים וזה ברור, וא"כ בספק דרוסה שנתערב שהתיר הרשב"א דלא ראינו שדרסה נגד הסימנים ודאי דאין כאן ספק במקום חזקה והוא ברור ופשוט, ומלבד זה יש לומר דנקב דנעשה בסימנים קודם

שחיטה, והשחיטה היתה כהוגן לא הוי נבילה כלל. אף שלא כן כתבו הפוסקים ויש לי לזה ראיות חזקות כתבתים במ"א א"כ ודאי דצדקו דברי הגאון בעל חו"ד לדינא, עכ"פ מבואר לנו מדבריו דאף במקום חזקה דדינא ולא בחזקה דגופא ג"כ מחמירין בס"ס כגון בס"ס בפגימה בסכין וכדומה וכן נוטה דעת הש"ך בכללי ס"ס ע"ש.

סימן מז

דין אם ספק אחד הוא נגד החזקה ולא השני.

אם הי' רק ספק אחד נגד חזקה ולא השני כגון ששחט בהמה ונמצא פגימה בסכין שהספק אם במפרקת נפגמה או לאו ונתערבה אותה הבהמה באחרות למאן דס"ל ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מועיל או לדידן בהפ"מ היכא דלא נודע ספק ראשון עד אחר שנתערב צ"ע אם יש להתיר או לאו דלכאורה י"ל דדווקא אם שתי הספיקות הן בהחזקה עצמה בזה יש לאסור אכן מדברי הרשב"א בתשובה שהבאתי לעיל (סי' מ"ה) שכ' בהך דרב הונא דטריף עד תליסר חיותא דהטעם משום דאזיל לטעמי' דס"ל בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת, א"כ מוכח דס"ל דאף דספק אחד הוא רק נגד החזקה ג"כ אסור אבל לפמ"ש שם בביאורו כוונתו דשם שתי הספיקות הם נגד החזקה דהא גם בקמייתא יש ספק שמא נפגמה בעור ולא דמיא לספק א' בגופו ספק ב' בתערובות שהספק השני אינו נגד חזקה כלל דהא האחרים כשרים בודאי אבל לפי הטעם שכתבתי שם לפי שיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא נעשה איסור דרבנן ואח"כ ע"י ספק שני נעשה ספק דרבנן א"כ אם הספק הראשון הוא במקום חזקה א"כ נעשה כודאי איסור תורה ומה יועיל ספק ב' אף שאינו נגד חזקה עכ"פ מידי ספק תורה לא יצא וכן לפמ"ש למעלה דנאמר דס"ס מטעם רובא הוי ומצרפינן מיעוטא לחזקה ג"כ אין חילוק לטעם זה ואדרבא גרע יותר משאר ס"ס שבגופו דלדעת הרבה פוסקים אינו מועיל אפי' בלא חזקה, ולכאורה יש להביא ראיה מהא דפ"ק דפסחים בחבר שמת והניח מגורה מלאה פירות דמתירין שם מטעם ס"ס שמא לא הכניסם כי אם במוץ שלהם ושמא תקנם אח"כ דהת' ספק השני הוא במקום חזקה דהעמיד הפירות בחזקת שאינם מתוקנים, ואין לומר דחזקת חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן מסלק החזקה הזאת דהא שם להך תירוצא לא נחתינן להך סברא, ואפ"ה מועיל כיון שספק הראשון אינו נגד החזקה, אבל יש לומר דש"ה דאדרבא ספק הראשון היה בחזקת היתר דהעמידם על חזקתם שלא נתחייבו במעשר מתחילה, וא"כ ממנ"פ אם נלך בתר חזקה שני' נלך ג"כ אחר חזקה ראשונה, ולכן שפיר הוי כאלו אין כאן חזקה לא לכאן ולא לכאן, וכן בהא דפ"ק דנדה גבי בעלה מחשב ימי וסתה כו' דקאמר שם דהוי ס"ס ספק שמא לא ראתה וספק שמא

טבלה, והוא ממש דומיא דפירות הנ"ל, ועוד דש"ה דספק הראשון נעשה דרבנן לפי שיטת הרמב"ם, וא"כ שוב ספק שני דמיא לספק דרבנן במקום חזקה שנתבאר למעלה דמועיל וגם הספק השני הוא ספק הרגיל ושכיח ומוציא מידי ודאי דרבנן כמ"ש כל זה למעלה באורך, ואפי' לשיטת הרשב"א ודעמיה דס"ל ספק דאורייתא לחומרא שם ספק ראשון לקולא דהוה לה חזקת היתר מעיקרא, ועוד דהא ס"ל וסתות דרבנן עיין תוס' שם, ומה שיש לעיין הוא במ"ש התוס' שם להוכיח דר"י ס"ל וסתות דרבנן דאל"כ אין ספק מוציא מידי ודאי דכודאי ראתה חשבינן לי' ולפי דברי הסוברים ס"ס במקום חזקה אסור קשה דאפי' אם נימא דהוי מדאורייתא כספק ג"כ אסור דהא שתי הספיקות הם במקום חזקה, ולמה כתבו דכודאי ראתה חשוב, ואפשר לדחוק ולומר דזה עצמם כוונתם משום דהוי במקום חזקה וכל דבר שאנו מחזיקין אותו על חזקתה הראשונה מקרי ודאי, אבל הוא דחוק לומר שכוונו לזה, ואפשר לומר עוד דכוונת התוס' הוא דאי וסתות דרבנן אפי' חזקה אין כאן דהא אדרבא עד עתה היתה בחזקת טהרה והך חזקה לא דמיא לכל החזקות אלא למ"ד וסתות דאורייתא ע"כ צ"ל דס"ל חזקה אורח בזמנו בא ר"ל שבודאי יבוא האורח בזמנו דאל"כ דהוי ספק הוה לן לאוקמי אחזקת טהרה וא"כ שפיר הוה כודאי ממש ודוק.

ומדברי הרב בת"ח והמשאת בנימין וט"ז משמע קצת דאף אם ספק אחד סותר את החזקה ג"כ לא מהני דהת"ח הוכיח דס"ס במקום חזקה מהא דפליגי ר"ת ור"י בספק דרוסה שנתערבה אף דקיי"ל בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת והמ"ב השיג עליו מטעם דאין מחזיקין מאיסור לאיסור שבחי' לאו בחזקת דרוסה קיימא יעו"ש ושם הספק השני לאו במקום חזקה הוא כמ"ש, והפרמ"ג במשבצות זהב העתיק לשון או"ה (כלל כ"ו דין ב') ומשמע שם ג"כ דכל דספק אחד הוא נגד חזקה אסור, וז"ל והרמב"ם אוסר תרנגולת שספק אם נשחטה כדינה שלא בדק הסימני' ונתערבה דליכא אלא חדא ספיקא דאין לומר שמא נשחטו כדינם, דאוקמי אחזקה והוה כודאי איסור כו' הרי דשם ספק השני אינו במקום חזקה ואסור שם מטעם דספק הראשון הוא כודאי מטעם חזקה כמ"ש.

אך היה נלע"ד לכאורה שיש חילוק בזה דאם הס"ס לא היו שתיהם בגופו אלא אחת בגופו ואחת בתערובות והספק הראשון היה נגד חזקה כגוונא דאמרן בלא בדק בסימנים ונתערבו דודאי אינו מועיל דהא כשבא ספק הראשון הי' נאסר מדאורייתא לכל הדיעות להרשב"א בכל ספק הדין כן, ואף להרמב"ם דס"ל לקולא מן התורה מ"מ כאן היה במקום חזקה וסוקלין ושורפין על החזקות ואם שוב נולד ספק השני לא הוי אלא ספק אחד משא"כ כשב' הספיקות הם בגופו ובאים כאחת ואחת היא נגד חזקה כגון שמצא אחר

שחיטה פגימה בסכין שיש כאן ס"ס בגופו שמא אין זה פגימה ואת"ל שזה פגימה שמא במפרקת, נמצא שספק שני הוא נגד החזקה דאם היינו יודעים שהיה פגימה א"כ בסכין לא שייך חזקה דלא עליו אנו דנין רק על הבהמה אם הסימנים נשחטו רובם בסכין כשר או לאו, וא"כ בבהמה יש כאן חזקה גמורה משא"כ ספק הראשון הוא בסכין עצמו ובו לא שייך חזקה דבהמה דלא על הבהמה אנו דנין רק על הסכין אם הוא כשר לשחוט בו או לאו, ואדרבא העמיד הסכין בחזקת כשר הי' נלע"ד דיש להקל דפי הטעם שכתבנו דלכך במקום חזקה אינו מועיל ס"ס משום דספק הראשון מדאורייתא אינו שייך כאן דהא כאן צריכין אנו להתחיל בספק זה שמא אין כאן פגימה כלל וספק זה מותר מן התורה לכ"ע דאדרבה העמיד הסכין על חזקתה, וא"כ שוב הוה ספיקא דרבנן במקום חזקה שכתבנו למעלה שיש להקל, וגם לפי טעם השני שנתבאר מטעם דס"ס מטעם רובא, ומצרפינן מיעוטא לחזקה זה ג"כ לא שייך אלא אם שתי הספיקות הם באותו דבר עצמו שהוא בחזקתו, משא"כ כאן לא שייך לצרף ספק פגימה דסכין לבהמה בחיי' בחזקת איסור. אכן מדברי הש"ך (ס"ק ל"ב) לא משמע כן אלא דגם זה מקרי במקום חזקה, וכן אם הי' כאן סכין בעל שתי פיות האחד הי' בדוק בלי פגימה כלל ובצד השני היה ספק פגימה, ושחט בו בהמה ברוב משוער באופן שאין כאן עוד ספק שמא במפרקת או במיעוט בתרא והרי יש כאן ס"ס וספק הראשון הוא במקום חזקה שאנו דנין על הבהמה אם נשחטה בצד שיש בו פגימה או לאו, וספק השני הוא על הסכין עצמו שבו אנו דנין אם מותר לשחוט בו ואינו נגד חזקה כלל, או שהיו כאן שני סכינים אחד בדוק ואחד יש בו ספק פגימה לפי דעת הש"ך נראה דאסור, אך נראה דבזה גם הש"ך יודה דכאן יש ס"ס גמורה קודם שבא ליד חזקה לפמ"ש הש"ך למעלה בכללי ס"ס בדין תרנגולת שיש באחת ספק טריפה ונתערבה באחרת כשירה חד בחד שאם נתערבו תחילה כבר יצאו מדין איסור תורה מדאורייתא ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות יצא מידי איסור, וא"כ כאן כבר יש ס"ס שמא סכין זה ששחט בו הוא הכשר וא"ת שזה הוא המסופק שמא אין זה פגימה ולא שייך לומר כאן חזקה ואדרבא העמיד הסכין בחזקת כשרות, ואף ששתי חתיכות אחת ספק איסור ואחת כשירה שנתערבו ודאי דשניהם אסורים מדרבנן משום ספק אחד בגופו כו', מ"מ דמיא להא דביצה הנמצאת בחצר משתי אלו התרנגולת שמתיר הש"ך כיון שעלי' אנו דנין ובאים אצלה שתי הספיקות ביחד, א"כ ה"ה כאן דלא על הסכין אנו דנין עכשיו רק על הבהמה וכבר הי' בתחילה שתי הספיקות שאינם נגד חזקה מאחר שנתערבו הסכינים, ונמצא שהי' כאן ס"ס קודם שבא לידי ספק בחזק', אכן אם הסכיני' לא נתערבו ביחד נמצא שעיקר הספק אינו בסכינים ולא הוחזק

שניהם בהיתר רק שעכשיו הספק על הבהמה אם נשחטה בסכין זה או בשני א"כ הספק הראשון הוא נגד חזקה ואינו מועיל לדעת הש"ך ולשיטת הפר"ח שם הדין בהיפוך שאם לא נתערבו הסכינים אז שתי הספיקות בבהמה וכאן ספק השני אינו במקום חזקה, ואם נתערבו הסכינים בלא"ה אסור לשיטתו ועמ"ש למעלה.

סימן מח

דין שלשה ספיקות נגד חזקה.

אם הי' כאן שלש ספיקות נגד חזקה יש בזה מחלוקת האחרונים שדעת הש"ך להקל דאף אם נאמר דבחזקה הספק הראשון הוא בגופו של איסור, מ"מ כיון שיש ס"ס מבלעדי ודאי מותר, אבל דעת המ"ב והט"ז והמנ"י כולם כתבו דאפי' אלף ספיקות לא מהני נגד חזקה, והנה לפי הטעמים שנתבארו בסימנים הקודמים יש לחקור דאם נאמר דלכך אינו מועיל במקום חזקה משום דספק הראשון הוא מדאורייתא וס"ס לאו מטעם רובא הוא א"כ י"ל דאפי' אלף ספיקות הדין כן אכן אם נאמר דמטעם רובא הוא ומדרבנן מצרפינן מיעוטא לחזקה א"כ יש לומר דבג' ספיקות הוי כמיעוטא דלא שכיחא דלא מצרפינן לחזקה לכ"ע, ולכאורה נראה להביא ראי' מתשובת הרא"ש (כלל כ' סי' י"ד) הובא בש"ך (סי' י"ח ס"ק כ"ב) בשחט בסכין ונאבד הסכין קודם שבדקוהו אחר השחיטה ואח"כ נמצא פגום כ' שם דכשר מטעם דזה גופא דמחמרינן לאסור שמא בעור נפגם הוא חומרא דיותר שכיח לפגום במפרקת, וכיון שניתוסף עוד ספק מכשרינן, וכבר כתבנו דהרא"ש דעתו לאסור ס"ס במקום חזקה כמ"ש גבי חדש, ואפ"ה הכשיר כאן והיינו משום דבלא ספק שני הוי יותר סברא לתלות במפרקת וא"כ הוי רובא להתירא רק מדרבנן אסור דמצרפינן מיעוטא לחזקה וכל שנתוסף עוד ספק מותר, אכן הרא"ש לא סמך על טעם זה לחוד אלא שכ' עוד טעם משום דיצא בהיתר דאוקי סכין בחזקתו וגם יקשה דלשון הש"ך (ס"ק כ"ז וכ"ח) משמע דבספק שני עם ספק שמא במפרקת נפגם לא מהני מטעם ס"ס במקום חזקה אף דהוא ס"ל דשלש ספיקות מהני במקום חזקה ולא אמרינן דהוי מיעוטא דלא שכיחא. ולכך צ"ל דסברא זאת דמפרקת יותר שכיח לפגום אין ברור למחשב עי"כ לרובא להתירא כיון דלא הוי דרך שבירה ולכך מחמרינן לחושבו כספק השקול, ולכך הוצרך הרא"ש שם ליתן טעם אחר משום דיצא בהיתר ויש כאן חזקה נגד חזקה וכמ"ש הפרמ"ג (שם במש"ז ס"ק יו"ד) יעו"ש, עוד יש לומר דלכך הוצרך הרא"ש לטעם אחר משום דיצא בהיתר משום דאין כאן ס"ס גמורה, דס"ס זה הוא משם אחד דספק שמא אח"כ נפגם בדבר אחר או שמא במפרקת נפגם הכל ספק אחד אם נפגם קודם חתיכת הסימנים או אח"כ ולכן הוצרך לומר משום דיצא בהיתר ר"ל דהא קיי"ל

השוחט בסכין בדוק ונאבד הסכין אחר השחיטה דכשר אף דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת מ"מ הסכין הי' בחזקת בדוק ולא שכיח שיפגום הסכין ע"י שחיטת הסימנים והוי כמיעוטא' שאינו מצוי דלא מצרפינן לחזקה וא"כ בעת שנאבד כבר הוחזק הבהמה בחזקת כשרות ושוב כשנמצא הסכין פגום הוי כמ"ש נשחט הותרה עד שיוודע לך במה נטרפה שכבר נסתלק חזקת האיסור ותלינן הפגימה בדבר אחר ולא דמי לטבל ועלה ונמצא בידו דבר חוצץ דאפי' נתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה דהתם הספק והריעותא הוא באדם עצמו שבו החזקה חזקת טומאה דמעיקרא, משא"כ כאן דעיקר הריעותא בסכין והסכין לא הי' לו חזקת איסור כמ"ש הפרמ"ג (סי' י"ח מש"ז ס"ק יו"ד) יעו"ש והמחבר שם דנקט עיקר הטעם משום דיצא בהיתר וכשלא נאבד לא מהני ספק לה להצטרף דשכיח יותר לפגום במפרקת אפשר ג"כ לומר דלא ברירא לי' לסמוך ע"ז, ועמ"ש בפרמ"ג (שפ"ד ס"ק ל"ד) בשם הפר"ח מה הביא בשם תשו' מהריב"ל באחד ששחט ואחר השחיטה נתן הסכין ביד נער אחד ומצא בו פגימה לאחר שבדק הראשון וחקר שם דאם נאמר ס"ס במקום חזקה אסור לא מהני כאן דהוי כמו אחד אומר שהי' בו פגימה, והשני אומר שלא היה בו פגימה ולענ"ד אין הדין כן, ונראה דלדידן נמי מותר דכבר יצא בהיתר אחר שיצא מת"י השוחט ובדקו, וא"כ כבר בחזקת היתר עומד ושוב אין ספק של השני דשמא במפרקת נפגם מוציא מידי ודאי כמ"ש הרא"ש דאמרינן כבר יצא בהיתר ואפי' לטעם שני של הרא"ש שכתב משום דנולד עוד ספק אחד ג"כ מותר כאן דגם כאן יש לומר כן שמא במפרקת נפגם דשכיח יותר לפגום וכיון דיש עוד ספק שמא השוחט הראשון אומר אמת ודאי דמותר דמה לי אם נולד הספק השני אחר שחיטה או מקודם, ועיין בש"ע (סי' ל"ט סעי' ט"ז) בדין אחד אומר כסדרן היתה ואחד אומר שלא כסדרן דפסק שם דמעמידין הבהמה בחזקת כשרות והטעם משום דנשחטה הותרה והוי כנאבדה הריאה ועש"ך שם, דאפי' למאי דמחמירין בנאבדה הריאה מ"מ כאן קיל יותר ע"ש בטעמו וא"כ כ"ש כאן בנד"ד דלא גרע מנאבד הסכין אחר שחיט' וזה ברור לענ"ד ואף דהפר"ח פסק דס"ס במקום חזקה מהני א"כ לדבריו כ"ש דכשר צ"ל דכ' שם דין זה לנ"מ לאותו הנער שאמר שהי' פגום וכמ"ש הפרמ"ג שם.

אכן אם לא בדק הסכין קודם שחיטה ואחר השחיטה בדקו ונתן תיכף לאחר לבדו' ומצא בו פגימ' והשוח' מכחישו בזה יש לעיין דנרא' לכאור' למאן דמיקל בס"ס במקו' חזק' א"כ כאן יש ס"ס שמא השוח' הראשון אומ' אמת ואת"ל שהשני אומר אמת שמא במפרקת נפגם, אך זה אינו דאפי' לדידי' לא מהני כאן דיש ג"כ ס"ס לאיסורא שמא היה פגום מעיקרא שהרי לא היה בדוק קודם שחיטה וא"ת שהי' יפה שמא בעור איפגם אף דיותר

שכיח לפגום במפרקת כמ"ש הרא"ש וא"כ ס"ס דלקולא הוא יותר טוב מס"ס דלחומרא מ"מ אסור וראיה ממ"ש הש"ך שם לתרץ דברי הרא"ש דלא ליסתור למ"ש במ"א בנפל הסכין על הקרקע דאסור משום דיש ס"ס לאיסורא שמא אין קרקע פוגם ושמא לא נפל על חודו אף דס"ס דלקולא הוא יותר טוב דלא שכיח כל כך שיפגום בעור ואפי' לא נפגם ע"י נפילתו שכיח יותר שנפגם אחר שחיטה אעפ"כ אסור כיון דיש עליו ס"ס לאיסורא, אכן אם השני אומר שיש בו ספק פגימה או כגון שהיה לו שתי פיות ואינו יודע באיזו צד שחט וא"כ יש כאן שלש ספיקות להיתר אחד שמא האמת כשוחט הראשון שלא היה בו פגימה בצד השני ג"כ וספק שני שמא לא שחט בצד זה וספק ג' שמא במפרקת נפגם בזה יש לעיין דיש לומר דכאן לא שייך הך סברא של הרא"ש דיצא בהיתר שהרי כל זמן שלא נבדק בתחילה לא נקרא עליו שם היתר אך כיון דיש כאן ג' ספיקות להתיר והס"ס דלאיסורא הוא הכל משם אחד דמה לי שהיה פגום מעיקרא או בעור איפגם בשניהם הספק שמא נפגם קודם הסימנים, אך יש לומר דלא מקרי משם אחד דספק שמא בתחילה היה פגום אוסר יותר דאסור לשחוט בו משא"כ בספק דבעור איפגם דהיה מותר לשחוט בו בתחילה וכה"ג מקרי ס"ס אף לקולא, ויש לומר ג"כ דמ"מ כיון דלהתירא יש ג' ספיקות דמותר לדעת הש"ך, ואף שמדברי הפרמ"ג (סי' י"ח) במ"ש בשם הבל"י שם משמע דכל שיש ב' ספיקות לאיסור נגד ג' ספיקות להיתר לא מהני אף לדעת הש"ך מ"מ יש לומר ולחלק דכאן הס"ס דלחומרא אינו כי אם כשנתפוס שתי הסברות דהשוחט השני אומר אמת וגם ששחט בצד שבו הפגימה ואז יש ס"ס לחומרא, ונמצא דכאן שתי הספיקות לקולא שא"א לומר בו שום צד ספק לאיסור היינו דשמא הראשון אומר אמת ושמא בצד היפה שחט, ובצד השני יש ג"כ סברא להקל שמא במפרקת, ולכן נראה דלדעת הש"ך מותר דעכ"פ לא שכיח לאיסור, שוב ראיתי שיש סברא להחמיר כאן דיש כאן ב' חזקות לחומרא חדא חזק' בהמה בחייה לאיסור, והב' דהעמיד סכין על חזקת איסור כיון שלא היה בדוק קודם, וא"כ יש לומר דהיכא דיש ב' חזקות אפי' בשלש ספיקות ויותר יש להחמיר וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד ובפרט דכאן כל חזקה הוא בדבר אחר דנגד ספק שמא אח"כ נפגם הסכין יש בו חזה דסכין שאינו בדוק ונגד שמא בצד היפה שחט וספק נגדו יש בו חזקה דבהמה, ואף דמסתמא הי' הסכין יפה פעם אחד מ"מ מקרי אתחזק איסורא דאמרינן כל הדברים כשעת מציאתן כמ"ש בנגע באחד בלילה דאם לא ראוהו חי מבערב חכמים מטמאים דכל הטומאות כשעת מציאתם וכאן ג"כ לא בדקו הסכין קודם שחיטה וצ"ע.

סימן מט

דין חזקה נגד חזקה בס"ס.

ממ"ש בסימן הקודם בשם תשו' מהריב"ל הי' נראה לכאורה להוכיח דס"ס במקום חזקה אף דיש ג"כ חזקה אחרת כנגדו להיתר אינו מועיל, והוא ממ"ש באחד ששחט ואחר השחיטה נתן הסכין ביד אחר ומצא בו פגימה לאחר שבדק הראשון שכתב שם דאם נאמר דס"ס במקום חזקה אסור גם שם לא מהני ס"ס משום חזקה דבהמה בחייה.

והנה שם יש ג"כ חזקה אחרת של הסכין שהרי היה בדוק תחילה קודם שחיטה, וא"כ מדינא העמיד הסכין על חזקתו, א"כ מה שיש לנו ספק אם הראשון אומר אמת או השני הי' לנו לומ' העמי' הסכין על חזקתו דהא גם אם יש הכחשה בין ראשון לשני א"כ אמרי' העמידנו על חזקתו כמ"ש בש"ע (סימן ל"ט סעיף ט"ז) באחד אומר כסדרן היתה וא' אומר שלא כסדרן כו' דמכשירין אותה משום חזקה נשחטה הותרה וא"כ יש כאן חזקה נגד חזקה ואפ"ה כתב שם דמקרי ס"ס במקו' חזקה, אבל הוא תימא דהא בכ"מ אמרי' סלק חזקה נגד חזקה וא"כ כאן נמי נימא הכי ונראה דסברתו הוא דהך חזקה דבהמה עדיפא יותר מהך חזקה דסכין דהא עיקר החזקה דבהמה הוא מה שאנו דנין עליו הוא הבהמה אם אסורה או מותרת. ובה אנו רוצים להתיר מטעם ס"ס אמרינן העמידנה על חזקתה דמעיקרא משא"כ הך חזקה דסכין אין נ"מ עתה כלל דאם ירצה לשחוט אחרת בלא"ה צריך לבדוק הסכין קודם השחיטה אף דקיי"ל דסתם סכין שהוא בחזקת בדוק אם שחט בו בלא בדיקה כשר מ"מ עכשיו שעדיין לא שחט בסכין שום בהמה ומה שאנו דנין הוא רק על הבהמה הנשחטת עתה לכך הך חזקה עדיפא טפי. עוד יש לומר דהך חזקה דסכין אינה טובה כולי האי דהוי חזקה העשוי' להשתנות כיון ששחט בה עשוי להיות נפגם ע"י עור או בחתיכת סימנים משא"כ חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת אינה עשוי להשתנות מעצמה כל זמן שלא נעשה בה מעשה הכשר בידוע, וכיון שזה אנו מסופקים אם נשחטו הסימנים בסכין כשר או לא אין זה חזקה העשוי' להשתנות ולכן עדיפא יותר ועיין מג"א (סי' ח' ס"ק י"א) דציצית אין להם חזקה משום דעשויים לפסוק כל שעה וכדאיתא ביו"ד (סי' ר"א סעי' ס"ה) מקוה הי' מוחזק להיות מימיו מתמעטים ולעמוד על פחות מארבעים סאה צריך לחזור ולטבול ושם ג"כ המקוה אית לה חזקת טהרה מקדם והאדם יש לו חזקת טומאה ולכן אף שעכשיו היא שלימה לפנינו ג"כ טמא משום דחזקת טומאה דגברא עדיפא טפי דאינה עשויה להשתנות משא"כ חזקה דמקוה.

שוב אחרי כותבי זאת מצאתי להרב בעל בינת אדם (שער רובא וחזקה סי' י"א) שהאריך בזה וכ' דהטעם משום דהמקוה הוחזק בשלש פעמים שדרכה להתחסר, ולכך מוקמינן

האדם בחזקת טומאה והוציא מזה דין חדש דאף דקיי"ל בנאבד הסכין אחר שחיטה דמותר מ"מ אם דרך סכין זה מצוי שמוצאים בו פגימות לאחר שחיטה דמיא ממש להך דמקוה הנ"ל ואסור אף בנאבד אחר שחיטה יעו"ש, וכ' שם דלכך בסתם סכינים פסק בש"ע דאם נאבד אחד השחיטה הבהמה מותרת משום דסתם סכין אין דרכו להתפגם מעצמו, ולענ"ד אין דבריו מוכרחים דהא אף דאין דרכו להיות נפגם מעצמו מ"מ מעשים בכל יום שמוצאים בעתים הסכין פגום לאחר שחיטה ודרכו להיות נפגם ע"י חתיכת עור וסימנים דאל"כ למה מחמרינן במצאו פגום לאחר שחיטה אפי' נגע במפרקת הא הוי מיעוטא דלא שכיחא להפגם ע"י העור והסימנים ובש"ס קראו ספק שאמרו שם עור ספק פוגם כו' הרי דמידי ספק לא יצא וא"כ ודאי דמקרי מיעוטא דשכיחא הרי להדיא דלא כדברי הרב בעל ב"א. ולכך נלע"ד דשאני סכין דאף דדרכו להיות נפגם והוי מיעוטא דשכיחא, וראי' לזה ג"כ הא דהוצרכו לבודקו אחר השחיטה ואם הוי מיעוטא דלא שכיחא לא הי' חייב לבודקו כמו דלא בדקינן אחר כל י"ח טריפות ומכ"ש היכא דאיכא טרחא קצת לבודקו אחר שחיטה ע"ש ש"ך (סי' ב) לענין מומר לתיאבון אם מותר ליתן לו על סמך שיבדקנו אחר שחיטה מ"מ מתירין בנאבד הסכין וה"ט דלא דמי למקוה דשם דרכה להתחסר מעצמה לפרקים ובעיתים מזומנים, וא"כ יש ספק שמא בעת תחילת טבילת האדם כבר היתה חסרה וא"כ הוי מיעוטא דשכיחא ולכך מחמרינן בצירף חזקת טומאה של האדם משא"כ בסכין שכל זמן שלא שחט בו אינו מצוי שיפגם מעצמו כמ"ש הפוסקים וא"כ הוי ממש כבדוק קודם השחיטה וכאלו ידוע בעת שטבל האדם במקוה היתה שלימה ולא חיישינן שמא באמצע הטבילה נתחסרה משום דלא שכיחא להיות נחסר באותו רגע וכמו כן כאן לא אמרינן שבעת השחיטה נפגם והוי מיעוטא דתלי במעשה וכמו ברובא דתלי במעשה לא אמרינן דרובא עדיף כמ"ש הרב הנ"ל שם כמו כן במיעוטא דתלי במעשה אינו חשוב לכך לא מחמרינן לצרפו לחזקה והוי כמיעוטא דלא שכיחא לענין לאסור בנאבד הסכין. ומ"מ כיון דעכ"פ מצוי הוא לפרקים למצוא פגימה אחר השחיטה יותר יש לומר דנפגם ע"י המפרקת, ואף שאם מוצאים בו פגימה אין תולין במפרקת מ"מ כל זמן דלא חזינן לא חיישינן לה ובפרט דהוי מיעוט דתלי במעשה כמ"ש עכ"פ יצא לנו דחזקה העשוי להשתנות גרע יותר מחזקה דעלמא, וא"כ דברי מוהריב"ל נכונים אם לא כמ"ש בסי' הקודם משום דיצא בהיתר כמ"ש, ויצא לנו דין חדש דאף דיש חזקה נגד חזקה מ"מ כל זמן שהחזקה האחת גרע יותר אזלינן בתר החזקה הטובה ממנה אפי' במקום דאיכא ס"ס ודוק.

סימן נ

דין אם יש ס"ס ויש ספק אם יש כאן חזקה לאיסור.

במסכת חולין פ' כיסוי הדם (ד' פ"ו ע"א) בדין חרש שוטה וקטן ששחטו איתא התם דר"מ אומר מותר לשחוט אחריה' וחכמים אוסרים וקאמר בגמ' שם דר"מ ס"ל רוב מעשיהם מקולקלים כו' וכתבו התוס' שם דרבנן ע"כ צ"ל דמספקא להו אי רוב מעשיהם מקולקלים אי רוב מעשיהם מתוקנים והיינו דאם היו סוברים דהוה מחצה מתוקנים ומחצה מקולקלים הי' מותר לשחוט אחריהם דהוה ספק השקול ואוקמי' אחזקה דבהמה בחיי' והוה כודאי דסוקלים ושורפים על החזקות ע"ש, ולכאורה תמוה דא"כ גם לפי סברת התוס' קשה כיון דספק לנו אם רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים א"כ הוי ג"כ ספק השקול ונעמיד על החזקה, וצ"ל כיון דקיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף מדאורייתא א"כ בכ"מ שיש רוב החזקה כאלו אינו בעולם וא"כ כאן דמספקא לן אי רוב מעשיהם מתוקנים הרי יש כאן ספק אם נשאר החזקה דאיסור או לא, ולכן הוי שפיר ספק השקול, ולפי"ז יש ללמוד מכאן אם הי' ס"ס ויש ספק אם הי' כאן חזקת איסור או לאו דמותר אליבא דכ"ע, והיינו באופן שהי' כאן ספק אם נשחטה הבהמה ע"י חרש או ע"י פיקח ומומחה, וא"כ יש כאן ס"ס גמורה והרי יש כאן ספק אם נשאר כאן החזקה לרבנן דס"ל דיש כאן ספק, ויש לומר ג"כ לפמ"ש דלכך אינו מועיל ס"ס במקום חזקה משום דמדרבנן מצרפינן מיעוטא לחזקה, והרי הוא גופא הוא רק מדרבנן דמדאורייתא רובא עדיף וא"כ אם הדבר ספק אם יש כאן חזקה הרי הוא ספיקא דרבנן ולקולא, והנה לכאורה יש לתמוה על דברי התוס' לפי מאי דקיי"ל בכ"מ דמצרפינן מיעוטא לחזקה א"כ למה הוצרכו לתרץ כן והי' להם לתרץ דסברי דרוב מעשיהם מתוקנים אבל אינו כרוב מצוים אצל שחיטה מומחים הם דהוי רובא דרובא אלא דמיעוט המצוי הוא דאין שוחטין כהוגן לכך מדרבנן אסור לאכול משחיטתם דמצרפינן מיעוטא לחזקה ולכך ג"כ אסור לשחוט אחריהם דמדאורייתא שחיטתם כשירה, ולכך נלע"ד דהתוס' כאן הם דברי ר"י דהוא לא ס"ל הך סברא דמצרפינן מיעוטא לחזקה דעיקר דין זה נלמד מהא דאיתא במס' בכורות דרוב בהמות אין חולבות אא"כ ילדה, ואפ"ה קיי"ל כרשב"ג שם דהלוקח בהמה מניקה מן העכומ"ז אינו פוטר מן הבכורה, וכתבו התוס' והרא"ש פ"ק דחולין דה"ט משום דמצרפינן מיעוטא לחזקה דבהמה שלא ילדה עדיין, אבל ר"י ס"ל שם דזה לא הוי חזקה כיון דיש כאן חזקה אחרת כנגדה העמיד הולד בחזקת שאינו קדוש ומה דפסקינן שם כרשב"ג היינו היכא דחזינן דחלבה קודם שילדה וקמ"ל דאפ"ה אם בנה כרוך אחרי' פוטר מבכורה, וכן כתבו התוס' סתם בפ"ק דחולין (ד' י"א ע"א) ד"ה לר"מ

ע"ש, וא"כ לדברי התוס' לא ס"ל בכל דוכתא דמצרפינן מיעוטא לחזקה מדרבנן ולכך שפיר הוצרכו לתרץ שם כן אבל לדידן דקי"ל דמצרפינן מיעוטא לחזקה בכל דוכתא לא צריכינן לתירוץ התוס' ושפיר י"ל דרבנן ס"ל רוב מעשיהם מתוקנים וא"כ אין ראי' לדין הנ"ל.

אכן זה נלע"ד אם הי' כאן שלש ספיקות ויש ספק אם יש כאן חזקה דאיסורא כגון שיש כאן חתיכה שספק אם היא כשירה או מבהמה שיש בה ס"ס בשחיטה, והס"ס בשחיטה הוא באופן שיש ספק אם יש כאן חזקת איסור או כגון ששחט בסכין שנמצא בו ספק פגימה בהמה אחת ובן פקוע שאין טעון שחיטה ואינו יודע איזו היא, ויש למצוא בפשיטות יותר כגון ששחט בהמה ונמצא הסכין פגום אחר השחיטה דהוי הבהמה עצמה ספק נבילה ונמצא בה בן פקוע שטעון שחיטה מספק ואח"כ שחט הבן פקוע ומצא הסכין ספק פגום אחר השחיטה והרי יש כאן שלש ספיקות ספק אחד שמא גם אמו כשירה היתה ונמצא שהבן פקוע אינו צריך שחיטה כלל וספק שני שמא הבן פקוע נשחט בכשרות שאין זה פגימה וספק ג' שמא במפרקת של הב"פ נפגם והרי אין כאן חזקת איסור בודאי דשמא הב"פ לא הי' לו חזקת איסור מעולם דאמו כשירה היתה דודאי יש להקל כאן דיש כאן ס"ס דפלוגתא מספק שמא הלכה כהש"ך דבג' ספיקות אפי' במקום חזקה מותר ושמא גם בשתי ספיקות מותר במקום ספק חזקה וס"ס דפלוגתא במקום חזקה מותר כמו שיבואר לקמן אי"ה ולכן יש להקל בכה"ג בלי שום פקפוק ובסי' שאח"ז נביא דבר חדש בהך דינא דב"פ אם שייך בו חזקת איסור של האם.

סימן נא

דין ס"ס במקום חזקה של האם אם מחזיקים לבתה.

יש לחקור בהא דקיי"ל ס"ס במקום חזקה אסור אם מחזיקין מחזקת האם לבת הדמיון בזה במ"ש בסי' הקודם אם שחט פרה ונמצא ס"ס בשחיטה כגון ספק פגימה שאנו אוסרים הבהמה מצד החזקה אף דהוי ס"ס אם מותר הב"פ בלא שחיטה, דלכאורה יש לומר כיון שהב"פ לא הי' בו חזקת איסור שהספק הוא בו אם טעון שחיטה כלל ונמצא דלא שייך לומר בו בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת או דלמא כיון שהפרה יש לה חזקת איסור שאינה זבוחה א"כ ממילא החזקה נמשכת לולד ג"כ ומה שהביאני להסתפק בזה הוא מה דאיתא פ"ק דכתובות (ד' י"ג ע"א) ראוה מדברת עם אחד כו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת כו' ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג משום דמוקמינן לה אחזקת כשרות ואיתא שם פלוגתא איכא מ"ד מאן דמכשיר בה מכשיר גם בבתה אף דלבת אין לה חזקת כשרות מעולם מ"מ חזקה דאם מהני ג"כ לבת ואיכא מ"ד מאן דמכשיר בה פוסל בבתה

משום דלא מהני חזקת האם לבת ואנן קיי"ל כמאן דמכשיר גם בבתה דהלכה כר"י לגבי ר"א דתלמידו הוה כמ"ש הרי"ף והרא"ש שם, וכן פסק הרמב"ם (פט"ו מהא"ב ה' י"א) ובש"ע (סי' ו' סעי' י"ז) הרי דקיי"ל דחזקת האם מהני ג"כ לבת אפי' לקולא א"כ כ"ש דלחומרא אמרינן כן אבל יש לדחות דאפשר לומר דלכך מכשיר בבתה דעיקר הטעם לאו משום חזקת האם הוא שהרי קיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף ושם מכשירין אפי' ברוב פסולים אצלה וצ"ל דעיקר הטעם הוא מאי דקאמר התם (ד' י"ד ע"א) לר"ג אלים לי' ברי דאפי' בחד ספיקא מכשיר וקיל לי' שמא דאפי' בס"ס נמי פוסל הרי דלר"ג דקיי"ל כוותי' עדיף לי' מאי דאומרת ברי מס"ס בשמא וא"כ י"ל דלכך מהני התם ברי דידה גם לגבי בתה כיון דלאו בחזקה תליא מילתא ועיקר תלוי במה שאומרת ברי לי א"כ מה בינה לבתה משא"כ בנד"ד דמטעם חזקת איסור אתה בא לאסור ואין כאן ברי כלל שפיר יש לחלק בין פרה לולד דבולד ליכא חזקה כמ"ש שם טעמא דר"א בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות יעו"ש. ואף דשם (ד' י"ב ע"ב) בפלוגתא דר"נ ור"י לגבי דר"י ורב הונא במנה לי בידך וזה אומר איני יודע קאמר שם ר"נ ור"י אנא דאמרי אפי' כר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקה כו' הרי דהתם תלי' בחזקה מ"מ עיקר טעמו לאו משום חזקה הוא דהרי רובא עדיף מחזקה כמ"ש אלא משום ברי ושמא ברי עדיף רק היכא דאיכא חזקת ממון נגדו לא מהני ברי לגבי שמא ולכך שם כיון שיש לאשה ג"כ חזקת כשרות אף דחזקת ממון עדיפא מחזקת כשרות כמ"ש בפ' המדיר ובכ"מ מ"מ עכ"פ ע"י חזקה זאת מגרע גרע חזקת ממון ואינו מועיל בשמא לגבי ברי משא"כ באומר מנה לי בידך שאין שם חזקה כלל לגרע הך חזקת ממון של הנתבע אבל נידון פסולי יוחסין עיקר ההיתר הוא רק משום ברי ושמא ברי עדיף דהא מכשרינן אפי' ברוב פסולין דעדיף יותר מכל החזקות רק ר"א סבר דמטעם חזקה ג"כ מתירין בצירוף סברא דברי ושמא ולכן מחמיר בבתה אבל לר"י דפליג על ר"א וקיי"ל כוותי' לא צריכינן כלל להך סברא דחזקה משא"כ בהך דשחט האם דשם אזלינן בתר חזקה כיון דאמרינן העמד הבהמה על חזקת שלא נשחטה כראוי א"כ ממילא הב"פ נשאר בחיוב שחיטה ואף דאנן קיי"ל דבלא"ה צריך שחיטה מדרבנן מ"מ נפקא מינה לאם נשחט ונמצא בו פסול בשחיטה לפמ"ש הט"ז (סי' י"ג ס"ק ה') דאין פסול שחיטה פוסל בו כיון שאינו צריך שחיטה אלא מדרבנן וכן נ"מ אם לא הפריס ע"ג קרקע או בקלוט בן קלוטה דאינו צריך שחיטה אפי' מדרבנן וכן נראה מסברא דהא כל זמן שלא נולד עדיין עובר ירך אמו הוא ונמצא שבעת שהיתה אמו מעוברת ממנו גם עליו הי' חזקת אבר מן החי ונמצא שגם על העובר היתה חזקה זו ולא דמיא להא דראוה מדברת

דשם בעובר לא הי' שייך חזקת איסור ג"כ שהרי העובר אינו ראוי להנשא וכן נראה עיקר אכן אם הי' ספק פסול בעובר בשחיטתו כמ"ש בסי' הקודם לפמ"ש אין כאן ספק חזקה אלא חזקה ודאית והוי כאלו יש כאן שלש ספיקות במקום חזקה ותליא במחלוקת הש"ך ושאר אחרונים כמבואר אך יש לחלק קצת דעכ"פ לא דמיא לחזקה דבהמה בחיי' דשם הוי חזקה דגופא שאינו יודע אם נעשה בה מעשה זביחה או לא, והיא היתה צריכה עכ"פ בודאי זביחה מעיקרא משא"כ בעובר אף דיש לו חזקת איסור בהיותו במעי אמו בחיי' אין זה אלא חזקה דדינא ולא שייך בו חזקה דגופא דמסתמא לא נעשה זביחה בסימנים דידי' דשמא אינו צריך שחיטה כלל וכיון שחזקה זאת לא דמיא לחזקת האם בחיי' אפשר דיש להקל ודו"ק.

סימן נב

דין ס"ס או שלש ספיקות נגד שתי חזקות.

בפר"מ חקר היכא שיש כאן ס"ס למאן דמתיר אפי' במקום חזקה אם היו שתי חזקות לאיסורא אם מועיל כאן ס"ס דאף אם נאמר ס"ס מטעם רובא ורובא עדיף מחזקה אפשר דהיינו רק נגד חזקה אחת אבל לא נגד שתי חזקות והביא שם מהא דאיתא פ"ק דחולין בסוגיא דאזלינן בתר רובא דיליף שם מפרה אדומה, ורב אשי יליף משחיטה עצמה דלמא במקום נקב קא שחיט וא"כ קשה הא בפרה אדומה יש שתי חזקות חזקה דטמא מעיקרא והב' דפרה עצמה חזקה שאינה זבוחה ואפ"ה אזלינן בתר רובא וא"כ ה"ה בס"ס דמטעם רובא הוא ודחה דשם ב' החזקות אינם בגוף הפרה ולענ"ד יש לעיין אפי' אם שתי החזקות אינם בדבר אחד דלכאורה הי' נלע"ד דאין משם ראי' כלל דהא עיקר הקושיא שם דפרה אדומה צריכה להיות כשירה משום דחטאת קרי' רחמנא וא"כ כיון שבגוף הפרה אין כאן רק חזקה אחת הרי היא כשירה מדאורייתא ודאי דרובא עדיף וא"כ הרי הוחזקה בכשרות בודאי וא"כ מה מועיל חזקת טומאת האדם בכאן דהרי הוי כאלו זרק עליו באפר פרה הכשירה בודאי ומה מועיל חזקתו לפסול ולהחזיק הפרה לנבילה וטריפה אף דלפ"ז לא א"ש דברי התוס' שם (ד' י"א ע"א) ד"ה מנא הא מילתא דכתבו שם דהא דרובא עדיף מחזקה ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אף דאיכא חזקה כנגדה דאוקי גברא בחזקת טומאה, ולפמ"ש אין חזקת האדם מועיל לגבי פרה וכן קשה במ"ש התוס' שם ד"ה אתיא מפרה אדומה דהקשו ג"כ דילמא משום דאזלינן בתר חזקה דכשירה נולדה ותירץ ג"כ משום דיש כאן חזקה אחרת נגדה חזקה דאדם ולא דמיא להא דרפ"ק דנדה במקוה דפריך שם אדרבא העמיד טמא על חזקתו דשם אין נ"מ במקוה דהרי עכשיו חסירה היא ולכך אזלינן בתר חזקת טמא משא"כ כאן דהפרה

כשירה היא לגבי האדם נמי מהני וכמ"ש דהרי עיקר מה שאנו דנין הוא על הפרה אם כשירה היא אם לא וכעין סברא זאת כתבתי למעלה בשם תשובת נוב"י יעו"ש, ולכן נלע"ד לחלק בזה והוא דדוקא בנידון שכ' הנוב"י שהספק הוא במקוה ועיקר הנ"מ בה אם היא כשירה או לאו שאין נ"מ בה לגבי אדם זה שכבר הוחזק בטומאה אלא גם לשארי בני אדם שעדיין לא נתחזקו בטומאה והרי קדמה הכשר המקוה לחזקת טומאה דאדם שהרי האדם הטמא אין לו הכרח לטבול דווקא במקוה זאת שיש בה ספק אלא יכול לטבול במקוה כשירה ודאית משא"כ בפרה אדומה שכל שחיטתה ועשיתה הוא לגבי הטמאים ואינו יכול להזות בפרה אחרת הכשירה בודאי שהרי על כולם נופל ספק זה ולכן מחזיקין מחזקת טומאת האדם לחזקת הפרה שהרי לא קדמה הכשירה קודם חזקת טומאת האדם, ונמצא שהכל דבר אחד, ואין לומר שבפרה כשירה הוזה כיון שעיקר הספק הוא על האדם, ועיין תוס' ב"ק (דף ע"ז ע"ב) ד"ה אומר היה ר"ש דנסתפקו אם לרבנן דר"ש פרה נפדית ע"ג מערכתה מדאורייתא רק מדרבנן הוא דאינ' נפדית וכן כתבו שם בתחילה ואח"כ כתבו במסקנא דמאן דאוסר הוא מדאורייתא וי"ל דבזה פליגי שתי הדיעות בתוס' דמה שתירצו תחילה דהא דקאמר מנלן דאזלינן בתר רובא לרב אחי בר יעקב בעי לה א"כ הא דרובא וחזקה רובא עדיף מסברא ילפינן ומפרה אדומה לא משמע מידי י"ל דס"ל דפרה נפדית ע"ג מערכתה מדאורייתא, וא"כ לא שייך לומר דיש כאן חזקה דגברא נגד רוב כשרים כיון דהבהמה עצמה כשירה היא ואין בה צורך דווקא לטמאי' דהרי יכולה היא להפדות ולאכול לזרים בתורת חולין וא"כ כבר כשירה היא כמ"ש, משא"כ לתירוץ השני שכ' דמפרה ילפינן ס"ל כמסקנת התוס' שם דלרבנן מדאורייא אינה נפדית וא"כ אין שום נ"מ בהכשירה דפרה רק לגבי טמאים ולכן אמרינן העמד חזקה דאדם טמא לגבי רובא דכשרות בפרה וא"כ לפמ"ש אין ראי' כלל מרב אשי דיליף מפרה אדומה לפי תירוץ ראשון של התוס' דלפ"ז פרה נפדית מדאורייתא וא"כ חזקה דאדם אינו מועיל נגד רובא דפרה, ולכך שפיר הוי בפרה עצמה רובא לגבי חד חזקה וכבר יצתה בכשרות ולכך גם האדם שמזין עליו טהור שהרי בפרה כשירה היזה, אבל אם היה באמת שני חזקות אף דאחת באדם ואחת בבהמה שפיר אמרינן דמצרפינן להו להדדי וכמ"ש וא"כ דין זה צ"ע עוד לפמש"ל (סי' מ"ו) בשם הגאון בעל חו"ד דזה לא נקרא חזקה מה שיש לחוש שמא במקום נקב קא שחיט כיון דאתה מסתפק שמא נעשה בה מעשה להטריף עליו להביא ראיה א"כ ליכא חזקה כלל ונדחית ראייתו מרב אשי. **ועיין** פכ"ה (ד' פ"ו ע"א) דפריך שם אר"מ דס"ל מותר לשחוט אחריהם משום דרוב מעשיהם מקולקלים מאי איריא רוב אפי' מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא סמוך

מיעוטא לחזקה ואתרע לי' רובא דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו כו' ואמרינן מ"ט דר"מ רוב תינוקת מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואתרע לי' רובא ופרש"י רוב תינוקת מטפחין בשרצים כו' והנה לפ"ז יש כאן שתי חזקות חזקת העיסה דבטהרה עומדת וחזקת תינוק שהי' טהור בתחילה וא"כ איך מייתי ראי' מהתם לכאן דליכא רק חזקה אחת נגד הרוב אלא ע"כ דאין חילק בין חזקה אחת לשתים אבל לפירש התוס' דהאי רוב תינוקות מטפחין ר"ל בעיסה אבל התינוקות ודאי טמאים א"כ אין שם אלא חזקה אחת וא"ש, ובמס' יבמות (ד' קי"ט ע"א) האשה שהלך בעלה וצרתה כו' לא תנשא ולא תתייבם כו' ומסיק שם דמתני' ר"מ היא דחייש למיעוטא דאי רבנן אמאי לא תנשא הלך אחר הרוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות ושם ע"ב מסיק דרישא חזקה ליבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיף כרובא, ואתיא מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והוי לי' פלגא ופלגא כו' ולרבנן תנשא דרובא עדיף, אף דשם הוי שתי חזקות דהוחזקה ליבום, וגם דהעמיד צרתה בחזקת שלא ילדה וא"כ מוכח דגם נגד שתי חזקות רובא עדיף, ובאמת צ"ע שם דהרא"ש כת' שם כדברי התוס' דלשם דמתני' אף דאיתא כר"מ מ"מ לית הלכתא כוותי' וא"כ מוכח דס"ל להרא"ש דלא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש התוס' שם, והוא סותר למ"ש בפ"ק דחולין דבאמת אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ומהתימא על פסקי הרא"ש בקיצור דפסק דלא חיישינן למיעוטא, ומשמע דס"ל דמתני' אתיא כר"מ כמ"ש הרא"ש שם והעתיק ג"כ להלכה דלא תנשא ולא תתייבם, גם על הרא"ש עצמו קשה דהעתיק תחילה בריש פרקין דברי התוס' דמתני' אתיא כר"מ, וכ' שם דלית הלכתא כוותי' ושם בסוף הסימן הביא מחלוקת זעירא ור"ח ע"ש, מוכח דס"ל דהלכה כסתם מתני' ואף דקאמר בגמ' דאתיא כר"מ צ"ל דסוגיא דמס' בכורות דפסק כרשב"ג בהא דחלב אם פוטר מבכורה משמע דסמכינן מיעוטא לחזקה מדרבנן ולא ס"ל כתירוץ ר"י בתוס', וצ"ל דבאמת חזר בו הרא"ש מדבריו ופסק כסתם מתני' מה"ט, וכן פסק הרי"ף והרמב"ם והביאו בש"ע אע"ה (ס"ס קנ"ו) ע"ש והוא כשיטת ר"ת שם, עכ"פ מוכח מכאן דאין חילוק בין רובא וחזקה אחת או שתי חזקות כמ"ש, ואפשר לומר דש"ה דחזקה שני דהעמיד הבהמה בחזקת שלא ילדה אינה חזקה גמורה דהוי חזקה העשוי' להשתנות לפמ"ש התוס' שם שהקשו למה לא תירץ הש"ס דאתיא כרבנן ומשום דהוי רובא דתלוי במעשה דאזלינן בתרי' כמ"ש בפ"ג דבכורות ותירץ דלא מקרי תליא במעשה דממילא האדם נזקק לאשתו, וא"כ יש לומר לפי זה דהחזקה ג"כ אינה ברורה כיון דממילא נזקקת לבעלה עשוי' חזקה זאת להשתנות מעצמה שכל אשה עומדת לילד.

אך קשה לפ"ז מנין לנו דסמכינן מיעוטא לחזקה מדרבנן מהא דבכורות כמ"ש, והא התם ג"כ החזקה אינה ברורה דהחזקה דבהמה בחזקת שלא ילדה עשוי' להשתנות, ואפשר לחלק בזה בין אשה לבהמה וקצת ראי' לדבר מהא דקאמר התם דרוב בהמות אינם חולבות, אלא א"כ יולדות, ולמה לא קאמר משום דרוב בהמות מתעברות ויולדות אף שלא ראינו חולבות, ונימא כבר ילדה בזמן שהיתה ראוי' לילד אלא ע"כ דבבהמה לא שייך זה דלאו ברשותה היא כיון שהיא ברשות אדם למנוע ממנה לידתה ועיבורה אין זה נקרא עשוי' להשתנות, ולכן גם הרוב הוא מחוסר מעשה ולא מקרי רובא כמ"ש בפ"ג דבכורות שם, אבל לפרש"י בהא דרוב תינוקות מטפחין מבואר דאין חילוק בין חזקה א' לשתי חזקות כמ"ש.

ובפרק המפלת (ד' כ"ג ע"א) אשה שיצתה מליאה ובא רקנית דקאמר שם דמביאה קרבן ואינו נאכל ופריך שם אמאי לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן, והנה שם יש ג"כ שתי חזקות, אחת דהעמיד האשה בחזקת שלא ילדה ולד מעליא, והב' הקרבן שמביאה העמידנו בחזקת חולין שהי' בתחילה, ואעפ"כ קאמר שם דרובא עדיף, אבל גם משם אין ראי' דחזקת אשה לא מקרי חזקה דהרי ע"כ יצתה מחזקת' שהיתה מתחילה מליאה ועכשיו היא רקנית שהפילה, וא"כ לפמ"ש אין לנו ראי' מוכרחת דרובא נגד שתי חזקות דיהי' עדיף, וא"כ כ"ש בס"ס דהא כמה פוסקים ס"ל דס"ס במקום חזקה אחת אינו מועיל א"כ כ"ש נגד שתי חזקות דיש להחמיר, ולפ"ז אם שחט בסכין שאינו בדוק תחילה ואחר השחיטה נמצא ספק פגימה בסכין אף אם נימא דס"ס במקום חזקה מועיל יש להחמיר כאן דיש שתי חזקות, העמיד הסכין על חזקתו הראשונה ותחילה הי' בחזקת פגום, ועוד העמיד הבהמה על חזקתה.

ועוד נלענ"ד דאפי' נימא דס"ס נגד שתי חזקות מועיל כאן גרע יותר דדווקא בגוונא דפרה אדומה דיש לומר דשם שתי החזקות כחזקה אחת דמיא דהא אם היינו יודעים דפרה כשירה ולא נקבו הסמנים לא הי' שום חזקה של טומאה לגבי האדם, ונמצא דחזקת האדם תליא בחזקת הפרה, משא"כ בנד"ד שעל כל אחד יש לנו ספק בפ"ע דעל הסכין יש לנו ספק שמא הי' בו פגימה תחיל' והעמידנו על חזקתו שבתחילה היתה הפגימה ועל הבהמה יש ספק אפילו אם נאמר שלא הי' בו הפגימה שמא נפגם בעור והעמיד הבהמה על חזקתה, ואין חזקה אחת תליא בחבירתה כלל ולכך כל אחד דבר בפני עצמו וכל ספק שבו מסתלק ע"י החזקה שכנגדו ולכן ודאי דלא מהני בזה ס"ס אליבא דכ"ע וכספק איסור ממש הוא כנלע"ד ברור.

סימן נג

דין בריא ושמא נגד חזקה במקו' שיש ג"כ חזק' להיפוך.

יש לחקור אם היה כאן חזקה נגד חזקה במקום שיש בריא ושמא אי אמרינן בריא עדיף, והיינו אם היה הסכין תמיד בחזקת בדוק, ובדק אחד קודם שחיטה את הסכין ואמר שלא היה בו פגימה ונתן לשני ואמר שיש בו ספק פגימה ושחט בו ואח"כ נאבד הסכין מה דינו דלכאורה יש ללמוד דין זה מהא דאיתא בפ"ק דכתובות במתני' דהיא אומרת משארסתני נאנסתי כו' דפריך שם אר"נ ור"י גבי מנה לי בידך וזה אומר איני יודע דקאמר שם, ור"נ אמר אנא דאמרי אפילו לר"ג התם איכא חזקה כו' הרי אף דיש לו לבעל חזקת ממון דעדיפא מחזקה דגופא כדמוכח בפ' המדיר בסוגיא דמומין ודברי התוס' שם ובכ"מ אעפ"כ היא מוציאה ממנו כתובתה משום דאלים לי' לר"ג בריא נגד שמא כמ"ש שם בסוגיא דאלמנת עיסה כל שיש להם ג"כ חזקה דכשרות וא"כ ה"ה בנד"ד אף שיש לבהמה חזקת שאינה זבוחה כיון שיש ג"כ חזקה אחרת נגדה חזקת הסכין שהי' בחזקת בדוק דע"י עמידתו אינו שכיח שיהי' נפגם כמ"ש בסי' הקודם, ואחד אומר בריא שלא היה בו פגימה. והשני אומר שמא אמרינן דבריא עדיף ונלמד במכ"ש דחזקה דממון כמ"ש. ואף דשם עיקר הטעם משום מיגו יעו"ש בסוגיא, מ"מ היינו דווקא להוציא ממון בעינן מיגו נגד חזקת ממון דעדיפא טפי משא"כ לענין איסור והיתר אפי' היכא דליכא מיגו אמרינן דשמא עדיף כדמוכח מהא דראוהו מדברת עם אחד דפסקינן כר"ג אפי' ברוב פסולים אצלה אף דליכא שם מיגו כלל, ואפי' נגד רוב דעדיף מחזקה. וכ"ש היכא דלא שייך רובא כמו בנד"ד דליכא רק חזקה לבד דבהמה בחיי' דודאי אמרינן דבריא עדיף משמא, ועוד דהא יש כאן ס"ס גמורה חדא שמא אותו השוחט הראשון אומר אמת וא"כ אין בו חשש בסכין, ואת"ל שהשני אומר אמת שמא אין זה פגימה ואין זה ס"ס משם אחד שהרי ספק הראשון שהשוחט הראשון אומר אמת הוא טוב יותר שאין בו חשש כלל, משא"כ בספק שני שמא אין זה פגימה, וגם אינו צריך כאן להיות מתהפך שתחילה צריך לחקור אם יש בו חשש כלל. ואח"כ תאמר את"ל שיש בו חשש שמא אין זה פגימה ודמיא לספק על ארי שכ' הש"ך בכללי ס"ס דלא בעינן שם מתהפך, וכמ"ש בסימנים הקודמים באורך, וכן בס"ס משם אחר עש"ך מ"ש שם בשם כתבי מהרא"י במעשה דעז שילדה זכר ונקבה, וא"כ שיש בו ס"ס ולכמה פוסקים במקום חזקה מועיל כ"ש כאן שיש ג"כ חזקה כנגדה חזקת סכין דודאי אמרינן בריא ושמא בריא עדיף משמא, והנה הא ודאי דלשאר אנשי' מותר דיש כאן ס"ס כמ"ש, אבל לאותו האיש עצמו שאומר שיש בו ספק פגימה נראה דיש חילוק בדבר אם הספק שאינו

יודע אם יש פגימה בסכין או לאו בכזה ודאי דיש לומר אין ספק מוציא מידי ודאי, ועוד דהא קיי"ל עד אחד נאמן באיסורין כל שבידו לתקן אפי' באתחזק איסורא כדילפינן לה מאשה נדה וספרה לה לעצמה וכאן ביד השוחט הראשון לתקן הסכין שלא יהא בו פגימה, אך אם היה הכחשה ביניהם בבריא רק שההכחשה היא באופן זה שהראשון אמר שלא הי' בו שום פגימה, והשני אומר שהי' בו פגימה משהו רק לא בחגירת ציפורן שהיא ספיקא דפלוגתא מחלוקת הרשב"א והרמב"ן והרא"ש כמבואר בפרמ"ג (מש"ז סימן י"ח ס"ק ב') בזה לא שייך לומר דלהשני יהי' מותר משום דאין ספק מוציא מידי ודאי, דהא מכחישו בבריא אבל לאחרים מותר דכאן יש ס"ס גמורה ואין כאן ס"ס משם אחד, שספק אחד הוא בהכחשה, והשני בפלוגתא דרבוותא, וגם ספק שני אינו במקום חזקה דפלוגתא דרבוותא לא חיישינן לחזקה כלל כמו שיבואר לקמן אי"ה, ולפ"ז נראה דאפי' ליכא חזקה דסכין נגד חזקה דבהמה כגון סכין שלא היו בחזקת בדוק בתחילה ג"כ מותר לאחרים מטעם ס"ס דשתי הספיקות אין החזקה סותר אותם דגם בספיקא דתרי ותרי בהכחשה ג"כ יש מקום לומר דדמיא לספק פלוגתא דרבוותא דמותר במקום חזקה כמ"ש ויבאר בסמוך בס"ד.

סימן נד

דין בריא ושמ' ויש מיגו למי שאומ' בריא נגד חזק' מה דינו.

ולפמ"ש בסימן הקודם מהא דפ"ק דכתובות יש ללמוד עוד דין חדש אם היה כאן שני סכינים שאינם בחזקת בדוקים ובדק אחד שני הסכינים, ואמר שהם כשירים ונתן אותם לאחר לבדוק ואמר שבאחד מהם יש ספק פגימה, ואחד מהם כשר ושחט הראשון בסכין שאמר עליו שהסכין ספק פגום, דיש כאן מיגו לאותו השוחט הראשון שאם רצה היה אומר ששחט באותו סכין שהוא בודאי כשר ולא ראינו באיזו סכין שחט וגם יש לו חזקה לאותו השוחט חזקת כשרות דודאי אם הי' בו ספק פגימה לא הי' שוחט בו להאכילו לאחרים, ודמיא ממש להא דהיא אומרת משארסתני נאנסתי דפסקינן כר"ג דנאמנת מטעם מיגו וחזקה נגד שמא דידי' אף להוציא ממון דעדיפא מכל החזקות ומכ"ש נגד חזקת איסור דבהמה, וא"כ בנד"ד שרי לאחריני בלא הך טעמא שכתבתי בסימן הקודם משום ס"ס, ועיין בש"ע אה"ע (סי' ס"ח סעיף ז') בהג"ה דאף באשת ישראל אם אמרה נאנסתי נאמנת משום דבריא ושמא בריא עדיף אף דאונס לא שכיחי ולית לה מיגו והוא דעת הרא"ש בשם ר"י ומ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א, ועיין בביאורי הגר"א מווילנא (שם ס"ק ח') ואף לדעת הרא"ש שם פ"ק דכתובות שכתב שם דטעו הכותבים כן בשם הר"י היינו משום דאונס לא שכיח ורצון הוה רובא כמ"ש שם משא"כ בנד"ד דאין כאן רובא

וחזקה דבהמה אתרע ע"י חזקה דכשרות השוחט הראשון, ובאית לה מיגו לכ"ע נאמנת לומר משארסתני נאנסתי אפי' להוציא ממון כדאיתא בש"ס שם כמבואר שם בסעי' ט' וא"כ לית בי' שום ספק דמותר הבשר לאחרים.

אמנם לאותו השוחט השני כיון שהוא מכחישו לא שייך לומר כאן מיגו דלדידי' שוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא אבל לפמ"ש בסי' הקודם דבכה"ג אמרינן ע"א נאמן באיסורין ואין ספק מוציא מידי ודאי א"כ מותר גם להשני, אך אם מכחישו בספק פגימה שיש בה פלוגתא דרבוותא לכ"ע שרי' מטעם ס"ס כמ"ש בסימן הקודם, ומה גם דאיכא מיגו בהדי' ודאי דלית בי' שום חשש כלל אבל לשוחט השני כיון שמכחישו בזה בבריא אין המיגו מועיל לו. ועיין פרמ"ג (מש"ז סי' ל"ט ס"ק כ"ב) שכתב דהיכא דע"א מכחישו לא אמרינן הך סברא דמיגו, ולענ"ד אין זה ברור דמאי דמצינו בש"ס מיגו במקום ע"א לאו כלום היינו בממון דשייך בי' שבועה להכחיש העד משא"כ באיסורים ואכ"מ, ועיין פרמ"ג (שם שפ"ד ס"ק מ"א) מ"ש דיש דיעות דבאיסורים לא הוה ע"א כשנים ע"ש, ולפ"ז יש נ"מ ג"כ להיפך אם הי' כאן שני סכינים אחד היה פגום ואחד אמר השוחט שהי' בו ספק פגימה פלוגתא דרבוותא, והשוחט השני אמר שהי' כשר בלא שום חשש כלל, ואומר השוחט הראשון ששחט באותו שיש בו ספק שכאן יש לו מיגו שאם היה רוצה היה אומר שבפגום שחט אף דהי' משוה נפשי' רשיעא מ"מ יש למצא בכגון שהי' צריך לשחוט לצורך עובדי כוכבים וכדומה שאין להתיר לאחרים מטעם ס"ס ספק שמא השוחט השני אומר אמת, והשני שמא אין זה פגימה הפוסל משום דיש לו מיגו אף נגד ע"א, ולפי דעת הפרמ"ג היה נראה להקל לאחרים ואין כאן ס"ס במקום חזקה דספק שני הוא פלוגתא דרבוותא כמ"ש וצ"ע למעשה ודו"ק.

ואם היה כאן שני סכינים אחד בדוק ויפה והשני היה בו ספק פגימה פלוגתא דרבוותא יש לעיין דלכאורה תליא במה שנתבאר בריש שעה"ס בספק אחד בגופו ספק שני בתערובות דלמ"ד דלא הוי ס"ס גם כאן לית בי' דין ס"ס כלל, ולא נודע ספק ראשון עד אחר ספק שני לא שייך כאן דתיכף שהי' בידו ובדקו נולד בו ספק בסכין עצמו כמ"ש, אך לפי הטעם שנתבאר שם דספק ראשון אסור מדאורייתא והוי כודאי ושוב לא מהני בי' ספק שני בזה יש לומר דבנד"ד לא שייך כאן איסור דאורייתא דלא חל שם איסור כלל על הסכין כיון שיכול לתקן אותו להסיר הפגימה גם ספק שני לא מקרי במקום חזקה דכמו דאתחזיק איסורא כך אתחזק היתרא ג"כ. אך הוא במקום חזקה דבהמה וספק הוא נגד חזקה ולפי מה שהניח הפרמ"ג שם בצ"ע בספק אחד נגד חזקה אפשר דתרי קולי לא מקלינן בי' לומר דזה לא מקרי ספק אחד בגופו כו' וי"ל ג"כ דעכ"פ חל עליו שם איסור

דאורייתא על הסכין דאסור לשחוט בו לכתחילה ואם היו שוחטים בו בלא תיקון היה איסור דאורייתא וכן נראה דאין להקל ודו"ק.

סימן נה

דין ס"ס דפלוגת' דרבות' נגד חזק' וס"ס דבעי' דלא אפשיט'.

עוד כתב בפרמ"ג (שפ"ד שם ס"ק כ"ח) דס"ס במקום פלוגתא דרבוות' שפיר הוי ס"ס אפי' נגד חזקה דלא שייך לומר אוקמי' אחזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין, וכן הוא בס"ס בבעיא דלא אפשיטא, וכן כתבו האחרונים בכמה דוכתין ולכאורה יש לעיין בזה דלמה ישתנה זה מספיקא דתרי ותרי, דאיתא בפירוש בכ"מ בש"ס דבזה מעמידי' על החזקה כדאיתא בפ"ב דכתובות שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה כו' דקאמר שם מ"ש רישא ומ"ש סיפקא רישא בחזקת פנוי' קיימא כו' וכן מבואר בכ"מ דתרי ותרי הוי דרבנן דמדאורייתא אוקמי' אחזקה, וא"כ מה בין זה לפלוגתא דרבוותא דאלו אומרים בידוע שזאת הבהמה נבילה הוא ואלו שנים אומרים להיפוך דמ"ש דבשביל החזקה לא ישתנה האמת לאלו היודעים ההיפוך, וע"כ כיון שיש לנו ספק אוקמינן אחזקה וא"כ ה"ה בפלוגת' דרבוותא, וצ"ל דהסברא היא בשלמא בתרי ותרי שהם מחולקים בגוף המעשה האיך הי' ובפעם שני יכול להיות להיפוך שאותם האומרי' כך הי' המעשה יאמרו אח"כ להיפוך. וכאן שספק בגוף המעשה האיך הי' אנו אומרים מספק אתה בא לומר שיצאת מחזקתה עליך להביא ראי' שכך הי' המעשה משא"כ בפלוגתא דרבוותא שמחולקים בדין ולא בגוף המעשה וכמו שמחולקים בבהמה זאת כן הפלוגתא לעולם, והאיך אפשר לומר שלעולם תהי' עומדת בחזקה זאת לאיסור ולא להיתר, וא"כ יוצא לנו מזה שיש חילוק בפלוגתא דרבוותא ושניהם מודים דהמעשה הוא אחד בזה י"ל דחזקה אינו מעלה ומוריד כאן, משא"כ אם הפלוגתא הוא באופן אם הי' שינוי במעשה החזקה או לאו דמיא ממש לתרי ותרי המחולקים בגוף המעשה כגון בפלוגתא דר"מ וחכמים גבי חש"ו דר"מ ס"ל רוב מעשיהם מקולקלים וס"ל דודאי לא הי' זביחה כשירה ולא יצתה מחזקתה וחכמים פליגי עליו, וא"כ הפלוגתא הוא ממש במציאת הדבר איך היה שפיר יש לילך שם בתר חזקה אי הוה ספק הלכה כמאן.

ועפ"ז הי' נלע"ד ליישב דברי מרן הכ"מ (פ"א מהלכות שחיטה הלכה ב') הניראים לכאורה תמוהים כמו שתמה באמת בפרמ"ג בפתיחה לה' שחיטה על דבריו והוא שהרמב"ם כתב שם כל השוחט צריך לבדוק הסימנים כו' ואם לא בדק הרי זו נבילה כו' וכתב הכ"מ דהרמב"ם פוסק לחומרא דהוי נבילה, ומשמע מזה דמפרש הרמב"ם ספוקי מספקא לי' אי הלכה כמתני' או כר"א בן אנטיגנוס ופסק לחומרא והוא תימא באמת

שהרמב"ם בפי' כתב הוי נבילה דמשמע ודאי ולא ספק, ולפענ"ד דברי הכ"מ ברורים הם ומפורשים כמין חומר, והוא מבואר ע"פ מ"ש התוס' שם על מה דקאמר שם במאי קמפלגי בדרב הונא מר סבר בחזקת איסור קיימא כו' דכתב התוס' שם משום דס"ל דרוב שוחטים כהוגן, והא דאסרוה באכילה הוא רק חומרא בעלמא מדרבנן ולכך ס"ל דלא מטמא, והיינו שהוקשה להתוס' דהא הוי תרתי דסתרי אהדדי כיון דאנן מחמת חזקה דלא נשחטה כראוי אסרינן באכילה א"כ היה לנו לומר דמטמא, ולכך תירץ דס"ל דרוב שוחטים כהוגן ורובא עדיף מחזקה רק מדרבנן החמירו ולא החמירו בטומאה וא"כ צ"ל דברייתא ס"ל דרוב אין שוחטים כהוגן ולכך שפיר קאמר דמטמא במשא, וא"כ הרי יש כאן פלוגתא דרבוותא איך היה המעשה ולכך שפיר אזלינן בתר חזקה, ולכך שפיר פסק הרמב"ם דהוי נבילה ודאי מחזקה והא דלא כתב מטמא במשא היינו משום דלא עסיק הרמב"ם השתא בדיני טומאה, והא דלא פי' הכ"מ דפסק בפי' כברייתא היינו משום דהוקשה לו דבש"ס אין הכרח הלכתא כמאן וא"ש הכל.

(**ומה** שיש לעיין בסוגיא זאת בדברי התוס' שהבאתי למעלה בסימן נ"ב מ"ש דהא דילפינן דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה דהקשו שם דלמא משום דאזלינן בתר חזקה דפרה שנולדה כשירה ותירצו שכנגדו יש חזקה דאדם בחזקת טומאה קאי דא"כ קשה על מה דנקט בברייתא ומטמא במשא משום הך חזקה דבהמה בחזקת שאינה זבוחה קיימא הא נגדו יש כאן חזקה דאדם בחזקת טהרה קאי אלא ע"כ כיון שמחזיקינן הבהמה לודאי נבילה ממילא הוה ודאי ממש, ושוב אין מועיל חזקת טהרה דאדם נגד הך חזקה שבאה בתחילה ולא מקרי חזקה נגד חזקה כי אם כשהם בבת אחת, וא"כ ה"ה בהך דפרה כיון דהוחזקה כבר בכשרות הוי ג"כ כודאי, ולמה יועיל חזקת טומאה דגברא לסלק הך חזקה ולפמ"ש למעלה סי' נ"ב לחלק בין פרה דאין בה שום צורך רק לגבי הזאת טומאת מת לכך מסלק חזקת טומאה דאדם להך חזקה משא"כ אם היה חזקת כשרות מועיל לגבי שאר מילי ולכך בהך חזקה דבהמה בחזקת איסור שאינה זבוחה דנ"מ לגבי שארי דיני נבילות ולא לגבי טומאה לבד, וכיון דלגבי שאר מילי שאין שם חזקה אחרת כנגדה שפיר מחזקינן לי' כודאי ולכן שוב לגבי טומאה ג"כ מועיל הך חזקה דאל"כ סתרי אהדדי וכבר הוחזקה לודאי והוא סברא נכונה כמ"ש שם וא"כ יש לנו סמך לסברא זאת מדברי התוס' אלו).

והנה לכאורה יש לשדות נרגא בהך סברא שכתבתי לחלק בין ספיקא דפלוגתא הוא רק בדין לבד או ע"י שמחולקים בדין האיך אנו אומרים שהי' המעשה דשפיר אזלינן בתר חזקה, והוא מדברי התוס' שהבאתי בסי' נ' בדין חש"ו ששחטו דכ' התוס' דחכמים

מספקי להו אי רוב מעשיהם מקולקלים או מתוקנים לכך שפיר אמרינן לחומרא ולא מקרי ודאי ולכאורה קשה מה תקנו בזה דמ"מ קשה דיש כאן ספק אם כשר או לאו, אלא ע"כ כיון דמספקא להו בדינא הוי ספיקא דדינא, דבשביל החזקה לא ישתנה הדין אף דהספק הוא האיך הי' אם נשחט כהוגן או לאו, ומ"ש שם לתרץ דבריהם משום דהוי ספק אם יש כאן חזקה דשמא רוב שוחטים כהוגן ואין כאן חזקה עתה ראיתי שאין מספיק דשפיר הוי ספק השקול אם נסתלק החזקה שאינה זבוחה או לא ודמיא לשחט בסכין שיש בו ספק פגימה דאם הי' ידוע שאין זה פגימה ודאי דנסתלק החזקה ואעפ"כ הוי נבילה ודאי דכל ספק אמרינן עליך להביא ראיה דנסתלק החזקה וצ"ל באמת דעיקר כוונת התוס' הוא משום דהוי ספיקא דדינא ממש דהא אין הספק נולד עכשיו אחר שנשחטה הבהמה ע"י חש"ו אם נשחטה בהכשר או לא רק הספק נולד מעיקרא כשרוצים לשחוט אם מותרים לשחוט אם אמרינן דרוב מעשיהם מתוקנים או להיפוך ושפיר מקרי ספק בדין ולא ספק האיך נעשה המעשה משא"כ במחלוקת ר"א בן אנטיגנוס ורבנן בלא בדק הסימנים דשם נולד הספק בשעת שחיטה האיך הי' המעשה שפיר הוה ספק במקום חזקה וכמ"ש.

ולפמ"ש יש מקום לומר בתרי ותרי במקום חזקה דלא אזלינן בתר חזקה כגון בסכין שנבדק קודם שחיטה אחד אומר שיש בו פגימה ואחד אומר שאין בו פגימה דהרי הספק הוא קודם שחיטה ומקרי ספק בדין אם מותר לשחוט בו או לאו, ודמיא ממש להא דרבנן מספקא להו בחש"ו אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים ועמ"ש בסוף סי' הקודם מדברי התוס' הנ"ל.

כ"ז כתבתי לפי מה שכתבו האחרונים בפשיטות דס"ס במקום חזקה אם הס"ס בפלוגתא דרבוותא לא אזלינן בתר חזקה אבל לענ"ד תמיה דהמעיין בדברי הר"ן פ"ק דקידושין במ"ש שם בנתן הוא ואמרה היא ספיקא הוי וחיישינן מדרבנן דהקשה שם למאן דס"ל ספיקא דאורייתא אסור מן התורה א"כ אמאי קאמר דחיישינן מדרבנן וכ' שם לתרץ משום דאמרינן העמיד אשה על חזקתה, וכ' שם וז"ל לפיכך אני מסתפק בכל ספק קידושין אי צריכה גט מדאורייתא או לא דאפשר דמדאורייתא שרי משום דאמרינן העמיד אשה על חזקתה דמ"ש מכל ספיק' דממונא כו' ה"נ מדינא אית לן למימר הכי כו' הרי מבואר להדיא דאף בספק בעיא וכל ספיקא דדינא שנסתפקו חז"ל במקום חזקה אזלינן בתר חזקה וצ"ע שלא זכרו אחרונים דברי הר"ן אלו.

סימן נו

דין ס"ס במקום חזקה שספק א' פלוגתא דרבוותא וצריך להתחיל בו.

כתב הפרמ"ג (שפ"ד סי' י"ח ס"ק ל"ד) בשם ס' בית לחם יהודא בשו"ס ש"י (ח"ב סי' נ"ג) אם נגע במפרקת והפגימה אין נרגש בציפורן הוי ס"ס ספק שמא הלכה כהרא"ש ושמא במפרקת והקשה הבל"י הא הוי ס"ס במקום חזקה וכתב על זה הפרמ"ג דהש"י ס"ל דכאן הוי ספיקא דרבוותא ומועיל במקום חזקה אף דספק שני הוי במקום חזקה מ"מ אתה צריך להתחיל שמא אין כאן פגימה כלל, וא"כ ספק ראשון לא הוי במקום חזקה ונחשב לספק וספק שני מוסיף עליו ומותר עכ"ד ולענ"ד יש לעיין בזה דתינח אם נאמר דלכך ס"ס במקום חזקה אינו מועיל משום דספק ראשון נעשה ודאי איסור דאורייתא ולכך כאן דספק ראשון אינו כודאי שפיר דמי, אבל אם נאמר דהטעם משום דס"ס מטעם רובא הוא וסמכינן מיעוטא לחזקה א"כ מה בכך דספק אחד הוא בפלוגתא כיון שהספק שמא בעור נפגם מצטרף לחזקה יש לומר דאסור.

אך בלא"ה יש להקל שם דיש לומר דספק שמא בעור נפגם לאו ספק שקול הוא דרוב נוטה דנפגם במפרקת, ומה דמחמרינן לאסור היינו משום דשכיח ג"כ שבעור נפגום והוי מיעוטא דשכיחא דסמכינן לחזקה הוא רק מדרבנן ובזה א"ש מ"ש הרמב"ם דנמצא בסכין הוי ספק נבילה וכבר עמד בזה הפרמ"ג (שם ס"ק א') ולפמ"ש א"ש וכיון שכן דספק זה עצמו לאו ספק השקול הוא ומדרבנן בעלמא ולכך כל שניתוסף עליו עוד ספק שמא אין זה פגימה הוי ספיקא דרבנן דיש להקל אף בחזקה, וגם לענין סמוך מיעוטא לחזקה יש לומר דהוי כמו מיעוטא דלא שכיחא כיון שניתוסף עליו עוד ספק ועמש"ל (סימן מ"ז) באורך מדין נמצא ספק פגימה בסכין לאחר שחיטה שכתבתי שם שיש לצדד ולומר דכאן עדיף משום דספק ראשון על הסכין אנו דנין ובו אדרבא יש חזקה להיתר ע"ש, וזה לא שייך בנידון שכתב הבל"י שכאן הספק בדין אי מקרי פגימה וא"כ חזקת הסכין לא מהני כאן וכיון דבלא"ה יש דיעות דשתי ספיקות אפי' במקום חזקה מהני א"כ בנידון זה של הבל"י יש כאן שלש ספיקות כמ"ש בפרמ"ג א"כ בלא"ה יש לצדד להקל בהפ"מ.

סימן נז

דין ס"ס שכנגד רובא בדאורייתא או בדרבנן.

עוד חקר שם בפרמ"ג אם הי' ס"ס נגד הרוב מה דינו, והביא דברי התוס' דפ"ק דכתובות (דף ט' ע"א) ד"ה ספק תחתיו שהקשו במאי דתירוץ בש"ס ואבע"א באשת ישראל שקיבל אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים למה לא נאמר העמידנה בחזקת צדקת ובאונס נבעלה ותירץ דרוב ברצון ואונס לא שכיחא, והקשו ע"ז א"כ בס"ס נמי נימא הכי ותירץ דרוב זה אינו רוב גמור ואינו נקרא רוב רק מדרבנן, ולכך בס"ס אזלינן בתרי' משא"כ

בספק אחד, וא"כ מבואר דיש חילוק בין אם הס"ס נגד רוב דאורייתא או נגד רוב דרבנן, ולכאורה נראה לענ"ד דלא מוכח משם מידי דש"ה דיש ג"כ חזקה עם הס"ס, ובזה דחה הפרמ"ג עצמו שם דברי הכרו"פ דהוכיח משם דס"ס נגד חזקה מהני מהא דס"ס עדיף מרובא דרבנן וחזקה לא אלים מרובא הנ"ל, וע"ז כ' דאין ראי' דש"ה דס"ס עם החזקה אלים מרובא דרבנן.

ובאמת זה אינו דש"ה דע"י ספק אחד שמא באונס שמא ברצון הוי ספק השקול, ואוקמי' אחזקת היתר לבעלה מן התורה כמ"ש התוס' רק דהיא אסורה מדרבנן, ולכך כל שיש עוד ספק שמא אין תחתיו הוי ספיקא דרבנן, וא"כ ה"ה בס"ס נגד רובא דרבנן בלא חזקה כמו בס"ס דאורייתא וספק דרבנן ביחד דמותר ג"כ כמו"ש הש"ך בכללי ס"ס ונתבאר בסימנים הקודמים וראיתי בספר בית אפרים מה שהועתק בשם הגאון בעל מג"ש דהוכיח דס"ס מהני נגד רובא דרבנן מהא דפ"ק דמודה לר"י דס"ל ווסתות דרבנן בעלה מחשב' ימי ווסתה ובא עליה וקאמר שם דהוא מטעם ס"ס ספק ראתה ספק לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה דע"כ דמאן דס"ל ווסתות דרבנן ר"ל דהוא רוב מדרבנן, יעו"ש.

ואין דבריו מוכרחים דיש לומר דרבנן החמירו משום דהוי מיעוט המצוי כמו סירכות הריאה דהצריכו לבדוק אף על פי שיש שם רובא וחזקה דרוב בהמות כשירות הם וגם דנולדה כשירה למאן דס"ל חזקה שלא נתבררה הוי חזקה, ואעפ"כ החמירו בו חכמים, וכמו כן כאן ולכך ביש עוד ספק הקילו ולענ"ד תמוהים דברי הפרמ"ג דשם בכתובות ליכא חזקה כלל בהך ספיקא דספק תחתיו כמ"ש בתוס' שם ד"ה לא צריכא דהקשו נוקמי בחזקת שהיא כשירה לכהונה, ותירץ דאדרבא אית לן למימר השתא היא דנבעלה דבתולה נולדה ומשמע מדבריהם דהך חזקה עדיפא מותר, וא"כ כשיש כאן ס"ס נגד ספק תחתיו יש כאן חזקה דבתולה נולדה ועכשיו נבעלה ונגד ספק באונס הוי רוב רצון מדרבנן, רק דיש בזה חזקה. דכשירה לבעלה, באותה חזקה כבר נגרע כוחה ע"י חזקה דאיסורא כמ"ש, ודוחק לומר כיון דהך חזקה דבחזקת כשרות לבעלה מועלת לשני דברים, האחד לגבי סברא דאונס, ושנית לגבי הך סברא דאין תחתיו, ולהכי אף דנגרע כוחה לגבי תחתיו משום חזקה דאיסורא דבתולה נולדה דכנגדה מ"מ מהני נגד הך סברא דנאמר באונס הוי, ומ"מ נראה דנגד רוב דרבנן דיש להקל מטעם הנ"ל, כיון דהרוב אינו אלא נגד ספק אחד, אבל בספק השני הוא שקול. אף דליכא חזקה עם הס"ס, ודמיא למ"ש הש"ך בסימן ט"ז דס"ס בדאורייתא וחד ספיקא בדרבנן בדבר אחד מהני ע"ש וא"כ ה"ה בנד"ד ממש הכי הוא כיון דמאורייתא אין כאן רוב הרי יש כאן ס"ס ממש בדאורייתא ואף דמדרבנן רוב ספק זה לאיסורא וא"כ הוי כרוב נוטה לאיסור דרבנן מ"מ

לא גרע מודאי דרבנן וכיון שיש כאן עוד ספק השקול כהך דספק תחתיו או אינו תחתיו א"כ הוי עכ"פ ספיקא דרבנן והיא פשוט מאוד לפענ"ד ומהתימא על הגאונים בעל מג"ש והפרמ"ג שפלפלו בזה והוא ממש הדין שכתב הש"ך שהוא מוכרח מש"ס ופוסקים ועדיף מיני' דשם הוי ודאי דרבנן וכאן הוי רק רובא דרבנן ובס"ס נגד רובא דאורייתא לפענ"ד ג"כ אין לפקפק בו דודאי אינו מועיל כיון דספק אחד נוטה יותר ורובא לאיסורא הרי הוא מפורש בפוסקים דהיכא דספק אחר נוטה לאיסורא יותר לא נחשב לספק כלל והיכא דאיכא חזקה בהדי' להתירא אפי' בספק אחד מכשירין מכ"ש כאן שיש עוד קצת ספק לצרף כמ"ש וכ"ז כשספק אחד הוא כנגד הרוב בזה יש לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמ"ש אבל אם שתי הספיקות הם לנגד הרוב אם הי' באיסור דאורייתא בזה ודאי אפי' החזקה להיתר מסייע לכל אחד ג"כ ודחי דלא מהני דנגד כל ספק אחד שיש בו חזקה הרי יש בו רובא לאיסורא ורובא עדיף מחזקה דאורייתא וא"כ אין כאן ספק כלל והוה ודאי איסור דאורייתא ממש ואם הוא באיסור דרבנן הוי כודאי דרבנן כמ"ש אבל אם בכל אחד הרוב הוא רק מדרבנן יש לומר ג"כ כיון דרבנן עשאוהו כרוב כל ספק כמאן דליתי' דמי והוה ג"כ כודאי איסור דרבנן ולא דמיא למ"ש התוס' דשם ספק אחד הוא נגד רוב דרבנן ולא ספק הני כמ"ש כנלע"ד.

סימן נח

דין ס"ס דספק אחד שכיח יותר לאיסורא.

כבר נתבאר בסי' הקודם דהיכא דספק אחד נוטה יותר לאיסור לא מקרי ספק כלל ולא מחשב לס"ס, והפרמ"ג הקשה ממ"ש התוס' ביבמות ובחולין פא"ט דספק דרוסה שכיח יותר לאיסורא, ואפ"ה בספק דרוסה שנתערבה לולי מ"ש דהוי ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות הוי שפיר ס"ס ולענ"ד אי מהא לא קשיא דאפשר דכוונת התוס' דדרוסה שכיח והוי רובא מדרבנן כעין מ"ש בכתובות דלכך לא מוקמינן אחזקת היתר דרוב ברצון מדרבנן וכמ"ש בסי' הקודם, אכן מה שיש לעיין בזה הוא מצד הסברא תינח אם שתי הספיקות לא באו כאחת כיון שתחילה נולד ספק דשכיח יותר לאיסורא ואח"כ נולד ספק אחר ויש להפריד בין הספיקות כגון שנתערב למאן דס"ל דהוי ס"ס או בגוונא דאיתא במס' נדה שנתבאר בסי' הקודם לפי דעת הגאון בעל מג"ש ספק ראתה ספק לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה דכיון שע"י ספק ראשון שהי' רובא לאיסורא כבר נתחזק לודאי איסור א"כ מה מועיל בו שוב מה שנולד עוד ספק אחד הא הוי כספק איסור תורה ודאי משא"כ אם באו שתי הספיקות ביחד שא"א להפריד בין הספיקות וכיון שס"ס מטעם רובא הוא הרי בספק אחד נעשה שקול ובקצת ספק השני נעשה

רובא להיתרא וכיון דליכא כאן חזקה לאיסורא א"כ אזלינן בתר רובא דאורייתא וכי יש לחלק בין רוב הרבה לרוב מצומצם והרי מאי דאזלינן בתר רובא מסנהדרין ילפינן לה ושם באחד יותר מכריעין לרוב לזכות ולחוב ואם נאמר דהא דאזלינן תמיד בתר רובא הוי דאורייתא כודאי ממש ואין בו שום ספק כלל יש לדחוק ולומר דכיון דספק אחד נוטה יותר לאיסור אז נחשב לודאי ממש כגון ספק רצון ספק אונס, (אם נאמר דלא כסברת התוס' והוי רובא דאורייתא), אף שיש עוד ספק אם תחתיו אם לא כיון שאין שייכות להך תחתיו לענין אונס ורצון שפיר לא מצטרפינן להדדי דהרי הדבר כאלו ידוע לנו שהי' ברצון, וא"כ היאך אפשר להצטרף לספק תחתיו דלהוי רובא. משא"כ לפמ"ש בשיטה מקובצת בפ"ק דב"מ דמה שאמרה תורה דאזלינן בתר רובא לאו כודאי ממש הוא ומידי ספיקא לא נפקא רק דהתורה התירה ספק זה לפ"ז קשה, ועוד קשה לפענ"ד דהא בסנהדרין אזלינן בתר רובא אף דמחצה אומרים זכאי מטעם אחד ועוד אחד אומר זכאי מטעם אחר שאין לו שום שייכות לטעם הראשון, אעפ"כ מצטרפינן יחד, ולמה לא נאמר כיון דטעם אחד רוב אומרים דלא כוותי' הוי כודאי להיפוך ואפ"ה מצטרפין לרובא, וא"כ ה"ה בנד"ד נמי נימא הכי דמצטרף הספק זה לשני והוי כרוב, וא"כ אדרבא מהא דסנהדרין מוכח כדעת השיטה מקובצת, דרובא לאו כודאי הוא דהא חזינן דמצטרף דעת המיעוט למחצה אף שאינם אומרים מטעם אחד, ואם היינו אומרים דס"ס לאו מטעם רובא הוא אלא דספק ראשון עושה אותו דרבנן ושוב הוי ספיקא דרבנן וכשיטת הרמב"ם הוי ניחא אבל משמעות הפוסקים בכמה דוכתי דס"ס מטעם רובא הוא.

שבתי וחפשתי לדעת מקורם של דברים באיזו מקומות בש"ס ופוסקים אם כלל זה מוסכם אליבא דכ"ע וראיתי שהרבה חולקים ע"ז, והכרו"פ העיר ג"כ בזה וכ' דמחולקים בזה הרמב"ם והראב"ד והרשב"א דהרמב"ם (פ"ט מהלכות טומאת מת ה' י"א) כתב בור שמפילין בו נפלים כו' והפילה שם אשה נפל ואינו ידוע אם הפילה שם דבר המטמא מן התורה הואיל וחולדה וברדלס מצוים שם טהור וכ' אח"כ (שם ה' י"ב) דבר ידוע שכל אלו הטומאות ספיקם מדבריהם כו' והשיג עליו הראב"ד דאפי' אם נאמר דספיקם מדבריהם מ"מ אסור מדרבנן והו לי' למימר הטעם משום ס"ס ע"ש והכ"מ תירץ דברי הרמב"ם משום דספק נפל לאו ספק מעליא והוא דרוב נשים ולד מעליא ילדן וא"כ הראב"ד דס"ל מטעם ס"ס הוא ס"ל דאף דספק אחד נוטה יותר לאיסור שפיר הוי ס"ס ולענ"ד אי משום הא לא איריא די"ל ש"ה דספק שני שמא אכלוהו חולדה וברדליס הוא נוטה יותר להיתר כמ"ש התוס' פ"ק דפסחים דהא אפי' מידי ודאי איסור הוי ס"ד דגמרא דמוציא והיינו משום דספק הרגיל הוא וקרוב לודאי וא"כ א"ש דכיון דספק אחד נוטה יותר להיתר

לכך שפיר מצטרף אליו ספק שני דנוטה יותר לאיסור למחשב לס"ס דממנ"פ אם תאמר להחמיר אף נוט' יותר להיתר דאין מוצא מידי ודאי איסור שהוחזק בו בתחילה אף אני אומר שאין ספק הראשון שמא ולד מעליא הפילה אף דשכיח לאיסור מוציא מידי חזקת היתר שהי' הבור בו בתחיל' ונמצא שני הפסיקות של משקל אחד עומדים ולכן שפיר מצטרף לס"ס וגם הרמב"ם י"ל דמודה דכאן מטעם ס"ס הוא ומ"ש משום דכל הספיקות מדבריהם כבר כ' הכ"מ טעם שכ"כ על כמה דינים שכ' שם בפרק זה שאין בהם ס"ס ע"ש וגם הרשב"א שכ' הכרו"פ בשמו ודאי דאין מדבריו הכרח כלל דהכרו"פ כ' כן לפי מה שהבין מתשו' הרשב"א (סי' ת"א) דס"ל ס"ס במקום חזקה מותר במכ"ש דעדיף מרובא ע"ש אבל לפי הבנת האחרונים בדברי הרשב"א ולפמ"ש למעלה ודאי דאין שום הכרח וראי' כלל לזה ומה שהקשה בתשובת מהרי"ט במל"מ על הכ"מ שכ' דאין זה ס"ס ובש"ס מבואר להדיא דמטעם ס"ס הוא אין בזה קושיא כלל דכוונת הכ"מ הוא דהרמב"ם ס"ל מאי דקאמר בש"ס ואבע"א ספק וספק הוא ס"ל כיון דכל הספיקות היא מדבריהם הם אמרו והם אמרו בטעם כל דהו להקל אף דבאמת אין זה ס"ס גמורה והוא פשוט ומ"ש הרב בעל בינת אדם (שעה"ק סי' נ"ה) דהרמב"ם לא מיירי מדין הש"ס דבגמר' מיירי שלא הוחזקה עוברה משא"כ הרמב"ם מיירי בהוחזקה עוברה ולכן בזה אין כאן ס"ס דרוב נשים ולד מעליא ילדן ולכן שינה לשון הש"ס דבש"ס אמר לא תימא נפל אלא כמין נפל כו' והרמב"ם כ' נפל כו' אין זה כלום דידוע שאין דרכו של הרמב"ם להשמיט דין המוזכר בש"ס ולכתוב במקומו דין אחר וגם דקדוק זה אינו כלום בדברי הרמב"ם דהרמב"ם לשון המשנה נקט דקאמר מעשה בשפחתו של מציק שהטיל' נפל והש"ס אינו מגיה המשנ' אלא מפרש לה דמ"ש נפל ר"ל כמין נפל, והוא פשו' ומבואר כעין זה בכ"מ בש"ס דקאמ' שם הרמב"ם דאם ידוע שהפיל' ולד מעליא ה"ז טמא מספק מן התור' שאין ספק מוציא מידי ודאי אף דכל הספיקו' מדבריהם ש"ה כיון שהוחזקה בטומאה אין ספק מוציא מידי ודאי משא"כ בספק מה הפילה דהוא להיפוך להוציא מידי חזקת טהרה ולכך שפיר הוי מדבריהם וכעין מ"ש למעלה ולכן בצירוף שתי הספיקות ביחד ראו חכמים להקל אף דלא הוי ס"ס ממש כן הוא לתירוץ שני של הכ"מ ולתירוץ ראשון גם הרמב"ם מודה דהוי ס"ס ומטעם שכתבתי לדברי הראב"ד ובזה מתורץ מה שתמה שם הרב בעל בינת אדם על הרמב"ם הנ"ל.

ובס' סדרי טהרה (סי' קפ"ז ס"ק ט"ו) על מ"ש הרמ"א אם אין לה ווסת קבוע והוא ספק אם בא מן המקור או מן הצדדים דמותרת מטעם ס"ס הקשה שם דהא ספק אחד נוטה יותר לאיסור דרוב דמים מן המקור הם וכ' שם באמת כלל זה נסתר לגמרי ואינו והביא

ראי' מדברי התוס' במס' נדה (ד' י"ח ע"א) ד"ה שליא שכתב דהוי ס"ס בכה"ג משום דסמוך מיעוטא להך פלגא וכה"ג אמרינן בפ' בהמה המקשה סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות ובפ' האשה שהלכה סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות וכ' שכן דעת הרוקח שהביא הש"ך בסי' שע"א דמעוברת מכהן מותרת לכנוס לאוהל המת דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקיבות והוי ס"ס בכה"ג אף דספק אחד נוטה יותר לאיסור ע"ש הן אמת שיש לפקפק על כל ראיותיו אלו דודאי יש לחלק בין ס"ס לרוב דהא כמה פוסקים ס"ל דס"ס לאו מטעם רובא הוא ועיין תשו' שב יעקב (חלק יו"ד סי' מ"ח) מ"ש שם אליו הגאון בעל פני יהושע דס"ס גרע מרוב יעו"ש וה"ט דרוב הוא בענין אחד כמו סנהדרין ותשע חנויות שהרוב כשר ובסנהדרין רוב מזכים ואף שכתבנו למעלה שאפי' אינם מזכים מטעם אחד הוא זכאי מ"מ שם אין אנו צריכים לדרוש ולידע טעמם דהתורה אמרה דהיכא דהרוב מזכים הלך אחריהם אף אם לא היו אומרים טעם כלל משא"כ בס"ס כגון ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס דאנו צריכים לבוא להיתר האשה ע"י שני ענייניים האחד מטעם אונס והב' מטעם שמא אינו תחתיו ובכל אחת אין רוב וכל סברא אחת אין לה שייכות לחבירתה כלל והרי אין שייך בו רוב במציאות ועוד מאן לימא לן דכל ספק הוא ודאי מחצה על מחצה לומר דכל נשים הבעולות בעולם הן מחצה ברצון ומחצה באונס או דנאמר מחצה תחתיו ומחצה אינו תחתיו, זה ודאי דבר שאין לו שחר דדבר הבא במקרה והזדמן לא שייך בי' רוב רק דהסברא נוטה לכאן ולכאן בשוה לכן כיון שכל סברא היא מיוחדת בפ"ע כל שדבר אחד הסברא נוטה יותר שהי' כך אין כאן שום ספק והוי כודאי ממש וא"כ האיך יצטרף לס"ס וכעין סברא זאת מצאתי להגאון מוהר"י באו"ת בקיצר ת"כ מ"ש דקיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב והאיך הולכים בסנהדרין אחר הרוב ותירץ כיון דרוב מזכים מסתמא האמת אתם משא"כ ברוב במציאות שגם המיעוט ישנו בעולם כגון רובא דלרידיא זבני דיש ג"כ במציאות מיעוט הקונים לשחיטה, וא"כ א"ש הכל דשם בשליא הרוב הוא במציאות הענין בדבר אחד שרוב הולדות הן מחצה יוצא רוב ולד בשליא ומחצה אינו יוצא וכמ"ש התוס' שם ובצירוף שליא דיש מקצת מהם שאין בהם ולד כלל נמצא דרוב השליות אין בהן רוב ולד והוי רוב במציאות ובענין אחד, וכן הוא מ"ש סמוך מחצה דנדמה למחצה דנקיבות ומיעוט דמפילות למחצה דנקיבות, וכן מ"ש הרוקח באשת כהן לכנוס באוהל המת דהוא ג"כ רוב במציאות ממש וכעין זה כ' שם בשם הריב"ש בענין מחצה זכרים ומחצה נקיבות דכך הטבע ביצירה ע"ש, והוא דחה דבריו מדברי התוס' הנ"ל, ולפמ"ש אין כאן דחי' דהריב"ש כתב כן על דברי התוס' דכתובות דשם הס"ס בענין מציאות אם תחתיו

אם ברצון וכל ספק אינו ענין לחבירו, ואין לומר דע"י הס"ס רוב הנשים הנבעלות הם בהיתר דמאן לימא לן דהכי הוא, ועוד אני מוסיף לומר דבזה לא שייך לומר בצירוף הוי רוב נשים להיתר דהא דבר שבא במקרה והזדמן לא שייך לומר דרוב נשים כך הן והרוב הוא רק בסברא וכמ"ש. א"כ יש מקום לדברי המחמירים אם ספק אחד נוטה לאיסור דאינו נחשב לס"ס.

אכן שם בהאי דינא דסי' קפ"ז אפילו לדברי בעל סד"ט הנ"ל ג"כ עדיין אינו מיושב לפענ"ד דכל זה אם ספק אחד הוא שקול פלגא ופלגא ממש שפיר יש לומר דמצרפין ספק השני אף דהוי רובא לאיסורא כיון שמ"מ יש כאן רוב להיתר כגון אם הי' הדם שבמכה שוה לדם שבמקור שפיר יש כאן רוב להיתר ובאמת זה אינו דודאי נגד הדם הבא מן הצדדים ונגד דם שבמכה שבמקור יש רוב דבא כדרכו דרך ווסת דלא שכיח כל כך שיצא דם מן המכה כמו מן המקור עצמו כיון דאינו ידוע אם מכתה מוציאה דם וא"כ יש כאן רובא לאיסורא וזהו ודאי דלא נחשב לס"ס לכל הדיעות, ועיין חו"ד (ביאורים סי' קפ"ז ס"ק ח') שיישב שם דברי הרמ"א בטוב טעם ועיי' ביאורי הגר"א מווילנא שהניח ג"כ דברי הרמ"א בצ"ע מטעם אחר ולפמ"ש יוצא לנו דיש לחלק בענין זה אם הס"ס הוא בענין זה שבספק אחד הוא ממש פלגא להיתר ופלגא לאיסור מצרפינן מיעוט שבספק אחד לספק שני וא"כ בהא דספק דרוסה שנתערבה באחרים דיש כאן אפי' רובא להיתרא רק דחכמים אמרו דדבר חשוב לא בטיל ונתנו עליו שם קבוע וכמחצה על מחצה הוא. ולכן שפיר מצטרף הך ספק דשמא אינה דרוסה אף דשכיח יותר לאיסור לספק שני אי לאו הך סברא דספק ראשון בגופו ספק שני בתערובות אינו מצטרף לדעת ר"י וא"ש ודו"ק.

סימן נט

דין רובא דתליא במנהג חיישינן למיעוטא.

איתא בפרק ב' דקידושין (דף נ' ע"ב) אתמר רב הונא אמר חוששין לסבלונות כו' מאי הוי עלה א"ר פפא באתרי דמקדשי והדר מסבלי חיישינן וכו' ופריך שם מקדשי והדר מסבלי פשיטא לא צריכא דרובא מקדשי כו' ועיין תוס' שם שר"ח גורס איפכא לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוטא מקדשי והדר מסבלי מ"ד לא ניחוש למיעוטא קמ"ל. וכתב התוס' והרא"ש דהטעם שחששו כאן למיעוטא משום חומרא דא"א כמו שחששו במים שאין להם סוף ובראוהו מגוייד כו' דחששו ג"כ למיעוטא ובאמת טעם זה אינו מספיק דשם יש חזקת א"א דמסייע למיעוטא לכך חיישינן לה דבכ"מ אמרינן מצרפינן מיעוטא דשכיח לחזקה מדרבנן, וכמ"ש בסימנים הקודמים משא"כ הכא הוא חזקה להיפוך דמוקמינן לה בחזקת פנוי' ומהיכי תיתי ניחוש למיעוטא אבל הר"ן כתב

שם הטעם משום דרוב העשוי ע"פ מנהג לא נקרא רוב כי מנהג עשוי להשתנות, אבל גם זה צ"ע לכאורה דא"כ קשה הא דאיתא ר"פ המניח את הכד ור"פ המוכר פירות (דף צ"ב ע"ב) יעו"ש בפלוגתא דרב ושמואל במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דהיכא דרוב זבני לרידיא ומיעוטא לשחיטה לשמואל אין הולכין בממון אחר הרוב ויכול לומר לשחיטה מכרתי וא"כ מוכח דדווקא בממון דינא הכי דאין הולכין בו בתר רובא כלל כמ"ש בכ"מ אבל באיסורים דאזלינן בתר רובא מוכח דאפילו ברובא דתלוי במנהג כי התם ג"כ אזלינן בתרי'.

ועוד דהתם הוא רובא נגד חזקה חזקת ממון של המוחזק ולכך שפיר אזלינן בתר מיעוטא, ואפ"ה משמע דדוקא בממון דינא הכא וכ"ש כאן דחזקה מסייע לרובא ולכן צ"ל דכוונת הר"ן ג"כ דלאו בכל דוכתא אמרינן הכי רק בא"א משום חומרא דא"א וכמו שהחמירו במים שאין להם סוף ובמגוייד לחוש למיעוטא מה דלא חששו הכי בכל האיסורים דלא אמרינן מצרפינן מיעוטא לחזקה היכא דהמיעוט לא שכיח כל כך כמו כן החמירו בא"א ברוב התלוי במנהג להחמיר ולחוש למיעוט אף דחזקה מסייע לרובא, אבל לא בשאר איסורים. וכן יראה מלשון הרמב"ן במלחמות שם דרק בא"א אמרינן הכי.

ובזה א"ש דברי הרב בהג"ה (אה"ע סי' מ"ה סעיף א') שכתב דבדיעבד לא חיישינן לסבלונות והוא מדברי מהרי"ק בתשובה שדימה דין זה למים שאין להם סוף דג"כ חיישינן למיעוטא, ואפ"ה אם נישאת לא תצא, וכמו כן הכא דינא ג"כ רק לכתחילה לבד, ולכאורה צ"ע מה שהחליט הרמ"א והגיה דעתו בלי מחלוקת דהא לפי דברי הר"ן היה נראה דאפילו דיעבד אסור ולפמ"ש א"ש, ועיין ביאורי הגר"א מווילנא שם בביאור דברי הרמ"א אלו שהביא ג"כ שני התירוצים וכ' דאפילו לשיטת הר"ן דינו אמת ע"ש ולפמ"ש אפשר שלזה כיון הגר"א ז"ל, וא"כ יוצא לנו דבר חדש לדינא דרובא דתלייא במנהגא יש לחוש לכתחיל' למיעוטא אפילו היכא דרובא וחזקה ביחד להתיר ולפמ"ש הוא רק בא"א ולא בשאר איסורים ועמ"ש המחבר (סי' א' סעיף ד') אם אבדו גדייו כו' במקום שרוב טבחי העיר ישראל או במקו' שרוב גנבי העיר ישראל מותר אף דהוי רובא דתלי ג"כ במנהגא וגם במקום חזקה ואפ"ה מותר הרי מבואר דאפילו ברובא דתלי במנהגא וגם חזקה לאיסורא אפ"ה לא חיישינן למיעוטא וכמ"ש וא"כ מוכח כמ"ש דיש לחלק בין איסור א"א לשארי איסורים וצ"ע למעשה.

סימן ס

דין ס"ס וספק אחד הוא מחמת חסרון ידיעה.

ספק הבא מחמת חסרון ידיעה לא מקרי ספק לא באיסור דרבנן בספק אחד ולא באיסור דאורייתא בס"ס, וכן הוא הסכמת הפוסקים, ועיין פרמ"ג שכתב דיש בזה שלשה חילוקים, (א') ספק כחל וקדירה דלא ידעינן כמה בלע לכ"ע לא הוי ספק דכל אחד יבוא לשער לפי אומד דעתו ויבוא לידי מכשול (ב') ספק שחכם אחד אינו יכול לשער או ספק הוראה יש בזה מחלוקת יש פוסקים המקילים בזה ולהלכה הסכים דלא מקרי ספק, (ג') ספק שבא מחמת שהלכה פסוקה שאין חכם בזמה"ז שיכול לשער ולידע בהפ"מ מקרי ספק ובספר בינת אדם בכללי ס"ס במחודשים הוסיף עוד שאפי' ספק שהראשונים נסתפקו בדין לא מקרי ספק והקשו ע"ז מהא דאיתא בפ' כ"מ (דף ל"ה ע"א) דפריך שם לב"ש דמספקא להו על צלף אם מין אילן הוא או מין ירק הוה לי' ספק ערלה כו' ומשני ב"ש במקום ב"ה אינו משנה ולמה לא תירץ דלא נחשב זה לספק, ולענ"ד אי משום הא לא איריא דיש לחלק בין אם הספק לחכמים בדין או בסברא דזה נחשב לחסרון חכמה משא"כ בספק במציאות הדבר האיך היו ודאי דנקרא ספק, וא"כ לב"ש דס"ל דצלף הספק לכל העולם שאין מי שיוכל להבחין בו ולהכיר טבעו ומהותו מקרי שפיר ספק, ודמיא לנשפך הרוטב דנקרא שפיר ספק כמ"ש הפרמ"ג ויתבאר בסמוך בס"ד ולמה יגרעו חכמים שאחר חכמי הש"ס בזה ודומיא דהכי איתא בסנהדרין (פ' אחד דיני ממונות) בדין טעה בדבר משנה וקאמר שם אפילו בדרב ושמואל כו' ואמר שם אטו קטלי קני באגמי אנן וכתבו הפוסקים דגם בדברי הפוסקים אם טעה הדין כן כמ"ש בחו"מ (סימן כ"ה סעיף ב') בהגה"ה וכבר אמרו אין לך אלא שופט שבימיך, ולבי אומר לי שדין זה שכ' בעל בינת אדם הוא לפי דעת הפוסקים דס"ל דבעיא דלא אפשיטא לא נכנס בגדר ספק כלל מטעם דכל שלא נקבע בש"ס בתיקו מקרי חסרון ידיעה דאפשר דאף דלא אפשיטא במקום זה יכולים לפושטו ממקום אחר.

וכן מצינו בכ"מ כמ"ש הר"ן בפירושו לנדרים בבעיא דהני כהני אי שלוחי דידן נינהו או שלוחי דשמיא, ואף דמדברי הפר"ח (סימן ל' ס"ק ב'), ובשאר מקומות דסתם דבריו משמע דאף במה שנשאר בתיקו לא הוי ספק, מ"מ יש לומר דמודה בזה מטעם הנזכר ויש לדחוק בדברי הפר"ח שם, ולכן גם במאי דמספקא לראשונים לא עדיף מבעיא דלא אפשיטא משא"כ בתיקו דכך הוקבע בש"ס דלא יודע לעולם הספק עד שיבוא אליהו ולא גרע מספק חסרון בקיאות שהוא לכל העולם.

אמנם לפי מה שיתבאר בסמוך שיש לצדד להקל גם בבעיא דלא אפשיטא יש לצדד ג"כ להקל בספק שנסתפק לראשונים וכדומה כנלע"ד.

סימן סא

דין ספק וס"ס במקום דאיכא לברורי.

ספק שיכולים לעמוד על הבירור לא מקרי ספק כלל כן כתבו הרשב"א בחידושיו, והש"ך הביא ראי' מהא דאיתא פרק התערובות האי טריפה דאתערב ה"ד ומשני כגון דאתעבר בנפילה, אף דנפילה הוי ספק טריפה וא"כ לר"ת דס"ל ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מהני. א"כ הוי ס"ס אלא ע"כ משום דיכולים לבררו, ולענ"ד דברי קדשו אינם מובנים דא"כ יקשה ג"כ על ר"ת דמתיר בספק דרוסה שנתערב דהא ג"כ יש לברר ע"י בדיקה דהא גם בנפילה יש טורח לבדוק כל האיברים הפנימיים, ואדרבא בדיקת דרוסה קיל טפי שאינו צריך לבדוק אלא כנגד החלל לבד, והרי אנו רואים דר"ת ס"ל דשפיר הוי ס"ס כה"ג, וכן ר"י לא נחלק עליו מטעם זה וא"כ יקשה עליהם מן הש"ס, ובאמת הפר"ח יישב קושייתו בטוב טעם דנפילה ודאית דמיא לדרוסה ודאית. ודרוסה ודאית כיון שהתורה אסרה אותה בפירוש כל זמן שלא נבדקו אינם נכנסים בגדר ספק כלל דאל"כ יקשה על ר"ת דהוא ע"כ ס"ל דשפיר הוי ס"ס אף דיכולים לברר ולמה לא התיר אפי' בדרוסה ודאית שנתערבה אלא ע"כ כדכתיבנא ומ"מ לדינא ודאי דיש להחמיר כדעת הש"ך כיון דאיכא לברורי בקל וכדעת הרשב"א שכ' בפירוש להחמיר ומהיות טוב וגו'. אכן אם טורח גדול לברר כבר הכריע הש"ך להקל בהפ"מ ואם הוא דבר שיכול לברר ע"י שאלה צריך לשאול וראי' ממ"ש פ"ק דפסחים בבעיא דבית שאינו בחזקת בדוק ואמרו אשה וקטן אנחנו בדקנוהו דקאמר שם למאי נ"מ לשאלי' כו' מבואר דבספיקא דרבנן כל שיכולים לברר ע"י שאלה צריך לברר ועיין (סימן קפ"ד וקפ"ה) דמשמע שם דבס"ס אינו צריך לשאול דקאמר שם באשה שיש לה ווסת שאם שהה שיעור שתספור ותטבול בא עלי' ואינו צריך לשאולה מטעם ס"ס שמא לא ראתה ושמא טבלה ולכאורה צ"ע.

וראיתי בפרמ"ג (שפ"ד סי' א' ס"ק ד') דהטעם משום דשם יש ס"ס וחזקה והוה כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן לה כלל ולא הבנתי דבריו דהא החזקה היא רק נגד ספק הראשון שמא לא ראתה אבל הספק השני שמא טבלה הוא להיפוך נגד חזקה דלא טבלה. ובלא"ה קשה ג"כ דהא הרא"ש כתב פ"ק דחולין דלכך אמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ולא סמכינן מיעוטא לחזקה דמיעוטא שאין מומחים אינו מצוי והוי רק מיעוטא דלא שכיחא כלל ואעפ"כ קיי"ל דכל שיכולים לבודקו אם הוא מומחה צריך לבודקו, ועיין סדרי טהרה (סוף סי' קפ"ד) שכ' בשם הירושלמי דלכך קאמר ר"י דאם עברו ימים שיכולה לטבול דמותרת ואינו צריך לשאולה משום דטבילה בזמנה מצוה יעו"ש וא"כ יש לומר שפיר דספק זה לבד שמא טבלה ג"כ כדאי להתיר דקרוב לודאי

הוא, ולכן קראו בש"ס ג"כ ספק הרגיל, ובצירוף עוד ספק שמא לא ראתה מקרי ס"ס ורובא עדיף מס"ס וממיעוט שאינו מצוי וע"ש בס' הנ"ל שתמה על הפוסקים שסתמו בהאי דינא דאם עברו ימים ראוי' לטבול דמותרת כיון דבירושלמי קאמר הטעם משום דטבילה בזמנה מצוה וא"כ לדידן דקיי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה אינו נכנס בגדר ספק כלל דהא כ' הב"י שם (סי' קצ"ז) דעכשיו אין הנשים נוהגות לטבול כשאין בעליהם בעיר יעו"ש שאין זה בצ"ע, ולענ"ד נראה ליישב דהירושלמי דמפרש שם הדא הוא דאמרת אסור לעמוד לאשה בימי טומאתה היינו דמיירי סתם אפילו בא מן הדרך דע"ז לא שייך לעשות ספק שמא טבלה דלמה תטבול כיון שבעלה אינו בעיר אינה רגילה לטבול כלל ולא מקרי ספק הרגיל כלל, ולכן אמר דס"ל טבילה בזמנה מצוה אפי' כשאין בעלה בעיר אבל הפוסקים כתבו האי דינא סתם ומיירי בבעלה בעיר ולכן שפיר הוי ספק הרגיל דאין מדרך הנשים להשהות טבילתם כשבעליהם בעיר וא"ש, ובאמת כשאינן בעיר ובא פתאום לבית נלע"ד דודאי אסור לבוא עלי' עד שישאלנה, עוד נראה ליישב דשם סמכינן שפיר אם הייתה טמאה הייתה אומרת לו לפרוש הימנה אף דמיירי גם בישינות כמ"ש הטור מ"מ מיירי בעירה קצת רק שאינו יכולה להשיב על שאלתו כמ"ש הש"ך שם דבלא"ה אסור לבוא על הישינה לכך אף דאינה נעורה לגמרי מ"מ לא שכיח שלא תזהירו מלפרוש הימנה, ולכך ביש ס"ס מקילינן בזה דהוי מיעוט שאינו מצוי לגמרי, אכן ממה שראיתי בביאורי הגר"א מווילנא כאן במ"ש הרב אעפ"י שיש לברר כו' ציין לעיין בסוף סי' קפ"ז משמע מדבריו שהשוה דין זה לשם ולא ס"ל לחלק בזה אלא בכל ס"ס אינו צריך לברר כלל אף דאיכא לברורי בקל, וצריך לחלק בין הך דהכא להא דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הן דשם ליכא ס"ס רק רובא, וס"ס עדיף מרובא, או משום דיש עכ"פ חזקת איסור שאינו זבוחה משא"כ בנד"ד דליכא חזקת איסור כלל, ועיין תשוב' נוב"י (חלק יו"ד סי' נ"ז) שהביא ראי' מהא דסתם כלים של עכו"ם אינם בני יומן דכתבו הפוסקים דהטעם משום ס"ס אף דאיכא לברורי ע"י קפילא אם ירגיש טעם משובח, גם הגר"א ז"ל הרגיש שם בראי' זאת, ובנוב"י דחה ראי' זו משום דשם אנו דנין על התבשיל ובתבשיל יש בו חזקת היתר, ולכן ס"ס בצירוף חזקה אינו צריך לברר, אבל צ"ע לפמ"ש הש"ך מהא דפ' התערובות בהא דאיערוב בנפולה יעו"ש דשם ג"כ יש ס"ס וחזקה דהא קיי"ל נשחטה הותרה וכל ספק שאחר שחיטה מוקמינן אחזקת היתר.

עוד ראיתי שכ' שם דהרשב"א דקאמר דס"ס במקום דאיכא לברורי צריך לברר היינו דווקא בספק שנולד מחיים בעוד שלא הי' לה חזקה דהיתר או משום דס"ל דמקרי חזקת איסור כל זמן שנולד הספק בעוד שהיתה בחזקת שאינה זבוחה או משום דס"ל דעכ"פ

חזקת היתר ג"כ אין כאן, וכ' שם דיותר נראה דהטעם משום דהוה לי' חזקת איסור, ואזיל לשיטתו דס"ל דס"ס גם בחזקת איסור מהני, והוכיח זה דאל"כ יקשה דהרשב"א סותר א"ע שכתב דס"ס אפשר דעדיף מרובא וברובא קיי"ל דאינו צריך לברר ע"י בדיקה דאנן בישרא היכא אכלינן ולא בדקינן אחר י"ח טריפות, וכל דבריו אלו לא זכיתי להבינם דהמעיין בחידושי הרשב"א פרק א"ט (ד' מ"ג) הובא דבריו בפר"ח כאן כלל ג' כ' לענין סירכא תלוי' שתחילה כ' להתיר מטעם ס"ס, ואח"כ כ' ומיהו י"ל דכיון שאפשר בבדיקה אין מתירין אותה ע"י ס"ס, והרי שם לא מקרי ריעותא מחיים דהא אפשר לומר שמא אין זה סירכא כלל ואין כאן ריעותא ואעפ"כ כ' אח"כ דיש להחמיר כאן כיון דיכולים לבררו, וכן כ' הרשב"א עוד בדף נ"ג וז"ל ושמא י"ל דלא שרינן ס"ס אלא היכא דלא אפשר לעמוד על בורי' של דבר כו' משמע דבכל ס"ס הדין כן מדסתם דבריו וכתב דלא שרינן ס"ס כו' ועיין פר"ח שם שהוכיח דהרשב"א עצמו חזר בו מדבריו בתה"א שמתרץ שם בתירוץ אחר וכן נראה הדבר שהרשב"א גופי' בחידושיו לא פסיקא לי' מילתא אלא שנסתפק בזה, גם כ' הפר"ח שם דבחידושיו ד' נ"ג כ' הרשב"א לחלק בין היכא דיש טורח גדול בבדיקה או לאו, וא"כ לא קשיא עליו מהא דסמכינן ארובא ולא בדקינן אחר י"ח טריפות דשם אין לך טורח גדול מזה לבדוק אחר כולם, ולפ"ז מה שהקשה שם על הרשב"א מהא דסתם כלים של עובדי כוכבים מותר מטעם ס"ס הא איכא לברורי ע"י קפילא יש לומר דכ' כן לפי שחזר בו אח"כ בתהה"א כמ"ש הפר"ח והלא הרשב"א בחידושיו ג"כ ספוקי מספקא לי' גם מ"ש דהרשב"א לשיטתו אזיל דמתיר ס"ס במקום חזקה, כבר נתבאר למעלה דמשמעות דבריו בתשובה משמע דאדרבא שאוסר במקום חזקה וכפי שהבינו הש"ך והאחרונים בדבריו, גם בנולד ספק מחיים משמעות הש"ך וכמה פוסקים דמקרי חזקת היתר עש"ך סי' נ' באורך.

עוד כתב הגאון המובהק בנוב"י דאף לדעת הסוברים דבמקום דאיכא לברורי לא סמכינן אס"ס היינו דווקא במקו' שיכולים לברר שתי הספיקות ולידע הדבר על בוריו אבל אם אחר הבירור ישאר עוד ספק אזי לא צריכין לברורי כלל, וכן כ' עוד בסי' מ"ג וכ' שם עוד דה"ה בחד ספיקא בדרבנן דקיי"ל לקולא אם יכול לברר צריך לברר למאן דס"ל כן בס"ס דספיקא דרבנן שוה לכל דיניו ס"ס בדאורייתא, ולכאורה יש לשדות נרגא בהאי דינא מהא דאיתא בפ"ק דביצה גבי ביצה שנולדה ביום טוב וספיקא אסורה, והקשה שם לר"י ור"י דהוא דרבנן הא הוי ספיקא דרבנן הא יכולים לומר דמיירי במקום דאיכא לברורי כגון שלקח הביצה מאדם אחר והוא יודע אם נולדה היום, ולכך שפיר אסור גם בדרבנן אם לא שנדחוק לומר דלכך ס"ל דלא מהני משום דאיכא לברורי לא מקרי ספק

כלל דכל הראוי לבילה כו' וכאלו נודע דמי, וא"כ היכא דיכול לברורי בקל שאין להקל בזה והיכא שיש טורח לברר כבר כתבנו דאפילו היכא דיכולים לברר שתי הספיקות ג"כ יש להקל כנלע"ד.

סימן סב

דין ס"ס שסותר אחת את חברה אי הוה ס"ס.

מבואר בכ"מ מדברי הפוסקים דכל היכא שנסמוך על ס"ס להקל יבוא עי"כ שנסמוך בזמן אחר ג"כ בענין זה על ס"ס ויהיה סותר ספק אחד מהם להספק שהתרנו כבר אין זה ס"ס ואין מתירין בשום פעם והוא מדברי התוס' במס' נדה (דף כ"ז ע"א) ד"ה אומר ושם (דכ"ט ע"א) ד"ה תשב לזכר ולנקבה דאף דאיכא ס"ס שמא אין זה ולד כלל ושמא הוא זכר וא"כ בשמיני תשתרי ולזה כתבו דא"כ אם תראה בארבעה ושלשים ובארבעים ואחד נתיר ג"כ מס"ס שמא אין זה ולד והוה בל"ד נדה ובמ"א זובה ושומרת יום כנגד יום. ואת"ל הי' ולד שמא נקבה הי' וא"כ מ"א הוא דם טוהר והרי כבר החזקנו בתחילה לספק זכר להתיר מחמתו ועכשיו נתיר מחמת שמא נקבה היא והוי סתרי אהדדי ולכן לא נחשב לס"ס ומהרש"ל בחידושיו תמה על דברי התוס' בזה דהא כאן אינו סותר רק ספק א' ר"ל אותו ספק שאמרנו שמא זכר הוא הוא נסתר ע"י ספק שאח"כ דאמרינן לקולא שמא נקבה היא אבל הך ספיקא דשמא אינו ולד אינו נסתר כלל ולא דמי' להא דאיתא בפ"ק דב"ק (דמ"א ע"א) גבי שליא דשם שתי הספיקות נסתרים אח"כ יעו"ש, ולענ"ד אין כאן קושיא כלל לפי מ"ש למעלה באורך דהך ספיקא דשמא אין זה ולד שכיח יותר לאיסורא דהא רוב נשים ולד מעליא ילדן כמבואר בש"ס שם רק דמיעוט מפילות מצטרף למחצה דזכרים או דנקבות ונחשב לרובא דהיתיר' א"כ כיון שספק זה שמא זכר נסתר אח"כ דנאמר לקולא שמא נקבה היא ונבוא לידי איסור ודאי בממנ"פ וא"כ מה בכך דנשאר הך ספק שמא אין זה ולד דזה לא נחשב לספק כלל כיון דרוב נשים ולד מעליא ילדן הוי רובא לאיסור' ובכל התורה אזלינן בתר רובא ונחשב לודאי והוא ברור לענ"ד, ובהיות כן מה שהוכיח הפרמ"ג במחודשים כאן (סי' א') דאף דאם ספק אחד סותר אח"כ אין זה ס"ס לפמ"ש אין מכאן הכרח כלל, ולענ"ד נראה דודאי לדעת הרמב"ם דס"ל דספיקא דאוריית' מן התורה מותר וא"כ בכזה אין כאן איסור תורה כלל בשום פעם רק שיש בזה איסור דרבנן וכל שיש בו ספק ודאי דמותר אף דסותר אח"כ וראיה נ"ל מהא דאיתא בש"ע (סי' קי"א) באיסור דרבנן בשתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור דתלינן דהאיסור נשאר במקומו וההיתר נפל ומותר אותה הקדירה, והא ודאי אם אח"כ בישל עוד קדירה ונפל החתיכה הנשארת דמותר ג"כ דתלינן דהאיסור נפל

לקדירה הראשונה והנשאר הוא של היתר, וכן הוא מפורש בפר"ח (סימן קי"א סעיף קטן ד') והביא ראיה לזה ממשנה מפורשת פ"י דתרומות שני קופות אחת של חולין ואחת של תרומה נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעת נפלה שני' למ"א אינה מדמעת וע"ש שכתב לחלק בין אם נאכל הקדירה הראשונ' בתחיל' קודם שנפלה החתיכה השני' לתוך הקדירה השני' דאז מותר אבל לא כששתי הקדירות עודם עומדים בפנינו יעו"ש, וא"כ ה"ה בנדון דידן ממש דאם ראתה בתחילה בשמיני כבר הותרה ואח"כ תחזור לראות גם בל"ד ומ"א ג"כ נתיר ונאמר דהאיסור היה בתחילה אלא ע"כ דדוקא התם משום דממנ"פ נבוא לידי איסור תורה דספק שמא אין זה ולד לא מקרי ספק כלל כיון דשכיח יותר לאיסור כמ"ש, אבל לשיטת הרשב"א ושאר פוסקים דס"ל דספיקא דאורייתא מן התור' אסור בזה יש לפקפק ויתבאר לפנינו בס"ד.

אמנם באיסור דרבנן בכה"ג היכא דבעינן ס"ס כגון בדבר שיש לו מתירין דמתירין ס"ס לצורך אם הי' באופן זה כגון שנדר מחתיכת בשר מיוחדת או ד"א שלא יאכלנה זמן מיוחד שנים או שלשה ימים ושכח על איזה זמן קבע אם מיד באותו יום מתחיל הזמן או שיתחיל לאחר יום או יומים בזה אם ספק לו עוד אם היא אותה חתיכה שנדר ממנה או לא ומותר בכה"ג, אבל אם שתי הספיקות סותרים להדדי נראה דאסור אף לדעת הרמב"ם דהא יבוא בממנ"פ לידי איסור תורה.

אמנם בגוף דין זה אני תמה מ"ש הך מהא דשני שבילין אחד טמא וא' טהור דקיי"ל דאם הלך באחד ועשה טהרות דטהורות ואם הזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשני ועשה טהרות דמטהרין ג"כ, והא כאן סותר אחד את חבירו וממנ"פ הוא בא לידי איסור תורה שהרי עכ"פ הלך בדרך הטמא ג"כ, וא"כ היאך טהרו הטהרות הראשונות אלא ע"כ כיון דבעת שהלך בראשון הי' בו ספק טומאה והיו הטהרות הראשונות טהורות מספק טומאה ברה"ר אין חוששים שמא אח"כ יהי' סותר לספק ראשון ואין לטומאה אלא מקומו ושעתו. ולכך גם בנד"ד דכיון שכעת יש בו ס"ס להתיר מדין תורה מה בכך שיסתור אח"כ לספק זה. ואפי' שתי הספיקות סותרים זה את זה ג"כ יש לומר דמותר דומיא דשני שבילין דהתם בא לידי ודאי טומאה ואעפ"כ מטהרין שתי הטהרות ועיין במל"מ (פי"ט מהלכות אבות הטומאה) שכ' דמדאורייתא אפי' הטהרות הראשונות קיימות בעת שבא הספק על טהרו' השניות ג"כ טהורות שניהם, ובש"ס פ"ק דפסחים מצינו דלמדו דיני איסור והיתר ספיקי דרבנן גבי בדיקת חמץ מהך דינא דשני שבילין. וידוע דספיקא בדרבנן וס"ס בדאורייתא חד דינא אית להו. ולולי דברי התוס' שחידשו לנו דין זה דהיכי דס"ס סותרים לא מהני. הייתי אומר הא דהמפלת תשב לזכר ולנקבה ולנדה ה"ט

משום דספק הראשון שמא אין זה ולד ודאי דלא מהני דהא רוב נשים ולד מעליא ילדן ועיקר הטעם משום ספק השני שמא זכר הוא ונמצא שכבר החזקנו את האשה הזאת לטומאת שבעה ימים הראשונים בודאי איסור תורה ואם שוב בשמיני תרצה לטהרה ונאמר דמותרת לטבול לבעלה אנו אומרים עליך להביא ראי' שכבר היא בחזקת טומאה בתחילה ואינו ידוע אם יצתה מידי טומאתה או לא דהא יש להפריד בין הספיקות. וספק אחד נולד קודם לחבירו. ואף שנתבאר למעלה דס"ס מועיל אף שיש להפריד בין הספיקות היינו דוקא בעת שאנו באים לדון בדבר כבר באו שתי הספיקות ובעת שבא הספק הראשון לא עשינו שום מעשה עפ"י הספק הזה להחזיק ע"י באיסור כגון בהא דפ"ק דנדה דבעלה בא עליה ומחשב ימי וסתה דאמרינן שמא לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה דאף שאם היה רוצה לבוא עליה קודם שעברו עלי' שבעה ימים אחר וסתה היה אסור לבוא עליה מ"מ לא הוחזק לעשות מעשה ע"י ספק זה דאף אם לבעלה ספק אם ראתה מ"מ היא בעצמה יודעת אם ראתה או לאו ועדיין לא חל ספק כלל, משא"כ בנד"ד שהספק הוא לכל העולם ותיכף כשהפילה ידוע לכל שהיא בספק טומאה, ועוד דשם ספק הראשון לאו כודאי הוא ולא יקרא עליו שם איסור ודאי מדאורייתא משא"כ בנד"ד דהוחזקה בו ובהא דאיתא פ"ק דב"ק (די"א ע"א) דאר"א שליא שיצתה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני שמונין לו מיום ראשון וכ' התוס' שם ד"ה דקא מטהרת אף דאיכא ס"ס שמא ביום ראשון יצא רובו וספק שני שמא זכר, ותירצו משום דלאח"כ יהיו סותר אם תראה יום מ"א ע"ש, גם שם יש לומר שני הטעמים שכתבנו והוא דספק הראשון שכיח יותר לאיסור מלהיתר דלהיתר צ"ל דיצא מקצתו ויש כאן כעין ס"ס לחומרא שמא יצא רובו ואת"ל מקצתו שמא היה שם הראש, ועוד דכן דרך הולדות דעפ"י הרוב יוצא הראש תחילה וא"כ כבר הוחזקה בטומאה ואח"כ כשבא יום ט"ו אין להוציאה מידי חזקת טומאה שהיתה בה, ועוד שספק הראשון הי' כאן מדאורייתא משא"כ בוסתות ובפרט למאן דס"ל דס"ס במקום חזקה אינו מועיל אין שום ראי' משם דהא התם שתי הספיקות נגד חזקה שאנו באים להוציאה מחזקת טומאה שהיתה בה קודם שטבלה ע"י ס"ס וזה לא אמרינן, אך וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה.

ונראה ליישב דברי התוס' דבאמת יש לחלק בין הך דשני שבילין להא דמפלת דשני שבילין כשהלך באחד אין עליך לטמאותו מפני שיבא לידי סתירה כשילך בשני דמהיכי תיתי ניחוש להכי אדרבה יזהר כיון שהדבר תלוי בבחירתו וכיון שיודע שטיהרו אותו מספק ותולין לומר שבשביל שהלך לא היה טומאה האיך ילך בשביל השני לפי סברתו יהי' טמא כיון שתולה הטומאה בשביל השני וכסברא זאת כתב הש"ך (סי' ק"י ס"ק

נ' ונ"א) בדין דבר חשוב בתערובות שנאכל אחד מהם ע"ש משא"כ בהא דמפלת אין הדבר תלוי בבחירתה שלא לראות בל"ד ומ"א, ולכן שפיר חיישינן שמא תראה ג"כ בל"ד ומ"א, ונמצא שיש לנו סמוכין לדין זה, וכיון שכן זכינו לדין שדבר זה אין בו איסור תורה כלל שאם הי' בו איסור תורה לא היה שייך לחלק בזה וכיון שהוא מדרבנן נלענ"ד להקל אם ספק אחד סותר לחבירו ולא השני דהא מה שהביאו ראי' מדברי התוס' דנדה כבר כתבנו דאין ראי' משם דשם הספק הנשאר בלי סתירה לא נחשב לספק כיון דרוב נשים ולד מעליא ילדן כמ"ש, שוב מצאתי להגאון המובהק בתשו' נוב"י שכתב כן מצד הסברא דדבר זה אינו אלא מדרבנן, ולפמ"ש יש לנו ראי' ברורה לזה ויתד שלא תמוט מהא דשני שבילין.

ולולי דמסתפינא הייתי אומר דבר חדש דעכשיו נהגינן שלא לבעול על דם טוהר אם אירע דהפילה ואינו ידוע מה הפילה דלאחר שמיני תהי' מותרת אם היו שבעה ימי' הראשוני' של שבוע הראשון' נקיי' דשפיר יש כאן ס"ס גמורה ולא שייך לדידן שיבוא לידי סתירה דהא אם תראה בל"ד ומ"א בלא"ה תהיה טמאה דהא אנן לא נהגינן לבעול על דם טוהר, וא"כ קשה על המחבר (סי' קצ"ד סעי"ב) דהעתיק דין זה דתשב לזכר ולנקבה ולנדה דלפי מאי דקיי"ל לדינא אין דין זה נוהג האידנא, שוב אחרי כותבי זאת מצאתי בסדרי טהרה (שם ס"ק י"א) שעמד בזה ותירץ דיש לומר דהפוסקים סוברים כמ"ש התוס' בנדה (ד' כ"ט ע"א) ד"ה תשב דבטועה החמירו אפי' בכמה ספיקות, ר"ל דלכך החמירו גם כאן אפי' בס"ס וכן נראה מפרש רש"י שם (ד' כ"ז ע"א) ד"ה חומר שני ולדות דס"ל הכי דמחמרינן אפי' בכמה ספיקות ע"ש ואני ראיתי שם בדברי רש"י ותוס' ולענ"ד אין משם ראי' ומשמעות כלל, דהתוס' כתבו שם דלכך מחמרינן בס"ס משום דסתרי אהדדי ואח"כ כתבו מיהו בטועה כו' ר"ל דשם מחמרינן בלאו האי טעמא, אבל בהמפלת ודאי דנשאר התירוץ של התוס' דלא דמיא לטועה שבא לה המקרה מן השמים משא"כ בטועה הי' לה להיזהר שלא תבוא לידי טעות לכך החמירו בו חכמים אפי' בס"ס, וכן נראה דשם (ד' כ"ז ע"א) ד"ה תשב כו' חומר שני ולדות השיגו על פירש"י שפירש שם דבחי' ועוף זכר מספקינן להו בשליא משום נקבה, והקשו עליו דהא הוי ס"ס, ותירץ באופן אחר ומשום דסתרי אהדדי ע"ש, הרי דהתוס' מיאנו בפירש"י ולא מסתבר להו להחמיר במפלת היכא דליכא סברא דסתרי אהדדי כמ"ש, ולענ"ד יש ליישב פירש"י דהא שם פירש לר"מ וידוע דר"מ חייש למיעוטא ושם הוי ס"ס במקום חזקה דהא שבעה טמאה היא בודאי מחמת החי' ועוף א"כ הוחזקה בטומאה וס"ס מטעם רובא הוא ולר"מ מצרפינן מיעוטא לחזקה כמ"ש בפ' כיסוי הדם ובפ' האשה שהלכה וכמ"ש למעלה וכאן

הוי מיעוטא דשכיחא שיהא בשליא נקבה ודוק, ויותר היה נראה מ"ש בתחילה דכיון שהחמירו חכמים בתחילה בס"ס כזה קודם שנתפשט חומרא דרבי זירא וקודם שנעשה מנהג להחמיר בדם טוהר שוב אין להקל דלחומרא עשו ולא לקולא כעין מ"ש הט"ז (סוף סי' שמ"ב ע"ש), ומה שדחה הגאון בעל סד"ט סברא זאת דהאחרונים חולקים שם על הט"ז. נלענ"ד דלא דמי לשם דשם הוא רק לתוס' זהירות ושמירה יתירה משום דקילא ליה לכך שפיר יש לחלק בזמה"ז דלא קילא שאני משא"כ בענין איסור גמור דאיסורו לאו משום גזירה וזה פשוט. ועמ"ש בשו"ת נוב"י שם דהיכא דאיכא שלש ספיקות אין להחמיר בזה אף דשני ספיקות מהם יהיו נסתרים אח"כ כיון דדין זה חידוש הוא הבו דלא לוסיף עלה דרק בשני ספיקות מחמרינן.

ובתשובות מהרי"ט חלק שני (חלק יו"ד סי' ב') כתב דהא דאיתא בס"פ על אלו מומין (דף מ"ב ע"ב) אשת טומטום לא חולצין ולא מיבמין אף דיש כאן ס"ס שמא היא נקבה ואת"ל זכר שמא אינו סריס חמה משום דאיכא למיגזר שמא תחילה תינשא לשוק ע"י ס"ס שמא נקבה ושמא סריס חמה ואח"כ תתאלמן ותינשא ליבם מחמת ס"ס זאת וא"כ יהיה ספק אחד סותר למה שהתרנו תחילה להינשא לשוק מחמת ספק נקבה מש"ה גזרו רבנן אף לייבם לחוד או לשוק לחוד משום הך גזירה שמא תינשא ואח"כ תתייבם. ולפמ"ש למעלה לחלק בין הא דמפלת דשם לא תליא בדידה לכך שפיר שייך למיגזר דאם באמת יקרה כן דתראה בל"ד ומ"א הוי כדיעבד ותהי' מותרת וא"כ הוי תרתי דסתרי משא"כ בשני שבילין דאין זה ודאי דילך לשביל השני דאדרבה יזהר בכך ולכך לא גזר בזה ואם אירע כן שהלך בשביל השני הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן וא"כ קשה דהא דאשת טומטום לשני שבילין דמיא דהא ג"כ בידה קיימא להינשא או להתייבם. והנה לאותם הסוברים דבעינן ס"ס המתהפכת וכפי הסכמת האחרונים אין משם ראיה כלל דשם לא הוי ס"ס המתהפך דאם תאמר תחלה שמא אינו סריס חמה ואת"ל סריס חמה שמא נקבה זה א"א לומר ושם יכולים להתחיל הס"ס מכל צד שתרצה ובאופן זה בעינן מתהפך ומדברי מוהרי"ט אין ראי' שהוא סובר שם דלא בעינן מתהפך וכדעת הפר"ח יעו"ש.

אמנם לדידן ודאי דאין משם ראי' כלל אמנם אפילו לאותם הסוברים דלא בעינן מתהפך נראה דלא קשה מהך דהתם ונלע"ד דבר חדש בזה דדוקא היכא דחשש שהס"ס סותר בזמן אחד אז חוששים כמו באשת טומטום שאם באנו לומר דמותרת להתייבם גם שנאמר דמותרת לשוק ואם בא לשאול ע"ז לחכם אם מותרת להנשא לשוק או להתייבם ואתה צריך להורות לו על שני הדברים וא"כ הרי זה תרתי דסתרי אהדדי ממש דהיאך

תתיר לו מספק אחד בדאורייתא דספק השני נסתר בממנ"פ והוי דומיא דשני שבילין בבא לשאול עליו ועל חבירו או שבאו שניהם לשאול בבת אחת דאסור בכה"ג. ואף דאם בא לשאול אחד דמתירין לו מ"מ אין זה ידוע דהשני יעשה טהרות או שהלך בשביל השני אבל כאן תיכף שמת הטומטום נולד הספק בבת אחת להתייבם או להנשא לשוק משא"כ בהא דמפלת דהס"ס שסותרת אינה בזמן אחד. ולכן בעת שנולד ס"ס אחד בזמן אחד ויש חשש שבזמן אחר תרצה להתיר ג"כ מס"ס והוא דבר התלוי בדעתו ובחירתו כמ"ש למעלה י"ל דבאמת מותר ולא חיישינן לה ולכן בגוונא שכתב הפרמ"ג כאן כגון בשני בתים בדוקים ובא עכבר ושקל ולא ידעינן אי להאי עייל ואי להאי עייל ומה דשקל הי' ספק חמץ ספק מצה ויש כאן ס"ס בכל בית וספק אחד סותר את חבירו ע"ש. ולפמ"ש אסור כאן דכאן הסתירה בבת אחת ובזמן אחד ולכך אם היו שני הבתים שלו ע"כ אתה צריך להורות לו על שניהם והרי אתה מתיר לו ספק איסור ודמיא ממש לחתיכה איסור דרבנן ושתי קדרות של היתר דבכל אחת יש ספיקא דרבנן דמותר ואעפ"כ אסור שם כיון דע"כ תתיר שניהם וזה א"א דהוי ודאי איסור דרבנן. וכן הוא באשת טומטום דע"כ אתה צריך להורות לה שני הדינים בזמן אחד שמותרת לשוק ולהתייבם כפי שתרצה וזה א"א ואמרי' מאי חזית וזה פשוט לפענ"ד. וזהו ג"כ כוונת הט"ז (סי' שי"ו) בהא דכתב מהרא"י בעז שילדה שני כבשים שני זכרים שיש בכל א' ס"ס והובא כאן בש"ך בכללי ס"ס (סי' י"א) וכתב שם הט"ז דבשני זכרים אסור משום דא' ודאי בכור והוה בב"א כמ"ש. ומ"ש כאן בפרמ"ג (שפ"ד ס"ק י"א) לתמוה עליו דבאדם א' גם בזה אחר זה אסור תמה אני על תמיהתו דהא משנ' מפורשת היא במס' טהרות דבשני שבילין באדם אחד כשהלך באחד מהם ועשה טהרות ונאכלו הטהרות ושוב הזה ושנה וטבל והלך בשני ועשה טהרות גם טהרות השניות טהורות וכמ"ש למעלה ולכך צריך לחלק בזה כמו שנתבאר.

סימן סג

דין ס"ס בפלוגתא דרבוותא.

הסכמות הפוסקים האחרונים דכל ס"ס שהיא בפלוגתא דרבוותא נחשב שפיר לס"ס ואפילו בשני פלוגתות דרבוותא כל שספק אחד מתיר יותר מחבירו נחשבים לס"ס ועמ"ש הרב בהג"ה (סי' נ"ד סעי' ב') בדין נמצא צלע יתירה שמתיר שם ומשמע דמתי' מטע' ס"ס שמא הלכה כהרמב"ם דס"ל חסר חוליא מתחילת ברייתה כשר וספק שני שמא כהרשב"א דס"ל כל יתר כנטול דמי ר"ל כנטול עם מקומו ולא כאלו ניטל עוד אחד עם אותה היתירה. אך משם אין הכרח כל כך. משום דלדינא קיי"ל בהפ"מ כהרמב"ם בחסר מתחילת ברייתה ולכך בהצטרף עוד סברא כל דהו והיינו צירוף דעת הרשב"א

לכך יש להקל אפי' באין הפ"מ. ומ"ש הפרמ"ג והאחרונים דבעינן שבספק אחד יהי' מכשיר יותר מחבירו דאל"כ הוי משם אחד ולא הוי כספק כלל לפענ"ד הוא תמוה דנראה דבס"ס בפלוגתא דרבוותא אין נ"מ. כל שבצירוף השני ספיקות רוב הפוסקים מתירין בענין זה והם רוב בנין ורוב מנין מה בכך שכל אחד הוא מתיר מטעם אחר הא עיקר דינא דאזלינן בתר רובא מסנהדרין ילפינן לה דאיכא דרוב מזכין או מחייבין ודאי דאפי' אם כל אחד אומר מטע' אחר וכל אחד חולק על חבירו על טעמו ג"כ מצטרפין לרובא ולא דמי לס"ס דהוא במציאות הענין דכאן כיון דרוב הפוסקים מתירין הרי יש כאן רוב גמור וכן כ' הרב בהג"ה (ח"מ סי' כ"ה סעי' ב') דאף דאין הרבים מסכימים מטעם אחד אזלינן בתרייהו ומקרי רבים ומסתימות דבריו וגם מטעמו משמע ג"כ. דאף דאין טעם אחד מתיר יותר מחבירו ג"כ אזלינן בתרייהו. אכן מרן הש"ך ביו"ד כללי הוראה שבסי' רמ"ב השיג שם על הרמ"א. וכתב דמדברי מהרי"ק שהביא הרב לא משמע כן, והביא ג"כ ראיה מדברי האגור המובא בב"י וד"מ בסי' צ"ב דרק באיסור דרבנן מתירין בכה"ג אבל לא באיסור דאורייתא. וכ"כ הש"ך בחו"מ שם. וה"ט דלא אזלינן בתר רוב פוסקים אפילו אם מסכימים מטעם אחד דהא בסנהדרין בעינן רוב מתוך הכלל כמ"ש בתשו' מוהרי"ט (חלק א' סי' ס"ט) באריכות דאפי' אם היו רובם במ"א וחסר המיעוט לא אזלינן בתרייהו אפי' אם אומרים מטעם אחד דאולי אם הי' אומר היחיד דעתו וסברת טעמו היו הרבים מודים לו. וא"כ עיקר דין זה דאזלינן בתר רובא בפוסקים נפל בבירא. והפוסקים כתבו בדוכתא טובא דאזלינן בתר רוב הפוסקים בכל דיני או"ה בין לקולא בין לחומרא. וגם לפי' הרא"ש שהביא הש"ך שם ממ"ש האגור ומביאו ב"י בסי' צ"ב בדין שומן שנתערב בחלב וספק אם הי' בשומן ששים נגד החלב ואח"כ הושם מן השומן לקדירה. דכ' שם דכיון דהוי רק איסור דרבנן בחתיכה נעשה נבילה בשאר איסורין לכך מקלינן כאן כיון דבין לדעת א"ז מותר שכ' דבלח לא אמרינן נעשה נבילה. ואף דהרא"ש לא ס"ל כן מ"מ להרא"ש מותר מטעם אחר דס"ל דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה רק בבשר בחלב לבד ע"ש ומוכח דבאיסור דאורייתא אין זה מועיל. וא"כ מוכח מכאן דבס"ס בפלוגתא דרבוותא אפי' בספק אחד מתיר יותר לא מהני דהא בספק שמא חתיכה נ"נ לא אמרינן רק בב"ח הוא מתיר יותר מבשאר איסורים אפי' יבש בלח משא"כ הך ספק דלח בלח ע"כ מוכח דמודה דבב"ח אסור כדמוכח בפ' כל הבשר בשמעתין דטיפת חלב שנפל לקדירה דקאמר שם חלב גופא נבילה הוא וכמ"ש הש"ך (סי' צ"ב) גם נראה דאין כל כך הכרח מדברי האגור דאפשר דהוא עצמו ס"ל בשני דינים אלו לאסור דאמרינן חתיכה נעשה נבילה בכל האיסורים וכדעת כמה פוסקים וגם דאמרינן חתיכה נעשה

נבילה בכל האיסורים וכדעת כמה פוסקים וגם דאמרינן נ"נ בלח בלח ולכך לא רצה לסמוך באיסור דאורייתא. אך כיון דכבר החמיר בזה מרן הש"ך. גם הגאון מוהר"י באו"ת ושאר אחרונים הביאו דברי הש"ך מסתפינא להקל בזה ובאמת לפי הסברא נוטה לומר דבאו"ה לא חיישינן אף שהרבים אינם לפנינו דדוקא בדבר הצריך מנין סנהדרין אמרינן הכי משא"כ באו"ה וכדקאמר בש"ס דאף ברובא דליתא קמן אזלינן בתר רובא. וכיון דרוב מתירין נוטה הסברא יותר להתיר מלאיסור. אך האחרונים כתבו שצריך לדקדק מאוד בדיני ס"ס בפלוגתא דרבוותא דא"כ בכל דין כמעט יש ספק והכל לפי הענין.

סימן סד

דין ספק דרבנן בפלוגתא דרבוותא שלפעמים הולכים להחמיר.

מבואר בדברי הרב בהג"ה (סי' ס"ו סעי' ג' וסעי' ז') דיש שני שיטות דהגאונים ס"ל דנמצא על החלמון כולה אסורה. ובנמצא על החלבון זורק את הדם ואוכל את השאר. ושיטת רש"י הוא בנמצא על החלבון בקשר וחוץ לקשר או בחלמון לבד על הקשר כולה אסורה ובשאר מקומות זורק את הדם ואוכל את השאר. ופסק הרב בהג"ה דקיי"ל לחומרא לאסור בכל מקום שנמצא דם בביצה לכל השיטות. ועפרמ"ג שם ובט"ז דיש לחוש ג"כ לשיטת הרא"ה דס"ל כשיטת הגאונים רק להיפוך בכל מקום אסור כולה ובחלבון זורק את הדם כו'. ובאם לא נודע אם היו הם במקום האוסרו פסק שם לקולא מטעם ספיקא דרבנן דדם ביצים דרבנן. ולכאורה תמוה דהא גם בנמצא באיזה מקום היה לנו להקל מטעם ספיקא דרבנן דהא הוי ספיקא דפלוגתא דעדיף מספיקא דגוף המעשה וכמ"ש הפרמ"ג שם. לכן נלע"ד דדעת הרב לחלק אם נמצא במקום ידוע בביצה אז אוסרים בכל מקום משום דאם נמצא בחלמון חוששין לדעת הגאונים כיון דאסרו בפירוש לא רצו להורות היתר נגדם וכן בנמצא על החלבון משום שיטת רש"י והרא"ה. ועוד נלע"ד משום דאם נאמר להקל מטעם ספק פלוגתא דרבוותא הרי אנו מוכרחים להתיר בכל מקום שימצא בביצה שמא הלכה כמאן דמתיר ונמצא דעי"ז נתיר בודאי איסור דרבנן ודמיא לחתיכות היתר ושתי קדירות. וכעין זה כתבתי למעלה בכמה דוכתי, משא"כ אם נמצא דם ואינו ידוע באיזו מקום נמצא דכאן כ"ע מודו דמותר דהא אם הי' הדבר נשאר לגאונים היו תולין להקל מספק שמא על החלבון. ולדעת רש"י מותר שמא נמצא על החלמון שלא על הקשר. וכיון שכאן מותר לכ"ע ואין כאן תרתי דסתרי לכך הקיל הרב בספק דרבנן כי האי. וא"כ יוצא לנו שלא בכל מקום מתירין בספיקא דרבנן בפלוגתא דרבוותא ועש"ך שם (ס"ק יו"ד) שדבריו נראים כסותרים במה שהשיג על הרש"ל שם למ"ש תחילה. וכבר עמד ע"ז הפרמ"ג שם, ולפמ"ש דבריו נכונים שם.

ולפי מ"ש יש חילוק בזה בין אם נודע היאך היה המעשה בפלוגתא דרבוותא ובין אם לא נודע שאז נוכל לומר דכל הפוסקים מודים להקל דכל אחד תולה שהי' במקום היתר דאז מותר וכמ"ש. והיינו במקו' שנסמוך על המיקל נבוא להתיר בממנ"פ עי"ז איסור דרבנן וכמ"ש ולפי זה יש ללמוד משם ג"כ בס"ס בדאורייתא בכה"ג כגון במחלוקת הפוסקים בהא דכל יתר כנטול דמי. ע"ס מ"א בדיני כבד וסימן מ"ג בטחול. דלשיטת רש"י דס"ל דכנטולים שניהם לגמרי דמי בכבד אם היה כל אחד לבדו אסור. ובטחול מותר אפי' אם היו דבוקים במקום העב. ולשיטת רמב"ן אמרינן בהיפוך דכניטול עם מקומו דמי וא"כ בטחול בדבוקים בסומכי' אסור ובשני כבדים אם כל אחד הוא עומד לבדו מותר וא"כ אם היה עוד ספק במקום שיש ס"ס כגון בתערובות למאן דס"ל ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מותר או בלא נודע הספק עד אחר שנתערב לדידן דמתירין בהפ"מ יש לומר דאסור דא"א לומר דנחשב לספק דפלוגתא כיון דלכל אחד יש קולא וחומרא וא"כ נבוא להתיר עי"ז ספק אחד דאורייתא וזה א"א ודמיא למ"ש בסי' ס"ב בס"ס שסותר אחד את חבירו דלא הוי ס"ס במה שתלוי במקרה ולא בבחירת האדם כמ"ש שם כנ"ל להלכה ולמעשה צ"ע.

סימן סה

דין ס"ס או ספיקא דרבנן דבעיא דלא איפשטא.

כבר כתבנו למעלה דכל אבעייא דעלתה בתיקו בש"ס באיסור דרבנן קיי"ל לקולא וכן כתבו הפוסקים בכמה דוכתי וכן בבעיא דלא אפשיטא נמי דינא הכי (עיין בראש פ"ב דיבמות) בסוגיא דשניות דר' חייא דהרי"ף פסק שם בעייא לחומרא דאין להם הפסק. וכתב הרא"ש ע"ז אף על גב דהוי ספיקא דרבנן ולקולא משום דש"ס שקל וטרי למפשט להתירא ודחו ליה אלמא דעת בני הישיבה להחמיר. ומוכח דס"ל ג"כ בבעיא דלא אפשיט' אזלינן לקולא רק דהתם שאני ונמצא יוצא מדבריו דבכה"ג היכא דבני הישיבה דוחים לאיסור אזלינן לחומרא וצ"ע.

אמנם הפר"ח בכמה מקומות וכאן בקו"ה דעתו להחמיר בבעי' דלא איפשטא אפי' באיסו' דרבנן או בס"ס בדאורייתא. והפר"ח בסי' למ"ד האריך להשיג עליו בזה בדברים נכונים והעלה דאף בעיא דלא איפשטא נכנס בגדר הספק ואף אם שתי הספיקות מוזכרים בש"ס בבעי' דלא איפשטא כל דספק השני תליא באם נחמיר בספק הראשון וספק ראשון לא איפשט ולא נזכר בו את"ל אזלינן לקולא ע"ש, וכן הדעת נוטה דמנין לנו לחלק בין אם נשאר בתיקו ובין בעיא דלא איפשטא ואם נאמר כל שלא נזכר בתיקו אף דלא אפשר למיפשטיה בדוכתי' אפשר למיפשטי' מדוכתי אחרינא וכמ"ש למעלה

מ"מ כיון דאנן לא ידעינן לא גרע מספק חסרון ידיעה לכל העולם שהוא בגדר הספק כמ"ש למעלה.

ויש לי מקום עיון במ"ש למעלה בסימנים הקודמים ובדברי הפוסקים דספיקא דרבנן לקולא בהא דאיתא במס' נזיר (דכ"ט ע"א) בהא דאיש מדיר את בנו בנזיר דפליגי שם ר"י ורשב"ל דר"י ס"ל הלכה הוא בנזיר ורשב"ל ס"ל כדי לחנכו במצות והיינו מדרבנן כדאיתא התם ושם ע"ב פלוגתא דתנאי עד מתי האיש מדיר את בנו בנזיר אם עד שיגיע לעונת נדרים או עד שיביא שתי שערות ושם לימא כי הני תנאי מעשה ברבי חנינא שהדירו אביו בנזיר והביאו לפני ר"ג והי' ר"ג בודקו אם הביא שתי שערות כו' אמר לו רבי אל תצטער לבודקני אם קטן אני אהי' בשביל אבא אם גדול אני אהי' בשביל עצמי ע"ש. ולכאורה יקשה מזה לרשב"ל דבכדי לחנכו במצות הוא דרבנן א"כ כל שהי' ספק אם הי' אביו יכול להדירו הרי יש כאן ספיקא דרבנן וצ"ל משום דאיכא לברורי לא סמכינן אספיקא דרבנן, אבל מה דקאמר שם אח"כ (ד"ל ע"א) ואי אייתי שערות בי מצעי מאי כו' עתוס' שם דפירושו אם מביא שערות באמצע נזירות דיתבטל נזירות אביו. ומשמע שם בש"ס, דלרבי מספקא לן שמא אייתי שערות במצעי מדקאמר דלית לי' תקנתא עד שישהא ששים יום עיין תוס' שם, ואי מיירי דבאמת ראינו שהביא שערות באמצע הרי אינו צריך כ"א שלשים יום אח"כ וכן משמע בש"ס דמספקא לן ולכך חיישינן. וצ"ל דהקושיא כך הוא. רק לר"י ולרשב"ל הוה ספיקא דרבנן. ולא חיישינן לספיקא, ובסמוך נדבר עוד בסוגיא זאת.

וראיתי להרב המורה בבינת אדם שכ' להוכיח דבעיא דלא אפשיטא בדרבנן לחומרא מהא דאיתא בעירובין (ד' צ"ג ע"א) אבעיא להו אחד בזה כו' ואת"ל כו' ומסיק והלכתא בעיין לקולא ולמה הוצרך לפסוק דבעיין לקולא הא בלא זה הוא בעיא דלא איפשטא בדרבנן. ולכאור הוא ראי' עצומה. אבל אחר העיון נראה דאין משם ראי' כלל דהא ודאי. לדעת הרמב"ם דס"ל בכ"מ שיש את"ל בש"ס הוה כנפשטה הבעיא. וכן דעת הגאונים בכמה דוכתי ופוסקים בכל מקום כאת"ל עיין רפ"ק דקדושין ובר"ן שם בסוגיא דחצייך בפרוטה כו' הי' מוכרח הש"ס לפסוק שם דבעיין לקולא בכדי לכלול גם בעיא הראשונה אך גם לשיטת שאר פוסקים נראה דאין ראי' משם די"ל משום דלא מסתבר ליה להקל כ"כ למשדי האמצעי לכאן ולכאן ונשתרי תרוייהו דממנ"פ בחד מינייהו ליכא תלתא וערש"י שם ד"ה וכל היכי ועמ"ש בסי' הקודם ג"כ דהיכא דאיכא ממנ"פ אין סברא להקל בספק דרבנן בפלוגתא דרבוותא וכן הוא בבעיא דלא איפשטא דשניהם שוים וא"כ שפיר הוצרך לומר דבעיין לקולא אף דלא מסתבר טעמיה וא"ש הכל.

סימן סו

דין ספק בהלכה למשה מסיני.

בפרמ"ג במחודשים הביא בשם ס' תורת השלמים (מחודש ט"ו) בהלכה למשה מסיני יש מחלוקת הפוסקים אם ספיקו לחומרא או לקולא והכריע שם לחומרא וכן הדעת נוטה דבכ"מ הלכה למשה מסיני הוא דאורייתא ממש ולפמ"ש בסי' הקודם מוכרח הוא מסוגי' דנזיר דפריך שם ואי אייתי בי מצעי מאי דע"כ דפריך שם לר"י דס"ל הלכ' הוא בנזיר ומוכח דספיקא לחומרא דאל"כ לא פריך שם מידי אם לא שנדחוק לומר כיון דקי"ל כרבא במס' נדה בפ' בא סי' דכל שהגיע לשנים חזקה הביא סימנים אף דקיי"ל שם דלא אמרינן הך חזקה רק לחומרא ולא לקולא אעפ"כ מקרי חזקה וא"כ הרי הוא ממש ספיקא דרבנן במקום חזקה דקיי"ל דאסור כמ"ש בסי' הקודמים באורך. עוד ראי' לפענ"ד מהא דאיתא התם במתני' האיש מגלח על נזירות אביו כו' ושם (ד"ל ע"ב) בעי רב אשי אביו נזיר טמא והוא נזיר טהור אביו נזיר טהור והוא נזיר טמא מאי תיקו. והרמב"ם ז"ל (פ"ח מה' נזירות ה' י"ז) כתב וז"ל הפריש האב מעות להביא מהן קרבנות טומאה ומת אין הבן מביא בהן קרבנות טהרה וכן אם הפרישם האב להביא מהם קרבנות טהרה אין הבן מגלח עליהם תגלחת טומאה. שהדברים האלה ספק הם ואם הביא זבחיו, לא עלו לו עכ"ל. הרי שפסק הרמב"ם הך תיקו לחומרא אפי' בדיעבד אם הביא לא יצא. אף דהלכה הוא בנזיר וא"כ מוכח להדיא דס"ל כל ספק בהלכה למשה מסיני אזלינן בספיקו לחומרא. וכאן לא שייך לומר. משום דהוא בחזקת נזיר כמקדם ואינו יוצא מספק מידי חיובו דהא כבר נתבאר דבספק בעיא דלא אפשיטא אזלינן לקולא בדרבנן אפי' במקום חזקה. אלא ע"כ דהלכה למשה מסיני דין תורה יש לו ועיין כ"מ שם דהקשה על הרמב"ם שכ' דלא עלו לו הא אין לו תקנה דאם יביא אחרים שמא כבר יצא במעות של אביו וא"כ הוי האחרים שמביא אח"כ חולין בעזרה יעו"ש.

וסבור הייתי לומר דהרמב"ם לשיטתו אזיל (דפסק בפ"ב מה' שחיטה ה"ג) דחולין דנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וא"כ הוי ספיקא דרבנן ולקולא ואף דלכתחילה אין להכניס א"ע בספק דרבנן וכמ"ש בסימנים הקודמים בראיות גדולות ומוכרחות. מ"מ יש לומר תיקונא גברא כיון שאין לו תקנה אחרת והוי ממש כדיעבד אך דא"כ יקשה שם בסוגיא דאיש מדיר את בנו בנזיר קאמר שם רשב"ל דהוא רק מדרבנן כדי לחנכו במצות. ופריך שם ארשב"ל דא"כ היאך מביא כי נטמא ציפרין וקאכיל כהן מליקה וגם הוי חולין בעזרה ומשני סבר לה כר"י בר' יהודא דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. ופריך שם מהא דתניא ר"י בר"י אומר מנין לחטאת

העוף שבא על הספק שאינה נאכלת כו' אי מה זכר מביא קרבן ונאכל כו' אמרת לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה ששני איסורים. מאי שני איסורים לאו איסור נבילה וחולין בעזרה, ומתקיף לה רב אחא ברי' דרב איקא ודילמא מחייב עליו משום דמתחזי כתרי איסורי' דרבנן. ועתוס' שם הרי דפוסק שם דאסור בדיעבד לאכול הקרבנות אף דאכילת קרבנות הוי מצוה משום ספיקא אף דהוי ספיקא דרבנן. וקושיא זאת בלא"ה קשה לכ"ע דס"ל ספיקא דרבנן לקולא. והי' נלע"ד לומר מכאן דאף דקיי"ל ספיקא דרבנן לקולא מ"מ תרי קולי לא מקלינן דאם נזדמנו ביחד שני איסורים דרבנן בספיקא אין להתיר. ולכן שם דיש שני איסורים. אחד נבילה מדרבנן וב' חולין בעזרה אף בספק מחמירין. וכעין סברא זאת מצאנו הרב' פעמי' בדברי הפוסקי' דבמקו' שמתירין בשעת הדחק והפ"מ אם נזדמנו ביחד שני איסורים שיש מחמירין בו. ובכל אחד קיי"ל דבהפ"מ סמכינן אמאן דמתיר מ"מ בשני דברים ביחד אין מקילין ומזה קצת סמך מן הש"ס ומה שהמציאו הפוסקים דין תרתי לריעותא בריאה ואין כאן מקומו עוד ראי' דספק בהלכה למשה מסיני מחמרינן מהא דאיתא ספ"ק דקדושין (דל"ח ע"ב) תנן התם החדש אסור כו' והערלה הלכה וקאמר שם מאי הלכה הלכה למשה מסיני. א"ל עולא לר"י בשלמא לדידי דאמינא הלמ"מ היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים כו' ושם (דל"ט ע"א) א"ל רבי זירא לרב אסי והתניא ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר כו' וערש"י שם דפירש דאי אמרינן הלמ"מ היאך מזלזלין בספיקא ומשני כך נאמרה הלכה ודאי אסור ספיקא מותר כו' הרי מפורש דגם בספק הלכה למשה מסיני אזלינן לחומרא ותליא ממש במחלוקת הפוסקים אי ספיקא מותר מן התורה ועיין ר"ן שם באריכות.

סימן סז

דין אם מותר לעשות ס"ס בידים.

אף על פי דקיי"ל ס"ס מותר בדיעבד מ"מ אסור לעשות ס"ס בידים כן הוא הסכמות הפוסקים מהא דאיתא פא"ט ההוא שרפקא דספק דריסות דאתאי לקמיה דמר שמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא כו' ופריך שם וניזבנינהו לעכומ"ש ומשני דילמא אתי לזבוני לישראל אף על גב דיש ג"כ ס"ס ספק שמא כשירות וספק שמא לא ימכרם לעכומ"ז. וכן מהא דאיתא פ' כל שעה ההוא ארבא דטבעה בחישתא דסבר רבא למזבינהו לעכומ"ז הדר אמר רבא כו' דילמא אתי לזבוני לישראל כן הוא בתשו' מוהרי"ט (חלק ב' סי' ב' ד' וא"ו ע"א) בדפוס פיורדא ובזה חילקו הפוסקים דבס"ס דפלוגתא דרבוותא בזה מותר למזבנינהו לעובדי כוכבים ומצוות ועש"ך (ס"ס נ"ז) שפיקפק בזה שאפי' בספק בפלוגתא דרבוותא אין להתיר בזה אם לא שיש עוד צדדי' להקל גם האוסרים לא הזכירו

בפירוש איסור מכירה דבזה יש לומר שגם האוסרים לא החמירו בכה"ג ובאמת היה נראה דאין ראיה משם לפי מ"ש הפוסקים דס"ס בעינן שיביא שני הספיקות כאחד וכל שנולד ספק אחד קודם לחבירו נאסר מספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא אסור מן התורה לאותם דסוברים כן וא"כ יש כאן איסור ודאי לכ"ע. והיאך יהי' מותר למכרם לעכומו"ז, הרי מוכר לו דבר שאסור בודאי מן התורה. והוא דבר שיש בו להסתפק שמא ימכור לישראל לכך אסור משא"כ בספק פלוגתא דרבוותא דלא שייך לומר כיון שנולד ספק אחד בתחילה נעשה כודאי איסור דהא קיימי דרי דגברא ואמרי דכשר הוא. וכן עמד בזה בפרמ"ג (מש"ז סי' נ"ז ס"ק י"ד ע"ש) אמנם אחר העיון נלענ"ד דבחנם הרעישו בזה הפוסקים דבזה אין שייך לומר כלל ס"ס להקל לפמ"ש בסימנים הקודמים מתשו' הרשב"א דס"ס מטעם ריבוי הוא והתורה אמרה אחרי רבים להטו' זה לא שייך. כי אם בעת שאנו רוצים לאכול האיסור ויש בו ס"ס להיתרא אמרינן דרוב יש כאן להיתר משא"כ בענין ספק איסור למכור לעכומ"ז שאין אנו באים לחקור על הדבר במציאו' אם מותר לאכול ממנו מטעם ס"ס אלא ספק ראשון הוא במציאות הדבר אם הוא מותר וכיון דהוא ספק השקול הרי יש לאסור אותו כודאי ומה ענין ספק שני שמא לא ימכרנה לישראל להיות מצטרף לספק הראשון ואין להם ענין זה לזה כלל. והספק השני הוא איסור אחר שאנו מצווים שלא לגרום איסור לישראל ע"י מקרא דלפני עור כמו שאנו מצווים להיזהר מלהכשילו באיסור ודאי מגופא כך אנו מצווים שלא להכשילו בספק איסור או באיסור דרבנן. ואין שייך כאן רובא להיתרא והוא גרע יותר מספק אחד בגופו וספק שני בתערובות וזה פשוט מאוד לענ"ד דגרע משם דשם עכ"פ יש רובא להיתרא באותו דבר שאנו רוצים לאכלו משא"כ ספק אחד באיסור הדבר וספק שני שמא לא יכשל הישראל והוא איסור אחר ולכן צדקו דברי הש"ך דאף בפלוגתא דרבוותא אסור למכור לעכמו"ז. וכן להשהותו בביתו זמן רב אסור ג"כ אף דאיכא ס"ס שמא הוא מותר ואת"ל שאסור שמא לא יבא לידי תקלה. דפריך שם בש"ס ולשהינהו תרי עשר ירחי שתא ומשני אתא בהו לידי תקלה. ומזה נלמוד ג"כ דאיסור דרבנן אסור להשהותו בביתו זמן רב במאי דלא בדיל מיני' משום דילמא אתי בהו לידי תקלה ועיין בט"ז (סי' פ"ד ס"ק ח) לענין תבואה שיש שם מילבין אם מותר לעשות ממנו יי"ש. ובפרמ"ג שם דלזמן מרובה אסור להשהותו שמא יבא לידי תקלה אף דהוי איסור דרבנן דברי' בטילה מדאורייתא.

סימן סח

דין ס"ס בחיי הבהמה שיכול לבוא לידי בירור לאחר שחיטה אם החלב מותר.

בספר בינת אדם (שעה"ק סי' נ"ד) המציא דין אחד והוא היכא דס"ס בחיי הבהמה כגון בהמה שצולעת על ירכה ולא נודע אם נשמט הירך ויש ס"ס שמא לא נשמט ממקומו ואת"ל נשמט שמא לא אעיכל ניבי' דהוי ס"ס מעליא מ"מ אוסר שם החלב מטעמא שמא יבוא לידי בירור לאחר שחיטה. אף אם נאמר דאינו צריך לברר אחר שחיטה. מ"מ חיישינן שמא בלא בדיקה יראה שנשמט הירך וא"כ נתברר למפרע שאכל החלב באיסור. ולענ"ד דבריו תמוהים מאוד דהא קיי"ל בס"ס מטעם רובא אתינן עלה כמ"ש בסימנים שעברו. והרי מה שאנו אוכלים החלב בכל בהמה דעלמא מחיים ולא חיישינן שמא היא טריפה משום דאזלינן בתר רובא. והרי לאחר שחיטה חייבו חכמים לבדוק הריאה ואף אם תמצא טריפה ונאסר החלב שבשלשה ימים אתגלי מילתא למפרע דאכל איסור חלב בחיי' וא"כ הדברים ק"ו דהתם הבדיקה חיובית היא ואפ"ה לא חיישינן, כ"ש כאן דאין הבדיקה חיובית לדבריו, ועוד דהא כיון דאנו מתירין בחיי' מטעם ס"ס שהוא מחמת רובא מסתמא אנו מחזיקין אותה לכשירה ואיך ניחוש דילמא יתגלה דטריפה הוי והרי אנו מחזיקין אותה לכשירה מחמת רוב ואין לומר דכאן דנמצא ריעותא מחיים שפיר יש לגזור דזה אינו מה בכך כיון שיש ס"ס להתיר הרי הוא רובא להתירא ולא מקרי ריעותא כלל, וראי' ברורה לענ"ד מהא דפ' המביא כדי יין (ד' ל"ד ע"א) עוף שדרסה בהמה או שרצצתה בהמה או שמפרכסת מותר לשוחטה ביום טוב ולא חיישינן שמא ימצא בה טריפות אח"כ ואיגלאי מילתא למפרע דחילל יום טוב ושם איתיילד ג"כ ריעותא מחיים והובא דין זה להלכה (או"ח סי' תצ"ח סעי' ח') ומה שהוכיח מדברי מרן הש"ך (כללי ס"ס סי' ל"ה) שהביא ראי' דס"ס צריך לברר מהא דמשני דאעירוב בנפילה ע"ש ותירץ בזה דחיישינן שמא ימצא ריעותא, ודאי דאין משם ראי' דהרי כ' בפירוש דברי רש"י דהטעם הוא משום דהקריבהו נא לפחתך, ולכך בקדשים חיישינן טפי, ולזה כ' שם הש"ך דדוחק הוא ר"ל דדוחק לחלק בכך כיון דס"ס הוא אין סברא לחוש למיעוטא דלא שכיחא למצוא טריפה משא"כ בספק טריפה שכ' רש"י שם, ומ"ש עוד להוכיח מהא דזב וזבה בשביעי שלהם דטבילתם ביום ואמרו שם דהרי זה גרגרן דשמא יראה אח"כ ויסתור, אין משם ראי' דהתם ליכא רובא להיתרא, ואף שעומד בחזקת טהרה מ"מ רובא עדיף מחזקה ועוד דשם מקרי כמו ס"ס שיוכל לברר בקל דודאי צריך לברר כמ"ש לעיל וכאן אין הפסד אם ימתין זמן מועט עד יעבור היום. משא"כ כאן שנאסר החלב מחיים זה הפסד גדול ועדיף מס"ס שצריך טורח רב דודאי לא חיישינן להכי, גם מ"ש עוד בשמוטת הירך דיש לחוש בכל שעה שמא עכשיו נתעכלו הניבים ושכיחי גם זה אינו כיון דס"ס הוא בכל עת למפרע ולהבא אין לנו לחוש בזה, ומ"ש הרב (סי' תנ"ח

סעי' ה') באו"ח גבי עגל שנולד ביום טוב דבעינן הפריס ע"ג קרקע משום דחיישינן שמא ימצא ריעותא באיברים הפנימיים כבר השיג ע"ז הט"ז (שם ס"ק ב' וביו"ד סי' ט"ז ס"ק ב') ע"ש והביא ג"כ ראי' מהא דפ' המביא, וגם מ"ש רמ"א שם כבר תירץ הב"ח דבריו משום דלא הי' לה חזקה טובה משנולדה אבל גם ע"ז השיג הט"ז ע"ש שדבריו נכונים, לכך נלענ"ד דאין להחמיר לאסור החלב.

עוד נ"ל דאפי' לדבריו אין בזה חשש כלל דיש לומר גם אם ימצא באמת שמיטת הירך יש לצדד להקל ולהתיר החלב שנחלב קודם השחיטה לפמ"ש הוא בעצמו דבכל יום יש לחוש שמא איעכל ניבי' א"כ אנו מחזיקין הבהמה לכשירה עד סמוך לשחיטה ממש כמו דקיי"ל בסי' פ"א בנמצא טריפה לאחר שחיטה מכשירין החלב למפרע רק בנטרפה מחמת סירכא אסרינן למפרע מה שנחלב תוך שלושה ימים משום דאמרינן אין סירכא נעשית פחות משלשה ימים משא"כ בנד"ד דיש לומר ברגע סמוך לשחיטה ממש איעכל ניבי', ואין לומר כיון שצולעת מחיים וניכר דנשמטה מחיים אין סברא לתלות שברגע סמוך לשחיטה נעשה ויותר מסתבר לומר דמעת שנשמט הירך איעכל ניבי', והיינו הא דמתירין החלב קודם שחיטה משום דמעמידים הבהמה בחזקת כשרות מעיקרא מחזקה דאתיא מחמת רובא דרוב בהמות כשרות הם משא"כ הכא כבר יצאתה מן הרוב ממה שהיתה צולעת בחיי' ועכשיו נתגלה דנשמט הירך מאז שהיתה צולעת וא"כ יש לאסור החלב למפרע, אבל זה אינו דתינח אם הי' אפשר לומר דבעת שנשמט ממקומו אז איעכל ניבי' הוי א"ש, אבל ידוע הוא דבשעה מועטת כזו א"א שיתעכלו ניבי' כמ"ש הש"ך (סי' נ"ה ס"ק ד') ע"ש וא"כ שפיר יש לומר דעד סמוך לשחיטה היתה מן הרוב דלא איעכל ניבי' עדיין, אך יש לומר דאם ראינו שנתעכלו הניבים כיון דבשעה מועטת כזו א"א להתעכל א"כ א"א להתיר החלב שנחלב סמוך לשחיטה ממש ודמיא לסירכא דאסרינן מה שנחלב תוך שלשה ימים משום דא"א לסירכא פחות מג' ימים וכאן שאינו ידוע לנו כמה זמן צריך שישהא עד שיתעכל א"כ דמיא ממש להא דאיתא בש"ס דמשערינן בכולי' משום דלא ידעינן כמה נפיק מיני' אפילו באיסור דרבנן וכמ"ש הט"ז (סי' צ"ח) דזה גרע מספק חסרון ידיעה משום דכל אחד משער בדעתו ויבא לידי איסור ודאי וא"כ ה"ה בזה ואפי' אם רואה רק שנפסקו הניבים לדידן דמחמרינן משום דאין אנו בקיאים בנתעכלו כמ"ש בסי' נ"ה אפי' בהפ"מ אם נפסקו כמ"ש הש"ך שם (ס"ק וא"ו) ע"ש א"כ שפיר יש לומר ג"כ כיון שאנו מחמירין ותופסים שנתעכלו א"כ א"א לומר שסמוך לשחיטה רק מקודם לכן וא"כ יש לאסור החלב למפרע מטעמא דכתיבנא ואין להתיר מטעם ס"ס ספק שמא לא נתעכלו ואת"ל נתעכלו שמא שנים או שלשה ימים סמוך לשחיטה ולא

יותר כיון דאין אנו בקיאין בזה כל א' ישער לפי אומד דעתו כמ"ש, אך לפי מ"ש המנ"י הובא דבריו בפרמ"ג בשפ"ד שם דזה שכתבו דבשעה מועטת א"א להתעכל לאו ודאי הוה ומידי ספיקא לא נפקא יעו"ש. א"כ שפיר יש לומר דאולי תיכף בשעה שהיתה צולעת שאז נשמט הירך אז ג"כ איעכיל ניבי' וכבר יצתה אז מרוב בהמות כשירות ודמי' להא דשחטו בהמה ונמצא מים בראש דהחמיר הרמ"א כמ"ש (בסי' נו"ן) דיצתה מן הרוב בחיים דרוב בהמות אין להם מים בראש, ועש"ך שם דדעתו נוטה קצת להתיר אפי' בנולד ריעותא מחיים לומר נשחטה היתר' ומעמידי' על החזקה, א"כ לדעתו ודאי דהחלב מותר מדינא תיכף אחר שנשמט' יריכה קודם דאיעכל כל זמן שיש להסתפק בו ואף אם נאמר דאנו מחמירין מטעמא דכתיבנא משום דכל אחד ישער בדעתו כמ"ש מ"מ ודאי דאין להחמיר כ"כ לאסור החלב מחיים שמא יבא לידי בירור שימצא שמוטה כמ"ש וזה ברור לענ"ד, אך בדין החלב אם אתעכל ניבי' או רואה שנפסקו יש לעיין בזה ועיין לבושי שרד שכתב בדין חסרה המרה לחלק בחלב בין תוך ג' ימים דהוי ודאי איסור ובין קודם ג' ימים דכמו שמצינו לרז"ל גבי סירכא והוגלד פי המכה דהדבר תלוי בג' ימים כמו"כ יש לומר הכא יעו"ש, וא"כ יש לומר ג"כ בנד"ד שהחלב שנחלב קודם ג' ימים יש להתיר מס"ס שמא לא נתעכלו הניבים אף שנפסקו וספק שני שמא תוך ג' ימים התחיל להתעכל ואין שייך לומר דכל אחד ישער בדעתו כיון שיש לזה קצבה וזמן מוגבל לאיסור ודאי היינו תוך ג' ימים כמ"ש ועדיין צ"ע למעשה.

סימן סט

דין ס"ס לקולא ויש כנגדו ס"ס לחומרא.

כתבו האחרונים דהא דקיי"ל ס"ס לקולא היינו דווקא דליכא כנגדו ס"ס לחומרא אבל אם יש כנגדו ס"ס לחומרא א"כ הוה ספק שקול ואסור בדאורייתא, אבל אם יש שלשה ספיקות לקולא ושתי ספיקות לחומרא נראה דיש להקל כיון דרובא לקולא לפמ"ש דס"ס מטעם רובא הוא כגון שנמצא לאחר שחיטה פגימה בסכין שיש בו ג' ספיקות אם נאמר דמשם אחד הוי ס"ס והיינו שמא במפרקת נפגם ושמא במיעוט בתרא ושמא לא הוליך הסכין נגד הפגימה ואי לאו דבמקום חזקה אינו מועיל שפיר היינו מתירין אף דיש כאן ב' ספיקות לאיסור שמא בעור נפגם ושמא במיעוט קמא (ועמ"ש הפר"מ סי' שפ"ד סי' י"ח ס"ק ל"ז) בשם הבל"י ומש"ל (סי' מ"ח) אם הס"ס דלחומרא הוא רק בשנתפוס הצד היותר חמור אז יהיה ס"ס לקולא, ובזה יש ג"כ ס"ס לקולא, ומלבד זה יש ג"כ שני צדדים אחרים לקולא מה שבזה א"א למצוא צד לחומרא, אף דהס"ס לחומרא הוא משם אחד או שאינו מתהפך וכדומה יש להחמיר ג"כ אף דלקולא לא חשבינן ליה לס"ס הרי כבר

הרבו האחרונים הפר"ח והכרו"פ להוכיח דשפיר הוי ס"ס בכה"ג אף דאנו מחמירין אבל לקולא ודאי דאין לחושבו לספק א' וכבר כתבתי מזה בדיני ס"ס שאינו מתהפך באריכות. **ונ"ל** אם יש כאן איסור דרבנן וס"ס לקולא ונגדו ג"כ ס"ס לחומרא דיש להתיר דמה לי אם יש ספק אחד להקל וספק אחד להחמיר דמתירין באיסור דרבנן משום דספיקא לקולא בדבר השקול גם בשני ספיקות לכאן ולכאן שקיל הוי, וראי' ברורה לפענ"ד מהא דפ"ק דעירובין (ד"ה ע"ב) במבוי שמונה ועומד ארבע דמתיר שם בגמ' וקאמר שם מאי אמרת דילמא שוו כי הדדי הא הוי ספיקא דרבנן ולקולא, והקשו התוס' שם דלמה הוצרך להך טעמא דהוי ספיקא דרבנן הא גם בדאורייתא יש להתיר דיש כאן ס"ס לקולא ותירצו כיון דא"א לצמצם יש לספק ג"כ שמא המבוי מעט רחב משמונה וא"כ יש כאן ג"כ שני צדדים לחומרא שמא דפרוץ מרובה יש בלחי יותר מארבע אמות ושמא כי הדדי נינהו, הרי מפורש אם הוא מדרבנן מטעם דיש ג"כ שני ספיקות כנגדו לקולא שמא עומד מרובה ושמא אין בעומד ד' אמות ופשוט.

סימן ע

דין ספיקא דרבנן בדבר שהוא תקנת עזרא ונביאים.

כבר כתבנו לעיל (סי' כ"ב) בענין ספק הנזכר בכתובים אף שהוא מדרבנן אזלינן בספיקו לחומרא והבאתי ראי' ממגילה כמבואר שם, ונראה דאפילו לא נזכר בכתוב בפירוש למצוה ותקנה, רק הוא תקנת נביאים או תקנות עזרא ג"כ אזלינן לחומרא, ומצינו בש"ס פ' השולח בס"ת שנמצא ביד עובדי כוכבים ומזלות אמרי לה יגנז, ואמרי לה קורין בו ופירש"י טעמא דמ"ד קורין בו משום דהוי ס"ס ספק שמא ישראל כתבו וספק שמא ליתנו לישראל כתבו, והרי הוצרך לטעם ס"ס מוכח דמחד ספיקא אסרינן אף דלקרות בתורה אינו דאורייתא רק תקנות משה רע"ה ועזרא וא"כ הוי ספיקא דרבנן ואף דהתו' ר"פ הי' קורא ובמס' מגילה פ' הקורא למפרע כתבו דלקרות פ' זכר הוא מדאורייתא אין זה ברור כ"כ כמ"ש הראשונים ובספר החינוך להרא"ה דמדאורייתא מה שציותה תורה לזכור מעשה עמלק אין הכוונ' לקרות בס"ת כשר דווקא אלא אמירה בפה ענין מעשה עמלק הוא יוצא בזה ראיתי להזכיר דבר נאה ומתקבל מה שמצאתי בין כתבי מורי אבי הרב ז"ל כתוב בגליון שמה שנזכר במקצת פוסקים דגם פ' פרה הוי קריאתה דאורייתא, הוא דבר תימה כי אינה נמצא רמז קריאתה וחיוב הקריאה בפרשה זו למה דבר תורה לכך נראה שהוא טעות המעתיקים או המדפיסים שהי' כתוב פ' פורים והוא מעשה עמלק וכדעת התוס' וטעה המעתיק וכ' פרה במקום פורים, וע"כ צ"ל כיון דהוא תקנות משה ועזרא ונזכר בכתוב עכ"פ דרך סיפור אף שלא בציווי החמירו בו כמו בשל

תורה בחד ספיקא, ובזה א"ש דברי רבינו יונה בפירושו לרי"ף במס' ברכות הנראים לכאורה תמוהים והוא במ"ש (שם ד"ח ע"א) בבעיא דבין פסיקא לפסיקא מאי ונשאר בתיקו, וכתב ע"ז רבינו יונה כיון דספיקא דאורייתא הוא לחומרא אזלינן, והוא תמוה מאי איסור דאורייתא שייך כאן (וכן בש"ע א"ח סי' קמ"ו) פסק הך בעיא לחומרא, ולפמ"ש א"ש דכיון דתקנות נביאים מחמרינן בספיקו כבדאורייתא ממש, וכן מצאתי בהג"ה על הרא"ש מספר ד"ת שכ' ג"כ על בעיא זאת דאזלינן לחומרא מהך טעמא ואיסור הפסקות דיבור באמצע קריא' התורה אינו מקרא מפורש לאסור רק דרך סיפור בעלמא כמ"ש (נחמיה ח') ובפתחו עמדו כל העם, עוד ראיה ממגילה שהטיל בה ג' חוטי גידים כשירה ובלבד שיהיו משולשים ופסקו הפוסקים לחומרא ע"ש ברא"ש ובש"ע או"ח (סי' תרצ"ג) יעו"ש.

אך מה שקשה ע"ז ממ"ש התוס' פ"ב דמגילה (די"ט ע"ב) ד"ה ור"י דהקשו שם דבאיזו קטן מיירי אי בלא הגיע לחינוך מ"ט דר"מ דמכשיר ואי בהגיע לחינוך מ"ט דרבנן הא קטן דרבנן יכול להוציא הגדולים שהם ג"כ דרבנן, ולפמ"ש אין כאן קושיא כלל דמגילה שאני כיון דדברי קבלה הוא יש לו דין חיוב דאורייתא כמ"ש ויש לומר דאין ה"נ דהיו יכולים לתרץ כן וחדא מגו תרי מתרץ ועדיפא להו תירוצם זה דאפי' בדרבנן ממש תרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן דבלא"ה מוכח חילוק זה מהא דפ' לולב הגזול שהביאו התוס' שם דקטן אינו מוציא בקריאת הלל מה"ט ג"כ משום דהוי תרי דרבנן והגדול הוא חד דרבנן, ואף דאמרו במס' עירובין דעירובין ונט"י שלמה תיקנו ואפ"ה מקלינן בספיקם ש"ה דלא נזכרו בכתוב כלל אפי' בדרך סיפור בעלמא, ועוד יש לחלק בין מה שתקנו הנביאים לשם מצוה ותקנה או משום גדר וסייג לדברי תורה וכיון שזה עצמו לא עשו אלא להרחק' בעלמא ולכך מתירין בספיקו, אכן אחרי כותבי זה מצאתי להגאון בנוב"י (מ"ת חלק יו"ד סי' קמ"ו) שהאריך וכתב דספק בדברי קבלה ונביאים לקולא ע"ש בדין ספק חרם, ואף שיש לדחות דבריו שם מה שהביא ראי' מדברי הרמב"ן במשפטי החרם דשם מיירי בדינים הנהוגים בחרם ולכך אזלינן בהו לקולא דדיני מוחרם ומנודה לא נכתב בכתוב כלל, ולכך פסקו בהנך בעיות דפ' ואלו מגלחין לקולא ע"ש משא"כ במידי דנזכר בפירוש בכתוב, מ"מ רב גוברי' דהגאון הנ"ל ובטלה דעתי נגדו, ומ"מ לדינא צ"ע.

סימן עא

דין דלפעמים מחמת ספק איסור תורה הקילו ג"כ על ידי זה להוציא ממון.

דבר ידוע היא דכמו דקיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא כמו כן קיי"ל ספק ממונא לקולא לנתבע ולפעמים מצינו שמחמת שחששו לספק דאורייתא להחמיר עי"ז הקילו ג"כ להוציא ממון ומנא אמינא לה מהא דאי' פ' המפלת (דכ"ה ע"א) גבי מפלת שפיר שאינו מרוקם דר"י ס"ל דהוי ולד וקאמר שם ר"נ דמחלוקת בעכור אבל בצלול ד"ה אינו ולד ופריך מהא דתנן במס' בכורות אלא אמרו סימן ולד בבהמה שליא ובאשה שליא ושפיר ואי אמרת בעכור מחלוקת א"כ סברא הוא מ"ש אשה ומ"ש בהמה ומשני ר"י ספוקי מספקא להו גבי בהמה דאיסורא הוא דאיכא לגבי גיזה ועבודה ספק איסורא לחומרא, גבי אשה דממונא הוא ספק ממונא לקולא, וכתב התוס' ד"ה לגבי בהמה וז"ל ואף על גב דקולא הוא שמוציאין ממון מרשות ישראל היינו משום דאי לא יהיב לכהן אתי למשרי בגיזה ועבודה הרי בפירוש דמחמת דלא יביא להקל בספיקא דאיסורא ראו חכמים אף להקל ולהוציא ממון עי"ז ולכאורה יש לעיין בזה דהא קיי"ל דלהוציא ממון חששו יותר דהא בס"ס באיסורים קיי"ל דמותר אפי' באיסור דאורייתא, וכן ברובא דהיתרא אזלינן בתרי' ובממונא קיי"ל דאין הולכין אחר הרוב וכן לכמה פוסקים אין מוציאין ממון ע"י ס"ס וא"כ היאך ראו להוציא ממון מספיקא כי היכא דלא ליגע באיסור גיזה ועבודה דשם הקילו יותר בספיקם, ובשלמא לדעת הסוברים ספיקא דאורייתא מן התור' לחומרא יש ליישב כיון דבממון יש כח ביד חכמים לעשות הפקר כמ"ש בכ"מ הפקר ב"ד הפקר וכמ"ש בהא דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש לכך ראו חכמים להפקיע ממונו ולהוציא בכדי שלא יגע בספק איסור תורה שאסור מן התורה, אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דכל ספיקא דאורייתא מן התורה מותר קשה למה עשו להוציא ממון עי"ז דהא אין כאן חשש איסור תורה כלל והוי כעין גזירה לגזירה והאיך הוציאו ממון עי"ז אך מלבד זה דברי התוס' שם תמוהים מאוד לפע"ד דדברי' נסתרי' מש"ס ערוך פ"ק (דב"מ ד"ז ע"ב) ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה כו' המוציא מחבירו עליו הראי' ותני עלה ואסורים בגיזה ועבודה הרי מפורש דאף שאסור בגיזה ועבודה אפ"ה אמרו המע"ה ולא חששו שמא יבא להקל באיסור גיזה ועבודה ואדרבא שם חמיר יותר אותו ספק איסורא דהתם סתמא נקט ספק בכורות ומשמע ג"כ כמ"ש רש"י שם דהיינו בהמה שילדה ואינו ידוע אם בכרה או לאו ויש לומר העמידנה בחזקת שלא ילדה עדיין וא"כ הולד שנולד הוי ספק דאורייתא גם לשיטת הרמב"ם ואפ"ה לא חששו שמא יבא להקל ומכ"ש בהך ספיקא דנדה בהפילה שפיר דהולד הנולד אח"כ אין לו חזקה לאיסורא דא"א לומר דהעמיד הבהמה בחזקת שלא ילדה עדיין דכבר אתרע החזקה במה שהפילה שפיר עכור. עוד יש לתמוה על דברי התוס' דלמה חששו להוציא ממון שלא כדין ע"י הך

חששא דיש בו ס"ס ממש חדא שמא לא יבא להקל בגיזה ועבודה ואת"ל שיקל שמא אינו בכור, ולא דמיא למ"ש הפוסקים דאין לעשות ס"ס בידים כגון ספק טריפה דאסור למכור לעובדי כוכבים דש"ה כמ"ש מוהרי"ט והפר"ח דשם בעת שרוצה למכור לעובדי כוכבים אין בו אלא ספק א' ונמצא שהוא גורם שיבוא עוד ספק שני משא"כ בנד"ד שאינו עושה מעשה בידים במה שישאר הבכור בידו ולא ימסרנו ליד כהן, אך זה יש ליישב ולומר כיון שאין הכהן מוציא מידו הבכור קילא לי' מילתא ויחזקינו לעצמו ויסבור שאין בו קדושה ולכך שכיח מאוד שיביא לידי איסור והוה ספק הרגיל שאינו נחשב לספק כלל אלא הוא קרוב לודאי, אבל באמת דברי התו' במס' נדה מוכרחים לכאורה דכן משמע מסתימות לשון המשנה דסתם ונקט סימן ולד בבהמה שליא ולא נקט שפיר דמשמע דלא עשו בו שום ספק אלא אינו ולד כלל, ולכן משמע דהבא אחריו יש לו דין בכור ודאי אף ליתנו לכהן בע"כ, ויש לדחוק וליישב דאף דאמרו שם דר"י ספוקי מספקא לי' אין זה ספק השקול דבאמת לא שכיח דשפיר עכור יהי' בו תורת ולד, ואפשר עוד לומר דמסתמא ס"ל לר"י כחכמים דס"ל במתני' ר"פ המפלת דאינו ולד עד שיהי' בו צורת אדם וא"כ יש בשפיר זה כעין ס"ס לקולא חדא דילמא הי' בו צורת חי' ועוף ואף דרוב נשים ולד מעליא ילדן כיון שהפילה שפיר איתרע לה רובא דיש לומר דלכך נעכר השפיר שלא היה לו ולד כתיקונו, וספק שני דאף אם היה בו מצורת אדם שמא שפיר עכור לא נחשב לולד כלל, לכך מדינא אין זה ולד כלל ולכן הבא אחריו רובא הוא דהוי בכור רק דבממון אין מוציאין אפי' ע"י רוב או ע"י ס"ס, ולכך בסברא כל דהוא שיש כאן לחוש דילמא אתי בי' לידי גיזה ועבודה שהרי איסור גיזה בו מדאורייתא לפמ"ש לכן הפקיעו חכמים ממון בעליו עי"ז כיון שבאמת רובא הוא דהולד השני הוא בכור ודאי, ובזה א"ש ג"כ הא דקאמר בש"ס ומי מספקא ליה והא קרא קאמר ומשני מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא, ולפ"ד הפוסקים הסוברים דספיקא דאורייתא מן התורה אסור קשה לישנא דקאמר מדרבנן, אבל לפמ"ש א"ש דבאמת מדאורייתא אין בו חשש ולד מטעמא דכתיבנא, משא"כ בהא דמס' ב"מ בספק בכורות שם מיירי בספק גמור כגון שנתערב ולדה שלא בכרה וכדומה לזה, ולכך שפיר קאמר שם דהמוציא מחבירו עליו הראי', וגם אין בו חשש שמא יבא בו לידי איסור גיזה משום דכיון דהוה ספק גמור א"כ הוי כעין ס"ס וכמ"ש ודוק.

סימן עב

דין ספק דרבנן באיסור אחד ויש באותו דבר ספק דארייתא באיסור אחר.

יש לחקור אם הי' כאן ספק דרבנן באיסור אחד ויש באותו דבר ספק דאורייתא מה דינו, כגון שהי' בשר ספק כבוש בחלב והבשר לא נמלח עדיין ונכבש בחלב ספק מעל"ע או פחות ממעל"ע דמטעם בשר בחלב הוא ספק דרבנן ומטעם בשר שנכבש בלא מליחה הוא ספק דאורייתא דקיי"ל דם כבוש אסור מן התורה דיש לומר כיון שמחמת דם אנו אוסרים אותו מטעם ספק דאורייתא וא"כ נחזיק אותו מטעם ספק זה לנכבש מעל"ע והאיך נתיר מצד בשר בחלב שהוא ספק דרבנן ונאמר שלא שהה בכבישתו מעל"ע והוי תרתי דסתרי ודמיא למ"ש התוס' היכא דאיכא ס"ס מדאוריית' דאסו' היכא דאיכא אח"כ ס"ס להיפוך כמ"ש בסימנים הקודמים ונ"מ בענין דידן אף דבלא"ה הבשר אסור באכילה מספק דאורייתא ומותר בהנאה דמטעם מליחה מותר בהנאה לענין אם נתערבה אותה חתיכה באחרות והיתה ראוי' להתכבד דבב"ח מקרי איסור מגופו ולא בטיל משא"כ מטעם דם שאין איסורו מצד עצמו לא מקרי חתיכה הראוי' להתכבד כמ"ש הפוסקי' ולכאורה יש ללמוד דין זה ג"כ ממ"ש בסי' הקודם מדברי התוס' דפ' המפל' דמשו' שלא יבוא לידי איסו' גיזה ועבודה החמירו ג"כ להוציא ממון מספק אף דבממון אזלינן בתר חזקה דבעלים אפי' נגד רוב ג"כ אזלינן בתרי' א"כ כ"ש בספיקא דרבנן דהיכא דהוי רובא ודאי אסור כ"ש דאזלינן לחומרא כי היכא דלא ניתי להקל בספק דאורייתא. אכן לפי מה שבארתי שם דלכך החמירו שם בספק דהפילה שפיר עכור משום דהוי כעין ס"ס לעשות הנולד אחריו בכור ודאי ולכך בסברא כל דהו אמרו דהוי בכור אף להוציא ממון א"כ אין ראי' משם ואדרבה מסוגיא דפ"ק דמציעא יש להוכיח להיפוך בהא דספק בכורות כו' המע"ה ותני עלה ואסורים בגיזה ועבודה הרי אף דסתרי אהדדי אזלינן בכל אחד לפי מה שהוא באיסורא לחומרא ובממונא לקולא, וכן ראי' מהא דאיתא פ' המדיר (דע"ג ע"ב) המקדש את האשה ע"מ שאין עלי' נדרים כו' אינה מקודשת כנסה סתם כו' תצא שלא בכתובה, וקאמר שם כתובה הוא דלא בעיא הא גיטה בעיא ומשני התם רבא האי תנא ספוקי מספקא לי' גבי איסורא לחומרא גבי ממונא לקולא הרי מבואר דאף דהוי תרתי דסתרי אהדדי מ"מ כל דבר תיקו אמילתי', אך יש לדחות דהתם לא שייך הך גזירה שאם תצא שלא בכתובה יאמרו שאינה צריכה גט דהא תובעת כתובתה לא שייך רק אחר שתתגרש, א"כ האיך שייך למגזר והא כבר מגורשת היא משא"כ בנד"ד ששני הדברים באים כאחד שפיר איכא למיגזר ודמיא להא דפ' המפלת, אך מסוגיא דפ"ק דמציעא שפיר יש להוכיח כמ"ש, אך גם משם אין ראי' כ"כ דאפשר לענין הוצאות ממון החמירו יותר אף בסתרי אהדדי כמו דהחמירו דלא אזלינן בתר רובא וצ"ע למעשה ועמ"ש בזה בקונטרס דיני ברירה שזה תלוי בשיטת רש"י והתוס'.

סימן עג

דין אם מוציאין ממון ע"י ס"ס.

הגם שלא ירדתי פה לחקור במה שנוגע לדיני ממונות, כי אין עסקי בחיבורי זה רק למה שנוגע בענין איסור והיתר אעפ"כ ראיתי להזכיר פרט אחד מה שיש לעיין בו ונוגע ג"כ בהך ענינא דעסיקנא בי' בדין ס"ס שיש בזה מחלוקת הפוסקים, ומדברי התוס' פ"ק דכתובות בסוגיא דפ"פ משמע דמוציאין ממון ע"י ס"ס, וראיתי להגאון בעל פני יהושע שהרבה לתמוה על דברי התוס' אלו, ולענ"ד יש ליישב כל תמיהותיו, לכן ראיתי להאריך קצת בזה, והוא ראשית דבריו שם לפי מאי דמשמע בדברי התוס' עצמם דספק דאורייתא אסור מן התורה וא"כ צ"ל דס"ס מטעם רובא הוא ובממונא קיי"ל דאין הולכין אחר הרוב ע"ש, אי משום הא לא ארי' די"ל דהתוס' ס"ל דס"ס עדיף מרובא וכמ"ש הרשב"א בתשובה (סי' ת"א) והוכיח ג"כ מהא דיוחסין דרובא לא מהני וס"ס מהני, והארכתי בזה למעלה בביאור דברי הרשב"א אלו, ומ"ש מהא דאיתא התם (שם די"ג ע"ב) בשקלא וטריא דהיא אומרת מוכת עץ אני דמשני הש"ס דאצטריך תרתי מתני' חדא להודיעך כחו דר"ג דאע"ג דליכא מיגו מהימנא והיינו ההיא דמוכת עץ, ואם נאמר דס"ס מהני להוציא ממון א"כ ההיא דמוכת עץ עדיפא לר"ג דשם איכא ס"ס אין משם הכרח כלל, דאע"ג דלרבי יהושע עדיפא לי' ס"ס ממיגו גרוע מ"מ ר"ג ס"ל להיפוך דמיגו עדיף מס"ס, וכן משמעות הש"ס בסוגיא דאלמנת עיסה דקאמר שם לר"ג עדיפא לי' בריא משמא כו', והיינו היכא דאיכא מיגו דכן צ"ל לר"י דס"ל במנה לי בידך וזה אומר איני יודע דלא אמרינן ברי עדיף משמא ומחלק דשם בר"ג איכא מיגו, ולר"י עדיף לי' ס"ס וכו', הרי דבסברא זאת באמת פליגי ר"ג ור"י, וא"כ שפיר הוצרך הש"ס לומר אליבא דר"ג דשם בהיא אומרת מוכת עץ גרע דליכא מיגו, וצ"ל משום חזקה כדקאמר שם וזה פשוט, וגם מה שהוכיח מהא דאיתא (די"ח ע"ב) שנים החתומים על השטר ובאו שנים ואמרו פסולי עדות היינו. ומקשה הש"ס ומגבינן ביה כבשטרא מעליא ואמאי תרי ותרי נינהו ומאי קושיא הא שם יש ס"ס שמא כאותם האומרים שטרא מעליא הוא וספק שני שמא הענין אמת אף דהשטר פסול אין זה קושיא מתרי טעמי חדא דשם הס"ס אינה מתהפכת דהאיך תאמר שמא הענין אמת ואת"ל אינו אמת שמא כו' דכיון דהענין אינו אמת ודאי א"א להיות השטר כשר ושם יכול להתחיל הס"ס משני הצדדים ושם צריך להיות מתהפך כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס (סימן ט"ו) ונתבאר למעלה הא חדא. ועוד דקושיית הש"ס הוא דמלשון הברייתא משמע דהשטר כשר אף לגבות בו ממשעבדי ונגד משעבדא ליכא רק חד ספיקא דהא בחוב בע"פ אין גובין בו ממשעובדים, ומ"ש עוד מסוגיא דר"פ המוכר

פירות (דצ"ג ע"א) במאי דמקשה לרב דס"ל דהולכין בממון אחר הרוב ממתני' דשור שנגח את הפרה דיחלוקו אף על גב שרוב פרות מתעברות ויולדות ומשני משום דאיכא למימר מאחורה נגחה ומבעתותא ילדה כו' וא"כ לסומכוס הוי ס"ס ומסומכוס נשמע לרבנן, הוא תמוה דהא מבואר מדברי כל הפוסקים ונתבאר במה שקדם שכל שספק אחד נוטה יותר לחד צד לא מקרי ס"ס כלל והולכין אחר הרוב, וא"כ ספק זה שמא קודם שנגחה ילה לא נכנס בגדר ספק כלל כיון שרוב פרות מתעברות ויולדות בני קיימא כמ"ש רש"י שם וא"כ אין כאן ס"ס אלא ספק השקול, ומ"ש שיש לו עוד ראיות והביאם בס' כלל גדול שחיבר בעניני ספיקא לא זכינו לאורו של הס' הזה גם מה שתירץ ודחה ראיות התו' שם מהך מתניתין דמשארסתני נאנסתי דמפסדת רק מנה ע"ש אין דבריו מוכרחים שם כלל וכמו שהרגיש בעצמו ע"ש.

אמנם לפענ"ד יש מקום להוכיח דאין מוציאין ממון מס"ס מהא דמסכת בכורות (די"ח ע"ב) שתי רחילות שלא בכרו כו' שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום, והא יש כאן ס"ס חדא שמא אחת הולידה שני זכרי' ואחת שתי נקבות וא"כ עכ"פ אחד לכהן, וספק שני שמא כל אחת ילדה זכר ונקבה ויצא הזכר תחילה ולא מקרי ס"ס משם אחד דכאן ספק אחד מחמיר יותר מחבירו דבספק שכל אחת ילדה זכר ונקבה וזכר תחילה שניהם לכהן משא"כ בספק השני אין לכהן אלא אחד, וא"כ עכ"פ אחד מהם היה לו ליתן לכהן.

אך לפי זה יש לעיין לרב דס"ל דהולכין בממון אחר הרוב א"כ קשה כאן דהא עכ"פ יש כאן ס"ס ואפי' למאן דס"ל דבס"ס אין מוציאין ממון היינו משום דקיי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב משא"כ לרב קשה ממתני' דבכורות הנ"ל, אך אם נאמר דר"מ ס"ל חיישי' למיעוטא דאורייתא ולא אזיל כלל בתר רובא מן התורה הוה א"ש דמתני' ר"מ דסתם מתני' כוותי' דר"מ, אך אם נאמר כסברת התו' דהא דר"מ חייש למיעוטא הוא מדרבנן קשה, ואפשר דכיון דרבנן חששו למיעוטא ועשו אותו כמחצה על מחצה השוו מדותי' בכל מקום ואף דעי"ז יפקיעו ממון כהן יש לומר דיש כח ביד חכמים ע"ז ודמיא למ"ש הפקר ב"ד הפקר, ולפי דעת הסוברי' דס"ס שאין מתהפך לא מקרי ס"ס א"ש דכאן אינו מתהפך דאיך תתחיל ותאמר שמא אחד מהם בכור ואם תאמר שאין אחד מהם בכור שמא שניהם בכורים, הא ודאי דבר שא"א לומר, אבל לפמ"ש הפר"ח והכרו"פ ושאר אחרונים דגם ס"ס שאינה מתהפכת מקרי שפיר ס"ס יש לעיין ודו"ק.

סימן עד

דין אם מותר לסמוך בזמה"ז על ס"ס ודין ספיקא דרבנן במקום שיש צד איסור.

בש"ך סוף כללי ס"ס נעל בעדינו דרכי הס"ס ולא לקפוץ מהר להקל אלא אחר העיון הגדול שלא יסתורו הכללים הנאמרים בו, וכן בספיקא דרבנן ג"כ יש לעיין הרבה אם לחדש מעצמו ספק דרבנן לקולא ומצינו מקום שאסרו ספיקא במקו' שיש צד נוטה לאיסור, והוא מה דאיתא בפ"ב דקדושין (דמ"ט ע"ב) ע"מ שאני רשע אפי' הוא צדיק גמור חוששין לקידושיו שמא הרהר כוכבי' ומזלות בדעתו, ולכאורה הוא תמוה דהא קיי"ל בכל מקום דספיקא אפי' דאורייתא אזלינן בתר חזקה וכאן יש לפנינו שני חזקות להיתר אחד חזקת פנוי' דאשה והשני' חזקת גברא דאוקמי' אחזקתו שהי' בכשרות ובפרט שהיה תחילה צדיק גמור ואפי' אם היינו רואי' אח"כ שנעשה רשע הי' לנו לומר שתחילה הי' צדיק ועכשיו נכנס בו יצה"ר כמ"ש הפוסקים עש"ך (סי' א') ובתבואת שור ובפרמ"ג שם בא' ששחט ואח"כ המיר דתו, וא"כ כ"ש בנד"ד שאפשר שגם עכשיו הוא צדיק וא"כ למה חוששין לקידושיו וע"כ צ"ל דשם יש סברא לומר דודאי לא אמר מילי דכדי וכיון שנתן לה כסף או שוה כסף בתורת קידושין לא לחנם אמר כן אלא דעתו היה לקדש באמת ולכך לא אזלינן בתר שום חזקה, וא"כ מצינו בסברא מועטת שהי' ברור לחכמי הש"ס שבזה אין להעמיד על החזקה ויש לחוש לכך חיישי', וא"כ יש ללמוד מזה שלא בכל מקום מעמידין על הכלל ואין למדין מן הכללו' כו' אף דזה כלל גדול מסור בידינו דמעמידין על החזקה ואפי' בחששא דא"א החמורה כדמוכח מסוגיא דפ"ב דכתובות שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה כו' וא"כ ה"ה נמי בס"ס ובספיקא דרבנן כה"ג היכא דיש קצת סברא לנטות לאיסור יש לחוש לחומרא, והרבה צריך בזה יישוב הדעת ולא לקפוץ להורות אלא במתון גדול כנ"ל.

סימן עה

דין ס"ס בספק אם נעשה ריעותא אם מותר להורות בזמה"ז.

הגאון בעל חו"ד יצא לידון בדבר חדש בנידון מ"ש הש"ך שלא להורות מהר בדיני ס"ס היינו דווקא אם הס"ס בגוף הענין והריעותא היא ברורה, אבל אם יש ספק אם יש כאן ריעותא כלל מותר להורות בס"ס בזה גם בזמה"ז לדידן, ותמה שם על הט"ז שהקשה בספק מחט בחלל הגוף שכתב הרמ"א (סי' נ"א) דמותר מטעם ס"ס וכתב הט"ז דאין זה ס"ס דהכל ספק אחד ואינו מתהפך, וכתב ע"ז הגאון בעל חו"ד דבספק ריעותא אין צריכים לכל דיני ס"ס כלל ואפי' אינו מתהפך ג"כ אין לחוש ודומה זה לספק על ארי

דמתירין בס"ס משום דאינו ידוע אם יש כאן התחלת ריעותא כלל, ולענ"ד דברי הט"ז נכונים בזה ולא דמי כלל לספק על ארי דכיון שלא ראינו שום ענין שע"י נחזיק להתחלת קלקול בגוף הבהמה ועדיין הוא מרוב כבתחילה מהיכי תיתי נחזיק איסור וריעותא לומר דנכנס בו ארי דורס, ואף בהא דאיתא בפ"ג דחולין בהאי אווזא דמסמס קועי' דמא דאמר ספק כלבא ספק קניא אימר קניא מחייא שם ג"כ אין שום התחלות ריעותא כלל דקניא לא הוה ריעותא דקניא רחב הוא ויכול לבדוק הסימנים ועיקר הריעותא הוא שמא הדורס נכנס שם וכיון דספק הי' אם היה ארי אין כאן התחלת ריעותא כלל משא"כ בעל ארי והוא שותק והם מקרקרים דאנו רואים שינוי שהם צועקים ומוכח קצת דעשה בהם התחלת הכאה או שצעק עליהם עכ"פ נכנס שם דבר הדורס ויש קצת הוכחה כיון שהם צועקים ועכ"פ כבר יצתה מחזקת רוב בהמות כשירות, אבל כשנכנס הקוץ נגד חלל הגוף רק שאינו יודע אם נתחב לחלל או לאו שפיר דמיא להא דהוא שותק והם מקרקרים כיון שנשתנה הבהמה הזאת משאר בהמות שאין קוץ נתחב בהם כלל ודמיא ממש לנכנס ארי רק שאינו יודע אם דרס או לאו ולכן אין להקל לפע"ד בהך דינא, ואף דהט"ז כתב דינו בספק מחט או חולי כיון שראינו נקב ולדידן מקרי ריעותא כיון דאין יכולי' לבדוק לא דמיא להא דספק קניא דבש"ס דשם כיון דנגד הנקב בקיאין בבדיקה שפיר מקרי ספק ריעות', אמנם הש"ך שם דעתו להקל מטעמא אחרינא משום דשם אינו צריך מתהפך דתחילה צריך לחקור אם היה מחט כלל ע"ש ודוק.

עד הנה עזרני ה' והי' בעזרי בביאור דיני קבוע ותערובות איסורים ודיני ס"ס כלליהם ופרטיהם ואודה לשמו, ואחלה עוד יאיר עיני בתורתו שלא אכשל בדבר הלכה. י בואוני רחמיך ואחי' כי תורתך שעשועי,ך דק עדותיך לעולם הבינני ואחיה, ח בר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך, ק ראתיך הושיעני ואשמרה עדותיך.

מכתבים

אמר המחבר להודיע קושט אמרי אמת, כי נפשי אהבה אהבת אמת, אעריך פה מה שהי' לי פתחון פה עם רבנים גדולי דורינו, באיזה ענינים פרטים ואת אשר השבתי להם, וגם עתה אחלה מאת פני שלומי אמוני חכמי תעודה, כל עוד נשמת שדי עמדי, חנוני אחי אולי תמצאו בדק בדברי אלה אל תבנו דיק, ואל תשפכו סוללה, לומר כי דרכי לא סלולה, הודיעוני אשר חזיתם אולי יחנני עוד, וחסדו יגמור עלי, ואוכל להעמידם על מכונם, ואם אין בראש הומיות אקרא להודות על האמת, ואם יזכני ה' להוציא לאורה עוד אחת מיני חיבורי שמה אעמוד אי"ה תשובתם ונערכה דברינו, הלא תדעו כי יותר מאלה הי' לי עוד תשובה אחת מאת ידידי הגאון אב"ד דק"ק סלאנימא ואת אשר השבתי

עליהם, גם קונטרס אחד מאת הרב הגדול המפורסם מוהר"י העשיל אשכנזי מהוראדנא, חפשתי ולא מצאתים, לא ידעתי אנה המה, והי' כאשר יחנני ה' וחסדו יגמלני להדפיס חלק התשובות אשר המה בכתובים עמדי שמה יבואו יתר דבריהם.

תשובת הגאון אב"ד דק"ק סלאנימא

בעז"ה יום ג' ד' אייר תקצ"ד לפ"ק פה ק"ק סלאנימא יע"א.

שלום אל כבוד ידיד ה' וידיד נפשי, הרב המאוה"ג נ"י ע"ה חריף ובקי בחדרי תורה ירא ושלם חובר חברים מחוכם המפורסם מוה' יצחק אייזיק נ"י ראב"ד דק"ק ראזינאי יצ"ו. **דבריו** הנעימים הגיעני ע"י בנו המופלג נ"י בחוהמ"פ העבר בשעה שאין הלבלר יוצא בקולמסו, ותיכף אחר הפסח הקיפוני טרדות שונות במילי דמתא אשר המה מנעוני מלעיין בספרו, ואתמול בעת בוא דברי שנית פניתי מעט לעיין בדבריו, ואכתוב למעכת"ה מה שהעליתי במצודת עיוני מידי עברי בין בתרי אמריו.

בראש תמי' לי על רומעכת"ה אשר האריך להקשות דהאיך ילפינן דיני אסורי' מפקוח נפש דהא פ"נ קילא דבעינן ושפטו העדה תמי' לי דהא לא ילפינן רק דהוי כמחצה על מחצה ובאמת בכל חד אזלינן בי' כדינו, דאם ספיקא להחמיר נחמיר ואם להקל אזלינן לקולא, ומה שמדמה לפ"נ לא דמי כלל דהא בודאי גם בד"נ אזלינן בתר רובא כמבואר בש"ס בכ"מ וביחוד בסנהדרין (ד' ס"ט ע"א) ועיין תוס' (שם ד"ג ע"ב) ד"ה ד"נ לא כ"ש, והסברא לחלק בין פ"נ לד"נ, ק"ל דכאן בעינן בבירור וחי בהם משא"כ בעבר עבירה שפיר אזלינן בתר רובא אף להקל, אלא ע"כ דקבוע הוי כמחצה בכ"מ, ולענין טומאה דספיקו ברה"ר להקל גם בקבוע אזלינן להקל, ולענין שאר איסורים, דבספיקו לחומרא גם בקבוע הוא לחומרא, גם מה שהאריך להקשות על דברי הרמב"ם (פ"ד מה' רוצח) שפסק כר"ש וגם כחזקי' וא"כ קבוע מנלי' וכקושית התוס', ובאמת דברי הכ"מ מגומגמים דמה ענין התראת ספק בכולם ישראלים, ואף דהי' מקום לדחוק עפ"י פירש"י בזבחים (דע"ח ע"א) גבי פיגול ונותר וטמא שבללם זה בזה ע"ש בדברי התו', אך יש לחלק דשם איסורים מחולקים, אבל כאן דגופים מחולקים שם איסור חד הוא, וע"כ צ"ל כן דאל"כ תקשי לכולהו קבוע מנלי'. ואין לדחוק ולומר דסוגיית הש"ס אזיל אליבא דמ"ד התראת ספק שמה התרא', ויעיין מע"ל בדברי התוס' בסוגיא זו בכתובות ד"ה ספק נפשות להקל כו' וי"ל דשאני התם שיודע בודאי שיבוא לידי איסור כו' אבל הכא אינו ידוע אם יבוא לידי איסור שאינו יודע את מי יכה, ומתורץ בזה דברי הרמב"ם (פ"ה מהל' שבועות הלכה ב') מה שכל נושאי כליו דחקו בפירושו, וכוונתו עפ"י דברי התוס' הללו דבהתראת ספק אין לוקין אלא א"כ הלאו מפורש כמו בלאו הניתק לעשה אף דס"ל

להר"מ דאף בנתבטל העשה אח"כ לוקה אף דנתבטל ממילא ולא ע"י מעשיו מ"מ כבר עבר הלאו ולאו מפורש הוא רק דהעשה הוא תיקונו של הלאו, משא"כ הכא דבשעה שנשבע לא עבר עדיין על הלאו בבירור, ואף דאח"כ חבירו לא קיים שבועתו זה לא הוי בידו, ודומה ממש לדברי התוס' והמעיין היטב יראה שת"ל דברינו מכוונים, ויעיין רומעכת"ה בסוגיא דחולין מנלן דאזלינן בתר רובא בתוס' שם ד"ה וכי תימא דבדקינן ליה וזה לכאורה סותר לדברי התוס' דכתובות הנ"ל, אבל המעיין היטב וישכיל עפ"י דברינו ימצא טוב טעם לחלק ועיין תוס' יבמות (ד"פ) ד"ה נעשה סריס למפרע ותוס' נדה (דמ"ו ע"ב) ד"ה ר"י כו'.

והנה הי' מקום ליישב דברי הרמב"ם עפ"י מה שהקשה הפנ"י בחידושיו לכתובות דמצינו למילף קבוע מספק ממזר דהתורה התירה דלא משכחת לה אלא בשתוקי, ואף דרוב כשרים הם מ"מ איכא דאזלא איהי לגבייהו כמבואר להדיא בקדושין (דע"ג ע"א) יעו"ש, והנה בקונטרס אחרון הוסיף דבשתי נשים שילדו במחבואה אחת כשירה ואחת פסולה כה"ג בודאי לא התירה התורה ספק ממזר דאתחזק איסורא וכן מבואר במל"מ, עוד מבואר במל"מ דאפי' מאן דס"ל דספק דאורייתא מן התורה לחומרא מצינו חילוק בין חתיכה א' לב' חתיכות לענין אש"ת, והנה בדין אי בעינן דווקא חתיכה אחת מב' חתיכו' או אפי' בחתיכה אחת מביא אשם תלוי הוא פלוגתא דתנאי, ולפ"ז מאן דס"ל דאפי' בחתיכה אחת מביא אשם תלוי א"כ אין חילוק כלל בין אתחזק כו' ובכל גוונא התירה התורה ספק ממזר, וא"כ מצינו לאוקמי ספק ממזר בשתי נשים שילדו במחבואה, ולפי"ז לדידן דבעינן דווקא דאקבע איסורא א"כ אמרינן דהתורה לא התירה רק באקבע איסורא א"כ תו לא משכחת לה ספק ממזר רק אי ידעינן דינא דקבוע, ולפ"ז לפ"ד הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא ויליף לה מספק ממזר כמבואר ברמב"ן ורשב"א א"כ ידעינן קבוע מספק ממזר דהתירה התורה והגמ' דיליף מקרא היינו אף למ"ד דחייב אשם תלוי אף בחתיכה אחת ולדידי' אין חילוק דבכל גוונא התירה התורה ספק ממזר ויש למצוא בענין שתי נשים שילדו במחבואה כך עלה על רוחי ליישב דברי הרמב"ם במשקל ראשון, אבל אחר העיון זה ליתא דבאמת משכחת לה ספק ממזר בילדה ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לשני, ומ"ש הפנ"י דאזלינן בתר רוב נשים דלתשעה ילדן תמוה היאך נעלם ממנו ש"ס ערוכה ביבמות פ' החולץ (דל"ז ע"א) שקושיא זאת הקשה רבא לר"נ אמתני' דתנן וחייבים באשם תלוי ומשני דכל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימים כו' והאי מדלא הוכר עוברה אתרע לה רובא א"כ שפיר משכחת לה, וגם בזרק לאשה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה שכ' הפנ"י דמוקמינן אחזקת פנוי'

חשבה הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה לספק ממזר, וכבר עמד בזה המגי"ה במל"מ שם דאמאי לא מוקמינן לה בחזקת פנוי' ודחק בזה. אך באמת הר"מ ז"ל ס"ל דכיון דכבר זרק לה קידושין אתרע חזקתה כמבואר בתוס' כתובות (דכ"ג ע"א) ד"ה מ"ש רישא כו', ונראה דס"ל להרמב"ם דבחזקה דאתרע מדאורייתא לא אזלינן בתרה והסתירוה הנופלות בזה מכ"מ אין כאן מקומו ועיין בדברי הר"ן דקדושין גבי נתן הוא ואמרה היא ספיקא וחיישינן מדרבנן ודו"ק.

וגוף דברי הרמב"ם אי פסק כר"ש וגם במתכוין להרוג את זה והרג את זה אי חייב בממון דברי הרמב"ם נראים כסותרים זה את זה מפ"ד מה' רוצח לפ"ד מה' חובל וכבר עמד שם הלח"מ והניח בצ"ע ע"ש והדברים ארוכים ועמוקים לא עת האסף פה ועוד חזון למועד.

והנה מה שמסופק מעכת"ה בענין אי חייב אשם תלוי על קבוע למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות לפ"ד כיון דהספק אינו אלא על החתיכה שלקח שאינו יודע מאיזו חנות והספק לא נשאר על החנויות א"כ אימתי אנו דנין לאחר שפירש ואז לא אקבע איסורא וגם אי אפשר לברר איסורו לאחר שאכל דהא בחנויות אין שום ספק וה"ל להש"ס לומר נ"מ זו למ"ד דבעינן מצות כה"ג מקרי מצות ולמ"ד אפשר לברר איסורו אינו חייב אשם תלוי ובש"ס כריתות משמע דמ"ד א"א לברר מחמיר לומר דבכזית ומחצה חייב אלא ודאי דבכה"ג ליכא מצות ולא אפשר לברר איסורו ולא הוי אקבע איסורא, ולא מקרי אקבע רק בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת כיון דמעיקרא הוי ודאי בחזקת א"א ועכשיו בא להוציאה מחזקתה, אבל כאן בחנויות הוה כמחצה על מחצה לענין החתיכות ובחנויות גופא אין כאן שום ספק הוה כל חתיכה ספק שומן ספק חלב וזה ברור, ומדברי המל"מ גופי' מוכח כן שכ' דבאקבע איסורא לא התירה התורה ספק ממזר ושתוקי הוי קבוע ואפ"ה שרינן כה"ג ספק ממזר, אלא ודאי דזה לא מקרי אתחזק איסורא, אך יש לומר דש"ה דרובא כשירים הם אך דקבוע בא להחמיר אבל ברוב איסור וקבוע בא להקל שאני די"ל דעכ"פ הוי כשתי חתיכות אבל באמת לא מצאנו בשום מקום לחלק בכך וכל מדות תורה וחז"ל כך הוא דלגמרי שוה דינו כמחצה על מחצה ובזה אזדא לי' מ"ש בספרו כמ"פ סברא זו דדין קבוע חידוש הוא דבאמת זה אינו דהא יש בדבר זה להקל ולהחמיר כמבואר בש"ס א"כ אינו דין שוה בין אם רובא להיתרא או רובו איסור א"כ אינו כמחצה על מחצה אך דשם בשתוקי יש לומר עוד ספק דשמא אזלי אינהו לגבה וכה"ג כל דפריש מרובא כו' א"כ הוי ספק גמור וזה ודאי לא הוי אתחזק איסורא, אך מה שהוכחתי לעיל נ"ל ברור דדמי ממש לחתיכה ספק חלב ספק שומן, ועוד דמסתמא ספק חלב ספק שומן הכי הוא דמספקינן חתיכה זו מאיזו מקום באתה לכאן

בענין דלא שייך למיזל בתר רובא כגון שהטריפות והכשירות מצויים בשוה, ובאמת גוף דברי המל"מ שכ' דבאתחזק איסורא לא אמרינן דהתירה התורה ספק זה צ"ע דהא בב"מ (ד"ז ע"ב) בקפץ אחד מן המנויים לתוכו דכולם פטורים אף דרובא חייבים ואתחזק איסורא כיון דלא בטילה ברובא, וכתבו ובריה נמי לא הוי כו' מבואר דאי הוה ברי' כיון דלא בטילה אף דרובא חייבים וכבר הקשה שם תוס' דאמאי לא בטילה והתורה גילתה דעשירי ודאי דוקא כולם פטורים, א"כ כאן דהתורה גילתה לנו ממזר ודאי דוקא בלא יבא א"כ גם כה"ג חשיב ספק ממזר דמ"ש אך יש לתרץ דברי המל"מ שלא יהא מוקשה כ"כ דש"ה דכיון דעדיין לא נעשה מעשה רק צריך למנות כדי שיצא העשירי ויהי' קודש ועל העשירי תיכף ומיד נולד הספק לא מקרי אתחזק וא"כ ממילא נפשוט הספק של מעכת"ה במכ"ש ודוק.

והנה ראיתי להשיטה מקובצת בב"מ שתירצו לקושיית התוס' דהא דאזלינן בתר רובא ג"כ אינו ודאי רק דהתורה גילתה לנו מפאת, חוקה דאזלינן בתר רובא אבל עכ"פ אינו ודאי בבירור ומש"ה אינה בטילה וא"כ לפ"ד נראה דהתורה התירה ספק ממזר אפי' ברוב פסולין אצלה דמ"מ מידי ספיקא לא נפקא ובזה יתיישב קושית הח"מ (בע"א סי' ד' ס"ק ל"ג) אכן מדברי הגמ' קידושין משמע דאילו לא אמרינן דהוי כמחצה על מחצה הוי אסור ולא הוי ספק ממזר, אך דבאמת יש לדחות ולומר דהש"ס קושטא דמלתא קאמר דרוב כשרים אצלה ואפי' אזלא איהי לגבייהו והוי ספק התורה התירה ספק זה ובאמת לפי המסקנא דידעינן דספק ממזר כשר גם ברוב פסולים מכשרינין ויתיישב בזה קושיית הב"ש (שם ס"ק ל"ט) ומה שתירץ הב"ש שם דאף ברוב פסולים היא נאמנת משום דמדאורייתא תלינן לקולא די"ל היא אזלה להבועל והוי ספק ממזר צ"ע רב נהי דהגמ' ס"ל לענין להכשיר הך סברא דעכ"פ רובא הוי להיתרא דרוב כשרים אצלה אבל ברוב פסולים לומר דהוי ספק ממזר להתירו בקהל הא נוטה לאיסור יותר מלהיתר דהוי ספק מחצה ספק רוב והי' לנו לומר דדין קבוע חידוש הוא ואינו אלא בודאי קבוע אבל לא בספק קבוע ספק רוב ובאמת גם ברוב כשרים לענין אי הוה ספק ממזר להתיר בממזרת ג"כ צ"ע דהא רובא קמן והי' לנו למיזל בתר ספק רוב מלמיזל בתר ספק קבוע ועיין בדברי ההמ"מ (פט"ו ומהא"ב הט"ו) ובדברי המל"מ שם ודוק היטיב כי קצרתי מאוד מחמת אפס הפנאי וסמכתי על עיון כת"ה ולקמן נדבר בזה בהך כללא בענין ספק מחצה ספק רוב מה שיש להעיר בזה כי הוא מקצוע גדול בתורה.

עוד ראיתי למועכת"ה מה שהביא להסתפק בשם הפרמ"ג בדין קבוע דהוי כמחצה על מחצה אם החנות הטריפה מוכרת רק ספק טריפה מה דינו, ורומעכת"ה הוכיח

בפשיטות דבכה"ג בודאי לא הוי דין קבוע כיון דהוי ס"ס והאריך בזה לחלק בין הך דהכא לספק אחד בגופו ספק שני בתערובות, והנה בשו"ת דרכי נועם (סי' ז') מבואר בהדיא להיפוך שהוכיח מדברי הרשב"א שכ' לענין קבוע דרבנן כגון שור הנסקל דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי דאפי' בספק טריפה אסור ולא בטיל והוכיח דכ"ש בקבוע דאורייתא יעו"ש, ואם כי יש להשיב דשם נולד ספק על התערובות גופי' וכיון דלא בטילה הוי כתערובות ספק טריפה בחד בחד דודאי לא מהני דספק ראשון אסור מן התורה והוי כודאי א"כ גם התערובות אסור משא"כ כאן דבקבוע אין כאן ספק דההנויות ניכר כל אחת לעצמה ועיקר הספק נולד על החתיכה שנלקחה מן החנויות, ושם יש לומר דכיון דבחתיכה יש שני ספיקות מותר מ"מ לבבי לא כן ידמה דסוף סוף צ"ל בחתיכה ספק ראשון שכבר נאסר ולא דמי לביצה דתיכף שנולדה ויצאה לאויר העולם מיד מעורב בשני ספיקות משא"כ חתיכת בשר דאינו דבר מחודש רק שעתה נולד הספק מכח תערובות מה לי אם ספק טריפה נתערב בתערובות שכל חתיכה בפ"ע אינו ניכר אם זו היא שנתערבה או שנלקח מהחנויות והדברים ק"ו דשם בודאי טריפה כה"ג בנלקח מהחנויות איכא איסורא דאורייתא וכאן איסורא דרבנן ודיו לבא מן הדין להיות כנידון.

והנה באשה שנאנסה בכתובות (דף ט"ו ע"א) לפי גירסת רש"י ותו' שם איכא דאזלי איהי לגבייהו ואעפ"כ חוששין אף דהוי ספק קבוע ולא אמרינן קבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דוקא בודאי קבוע ולא בספק ואם כי באמת יש לדקדק דאמאי לא אמרינן דהוי ב' ספיקות שמא אזלי אינהו לגבה והוי רובא ואף דאזלי איהי לגבייהו והוי כמחצה על מחצה והוי ספק וכה"ג כתבו התו' חולין (דכ"ח ע"ב) ד"ה לפי והר"ש היה מפרש וכו' ומאן דשרי משום דילמא שחט רובא ואף אם צמצם רחמנא אמר לא תשייר רובא וכאן נמי איכא שני צדדים להתיר וכנ"ל דשמא אזלי אינהו לגבה וכל דפריש מרובא פריש, ואף אי תימא דאזלה היא לגבייהו אכתי הוי מחצה על מחצה והוי מחצה איסורא מספק, מ"מ המעיין היטב וישכיל על דבר אמת יראה בעין דדמיין להדדי שפיר דהא בחולין שם הך סברא דדילמא שחיט רובא יש כנגדו סברא לומר דילמא שייר רובא כיון דא"א לצמצם והוי דומיא להך דכתובות דאזלי איהי לגבייהו. והיתר השני שיש שם דילמא צמצם ושחט פלגא והוה כשר דומה לזה יש כאן סברא בודאי להיתר דא"ל דאזלי אינהו לגבה והוי רוב כשרים ודוק היטב בזה.

והנה היה מקום ליישב דברי התו' עפ"י מה שכתבנו למעלה בשם השיטה מקובצת דרוב אינו בירור הדברים ולא הוי רק חזקה, וי"ל דהתורה לא התירה רק בודאי ולא בספק רוב, משא"כ שם דהתורה התירה מחצה על מחצה בבירור דהוי כאלו נשחט רובא,

ויתיישב בזה מה שיש לדקדק מדברי התוס' חולין (דפ"ו ע"א) ד"ה מ"ט דר"מ כו' הקשה הר"ש ורבנן מאי טעמייהו אי רוב כו' ואי פלגא ופלגא סמוך פלגא דמקולקלין לחזקה דבהמה בחיי' כו' ותי' דמספקי להו לרבנן אי רוב מעשיהם מקולקלים או מתוקנים, והנה לכאורה יש לדקדק דכיון דבפלגא ופלגא מותר לשחוט אחריהם וברוב מקולקלים ודאי דמותר לשחוט אחריה' רק אם רוב מתוקנים אסור לשחוט אחריהם א"כ רובא להיתרא כנ"ל אלא ודאי דש"ה דפלגא ופלגא אינו מותר אלא מטעם חזקה ולא מטעם ודאי משא"כ כאן בשחיטה אי אמרינן דהוי מחצה על מחצה מותר מטעם ודאי והחילוק ק"ל דבשלמא אם הוא מותר מטעם ודא אז הוא נוטה להיתר יותר מלאיסור משא"כ חזקה אינו נוטה להתיר רק מפאת חוק התורה דאוקמי' אחזקה וכיון דמצינו לומר דרובא מקולקלים והחזקה לא מהני מידי אז נוטה לאיסור כמו להיתר ודוק, ומטעם ס"ס אין להתיר דדמי לשם אונס חד הוא כמבואר בתוס' כתובות (ד"ט ע"א) בסוגיא דפ"פ משא"כ בהך דשחיטה דאנו רואין בחוש ששחט מחצה והוי כשירה בודאי אלא שאתה מגבב עלינו חשש שמא אנו טועים בדמיון, ע"ז שפיר אנו משיבין דכיון דאנו טועים יש כמו כן סברא לומר דלמא נשחט הרוב, ודבר זה כלל גדול בתורה ומקצוע בענין ס"ס משם אחד ויתורץ בזה הרבה קושיות אחרים, ובזה הסברא לבד מתורץ קושיא הנ"ל מחולין פ"ו, אך מסוגיא דכתובות ע"כ מוכרחים אנו לסברא שכתבנו למעלה דרוב אינו ודאי גמור דשם ג"כ הרי רוב כשירים לפנינו רק אתה חושש דאיכא דאזלא איהי לגבייהו יש לנו לומר אכתי אימא לכשר נבעלה ודו"ק כי קצרתי וסמכתי על המעיין.

ועוד יש להעיר בזה ע"פ מאי דאמרינן בס"פ בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים, ואמרינן בגמרא מ"ט רוב בהמות יולדות דבר הקדוש בבכורה ומיעוט דבר שאינו קדוש בבכורה, וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דנדמה כו' אף דקיי"ל דאם יש דבר נגד הרוב אינו מצטרף לס"ס כמבואר בתוס' בסוגיא דפ"פ אא"כ הוא רוב שאינו גמור, מ"מ כאן מצרפינן מיעוטא דנדמה מטעם המבואר בריב"ש בתשובה ואינו כעת תח"י, אך לי נראה עיקר לחלק בין דבר שהוא מקרה כגון פ"פ וצריכין אינו לחפש ולצרף ספיקות להקל בין דבר שאנו רואים בחוש בסדר טבע של עולם שנוטה יותר להתיר מלאיסור כגון אי מכשרינן מחצה על מחצה בשחיטה וכדומ', ע"ז אין אנו צריכים לתנאי הספיקות והמעיין היטיב בזו הסברא ימצא טוב טעם לחלק בין הך תוס' דמחצה על מחצה שזכרנו למעלה ובין הך דחש"ו, וכעת יספיק הקיצור לפי זמן המוכשר, ואף מה שכתבתי לא כתבתי מסודר כראוי כי עדיין רעיוני נבוך מתנודד עדיין על כנפי התנועה וטרדות רבות במילי דשמיא ומילי דמתא, אך לכבודו ולכבוד

תורתו פנימי א"ע ומצאתי א"ע מחויב לכתוב לרומעכת"ה והנשואה קצת דברים אשר נפלו ברעיוני. דברי דו"ש באהבה רבה ואהבת עולם מקרוב ועד עולם חפץ ביקר כבודו ושלום תורתו צעיר באלפי ישראל, דוב בעריש אשכנזי חופ"ק סלאנימא יע"א.

וזה אשר השבתי להגאון הנ"ל

לה' הישועה יום ג' א' להגבלה תקצ"ד לפ"ק פה"ק ראזינאי

שלום שלום כפולה לכבוד ידיד ה' וידידי ה"ה הרב הגאון המאוה"ג המפורסם מוה' דוב בעריש נ"י האב"ד דק' סלאנימא יע"א.

לנכון בא אלי מכתב י"ק זה שלשה שבועות כהיום הזה. ומאז ועד עתה לא הי' לי פנאי לעיין בדבריו כראוי והקיפוני חבלי טרדות מסביב מצורף לזה שימים אחדים נקראתי לאחד הערים בעסק איזה משפט ועתה אשר כמעט נחו שקטו רעיוני פניתי להשתשע באמריו, וראיתיו בונה וסותר מנגח ימה וצפונה בחריפות ובקיאות ובתוכם נמצאו איזה פרטים אשר כת"ה יתפלא בהם על איזה מקומן של דברים שכתבתי בחיבורי לזאת אמרתי להשיב למעכת"ה אשר הולידו רעיוני ליישב דברי ולהעמידם על מכונם כפי אשר עלה במצודת עיוני.

ראש דבריו תמה על מ"ש בחיבורי לתמוה איך ילפינן דין קבוע מקרא דוארב לו דשמא שאני ד"נ דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה ותמה רומעכת"ה עלי דבאמת ילפינן דהוי כמחצה על מחצה ובכל אחת לפי ענייני דהא גם בד"נ אזלינן בתר רובא גם ממני לא נכחדה זאת אבל כוונתי הי' דאף דבד"נ גילתה תורה דהוי מחצה על מחצה מ"מ אי אפשר ללמוד משם לכל איסורי' שבתורה שיהי' בזה כלל אמיתי דמקבוע כמחצה על מחצה דילמא באמת הוי רוב רק דהוי רוב שאינו גמור ובד"נ גילתה תורה שברוב כזה לא אזלינן בתרי' להחמיר שהרי מצינו גם לענין רובא דסנהדרין גילתה תורה להקל בד"נ יותר מכל איסורים שבד"נ מטין ע"פ אחד לזכות וע"פ שנים לחובה הרי דע"פ אחד אין מטין לחוב אף רוב לחיוב שבכזה אזלינן בכל התורה בתר רובא כמ"ש אחרי רבים להטות ואף בד"מ דקיי"ל דלא אזלינן בהו בתר רובא וכ"ש בשאר איסורים שבתרה וא"כ כ"ש דקשה איך ילפינן קבוע בכל איסורים משם הא י"ל מה לד"נ שאין מטין לחובה ע"פ אחד וכן משמע קצת מדברי התוספות סנהדרין (ד"ג ע"ב) ד"ה לא כ"ש דכתבו שם גבי הא דאמרינן אין הולכין בממון אחר הרוב לחלק דהובא לרידיא זביני לא חשיבי רובא כ"כ ובוודאי דבאיסורים כה"ג מקרי רוב גמור דאל"כ למה קאמר שמואל דבממונא דווקא לא אזלינן בתר רובא, הרי דמחלקין בממונא בין רובא דחשיבי לרובא דלא חשיב כ"כ וא"כ כ"ש בדיני נפשות כדכתיבנא והדרא קושיא לדוכתא איך ילפינן קבוע משם.

והנה לכאורה יש לתמוה על דברי התוס' דא"כ מאי מקשה בהמוכר פירות (ב"ב דצ"ג ע"א) על שמואל מהא דנמצא גנב או קרוביסטוס הגיעו דילמא שאני התם דהוי רוב גמור ככל רובא דבש"ס, ולמה צריך לתרץ שם לא כולהו הכי איתנייהו יעו"ש, ולכך היה נלע"ד בכוונת דבריהם דצ"ל הטעם דשמואל ס"ל אין הולכין בממון אחר הרוב אף דהתורה השוה דבריה דבכל התורה כולה אחרי רבים להטות בין רובא דהוי קמן ובין רובא דליתא קמן וצ"ל משום דחזקה דממונא עדיפא מכל חזקות אפילו מחזקה דגופא כמ"ש התוס' פ' המדיר כתובות (דע"ה ע"ב) ד"ה היכא ע"ש, ומבואר בתוס' בכורות פ' הלוקח בהמה ובאשר"י פ"ק דחולין דמדרבנן מצרפינן מיעוטא לחזקה רק דבמיעוטא דלא שכיחא לא מצרפינן לה לחזקה ורובא עדיף, וא"כ א"ש דבכל מקום דקים להו לרבנן דהמיעוט אינו מצוי אזלינן בתר רובא משא"כ במיעוט המצוי, ודרך זה הוא כלל גדול בש"ס לתרץ כמה סתירות הנמצאים בענינים אלו, וא"כ י"ל דבר התוס' דמ"ש דלא הוי רוב גמור דבכה"ג מצרפינן מיעוטא לחזקה דממונא משא"כ היכא דהרוב הוא רוב גמור והמיעוט אינו מצוי לא אזלינן בתר חזקה דממונא, (וכן י"ל ברובא דסנהדרין אף דאזלינן בהו בתר רובא דשם לא שייך לומר מצרפינן מיעוטא לחזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין כמ"ש הפוסקים בדוכתי טובא, ובזה מתורץ מה שהקשה באו"ת בקיצור ת"כ על שמואל דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב מרובא דסנהדרין דלפמ"ש א"ש, אך לפי זה יקשה מ"ש הפוסקים דלכך יכול המוחזק לטעון קים לי כמיעוט פוסקים שלא להוציא ממון מטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב דלפמ"ש לא שייך כאן חזקה נגד ספיקא דפלוגתא ובלא"ה הרבה יש לעיין בזה במה שהחליטו כל הפוסקים דיכול לומר קים לי כמיעוט נגד רבים ואין כאן מקומו) וא"כ בנד"ד באיקבע עובדי כוכבים ביניהם שפיר י"ל דהוי רוב שאינו גמור ולכך אין הולכים בהם אחר הרוב בממונא וכ"ש בד"נ, משא"כ בפירש דזה הוי מיעוט שאינו מצוי משא"כ בכל איסורים שבתורה, עוד י"ל כוונת דברי התוס' בפשיטות יותר דכוונתם עפ"י מ"ש התוס' פ' המדיר (דע"ו ע"ב) דלהכי ס"ל לשמואל דיכול לומר לשחיטה מכרתיו לך דאל"כ הוי לך לפרושי אי לרידיא זבנת יעו"ש וא"כ בכ"מ שיש למוחזק טענה ודאית ג"כ לא אזלינן בתר רובא, וכן במוכר עבד לחבירו יכול הלוקח לומר קים לי שכוונתי הי' עבד שאינו גנב או קביוסטוס ואדעתא דהכי קניתי ממך, משא"כ במיעוט סנהדרין שא"י לומר קים לי שאני פטור וכן בעדים שטעו בעיבורא דירחא ג"כ רוב חשוב הוי ואזלינן בתריה בד"נ ג"כ, ולפי זה יקשה ג"כ במ"ש הפוסקים שיכול המוחזק לומר קים לי כמיעוט הפוסקים הפוטרים אותי דאי לאו בר הכי הוא

להכריע היאך יכול לומר קים לי והיה נראה דהתו' לא ס"ל הך כללא שהמציאו האחרוני' בדין זה דקים לי וצ"ע.

ודע שיש לי מקום עיון גדול במ"ש הרא"ש פ"ק דחולין לענין מאי דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ולא מצרפינן מיעוטא לחזקה הוא מטעם דמיעוט שאין מומחין הוי מיעוט שאינו מצוי ולכך לא מצרפינן ליה לחזקה, לפ"ז יקשה ממאי דאיתא פ"ק דחולין [די"ב ע"א] בהא דאבדו גדייו ותרנגוליו ומצאם שחוטים בשוק דקיי"ל אם רוב טבחי העיר ישראל מותר ומשמע דברוב כל דהו סגי אם טבחים של ישראל הם רבים נגד רוב טבחי עובדי כוכבים ג"כ מותר, וא"כ הא המיעוט דטבחים עובדי כוכבים הוא מיעוט המצוי ולא אמרינן מצטרפין מיעוטא לחזקה דבהמה בחיי' בחזקת איסור, וסבור הייתי לחלק בזה ולומר דבאמת לא אמרינן הך סברא דסמוך מיעוטא לחזקה כי אם בחזקה דגופא ולא בחזקה דדינא הא קיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף, וע"כ צ"ל דלכך החמירו חכמים ואמרו סמוך מיעוטא לחזקה משום דע"י החזקה נתחזק המיעוט דבלא זה מיעוטא כמאן דליתא דמי משא"כ ע"י החזקה חשוב כאיתי' והוה כמו רובא דאתרע וזה לא שייך כ"א בחזק' דגופא דאמרינן העמד הגוף בחזק' שהיה בה מקוד' שלא נשתנה כלל, והיינו שהבהמה בחיי' בחזקת שאין הסימנים זבוחים וכל שלא נודע שנחתכו שני הסימנים רובא דלהון אמרינן מסתמא לא נשתנה ממה שהיה תחילה ולכך בהא דרוב מצויים א"ש מומחין הם דהא לא הוי התם חזקה דגופא שהרי הסימנים שחוטים לפנינו רק דאנן אמרינן שמא שחטם מי שאינו מומח' ושמא שחטם בפסול, וא"כ לא הוי אלא חזקה דדינא שלא ידענו שהותרו מכלל איסורם שהיו בתחילה וא"כ מה שייכות יש לחזקה דאיסור לצרפו למיעוט שאינם מומחים, ועי"ז אין המיעוט מתחזק לומר שקרוב הדבר יותר שהיה אינו מומחה, ולכך בהא דאיתא בפ' כיסוי הדם רוב תינוקות מטפחין כו' סמוך מיעוטא לחזקה א"ש דשם החזקה ג"כ מענין המיעוט שכל שלא ידענו דנשתנה העיסה ממה שהיה מקדם לא מחזקינן לומר דרוב כודאי חשיב דיותר מסתבר לומר שהי' כמקדם, ומהיכי תיתי נחזיק איסור לומר שנשתנה מבתחילה, וכן בהא דכתב התוס' דפסקינן כרשב"ג דחלב פוטר בבכורה מטעם דלא מרחמא אא"כ ילדה ולא מטעם רוב משום דהחזקה שלא ילדה הוא מענין אחד עם המיעוט והמיעוט מתחזק וחשיב כמצוי, וכן הא דאיתא פ' בתרא דיבמות (דקט"ו ע"ב) שם ג"כ המיעוט מענין החזקה. מיעוט מפילות עם חזקה שלא ילדה דהכל אחד שלא ילדה ולד של קיימא, משא"כ בהא דנאבדו גדייו דשם ג"כ החזקה אינו מענין המיעוט דהא חזינן שנשתנה ממה שהי' מקדם רק

שיש לה חזקה דדינא וחזק' דדינא גריעא טפי מחזקה דגופא דכן מוכח בכ"מ בש"ס, אבל דברי הרא"ש פ"ק דחולין אינם במשמע לפרש דבריו שכוון לזה וצ"ע.

אחרי כותבי כל זאת אמר לי חכם אחד שראה בס' שיטה מקובצת שהרגיש ג"כ בקושיא שהקשיתי היאך יליף דין קבוע מפ"נ ותירץ בשם הר"פ דכיון דעיקר דין רובא ילפינן מקרא דאחרי רבים להטות אם כן גם קבוע יש ללמוד משם דהא גם קרא זה מיירי בד"נ, אבל לא הבנתי תירץ זה חדא דאין זה ברור דעיקר דין דאזלינן בתר רובא ילפינן מהתם דרש"י פי' סוף סוגיא דאזלינן בתר רובא בפ"ק דחולין דהלכה למשה מסיני היא ע"ש אף שכ' ג"כ דיש לומר דילפינן מהאי קרא בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמא. מ"מ כיון שכ' שם תירוץ אחר דהלכה למשה מסיני הוא א"כ אין תירוץ זה ברור.

ועוד תמוה דמנלן דקרא דאחרי רבים להטות מיירי רק בד"נ דאף דתחילת המקרא דלא תהי' אחרי רבים לרעות מיירי בד"נ דאין מטים עפ"י אחד לחובה מ"מ סוף המקרא מיירי שפיר בין בד"נ בין בכל איסורים שבתורה דאל"כ דנאמר דמיירי רק בד"נ א"כ ע"כ דכוונת הכתוב להטות עפ"י רוב לשנים לחובה וא"כ בכל איסורים שבתורה האיך ילפינן משם דגם לקולא מטין עפ"י אחד דיו לבא מן הדין להיות כנידון דכמו דתחילת הכתוב לא תהי' אחרי רבים לרעות נשמע מכללא שלטובה ולזכות מטין עפ"י אחד א"כ יש חילוק בין זכות לחובה משום דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה כמו"כ בכל איסורים שבתורה יש חילוק בין לקולא בין לחומרא דספיקא דאורייתא לחומרא, אע"כ דסוף הכתוב אחרי רבים להטות מיירי בכל התורה כולה רק דבד"נ א"א לומר דמטין אחר אחד לחובה דזה כבר השמיענו דיש חילוק בד"נ בין זכות לחובה וכמו שיש חילוק ברובא בין ד"נ לחובה ובין שאר איסורים שבתורה כמו"כ הא דגילתה התורה דין קבוע דכמחצה על מחצה דמי בד"נ יש לחלק ג"כ בין ד"נ לשאר איסורים ולכן לענ"ד דברי השיטה מקובצת צ"ע.

גם מ"ש מעכת"ה לתרץ דברי התוס' כתובות (ד' י"ב ע"א) ד"ה ס"ל שהם סותרים לדברי התוס' פ"ק דחולין בסוגיא דאזלינן בתר רובא ד"ה וכ"ת דבדקינן לי' ותוכן דברי מע"ל דבמקום שהלאו מפורש לוקין על התראת ספק כמו בלאו הניתק לעשה, לא הבנתי דברי מעכ"ת דהא גם בטריפ' אין כאן לאו מפורש כיון דהתורה לא חייבה על טריפה אם לא שנאמר דאף דפטרתו התורה ממיתה מ"מ לאו דלא תרצח נאמר גם בטריפה וממיתה פטור משום דגברא קטילא קטיל ולא שייך לומר נפש תחת נפש, וכעין מ"ש בפ' החובל עין תחת עין ולא עין ונפש כו' משא"כ בלאו, וזה לא שמענו, וגם דא"כ לא הוצרכו התוס' שם בחולין לומר דסוגיא ס"ל התראת ספק שמה התראה, ולענ"ד הי' נראה לתרץ דבריהם דלכאורה הם קשי ההבנה שהקשו בממנ"פ אי ס"ל התראת ספק

לאו שמה התראה א"כ אפי' אי אמרינן ס"ל להחמיר ג"כ פטור ואי ס"ל שמה התראה א"כ יתחייב כשנמצא שהרג ישראל, וע"ז תירצו לחלק משום שאינו יודע אם יבוא לידי אסור שאינו יודע את מי יכה וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' דאפי' נאמר ס"נ להחמיר ג"כ אינו יודע אם יבוא לידי איסור שמא יתברר אח"כ שעובד כוכבים הרג, וגם דברי התו' בעצמם אין להם ביאור למעיין היטב, לכך היה נלע"ד דהנה הטעם דהתראת ספק י"ל כיון דצריך העובר לקבל עליו ההתראה ויתיר עצמו למיתה א"כ בעת שמתרה אותו והדבר ספק אם יבוא לידי חיוב אין כאן קבלת מיתה ולכך אי הוי אמרינן ס"נ לחיוב דאם יתברר אח"כ שישראל הרג יתחייב וכן אם לא יתברר כלל ג"כ חייב ואין כאן צד פטור רק כשיתברר אח"כ שעובד כוכבים הרג, וכיון דקיי"ל דאזלינן בכל דבר בתר רובא אפי' בד"נ א"כ בשעת מעשה ההתראה יש כאן קבלת מיתה משא"כ אי אמרינן ס"נ להקל א"כ יש כאן רובא לפטור ממיתה ואין כאן קבלת התראה לכך אפי' מאן דס"ל שמה התראה פטור כאן, משא"כ למאן דס"ל אין שמה התראה אף דיש כאן רובא לחיובא היינו אף אם נאמר ס"נ להחמיר מ"מ כיון דיכול להתברר אח"כ שמא יתברר שעובד כוכבים הרג אין כאן קבלת מיתה דהוא ס"ל דכל התראה שיוכל להתברר אח"כ לפטור בתחילה לאו שמה התראה אפי' בשעת מעשה רובא לחיוב, ומאן דס"ל שמה התראה אפי' בשעת מעשה הוי ספק השקול כל שאח"כ נתברר שחייב שמה התראה דבתחיל הי' לו להיזהר דספיקא לחומרא. ובזה יבואר דברי התו' דכתובות על נכון וגם מתורץ הסתירה שיש משם למ"ש בפ"ק דחולין דכאן בכתובות כתבו לפי האמת דס"ל דאזלינן בתר רובא לכך כתבו דאי אמרי' ספק נפשות להקל אפי' למ"ד שמה התראה פטור דהא בשעת מעשה הוה רובא לפטור ואין כאן קבלת התראה למיתה משא"כ שם בחולין אזלא הסוגיא לפום מאי דס"ל דלא אמרינן דאזלינן בתר רובא א"כ הוי ספק השקול וכיון דשמה התראה א"ש דחייב אם יתברר אח"כ דלאו טריפה הוה ודו"ק.

ומ"ש מעכת"ה עוד לתמוה על הגאון פני יהושע בהא דספק ממזר שכתב דא"א למצוא בספק בן תשעה לראשון משום דרוב נשים לט' ילדן שנעלם ממנו ש"ס ערוכה בסוגיא דפ' החולץ דר"נ קאמר שם לרבא דכיון דרוב היולדות לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה וזו הואיל ולא הוכר עוברה אתרע לה רובא, באמת היא קושיא עצומה, ויותר תמוה דהוא עצמו מביא שם הסוגיא הנ"ל ואיך נעלם ממנו כהרף עין ולכך היה נלע"ד לכאורה ליישב דבריו שלא יהי' מוקשה כ"כ עפ"י מ"ש התו' פ"ג דכתובות (דף ט"ז ע"ב) ד"ה וזו שהקשו מהא דתנן ואלו נאמנים להעיד בגודלן כו' ותירצו דרוב נשים בתולות נשאות עדיף טפי מרוב הנישאות בתולה יש להם קול ולכך אף דאתרע קצת הרוב מ"מ לא

אתרע לגמרי שלא יועיל עדות הגדול מה שראה בקוטנו, וא"כ צ"ל ע"כ דמדאורייתא מקרי עדיין רוב גמור אף דאתרע כיון דהוא עדיף טפי דאל"כ היאך יועיל עדות זה דהא מדאורייתא בעדות בעינן תחילה וסוף בכשרות וא"כ ה"ה בנד"ד אף דאתרע הך רובא דיולדות לתשעה עדיף טפי מהך רובא דעוברה ניכר לשליש ימיה לכך לא מקרי ולד השני ספק ממזר כיון דמדאורייתא מקרי רוב והוי ממזר ודאי, והנה בפ"ק דכתובות (דף י"ג ע"ב) איתא פלוגתא דר"י ור"א בהא דהיתה מעוברת ואמרה מאיש פלוני וכהן הוא כו' דר"י ס"ל מאן דמכשיר בה מכשיר בבתה דחזקה דאם מהניא ג"כ לבת. ור"א ס"ל לדברי המכשיר בה פוסל בבתה דחזקה דאם לא מהני לגבי ולד וא"כ א"ש דשם כיון דעכ"פ אתרע רובא דיולדות לתשעה והוי רוב שאינו גמור שפיר הוי מיעוט החשוב ומצרפינן לחזקת יבום דאתתא ושפיר קאמר שם ר"נ דלכך חייב מתני' א"ת, (וס"ל דרובא דאתרע כיון שיש חזקה עם המיעוט החשוב מדאורייתא הוי כפלגא ופלגא כעין מ"ש התו' (חולין פ' ע"ב) דלר"מ דחייש למיעוטא דרבנן היכא דהוי עם חזקה חייש מדאורייתא וכן י"ל לדרבנן ברובא דאתרע ודו"ק), ומוקי לה ר"נ למתני' שפיר מטעם דאתרע רובא, ובזה ג"כ מתורץ מה שהקשו התו' פ' החולץ (ל"ז ע"א) ד"ה וזו כו', והפנ"י שכתב דבכה"ג לא משכחינן ספק ממזר היינו אליבא דר"א דפליג על ר"י וס"ל דחזקה דאם לא מהני לגבי ולד א"כ מדאורייתא הוי רוב חשוב, ושפיר י"ל דהוי הולד השני ממזר ודאי דאורייתא ולכך לא רצה הש"ס לאשכוחי ספק ממזר בכה"ג כיון דלא הוי ככ"ע דלר"א לא הוי ספק ממזר כמ"ש.

אכן אחר העיון ראיתי שיש ליישב דבריו אליבא דכ"ע, דלכאורה יש לתמוה שם בסוגיא דפ"ק דכתובות (די"ב ע"ב) דאיתא שם אמר רבה מ"ט דמאן דפוסל בבתה בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה מי אית לה חזקה דכשרות, ויש לדקדק מה בכך דאין לבתה חזקת כשרות הא בלא"ה קיי"ל דמאן דמכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולים אצלה וא"כ מה מועיל חזקה דאם אפי' לאם הא רובא וחזקה רובא עדיף וע"כ צ"ל כמ"ש התו' (שם די"ג ע"ב) ד"ה כמאן כו' דטעמא משום דאשה מזנה בודקת ומזנה, וצריך ביאור לדבריהם ג"כ דאם נאמר דזה הוי ודאי דבודקת ומזנה א"כ מ"ט דמאן דפוסל בבתה אפי' נאמר דרוב מזנות בודקות ומזנות ג"כ קשה דהא בבת ליכא שום חזקה לא לאיסור ולא להיתר א"כ ודאי דהיה לנו לילך אחר הרוב ואם נאמר דאינו אלא חזקה בעלמא חזקה דאשה בודקת ומזנה דא"כ קשה מ"ט מכשירין באם כיון דרוב פסולים אצלה, ואין לומר דכיון דיש מיעוט כשרים אצלה ומיעוט דבודקת ומזנה א"כ הוי כפלגא ופלגא, ולכך באם שיש לה חזקה דכשרות הוי כספק השקול במקום חזקה משא"כ בבת שאין לה חזקה,

זה אינו דהתו' כתבו שם בהא דקאמר מסייע ליה לריב"ל כו' דהקשו תיפוק ליה דהתם כל פסולים אצלה משא"כ כאן רוב פסולים ותירצו דרוב ככל כו' ע"ש, ולפמ"ש הדרא קושיא לדוכתי' תיפוק ליה דהתם כל והכא רוב, לכך נ"ל לומר דכאן במדברת בלא"ה א"ש דהטעם שהכשירו חכמים הוא משום דכיון דלא ס"ל הך סברא דכיון דאסתתר אין אפטרופס לעריות, וס"ל דיש לה מגו דלא נבעלה, ולכך היא כשירה משא"כ בבתה לא מהני מיגו דיד' לאכשורי לבת כיון דהבת אינה יודעת ואינה טוענת בברי וכמ"ש הש"ך בח"מ (סי' נ"ו סק"ה) בשליש אף שיש לו מגו כיון דהמקבל אינו יודע הדבר לא מהני מגו דשליש לגבי דידי', ומאן דמכשיר י"ל דס"ל כיון דתחילה צריכים אנו לדון על האם עצמה ובה נולד הספק ואתה מכשירה מטעם מגו א"כ ממילא צריך אתה להכשיר את בתה ג"כ דהא בהא תליא ואינו דומה למ"ש הש"ך שם דשם מה שאנו דנין הוא רק על המקבל אם זכה בחפץ אבל בשליש עצמו אין אנו דנין עליו כלל ובמעוברת דלא שייך טעם זה דמגו צריך לטעם שכ' התו' דבודקות ומזנה, וראיתי בס' יד החזקה הנדפס מחדש על כללי רובא וחזקה (שאנה ה' לידי כעת, שכ' לתי' קושית הפנ"י שהקשה שהש"ס בסוגיא דאלמנה עיסה) קאמר בלשון בתמי' מי דמי התם אשה נישאת בודקת ונישאת הכא אשה מזנה בודקת כו' הרי שמבואר להיפוך, וכ' דשם הכוונה בדברי התוס' דאשה מזנה יש לה רצון ולא שייך לומר כל דפריש כו' דאולי אינה רוצה לזנות עם מי שפורש עד שתהא בודקת להגן לה ולכך הך סברא מועיל שאף שרוב פסולים אצלה לא יהי' נחשב רוב כי אם לספק השקול לכך מהני גבה חזקה דכשרות וע"ש בס' הנ"ל שכ' לתרץ מ"ש התו' (די"ד ע"א) בסוגיא דאלמנת עיסה דמאן דמכשיר בה פוסל בבתה משום דלית לה חזקה, דלכאורה הוא נגד ההלכה דאנן קיי"ל כר"י דמהני חזקה דאם לגבי דבת, ותירץ שם דיש חילוק בין אם החזקה דאם הוא מצד גוף הדבר כמו חזקת צדקת וכדומה וכיון שהחזקה מראה על גוף הדבר שלא היתה מזנה עם פסול ג"כ הוי כמו בריא ולכך מהני גם לבת, משא"כ באלמנת עיסה ששם האם עצמה אינה יודעת כלל, וא"כ אין החזקה מראה על בירור הדבר שהיא אומרת אמת רק שמעמידים אותה על חזקה הראשונה בלא טעם א"כ בבת דלא שייך חזקה ראשונה שפיר לא מהני לכ"ע אף לר"י, וא"כ בהא דספק בן תשעה לראשון כו' שם ג"כ אין האשה יודעת בודאי לא מהני לבת החזקה אליבא דכ"ע א"כ א"ש דשם אזלינן בתר רובא ואתא דברי הגאון בעל פנ"י כהוגן.

אמנם אחר העיון אין חילוק זה מוכרח כלל ויש הוכח' לזה ממ"ש פא"ט (דנ"ג ע"א) רוב אריות דורסים וכל הדורס כו' עיין תוס' שם שמ"ש וכל הדורס לאו דווקא אלא רוב הדורסים, וא"כ יש כאן רוב אריות דורסים דעדיף טפי ואפ"ה לא חייש לספק דרוסה, ואף

אם נאמר שם דמצרפינן מיעוט שאין דורסים לחזקת כשרות דבהמה מ"מ הוי כמחצה על מחצה עכ"פ, וא"כ למה לא חייש לספק דרוסה, ויותר תימא עוד דפריך שם אדרבא רוב שוורים מתחככים כו' ומאי מקשה הא מצד סברא זאת מסתבר יותר להתיר כיון דרוב הראשון עדיף אלא ע"כ דאין לדמות הענינים להדדי.

גם מ"ש מעכ"ת עוד דנוכל למצוא ספק ממזר בזרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה דחשבו הרמב"ם (פט"ו מהא"ב) לספק ממזר ומ"ש הפנ"י בזה דמוקמינן לה בחזקת פנויה דחה מע"ל דכיון דזרק לה קדושין אתרע חזקתה, והביא סמוכות לדבריו ממ"ש התו' פ"ב דכתובות (דכ"ג ע"א) ד"ה תרווייהו באמת מדברי התו' אין הכרע דשם כ' לתרץ אמאי לכתחילה לא תינשא והיינו כיון דאתרע חזקתה לכך החמירו בזה חז"ל לכתחילה וא"כ מוכח משם איפכא דמדאורייתא אף דאתרע מ"מ הוה חזקה גמורה, דאל"כ למה לא תצא. וראיתי שכת"ה כיוון לזה ורצה לתקן לשונו במ"ש שהרמב"ם ס"ל דבכה"ג אפי' בדאוריית' לא אזלינן בתר חזקה ונתבטל החזקה לגמרי, ולענ"ד קשה ע"ז מסוגיא דפרק ד' אחין במתניתין דכולם שהיו להם קידושין או גירושין בספק כו' וקאמר שם רבא ואלו ספק קרוב לו כו' לא קתני דהעמיד אשה על חזקתה כו' מוכח מזה דגם בכה"ג אזלינן בתר חזקה, (ולא דמיא להא דנמצא מים בראש שכ' הרמ"א בסימן נ' שיצתה מחזקתה מחיים דש"ה דשם לא הוי רק חזקה דאתיא מחמת רובא דרוב בהמות כשירות וכל שנמצא מים בראש יצתה מן הרוב דרוב אין להם מים בראש משא"כ כאן דיש חזקה ברורה שהיתה פנוי' מעיקרא, ולא הוי חזקה דאתיא מחמת רובא), ומצאתי מקום לדברי מע"ל בתשו' פנים מאירות (סי' ט"ו) שהאריך להוכיח מכ"מ דלא אזלינן בשום דוכתא בתר חזקה רק במקום שיש לחוש לאיזה חששא ולא כשנולד ריעותא ויש כאן ספק השקול, והרגיש שם בקושיא הנ"ל מהא דרבה פ' החולץ ותירץ דלרבא במסקנא דסוגיא שם לא אמרינן הכי ע"ש, ולענ"ד אין דבריו מוכרחים דמנין לנו להשוות מחלוקת ולומר דרבא פליג על רבה דהא אין חולק שם רק שלא רצה לתרץ מתני' כרבה דא"כ גבי קדושין נמי נימא הכי כו' יעו"ש ולכך תירץ שם בגוונא אחרינא, גם יש כמה הוכחות בש"ס דבכה"ג ג"כ אזלינן בתר חזקה, והראיות שהביא יש לדחותם למעיין שם, וגם לפענ"ד דברי הפר"מ הם נגד כל הפוסקים ועיין ס"פ בכל מערבין בסוגיא דעירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמא כו' וכן בכ"מ בש"ס שהם סותרים דבריו לכאורה, ומדברי הרמב"ם הנ"ל אין הכרח דמיירי בזרק לה קידושין כו' די"ל שמ"ש הרמב"ם שם באשה שנתקדש מספק היינו שיש ספק בדין אם הוי קדושין כגון בנתן הוא ואמרה היא וכן בבעיא דשתי בנותיך בפרוטה כו' וכן בכ"מ בכה"ג דבכה"ג לא שייך לומר אוקמא אחזקה דבשביל החזקה לא ישתנה

הדין כמ"ש הפוסקים בזה, עיין בר"ן פ"ק דקדושין בהא דנתן הוא ואמרה היא מוכח שם דס"ל דגם בספיק' דפלוגתא מוקמינן אחזקה ויתבאר במ"א בזה באריכות, וכן מטין לשון הרמב"ם שכתב בנתקדשה בספק ולא כתב ספק נתקדשה, וא"כ יש למצוא ג"כ ספק ממזר בכה"ג היכא דהקדושין היו בספיקא דדינא שאין כאן חזקה.

ובדין אי חייב בקבוע אשם תלוי שנסתפקתי בחיבורי והוכיח כ"ת דכיון דאנו דנין על החתיכה הפורשת לא נולד הספק בקביעות, לענ"ד אין זה מוכרח באם נאמר דמקרי נולד הספק על חתיכה הפורשת א"כ אין זה קבוע ולא לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש, אלא ע"כ כיון דנודע האיסור קודם שפירשה החתיכה בעת שלקח הרי הוא ממש כשתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן ולקח אחת מהן ואינו יודע איזו לקח דחייב אשם תלוי ועיין תה"א להרשב"א ובבדה"ב ובמשה"ב שם בדין אם לקח מן המקולין ואח"כ נודע ספק בקבוע ובדברי הש"ך שם (סי' ק"י ס"ק י"ד) דמוכח שם ג"כ דכל שנודע הספק בתחילה חל הספק על הקבוע כאלו אנו דנין על הקביעות לא על החתיכה הפורשת אף דחנויות ידועים כל אחת במקומה, ומ"ש מעכ"ת למה לא קאמר הש"ס הך נ"מ דלמ"ד משום איקבע איסורא חייב, ולמ"ד אי אפשר לברר איסורו פטור מא"ת, י"ל דבאמת הי' יכול למר כן וחדא מתרי טעמא נקט וכעין זה מצינו בכ"מ, ואף דכל חנות נודעה במקומ' ואין בה ספק, וא"כ חתיכה הוא ספק חלב ספק שומן מ"מ כל שהספק נעשה ע"י שאינו יודע מאיזו חנות הוא ונודע שאיקבע כאן חנות אחת של חלב שפי' מקרי איקבע איסור' ואין זה דומה לחתיכ' ספק שומן ספק חלב דשם אין הספק מצד דאיקבע כאן ודאי חלב דאולי ממקום שנלקח לא הי' שם חלב מעולם, ומ"ש להביא ראי' מדברי המל"מ מהא דספק ממזר שכתב דהיכא דאיקבע איסורא אסור ואפ"ה שתוקי מותר, כבר הרגיש כת"ה בעצמו דשם הספק דילמא אזלי אינהו לגבה והרי אין זה ספק בקבוע.

ומ"ש מע"ל לתמוה על המל"מ במ"ש דהיכא דאיתחזק איסורא לא התירה התורה ספק ממזר מהא דב"מ בקפץ אחד מן המנוים לתוכו דכולם פטורים ומדברי התוס' שם, דאי הוי ברי' ולא בטילה הוי א"ש אף דשם איקבע איסורא אין משם הכרח די"ל כיון דקיי"ל מעשר בהמה אינו טובל מדאורייתא רק דחל עלי' מצות הפרשה אין שם קביעות איסור חל עליו וכל זמן שלא הופרש כולם שוים להיתירא, וכדמות ראי' לזה מהא דאיתא בפ' מעשר בהמה דהאידנא בטלו חכמים מצות מעשר בהמה משום גזירה דלקוח או יתום, ואם הי' שם איסור חל עליהם קשה היאך יכולים חכמים להפקיע איסור דאורייתא דקיי"ל דנוהג גם לאחר חורבן הבית, וע"כ צ"ל דכיון דאינו טובל עדיין לא חל עליו שם איסור רק מצות הפרשה לבד, ובכה"ג יש יכולת בידם לבטל בשב ואל

תעשה משום גזירה, ודברי המל"מ מוכרחים לפמ"ש הרשב"א והרמב"ן דהרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה מותר ילפינן לה מספק ממזר דהתירה התורה, והקשו עליו מהא דחייבה התורה אשם תלוי בספק איסור, ותירצו דהוא ס"ל דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות דאתחזק איסורא, וא"כ בכה"ג צ"ל דבספק ממזר אסור מן התורה דאל"כ הדרא קושיא לדוכתי' מהא דחייבה רחמנא א"ת וכן כתבו כל הפוסקים דהיכא דאתחזק איסורא אסור מן הספק מן התורה להרמב"ם, ולענ"ד מוכרחים דברי המל"מ מן הש"ס פ' עשרה יוחסין (דע"ג ע"א) בהא דקאמר רבא שם דברי תורה שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה ואי דאזלה איהי לגבייהו הוי לי' קבוע כו' והתורה אמרה ממזר ודאי הוא דלא יבוא כו' ומ"ט אמרו כו' ולכאורה תמוה למה הוצרך לומר הך סברא תחילה דרוב כשרים אצלה אפי' במחצה כשרים ומחצה פסולים לית לן בה דהא הוי ספק ממזר אלא ע"כ דבכה"ג לא התירה התורה דמקרי איקבע איסורא וחייב אשם תלוי ולכך הוצרך לומר דרוב כשרים אצלה, וא"כ יש כאן ספק אי אזלי אינהו לגבה אי דאזלה איהי לגבייהו והוי לי' ככל ספק תורה בלא איקבע איסורא ומותר מן התורה, והא דקשה ע"ז דא"כ אין מוכרח מכאן דבספק השקול מותר מן התורה דילמא שאני כאן דהוי ספק מחצה ספק רוב, נדבר מזה לקמן אי"ה.

ועוד מ"ש כ"ת שלפי דברי השיטה מקובצ' שתירץ לקושיית התוס' בב"מ פ"ק בסוגיא דקפץ אחד מן המנוים לתוכו כו' דמה דהתירה התורה ברובא להיתרא אינה אלא חזקה אבל מידי ספיקא לא נפקא, ומש"ה אינו בטל, וא"כ לפ"ד התירה התורה ספק ממזר אפי' ברוב פסולים אצלה דמ"מ ספק הוי הוא תמוה דא"כ קשה למה הוצרך רבא לומר מ"ט רוב כשרים אצלה כו' ומעכ"ת תירץ ע"ז בדוחק, ולענ"ד גוף דברי השיטה מקובצת הם תמוהים בעיני וסותר הכלל שבידינו דבכ"מ אזלינן בתר רובא אפי' להקל אפי' באיסורים החמורים, ולהיפוך ברוב לאיסור קיי"ל דהולכים לחומרא והרי בחזקה קיי"ל דנחשב כודאי דסוקלין ושורפין על החזקות וא"כ כ"ש ברובא דרוב' עדיף מחזקה ולפי דעתו לפי דברי הרשב"א והרמב"ן דס"ל דהרמב"ם יליף לספק דאורייתא מותר מספק ממזר א"כ בכל איסורים שבתורה נילף דרוב מותר מן התורה, והוא סותר מקרא מפורש אחרי רבים להטות, ואין לומר דמספק ממזר לא ילפינן רק בספק השקול לבד ולא ברוב משום קרא דאחרי רבים דא"כ גם בספק השקול א"א למילף משום דאיכא למימר שאני ממזר דאפי' ברוב מותר וכיון דלא מצינן למילף לכולא מילתא מהתם לא ילפינן, וכעין זה מצינו בכ"מ בש"ס, ועיין פ' כ"ש בסוגיא דכל איסורים שבתורה אין לוקים עליהם אלא כדרך הנאתן ובתוס' שם, וכן מוכח ממ"ש בפ' עשרה יוחסין אמר רבא דבר תור' אסופי

כשר מ"ט א"א כו' מאי איכא מיעוט דבעליהם הולכין למדה"י ומיעוט אריסות כו' ה"ל פלגא ופלגא כו' מוכח דברוב גמור הוי ממזר ודאי ולא התירה תורה בכה"ג, ולזה נראה שכיון הב"ש (סי' ד' ס"ק כ"ו) שכתב דבהך סוגיא מוכח דברוב פסולים לא מקרי ספק ממזר, ומ"ש הב"ש למה נאמנת ברוב פסולים אצלה כיון דמדאורייתא הוי ממזר ודאי ותירץ משום די"ל שמא אזלא איהי לגבייהו, וע"ז תמה מע"ל דהא נוטה לאיסור יותר מלהיתר דהוי ספק מחצה ספק רוב, ובש"ס לא קאמר הך סברא אלא ברוב כשירים להכשיר בכשירה דעכ"פ רובא להיתרא, תמה אני לפי זה יקשה על ת"ק דמתני' (שם ד' ע"ד ע"א) דס"ל כל האסורים לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה ושתוקי מותר בממזרת, ומשמע אפי' ברוב כשירים אצלה, וא"כ קשה הא הוי רובא לאיסור בממזרת, ואף ר"א דס"ל ספיקן בודאי אסור וקיי"ל כוותי' היינו רק מדרבנן כדמוכח הסוגיא שם, ואפי' אם נאמר דמיירי ברוב פסולים שם קשה האיך מותר בשתוקית ודוחק לומר דלצדדים קתני ושתוקי בשתוקית מיירי אם הם שווים ברוב פסולים או ברוב כשירים.

ולכך נלע"ד דספק מחצה ספק רוב באמת לא מקרי רובא כלל דזה גופא דאנן הולכין בתר רובא הוא מקרא דאחרי רבים להטות או בהלכה למשה מסיני הוא, ולא גילתה תורה רק בודאי רוב ולא בספק, וס"ס לא שייך כאן דהכל חדא, וגרע יותר מספק אונס דשם אונס חד הוא, דשם עכ"פ רובא נוטה לאיסור משא"כ בנד"ד דהוא ספק רוב (ובקו"א בארנו כלל זה דספק מחצה ספק רוב באריכות) ומ"מ דברי הב"ש הם תמוהים עדיין דהא כ' דבסוגיא מוכח דברוב פסולים לא הוי ספק ממזר, ולפמ"ש הוי ספק ממש, ולפע"ד בלא"ה לא קשה מידי קושיית הב"ש לפמ"ש למעלה משום דאמרינן אשה מזנה בודקת ומזנה ולא שייך לומר שם דמרובא פריש דאולי אין רצונה לזנות עם כל הבא, ויותר נכון לומר בהא דשתוקי דלאו דווקא משום דרוב כשירים אצלה אלא משום דהוה ספק רוב וספק מחצה כמ"ש ושם קאמר לרווחא דמילתא רוב כשירים ודוק.

והנה לפי דעת הסוברים ספיקא דאורייתא מותר מן התורה יש ליישב בפשיטות, דהנה מצינו דהתורה גילתה בממזר דספק מותר שלא כן בכל איסורים שבתורה וא"כ י"ל שמה שהתירה התורה הוא מתור' ודאי ולא מתורת ספק, ובה יבואר מ"ש הפוסקים דספק ממזר מותר בכשירה ובממזרת ביחד, והוא תמוה דהא הוי תרתי דסתרי אהדדי ודמיא ממש לשני שבילין אחד טמא ואחד טהור שאם הלכו שניהם ונשאלים בבת אחת שניהם טמאים ואפי' בס"ס קיי"ל דאם סותר סס לחבירו לא אזלינ' בתריה כמ"ש מזה באורך בחיבורי, ולפמ"ש דהתורה גילתה דספק ממזר מותר מתורת ודאי ולא מתורת ספק כיון דכל ספיקות שבתורה ממרים וכאן דגלה קרא ע"כ לומר דזה גילתה תורה

דכודאי חשיב, א"כ לא שייך כאן ספק מחצה ספק רוב דבמחצה כשר מתורת ודאי ולא בספק וא"כ נשאר הדבר על ספק השקול ספק רוב ספק מחצה, לכך מותר ככל איסורים שבתורה דספיקם מותר מן התורה, שוב אחרי כותבי זאת מצאתי בתשו' מהרי"ט שכתב ג"כ כדברי דלכך מותר בכשירה ובממזרת ביחד משום דהתורה התירה מתורת ודאי ולא מתורת ספק, והנאני מאוד כי מצאתי לי עמוד חזק להשען בו, וכן כתב בפר"ח כמהרי"ט בזה בסי' ק"י בכללי ס"ס ע"ש.

אכן לפי דעת הסוברים ספיקא דאורייתא אסור מן התורה א"כ אין זה מוכרח לומר דמאי דגילתה התורה בממזר הוא בודאי, די"ל שהוא רק ספק דקיל יותר משאר איסורים בזה דספיקו מותר וא"כ אין לנו לומר דמותר בכשירה וממזרת ביחד, וכן אם נאמר דהרמב"ם ודעמי' ילפי הא דספק דאורייתא מותר מהא דספק ממזר כמ"ש הרמב"ן והרשב"א ג"כ לא א"ש דא"כ בכל איסורים שבתורה נמי נימא הכי דמותר בתורת ודאי ואף היכא דסתרי אהדדי, וזה ודאי אינו דיקשה מהא דשני שבילין וכמ"ש, אלא ודאי דלפי שיטתם לא הותר בשתיהם יחד וא"כ צ"ל הסוגיא משום דספק מחצה ספק רוב לא נחשב לרוב וכמ"ש ודוק, ועפר"ח שם שכ' דלשיטת הרמב"ם בספק ממזר אפילו בא ממקום דאתחזק איסורא כגון א"א שנתקדשה בספק ג"כ התירה תורה, וחולק על המל"מ שכתבתי למעלה בשמו דבמקום דאתחזק איסורא לא התירה התורה, ודברי הפר"ח תמוהים לענ"ד דכיון דקיי"ל סוקלין ושורפין על החזקות א"כ כודאי חשיב ולא נקרא עליו שם ספק ממזר כלל אלא שם ודאי ממזר, אכן במ"ש המל"מ דבספק ממזר שנולד ע"י שתי נשים שילדו במחבואה בכה"ג לא התירה התורה ג"כ משום דאתחזק איסורא, לפע"ד לא נראה כן דאף דאתחזק איסורא מ"מ גם היתרא אתחזק והוא ספק השקול ממש, ודמיא למ"ש בש"ס דהיכא דאזלא איהי לגבייהו הוי לי' קבוע וכמחצה על מחצה הוא והתורה אמרה ודאי ממזר הוא דלא יבוא כו', וא"כ הרי גם במחצה על מחצה מותר מן התורה דדמיא ממש לשתי נשים שילדו במחבואה אכן דברי המל"מ יש להם מקום לפמ"ש הרמב"ן והרשב"א דהרמב"ם יליף הא דספיקא דאורייתא מותר מספק ממזר וא"כ לפי שיטתם דתירצו הא דחייב אשם תלוי בספק איסור הוא משום דס"ל דבעינן שתי חתיכות ומקרי אקבע איסורא, וא"כ צ"ל דבכה"ג גם בספק ממזר אסור דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא האיך ילפינן משם דשם גם באיקבע איסורא מותר, וע"כ צ"ל כמ"ש למעלה משום ספק רוב ספק מחצה דמקרי ספק וא"כ באמת אם ידעינן דאזלא איהי לגבייהו אפי' ברוב כשירים לא התירה התורה ספק ממזר.

ובדין אם החנות האחת מוכרת ספק טריפה שכתבתי בחיבורי דמותר מטעם ס"ס, וכ' מע"ל בשם תשו' דרכי נועם להיפוך ולמד דין זה מקבוע דחתיכות דאפי' בספק טריפה אסור, ומכ"ש בקבוע דאורייתא הנה הס' הזה איננו אתי ודבריו לענ"ד אינם מוכרחים וכמו שהעיר מע"ל בעצמו דלא דמי דשם ספק הראשון אסור מן התורה קודם שנתערב והוי כודאי ובנתערב אח"כ הוי איסור ודאי משא"כ בקבוע דחנויות דהספק אינו חל על החנויות רק על החתיכות הפורשות ובו נולדו שתי הספיקות יחד וזה ברור לענ"ד ומה שדחה כ"ת דמ"מ ספק הראשון כבר נאסר מן התורה ולא דמי לביצה דתחילת ביאתו לעולם הוא בשני ספיקות משא"כ בחתיכות לא הבנתי דהא הביצה אינו דבר מחודש וענין אחר רק הוא ממש חלק מהתרנגולת עצמה, וכאחד מאיבריה דמיא וכמ"ש בפ' שור שנגח את הפרה פרה שהזיקה כו' תרנגולת שהזיקה גובה מביצתה מ"ט כגופה הוא, רק לחד מ"ד אינו גובה דפירשא בעלמא הוא, וכן קיי"ל דביצת טרפה אסורה דאורייתא ודמיא הביצה לחתך בשר בפנים והוציאו לחוץ, א"כ גם שם ספק הראשון אסור מדאורייתא וכגופה, וע"כ צ"ל כיון שהתרנגולות לא נתערבו לא נקרא עליהם ביחד שם איסור רק כל אחת בפני עצמה היא וכל הספק אינו בתרנגולת רק בביצה ובעת שחל הספק אז באים שתי הספיקות יחד ובענין אחד, וא"כ ה"ה בחתיכה שלקח מן הקבוע שג"כ אינו חל הספק על החנויות אז באים שתי הספיקות יחד על החתיכה ושפיר י"ל תחילה שמא אין כאן איסור כלל, אמנם אף שאנו מדמין חלילה לי להורות הלכה נגד הגאון בעל דרכי נועם, רק כתבתי להעיר המעיין ולאשר לו משפט הבחירה יבחר לעצמו.

ומה שהשיג כ"ת על מ"ש בחיבורי שדין קבוע חידוש הוא, סברא זאת לאו דידי הוא ולא עלי תלונתו רק על הרשב"א בתה"א הובאו דבריו בש"ע (סי' ק"י סעי' ג') במ"ש שהלוקח מן הקבוע כו' ועש"ך שם והוא נזכר ג"כ בדברי הר"ן ובכ"מ בפוסקים דדין קבוע חידוש הוא, והוא פשוט ג"כ מסברא, ומ"ש כת"ה להוכיח מהא דכתובות באשה שנאנסה (ד' ט"ו ע"א) לפי גירסת רש"י מאי איכא דאזלא איהי לגבייהו, דמוכח שם דגם בספק קבוע אסור ודאי דאין זה דומה למ"ש בחנות אחת מוכרת ספק טריפה דבכה"ג יש כאן ס"ס גמורה משתי שמות משא"כ שם ליכא ס"ס דשמא מחצה ושמא רוב והכל אחד דגרע משם אונס חד הוא וכמ"ש מעכת"ה בעצמו, ומטעם רובא ג"כ אין להתיר כמ"ש למעלה דהתורה לא אמרה אחרי רבים להטות רק היכא שיש רוב בבירור ולא בספק מחצה ספק רוב, ולא דמיא למ"ש התוס' חולין (ד' כ"ח ע"ב) ד"ה לפי דמאן דשרי משום דהוי כאן ספק שמא נשחט הרוב, ואף אם צמצם שמא כשר דשם שתי הספיקות כל אחת מתיר בתורת ודאי היינו בשחט מחצה כשר מגזירת הכתוב דרחמנא אמר לא תשייר רובא,

ובשחט רוב כ"ש דכשר, ואין כאן כי אם חששא דילמא שחט המיעוט, וא"כ הרי הוא שכיח יותר להתיר מלאיסור, ודמיא למ"ש בפ"ק דעירובין גבי לחי המושך מדפנו של מבוי יעו"ש, משא"כ כאן הך סברא דאזלא איהי לגבייהו דמותר מטעם ספק אין ההיתר ברור, וא"כ אין כאן שתי סברות להיתר ואין כאן רוב גמור, ואף דנתבאר למעלה דספק ממזר בספק השקול מותר, וא"כ דמיא לשחט פלגא או רוב מ"מ היינו דווקא מדאורייתא דבאמ' מן התורה מותר, אבל שם בכתובות מיירי הש"ס אליבא דדינא דמחמרינן בספק ממזר בספק השקול, ולכך אפי' ברוב כשירים מחמרינן מדרבנן כיון דאין כאן רוב גמור דשמא אזלא איהי לגבייהו, ואין להקשות דהא הוי ספק השקול בדרבנן דמותר ג"כ בחד ספק, וא"כ כיון דמדאורייתא מותר אפי' ידעינן דאזלא איהי לגבייהו, א"כ כאן דנולד עוד ספק שמא אזלי אנהו לגבה הוי ספק השקול בדרבנן, זה אינו חדא דיוחסין שאני דמעלה עשו ביוחסין והחמירו בכל דבר יותר מבכל איסורים שבתורה, לכן החמירו ג"כ דבעינן תרי רובא, וכן לכמה דברים כדאיתא בפ"ב דכתובות, ועוד נראה דלא שייך כאן לומר ספיקא דרבנן כי אם היכא שהאיסור עצמו הוא דרבנן משא"כ כאן דע"י ספק נעשה דרבנן, אבל גוף איסור ממזר הוא דאורייתא, ולכך אין להתיר מטעם שנולד עוד ספק, ונעשה ע"ז ספיקא דרבנן, ועוד שהכל ספק אחד אם הוא האיסור או לא, ואין כאן ספק מחודש בפני עצמו, ובלא"ה הא דקיי"ל ספיקא דרבנן לקולא אינו כלל בכ"מ והארכתי בזה בחיבורי ע"ש.

והנה בהא דאיתא בפ' כסוי הדם (ד' פ"ו ע"א) חש"ו ששחטו כו' דהקשו התוס' שם ורבנן מ"ט אי רוב מעשיהם מתוקנים כו' ואי פלגא ופלגא א"כ סמוך מחצה דמקולקלים לחזקה דבהמה בחייה כו' ויהא מותר לשחוט אחריהם, ותרצו דמספקא להו אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים והקשה כ"ת דהא יש כאן רובא להתירא דאי במחצה על מחצה מותר לשחוט אחריהם וכן ברוב מעשיהם מקולקלים כו' ולענ"ד נראה דכוונת התוס' דאין כאן ספק במחצה על מחצה כלל רק אם רובם מתוקנים או מקולקלים, וא"כ אין כאן רוב להתירא כלל, אך בלא"ה דברי התוס' נעלמו ממני דמאי הועילו בתירוצם דאף דהספק הוא אם רוב מתוקנים או להיפוך יהי' איך שיהי' יש כאן ספק השקול דלא יהא רוב עדיף מכולו והוי כאם הי' ספק השקול בכולם אם שוחטם כהוגן או לאו והי' לנו לומר אוקמי אחזקה, והגע עצמך אלו לא הי' בעולם רק חש"ו אחד והי' בו ספק אי שחט כהוגן או לאו יש כאן ספק השקול, ואפשר לומר דכוונת התוס' הוא דזה הוי ספק התלוי בחסרון ידיעה דאם הי' כאן כל החש"ו שבעולם והיינו רואים האיך הם שוחטים הי' מתברר וספק התלוי בחסרון ידיעה לאו שמי' ספק ולא שייך כאן לאוקמי אחזקה, והנה

לפ"ד ר"ת דס"ל דאפי' לרבנן דפליגי אר"מ וס"ל לא חיישינן למיעוטא מ"מ מודים היכא דיש חזקה עם המיעוט דחיישינן ואמרינן סמוך מיעוטא לחזקה מדרבנן א"כ קושית התוס' מעיקרא ליתא דס"ל דטעמייהו דרבנן דס"ל רוב מעשיהם מתוקנים ולכך אסור לשחוט אחריהם, ואפ"ה אסור לאכול משחיטתם משום דהוי מיעוט המצוי ומצרפינן לה לחזקה עם המיעוט ולא דמיא לרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם דהמיעוט אינו מצוי כמ"ש האשר"י פ"ק דחולין וא"כ א"ש, וצ"ל דדברי התוס' כאן הוא לשיטת ר"י במס' בכורות פ' הלוקח דגבי לוקח בהמה מניקה ליכא חזקה מסייע למיעוט חולבות דאדרבא אוקי הולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה ושם אינו פוסק כרשב"ג אלא בהך סברא דלא מרחמא לי' אלא א"כ ילדה, אבל באמת י"ל דגם רשב"ג ס"ל דלא חיישינן למיעוטא כלל כמ"ש התוס' פ"ק דחולין (ד' י"ב ע"א) ד"ה לר"מ, וא"כ אין לנו הכרח לומר סמוך מיעוטא לחזקה, ואין כאן מקומו להאריך, ומ"ש מעכת"ה בהא דפ' בהמה המקשה המבכרת שילדה שליא כו' לחלק בין דבר התלוי בטבע שנוטה להיתיר יותר שבזה אינו צריך לתנאי הספיקות, דברי מע"ל ברורים בטעמם, ואפריון נמטי' בזה, שבזה יש לתרץ כמה סתירות בש"ס ואין להאריך כאן כל זה כתבתי מה שנלע"ד אם יטיבו דברי בעיני חכמי הדור, דברי דו"ש אחוז וקשור בעבותות אהבתו עבד נאמן ליראי ה' ולחושבי שמו כל הימים הק' יצחק אייזק בלאאמ"ו הרב המנוח מ' יעקב זלה"ה ראב"ד פה ק"ק ראזינאי.

דבריו הראשונים של הרבה"ג דק"ק וואשילישאק נאבדו מעמדי. אכן יובנו מתוך דבריי אשר השבתי לו יום א' לסדר למען תחיה תקצ"ד לפ"ק ראזינאי.

אשוב לידיד עליון וי"נ הרב הגדול מעוז ומגדול חריף ובקי שיננא בחריפא המפורסם מוה' יצחק אביגדור נ"י אב"ד דק"ק וואשילישאק יצ"ו ולכא"ש.

מכתבו הנעים הגיעני לנכון יום עש"ק העבר עת הכנסת שבת מלכתא ולא יכולתי לעיין בדבריו, ולהיות כי נצרכתי להשיב תיכף לזאת לא יכולתי לבוא בארוכה כראוי לאיש כי"ב ונקיטנא נפשאי בקצרה, והוא נידון איזו פרטיים אשר תמה מעכ"ת על מ"ש בחיבורי, ובאמת דרכי מעולם ת"ל להודות על האמת ושלא לעשות סניגורין לדברי אם משכן קו האמת עם שכנגדו, אך מצד שמע"ל תמה עלי לכאורה בדברים פשוטים לפי מה שהבין דברי לזאת אמרתי לפרש שיחתי, והוא במ"ש (שעה"ס סי' כ"ב) דספק בדברי קבלה אזלינן לחומרא כבדאורייתא, ושם בסי' ע' הוספתי עוד גם מה שלא בכתובים רק הוא תקנת עזרא או תקנת נביאים אזלינן בספיקו לחומרא והשיג מעכ"ת עלי מתפלה

שהוא תקנת אנכנה"ג, והיו עזרא עם כמה נביאים בתוכם ואיתא בפ"ב דברכות ספק התפלל כו' אינו חוזר ומתפלל מ"ט תפילה דרבנן וגם דהמע"ה תיקן מאה ברכות, וכן חפיפה שתיקן עזרא והקילו בו כמה קולות, כן הם תוכן דברי מע"ל, באמת לפי הבנת מעכ"ת בדבריו יפה תמה, ועדיפא ליה לתמוה עלי מעירובין ונט"י שבפירוש איתא פ"ב דערובין ששלמה המע"ה תקנם והקילו בהם בכ"מ ואמרו ספק עירוב כשר, וכן בנט"י בכ"מ עצמו מספר, ומי לא יודה בדבר זה שתקנת נביאים מה שעשו דרך סייג וגדר לתורה בודאי שהוא ככל איסורים דרבנן שהכל נכלל במילתא דרבנן ומאן מפיס לחלק בין תקנתם של ראשונים לשל אחרונים ומקרא מלא הוא אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה, ובאמת כוונתי הי' במ"ש בסי' כ"ב בדבר המפורש בדברי קבלה חמירי יותר מדברי סופרים כמו שמצינו בכ"מ, ועיין ש"ס ס"פ משילין אין מקדישין ואין מעריכין כו' וכולהו גזירה משום משא ומתן, ופרש"י דלא הוי גזירה לגזירה משום דדברי קבלה הוא דמו"מ נזכר לאיסור בנחמיה וכן בר"ה (ד' י"ט ע"א) שהעיר בזה כ"ת ג"כ וכן בכמה דוכתא וכיון שלא מצינו בפירוש שספיקם לקולא כתבתי שאין ללמוד ממ"ש סתם ספק דרבנן לקולא ואין לך אלא מ"ש חכמים בפירוש, וכתבתי סמך לזה ממ"ש גבי טומטום שאינו מוציא אפילו מינו במגילה, אף שאין ראיה זאת מכרחת שיש לדחות בכמה גווני מ"מ סמך יש לדבר, וכיון שמצינו ג"כ בכמה מילי דרבנן שהחמירו בספיקו, יש לומר ג"כ דבכה"ג חמיר יותר, ומה שתמה כ"ת בענין ספק אם בירך ברכת התורה שכמה כרכורים כרכרו הפוסקים אם יחזור ויברך הגם שמוזכרת בד"ק כמ"ש במס' נדרים (ד' פ"א) אין ראי' משם כלל דברכת התורה לא נזכר בפירוש בכתוב רק בדרך דרש ואסמכתא בעלמא אמרו שם ע"פ ויאמר ה' על עזבם וגו' ולא הלכו בה, עיי' בתר"י פ"ק דברכות שמשמע מדבריו שלא נלמד מתיבת ולא הלכו בה ע"ש, ועיין ס' שערי תשובה על א"ח הנדפס מחדש שהביא סי' מ"ז בשם תשו' שאגת ארי' (וכעת ראיתי ג"כ בתשו' זו עצמה) שהוכיח דבה"ת מדאורייתא, והנה היכן רמיזא בתורה שצריך לברך על התור' וע"כ משום דנרמז בדברי קבלה, וא"כ אדרבא משם ראי' לדידי (ועיי' בס' ד"ת הנדפס בגליון הרא"ש במ"ש הרא"ש פ"ק דברכות בהך בעיא דבין פסוקא לפסוקא כו' כ' בפירוש דספק בתקנת נביאים אזלינן לחומרא כבדאורייתא וא"כ מצאתי חבר לדברי) ומה שהשיג עלי ממ"ש הר"ן פ"ק דמגילה גבי עיירות המסופקות אי מוקפין חומה מימות יב"ן דאזלינן בספיקן לקולא, לזה אמרתי אדמותיב לי תיובתא מדברי הר"ן לסייען מדברי הרמב"ם דס"ל דצריך לקרות בשני ימים בי"ד וט"ו, וכן קיי"ל לדינא כמ"ש בש"ע בסי' תרפ"ח, ומ"ש כ"ת בטעמו של הרמב"ם דס"ל כיון דע"כ צריך לקרות יום

אחד ואינו יודע באיזו יום ע"כ חייבים בשניהם כמ"ש הר"ן פ' ע"פ (ד' כ"ח) במ"ש שם דכולהו בעי הסיבה לענ"ד לא דמיא לשם כלל מתרי טעמי חדא דגם הר"ן לא כ' שם רק לסניף בעלמא ועיקר טעמו מ"ש שם תחילה דכיון דדבר שאין בו טורח הוא לכך מחמרינן בספיקו ודבר זה הוא כלל אמיתי כמ"ש בחיבורי, וכן בס"ס כ' הש"ך כן ובכל דבר ס"ס בדאורייתא וחד ספק בדרבנן שווים, משא"כ בקריאת המגילה דודאי מקרי דבר שיש בו טורח, ועוד גם לפמ"ש שם אח"כ ה"ט היינו כמ"ש שם כיון דאין סברא ליתן חשיבות לכוס אחד מחבירו דמאי חזית, לכך כולהו בעי הסיבה וכן מצינו בכ"מ והוא פשוט משא"כ בקריאת מגילה דודאי יש חשיבות לקריאת י"ד יותר מט"ו שרוב העולם קורין בו שכן באמת דעת כמה פוסקים וכיון שכן למה פסק הרמב"ם דצריך לקרות בשני ימים והוא מהש"ס ברב אסי דקרי בהוצל בארביסר ובחמיס' מספקא לי' כו' ולא ס"ל דממדת חסידו' עשה כן אלא מדינא כמ"ש הב"י שם בשמו וע"כ מטעמא דכתיבנא דמחמרינן במאי דנזכר בדברי קבלה ולדעתי גם הר"ן לא כ' שם הך טעמי רק לסניף בעלמא ועיקר טעמו מ"ש שם תחילה משום דרוב עיירות הם קורין בי"ד ואזלנן בתר רובא (ומכאן יש קצת ראי' דתערובות חנויות שלא ניכר האיסור במקומו לא מקרי קבוע מדאורייתא ודו"ק) ועי"ל דשאני בספיקא דמוקפין דשם הי' ספק בקבלתה אלו אומרים מוקפת מימות יב"ן היא ואלו אומרים שאינה מוקפת וספיקא כזה גם בדאורייתא הוי דרבנן כמ"ש התוס' במסכת כתובות ובמס' יבמות ובכ"מ דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא, ולכך שפיר כ' הר"ן דהוי ספיקא דרבנן גם מ"ש בשם תוס' ביצה (ד' י"ד ע"א) ד"ה א"ב שכתבו דכיון דאיכא תרי לישנא בכל חדא יש קולא וחומרא אזלינן בתרוייהו לחומרא אין משם ראי' לנד"ד דודאי בכה"ג דהוה תרתי דסתרי גם בדרבנן אזלינן לחומרא וכן כתבתי בחיבורי בכ"מ וכן בס"ס דשוה לספיקא דרבנן כתבו התוס' במס' נדה ובכ"מ דהיכא דסתרי אהדדי אזלינן לחומרא וזה פשוט בכ"מ אכן אין זה אלא אם שני הדברים שווים אז אמרינן מאי חזית וע"כ או שהלך בשניהם להחמיר או בשניהם להקל, משא"כ בקריאת מגילה דיום י"ד הוא קודם ט"ו בודאי יש סברא לקרות תחילה בי"ד שהוא בא תחילה ואח"כ יפטור בט"ו, ועוד שכיון שבו קריאה לרוב העולם וכמ"ש, וע"כ משום דמחמרינן בספיקו בדברי קבלה כמ"ש, גם מ"ש מהא דר"ה (ד' כ"ג ע"א) בביטול מלאכה לעם שני ימים שלפי' התוס' קאי אר"ח ג"כ אין ראי' כל כך דיש רימז בכ' שגם אם הי' ר"ח שני ימים היו מתבטלים ממלאכה כמ"ש בשמואל ביום החודש השני וגו' בשאול ויהונתן, וכל זה אינו אלא מצד מנהג בעלמא, ועוד לפמ"ש שהוא נזכר בכתוב בדברי קבלה א"כ ודאי דיש להחמיר בספיקו, גם מ"ש ראי' מתפירת מגילה לא כתבתי זה לראי'

ברורה דודאי י"ל כמ"ש מכ"ת שאין להכניס עצמו לספק לכתחילה, וכ"כ בחיבורי כמ"פ רק כתבתי לסניף בעלמא שלפי הטעם שבדברי קבלה מחמרינן בספיקו א"ש בלא"ה.

גם מ"ש עוד בסי' ע' להוסיף שגם בתקנת נביאים אזלינן בספיקו לחומרא, הרואה בלשוני שם יראה כוונתי מפורש למה שנזכר בפירוש בדברי קבלה רק לא בדרך ציווי ותקנה רק בדרך סיפור מעשה שכיון שכן הוא מבואר בכתוב לכך החמירו בספיקו (וכבר כתבתי שמצאתי חבר לדברי בס' ד"ת וא"כ לא עלי לבד תלונתו) ולפ"ז אין קושיא ממ"ש בחפיפה ותקנת מאה ברכות וכדומה שזה לא נזכר בכתוב כלל, ומה עלי שגם בקריאת התורה הקילו כמה קולות מטעם שהוא רק תקנת עזרא וכמ"ש הב"י בשם הר"ן (טור יו"ד סי' רע"ט) לא מצאתי שם שום דבר רק שכ' בחסר אות אחת לחלק בין מצות כתיבת ס"ת שהוא מצות עשה דאורייתא שבזה אות אחת מעכב וכמ"ש וכתבתם שתהא כתיבה תמה וכמ"ש בפ"ג דמנחות משא"כ לענין קריאת התורה שהוא תקנת עזרא, ור"ל שבזה לא תיקן עזרא כלל שיהא צריך לקרות בס"ת מוגה לגמרי ואפי' חסר אות אחת קיים תקנת עזרא, ואין עניינו כלל לספק בתקנה, גם מה שתמה עלי ממ"ש ראי' מהא דפ' השולח ס"ת שכתבו מין כו' ותמה מכ"ת אטו זה הוא מתקנת עזרא שס"ת שכתבו מין לא יקרא בו, דבר זה הוא מקבלה כמ"ש ר"נ נקטינן כו' וגם ביחידות אסור לקרות בו, לא הבנתי דברי מע"ל דהא שם איתא הא דתניא יגנז כו' האי תנא הוא שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקריאה כו' וכי נאמר כל שנכתב שלא בקדושה ובכשרות יהי' אסור ליחיד לקרות בו, הא היכא רמיזא, וע"כ צ"ל שכוונתו לקרות בציבור שתקנת עזרא לקרות בס"ת כשר שהרי אסור לקרות בציבור בחומשים הנדפסים על הנייר וכדומה וא"כ כיון דבעינן שם ס"ס מוכח דבתקנת עזרא מחמרינן בספיקו (ואף שהט"ז ביו"ד) סי' רפ"א ס"ק א' (כ' דאסור לקרות ביחיד ג"כ, היינו משום דגזרינן שמא יבוא לידי תקלה לקרות בצבור, ועיקר דינא הוא רק בצבור) ובודאי מודינא שמ"ש ר"נ קנטינן כו' אינו ר"ל תקנת עזרא אלא קבלה מרבותיו, רק דהוא מיירי שם מכתבו מין דיגנז שכ' לשם ע"ז, אבל הא דס"ת פסולה שאין קורין בה הוא מתקנת עזרא וכמ"ש וכל שלא קרא בס"ת שנכתב בכשרות בודאי לא יצא ידי תקנת עזרא ודוק.

גם מ"ש והביא ראי' משם להיפוך דאם אין שם רק ס"ת זו בלבד ואסרו לו לקרות מספק וא"כ מעיקרא תקנת עזרא א"כ מוכח דאזלינן בספיקו לקולא, ג"כ אין ראי' משם די"ל דמיירי באם ע"י טורח יכולים למצוא ס"ת אחרת כשירה דאז אין קורין בה וצריך לקרות בכשירה וא"כ מדבעינן שתי ספיקות מוכח דמחמרינן בספיקו, דאל"כ בספק אחד אין להחמיר בדבר שיש בו טורח בדרבנן כמ"ש הפוסקים ועוד יש לדחות בכמה גווני ודוק.

גם מ"ש מעכ"ת במ"ש (סי' ל"ז) בדין אם מותר להכניס א"ע לכתחילה לספק דרבנן, וכ"ת הוכיח לחלק מהא דפ"ב דשבת ספק חשיכה כו' אין מערבין ע"ת אבל מערבין ע"ח, וכתב הה"מ (פט"ו מה' עירובין) שהטעם שאין להכניס א"ע לכתחילה לספק, ומזה המציא מכ"ת לחלק בין דרבנן שיש סמך בד"ת או שאין לו סמך, לענ"ד אין משם הכרע כ"כ דמי לא עסקינן דשכח להניח העירוב קודם בהשמ"ש שאז כשבא להניח העירוב בהשמ"ש הוי כדיעבד, ובזה שפיר יש לחלק בין ע"ת שיש לו סמך בד"ת או לא דעכ"פ אין לו להכניס א"ע לספק אפי' בשכבר א"א בלעדו כיון שיש לו סמך בד"ת משא"כ בע"ח אבל כל שיש בידו לתקן הדבר לכתחילה שלא יצטרך להכניס א"ע לספק דרבנן בודאי הסברא נותן להחמיר גם בדרבנן שאין לו סמך בד"ת, והא דדייק הש"ס שם מהא דתני ע"ש עם חשיבה עירבתם כו' דמוכח דאסור בהשמ"ש היינו שאם נאמר אם שכח להניח קודם בהשמ"ש מותר להניח בהשמ"ש אין עליו חיוב להזכיר לב"ב קודם בהשמ"ש, וכעין זה כתבו הפוסקים ביו"ד (סי' א') ובכ"מ שבדבר שיש לו היתר בדיעבד לא חיישינן שמא משתלי ע"ש בדין בדיקת סכין ובדיקת מומחה וכן בה' בב"ח ובכ"מ כעין זה, ואת אשר תמה מעכ"ת במה שחקרתי (סי' ע"ג) בדין ס"ס להוציא ממון מדוע לא קראתי לביתי דברי הנכבדים הש"ך בת"כ והאו"ת שם כבר רמזתי שם שאין עסקי פה בדברים הנוגעים לד"מ לכך לא רציתי להאריך ולפלפל בדבריהם כאן, ובחיבורינו לשו"ע חו"מ הארכתי בזה וכן בתשובת שאלה, וחפצתי להשתעשע בדברי מע"ל בדברי הפנ"י אבל אין והפנאי מסכים עמדי כי כתבתי זאת בנחיצה רבה ועוד חזון למועד, הנני לשלם תודות לכת"ה אשר העירני במכתבו, ובודאי כן נכון לכל משכיל ואוהב האמת אולי יראה למצוא תיקון לדבריו, דברי דו"ש אוהב דבוק מאת הקטן יצחק אייזיק בלא"א הרב המנוח מ' יעקב זלה"ה ראב"ד ד"ק ראזינאי.

שוב אחרי כותבי זאת אנה ה' לידי ספר פרמ"ג על או"ח וראיתי שם בפתיחה הכוללת שדעתו נוטה קצת דספק בדברי נביאים לחומרא ע"ש.

בעזר"ה היום יום ד' דחוהמ"ס תקצ"ה לפ"ק וואשילישאק.

אשיב אמרים לשלום אהובי ידידי ה"ה הרב המאוה"ג חו"ב נ"י ע"ה פ"ה תפארת ישראל ומפורסם כ"ש מוה' יצחק אייזיק נ"י אב"ד ור"מ ד"ק וואלקאווישק יע"א. ולכא"ש.

בלילה זו הגיעני מי"ק על נכון, והגם כי אין מדרכי לכתוב בימים הללו, אמרתי לשנות להיות כי ראיתי במכתבו שבדעתו לקבוע דברים אלו בדפוס, והנה לקט שכלי יש במכתבו זה כמה תמיהות נשגבות, ע"כ אמרתי להעיר אזנו לעיין היטב כראוי וכנכון להתיישב היטב קודם שיקבענו בדפוס, והנה ראיתי כתב במכתבו שראה בס' שערי

תשובה שהביא בשם שאגת ארי' דבה"ת דאורייתא כו' והנה היכן רמיזא בתורה שצריך לברך עה"ת כו' וע"כ משום דנרמז בדברי קבלה, וא"כ אדרבא משם ראי' לדידי כו' תמיהני מאוד דהא דבה"ת מה"ת ש"ס ערוך הוא בידינו (ברכות דכ"א ע"א) ודריש לה מקרא ודברי הש"ת אין אנו צריכים לו כי הם דברי הרמב"ן במנין המצות עשין שלו שמנאה במנין המצות במצוה ט"ו והרב בעל מגילת אסתר הסכים עמו בזה ותמה על הרמב"ם שלא מנאה ע"ש עוד ראיתי שכתב בספק דמוקפין דהוי תרי ותרי ותרי ותרי אפי' בדאורייתא אינו רק ספיקא דרבנן כמ"ש התוס' בכ"ד כו' רואה אני שסובר דספיקא דתרי ותרי קיל משאר ספיקא דכולהו אסירי מן התורה וספיקא דתרי ותרי אינו אסור רק מדרבנן, והא ודאי ליתא ואדרבא ספיקא דתרי ותרי חמיר משאר ספיקות, ומ"ש התוס' בכ"ד דאינו רק מדרבנן היינו היכא דאיכא חזקה להיתרא דבכולהו ספיקות אזלינן בתר חזקה, וכאן בתרי ותרי החמירו חז"ל דלא ניזל בתר חזקה ועיין היטב בש"ס והפוסקים בענין זה וימצא שכן הוא גם ראיתי למעכת"ה שרצה לחזק ראייתו מגיטין, וחידש דין חדש דאם א"א למצוא אחרת מותר לקרות בזו, ודברים כאלו לא עלה על הלב מעולם, ולדעתי ישתקע הדבר ואם הי' הדין כן לא היו אומרים בש"ס יגנז מאחר דכשר לקרות בשעת הדחק למה זה טעון גניזה והיל"ל אין קורין בו, (הן אמת במכתב רומעכת"ה ראיתי שהעתיק כן, אולם באמת בש"ס ופוסקים מבואר דדינו בגניזה), אולם הדבר ברור שאסור לקרות בו בשום פעם וע"כ טעון גניזה, ומה שהתפלא על מ"ש דגם ביחיד אסור לקרות בו דכי נאמר שנכתב שלא בקדושה ובכשרות אסור ליחיד לקרות בו הא היכא רמיזא כו', באמת נראה שלא עיין בט"ז, (יו"ד סי' רפ"א) שפסק בפשיטות כנ"ל, אולם יש להאריך הרבה בזה ובאתי בקצרה בכדי למעט מעשה הכתב בכל מאי דאפשר גם מה שדחה ראייתי מר"ה (ד' כ"ג) ועיין כבודו בדברי הטורי אבן להגאון בעל שאג"א במס' הנ"ל יראה שדברי כנים גם מה שדחה ראייתי מתוס' ביצה (ד' י"ד) דודאי בכה"ג דהוו תרתי דסתרי גם בדרבנן אזלינן לחומרא כו' וכן בס"ס כתבו התוס' במס' נדה דהיכא דסתרי אהדדי אזלינן לחומרא כו' לדעתי ל"ד זל"ז כי אוכלי לדנא, דהתוס' כתבו כן היכא דבנידון זה שאנו עוסקים בו יש בו ס"ס להיתר, וכן ס"ס לאיסור אזלינן לחומרא, משא"כ בדברי התוס' הנ"ל אם בא לשאול בב"א בדבר שאינו מפיג טעם ולא ידע אם יפסיק לו כל"ק אין כאן תרתי דסתרי כלל זולת אם בא אדם אחד לשאול בבת אחת דין הנ"ל עם דין דבר המפיג טעם וידע אז איכא תרתי דסתרי והרי זה דומה לשני שבילין דבזה אחר זה או בשני בני אדם טהורים ובאדם אחד מטמאינן לי' וגם בזה יש לדון הרבה ועת לקצר, אולם כוונת דברי התוס' ברור כמ"ש, ובנוף הדבר שהקשיתי מתפילה ומאה

ברכות ודומיהן כתב ע"ז רומעכת"ה דעדיפא הו"ל לתמוה מעירובין ונט"י כו' ומי לא יודה בתקנת נביאים שעשו דרך סייג וגדר כו', ובאמת כוונתי כו' בדבר המפורש בדברי קבלה כו' לא ידעתי מה חידש בזה והרי חילוקו זה מבואר בחיבורו (סי' ע') בדרך יישוב על עירובין ונט"י, וע"כ לא הקשיתי לו רק מתפילה ודומיהן דג"כ אינו דרך סייג וגדר רק דרך תקנה ומצוה, וע"ז לא מצאתי משיב בדבריו רק מ"ש בסוף דבריו דכוונתו הי' מה שנזכר בפירוש בדברי קבלה כו', ולפ"ז אין קושיא מחפיפה ומאה ברכות שהוא לא נזכר בכתובים כלל כו' מי יתן אמצאהו אערכה לפניו אנה נמצא בפירוש בכתובים תקנת עזרא שיהיו קורין בשני וחמישי ובשבת במנחה ולפי זכרוני לא נמצא רק זה בש"ס בכ"ד ועיקרו בסוף מרובה ואדרבה ענין התפילה נמצא יותר בכתובים, בענין לעשות ספק דרבנן לכתחילה, כתב לחלק דש"ה כיון ששכח להניח קודם בהשמ"ש ועתה שבא להניח העירוב בהשמ"ש הוי כדיעבד כו', והא דדייק בש"ס מהא דתנן ע"ש עם חשיכה כו' היינו באם נאמר כו' מותר להניח בהשמ"ש אין עליו חיוב להזכיר קודם כו' וכעין זה כתבו הפוסקים ביו"ד (סי' א') כו' דכל שיש לו היתר בדיעבד לא חיישינן דילמא משתלי כו' דבריו תמוהין מאוד, דממנ"פ אם נאמר דכיון ששכח ולא עירב עד בהשמ"ש מקרי דיעבד א"כ גם בע"ת לישתרי בכה"ג דהא גם בע"ת קיי"ל דבדיעבד אם עירב בהשמ"ש כשר, וע"כ צ"ל דזה לא מקרי דיעבד רק לכתחילה מאחר דעדיין לא עירב וא"כ הרי הדברים ק"ו השתא ומה בע"ת דקיי"ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה ועכ"ז אמרינן דאם לא עירב עד בהשמ"ש מקרי לכתחילה ואינו רשאי לעכב מכ"ש בע"ח דמערבים גם לדבר הרשות דזה מקרי לכתחילה, גם מסתימת לשון הר"מ והפוסקים מבואר דרשאי לערב לכתחילה ע"ח בהשמ"ש ולדעת כת"ה אינו רשאי לערב ע"ח בהשמ"ש אם לא בשכח ולא עירב מקודם, וזה דין חדש, וכל כה"ג הו"ל לפרושי ולא לסתום, גם הדמיון שלו למ"ש הפוסקים ביו"ד ל"ד כלל כאשר יראה המעיין, ולע"ע באתי בקצרה מחמת מניעת הכתיבה בימים הללו ומלאכתי נעשית ע"י אחרים ואי"ד עוד חזון למועד והוא ביאורה דברי דו"ש ושלום תורתו בלו"נ ידידו באמת חפץ בהצלחתו יצחק אביגדור במוהר"ש חופה"ק וואשילישאק.

שלום תניינא לידידי אוה"נ הרב הגדול משיב מלחמה השערה המפורס' לשם ולתפארת מוה' יצחק אביגדור נ"י.

מכתבו בא אלי אל נכון ובעבור שראיתיו חוזר כמראה האופן לתקן דבריו הראשונים, ואני להיותי היום עמוס הטרדות העצומות עד למרבה ומתנודד ממקומי אל המקום הזה אשר זה מקרוב נתישבתי בקרבם לזאת אני מוכרח לקצר בכל היכולת רק לפרש שיחתי

בדבריהם ההכרחיים, ואת היותר יהי' לעת מועד שמור, והנה במ"ש מתוס' דנדה כוונתי הי' שהתוס' בנדה כתבו דאף אם עתה יש ס"ס מ"מ כיון שאם תראה אח"כ בל"ד ומ"א יהי' ס"ס להיפוך לכך לא מהני, וא"כ לפי דעת מע"ל שכ' דדוקא באם הס"ס סותרים מיד ולא בזה אחר זה ודימה לשני שבילין שהלך בזה אחר זה דמטהרינן לי' א"כ למה אסור כאן דהא כאן הס"ס הסותר הוא ואח"כ כשתראה בל"ד ומ"א ודמיא לשני שבילין שהלך בזה אחר זה דמטהרינן ליה ודבריו שכ' שהתו' כיוונו דווקא היכא שבמקום אחד ובבת אחת יש ס"ס לחומרא וס"ס לקולא הם תמוהים ולא ראה מע"ל בגוף דברי התוס' פ' המפלת ובכמה דוכתי.

ובמה שכתבתי בספק דמוקפין דהוי תרי ותרי ומקרי ספיקא דרבנן אפי' בדאורייתא, ותמה עלי שהרי דבר זה אינו אלא להחמיר כגון במקום דאיכא חזקת היתר ע"ז אמרינן דלא מוקמינן אחזקת מדרבנן כיון דאיתא תרי דמוציאין מחזקה, דבריו תמוהים בזה דגם ממני לא נכחד דבר זה ובכה"ג דספיקא דמוקפין יש ג"כ חזקה והיתירא דבימי יהושע אמרינן דלא הוקפה ואוקי אחזקה דמעיקרא שלא הוקפה וכבר כתבתי בחיבורי באריכות דחזקה דמעיקרא עדיפא מחזקה דהשתא כמו דאמרינן בגבינות מבהמה שנטרפה וכיוצא בזה וזה פשוט וא"כ יש לקרות בי"ד לבד.

ומה שתמה עלי במ"ש בהא דגיטין בס"ת שנמצא ביד עכומ"ז דהוצרך רש"י לפרש טעמא דמ"ד קורין בו משום דהוי ס"ס, וע"ז כתב דאדרבא איכא לאוכיחא להיפוך דאם אינו בנמצא ס"ת אחרת מתבטל תקנת עזרא הרי דספיקא לקולא וכתבתי ע"ז דמיירי שע"י טורח יכול למצוא ס"ת אחרת, וכ' מעכ"ת ע"ז דא"כ למה יגנוז ע"ז תימא תימא אקרא אנה מצינא בש"ס דס"ת שנמצא ביד עכומ"ז יגנוז שם דאיתא בכה"ג דאמרי לה יגנוז ואמרי לה קורין בה ופרש"י משום ס"ס ספק שמא ישראל כתבו ואת"ל הוא כתבו שמא לאו לעבודת כומ"ז כתבו רק למכור לישראל, א"כ לפירש"י דיש חשש שמא לעבודת כומ"ז כתבו א"ש מאן דס"ל יגנז דס"ל דכיון דנמצא בידו אין לספוקי שמא ישראל כתבו דכאן נמצא כאן הי' וס"ל דמסתמא הוא כתבו וכיון דיש ספק שמא לעבודת כומ"ז כתבו א"ש דיגנוז, ובודאי אסור לקרות בו בכה"ג אפי' ביחיד, ומה שכתבתי דאם בחד ספיקא הי' מותר לקרות בו בשעת הדחק כוונתי הי' במ"ש רש"י הטעם משום ס"ס ומשמע דאלו היה ספק אחד אין קורין בה, והיינו אם לא היה כאן ספק שמא לעכומ"ז כתבו רק הספק היה אם הוא כתבו או ישראל כתבו למאן דס"ל ס"ת שכתבו עכומ"ז פסול מטעם דאינו בר קשירה כדאיתא התם, דבכה"ג יש לומר ספיקא דרבנן בתקנת עזרא לחומרא ומחויב לקרות בה אם אין ס"ת אחרת, ומ"מ לא כתבתי זה לדין ברור די"ל שב ואל תעשה עדיף

בכה"ג כדי שלא יבא לידי תקלה לקרות בו גם שלא בשעת הדחק, וע"ז כוונתי בתשו' הראשונה דעוד יש לדחות בכמה גווני ודו"ק.

גם מה שתמה עלי במה שדחיתי דבריו בהא דע"ח בהשמ"ש דמיירי בשכח להניח עירוב מקודם דהוי כדיעבד ותמה עלי בממנ"פ ע"ז תמה אני על מע"ל שלא שם לבו לדקדק בלשוני שכתבתי דהוי כדיעבד ולא כתבתי דהוי דיעבד וכוונתי הי' משום דכיון ששכח להניח מקודם לזה התירו בע"ח אף שעושה כן לכתחילה כיון דא"א בלא"ה, ובאמת גם בע"ח איכא מצוה כדמוכח בפ' הדר בהא דקאמר שם מבואה דדיירי בי' כו' לא להוי לא עירוב ולא שיתוף כו' וכתבו הפוסקים דשם מוכח דיש מצוה להניח ע"ח כדי שלא יבא לידי מכשול.

ובזה נדחה מ"ש מע"ל דע"ח מערבין לדבר הרשות דאעפ"כ מקרי מצוה לכך התירו בכה"ג להכניס א"ע בספק דרבנן לכתחילה בע"ת משום דיש לו סמך בד"ת וזה פשוט, ומ"ש מע"ל שדבר זה חדש הוא לומר דאין לערב ע"ח בבהשמ"ש אם לא כששכח ולא כן משמע מסתימות הפוסקים בזה אומר אני אף שדבר זה אינו מבואר בפוסקים מ"מ פשוט הוא מסברא דלמה יאחר ויכניס א"ע לכתחילה לספק איסור דרבנן דהא מוכח בכ"מ דספיקא דרבנן וס"ס בדאורייתא שווים ובס"ס מבואר בכ"מ דאין לעשות ס"ס בידים וה פשוט וברור לענ"ד.

ומ"ש שלא מצא בשום מקום מפורש בכתוב יעיין בנחמי' (ח' פסוקים: ב - ד) ושם ובפתחו עמדו כל העם ומשם למדו דאסור לדבר כיון שנפתח ס"ת וכן שם בפסוק י"ח ועוד שם (ט' פסוק ג') ועוד בכ"מ יעו"ש משא"כ תפילה לא נזכר בשום מקום מענין חיוב קביעתו בזמני תפילה ביום שהוא מדרבנן רק אצל דניאל ודוד די"ל דלא מטעם חיוב עשו כן ודו"ק, ולהיותי טרוד כעת בכל צד כתבתי כעת בתכלית הקיצור, דברי דו"ש באמת ובתמים חפץ בהצלחתו כל הימים יצחק אייזק בלא"א הרב המנוח מו' יעקב זלה"ה אב"ד דפה ק"ק וואלקאווישק יע"א.

ועיין ספר הפלאה בחידושי למסכת כתובות (ד' יו"ד ע"ב) בתוס' ד"ה אלמנה דכתיבא כו' כתב שם ג"כ דמה דנזכר בתורה דרך סיפור מעשה לא מקרי דאורייתא יעו"ש לענין מלאכה בר"ח ודו"ק.

נעילת השערים

מה שהולידו רעיוני אחרי אשר גמרתי שני השערים האלו ונבעו כליותי עוד חדשות מעט בעת עסקי במלאכתי.

מ"ש בפשה"ק בדין תערובות חנויות שיש בזה מחלוקת הפוסקים הראשונים אי הוי קבוע מדאורייתא או לא כו', יש לעיין בהא דאיתא במסכת קדושין פ"ב (דנ"ב ע"א) בסוגיא דקדושין שאין מסורים לביאה דפריך שם לרבא מהא דתני טביומי לזה חמשה בנים ולזה חמשה בנות ואמר אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין, מת אחד מהם כל אחת ואחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחת מהן. **והנה** לפמ"ש התוס' במס' נזיר (די"ב ע"א) בהא דאומר לשלוחו צא וקדש לי כו' דזה אינו אלא קנסא דרבנן בשביל שלא עשה כהוגן, משמע שם מדבריהם דאי לאו הכי אפי' קבוע מדרבנן אין בו משום דאין האיסור ניכר במקומו ועל כל אחת אמרינן מרובא פריש, א"כ קשה למה פסק כאן דכל אחת צריכה ארבעה גיטין כו' הרי כל אחת אמרינן מרובא פריש ולא זו היא המקודשת, וכאן לא שייך עשו שלא כהוגן דמה תעשה הבת קטנה שאביה קיבל בה קידושין בשבילה וכי מפני שאביה עשה שלא כהוגן נקנסה לדידה ואפי' אם נאמר כדקאמר בש"ס שם בנזיר משום קבוע דאשה הדרא לניחותא ג"כ לא א"ש, כיון דבמאת ס"ל דבתערובות לא שייך קבוע ושם אין ידוע לשום אדם מי היא האסורה, אכן גם אם נאמר דהוי קבוע מדרבנן גם כן לא א"ש דהא קיי"ל בתערובות חתיכות דהוי קבוע מדרבנן דאם נפל אחד מהם לים או שנאכל דתולין לומר דאיסורא נפל א"כ למה צריכה כל אחת ואחת חמשה גיטין מכל אחד מהם מכיון שתקבל גט אחד מאחד מהם תהי' מותרת אח"כ לשוק דתולין לומר שהוא המקדש, או כשתקבל אחת מהם גט מכל אחד נתלה לומר דהיא המקודשת דהא באיסור דרבנן תלינן לומר דאיסורא נפל ועיין פ' התערובות (ד' ע"ד ע"א) דפריך שם על רב גבי טבעת של עבודת כוכבים שתולין לומר דאיסורא נפל מהא דאיתא במתני' כל הזבחים שנתערבו כו' ימותו כולם ואמאי נימא דאיסורא מת וא"כ דומיא דהכי ממש למה נאמר דכולן צריכות גט מכולם נימא נמי דהמקודשת או המקדש הוא שגירש אותה המקודשת וכן לדעת הרא"ש פג"ה שכ' בהך דטבעת של עבודת כוכבים שנפלה אחת מהן לים דלכך מותר משום ס"ס, ספק שמא דאיסורא נפל ואת"ל שלא הוא דאיסור שמא זו שהוא אוכל עתה אינה של איסור א"כ ה"ה בנד"ד ג"כ איכא ס"ס, ספק שמא זה שנתן גט אליו היתה מקודשת, ואת"ל שלא זהו שנתקדשה אליו שמא זאת המתקדשת לאחר לא זו היא שנתקדשה.

וזה יש ליישב דלא דמי להתם דפריך אמאי נימא דאיסורא מית דמיתה הוא ממילא ודמיא לנפל לים מעצמה, אבל נד"ד שנותן גט לאחת הוא ע"י מעשי האדם ודומיא להפילה בעצמו במזיד דאסור כמבואר בש"ע (סי' ק"י) אך גם זה אינו יישוב נכון עדיין דאכתי

תיקשה מאי פריך שם לרבא דס"ל קדושין שאין מסורין לביאה לאו הוו קדושין מהך ברייתא דהא שפיר הוו קדושין המסורין לביאה דהא מדאורייתא אזלינן בתר רובא.
וזה יש ליישב ג"כ דעכ"פ לאחין אסורה מדאורייתא דהא א"א לומר אצלם כל דפירש מרובא פריש דאדרבא כיון דמרובא פרשי א"כ אותו שירצה לבעול אמרינן לא זו היא המקודשת והיא מרובא פירשה וא"כ הויא לי' אחות אשתו או אשת אחיו ולכך שפיר אסורה לו, אבל מה שהקשיתי תחילה דא עקא, ולפמ"ש בפהש"ע בסוגיא דחמשה חבורות שנתערבו פסחיהם דכל מה שיש לתקן מקרי כאפשר לברר איסורו א"כ יש ליישב קצת כיון שיש לתקן האיסור כגון ע"י גט וחליצה לא שייך כאן ביטל ברוב וא"כ נ"מ אם א"א להתגרש כגון שנשחטו האחים וכדומה דא"א לתקן האיסור מקרי שפיר שייך בו ביטול ברוב, או אפשר לומר לפי שיטת התוס' בנזיר דקנסינן לי' משום שעשה שלא כהוגן דיש לומר כיון שעשה אביה שלא כהוגן והבנות ברשות אביהן לקדש אותן שפיר שייך למקנסי' לאב, אף שזה מגיע להבנות עצמן ובהן לא שייך קנס מ"מ בתר אביהן גרירא אבל עדיין צ"ע.
גם לפמ"ש (שעה"ק סי' ד') בשם הרמב"ן והר"ן דלכך מותרות הנשים להתקדש לכל העולם משום דיש להן חזקת פנוי' משא"כ למקדש אסורות כל שיש לה קרובות משום שאין חזקת הקרובות מועילות לה שאין באות לפנינו לדין ולא ס"ל סברת התוס' משום טעמא דקנסא דא"כ קשה ג"כ למה אסורות כל הנשים להתקדש לאחרים ולא מוקמינן לכל חדא אחזקת פנוי' וצ"ל הטעם כמ"ש תחילה משום שיכול לתקן האיסור ולא שייך זה התם, דא"כ כל הנשים שבעולם כשירצו להתקדש לאחרים יצטרכו לקבל גט מאותו המקדש והוי כאי אפשר לתקן משא"כ בהך דנד"ד דלא נולד הספק כ"א באותן בנות של אב אחד שפיר מקרי יש לתקן האיסור וכמ"ש ודו"ק.
והנה לפי שיטת המרדכי דס"ל דכל שבא האיסור בתערובות לא שייך בי' ביטול אם לא כשהוברר האיסור תחילה ואח"כ נתערב הוי א"ש דבאומר אחת מבנותיך כו' לא הוברר האיסור ותחילה בא בתערובות אבל כבר נתבאר אצלינו במ"א שכל הפוסקים חולקים בזה על המרדכי וצ"ל כמ"ש, גם אפשר לומר בא"א החמירו שלא לילך כאן בתר רובא כמו שהחמירו לענין מים שאין להם סוף ולענין כמה דברים.
שם סי' ה' חקרנו ברוב וקרוב הולכים אחר הרוב מהא דאיתא בפ' לא יחפור ובפ"ב דנדה גבי דם הנמצא בפרוזדור חייבים עליו על ביאת מקדש, כיון דאינו דם טמא כי אם דחזיא בהרגשה הוי כרואה הפרישה וא"כ הוי כמחצה על מחצה וחקרנו שם דיש סברה לומר דמוקמינן לה אחזקת טהרה דמעיקרא, שוב ראיתי דכאן לא שייך חזקה אף

דקבוע כמחצה על מחצה דמי מ"מ גם טומאה אתחזק כאן והוי דומיא דחתיכה אחת משתי חתיכות, עוד יש לומר אף דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי הוא גזה"כ ומ"מ לא נחשב כמחצה ממש לענין דניזל בתר קורבא או בתר חזקה למחשב כודאי וזה פשוט וכעין זה כתבו הפוסקים בכ"מ דקבוע חידוש הוא ואין למדים ממנו.

(**בסי**' ג') הוכחנו וחקרנו בדין ס"ס בקבוע, וחקרנו בסוגיא דאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה כו', ועתה באנו בשביל דבר שנתחדש בו, והוא דאיתא בפ"ג דקדושין (דנ"ט ע"א) דפריך שם מ"ש דהכא תנן האומר לחבירו, ומ"ש התם דתנא האומר לשלוחו כו', ומשני הכא רבותא קמל"ן כו', והנה כמו כן יש לדקדק בסוגיא דנזיר דקאמר האומר לשלוחו צא וקדש לי ולמה לא קאמר האומר לחבירו, ולכך נ"ל דבאומר לחבירו לא חיישינן כלל ומותר בכל הנשים כדקאמר הכא דאומר לחבירו אין זה ודאי דיקיים מאמרו דעל חבירו לא סמך עליו דיטרח בשבילו ואם היה הדין ג"כ בחבירו כן היה לו להש"ס להזכיר רבותא יותר דאפי' באומר לחבירו הדין כן דאסור בכל הנשים שבעולם אלא ע"כ משום דבאמת הא דקיי"ל חזקה שליח עושה שליחותו אינו כודאי גמור דהא לקולא לא אמרינן הכי כמ"ש בפ"ג דעירובין דבאיסור תורה לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו וא"כ הוי ס"ס גמורה שמא לא עשה שליחותו כלל ואת"ל דעשה שליחותו שמא לא זו היא קרובות קדושתו, וכבר כתבנו שם דאף בספק אחד בגופו ספק שני בתערובות מ"מ כיון דנודעו שתי הספיקות ביחד מתירין בהפ"מ, אלא ע"כ כמ"ש שם משום דמה דחזק' דשליח עושה שליחותו הוא ספק הרגיל ולא נחשב לספק כל כך ולכך באומר לחבירו בלא"ה אמרינן דלא סמך עליו כל כך הוה ספק גמור ומותר באמת, וצ"ע דסתמו הפוסקים בזה ולא הזכירו שום דבר מזה, ולדעתי הדין נכון מאוד ופשיטא לדעת התו' דס"ל דלא מדינא הוא אלא מטעם קנסא בעלמא משום דעשה שלא כהוגן דודאי בכה"ג אין להחמיר אלא לפי שיטת הרמב"ן ושאר פוסקים ג"כ אף דס"ל דאסור מדינא מטעם קבוע אעפ"כ יש להקל בנד"ד.

(**בסימן** ואו) נתבאר בדין קבוע לקולא ואיכא ס"ס בדבר כגון תשעה חנויות מוכרות כולם ספק טריפה ואחת כשירה יעו"ש ומה שיש לחקור עוד בזה לפי שיטת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מן התורה מותר וא"כ אין כאן איסור תורה בשום חנות, וא"כ לא שייך כאן מדאורייתא שם קבוע כלל, כיון שכולם שווים להיתר, ודמיא להא דקיימ"ל דהיתר בהיתר לא שייך בו ביטול, וא"כ כאן יש לילך אחר הרוב, וא"כ אף שיש עוד חנות אחת מוכרת בשר כשר הוי כמו רוב חנויות מוכרת ודאי איסור דרבנן ואחת מוכרת דבר המותר, אך כבר כתבנו שם דגם באיסור דרבנן שאסרו אותו מחמת ספק אמרינן ג"כ כל

קבוע כמחצה על מחצה כדמוכח מהא דסי' קי"ד גבי מורייס של עכום"ז, והטעם דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכיון שעשו אותו איסור אזלינן בי' ג"כ בתר קבוע כמו בדאורייתא ועיין בפנים (סימן ז') מה שחקרנו שם ג"כ באיסור דרבנן שלא אסרו אותו מחמת ספק אי אמרינן בי' קבוע אף דרובא לאיסור, ואחר העיון נ"ל דזה נלמד במכ"ש מאיסור דרבנן שאסרו אותו מחמת ספק דאזלינן ביה בתר קבוע אף לקולא כהא דמורייס דאיסור דרבנן שאסרו אותו מחמת ספק שבגופו חמיר יותר משאר איסור דרבנן כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס (סימן ט"ו ט"ז) יעו"ש באריכות וכן נראה עיקר.

אמנם מה שיש לחקור כעת הוא באם היו רוב חנויות מוכרות בשר ספק טריפה ואחת טריפה ודאית ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח וכל חנות ניכר במקומו אי אמרינן בי' קבוע כמחצה על מחצה דמי או לאו, ונ"מ דאי נימא דבזה לא אמרינן קבוע ומרובא פריש וא"כ לא מקרי רק ספק איסור לבד וא"כ אם נתערב אח"כ באחרים ברוב היתר למאן דס"ל ספק אחד בגופו ספק שני בתערובות הוי ס"ס מותר בבפ"מ א"כ מותר, אבל אם נאמר כאן כל קבוע כו' א"כ הוי לי' ס"ס לאיסורא קודם שנתערב וכל ס"ס כודאי חשיב והוי כאיסור ודאי, שנתערב דאינו בטל בדבר חשוב, ומה שהביאני להסתפק בזה, דלכאורה תליא בשני השיטות דלהרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא מותר מן התורה וא"כ מדאורייתא ודאי דאמרינן בי' קבוע כמחצה על מחצה דמיא, וא"כ כל שנודע הספק טריפה קודם שבא לחנויות הרי נקרא עליו שם היתר מן התורה, וא"כ אף שאסרו חכמים אמרינן בי' קבוע כמחצה על מחצה דמי, ויש כאן ס"ס לאיסורא קודם שנתערב כמ"ש, אבל לשיטת הרשב"א ושאר פוסקים דס"ל דספיקא דאורייתא אסור מן התורה א"כ לא שייך כאן קבוע כלל ואמרינן מרובא פריש והוי רק ספק איסור לבד וכשנתערב אח"כ מותר למאן דמתיר ספק אחד בגופו ספק שני בתערובו' כמ"ש וכן מ"ש לדידן אם לא נודע הספק איסור עד אחר שנתערב אותה חתיכה שפירשה משם למקום אחר היתר דמ"מ אחר שנודע אם נאמר דספיקא דאורייתא מותר מן התורה הרי ספק ומקרי ס"ס לאיסורא משא"כ אם נאמר דאסור מן התורה כמ"ש, וכן יש לחקור אם היו רוב חנויות מוכרות בשר טריפה ודאית ואחת ספק טריפה דאם נאמר ספיקא דאורייתא מותר מן התורה הוי כמחצה על מחצה והוי כתערובות חד בחד ואין כאן איסור ודאי ולא לקי על אכילתו, גם נ"מ לעינן פסול עדות וכדומה, אבל אם נאמר דאסור מן התורה א"כ לא שייך כאן קבוע כלל כיון דהכל איסור וא"כ הפורש מהם אמרינן מרובא פריש והוי איסור ודאי ולקי עליו וגם פסול לעדות ע"י, אך י"ל כיון דעכ"פ יש חילוק בין איסור ודאי לאיסור ספק מן התורה לענין מלקות וכמו בהיתר אמרינן בי' קבוע כמו"כ אמרינן

ג"כ בתערובות ספק איסור תורה באיסור ודאי דאמרינן בי' ג"כ כל קבוע כו', וקצת סמך לזה מהא דאיתא פ' הנשרפין מתני לי' רב יחזקאל כו' הנסקלין בנשרפין כו' ושם בתוס' איתא דמקרי קבוע, וכ"כ התוס' ר"פ התערובות, וא"כ קא חזינן אף דכולהו חייבי מיתה נינהו מ"מ כל שמיתתו קל משל חבירו אמרינן בי' קבוע, וא"כ ה"ה בשני איסורי תורה אחד קל ואחד חמיר ג"כ דינא הכי דהא קיי"ל דאיסורים ג"כ מבטלים זה את זה, עיין פ' התערובות ועיין פרק ארבעה אחין לענין איסור חל על איסור דקאמר שם למאי נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים, הרי דמדמה לה להא דחייבי מיתות שנתקן ג"כ לכל אחד מהרוגי ב"ד מקום קבורה מיוחדת, וא"כ שפיר שייך למיזל בי' בתר קבוע וכן נראה ודוק.

דין ספק מחצה ספק רוב

יש לחקור אם היה כאן ספק מחצה ספק רוב מה דינו, אי הוי כמו ספק השקול או לאו, ומקורא דהאי דינא מהא דאיתא פרק עשרה יוחסין אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה מאי אמרת דילמא אזלה איהי לגבייהו הוי לי' קבוע וכל קבוע כו', והתורה אמרה ממזר ודאי הוא דלא יבוא בקהל הא ממזר ספק יבוא כו' ולכאורה הוא תמוה למה הוצרך לטעם דהוי ספק ממזר כו' הא בלא"ה יש כאן ס"ס ספק אזלי אינהו לגבה וכל דפריש כו', ואת"ל דאזלה איהי לגבייהו שמא הי' כשר, ומצאתי להריטב"א בחידושי מס' קדושין שעמד בזה יעו"ש שנדחק לתרץ זה, ולולי דבריו הקדושים הייתי אומר דל"ק מידי דבאמת הא דאזלינן בכל מידי בתר רובא הוא מגזירת הכתוב אחרי רבים להטות ואין לך בו אלא מה שגילתה תורה בפירוש היינו דוקא בדבר שהוא רוב בוודאי ולא בספק מחצה ספק רוב, וס"ס לא שייך כאן דגרע משם אונס חד הוא דהכל ספק אחד שמא זינתה עם כשר, וגרע יותר מס"ס משם אחד דשם עכ"פ רוב נוטה להיתר בבירור משא"כ כאן דאין רוב בבירור רק ספק רוב ספק מחצה, ועמ"ש באורך בתשו' להגאון אב"ד מסלאנימא.

וראיתי ביד החזקה שנדפס מחדש בכללי רובא וחזקה, שכ' לתרץ דברי המ"מ בה' אישות דברוב פסולים אצלה ג"כ הוה ספק ממזר דכיון דיש כאן חזקת כשרות לאם, ואם נאמר דחזקת האם לא מהני לגבי ולד א"כ יש כאן ספק השקול דאם אזלי אינהו לגבה הוי רוב לאיסור ורובא עדיף מחזקה ואם אזלא איהי לגבייהו א"כ הוי כמחצה על מחצה וא"כ במקום חזקה הוי כודאי היתר דסוקלין ושורפין על החזקות ורוב לא שייך כאן כיון דהוי קבוע ואז אזלינן בתר חזקה, ולענ"ד דבריו צ"ע דנראה דבכה"ג לא מהני חזקה לעשותו כודאי כשר כיון דבאמת הוי רוב לאיסור רק מצד שגילתה התורה דקבוע כמחצה על מחצה דמי וזה לא אמרינן רק דיעשה כספק ולא דבמקום חזקה יועיל מה

שעשינו אותה כמחצה לומר דהוי כודאי דקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו דהוי ספק ולא ודאי ועמ"ש בפנים (שעה"ק סי' ד') במה שנסתפק הפרמ"ג אי אזלינן בקבוע בתר חזקה, והעלתי שם מדברי התוס' פסחים בהא דתשע ציבורים של מצה דמוכח משם דאזלינן בתר חזקה אבל אין זה דומה לענינינו דשם ברוב להיתר אף דגילתה תורה דהוי כמחצה מ"מ יותר ממחצה א"א לומר ואין זה חידוש אם נלך שם בתר חזקה משא"כ בנידון זה דהוי רוב לפסול.

ואדרבא איפכא קשיא לי בהא דקאמר התם ברוב כשרים אצלה אי אזלא איהי לגבייהו הוי לי' קבוע כו' והתורה אמרה לא יבא ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא כו' מה הוצרך לזה הא בלא"ה אף אי נאמר דכמחצה ממש הוא חשיב מ"מ הא יש כאן חזקת כשרות דאשה, ולר"י דס"ל דמהני חזקת האם לגבי ולד א"כ כודאי כשר הוא חשוב ולא נקרא ספק כלל ועוד קשה מה דקאמר התם דתרי קראי כתיבי חד למשרי ממזר בשתוקית בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא הא כיון דאזלינן בתר חזקה א"כ הולד כשר גמור הוא מתורת ודאי ולא מתורת ספק ועיין בפ"ג דקדושין (דס"ח ע"א) במעשה דינאי המלך אי נימא דבי תרי אמרי אשתבאי כו' ופירש"י שם הא דלא אמרינן אוקי תרי להדי תרי ואוקי איתתא בחזקת כשרות, משום דלא מהני חזקה דאם כיון שהיא לא באתה לב"ד לדון עלי' רק מה שאנו דנין הוא רק על הבת ולה אין חזקה דאנו מסופקים בתחילת לידתה אם היא בכשרות והתו' שם דחו פירושו מהא דקיי"ל פ"ק דכתובות דחזקה דאם מהני לגבי בת יעו"ש, והיה נראה ליישב פרש"י ז"ל דהוא ס"ל דלא אמרינן דחזקה דאם מהני לגבי בת רק היכא דהאם לפנינו ובאנו לדון עליה אם כשירה היא לכהונה אז אמרינן כיון דע"י חזקת כשרותה אנו דנין עליה להכשיר א"כ כבר עשית אותה ודאי כשירה, א"כ בהכרח גם לבתה צריכים אנו לומר דמהני חזקת האם כיון שכבר הכשרת אותה מטעם חזקה משא"כ במעשה דינאי המלך שכבר מתה ואין אנו דנין עליה כלל א"כ בבתה שעליה הספק ודאי דלא שייך לומר חזקה כלל, וזה מדוקדק בלשון רש"י למעיין שם, וא"כ א"ש ג"כ מה שהקשיתי וא"כ גם דין זה דספק מחצה ספק רוב אין זה ברור להיתר וצ"ע למעשה.

דין דאין הולכים בממון אחר הרוב

בהא דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב, הי' נלע"ד דברי חדש לולי דמסתפינא מחבריא דלכאורה תמוה כיון דקיי"ל דבכל איסורי שבתורה אזלינן בתר רובא מקרא דאחרי רבים להטות ואפי' בדיני נפשות אזלינן בתר רובא למה ישתנה בזה בדיני ממונות והיה נלע"ד לומר דהטעם כמ"ש הפוסקים בכ"מ והתוס' בפ' הלוקח בהמה והרא"ש פ"ק דחולין

משום דקיי"ל מצרפינן מיעוטא לחזקה מדרבנן במיעוטא דשכיחא, ולכך בממונא דיש כאן חזקת מרא קמא דמוקמינן ממונא בחזקת מרי' שפיר י"ל סמוך מיעוטא לחזקה ואפשר לומר דזהו כוונת התוס' במס' ב"ב ר"פ המוכר פירות שכתבו דברוב גמור אזלינן בתר רובא בממונא, והיינו דבמקום שהמיעוט אינו מצוי לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הרא"ש פ"ק דחולין בענין רוב מצוים אצל שחיטה מומחים הם ובזה א"ש דבסנהדרין אזלי' בתר רובא אפי' להוציא ממון משום דשם כיון דרוב מחייבים אמרינן מסתמא הם כיוונו הלכה לאמיתו והוי מיעוטא כמאן דליתא וכמיעוט שאינו מצוי דזה אינו מצוי כלל דרוב סנהדרין יטעו בדין ולכך לא חיישינן לה, ובזה א"ש ג"כ הא דמצינו בפ"ק דב"ב דבממונא אזלינן בתר חזקה בהא דחזקה דלא פרע אינש גו זימנא והרי קיי"ל רובא עדיף מחזקה וא"כ למה אזלינן שם בתר חזקה להוציא ממון וע"כ צ"ל דהחזקה דהתם היינו דאתיא מכח רובא דרוב לווים אינם פורעים תוך זמנו והמיעוט שפורעים תוך זמנם אינו מצוי והוי מיעוטא דלא שכיחא ולא אזלינן בתרה, וא"כ יוצא לנו דין חדש היכא דאיכא רובא וחזקה מסייע לתובע דמוציאין ממון עי"ז דהא חזקת המוחזק עומדת נגדה חזקת התובע, וא"כ נשאר רובא לחיובא.

אך לכאורה יקשה לדברינו אלה ממ"ש במס' ב"ב פ' מי שמת (דקנ"ג ע"א וע"ב) לא כתב ביה ש"מ כו' וחכמים אומרים המע"ה הרי אף דשם היה רובא וחזקה לתובע שהרי רוב בני אדם אינם חולים, וגם חזקה שהי' בריא כמו שהוא עכשיו ואפ"ה קיי"ל כרבנן דהמע"ה אליבא דרב הונא שם שמפרש ראיה בעדים כמו שפסק הרמב"ם (פ"ט מה' זכייה ומתנה ובש"ע חו"מ סי' רנ"א סעיף ב') אבל יש לומר דהתם אתרע לה רובא דרוב הבריאים אינם נותנים כל נכסיהם בלי שיור והוי כמו בר"פ האשה שנתארמלה (דף ט"ז ע"א) רוב הנישאות בתולות יש להם קול וזו הואיל ואין לה קול וכן מצאתי בס' יד החזקה, אבל לפ"ז יקשה על הרא"ש שפסק שם כרבא דס"ל כר"נ דאם בריא הוא עליו להביא ראיה כו' וא"כ ס"ל דמהני חזקה להוציא ממון, ולכאורה קשה כיון דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב כ"ש בחזקה דרובא עדיף מחזקה וע"כ משום דיש כאן ג"כ רובא עם החזקה אבל בלא"ה קשה על רבא שם דמדמה לה הש"ס שם דאמר רבה הרי מת כו' דהא אדרבא רובא מסייע למוחזק דרוב חולים לחיים, ויש לנו לומר דמסתמא לא מת מאותו חולי אלא הבריא ואח"כ מת כמ"ש הרשב"ם שם ד"ה א"ל אביי כו' ע"ש, ואפשר לומר דהתם המעשה הי' סמוך למתנתו שלא עבר זמן רב בין צואתו למיתתו ואם נאמר שהבריא בינתים הוא נגד הרוב דרוב הבריאים לגמרי אינם מתים כל כך בזמן קצר, וע"כ צ"ל דמת מתוך חולי הראשון אף דרוב חולים לחיים, מ"מ כיון שעכשיו מת אתרע

לה הך רובא, ורוב השני שרוב הבריאים אינם מתים כל כך בזמן קצר עדיף מהך רובא ולכך בצירוף החזקה דהשתא מהני להוציא ממון וא"כ דמיא ממש להא דר"נ דשם ג"כ אף דרוב הבריאים אינם נותנים נכסיהם לגמרי, מ"מ רוב אנשים דעלמא שהם בריאים עדיף מהך רובא וכמ"ש התוס' ר"פ האשה שנתארמלה ומהני ג"כ בצירוף החזקה וא"ש מאי דקאמר הש"ס דאתיא הך שמעתתא דרבה כר"נ כמ"ש ודו"ק.

אמנם דא עקא דמדברי התוס' ר"פ האשה שנתארמלה (דף ט"ז ע"א) לא משמע הכי במה דפריך שם הש"ס וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי כו' דכתבו שם התו' דלרב פריך דאית ליה הולכין בממון אחר הרוב, ולפמ"ש הוי א"ש גם אליבא דשמואל דהא יש חזקה דבתולה נולדה, ובצירוף עם רוב שפיר מוציאין ממון ע"י, ואפשר לומר דהתו' שם הם דברי ר"י דהוא ס"ל דבכל איסורים שבתור' לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש בפ' הלוקח בהמה דהא דפסק ר"י כרשב"ג בלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים כו' לא פסק אלא בהך סברא דלא מרחמא לי' אלא א"כ ילדה אם ראינוה חולבת קודם שילדה, וכ' שם דשם לא שייך חזקה דאדרבא אוקי הולד בחזקתו הראשונה שלא הי' קדוש בבכורה וא"כ אליבי' צ"ל דהא דקאמר שמואל אין הולכין בממון אחר הרוב לאו מטעם סמוך מיעוטא לחזקה אתינן עלה, וא"כ אין נ"מ כלל בזה דבלא"ה רובא עדיף מחזקה ולהכי גם בחזקה מסייע לרוב ג"כ אין מוציאין ממון, אבל לדברי ר"ת דס"ל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה אתינן עלה א"ש כאן קושית הש"ס גם אליבא דשמואל דהא כאן חזקה מסייע לרובא, ובאמת פשטת הש"ס משמע הכי דדוחק לומר דפריך אליבא דרב דלא קיי"ל כוותיה, וגם רבינא דבתרא הוא משני שם על קושיית הש"ס ולפמ"ש א"ש, וכן משמע קצת בהא דקאמר שם דרוב נשים בתולות נישאות כבריא ושמא דמיא, ובפ"ק (ד' י"ב ע"ב) קאמר שם אליבא דר"ג דקיי"ל כוותי' דס"ל דנאמנת בהיא אומרת משארסתני נאנסתי כו' דלכך ס"ל דנאמנת משום דיש לה חזקה דבתולה נולדה ולכאורה תמוה מה בכך כיון דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב כ"ש דחזקה לא מהני דרובא עדיף מחזקה אבל לפמ"ש כיון דבעל אומר שמא והיא אומרת בריא הוי כרוב וכיון דיש כאן חזקה א"כ הוי רובא וחזקה ביחד, ולכך מוציאין ממון ע"י ושמואל עצמו פסק כר"נ אף בראשונה כדאיתא התם, ובזה הוי א"ש מ"ש התוס' (שם ד' ט' ע"ב) בסוגיא דפ"פ ד"ה אי למיתב לה כו' דמשמע שם מדבריהם דע"י ס"ס מוציאין ממון ע"ש שהקשה אמאי מפסדת כתובתה כו' ועיין בתשו' האחרונים שהרבו לפלפל בדברי התוס', ולפמ"ש אין זה מוכח לומר דהתוס' ס"ל דמוציאין ממון ע"י ס"ס דיש לומר דש"ה כיון דס"ס מטעם

רובא אתינן עלה כמ"ש הרשב"א בתשו' (סי' ת"א) ושם יש ג"כ חזקה, דאתתא בחזקת כשרות היא עומדת ובהדי רובא מהני שפיר להוציא ממון וכמו שנתבאר.

שוב אחרי כותבי זאת מצאתי בשו"ת שב יעקב (חלק יו"ד סי' י"ח) בשם תשו' הגאון בעל פנ"י שכ' ג"כ דקושיית הש"ס ר"פ האשה הוא אליבא דשמואל ג"כ מטעם שכתבתי דהיכא דאיכא רובא וחזקה מוציאין ממון ע"י וכ' כן בשם בעל המאור והנאני מאוד שכוונתי לדעתם הרמה, וגם מדברי הרמב"ן מוכח דס"ל הכי לדינא דהיכא דאיכא חזקה ורובא מוציאין ממון ע"י מהא דדחה שם דברי בעה"מ דשם ליכא חזקה דכל הנשים עומדות להנשא ע"ש ומשמע דאם הי' חזקה הוי מודה לי' לבעה"מ דמקשה גם לשמואל, אכן דברי הרמב"ן לפע"ד אינם מוכרחים לדחות דברי בעה"מ יש לומר דגם יש חזקה דבתולה נולדה ויש לנו לומר דגם בעת נישואים שלה שנסתפקנו האיך היתה אמרינן אוקמינן אחזקתה הראשונה דבתולה היתה ואין זה חזקה העשוי' להשתנות, דהא אינה עשוי' להשתנות מעצמה רק ע"י מעשה ורובא דתלי במעשה מבואר בכ"מ דלא מהני כ"ש כאן דלא מהני לגרע החזקה ושם יש ג"כ חזקה דבעת נשואין של בעלה זה לא היתה נשואה מקודם כמו בעת לידתה שלא היתה נשואה, ומ"ש שם להביא ראי' מהא דר"פ המוכר פירות דפריך שם לרב לענ"ד ג"כ אין זה מוכרח דלכך פריך ארב דהוא קאמר בפירוש דבממון אזלינן בתר רובא ופריך עלי' במכ"ש משא"כ לשמואל לא מצי פריך דלא נזכר שם בדבריו דברובא וחזקה ביחד מהני יעו"ש ולפמ"ש יש לנו לומר דגם התוס' שם ר"פ האשה שכתב דלרב פריך אפשר דמודו לסברת בעה"מ רק דס"ל כרמב"ן דשם אין חזקה וכמ"ש.

ולפמ"ש יש לומר ג"כ היכא דיש ס"ס וגם רובא דמוציאין ממון ע"י דהא ס"ס מטעם רובא הוא וא"כ עדיף יותר מחזקה וכיון דחזקה ורובא מוציאין ממון ע"י כ"ש ע"י רובא וס"ס, וכן אין לטעון קים לי כמיעוט פוסקים היכא דיש חזקה מסייע לתובע כנ"ל ברור (אכן לשיטת ר"י אין דין זה מוכרח כמ"ש למעלה) ולפ"ז מ"ש בספר נתיבות משפט (סי' כ"ה בכללי תפיסה סי' כ"ב) אם נפל ספק בין מוכר ללוקח אם קנה הקרקע או לאו והמוכר מוחזק כבר בכל המעות דפסק שם דיכול המוכר לטעון קים לי, לענ"ד לא נראה כן דכאן יש חזקה ג"כ המסייע לרוב דאוקי הקרקע בחזקת מארי' קמא, ומ"ש כן בשם הש"ך בס' ת"כ (סי' צ"ו) שהביא ראי' מתשו' הרא"ש מ"ש קבלה בשם רבו מהר"מ ומהרא"ש בסנהדרין עיין ס' או"ת שדחה ראי' זאת גם מהרא"ש דסנהדרין ודאי דאין ראי' דשם לא נזכר כלל בדין זה רק היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא ויש לומר דאין כאן רוב כלל רק בשווים והוא ברור.

דין שני חזקות נגד רוב

בדין שני חזקות נגד רוב בתשו' ריב"ש (סי' שע"ט) מבואר דהא דקיי"ל רובא עדיף מחזקה היינו רק נגד חזקה אחת אבל נגד שני חזקות הוי כספק השקול, וכ' דבהא דפ"ג דגיטין גבי ר"א בן פרטא בהני תלת מילי דחשיב התם דאע"ג דרובם ליאבד אפ"ה נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים משום דהוי שם שתי חזקות חזקת אדם שהוא חי וחזקת א"א ע"ש, ובתשו' נוב"י (חלק א"ע סי' מ"ג) השיג עליו, וכ' להוכיח דרובא עדיף אפי' מתרי חזקות מהא דקאמר בש"ס דילפינן הא דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה דילמא במקום נקב שחיט אף על גב דשם יש שתי חזקות אדם שהוא טמא, וחזקת בהמה שאינה זבוחה ומספקינן דילמא במקום נקב שחיט והמציא מזה דתרי חזקות שאחת שייך בחבירו כגון הך דשלשה דברים של ר"א בן פרטא דחזקת א"א תליא בחזקת שהוא חי ואין דבר אחד יכול להיות בלעדי החזקה השני' בכה"ג כחד חשיבא, ורובא עדיף, וכן בהך דפרה אדומה שם שתי החזקות תלינן אחת בחברתה משא"כ אם שתי החזקות כל אחת עומדת לבדה בכה"ג יש לומר כן דרובא לא עדיף מנייהו, ולפע"ד אי משום הא לא איריא דיש לומר דהא דמספקינן שמא במקום נקב שחיט לא מקרי במקום חזקה דאף דבהמה בחזקת שאינה זבוחה קיימא, מ"מ לאו בחזקת נקיבה סימנים קיימא ולפע"ד נראה דהא בחיי הבהמה אין אנו דנין על השחיטה רק על החלב אם מותר וא"כ האיך אמר דאז הסימנים בחזקת נקובים, וכיון שבחייה החלב מותר הרי כבר החזקנו הסימנים בחזקת שלמים וכיון שיצא בהיתר שוב אין לומר בשעת שחיטה בחזקת נקובים קיימא ודמיא למ"ש הפוסקים בסי' י"ח בדין נאבד הסכין לאחר השחיטה, ושוב נמצא פגום דאמרינן הואיל וכבר יצא בהיתר דכשירה ע"ש, אך לפ"ז יקשה למ"ש התוס' דבפרה אדומה יש חזקת אדם טמא דלפ"ז אין כאן חזקה מאחר שכבר החזקנו הבהמה בחזקת כשרות לענין החלב, א"כ ממילא הפרה כשירה וממילא יצא האדם מחזקת טומאתו ומ"מ יש לחלק בין חזקת הסימנים עצמם שבהם אין לומר אח"כ בחזקת נקובים הם שהוא סותר למה שהחזקנו אותם בחייה בחזקת שלמים לבין הא דחזקת טמא שהוא בגברא ומקרי חזקה אחרת אף דתליא בהך חזקה דסימנים ודו"ק.

ולכאורה יש להקשות לדברי הריב"ש מהא דר"פ האשה בתרא (ד' קי"ט ע"א) האשה שהלך בעלה וצרתה כו' דפריך שם בשלמא לא תתייבם כו' אלא לא תנשא אמאי כו' לימא הלך אחר רוב נשים כו' ומסיק מחוורתא מתני' ר"מ היא כו' והרי כאן יש שתי חזקות, חזקת אשה דקיימא לייבום, וחזקת צרתה שלא היתה מעוברת תחילה בשעה שהלכה למדה"י ואוקי אתתא בחזקה דקמייתא ואפ"ה אמרינן הא דרוב נשים מתעברות ויולדות

עדיף מהני תרי חזקות והרי רובא דהתם עכ"פ גרע משאר רובא דתליא במעשה, וכמו שהקשו התוס' שם רק שתירצו דזה לא מקרי תלי במעשה דממילא אדם נזקק לאשה, עכ"פ כ"ש ברוב גמור דעלמא דעדיף משתי חזקות, אבל אם נאמר כן יקשה הא דקאמר התם, דמאי אוקימתא כו' היתה לה חמות כו' ומשני דילמא כיון דאחזקה לשוק לא חייש, ופריך רישא דאיחזק ליבום תתייבם כו' והוא תמוה לכאורה מאי פריך הא ברישא אף דאיחזקה לייבום מ"מ יש כנגדה חזקה אחרת דהעמד צרתה בחזקתה קמייתא שלא נתעברה וסלק חזקה כנגד חזקה והוה כאלו אין כאן חזקה כלל, ולר"מ דחייש למעוטא לכך לא תתייבם, אבל סיפא הוי רובא וחזקה לשוק, ולכך שפיר אף לר"מ אינה חוששת, ולכך נלע"ד לומר דלפמ"ש התוס' דזה לא מקרי רובא דתליא במעשה משום דממילא אדם עשוי להזקק לאשתו א"כ שפיר אמרינן דלא מקרי חזקה מה שתחילה לא היתה מעוברת דהוי חזקה העשוי' להשתנות שהרי ממילא מתעברת ע"י שבעלה מזדקק לה ולא מקרי חזקה, משא"כ בהך דר"א בן פרטא דאף דרובם ליאבד מ"מ לא מקרי חזקת חיים שלהם עשוי להשתנות שזה אינו מדרך העולם אלא דרך מקרה לבד מה שעתה הם בחזקת סכנה, אבל מה שהקשה עוד מהא דאיתא פ' האשה שלום (ד' קי"ז ע"ב) שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אף על פי שלא נישאת תנשא ומפרש שם בש"ס דמיירי בפסולי עדות וכמ"ש כ"מ שהאמינה תורה לעד אחד הלך אחר רוב דיעות כו' וא"כ קשה בסיפא דהרי יש כאן שתי חזקות, חזקת א"א, וחזקת הבעל שהוא חי וא"כ למה אזלינן שם אחר רוב דיעות דהא הוי רוב במקום שתי חזקות, אבל לחלק כמ"ש למעלה (שעה"ק) לענין רובא דסנהדרין דמוציאין ממון ע"י דהטעם דהמיעוט כמאן דליתא דמי, דודאי הרוב כיוונו האמת ולא דמיא לרובא דתליא במציאו' ובמקרה שגם למיעוט יש מציאות ביחד עם הרוב, כגון רוב בהמות כשירות, וכה"ג, דגם המיעוט ישנו בעולם משא"כ כאן דודאי המיעוט בטלה דעתם נגד הרוב, וכמו כן יש לומר כאן דעד אחד במקום שני עדים כמאן דליתא דמיא דהא א"א לומר שיש במציאות לרוב ולמיעוט ביחד דאם הוא חי א"א לומר דמת וא"כ בודאי האמת עם הרוב ודו"ק.

תם ונשלם בעזרת אל אלים חלק ראשון משער הספיקות.